

FORRÁSKÖZLEMÉNYEK

Kemény János

**Baja thj. város
1944–1949. évi története
a polgármesteri
jelentések tükrében**

(2. kötet)

FORRÁSKÖZLEMÉNYEK
XIII.

A kiadvány megjelenését támogatta:

Nemzeti Kulturális Alap

**BAJA THJ. VÁROS 1944–1949. ÉVI
TÖRTÉNETE A POLGÁRMESTERI
JELENTÉSEK TÜKRÉBEN**

(Forrásközlés)

2. kötet

Összeállította, jegyzetekkel ellátta,
a bevezető tanulmányt írta, a kötetet szerkesztette:
Kemény János

Kecskemét, 2015

Lektor:
Dr. Lakos János

Az angol és német nyelvű összefoglalókat fordította:
Dr. ifj. Kemény János

Tipográfia:
Mudri Andor

ISSN 1219-8412
ISBN 978-963-7236-74-7ö
ISBN 978-963-7236-76-1

Kiadja:
MNL Bács-Kiskun Megyei Levéltára

Felelős kiadó:
dr. Gyenesei József
levéltár-igazgató

DOKUMENTUMOK

5.

Baja, 1946. december 17.

Polgármesteri jelentés

Főispán Úr!

Tekintetes Törvényhatósági Bizottság!

Az elmúlt jelentésem óta eltelt időszaknak országos viszonylatban kétségtelenül legnagyobb jelentőségű eseménye a pénzügyi helyzet stabilizációja volt. Kormányzatunk itt valóban mesteri munkát végzett. Szinte elképzelhetetlenül nehéz feltételek mellett született meg az új pénz. Hosszú, szívós munkával sikerült az új pénz megteremtéséhez szükséges fedezetet összegyűjteni, másrészt pedig olyan árukészleteket tartalékolni, amelyek az új pénzzel együtt kerültek forgalomba, és amelyek így a pénz vásárlóerejébe vetett bizalmat is felkelthették a közönségben.

A forint 4 és 1/2 hónapos mérlegét tekintve, ma már megállapíthatjuk, hogy új pénzünknek határozottan sikere van, ismét kedvet öntött az ipari és kereskedelmi vállalkozókésztségbe, de általánosságban jótékony hatással volt az egész gazdasági életünkre is. A bölcs kormányzati elgondolások és keresztülvitelek mellett, minden dicséretet megérdemel azonban közönségünk is, amiért a pénzzel szemben bizalmát előlegezte, és azt legnagyobb részben ma is fenntartja. Ugyanakkor szólnunk kell a, ha számban nem is jelentős, de tevékenységében annál veszélyesebb elemek működéséről is, akik részben rémhírterjesztéssel, részben pedig árdrágító tevékenységükkel a stabilizáció egészséges fejlődése elé minduntalan akadályokat igyekeznek vetni. Ezek az elemek nemcsak a pénzre, de a magánosok megélhetésére és így a társadalom békéjére is súlyos veszedelmet jelentenek. Egyáltalán nem csoda, ha népünk elkeseredése, mint ez városunkban is megtörtént, tüntetésekben robban ki az árdrágítók ellen. Közönségünk fegyelmezettségének köszönhető, hogy e tüntetések minden kielégéstől mentesen zajlanak le, de nem hagyhatjuk figyelmen kí-

vül, hogy itt széles néprétegeknek olyan megnyilvánulásáról van szó, amely az árdragítók ellen a legkíméletlenebb kormányzati eszközök alkalmazását kívánják meg. A magam részéről a kormányhatóságnak jelentést is tettem a tüntetésről és az ott kifejtett panaszokról, s tekintettel arra, hogy ezek a jelenségek országos viszonylatban több helyen is előfordultak, bízom abban, hogy a kormány az általános közóhajnak megfelelő intézkedésekre határozza el magát.

Városunkat messzemenően érintő miniszteri megnyilatkozás is hangzott el az elmúlt hónapok során. Nevezetesen Gerő Ernő kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter úr a déli összekötő vasúti híd felavatása alkalmával elmondott beszédében ígéretet tett arra, hogy 3 év múlva sor kerül a bajai dunai híd felépítésére. Bár igen messze fekvő időpontról van szó, mégis örömmel kell vennünk, hogy hidunk újjáépítése máris kormányprogramonttá vált.

Városunk társadalmi életéből mint kiemelkedő eseményt említtem meg, hogy több hónapi tárgyalás után sikerült a Rudnay-művésztelep ügyét is tető alá hoznunk. Rudnay mester munkatársai már meg is érkeztek, és így a művésztelep a közelmúltban a Grünhut-házban munkásságát meg is kezdte. Rudnay Gyula festőművész a tavaszra ugyancsak leköltözik Bajára, amikor is ő maga szintén bekapcsolódik a munkába. Ez új intézménnyel városunk művészeti élete jelentékenyen gazdagodik, és bízunk abban, hogy lakosságunk megértő támogatásával hivatását be is tudja tölteni.

Ezek után áttérve általános közigazgatásunkra, mindenekelőtt jelentem, hogy az általános létszámcsökkentés folytán közigazgatásunkban nagyarányú összevonások és átrendezések váltak szükségessé, amelyek még jelenleg is folyamatban vannak. A magunk részéről általános státusrendezési tervet készítünk elő, s ha ehhez a kormányzat jóváhagyását is megkapjuk, akkor tudjuk ismét végleges keretbe helyezni közigazgatásunkat.

Közellátásunkról a következőket jelenthetem:

A kenyérellátás a város lakossága részére a Közellátási Minisztérium intézkedése szerint a 40%-os búza, 40%-os rozs és 20%-os tengeri, vagy árpakeveréssel előreláthatólag biztosítva van.

Burgonyaellátásunk biztosítva van.

Zsírellátásunk december hónapban az ellátatlanoknak fejadagonként 10 dkg-ot, étolajat október, november és december hónapra 30 dkg-ot tudtunk juttatni.

November és december hónapra a cukorfejadagot mindenki megkapta. Külön fejadagot juttatott a karácsonyi ünnepekre való tekintettel a minisztérium. A cukorellátás a leirat szerint minden hónapban ilyen mennyiségben biztosítva van. Sóellátásunkban az utóbbi napokban zavar állott ugyan be, de a kiutalást most december hónapra is megkaptuk. A közellátási szelvényre 200 q-t, és szabad sóként 100 q-t kaptunk. A sertésvágási igazolványt kérőknek 3 kg sót juttattunk. Úgyszintén a sütőiparosoknak, mint a közületeknek, a kiutalt mennyiséget a közellátási hivatal kiadta.

A tüzelőanyag juttatása körül ez ideig nem volt nehézség, bár a szénnél a szállítások miatt néha a kereskedők nem tudták kiadni a szükséges mennyiséget, de hamarosan érkezik szén, és így ezt az ellátást is biztosítani tudjuk.

Petróleumellátásunk biztosítva van.

Népjóléti igazgatásunk menete az elmúlt időszakban kielégítő volt. A városi szeretetházat rendbe hoztuk, az ételmezést feljavítottuk, így a mintegy ötven főre tehető elaggott jóléte biztosítva van. Ezenkívül kb. 130 egyén részesül közsegélyben. A külső gondozottak készpénzsegélyét részben a társadalom adományaiból fedezzük. Ezúton is kérem a város kereskedő- és iparos osztályát, hogy fokozottabb mértékben áldozzon a szegények eltartására, viszont az üzletükben jelentkező kéregetőket utasítsa a népjóléti ügyosztályhoz, ahol ellátásukról gondoskodás történik. Ily módon a városunkban ismét jelentkező koldusokat az utcáról eltüntetjük, másrészt az egy helyre befolyó adományokat célszerűen tudjuk felhasználni, s nem adunk módot arra, hogy a kéregető a kapott adományt élelem helyett esetleg italra költse.

Négy napközi otthonunk és egy napközi otthonos óvodánk változatlanul működik. A napi gyermeklétszám átlagosan 100 főre tehető. A forintnak [a] bevezetése lehetővé tette, hogy az elkövetkezendő hónapok élelmiszer-szükségletét kellő időben beszerezhettük. Így a gyermekotthonok központi konyhája teljesen felkészülve néz az elkövetkezendő téli hónapok elé. Nagy segít-

ségünkre volt az UNRRA többmázsás konzervadomány, mely lehetővé tette már az őszi hónapokban a gyermekek húshoz való juttatását. Jelenleg a gyermekek naponta háromszor részesülnek étkezésben, de amint a tejfelhozatal és [a] költségvetésünk engedi, a reggeli tejellátást is biztosítani fogjuk.

Szociális konyhánk most már mint önálló üzem működik, mert a hadifogoly-szolgálat vezetése állami kezelésbe került és önállósult.

A városi költségvetést felülvizsgáló miniszteri bizottság egyébként népjóléti intézményeinket meglátogatta, az ott folyó munkát megdicsérte, különösen a városi szeretetházat, s annak vezetését követendő példaképpül állította a többi város elé. A népjóléti intézményeknél szerzett kedvező benyomás eredménye az volt, hogy a költségvetésbe felvett kiadásokat változatlanul jóváhagyta.

Október elején érkezett meg az UNRRA 1570 kg ruha- és 426 kg cipőadomány. E ruha- és cipőmennyiségnek kiosztására a miniszterelnökség utasítása szerint a helyi társadalmi egyesületekből, valamint az egyházak vezetőiből bizottságot kellett alakítani. E bizottság több ezer kérelmet bírált el, munkáját befejezte, s a kiosztás most van folyamatban. E helyen mondok köszönetet a Magyar Nők Demokratikus Szövetsége lelkes tagjainak és a többi társadalmi egyesület tagjainak, akik az osztályozás és a kiosztás nagy munkáját vállalták.

Jelenleg 290 hadbavonult hozzátartozója részesül hadisegélyben, és 370 hadirokkant és hadiözvegy hadigondozási pénzellátásban. 85 hadirokkant és hadiözvegy járadékának folyósítását kellett beszüntetnünk a 8980/ME számú rendelet alapján azért, mert részben ipari, vagy kereskedelmi jogosítvánnyal rendelkeznek, illetve földbirtokuk jövedelme megélhetésüket biztosítja. A hazatért hadifoglyok segélyezésére a népjóléti miniszter úr 500 Ft segélyt utalt ki, s ennek kiosztása folyamatban van.

Augusztus 1-jétől november 30-ig az anyakönyvekbe 177 születést, 104 halálozást, 125 házasságkötést jegyeztünk be. A születések arányszáma javulóban van, és feltűnő a házasságköté-

sek számának nagy emelkedése, bár ez háború után [meg]szokott jelenség. A nagyfokú házasságkötési arányszám biztató jel a születési arányszám további emelkedésére.

A szeptemberi, október[i] és decemberi országos kirakodó- és állatvásárokat a háború után első ízben ismét megtartottuk. A forinthiány következtében a kínálat nagyobb volt, mint a kereslet. A felhajtott jószágok száma vásárról vásárra emelkedést mutat.

Iparhatóságunk az elmúlt időszakban kiadott 35 iparigazolványt, 8 iparengedélyt, 41 gyári munkakönyvet, 2 cselédkönyvet, 3 munkásigazolványt, 6 vándoripar-engedélyt, iparváltás 178 esetben volt. Javaslatot tettünk 560 iparengedély felülvizsgálatára.

[A] rendőri büntetőbíróság 1400 büntetőparancsot adott ki a kötelező zsír-, tej- és kukorica-beszolgáltatást elmulasztókkal szemben.

A város gazdasági hivatala a háború okozta felszerelési hiányokat igyekszik a költségvetés keretein belül pótolni. Roncsokból helyreállítottunk egy fogatot a hivatalos kiszállások céljára, hullaszállító kocsit építettünk újjá, traktorunkat kijavítottuk, s a megcsappant lóállományra való tekintettel egy pár igáslovat vettünk. A közeljövőben traktorunkat gumikerekekkel szándékozunk felszerelni és hozzá egy pótkocsit venni, ezáltal igen nagy megtakarítást remélünk elérni a fuvarkiadások terén, mert a motoros vontatású termény- és üzemanyag-szállítás a városból gazdaságunkba és viszont, jóval olcsóbbnak mutatkozik az állati erővel való szállításnál.

A gazdasági hivatal a termelési bizottsággal együtt állandóan figyelemmel kíséri az általános mezőgazdasági helyzetet. A mezőrendőrség útján ellenőriztette a kötelező őszi mezőgazdasági munkák elvégzését, segítségre volt a gazdák igaerő-szükségletének kielégítésénél. Az ellenőrző munka eredményének tudható be, hogy a bajai határban a hivatalos előírásnak megfelelő kb. 4500 kat. holdat vetettek be, és mintegy 1200 kat. holdat tavaszi vetés alá előkészítettek. A városi kertészet lombhullás után folytatta az abbahagyott utcafásítást.

Műszaki igazgatásunk köréből a következőket jelenthetem: Útjaink karbantartására 250 tonna kavicsot és zúzalékot, és 100 m³ dunai kavicsot hoztunk, ezt kifuvároztuk és elteregtük, főleg a Monostori és [a] Budapesti út külső szakaszain. Ez a mennyiség a szükségletnek alig teszi ki az 1/10-ed részét, de anyagi helyzetünk nem enged többet. Az utak padkáinak rendezése, homokolása és lyukfoltozása állandó munkánk. A fanyesések folyamatban vannak. Az útörök bakancs- és szövetruha-járandóságukat ez évre megkapták. Közútjainkon ez ideig még komoly hiányok nincsenek, de ha a jövőben nem tudunk nagyobb mértékű karbantartást biztosítani, a kőpálya kifordulása és az utak teljes tönkremenetele várható.

Járdáink legszükségesebb foltozását folyamatosan végeztetjük.

A Kenderes vízgyűjtő árokhálózatát a szükséges mértékben kitisztítottuk. Ugyancsak rendbe hoztuk a Munkácsy és [a] Kölcsey utcai közcsatorna eldugult aknáit is.

A közvetlen járdájú utcákat és a Flórián utcai kispiac területét, salakterítéssel láttuk el.

A dunai árvédelmi töltés háború okozta sérüléseit hivatásos földmunkásokkal rendbe hozattuk, és a töltést az ármentesítő társulatnak további kezelésre átadtuk.

A dunai komp lejáróit állandóan a vízállásnak megfelelően igazítottuk, jelenleg pedig valamivel nagyobb mértékű használhatóbbá tételén dolgozunk. A túlsó oldali feljáró kikövezését megelőző földmunkát már végezzük is.

Közkút[j]ainkat állandóan karbantartjuk.

Magá[n]építési vonalon jelenthetem: Június óta a magánépítési tevékenység alig mutat fellendülést. Ezen a téren a forint sem hozta még meg az eredményeit, mert a pénzhiány, a hitelhiány az építkezést hátráltatja. Hat közigazgatási és 21 rövidutas építési engedélyt adtunk ki. Használati engedélyt [öt]öt adtunk ki, régebbi múlt évi építményekre.

A városi közigazgatás az iskolák helyreállításán és [a] középületek tatarozásán dolgozott. Nevezetesen a visszakapott polgári fiúiskolát hoztuk valamennyire használható állapotba. Helyrehoztuk a szállásvárosi, józsefvárosi, szentistváni iskolákat, fő-

leg asztalosmunkákkal és üvegezéssel. Jelenleg a szentjánosi iskola rendbe hozásán dolgozunk, ahol a padlózás, üvegezés, vilanyvilágítás elkészült, és az óvodával együtt áll a teljesen új körülövező téglakerítés is. Szentistvánon egy iskolatermet állítottunk helyre a délszláv népiskola részére. Legközelebbi feladatunk a vöröskereszttéri iskola helyreállítása lesz, utána pedig a többi iskolát vesszük ismét sorba, hogy egy-egy fokkal jobb körülmények közé hozzuk őket. Állami támogatást ez ideig sem az épületek helyreállítására, sem bútorjavításra nem kaptunk, amit eddig tettünk, azt a magunk erejéből végeztük el.

A forint stabilizációja új problémák elé állította a város pénzügyi politikáját. Szűkre szabott költségvetés keretei között kellene megoldani szinte megoldhatatlannak látszó feladatokat. Az október folyamán Baján járt költségvetést felülvizsgáló Miniszterközi Bizottság többnapos tárgyalás után 645 322 Ft hiánnyal állapította meg városunk 1946–47. évi költségvetését. Félhivatalos értesülés szerint költségvetésünk végső hiánya 945 000 Ft, mely összeget a közületek támogatási alapjából segélyként fogja a kormányzat pótolni. Ez összegből 300 000 Ft-nak meghatározott rendeltetése van, a kórház fenntartási költségeire kell azt fordítanunk. A város pénzügyi politikája a deficités költségvetés folytán csak igen szerény keretek között mozoghat, s a legszigorúbb takarékoság elvének kell érvényesülnie.

A forint bevezetése után egymás után jelent meg az új háadó, egyesített kereseti és jövedelemadó, illetményadó és illetménytöbblet-adó rendelet. A munka összetorlódott, az adóhivatal személyi létszáma főleg szakemberekben kicsi, így sajnos nem sok reményünk van arra, hogy az előírt határidőig a munkákat elvégezhetjük. Az eredményes adókivetési munkálatokhoz okvetlenül szükséges lenne a létszám emelése, főleg adóügyben járatos személyekkel. A behajtás során éppen a létszámhiányra való tekintettel reálisan alig remélhető a bevételi előirányzat beharúlása. Jellemzőképpen megemlítem, hogy a városi adóhivatalnak egy státusbeli végrehajtója van, s hogy a behajtás elvégezhető legyen, a pénzügyigazgatóságnak kellett a megfelelő végrehajtó személyzetet az állami tisztviselők közül kirendelnie.

[A] Baja város[i] közművek munkásságáról a következőket jelenthetem:

Sem a villamosmű, sem pedig a gázmű a megerőltetett munka ellenére a fennálló anyagihiányok miatt még nincsen olyan állapotban, hogy csupán a normális fenntartási munkákkal kellene törődni. Szeptember hónapban a komló–bajai távvezeték üzemi telefonberendezését kellett kicserélnünk, hogy az üzemvitelt biztosítsuk, október hónapban pedig a Duna-parti átfeszítési gúla jégvédelmét kellett biztosítanunk, mely munkálatokat eddig munkaerő híján elvégezni nem tudtuk. Mivel az Államépítészeti Hivatal az ottani, ma nem használt útburkolat kövét átengedni nem tudta, a feltöltést csak annyira köveztük ki az útburkolatból kölcsönkapott anyaggal, hogy az emberi számítás szerint a folyó tél folyamán bekövetkező jégzajlás ellen a gúlát meg fogja védeni. Tavasszal, amikor megfelelő kőanyagot tudtunk szerezni, fogjuk a kövezési munkákat véglegesen elkészíteni. Nagyobb mérvű munkát jelentett mind a távvezeték, mind a hálózat mentén lévő fák legallyazása, mert a vezetékek közé benőtt ágak állandó üzemzavarokat jelentettek. A város közvilágítását előre megállapított terv szerint elkezdtük ugyan [helyreállítani], igen meglassította a munkák menetét a fennálló anyagihiány. Ennek ellenére igyekszünk a város közvilágítását a lehető legrövidebb időn belül nemcsak rendbe hozni, hanem annyira kibővíteni, hogy az a közönség igényét ki fogja elégíteni.

Nem hagyhatjuk megemlítés nélkül az áramszolgáltatásban fellépett súlyos zavarokat és a még jövőben is szükséges korlátozásokat. E téren az a helyzet, hogy a komlói bánya új gőzkazánja és 10 000 lóerős gőz-turbógenerátora a háborús események folytán csak 1944 szeptemberében készült el, és a felszabadulás után gőzturbináját jóvátételre kellett elszállítania. Régi kazánjait, melyeket azért nem tartott már fenn, mert az új gőzkazán üzembe helyezése esetén ezeket amúgy is kiselejtezte volna, kénytelen volt tovább üzemben tartani, azok sorban üzemképtelenné váltak, hogy állandó nap-nap melletti rövidebb-hosszabb ideig tartó üzemszünetek után, október hó 17-én a komlói áramfejlesztő telep teljesen leállt. Ilyen hosszabb ideig tartó üzemzavar alkalmával

szeptember hó 18-tól 27-ig a Bajai Posztó- és Takarógyár látta el a várost elektromos energiával, mi viszont a posztógyár részére 10 vagon pécsi szenet engedünk át. Az áramszolgáltatás biztosítása tárgyában a közművek igazgatójának és az összes érdekelteknek a részvételével, Komlón az Iparügyi Minisztérium értekezletet tartott, amelynek eredményeképpen a posztógyárat kellett volna hosszabb ideig Baja részére igénybe venni, míg a többi község és Kalocsa városa áram nélkül maradt volna. Ennek elkerülésére a közművek igazgatója Pécsre utazott, és ott a MESZHART-tal megállapodott kiegészítő áramszolgáltatás tárgyában. A komlói bányá leállása után október hó 17-én távvezetékünket átkapcsoltuk a MESZHART pécsi energiatelepére, és november elejéig a pécsi erőműtelep látta el az egész távvezetékrendszerünket kiegészítő energiával. A kiegészítő áram a közműveknek lényegesen többbe került a komlói bányá áramánál, és a többletköltséget a közművek /a nagyfogyasztók kivételével/ nem hárították át a közönségre. November 6-án újból visszakapcsolódtunk a közben megjavított kazánokkal megindult komlói bányá telepére, azóta is azonban állandó zavarok vannak, mert a békebeli terhelést már elértük, és ezt a bányá a régi kazánjaival a csúcsidő alatt biztosítani nem tudja. A csúcsidő alatti szükséges lekapcsolások sorrendjét az Iparügyi Minisztérium az általunk javasolt módon el is rendelte.

Az Iparügyi Minisztérium az elektromos energia árát december hó elsejével az eddigi [18%-ról 5%-ra] mérsékelte, mely mérséklés a közművek részére kereken 300 000 forint bevételkiesést jelent. Bár a villanyáram [árának] mérséklése a forint stabilizációja és a közönség kereseti viszonyai érdekében szükséges volt, az ebből folyó bevételkiesés a közműveket igen súlyosan érinti, a fenntartási anyagok ma is változatlanul 4–7-szeres áron szerezhetőek be a békebeli árhoz képest, és így alig válik lehetővé majd a költségvetésben előirányzott munkák maradéktalan elvégzése, és a háztartási alaphoz előirányzott hozzájárulás megfizetése.

Az orosz katonaság által használt gázgyári munkáslakóház[at] a városparancsnokság a közműveknek visszaadta, azt rendbe is hoztuk, úgy, hogy négy alkalmazottunk abban megfelelő elhelyezést kapott.

A gázgyár 1944. március hó 19-e óta szénhiány miatt nem működik, ez év szeptemberében hozzáfogtunk a gázgyár üzembe helyezési munkálataihoz, mert remény volt arra, hogy a termeléshez szükséges szenet biztosítani tudjuk. A gázgyár teljes berendezését át kellett javítani, és a berendezés elrozsdásodott, kátránnyal eltömődött minden mozgatható részét újra használhatóvá kellett tenni. Ezekkel a munkákkal november hó elején készültünk el, a kemencét azonban már október végén befűtöttük és az első töltéseket november hó 14-én végeztük. A gázszolgáltatást november hó 15-én indítottuk meg, és azóta a fogyasztók [száma] lassan ugyan, de állandóan emelked[ik]. A fogyasztók csatlakozása azért halad lassan előre, mert a fogyasztó-berendezések majdnem mindenütt elrozsdásodtak, és azokat a gázmérő felszerelése után rendbe kell hozni. A gázfogyasztás mindenesetre még csekély, azonban napról napra növekedik. Rendkívüli nehézségeket okozott a gázgyár megindításához szükséges szén beszerzése, nagy utánjárást és utazást igényelt a megfelelő szénmennyiség biztosítása. Végül is a Gázgyárak Országos Szövetsége útján sikerült a magyar szeneket, Budapest Székesfőváros Gázművei részéről pedig valamennyi külföldi szenet kapnunk, és bár gázgyárunk ma megfelelő szénkészlettel rendelkezik, hogy az [a] jövőben is fenntartható lesz-e, kizárólag azon múlik, hogy a szénkiutalásokat a bányák teljesíteni tudják-e. Kokszttermelésünk, mivel a székesfőváros által átengedett lengyel szénhez magyar szenet kell kevernünk, rosszabb minőségű ugyan a háború előtt kizárólag legjobb karwini gázzsénből termelt kokszt minőségénél, azonban így is nagy segítséget fog nyújtani a város közönségének, mert sikerült a gázgyár termelésének egy részét az Anyag- és Árhivatalnál a város közönsége részére felszabadítani.

Jövőbeni terveinket illetően megemlítyük, hogy elsősorban a villamos közvilágítás rendbe hozását fogjuk folytatni, valamint a már nagyon rossz állapotban lévő vezetéktartó-oszlopokat kell kicserélnünk, melyhez sajnos igen kis készlettel rendelkezünk, új oszlopoknak [a] beszerzése egyelőre kétséges, úgyhogy átmenetileg a rossz oszlopoknak [a] gyámfázásával kell megelégednünk. Ha pénzügyi viszonyaink meg fogják engedni, foglalkoznunk

kell Bátya és Fajsz községek villamosításával is, mert az Iparügyi Minisztérium erre már felszólított bennünket, mivel Dél-Pest megye további villamosítását a közművek részére lehetetlenné tennénk, ha most e két község villamosításáról lemondanánk, e kérdéssel még akkor is foglalkozni kell, ha a hozzá szükséges tőkét esetleg csak hitel útján tudjuk fedezni.

Közkórházunk ügymenetéről a következőket jelenthetem:

Közkórházunk anyagi helyzete a forint bevezetésekor válságos volt, mert 3 Ft 60 fillér pénztári maradvánnyal indultunk neki a rendkívül súlyosnak látszó útnak. A kormányhatóság által kilátásba helyezett havi 8000 forint átalány a személyzeti fizetéseket sem fedezte. A bélyegakció a közönség részvétlensége folytán alig eredményezett valamit, csupán a bajai kereskedők és a bácsalmási járás főjegyzői hivatala nyújtott érezhető segítséget.

A kormányhatósággal megindult tárgyalások eredménye az lett, hogy ma már az átalány havi 34 000 forintra emelkedett, és a költségvetésben mutatkozó 750 000 forint hiány fedezésére a Miniszterközi Bizottság államsegély kiutalását helyezte kilátásba. Ebben az ügyben a kórház gondnoka folyó hó 10-én a Népjóléti Minisztériumban személyesen tárgyalt, és annak eredményeként az államsegélyből már esedékessé vált 300 000 forintból, 150 000 forint kiutalás alatt áll. A többit a költségvetés jóváhagyása után kapjuk meg.

Az anyagi helyzet javulása tette lehetővé azt, hogy a fűtést folyamatosra tehattük, az élelmezést lényegesen feljavítottuk, és a tüdőbetegosztályt, ha csak 20 ágygal is, de üzembe helyeztük, és ezzel a kórház minden osztálya működik.

A múlthoz viszonyítva tehát a javulás máris jelentős, és minden remény meg van arra, hogyha szerényebb keretek között is, de a régi, elismert színvonalat el fogjuk érni.

A személyi kérdéseket illetően megemlítem, hogy dr. Zöld Lászlónak a bőr- és nemibeteg-osztály főorvosává történt kinevezése, dr. Fodor Lászlónak a belosztály, dr. Szász Imrének a gyermekosztály vezetésével történt megbízatása folytán, újból 11 főorvos áll a betegeink rendelkezésére.

Amidőn jelentésem végéhez értem, kérem annak teljes egészében való tudomásulvételét.

Végezetül a közlő ünnep alkalmával a városi alkalmazottak nevében is, a törvényhatósági bizottság valamennyi tagjának és városom közönségének, kellemes karácsonyi ünnepeket és boldog újesztendőt kívánok.

[Babics József] polgármester

Határozat

Baja város törvényhatósági bizottsága a polgármesteri jelentést teljes egészében tudomásul vette.

Eredeti jegyzőkönyvi bejegyzés, gépelt tisztázat. MNL BKML XXI. 501. Baja Város Törvényhatósági Bizottságának iratai 20/2. Kig. 1946. sz. n. kgy. jkvi szám (110–116. o.)

6.

Baja, 1947. február 15.

Polgármesteri jelentés

Elnök Úr!

Tekintetes Törvényhatósági Bizottság!

Az elmúlt jelentésem óta eltelt időszaknak kétségtelenül legjelentősebb eseménye a köztársasággá alakulásunk egy éves évfordulójának megünneplése. Ez alkalomból, 1947. február 1-jén, a polgármester a város közgyűlési termében összegyűlt városi alkalmazottak előtt méltatta az ünnep jelentőségét.

Úgy érzem, e helyütt kell beszámolnom néhány szóval a „Siess, adj, segíts” mozgalomról is.

Városszerte szép eredménnyel folyik e mozgalomra az adakozás. A városi tisztviselők fennkölt gondolkozására vall, hogy erre az akcióra önként felajánlották havi fizetésük 1/2%-át mindaddig, amíg e mozgalom tart.

Itt említem meg azt is, hogy Baján megalakult az ún. Bajai Parlament, amely január hónapban tartotta első összejövetelét a város vezetőségének, valamennyi pártnak és a város közönségének részvételével. Az összejövetelen a pártok jelenlévő tagjai kérdéseket intéztek a város vezetőségéhez, melyekre a polgármester megadta a feleleteket és [a] felvilágosításokat.

Városunk kulturális életéből mint kiemelkedő eseményt kell megemlítenem a Rudnay Szabadakadémia megalakulását. Rudnay mester munkatársai már meg is kezdték Baján [a] művészi munkájukat, Rudnay Gyula festőművész viszont a tavaszra ugyancsak lejön Bajára, és ő maga veszi kezébe a művésztelep irányítását. Ezzel az új intézménnyel városunk művészi élete jelentékenyen gazdagodik, és bízunk abban, hogy lakosságunk megértő támogatásával hivatását be is tudja majd tölteni.

Általános közigazgatásunkra vonatkozóan mindenekelőtt jelentem, hogy a nagyarányú létszámcsökkentés folytán közigazgatásunkban nagy összevonások és átrendezések váltak szükségessé. A nagyon lecsökkentett létszámunkban valamelyes szaporodást jelentett a Miniszterközi Bizottságnak az az intézkedése, mely szerint két tanácsnokot és nyolc egyéb beosztott tisztviselőt állásába újra visszahelyezett. De természetesen fontos és számottevő volna a szakképzett egyéb, és kisebb tisztviselők további visszavétele is.

A személyi kérdéseket illetően jelentenem kell még, hogy egyik tűzoltónkat, Jenővári Márkot, szolgálat közben elkövetett fegyelmi vétség miatt állásától fel kellett függesztenünk, aki ellen a fegyelmi eljárás folyamatban van.

A város egészségügyi helyzetéről a következőket jelentem: Baja thj. város közegészségügyi helyzete a fertőző megbetegedéseket illetően általában kedvezőnek mondható.

Itt meg kell említenem, hogy a tisztiorvosi hivatal, a városi orvosi rendelő és [a] Zöldkeresztes Egészségvédelmi Szolgálat a vármegyeházán nyert elhelyezést. A tisztiorvosi hivatal és a városi orvosi rendelő bútorzat, és a legszükségesebb vizsgálóeszközök hiányában feladatát a kívánalmaknak megfelelően ellátni nem tudja. A város által kiutalt 1500 Ft a nélkülözhetetlen műszer

beszerzését lehetővé teszi ugyan, azonban a tisztiorvosi hivatal számára szükséges kézi vizsgálóeszközök, főképpen pedig a bútorzat kérdésének megoldása is sürgős feladat volna.

Súlyos hiányt pótolna a fertőző megbetegedések, elsősorban a kiütéses tifusz, és [az] azt terjesztő eltetvesedés meggátlása céljából a fertőtlenítőintézet működésének lehetővé tétele, illetőleg ott a fürdési lehetőség biztosítása.

Megoldatlan probléma a tejpiac kérdése, mely a mai állapotában a közegészséget veszélyezteti.

E helyütt említtem, hogy január hó folyamán közkórházunkban lényegesebb esemény nem történt. A január havi betegforgalom, illetve betegfelvétel 50%-os emelkedést jelent az elmúlt hónap betegforgalmával szemben. Sajnos, a textíliák /matracok, lepedők, takarók, stb./ hiánya a további fejlődést erősen gátolja.

A személyi kérdéseket illetően meg kell említenem, hogy dr. Újsághy Pál gyermekgyógyász-főorvosunkat a Miniszterközi Bizottság állásába újra visszahelyezte, így ennek az osztálynak a munkája is zökkenőmentesen tovább folyik.

A városi mérnöki hivatal működéséről jelentem, hogy az elmúlt hónapban végzett munkák nagyrészt hóeltakarítás, a forgalom biztosítása céljából a th. utakon hóekézés, vízleeresztés az olvadáskor az átkelési útszakaszokon, út menti fák nyesése a Vaskúti és Csanádi utakon volt.

A köztisztaság terén: seprés, szemétfuvarozás, vízlevezetés, átjárók homokolása, aknák és csatornák tisztítása.

Városrendészeti munkák: Városrendezési alaptérképek rajzolásának folytatása.

Egyéb munkák: Egyik legfontosabb munkálatként itt említjük a dunai komp kérdését. A kompátkelés teljesítőképesebbé tétele céljából lent járt Közlekedésügyi Miniszteri Bizottság felhívására a város a komplejárók megjavítására 30 000 Ft hozzájárulást helyezett kilátásba olyképpen, hogy a még szükséges többi költséget az állam bocsátja erre a célra rendelkezésre.

A földmunkát máris megkezdtek, kb. 5000 Ft értékben, azonban a Duna zajlása és eljegesedése a munkát félbeszakította. Ha a jég levonul, a város által megígért mértékű hozzájárulás keret-

ében a munkát tovább fogjuk folytatni. A mérnöki hivatal az ügy előbbre vitele érdekében elkészítette az egész komplejáró és [a] hozzávezető utak költségvetését, amelynek összege kövezési és egyéb mellékmunkálatokkal együtt 259 895 Ft.

A komplejárót bérlő Bajai Hajózási és Kereskedelmi Szövetkezet már el is készítettett egy új 14,00 m × 5,25 m méretű kompot, melynek teherbírása 30 tonna. Ezen a kompon 4 db 2,5–3 tonnás teherautót lehet egyszerre szállítani. Ugyancsak forgalomképes állapotba hoztak egy darab 12 × 5 m méretű, 10 tonna teherbírású kompot is, mellyel a kocsiforgalmat fogják lebonyolítani. A jég levonulása után ezeken a kompokon indul meg a dunai átkelési forgalom.

Magasépítés terén a nagy hideg miatt a munkák kis mértékben végezhetők csak. A rendkívül hideg idők miatt építési munka tulajdonképpen nem is volt. A Ferences zárda nyilvános óvóhelyének utcai lejárátát elfalaztuk, a városi székházban meszelés, iskolák, óvodák fagyos cső olvasztásai és javításai [történtek]. Padok készítése. A szociális konyhán válaszfal és ajtóelbontás, gépek, vízvezetékek karbantartása [történt]. Közkutak karbantartása, kályhák javítása.

További munkálatok: anyagbeszerzés a szentjánosi óvoda részére, 15 újabb iskolapad a belvárosi általános iskolának.

[A] városgazdaságnak teherautó-pótkocsi karosszéria készítése, kertészetnek virágköblök, rekeszek; szántáshoz segédeszközök készítése.

Egyéb alkalmi munkák: Laktanya átalakítási vázlattervek, előzetes felmérések és költségvetés készítése.

Közkórházi nemibeteg-osztály[nál] helyreállítási költségvetés készítése. Városfejlesztési tervek megbeszélése. Pandúr-szigetek megtartása érdekében való tárgyalás.

Szociális igazgatásunkról a következőket jelentem: 546 hadirokkant, hadiözvegy és hadiárva, valamint 294 hadbavonult hozzátartozója részesül rendszeresen pénzellátásban, a gondozottak létszáma állandóan emelkedésben van. A hadigondozottak közül december és január hónap folyamán többen részesültek UNRRA-segélyben.

Szeretetházunk felszerelési hiányait fokozatosan pótoljuk, jelenleg 60 személy áll belső gondozásban, és 113 külső gondozásban.

Négy napközi otthonunk és egy napközi otthonos óvodánk változatlanul üzemben van, sajnos cipőhiány miatt kevés gyermek látogatja. A napi átlagos létszám: 70–80 [fő].

A Napközi Otthonok központi konyháját a Berényi utcai szociális konyhával egyesítettük, így módon egy telefonállomás, valamint villany- és tüzelőanyag-megtakarítást értünk el. Havonta átlagosan mintegy 1000 ebédet osztunk ki.

Baja város mezőgazdaságát illetően a téli hónapokban említésre méltó dolog nem történt. A fagy és a havazások miatt a mezei külső munka teljesen szünetel.

A tűzoltóság és a mentőszolgálat működésére vonatkozóan jelentem, hogy az általános létszámcsökkentés következtében 12 főre lecsökkent tűzoltóság a tűzoltói-mentői szolgálatot és a közellátás részére történő szállításokat megnyugtató módon ellátni nem képes.

A legénység szakszerű képzése, alsó és középfokú tanfolyamokra való küldése állandóan folyamatban van.

A tűzoltóság anyagfelszerelésével kapcsolatban meg kell említenem, hogy a meglévő, és már elhasználódott, vagy háborús kárt szenvedett felszerelési tárgyaknak [a] javítása, helyrehozása, gépjárműfecskenőnek, tehergépkocsinak és mentőgépkocsinak [az] építése és üzembe helyezése, nyomótömlő beszerzése folyamatban van.

Baja Város Közműveiről általánosságban jelentem, hogy a közművek alkalmazottai körében nagy a nyugtalanság és elkeseledés a csekély keresetek, és [az] állandóan rosszabbodó megélhetési viszonyok miatt. A csekély keresetek miatti elégtelen téli élelmiszer- és tüzelőanyag-beszerzés, a ruházati cikkek aránytalanul magas ára állandó panasz tárgya, és előbb-utóbb elsősorban a felelős vezetők elleni nyílt kirobbanáshoz fog vezetni. A munkások ugyanis nem értik meg, hogy a kollektív szerződésekben előírt bérnél többet fizetni nem szabad, mert állandóan hangoztatják, hogy más vállalatnál a munkások lényegesen többet keresnek, és

azonfelül természetbeni juttatásokat is kapnak, míg vállalatunk a 182 400/1946. BM rendelet alapján megszüntetett minden külön juttatást. A már-már kirobbant nyílt elégedetlenséget akképp igyekeztünk megakadályozni, hogy a szakszervezet közbenjöttével szakmunkásaink nagy részét magasan kvalifikált bércsoportokba osztottuk be. Ezzel azonban a havidíjas szakmunkások körében fog nőni a nyugtalanság úgy, hogy ezeknek is javítást kell majd nyújtanunk. Nyugtalanítja az alkalmazottakat az egységes közüzemi illetményrendszer ügyében fennálló teljes bizonytalanság, és az a veszély, hogy közigazgatási fizetési osztályokba sorozás esetén a mai keresetek 50%-[kal], sőt esetleg ennél több [százalék]kal fognak csökkenni.

A kemény hideg miatt csak a legszükségesebb szabadbani munkák végezhetőek el, s így egyelőre a közvilágítás további rendbe hozásához szükséges lámpatesteknek a műhelyben való összeállításával foglalkozunk. A közvilágítás teljes átalakítása, az ONCSA-telep villamosítása, a távvezetéki és városi korhadt vezeték tartó-oszlopok kicserélése, vagy gyámolítása a legközelebbi tervünkben szerepelnek. Későbbi terv a Dél-Pest megyei Bátya és Fajsz községek villamosítása lenne. A gázhálózatnak átvizsgálására és az üzemen kívül helyezett gáz-közvilágítási lámpatesteknek [a] leszerelésére csak a tavaszi jobb idők beálltával kerülhet sor.

Áramszolgáltatásban zavar január hónapban nem volt, mert a komlói erőműtelep kooperált a MESZHART pécsi telepével. Gázgyárunk leadása a fogyasztók csatlakozása révén állandóan növekedik, s a december végei [1100 m³-es] napi leadás január végére [7000 m³-re] növekedett. A fogyasztók részéről – különösen Kalocsán – erős hírlapi támadások voltak az erélyes behajtás miatt. A nem fizetőket ugyanis kikapcsoltuk. Sem a bajai, sem a kalocsai kórházak áramszámláikat már hónapok óta nem tudják fizetni.

A gázgyári munkáslakóházat, melyet 1944. november 30-ától a múlt év novemberéig az orosz katonaság tartotta lefoglalva, helyreállítottuk, és 4 munkásunkat abban 2–2 szoba-konyhás, fürdőszobás, modern lakásban elhelyeztük.

Adóügyi igazgatásunkról jelentem:

Adóügyi osztályunk január hó folyamán elkészítette a földadókivetési lajstromokat, valamint a házadó kivetését, ennek lajstromozása folyamatban van, s pár napon belül a fizetési meghagyások kibocsáthatók lesznek. A kereseti adó kivetések szintén megtörténtek, fizetési meghagyások kézbesítés alatt vannak.

Végezetül közellátásunkról jelentem, hogy zsír-, cukor-, só-, petróleum- és tüzelőanyag-szükségletünk nagyjából biztosított, a legnagyobb gondot a kenyérellátás okozza. 12 000 ellátatlan részére utalták ki a lisztet. 40%-os búza, 40%-os rozs és 20%-os tengeri vagy árpa keverékkel február hónapban csökkentett mennyiségben ugyan, de a kenyérellátás is valamennyire biztosított.

Kérem jelentésem tudomásulvételét.

Határozat

A törvényhatósági bizottság a polgármesteri jelentést egyhangúlag tudomásul vette.

Eredeti jegyzőkönyvi bejegyzés, gépelt tisztázat MNL BKML XXI. 501. Baja Város Törvényhatósági Bizottságának iratai 8/1. Kig. 1947. sz. n. kgy. jkvi szám (1–5. o.)

7.

Baja, 1947. május 12.
Polgármesteri jelentés

Elnök Úr!

Tekintetes Törvényhatósági Bizottság!

Nem véletlen az, hogy 1945-ben és ma is, éppen május 12-én jöttünk össze közgyűlésre.

Két éve. A borzalmas háború zaja alig hogy elcsendesedett, és mi a béke első zűrzavaros napjaiban sok bizonytalansággal a lelkünkben vettük kezünkbe városunk irányítását.

Két éve, hogy Baján az új törvényhatósági bizottság első ízben összegyűlt közgyűlésre, és ez alkalommal engem a város polgármesterévé megválasztott. Hogy most erről az évfordulóról megemlékezem, nem azért teszem, hogy személyemet előtérbe helyezzem. Számomra az elmúlt két év többet jelentett, semhogy abban egyéni szempontok, akár az én személyem is különösebb hangsúlyt nyerhetnének. Amikor polgármesterségem első évfordulója alkalmából beszámolómat elmondottam, akkor is hangsúlyoztam Önök előtt azt, hogy én sohasem tekintettem magam másnak, csak megbízottnak. Úgy éreztem, a nép küldött erre a helyre, hogy közvetítsem azt az egyszerű és tiszta akaratot, amely végső sorban nem kívánt mást, csak egyenlő elbánást és igazságot.

És ma, amikor e helyről mindenekelőtt ismét a köszönet hangján fordulok népünkhöz, és meleg hangon újra megköszönöm azt a bizalmat, amelyet belém helyezett, akkor engedjék meg egyúttal, hogy visszatekintsek az elmúlt két esztendő munkásságára, és egy rövid beszámolót adjak Önöknek az elért eredményekről és történésekről.

Hogy eredményeink minden vonalon nem olyanok, mint amilyenek a célkitűzéseink voltak, az sok esetben nem rajtunk múlott. Bizonyos, hogy erőnkhez és tehetségünkhöz képest a legjobb akarral iparkodtunk munkánkat mindenkor végezni, és a belénk helyezett bizalomnak megfelelni.

Valamennyien jól tudjuk, hogy a két év alatt mennyi és milyen mérhetetlen nehézségekkel kellett megküzdenünk. Tudjuk, hogy a veszített háborút követte a teljes gazdasági összeomlás, majd pedig pénzünk gyors és teljes leromlása.

Ebben az összeomlott és válságos helyzetben kezdtük meg munkánkat.

A szorosabb értelemben vett újjáépítés nagyjából a következő feladatokat jelentette:

Mindenekelőtt helyre kellett állítanunk a város külső képét, meg kellett nyitnunk minden irányban a közlekedést, biztosítanunk kellett a város lakosságának élet-, egészség- és kárvédelmét, szembe kellett állnunk a fenyegető nyomorral, lehetővé kellett

tennünk az iskolai oktatást, és végül gondoskodnunk kellett a város üzemanyag-ellátásáról. Természetesen mindezekhez a szükséges anyagi eszközöket is elő kellett teremtenünk. A felsorolás ilyen tömörségével szemléltet[het]ővé kívánom tenni azt a munkát, amit vállaltunk. Azt pedig, hogy mit és hogyan végeztünk el, azt az alábbiakban részletesen is ismertetni fogom.

Valamennyien még emlékezünk arra a városképre, amelyet a hadi helyzet idézett elő. A város sokáig volt hadműveleti terület, majd pedig a főutánpótlási vonalba esett. Mindez persze nyomot hagyott a város külső arculatán. Sok rom, elhanyagoltság és piszok fogadott bennünket mindenfelé. Ma mindebből már jóformán semmi sem látható. A romokat a lehetőséghez képest eltávolítottuk. Az elhanyagoltságot és a piszkot pedig megszüntettük, és ezután kezdhettük meg csak további munkánkat – elsőnek említve – műszaki igazgatásunk keretében, amelynek munkaköréből a következőket jelenthetem:

A hadi helyzet következtében is erősen megrongált közútjaink ma már nagyjából elfogadható állapotban vannak, bár a leromlásnak minden jelét mutatják. Javítással és foltozással már nem lehet elodázni az újraterítés és hengerezés kiáltó szükségét. 200 tonna fenntartási köanyagunk van rendelés alatt. Jelenleg a Külső Dózsa György út vámház körüli szakaszán végzünk útbiztosítási munkákat. Belterületi kövezésjavítási munkáinkhoz bazaltkockakövet és kiskockát vásároltunk. A legszükségesebb belterületi kövezésjavítási munkái[nk] folyamatban vannak. Kövezzük a Kamarás-Duna-parton lévő Árpád téri igen rossz útszakaszt, a MABI-háztól a Kazinczy utcáig újra, mert ez már nem javítható. Természetesen a fennálló szükségletnek ez csak igen kis hányada, belső kövezeteink igen sok utcában elhasználtak és kopottak, helyreállításukra még sok pénzt kell fordítanunk.

Kövezetlen utcáinkon a vízlevezetés érdekében komolyabb földmunkát végeztünk a Róka és a Hunyadi utcában, az ott keletkező pocsolya megszüntetésére.

Kövezetlen járdáinkat több utcában salakterítéssel láttuk el.

Komolyabb munkákhoz csak a forint bevezetése óta láthatunk, amikor is még 1946-ban 250 tonna kavicsot és zúzalékot, és 100 m³ dunai homokos kavicsot vásároltunk, és terítettük el az útjainkon.

Az úthálózatához tartozóan jelentjük, hogy a dunai komp forgalomba került. A kompfeljárókat rendbe hozattuk.

A kompátkelés 1946 márciusában indult meg, amikor az orosz katonai ponton vasúti hidat elbontották. Az első katonai utáspontonokra épített primitív szükségmegoldás után ma már az igényeket jobban kielégítő kompközlekedésünk van.

Árvízvédelem terén a szükséges munkálatokat elvégeztük. Az elmúlt két évben a dunai védtöltés helyreállítására fordítottuk minden lehető erőnket.

Csatornázási munkáink között két váratlan feladat szerepel. Az egyik a Parti utcai eső-vízlevezető víz felőli oldalon lévő part-építménye dőlt össze. Ezt meg kellett szüntetni. Így megszüntettük a Parti utca alsó szakaszának további leszakadását. A másik a Deák Ferenc utcai főcsatornába torkolló szennyvízcsatorna, mely a belvárosi elemi iskola épülete alatt hozta át a Mészáros Lázár utca esővizeit és az iskolák túlfolyó szennyvizeit, tönkrement. Ezt a csatornát meg kellett szüntetni, és új falazott csatornát létesítettünk. Az elmúlt két év ezen a téren a szennyvezésektől eldugult aknák és csatornák, valamint a Kenderes-árok kitisztítását adta sürgős feladatunkul, esőzésektől és nehéz teherforgalomtól beroskadt aknáink javítása mellett.

Közkútjaink karbantartása állandóan folyamatban van. Az elmúlt években helyreállítottunk több kutat, most pedig a főtéri és [a] városközi vízellátás megoldása érdekében egy új artézi kút fúrási munkáit kezdjük meg.

Magasépítés terén jelentem, hogy a város közönsége minden pénzügyi nehézség ellenére is igyekszik házait rendbe hozatni, és az elmúlt évekhez képest a tatarozási munkák terén némi mozgás mutatkozik. Az építőanyag-hiány különösen fenyőfában nagy. A szegénység és a terhes adózási feltételek fékezik az építőipar ki-

bontakozását. A helyreállítási és újjáépítési valóságos szükséglet oly nagy, hogy építőiparunk 2 évig alig jutna lélegzethez, ha a feladat hirtelen megoldható lenne.

Középületeink helyreállításánál az építőipari rész hitelfedezet hiánya miatt szintén háttérbe szorult, mégis folyamatban van több iskolának, [a] közbúvághídnek a helyreállítása, a régi városi bérházban két lakást állítottunk helyre, azokat bérbe is adtuk. Közellátási hivatalunkat is áthoztuk a régi bérház emeletére. A kórházban folyik a fertőtlenítéintézet befejező munkája. Állandó karbantartási munkák vannak a városi székházban, [az] iskolákon, [az] óvodákon és a napközi otthonokban.

Az elmúlt két nehéz év legfőbb munkái az iskoláink oly mértékű helyreállítása [volt], hogy ott a munka ismét megkezdhető legyen. A vöröskereszttéri iskola kivételével minden iskola saját épületében működhet. Az állami kereskedelmi fiúiskola befejező munkáira a minisztérium 300 000 Ft-ot biztosított, munkálatait az állam hamarosan megindítja.

Kórházi helyreállításainkra 50 000 [Ft] államsegélyt kaptunk, a munkák kiírása folyamatban van.

Általános igazgatásunk köréből jelenthetem:

Közigazgatási munkánkat annak idején csökkent tisztviselői létszámmal kezdtük. Ezért a cél érdekében több ízben át is szerveztük közigazgatásunkat. A rendelkezésre álló erőket oly módon csoportosítottuk, hogy azok az időszerű követelményeknek megfelelhessenek. Súlyosan érintette közigazgatásunkat az ún. „B-lista” rendelet végrehajtása. A városi alkalmazottaknak kb. 50%-át kellett ennek folytán elbocsátanunk. Számszerűen többet, mint amennyit az erre vonatkozó kormányrendeletek előírtak. A nagyarányú létszámcsökkentés folytán közigazgatásunkban újabb nagy összevonások és átrendezések váltak szükségessé. A nagyon lecsökkentett létszámunkban valamelyes szaporodást jelentett a Miniszterközi Bizottság azon intézkedése, amellyel néhány tisztviselőt visszahelyezett [az] állásába.

A megmaradt tisztviselők erejük megfeszítésével, szorgalommal és készséggel állnak közönségünk rendelkezésére, és merem hinni, hogy közönségünk meglegedésére vé[g]zik munkájukat.

Itt említem meg azt is, hogy státuszrendezési tervet dolgoztunk ki. Erre vonatkozóan a kormányhatóság részéről irányelveket kaptunk, a tárgyalások a Belügyminisztérium illetékes osztályával még folyamatban vannak, ezért a törvényhatósági bizottság elé ezzel kapcsolatos javaslatunkkal még nem jöhettünk.

Városunk kulturális életéből a következőket jelenthetem:

Baja thj. város törvényhatósága 1945. augusztus 25-én a Rudnay-művésztelep létesítését határozta el, hogy a világhírű festőművész tanítványaival a bajai táj szépségeinek, és a Délvidék képzőművészeti kultúrájának ápolója és fejlesztője legyen. A művésztelep 1946. november 1-jén nyitotta meg kapuit, azóta azonban – mivel költségvetésileg nem volt a telep céljaira semmi előirányozva – társadalmi akció teremtette elő a város által vállalt költségek fedezetét. Kb. 200 műpártoló bajai polgár egy ideiglenes előkészítő bizottságba tömörülve elvállalta, hogy hat hónapra gondoskodik a művésztelep anyagi alapjairól. A névtelenül maradt adakozóknak és művészbárátoknak a város hatósága nevében e helyütt hálás köszönetet mondok.

Időközben ez év február havában megkezdte működését a Rudnay Képzőművészeti Szabadakadémia, amely máris 20 tehetséges – jórészt paraszt- és munkásgyermek – növendékkel végez elismerésre méltó, és szép reményekre jogosító munkát. A kultuskormányzat ennek a munkának [az] elismeréseképpen folyó év április hó 22-én havi 1200 forintot utalványozott a telep művészeinek személyi kiadásaira.

A Jelky András Iparosképző Szabadakadémia a VKM jóváhagyásával folyó évi február 28-án kezdte meg működését. A Szabadakadémia célja, hogy a tanonciskolát követő segédévek alatt a mestervizsgáig közismereti és szaktárgyakon keresztül rendszeresen képezze az iparosságot, valamint mindazon iparosokat, akik tovább szándékoznak képezni magukat a szakmájukban, és harmonikusan művelt tagjai kívánnak lenni a demokratikus hazának.

Kötelességemnek tartom, hogy beszámoljak a jelenleg folyamatban lévő nagyszabású kulturális tárgyalásokról, amelyek a *„Bács-Bodrog vármegye és Baja város múzeuma és művelődés-*

háza” létesítésére irányulnak. A százéves takarékpénztár előzenysége reményt ad arra, hogy [az] épületében a sokat hányatott múzeumi gyűjteményünket, a közkönyvtárat olvasótermekkel, a képtárat, és a cca. 200 személy befogadására alkalmas, a művelődésre nézve elengedhetetlenül fontos előadótermet elhelyezhessük. Engedjék meg nekem, hogy itt is kérjem a törvényhatósági bizottságot, hogy a szabadságharc százéves évfordulóját megörökítő, maradandó és városunkhoz méltó kultúrintézmény létesítését a tárgysorozatunk pontjai között szereplő *„Bács-Bodrog vármegye és Baja város múzeumának és művelődésházának”* megszavazásával határozza el.

Városunk tanügyéről jelentem:

Az elmúlt háború alatt Baja város iskolái igen nagymértékben vétettek igénybe katonai célokra. A háborús események következtében nemcsak az iskolák épületei, hanem bútorzata és felszerelése is súlyos károkat szenvedtek. A felszabadulás után az egyes nevelői karok átérezve a történelmi idők komolyságát, a szülők segítségével és a város támogatásával, a maguk erejéből és munkájával igyekeztek használható állapotba hozni a tantermeket, a tanítási és nevelői munka céljára. Még az iskolák épületeinek lefoglalása alatt is magánlakásokban igyekeztek a nevelők a tanítási munka folytonosságát biztosítani. A bajai tanári és tanítói karnak ezekben a súlyos időkben végzett áldozatos és odaadó munkája minden elismerést megérdemel.

A város az elmúlt két év rendkívüli körülményei és súlyos gazdasági viszonyai mellett a szűk lehetőségek között is, a maga részéről mindent elkövetett az iskolák legsürgősebb tatarozása, bebútorozása és felszerelése érdekében. 1945. szeptember óta minden népiskola a saját épületében működik, és ma már csak csekély számban vannak olyan tantermek, amelyek a rongálódás következtében még nem használhatók.

A demokratikus művelődéspolitikai terén az általános iskola reformját városunkban az illetékes hatóságok végrehajtották.

A Mátéháza-pusztai szegény sorsú tankötelesek beiskolázásának egy évtized óta húzódó kérdése 1945 tavaszán megoldást nyert.

A kultuszkormányzat nemzetiségi politikájának eredménye, hogy a délszláv nemzetiségűek igényeinek kielégítésére a szent-istváni városrészben délszláv tanítási nyelvű állami iskola szerveztetett, amely 1946. év szeptember óta működik.

A háború okozta rendkívüli körülmények, súlyos gazdasági viszonyok, mezőgazdasági munkaerőhiány, egyes szülők és a tankötelesek bizonyos hányadának részéről megnyilatkozó felelőtlenség, hanyagság és fegyelmezetlenség okozták, hogy a felszabadulás után a tankötelesek beiskolázása és iskolalátogatása nem volt kielégítő. Az 1945/46. tanévben kevesebb volt a beírt tanulók száma, mint az előző tanévben. A tanügyi hatóságok és a város vezetősége e káros állapot megszüntetése érdekében mindent elkövetett. A nevelői karok a folyó tanév elején a város területén házról házra járva összeírták a tanköteleseket, és a beiskolázást ellenőrizték. E téren [a] javulás máris mutatkozik.

A város közegészségügyi helyzetéről jelentem:

1945. év tavaszán a város közegészségügye súlyos helyzetbe került. A járványos betegségek közül a kiütéses tífusz és a hastífusz fenyegetően jelentkezett, a gümőkóros megbetegedések száma hirtelen felszökkent, a csecsemőhalálozás állandó emelkedést mutatott, és igen megsaporodott a maláriás betegek száma is. A város közkórháza megfogyott létszámmal, régi helyéről kitelepítve, élelmezési, felszerelési, kötszer- és gyógyszernehézségekkel küszködve folytatta működését. A városi tiszti főorvosi hivatal lecsökkent létszámú orvosi és egyéb személyzettel indult neki az újjáépítés munkájának.

A tiszti főorvosi hivatal, a városi orvosi rendelő, és a Zöldkeresztes Egészségvédelmi Szolgálat a Nemzeti Bank épületében nyert elhelyezést, a tüdő- és nemibeteg-gondozó intézetek magánlakásban találtak otthont. Azonban ezek az intézmények a nehézségek ellenére egy pillanatra sem szüneteltették [a] munkájukat. A tiszti főorvosi hivatal 1946. november 15-én költözött végleges helyére, a vármegyeházára. A berendezés költségeihez a város 3000 forinttal járult hozzá, és az ugyancsak a megyeházán elhelyezett városi orvosi rendelő műszerpótlására 2000 forintot fordított.

Egyelőre ugyancsak a megyeházán nyert elhelyezést a Zöldkeresztes Egészségvédelmi Szolgálat, ahol az egészségvédelmi munka zavartalanul folyik. Az egészségvédelmi szolgálat kiegészítő részének, az iskolafogászatnak [a] megindítására is megtörténtek az intézkedések, és a folyó tanévben meginduló munka lehetővé tételére a város 6000 forintot irányzott elő műszerek és fogászati anyagok pótlására.

A központi iskolafürdő rendbehozatala 12 000 forint költséggel már megtörtént.

Az annak idején fenyegető hastífuszjárvány megelőzése céljából a bajai kórház laboratóriuma a város támogatásával 22 000 személy beoltását végezte [el]. A kiütéses tífuszjárvány megelőzésére a városi fertőtlenítőintézetben a város egy egyszerű, de a követelményeknek megfelelő, nagyteljesítményű hőlégkamrát építettett, amelynek segítségével a tetvetlenítés elleni küzdelem megindítható volt. A tetvesség, és ezzel a kiütéses tífusz elleni védekezés még hatásosabbá vált a külföldi eredetű DDT-por bevezetésével, amellyel ez idő szerint az ilyen irányú munka folyik. A városi fertőtlenítőintézet ún. „*kisebb forgalmú*” részének [a] helyreállítására a munkálatok vállalatba adása megtörtént, és azok folyamatban vannak. A Nemibeteg-gondozó Intézetben megindult a penicillinnel való gyógykezelés.

A városi közkórházban, amely kitelepítése alatt 60%-os ágyredukcióval működött, a szükséges helyreállítási munkálatokat a város azonnal megindította, és az tette lehetővé, hogy fokozatosan az összes osztályok elfoglalhatták [a] régi helyüket. A kórház felszerelt ágyainak [a] száma 464-re emelkedett.

A mentőszolgálat egyszerű körülmények között, lófogatú kocsival működött, később egy Citroen autó helyreállításával sikerült a mentőállomás teljesítőképességét fokozni, míg a közelmúltban a Vármegyék és Városok Országos Mentőegyesülete által átvett mentőállomáson már az előbbi autó mellett egy teljesen modern, nagy teljesítőképességű mentőautó is működik, és így a vidéki mentőszolgálat és betegszállítás is megindulhatott.

A kisgyermek [számára], szociális és egészségügyi szempontból annyira fontos óvodák működését csaknem kivétel nélkül sikerült biztosítani, sőt két óvodában a városi szociális konyha bekapcsolásával a gyermekek étkeztetését is sikerült biztosítani. A nagy nehézségek révén helyreállított nagyszámú iskolában a városi orvosok és védőnők megtartották az iskolaorvosi vizsgálatokat, és főként tüdőgümőkór szempontjából a tüdőgondozó intézet bevonásával a tanulókat átszűrték.

A város szempontjából külön problémát jelentett a malária-akérdés. Ugyanis az elmúlt évben 240 maláriaesetet jelentettek [be], azonban ennél sokkal nagyobb azoknak a megbetegedéseknek a száma, amelyeket vagy nem jelentettek be az orvosok, vagy amelyeknél a betegek orvost esetleg nem is vettek igénybe. Baja üdülőváros jellege különösen fontossá tette ennek a problémának [a] mielőbbi megoldását. Ez év március havában az Országos Közegészségügyi Intézet kiküldöttjének bevonásával tartott értekezleten történt meg a malária elleni küzdelem terveinek kidolgozása. Eszerint a maláriát terjesztő szúnyogok tenyészhelyeinek szanálása megtörténik, és az ezzel kapcsolatos földmunkálatokat a város elvégezteti. Gondoskodás történik a szúnyogtenyészhelyek vízének porirtószer útján való rendszeres kezeléséről, a szúnyogok nappali búvóhelyeinek permetezéséről, ezzel egyidejűleg megindul a jelenleg maláriás egyének, és az elmúlt években maláriában megbetegedettek rendszeres gyógykezelése a városi orvosi rendelőben, az OKI által ingyen rendelkezésre bocsátott gyógyszerek segítségével. Ugyancsak megindult és folyamatban van a tanulóifjúságnak az átszűrése, és ennek eredményeként a betegnek találtak gyógykezelése is.

Végeredményként megállapítható, hogy a közegészségügyi szolgálat valamennyi ágazatában az újjáépítés olyan mértékben történik [meg], ami már erősen megközelíti a békebeli színvonalat.

Szociális igazgatásunkat az elmúlt két évben igyekeztem a háború előtti színvonalra emelni. A háborús események szociális intézményeinkben is sok kárt okoztak. Szeretetházunknak a régi

hajlékát el kellett hagynia, napközi otthonaink egy része katonai célokat szolgált, erdei üdülőiskolánkkal és gyermek tüdőbeteg-szanatóriumunkkal együtt.

[A] szeretetházunkban ápoltak létszámát a kényszerítő körülmények folytán 20 főre kellett csökkenteni. 1946. év nyarán a létszám, a régi otthonba való visszatérés után, átlagosan havi 50 főre emelkedett. Jelenleg pedig a gondozásban részesülő elaggottak száma 65 [fő]. Amennyire lehetséges volt, önellátásra rendezkedtünk be, konyhakertünk termelvényei és saját hizlalású sertéseink nagymértékben megkönnyítették az ápoltak ellátását. A szeretetházban ápoltakon kívül külső gondozásban részesítettünk átlagosan 130–140 szegényt, kiknek részére havi 15 forint közsegélyt, ezenfelül lakbérsegélyt és egyéb természetbeni segélyeket nyújtottunk.

Öt napközi gyermekotthonunk állandóan működésben volt. A katonai célokra igénybe vett épületek helyett a szomszédos óvodákban helyeztük el a gondozásra szoruló gyermekeket. Ma már mindegyik otthon épülete rendelkezésre áll. Sajnos, a Kinizsi utcai és a Fehérló utcai otthonokat csak a nyár, vagy az ősz folyamán tudjuk olyan állapotba hozni, hogy rendeltetésüknek megfelelő célra használhatók legyenek. Az otthonok felszerelési hiányait is állandóan pótoljuk.

A napi gondozási díj személyenként 60 fillér. A nehéz kereseti lehetőségek folytán azonban sokan ezt az összeget sem tudják megfizetni. Az ilyen szülők részére engedményeket adunk.

Bölcsődénk átmenetileg szünetelt, május 2-án ismét megnyitottuk, mert a Nemzeti Segély támogatásával sikerült a felszerelést annyira pótolni, hogy a zavartalan működés biztosítva van.

Napközi gyermekotthonaink fenntartását nagymértékben segítette az UNRRA, a Svéd, a Dán és a Svájci Vöröskereszt adománya. E szervezeteknek ez alkalommal is őszinte köszönetemet fejezem ki azért a sok ezer kilogramm élelemért és tápszerért, melyet városunk részére juttattak. A Lökertben levő erdei iskola és gyermek tüdőbeteg-szanatórium helyreállítási ügye, az Országos Gyermekvédő Liga feloszlásával megtorpant. Most, hogy a belügyminiszter úr a Liga működését újra engedélyezte, a

múlt hónapban a Ligával a tárgyalásokat megkezdjük, s így meg van a lehetősége annak, hogy ez az intézmény működését újra kezdheti. A város a „*Siess, adj, segíts*” mozgalom támogatásával máris 200-nál több fát ültetett a Lökertbe, valamint az épületek tetőfedő, kőműves, asztalos, vízvezetékszerelő és villanszerelő munkáit elvégeztették.

Az erdei iskola mellett levő gyümölcsöst a gyermekotthonok ellátására kapcsoljuk be. A gyümölcsfák gondozását a kertész-képző-iskola növendékei vállalták, a circa egy holdnyi konyhakertünket a gimnázium tanulói forgatták fel szabadidejük feláldozásával. Szíves segítségükért ezúton is köszönetet mondok mindkét intézet ifjúságának.

Szociális konyhánkat és a gyermekotthonok központi konyháját ez év január havában egyesítettük. E konyha fennállása /1944. december/ óta összesen 313 076 adag ételt szolgáltatott ki. Ez intézményünk korszerűsítése folyamatban van. E helyütt mondok köszönetet azoknak az áldozatos lelkű hölgyeknek, akik a mai napig is önkéntes munkával támogatják konyhánkat.

Ingyenes gyógyszerben és orvosi kezelésben, 1945. és 1946. években, évenként mintegy 1000–1200 személyt részesítettünk.

Hadisegélyt 293 hadbavonult hozzátartozójának folyósítunk 65 000 forint összegben, 420 hadirokkantunk és hadiözvegyünk pedig ez ideig 122 000 forint járadékban részesült.

Tűzoltóságunk köréből jelentem:

Tűzoltóságunknak a háborút követően a felszerelésnek csak kis, részben elavult része állott rendelkezésre. A nyugatra mentett szerek közül a kiküldött tűzoltók felkutattak és hazahoztak 2 darab gépjárműfecskendőt, meglehetősen megrongált állapotban. Ezek közül az egyiket a közellátás biztosítása érdekében tehergépkocsivá alakították át.

A tűzoltóság az elmúlt két év újjáépítő munkája során teljes javítással házilag üzembe helyezett 2 db gépjárműfecskendőt, 1 db tehergépkocsit, 1 db kis tűzoltógépkocsit, 3 db motorfecskendőt, ugyancsak házilag készített 1 db egyágvas mentő- és betegszállító gépkocsit, 1947 tavaszán részben külső műhelymunkával, részben házilag elkészített egy darab tehergépkocsit.

Az elmúlt két év alatt tűzoltóságunk 75 tűz, 17 műszaki mentés, 270 baleset, 46 fertőzőbeteg-szállítás és 2323 betegszállítás alkalmával vonult ki, tehát összesen 2731 kivonulást végzett. Ugyancsak a tűzoltóság végezte a közellátási szállításokat egy darab tehergépkocsival.

A tűzoltóság személyi részét illetően jelentem, hogy a létszámcsökkentés folytán a tűzoltóság létszáma is igen csekély. A státus jelenleg történő rendezése során remény van arra, hogy tűzoltóságunk létszáma rövidesen 2 tiszt[ből] és 20 főből fog állani, ami a város élet- és vagyonvédelmének megnyugtató ellátására a legkisebb követelmény. A legénység fegyelme és kiképzési foka kielégítő.

Baja Város Közművei a háború pusztításai következtében siralmas helyzetbe kerültek. A komló–bajai 35 000 voltos távvezetéknek alsónyék–bajai szakasza teljesen eltűnt. A gázgyár kemencéi tönkrementek, a gázközvilágítás jóformán teljesen elpusztult.

Az első legfontosabb feladat Baja városának [az] áramellátása volt. Még 1944. november hónapban, a Vörös Hadseregnek a bevonulása után 10 nappal, a közművek alkalmazottai már hozzáfogtak a bajai hálózat rendbe hozásához. A Duna-parton lévő posztógyár saját áramfejlesztő berendezését üzembe lehetett állítani, és 1944. december 25-én déli 12 órakor a várost [az áramszolgáltatásba be lehetett] kapcsolni. Ekkor gyulladtak ki két hónapos sötétség után Baja házaiban a villanylámpák.

A közművek 1945 januárjában 20 fokos hidegben hozzáfogtak az alsónyék–bajai távvezetékszakasz 16 km-es szakaszának újjáépítéséhez. A 35 000 voltos távvezeték a Dunán 1945. május 1-jén rákapcsolták a komlói bánya erőművét a távvezetékére, éppen akkor, amikor a posztógyárnak az utolsó szene is elfogyott. Május végére bekapcsolták Bácskát és Kalocsát is. 1945. pünkösd napján az utolsó községet is bekapcsolták, ekkor az egész békebeli területen megindult a rendszeres éjjel-nappali áramszolgáltatás.

Az orosz uszályhíd szétbontásakor, 1945. július végén újból megszűnt az áramszolgáltatás. Ekkor a közművek dereglyékből összeállított, és megfelelően lehorgonyzott hídrészre szereltek fel egy 20 méter magas oszloptornyot, a Duna másik oldalán pedig

a 100 méter hosszú, pilótázott szükséghid végén egy 29 méter magas oszloptornyot, míg a közbeeső 200 méter széles hajózási nyílást átfeszítették. Ezt az igen nehéz munkát a közművek rohammunkával végezték el, és július utolsó napján újból éjjel-nappal folytatódhatott az áramszolgáltatás.

Mivel ez a dunai vezeték nem volt télállóan tekinthető, és a Dunát a 35 000 voltos vezetékkel teljes egészében át kellett feszíteni. E célra viszont vasanyag nem állt rendelkezésre, így több évre használhatóan a Duna két partján 2 db 42 méter magas fagúlat építettek a közművek, és acélköteleken 560 méter hosszúságban átfeszítették a Duna folyamot a 35 000 voltos távvezetékkel. Az így felépített gúla impozáns alkotások és egyedülálló[ak] nemcsak hazánkban, hanem messze a határokon túl is, és egyedülálló annak [a] műszaki kivitelezése is. A gúla 1945. év végére készültek el, az átfeszítés decemberben megtörtént, és 1945. december 24-én az új átfeszítésre kapcsolták a közművek a komlói centrálét, s ezzel biztosították az áramszolgáltatást télre is.

Ezután a közművek rendbe hozták a megsérült transzformátorokat is, majd hozzáláttak az elpusztult közvilágítás helyreállításához is. Végül megállapíthatjuk, hogy Baja város az új közvilágítás révén egyike országunk legszebben megvilágított város[ai]nak. Az egész közvilágítás központi kapcsolással van megoldva.

1946 nyarán hozzáláttunk a gázgyár rendbe hozásához, és 1946 novemberében megindult városunkban a gázszolgáltatás is.

A városgazdaságunk működéséről jelenthetem:

Közismert, hogy a város állatállománya a hadműveletek következtében teljesen megsemmisült. Pótlására ez ideig 9 db lovat, 2 tenyészbikát és 2 tenyészkanat szereztünk be. Mátéháza-pusztán a földreform következtében visszahagyott 100 kat. hold földön kívül a folyó évben még kb. 100 hold földet szántottunk fel az államkincstár részére, a még juttatottaknak ki nem osztott területekből. Ezenkívül a Nagy-Pandúr-szigetben a különböző üzemek, valamint a Szabad Szakszervezet munkásainak haszonbérletbe kiadandó kb. 50 kat. hold föld felszántása folyamatban van. A földreformeljárás során a Megyei Földrendező Tanács határozatai

elleni fellebbezéseink eredményeképpen visszakaptuk a csátaljai és gólyahegyi erdőt, és a Kis-Pandúr-szigetet, amelyet az idén is kiskertakció céljára engedtünk át az arra rászorulóknak. A nagypandúr-szigeti, valamint a Duna-jobbparti erdők visszaadása kérdésében a földművelésügyi miniszter úr álláspontja az, hogy azt csak akkor hajlandó visszabocsátani a város birtokába, ha [a] dunai rakpart létesítésének előfeltételei már biztosítva vannak.

A város utcáinak fásítására 1186 darab fát ültettünk ki.

Az 1946. év folyamán a város belső gazdaságához beszereztünk 1 cséplőgépet, 1 aratógépet, felszereltünk egy villanyerőre berendezett körfűrész, darálót, szecskavágót és morzsolót. Az eddig szántásra és cséplésre használt traktort felszereltük a közúti forgalomban való használatra gumikerekekkel és pótkocsival, és a közúti forgalomban leendő fuvarozásra engedélyt kértünk.

A város szeszgyára, miután Mátéháza-pusztáról az orosz katonai alakulatok elköltöztek, az elhagyatottság következtében kb. 500 000 Ft értékű kárt szenvedett ismeretlen tettesek által. A fennálló rendelkezések értelmében nincs remény arra, hogy a város a szeszgyárat tulajdonjogilag visszakapja, lehetőség csak arra van, hogy az államnak való juttatás esetén tőle a város esetleg örökhaszonbérbe veheti.

Igazgatóságunk jelentése szerint Baján 1744 kereskedő és iparos van.

Közellátásunkról jelentem:

Közellátásunk ismét válságos helyzetbe került. A Közellátási Minisztérium múlt hetekben itt járt kiküldöttei tudomásunkra hozták, hogy az ország kenyérellátása a gazdasági év utolsó hónapjaiban olyan nehéz helyzetbe jutott, hogy a közellátási kormányzat a rendelkezésre álló készletekből azt biztosítani nem tudja. Ezzel kapcsolatban a közellátási miniszter úr a vármegye és a város május havi kenyérellátásához szükséges kenyérgabona-mennyiséget csökkentett mértékben ugyan, de kivételesen kiutalta. Közölte egyúttal azt, hogy a vármegye és a város június havi szükségletét központi kiutalásból fedezni nem tudja, és így a vármegyének és a városnak önmagát kell június hónapban ellátni. Ezzel kapcsolatban a város és a vármegye közönségének

kell előteremtenie a 36 vagon kenyérgabonát, amely a város és a vármegye ellátatlanjainak szükségletét képezi. Közölte az államtitkár azt is, hogy csak azt a kenyérgabonát használhatjuk fel a helyi ellátás céljaira, amelyet a termelők a beszolgáltatási kötelezettségeiken felül teljesítenek. A 36 vagon kenyérgabonából Baja városra kereken 4 vagon esik. A kenyérgabona-ellátáson kívül, a lakosságnak egyéb közszükségleti cikkekkel való ellátása nagyjából kielégítőnek mondható. Mindenesetre megállapítható, hogy e téren is javulás észlelhető, különösen a forint bevezetése óta.

A városi adóhivatal tevékenységéről a következőket jelentem: A B-lista folytán nagymértékben megcsökkent munkaerővel a hivatal zavartalan ügyvitele nem biztosítható, annál is inkább, mert a meglevő beosztottak egy része kezdő és szakképzettséggel nem rendelkező tisztviselő.

Az elmúlt héten három fontos adórendelet jelent meg, melyek kimunkálására a napi 9 órás munkaidő is kevés. E nehézségeket az illetékes kormányhatóságoknak többször feltártuk, de segítséget sehonnan sem kaptunk. Így a státuszrendezés befejezéséig, de valószínűleg azon túl is, ilyen nehézségekkel kell küzdenünk akkor, amikor [a] költségvetésünk egyensúlyát csak az adó kellő időbeni beháramlása biztosíthatja.

Pénzügyi osztályunk a deficités és államsegélyes költségvetés következtében nagyobb feladattal nem foglalkozhat, mint a költségvetési egyensúly biztosításával, melyet az adók és helyhatósági szolgáltatások kimunkálásá[val] és behajtásá[val], fokozott ellenőrzésével ér el. Így vált lehetővé, hogy komolyabb és erélyesebb behajtási eljárás nélkül is az előirányzott adórészesedés a város pénztárába befolyt.

Tisztelt Közgyűlés!

Most, amikor beszámolóm végéhez értem, jól tudom, hogy sok bírálat is hangzott el [a] munkámat illetően a város közönsége részéről. De azok, akik csak a bírálat hangján szólnak munkásságunkról, elfelejtik azt, hogy az a munka, amelybe a háborút követő napokban bekapcsolódtunk, nem volt könnyű. Nem volt könnyű megkezdeni munkánkat akkor, amikor körülöttünk mindennütt csak a pusztulás és [a] csend kísértete járt. E pillanat emlékét

nem feledhetjük el. A kötelesség és [a] helytállás belső parancsa szólalt meg akkor bennünk. Azóta sokszor átjárt a tehetetlenség érzése, de mindig elég volt e pillanatra gondolnom, hogy új erőt merítsek munkám folytatásához.

Végezetül is köszönöm, hogy terjedelmes beszámolómat meghallgatták, és kérem jelentésem elfogadását.

Határozat

A törvényhatósági bizottság a polgármesteri jelentést teljes egészében elfogadta.

Eredeti jegyzőkönyvi bejegyzés, gépelt tisztázat MNL BKML XXI. 501. Baja Város Törvényhatósági Bizottságának iratai 8/2. Kig. 1947. sz. n. kgy. jkvi szám (29–37. o.)

8.

Baja, 1947. július 26.

Polgármesteri jelentés

Elnök Úr!

Tekintetes Törvényhatósági Bizottság!

A nagy háborút követő teljes gazdasági összeomlásból ismét elérkeztünk egy új gazdasági évhez.

Az új gazdasági év küszöbén újból sok reménységgel a lelünkben tekintünk a magyar jövő felé.

Tekintetünkben a fájdalomnak és a reménységnek a könnye csillog.

Reménykedünk és bízunk. Bízunk abban, hogy annyi szenvedés és lemondás után drága magyar földünk termése a búza jobb kenyérrel jutalmazza az érte olyan sokat dolgozó szegény magyar népet.

1947. augusztus 1. Népünk előtt ma új szavakat lenget a magyar lobogó: hároméves terv. Tiszta tekintetünk reménykedően csüng e szavakon, és minden erőnkkel kapaszkodunk e szavak ígéretébe. Érezzük e szavakból a becsületes jó szándékot, és hin-

ni akarjuk, hogy a terv kibontakozása teljes egészében a magyar nép jólétét fogja szolgálni. Az ország hároméves tervének megvalósítása 1947. augusztus 1-jén veszi kezdetét. Természetes, hogy városunk is a hároméves tervből [a] reá eső feladatokat becsületesen fogja elvégezni.

Ezek után áttérve általános igazgatásunkra, az alábbiakat jelentem:

Amint az elmúlt jelentésemben is említettem, a nagyarányú létszámcsökkentés következtében megmaradt tisztviselők erejük megfeszítésével végzik a munkájukat, és oldják meg a reájuk háruló feladatokat. A választás természetesen újabb nagy munkát jelent közigazgatásunknak, úgyszintén tisztviselőinknek.

Városunk kulturális életéből az elmúlt közgyűlésen igen részletes beszámolót adtam. Ez alkalommal a Rudnay-művészteleppel is részletesen foglalkoztam. Most csak azt kívánom bejelenteni, hogy Rudnay Gyula festőművész e hónap közepén leköltözött Bajára, és átvette a róla elnevezett telep irányítását.

„*Bács-Bodrog vármegye és Baja város múzeuma és művelődésháza*” létesítése ügyében a tárgyalások továbbra is folyamatban vannak.

A legutóbbi közgyűlés óta eltelt időszakban kimagaslóbb közegészségügyi esemény nem volt. [A] fertőző betegségek közül egyik sem lépett fel járványszerűen, de nagyobb számú megbetegedést okozott a gyermekek körében a kanyaró, június hó folyamán a diftéria megbetegedések száma is gyarapodott, de még mindig [a] legtöbb megbetegedést a malária okozta. A múlt évhez viszonyítva azonban a malária megbetegedések száma is lényegesen csökkent.

A malária elleni védekező munkát a Közegészségügyi Intézet a város területén még május havában megindította, ez a munka azóta zavartalanul folyik. A Közegészségügyi Intézet nagyobb tömegű maláriaellenes gyógyszert juttatott a városnak, és így minden maláriás beteg ingyenes gyógykezelésben részesülhet. A maláriát terjesztő szúnyogok nappali pihenőhelyeit, az istállókat

és [az] ólakat a város által alkalmazott munkások permetezik, a napokban pedig a szúnyogtenyésztő vízfelületek vegyszeres kezelése is megindult.

A gyógyszerellátásban, valamint a betegellátásban zavar nem mutatkozott. A közgyógyoszerellátásra kezelték száma meglehetősen magas.

Baja város közkórházáról jelenthetem: a gyermekosztály ismét elfoglalta régi helyét a Róna-féle szanatóriumban. A kórház felszerelt ágyainak a száma 464, az ápolási napok száma havonta 13 000 körül mozog.

A Zöldkeresztes Egészségvédelmi Szolgálat a város[i] rendelővel közös helyiségben a vármegyeházán van elhelyezve. A helyiségek szűkek, és a nagy forgalmat figyelembe véve, kívánatos volna a két intézmény szétválasztása és megfelelőbb elhelyezése.

A szakgondozást végző tüdő- és nemibeteg-gondozó intézetek változatlanul intenzív munkát fejtettek ki. A Nemibeteg-gondozó Intézet új elhelyezésére szolgáló épület befejezési munkálatai vállalatba adattak. A város a rendelkezésre álló hitel terhére, továbbá a Sas-akció által nyújtott anyagi támogatással megkezdte a háborús események következtében súlyosan károsodott erdei üdülőiskola és gyermekszanatórium helyreállítási munkálatait.

A felszereléshez egyes külföldi segélyakciók is nyújtottak támogatást.

Itt említem meg, hogy az iskolafogászat ez év májusában megkezdte működését, máris szép eredményekkel.

A város ivóvízellátása terén változás nem történt. A közutak rendbehozatalára állandó figyelmet fordítunk.

Szociális igazgatásunkról a következőket jelentem:

A kiscsávolyi napközi otthonos óvodát gazdasági és kezelési szempontból egyesítettük a kiscsávolyi napközi otthonnal, így most négy napközi otthon működik, 150–180 átlagos napi gyermeklétszámmal.

Június hónapban Szeremle község lakossága 120 napközi otthonos gyermeket látott vendégül. A szíves fogadtatásért e helyütt köszönetet mondok. A vidéki kirándulások további szervezése folyamatban van.

Szociális konyhánk a napközi otthonok mellett mintegy napi 80–100 személy részére nyújt ételmezést.

Szeretetházunkban jelenleg 64 elaggott, munkaképtelen személyt gondozunk.

Erdei iskolánk és gyermek-tüdőbetegotthonunk tatarozási munkáit elvégeztettük. A felszerelés beszerzése a csekély anyagi lehetőségekhez képest csak lassan halad előre, azonban a Gyermekvédő Ligával folytatott megbeszélés alapján remény van arra, hogy a berendezési tárgyak nagy részét megkapjuk.

A hadisegélyezettek száma csökken. A hadigondozottak száma azonban állandóan emelkedőben van.

Szociális költségvetésünket elkészítettük, abban megfelelő összeget állítottunk be újítként tankönyvek beszerzésére, valamint a sokgyermekes családból származó házasulandók kölcsönrel való támogatására.

Adóhivatalunk az elmúlt időszakban befejezte az 1946. évi főkönyvek lezárását, és az 1947. évi földadó és házadó előírását. E nagy munkák a jelenlegi létszám és túlórázás mellett is csak úgy volt[ak] elvégezhető[ek], hogy két hónapon át hat kisegítő munkaeőrt foglalkoztattunk.

Pénzügyi osztályunk részt vett a háztartási és közúti költségvetés elkészítésénél. Elkészítette a jövátételi alap és az állattenyésztési alap kivetési munkálatait.

Gazdasági ügyosztályunk működéséről jelentem:

A Mátéháza-pusztán tulajdonunkban maradt 100 kat. hold földön a már megejtett cséplés adatai alapján jelentem, hogy búzában 7, rozsban 9 q-ás átlagos termést értünk el. Ez az eredmény messze felülmúlja a Mátéháza-pusztai környéki gazdák által elért eredményt.

A város ingatlanainak megváltása tárgyában a Megyei Tanács határozatának megfellebbezése folytán az Országos Földhivatal a Megyei Tanácsnak a város összes mezőgazdasági ingatlanait, 100 hold kivételével, elkobzó határozatát részben és akként változtatta meg, hogy a Nagy-Pandúr-szigetnek [a] területéből a Duna mellett elterülő mintegy 153 kat. hold területet, hozzászámítva még [a] csatorna és [az] iparvasút létesítéséhez, továbbá iparfejleszté-

si célok /gyártelepek, téli kikötő létesítésére/ megvalósításához szükséges területet, a magyar állam tulajdonába juttatja azzal, hogy a területet a fenti célok megvalósításáig ideiglenesen a város hasznosíthatja.

A határozat kilátásba helyezi azt is, hogy a Földművelésügyi Miniszter Úr a Duna jobbpartján tervezett rakpartépítési munkálatokra szükséges erdőterületek, Baja város részére területpótlás nélkül átengedtesse akkor, amikor az ott foganatosítandó munkálatok végrehajtásának előfeltételei már biztosítva lesznek.

A város közellátási helyzetéről jelentem, hogy a gazdák beszolgáltatása folytán a kenyérellátásban zavar nincs, amennyiben elegendő kenyérgabona áll már rendelkezésre. Örvendetes az, hogy a múlt tapasztalatai alapján mindenki igyekszik önellátóvá tenni magát, így a jövő közellátási évre jelentékenyen meg fog csappanni az ellátatlanok száma.

Műszaki igazgatásunk tevékenységéről az alábbiakban számolok be:

Közutak: külső szakaszon a Monostori és [a] Csanádi utakon 132 to[anna] zúzalék beszerzése és elterítése. Külső útjainkon padkarendezés, homokszórás folyik.

Belső szakaszokon: Külső Dózsa György út rézsüburkolatának befejezése, Árpád tér egy szakasza kövezési [munkáinak] befejezése. A vasútállomás előtti tér kifoltozása, úgy, hogy személyforgalmú kocsikra alkalmas legyen. A teherforgalmat a MÁV kénytelen a Bezerédy utcára korlátozni, mert ez a kifoltozás nem bírná el a komoly teherforgalmat, pedig [az] 1947–48. költségvetési évben erre akarjuk a végleges kiskockaburkolatot fektetni.

A nagy-pandúr-szigeti védtöltésünket javítottuk. Helyreállítottuk a kis-pandúr-szigeti zsilipet és [a] töltéshiányokat is. A Duna jobbpartján földmunkával és ideiglenes kövezéssel szélesebb komplejárót létesítettünk.

A Kenderes-árkot végig beszinteztük, róla részletes felvételi tervet készítettünk, hogy a lecsapolási munkák bármikor megkezdhetők legyenek, ha arra pénzünk lesz. A Kenderes-árok nyílt szakaszainak és mellékárkainak kitisztítását, különös tekintettel a Várady Érsek út felől jövő, és a hizlaldánál elvonuló szakaszra,

megkezdtek és két héten belül befejezzük. A Sporttelep fürdővizét betoncsővel a Kenderes-árokba vezettük.

Közúti útvonalhálózatunkat az Építésügyi Minisztérium Városrendezési Osztályával megállapítottuk, és most a th. bizottság elé terjesztettük.

A részletes városrendezési tervhez szükséges térkép rajzolását folytatjuk.

Közkútjaink karbantartása állandóan folyik. A főtéri artézi kút pótlására, és a városi székház jobb vízellátására a székház udvarán július 14-én 250 m mélyre tervezett artézi kút fúrását kezdtük meg.

Magasépítés terén: A magasépítkezés igen kis mértékben megindult, a közönség kezd tataroztatni, homlokzatokat kijavítani, lakásokat rendbe hozatni. E munkák üteme gyenge, mert az építési munkák igen drágák. Május-június-július hó folyamán kiadtunk 15 közigazgatási és 30 rövidutas építési engedélyt. Ez az elmúlt évhez képest haladás, de munkásaink foglalkoztatását még távolról sem biztosítja.

A város saját keretében folytatta középületeink helyreállítását. A közvágóhíddal annyira jutottunk, hogy ott a marhavágás megindulhat. Az épületeket rendbe hoztuk, kerítést építettünk. A lökerti üdülőiskola és a szentistváni régi iskola, és [a] fertőtlenítőintézet helyreállítását befejeztük. A Nemibeteg-gondozó Intézet befejező munkáit megkezdtek. Folyamatban van[nak]: a szentjánosi óvoda, [a] vöröskereszttéri iskola helyreállítási munkálatai. Ezt követően a polgári iskola emeleti tantermeit, és a kiscsávolyi iskola még hiányzó 2 termét hozzuk rendbe. A szeretetház tatarozásához is hamarosan hozzákezdünk.

Városunk közgazdasági életére nagy jelentőségű az a közlekedésügyi miniszteri leirat, mely június végén érkezett, és melyben a miniszter a bajai Duna-híd építését határozottan megígéri a hároméves terv keretében. A bajai híd vasúti és közúti híd lesz egyben. Előmunkálatai már folynak.

Baja Város Közműveiről az alábbiakat jelenthetem:

Az ONCSA-telep külső villamos vezetékének elkészítése után a Duna-parti teljesen elpusztult hálózatunkat hoztuk rendbe. E munka befejezése után a szentistváni hálózatnak és [a] közvilágításnak [a] bővítési munkáihoz fogtunk hozzá, amennyire a személyzethiány és a közbejött rendkívüli sürgős fenntartási munkák engedték. A Goldschmidt-malom villamosítása céljából a malom előtt új transzformátorállomást létesítettünk, és a malom üzemét már az általunk rendelkezésre bocsátott energiával hajtják meg.

A komlói bánya a porszéntüzelésű új gőzkazánját már üzembe helyezte, és így a lekapcsolások és áramszünetek csökkentek.

Személyzetünk a minisztériumnak ismételten bejelentett létszághiány miatt, csak állandó és rendkívüli nagymértékű túlterheléssel és túlmunkával tudta az üzemek forintmérlegeit, a hároméves tervet, a Dél-Pest megyei 7 község villamosítási terveit, végül pedig a költségvetéseket elkészíteni.

Kérem jelentésem tudomásulvételét, és az abban foglalt indítványok elfogadását.

Határozat

A törvényhatósági bizottság a polgármesteri jelentést egyhangúlag tudomásul veszi.

Eredeti jegyzőkönyvi bejegyzés, gépelt tisztázat. MNL BKML XXI. 501. Baja Város Törvényhatósági Bizottságának iratai sz. n./Kig. 1947. sz. n. kgy. jkvi szám (60–63. o.)

9.

Baja, 1947. november 15.

Polgármesteri jelentés

Elnök Úr!

Törvényhatósági Bizottság!

Beszámolómat kötelességszerűen azzal kezdem, hogy megemlékezem a Szovjetunió fennállásának harmincéves évfordulójáról.

Harminc éve ... Az utolsó cár ragyogó koronája is porba hullott, II. Miklós cár meghalt, és megkezdődött Oroszország történelmi jelentőségű átalakulása.

Harminc éve. ... Egy sötét, viharos októberi éjszakán két lángeszű férfi: Lenin és Sztálin csillagos lobogóval a kezükben megindították az orosz népet a fennálló rendszer megdöntésére. Legdrágább eszményük a demokrácia volt.

Egy hatalmas birodalom, amelyben szemben állt egymással a mindenható cár fényes udvara, előkelő főurak, és egy szerencsétlen elnyomott nép. Az ellentét a világtörténelemben mondhatni példátlan volt. És egészen bizonyos, hogy ez a nagy ellentét váltotta ki azt, hogy az évszázados rabságból végre felszabadulni vágyó szerencsétlen nép reménységgel a lelkében lelkesen csatlakozott a felkelőkhöz, és végül is diadalra vitte a szabadságharcot. A történelem ezt a harcot „*diadalmas októberi forradalom*”-ként könyveli el, és ennek évfordulóját ünnepelte most a Szovjetunió bensőséges ünnepek keretében.

És amikor ez alkalommal mi is meleg szavakkal mégis szerényen az üdvözlők sorába kívánunk lépni, ugyanakkor e helyütt egy sajnálatos eseményről is meg kell emlékezniem.

Köztudomású, hogy a minap a szovjet katonai sírokkal mi történt.

A magam részéről őszinte sajnálkozásomnak kell e helyen is kifejezést adnom. Ennek jeléül azonnal összehívtam egy bizottságot, amellyel kivonultunk a hősi sírokhoz, és elégtételül saját ke-

zúleg rendbe hoztuk azokat. De összehívtam a törvényhatósági bizottságot is, és kegyeletünk jeléül megkoszorúztuk a hősi sírokat.

Áttérve jelentésem általános igazgatási részére, a következőket jelenthetem: Kicsiny létszámú tisztviselői karunkban ismételtén valamelyes javulást jelent a Miniszterközi Bizottságnak az a határozata, amely szerint két tisztviselőnket állásába újra visszahelyezett.

Városunk kulturális életéből a következőket jelenthetem: A városi zeneiskolából B. Rác Lili zongoratanárnő kivált, mert a Kultuszminisztérium a szegedi városi zeneiskolához nevezte ki zenetanárnak. Helye még nincs betöltve.

A Rudnay-művésztelepről a következőket jelentem: 1947 nyarán a művésztelep a szabadban való festésre tartott tanfolyamot, amelynek eredményét a szabadegyetem és a Rudnay Szabadakadémia megnyitása alkalmával képkiallítás keretében mutatja be.

A Rudnay Szabadakadémia növendékei a múlt évben Baja városból kikerült, vagyis helyi növendékekből állott[ak]. Az 1947/48. iskolai évre azonban országos pályázat alapján, és felvételi vizsga után, az ország minden részéről jelentkezettek tanulók. Ez ideig 13 jelentkezőből az akadémia kilencet vett fel, akiknek internátusi elhelyezéséről is gondoskodott, a volt polgári kaszinó helyiségeiben. Ezzel a Rudnay Szabadakadémia országos jellegűvé emelkedett. A felvételek egész esztendőben továbbra is folyamatban vannak.

A Rudnay-művésztelep nyári tanfolyamának és munkálkodásának eredménye, valamint a Szabadakadémia bajai növendékeinek tanulmánymunkáiban való előrehaladását kiállítás keretében mutatta be a Munkás Kultúrszövetség nagytermében. A kiállításon való részvételre felkérte, illetve meghívta a Baján élő festőművészeket is, hogy a megnyitás alkalmával ünnepélyesen az egész bajai képzőművészeti élet keresztmetszetét mutathassa be. A kiállítást november 9-én, Rudnay Gyula üdvözlő beszéde után, dr. Kovács Máté államtitkár nyitotta meg, és egyben nagy meglepődését fejezte ki az eddig elért eredményről. Egyúttal le-

szögezte azt az álláspontját, hogy a bajai példa az egyetlen út, amelynek alapján a vidéki és a népi talajból kinőtt képzőművészeti kultúra a magyar művészet jövője.

A szabadakadémia növendékei a volt Tóth Kálmán Kaszinó helyiségében újonnan létesített „*Tóth Kálmán Népi Kollégium*”-ban nyernek elhelyezést. A kollégiumot, melyben egyúttal a Dolgozók iskolájának növendékei is elhelyezést nyernek, a Népi Kollégiumok Országos Szövetsége létesítette és tartja fenn.

E helyütt örömmel számolok be arról, hogy a Bajai Szabadművelődési Felügyelőség az 1947/48. évben szabadegyetemi előadásokat tart. A tanulni vágyó közönség örömmel és érdeklődéssel várja a hatalmas [sic!] előadásokat. A szabadegyetem ünnepélyes megnyitása ugyancsak november 9-én volt. A városzerte kifüggesztett plakátok valóban gyönyörű és értékes programot hirdetnek. A szabadegyetem keretében filozófiai, társadalomtudományi, természet- és orvostudományi, néprajzi, irodalmi, képzőművészeti és zenei előadások lesznek. A szabadegyetemnek kiváló bajai tudósai és illusztris szakelőadói mellett országos hírű vendéglelőadói is lesznek, akik biztosítják, hogy az előadások valóban minden igényt ki fognak elégíteni.

A Szabadművelődési Felügyelőség ezzel valóban gyönyörű gondolatot valósít meg, amelyhez a magam részéről is őszinte sikert kívánok.

A legutóbbi közgyűlés óta eltelt időszakban kimagaslóbb közegészségügyi esemény nem volt. A fertőző betegségek közül egyik sem lépett fel járványszerűen, és az elmúlt évhez viszonyítva a malária megbetegedések száma is lényegesen csökkent. A malária elleni védekezőmunka állandóan folyamatban van, és jelenthetem, hogy igen szép eredménnyel.

Szociális igazgatásunk köréből a következőket jelentem: Négy napközi otthonunk és bölcsődénk állandóan üzemben van. A gondozási díjakat október óta 60–50–40 fillérben állapítottuk meg, azonban sok szülő még ezt a csekély összeget sem igyekszik megfizetni. Az élelmezés kielégítő, csupán a burgonya hiánya okoz némi nehézséget az étrend összeállításánál. Ha a hiányzó

burgonyamennyiséget be tudjuk szerezni, az otthonok élelmezésében semmi zavar nem lesz.

A szociális konyha az elmúlt három hónapban 7184 reggelit, 7153 tízórait, 10 587 ebédet és 1989 vacsorát szolgáltatott ki a napközi otthonok, és [az] ínséges felnőttek részére. A konyha üzemben tartása biztosítva van.

Szeretetházunkban az átlagos létszám havi 62 fő. Az élelmezésben zavart csak a burgonya hiánya okoz. A külső szegénygondozottak ez idei száma 115 [fő]. A külső gondozottak részére gyűjtött pénzadomány átlagosan havi 1000 forint.

Erdei üdülőiskolánk részére a Joint 3000 forint készpénzt, a svéd Rädde Barnen 40 darab lepedőt utalt ki, az ipartestület műkedvelői egyik előadásuk tiszta jövedelmét, 636 forintot juttattak az iskola felszerelésére. A szép adományokért e helyen is köszönetemet fejezem ki.

Hadigondozottaink létszáma október hó végével elért[e] a nyolcszázat. Ebből 292 hadirokkant, 295 hadiözvegy, 111 hadiárva, 6 hadigondozott családtag, a polgári gondozottak száma huszonnyolc. Nevezettek pénzellátásukat minden hó első napjaiban pontosan megkapják. Hadisegélyben 183 hadbavonult hozzátartozója részesül.

A Népjóléti Minisztériumtól rendelkezésre bocsátott ellátmányból ez ideig 124 hazatért hadifogoly részesült 5260 forint gyorssegélyben.

Végül örömmel jelenthetem, hogy az Erzsébet királyné úti laktanya ügyében tett sok utánajárásunk nem maradt eredménytelen, mert a kérdéses laktanyát tüdőbetegkórház céljára megkaptuk a honvédkincstártól. Az épület hivatalos átvétele folyó hó 7-én meg is történt.

Városunk műszaki igazgatásáról a következőket jelentem:

Közútjainkra 300 m³ dunai homokos kavicsot és 77 to[nna] fenntartási zúzalékot szereztünk be, ezt nagyrészt ki is fuvaroztuk, részben el is terítettük. Az általános homokolás[on], padka- és árokrendezésen kívül, más fenntartási munka nem történt. Az 51-es csanád-monostori útszakaszt október elsején állami keze-

lésbe adtuk vissza. Az ott kikötött fenntartási kőanyag szállításának első része már folyamatban van. Az átadott útvonal összes közútjaink közül a legrosszabb, az állam újra fogja teríteni és hengerelni. Egyéb közútjaink közepes állapotban vannak.

A komplejárót részben a közmunkaügyi miniszter államsegélyéből, részben saját erőnkkel olyan állapotba hoztuk, hogy a nehezebb forgalom igényeinek is megfeleljen. A Duna rendkívül alacsony vízállása rendkívül[i] helyzet elé állított bennünket. Soha szárazra nem került mederrészeket kellett kövezéssel kiegészítenünk a forgalom biztosítása érdekében. A komplejárók hosszúra nyúltak, rajtuk mind nehezebbé válik a közlekedés.

Állami közmunka: 70 000 Ft segély keretében még júniustól kezdődően földmunkákat végeztünk, melyekkel befejezésül a kis-pandúr-szigeti partot, a Parti u. alatti Kamarás-Duna-part egy szakaszát hoztuk rendbe. Most 60 000 Ft államsegélyt kaptunk a munkanélküliség leküzdésére, a kereskedelmi és téli kikötő földmunkáira.

Városrendezési téren jelenthetem, hogy a Miniszterközi Bizottság a városfejlesztési terv alapjaként véglegesen megállapította a közlekedési hálózatunk főbb alapvonalait, vízi utak, vasutak, közutak és [a] légi forgalom terén egyaránt. E rögzítés alapján a részletes tervezés szilárd vázat nyert, melyre a rendezés terve felépíthető.

A három légmentes vízmedence közül egyet teljesen megszüntettünk, kettőt betöltöttünk és a gyermekek részére homokjátsszótérnek meghagytuk. Két helyen hintákat is állítottunk fel a gyermekek részére. Ezeket sajnos, a felnőttek állandóan rongálják. Mindamellett tavasszal a Déri-kertben, a Barán, Szentistvánon és a Vöröskereszttéren, talán Szentjánoson is létesítünk gyermekjátsszótérket.

Gyalogjáróink burkolata erősen leromlott. A főbb útvonalak annyira elkopottak, hogy a téglák darabokra törtek, kiporlódtak. A lyukak sok kellemetlenséget okoznak.

A töredezését elősegítette a mai időben annyira elterjedt trágcsforgalom is, amely sajnos majdnem kizárólag a járdákon bonyolódik le. Hatsarkos égetett téglá viszont nem kapható. Intézkedtünk, hogy a tél folyamán betonlapok készüljenek, melyekkel a járdákat ki fogjuk javítani.

Közkútjaink állapota a rendkívüli, szinte soha nem tapasztalt alacsony dunai vízállás miatt komolyra fordult. Szentjánoson, Szentistvánon és a diluviális parttörés mentén levő ásott kutakból nagyrészt eltűnt a víz. Arra törekedtünk, hogy e részeknek legalább a fűrt kutakból, [és a] posztógyárból [az] ivóvízellátásuk biztosíttassék.

Városházi artézi kutunk fúrása és csövezése elkészült. A kút vize egyelőre nem jön fel a talajszint fölé, attól 70 cm-[r]el mélyebben van. Ez azt jelenti, hogy szivattyúzás nélkül vízkivétel nem lehetséges. Mindamellet a kifogástalan, lágy artézi vizet sokkal kisebb energiával lehet nyerni, mint a jelenlegi kútból. A kútra 18 m³ úrtartalmú tárolóaknát készítettünk vasbetonból, melybe a[z] beleadja [a] vizét, és melyből nyugodt vízelvétellel nyomjuk fel a padlástartályba vizünket, ahonnan a székházat a Deák Ferenc utcán létesülő ejektoros kutat, a közművek székházat, a Munkás Kultúrszövetség házát, és jövőre a régi bérházat is ellátjuk vízzel. A főtéri kutat továbbra is fenntartjuk a piacozók részére. A Deák Ferenc utcai vízadási helyet azért tartottuk jobbnak, mert így nem kell hóban, vízben, a főtér közepére menni ivóvízért, hanem azt száraz járdákon is el lehet érni.

Városrendezésünk tervezési vonalán a főtérképek elkészültek, vagy befejezés alatt vannak.

Magasépítés terén a magánépítkezés igen gyenge mértékben, inkább helyreállítás[ra] és toldaléképítésre szorított. Közönségünk házait a nagy közterhek ellenére is dicséretes módon tatarozza, rendbe hozza.

Középületeinken a legszükségesebb tatarozásokat, iskolák belső meszelését, takarítását végeztük el. A vágóhid helyreállítása teljesen befejeződött, ott a munka meg is indult. Helyreállítottuk a vöröskereszttéri iskolát. Az óvodákon és [a] napközi otthonokon a legszükségesebb kiegészítő munkákat elvégeztettük.

Kertészetünk épületeit helyrehoztuk. A régi városi bérház emeletén a volt hivatalokból három lakást létesítettünk, hogy a lakás-szükségen ezzel is enyhítsünk. Kórházunkban lévő Nemibeteg-gondozó Intézetünk elkészült. A konyhaépület építkezése is folyik. Üveghiány késlelteti csak [a] teljes befejezését. Az üveghiány egyébként a villamos üzemek székházhelyreállítási munkáiban is érezhető fennakadást okoz, munkái egyébként a viszonyokhoz mérten kielégítően haladnak. Az állami építkezések közül a kereskedelmi fiúiskola épületének egyik, egyemeletes szárnyának befejezési munkái folynak.

A hároméves tervvel kapcsolatban kértük az Építésügyi Minisztériumot, hogy elsősorban a kislakásépítés céljára folyósítson sürgősen államsegélyt.

Az Állami Tanítóképző Intézettel közösen helyreállítottuk annak artézi vízellátását, és közönségünk kapja is már e helyről az artézi vizet.

A Vaskúti úti laktanya részletes leltári átvételi munkáit és kitisztogatását megkezdjük.

Időközben helyreállítottuk a Déri-kertben lévő orosz hősi temetőt is, melyhez az anyagi fedezetet a kecskeméti orosz városparancsnokság nyújtotta.

A Rudnay Szabadakadémia és kiállítás megnyitásának elősegítésére a Munkás Kulturszövetség székházában kijavítottuk a földszinti kapubejáratot, termeket és szobákat, azokat festettük, villanyt, ajtókat, ablakokat helyreállítottuk, kb. 1500 Ft keretében.

A Rudnay-művésztelep lakóházában új kutat ásattunk, a vízvezetékét rendbe hoztuk, és kisebb tatarozási munkákat végeztünk. Jelenleg a kiscsávolyi iskola helyreállításán dolgozunk.

Adóigazgatásunk köréből jelenthetem, [hogy] az elmúlt negyedévben az egyenes adók előírása megtörtént. Szeptemberben általános behajtási eljárás kezdődött, melyben az állami adóhivatal kirendelt végrehajtói is részt vettek. Az évnegyedben befolyt egyenes adó: 1 131 775 Ft 18 fillér, 223 119 Ft 74 fillér illetményadó, 3848 Ft 52 fillér illetménytöbblet-adó. A befizetett, illetve behajtott búzaföldadó 397 510 [Ft]. Aszálykár címén 112 512 kg búza töröltetett.

Fogyasztási adóhivatalunk bevételei a következőképpen alakultak:

Borfogyasztási adó	134 714	Ft
Szeszfogyasztási adópótlék”	4 778	”
Sörfogyasztási adópótlék	6 499	”
Húsfogyasztási adópótlék	18 029	”
Italmérési illeték	6 916	”
Vigalmi adó	22 964	”
Ásvány- és szikvízadó	4 931	”
Helypénzdíj	67 358	”
Vágóhídi díj	7 189	”
Hirdetési díj	1 952	”.

Baja Város Közműveiről jelentem: Az üzemi székháznak irodák részére való átalakítási és rendbe hozási munkái szeptember hó elején teljes erővel megindultak, és rövidesen befejeződnek. Ezzel a tatarozással és helyreállítási munkákkal a bajai építőiparnak több mint 150 000 forintot juttattunk.

A komlói erőműben üzembe helyezték az új nagy porszen-tüzelésű kazánt, a turbinák azonban még a régi teljesítményű gépek, és így Komló a terhelést sokszor nem bírja, emiatt Bácskának egyes részei és a vémenői körzetünk sűrűn áramszolgáltatás nélkül marad. Az új, nagy 10 000 lóerős gőzturbina üzembe helyezésére a komlói bánya vezetőségének bemondása szerint csak jövő év áprilisában kerülhet sor. A városban tovább folytattuk a közvilágítás kiépítését, a Szentistván városrészben, Szentjánoson és a Duna-parton készültek el eddig, bár az izzólámpáknak gyengébb minősége folytán igen gyakran 1–2 nap alatt kiégtek, és a pótlásuk csak a városi közvilágításnak hetenkénti átvizsgálása alkalmával lehetséges. Helyes volna, ha a város közönsége is figyelmeztetné a közműveket, ha egyik-másik közvilágítási lámpa nem ég.

A gázgyár hálózatának megvizsgálása, a háború folyamán és a korábbi évek fenntartásainak elmaradása folytán elpusztult gázvezetékek mentén fellépő gázömlések felkutatása folyik, és már eddig is számos csőtörést sikerült megjavítani. A propánbután palackgáz szolgáltatására csak tavasszal kerülhet sor, mert a

Tervhivatal az acélpalackok beszerzésére kért beruházási engedélyt még nem adta meg.

Az elmúlt időszakra vonatkozóan egyéb jelentenivalóm nincs.
Kérem jelentésem tudomásulvételét.

Határozat

A törvényhatósági bizottság a polgármester időszaki jelentését tudomásul vette.

Eredeti jegyzőkönyvi bejegyzés, gépelt tisztázat. MNL BKML XXI. 501. Baja Város Törvényhatósági Bizottságának iratai 8/4. Kig. 1947. sz. n. közgy. jkvi szám (116–120. o.)

10.

Baja, 1948. február 12.

Polgármesteri jelentés

Elnök Úr!

Tekintetes Törvényhatósági Bizottság!

Mielőtt beszámolómat megkezdeném, mindenekelőtt meg kell állnom ez évnek a történelmi jelentőségénél. Száz éve... Nyugtalan-ság és forrongás hullámozott végig Európán. S ez a forrongó, szinte csillapíthatatlan láng tűzbe hozta hazánkat is. Nem feladatom és hivatásom a történetírás. Ma csak megemlékezni szeretnék a történelmi évfordulóról. A nemzet történetében a nemzeti ébredés, majd pedig a szabadságharc korszaka. Az öntudatra ébredt nemzetnek fáj az elnyomatás, és fáj, hogy nem volt egyenlőség. Pedig a magyar nép szívében lüktetett a szabadság és egyenlőség forró érzése. Benne élt az, hogy minden ember embernek számít, és hogy mindenkinek legemberibb joga a szabadság.

És amikor ma emlékezünk, akkor előttünk lebeg a szabadságharc hőseinek alakja: Petőfi, Kossuth, Mészáros Lázár, Bem József, Táncsics, és sok-sok névtelen hős. Előttünk van 1848. március 15-e, a márciusi napok legragyogóbb alakjával: Petőfi Sándorral. Látjuk, amint a nagy tömeg közepette elmondja a

„*Talpra magyar*”-t. Halljuk, amint az ifjúság és a tömeg lelkesedésében már a költővel együtt harsogja: „*A magyarok Istenére esküszünk...*”

És ez a nap azóta nemzeti ünneppé magasztosult.

A nagyszerű márciusi napok után jöttek a véres harcok. Fájó lélekkel látjuk a vértanúkat és a hősokeket, akik az egyenlőség és a szabadság szent eszméiért vérüket ontották.

És most, amikor a megemlékezés ünnepi érzésekkel tölt el bennünket, és amikor a szabadságharc napjait és március 15-ét megünnepelni készülünk, látjuk, hogy a szabadságharc hőseinek és vértanúinak álma valóra vált. Valami történelmi törvényszerűséget kell abban látnunk, hogy a magyar szabadságharcot követő 100 év múltán Magyarország a szabadság eszméin felépült demokratikus köztársasággá alakult át.

És amikor most a megemlékezésből ismét a ma eseményeire térek át, meg kell említenem azt, hogy Baja város kulturális ügyosztálya nagy ügybuzgalommal készíti elő a szabadságharc centenáriumának ünnepségeit. Mindenekelőtt március 15-ének méltó és nagyszabású megünneplésére készül. Ez alkalommal nyílik meg ünnepélyesen a bajai múzeumban az a kiállítás, amely a szabadságharc bajai vonatkozású emlékeit fogja a közönséggel megismertetni. Március 15-én kerül kiosztásra Budapest székesfőváros kulturális ügyosztálya által Baja városnak 1000 példányban adományozott Petőfi emlékkönyvecske.

Baja város a közelmúltban vásárolta meg Mészáros Lázárnak [a] hagyatékában levő iratokat és egyéb tárgyakat a múzeum számára. Tervbe vette Mészáros Lázár törökországi naplójának és leveleinek kiadását. Az anyagot sok utánjárással dr. Takáts Endre városi főlevéltárnok kutatta fel, és írja meg.

Emléktáblával látja el a város a szabadságharc két bajai hőseinek: Mészáros Lázár[nak] és Türr Istvánnak [a] szülőházát.

Áttérve szűkebb értelemben vett beszámolómról, városunk kulturális életéből az alábbiakat jelentem:

Az elmúlt hónapban Baja város és a vármegye ifjúsága vármegyei kultúrnapokat tartott.

Örömmel kell közölnöm városom közönségével azt, hogy Rudnay Gyula festőművészt 70. születésnapja alkalmából a közársasági elnök a „*pro arte*” renddel tüntette ki.

Szociális igazgatásunk köréből a következőket jelentem: Négy napközi otthonunk és bölcsődénk üzemben van. Az élelmezés kielégítő. A Nemzeti Segély, mely városunkban gyermekmentő munkáját sikeres eredménnyel megkezdte, a szentistváni napközi gyermekotthont átveszi, és az ott levő gyermekek nagy részének ingyenes ellátását biztosítja.

Étkezési célokra a népjóléti miniszter úr 4600 forint segélyt folyósított.

A szociális konyha üzemben tartása biztosítva van.

Szeretetházunkban az átlagos havi létszám 62 fő. Az élelmezésben zavar nincs. A külső gondozottak száma 125-re emelkedett.

Erdei üdülőiskolánk részére az amerikai Vöröskereszt 30 darab nagytakarót és 14 darab térdtakarót adományozott.

Hadigondozottaink létszáma 820-ra emelkedett, a hadisegélyben részesülők száma 174-re csökkent.

A szegény iskolás gyermekek részére ez ideig 70 pár cipőt és 30 darab ruhát juttattunk, a további juttatások folyamatban vannak.

A legutóbbi közgyűlés óta eltelt időszakban kimagaslóbb közegészségügyi esemény nem történt. A város közegészségügyi helyzete általánosságban kielégítő volt. Nagyobb számú megbetegedést járványszerű fellépéssel egyik fertőző megbetegedés sem okozott. Január havában a számarhurutos megbetegedések száma ugyan emelkedett, azonban járvánnyá a megtett óvintézkedések eredményeképpen nem fajult el. A november és december hónapokhoz viszonyítva emelkedést mutatott a tuberkulózis megbetegedések száma, amely azonban a téli hónapok megszokott jelensége.

A gyógyszerellátásban, valamint a betegellátásban zavar nem mutatkozott. A város által fenntartott központi orvosi rendelőt a vármegyei székházból január hó folyamán a város közüzemi székházába helyeztük át. Ugyanide jött át a zöldkeresztes tanácsadó is, és az anya- és csecsemővédelmi tanácsadások most már

kedvezőbb elhelyezésű, központibb fekvésű helyiségekben bonyolódhatnak le. Az anya- és csecsemővédelmi tanácsadó forgalma változatlanul jelentékeny, havonta mintegy 600 személy részeseül itt orvosi tanácsban.

A szakgondozást végző intézetek közül a városi Tüdőbeteg-gondozó Intézet forgalma igen jelentékeny, a gondozottak száma meghaladja az 1000 főt. Ugyancsak jelentékeny forgalmat bonyolít le a Nemibeteg-gondozó Intézet is.

A bajai közkórház épületeinek állagában legutóbbi jelentésem óta eltelt időszakban változás nem történt. A kórház befogadóképessége emelkedett, a felszerelt ágyak száma januárban már 600 volt. A szaporodás főleg az elmeosztályra esett. A kórház betegforgalma évi 6800 fölé emelkedett.

A gyermekvédelemmel kapcsolatban jelentem, hogy a város területén működő 7 óvodában az óvodai megóvásra beírt gyermekek száma 642 [fő]. A téli hónapokban természetesen a látogatottság alacsonyabb volt.

Az óvodai felügyelőbizottság november hó 25-én és december hó 22-én tartott ülésén a megüresedett városi óvónői állásokat választás útján betöltötte. A választás minisztertanácsi jóváhagyás után válik joghatályossá.

Az állami gyermekmenhely kötelékébe tartozó, és a város területén családoknál kihelyezett gyermekek száma általában 150 [fő] körül mozog. Gondozásuk és ellátásuk tekintetében említésre méltó panasz nem merült fel.

Az árvaszék 1947. évi működéséről az alábbiakat jelentem: 1947. évben 4957 ügyszer érkezett az árvaszékhez, amelyek mind feldolgozást nyertek. Az árvaszék leltározó közegei 574 esetben végeztek leltározási munkát, és 526 haláleset-felvételi jegyzőkönyvet vettek fel.

A deportálásban életüket vesztett bajai lakosok holtányilvántási ügyei 1947. évben legnagyobb részt befejezést nyertek. Az ezzel kapcsolatos munkálatok mintegy 30%-kal növelték a leltározó közegek munkáját.

Az elmúlt év folyamán barátságos megegyezés útján 188, egyébként pedig 11 esetben történt gyermektartásdíj-megállapítás.

A különváltan élő házastársak összebékítése, illetőleg a házassági életközösség ismételt felvétele, barátságos rábeszélésre 89 esetben sikerült.

A házasságon kívül született gyermek[ek] társadalmi helyzetének rendezése 70 esetben kezdődött meg. Ebből 41 esetben sikerült ez ideig az atyától a teljes hatályú elismerő nyilatkozatot beszerezni.

Árvaszékünknel a közgyámi állás jelenleg betöltetlen. Ez személyzeti létszámhiányt jelent, és ezért a nyugatra hurcolt és megsemmisült nyilvántartásaink pótlása még nem történt meg. A városi árvaszék külön hároméves tervet készített saját maga számára. 1948. évben többletmunkával teljesen pótolni szándékozik e hiányzó nyilvántartásokat.

Műszaki igazgatásunkról jelentem:

Az államnak átadott 51. sz[ámú] főközlekedési útra beszerztük a szükséges kavicsot és zúzalékot. Ennek nagy részét az Államépítészeti Hivatal készséges segítségével már ki is szállítottuk az útra. Az 51-es út átadását kimondó közgyűlési határozatunkat a közlekedésügyi miniszter jóváhagyta. Külső közúti szakaszaink általános állapota nem javult. Saját kezelésünkben lévő útjaink padka- és felületi rendezését végezzük. A közúti költségvetésünkben biztosított hitelekből fenntartási zúzalékot szereztünk be, hogy azt a legrosszabb szakaszokon elterítsük. Állami közmunka keretében január havában elvégeztettük a Jánoshalmi út külső szakaszán azt a földmunkát, melyet az út kőpályával való ellátásához szükséges előkészületnek tartottunk.

Komplejárónk jobbparti részét a Duna december[i] és januári magas vízállása erősen megrongálta. Itt sürgősen átmeneti megoldást kellett keresnünk, új, ideiglenes kikötőhely létesítésével.

A nagy áradás beállta előtt, amíg a víz munkahelyeinket el nem borította, a Kamarás-Dunán végezhetünk állami közmunkával földkiemeléseket. Jelenleg a Kis-Pandúr-szigeten dolgozunk, ahol a városrendezési tervnek megfelelő új belső útvonal mentén iszapfogó gátat emelünk, hogy a tavasszal meginduló mederkotrásból befolyó iszapot jó feltöltőanyagként hasznosíthassuk.

Gyalogjárdáink helyreállítását megkezdjük. A Dózsa György út elején új betonlapokból járdaszakaszt készítünk, a kikerülő téglaléből pedig a legszükségesebb javításokat végeztetjük el. Jelenleg az Erzsébet kir[ály]né u. rossz szakaszának újrakövezési munkáit készítjük elő.

Közkútjainkról jelentem: A városi székház artézi vizét a Deák Ferenc utcai ejektoros kútról december óta használhatja a város közönsége, ez állandóan működik. A vízszivattyúzás áramfogyasztása a réginék 1/5-ét sem teszi ki. Ezenkívül meglévő kútjainkra könnyen járó golyóscsapágyas, rendkívül erős öntésű kútfelszerkezeteket szereztünk be, és szereltettünk fel. Fokozatosan áttérünk minden szivattyús közkutunknál erre a szerkezetre, mely jól beválik.

Magasépítési részen a magánépítkezés a téli hónapokban úgyszólván teljesen szünetelt, bár az enyhe tél kedvezett volna az építési tevékenységnek. Közigazgatási építési engedélykérelem 3 hónapja csak egy volt, rövidutas pedig 8 db.

Középítkezéseink közül a kiscsávolyi elemi iskola helyreállítását és a múzeum könyvtári részét végeztük el. Hozzáfogtunk a Türr-emlékmű és [az] iskolafürdő helyreállításához, és folytatjuk a múzeumi lépcsőház munkáit. A közművek székházában elkészült 2 lakás. A városi orvosi hivatal és [a] zöldkeresztes rendelő beköltözött, és elfoglalta helyét az üzemek órahitelesítő laboratóriuma és munkás kultúrintézménye is. Az emeleti irodahelyiségek és lakások munkái még folyamatban vannak.

A kórházi konyhaépület bővítésére a 3 éves terv keretében 130 000 Ft államsegélyt kaptunk. Hároméves tervünket az új áraknak megfelelően átdolgoztuk, és jóváhagyásra felterjesztettük. Az Országos Tervhivatal ennek eredményeként közölte, hogy kórházi építkezésekre 1948-ban 340 000 Ft-ot, közmunkára 45 000 Ft-ot, egyéb kulturális célra 20 000 Ft állami támogatást vehetünk számításba.

A hároméves tervvel kapcsolatban elvégeztük a Vaskúti úti laktanya felmérési és helyszíni felvételi munkáit, átalakítására vázlattervet és költségvetést készítettünk. Ugyanezt elvégeztük a tervezett vásárteleppel kapcsolatban is.

A Rudnay-telep helyiségeiben átalakításokat végeztünk a jobb műterembeosztás céljából.

Az elmúlt évnegyedben a villamos üzem fokozatosan kiépítette Szentistván városrész közvilágítását, a városi kertészetet villamosítottuk. Baján és Kalocsán hálózatbővítéseket végeztünk. A gázgyár a 60 év óta karban nem tartott hálózatát vizsgálja a legerőteljesebb ütemben, és már igen sok csőtörést, hálózatdugulást és gázömlést szüntettünk meg, a gázgyártást gazdaságosabbá tettük, és a gáz minőségét tetemesen feljavítottuk, úgy, hogy ma már jobb gázt szolgáltatunk Budapestnél is. Ezen intézkedésekkel a gázgyár rentabilitását sikerült oly mértékben megjavítani, hogy az eredetileg 188 000 forintos hiányt 22 000 forintra csökkentettük. A gázgyár fennmaradásának mindenesetre első feltétele, hogy a fogyasztók [száma] növekedjen.

A közművek a letárgyalt költségvetésük alapján az 1947/48. évben a háztartási alaphoz 396 000 forinttal fognak hozzájárulni, és így igen hathatós segítő[i] a városnak. A városnak eminens érdeke, hogy a közművek megfelelő vezetéssel továbbfejlődjenek, éppen ezért a hároméves tervüket is ennek jegyében készítették el.

A villamos üzem az első tervévből 1 649 000, a másodikban 1 916 000, a harmadikban pedig 2 060 000 forintos beruházást tervez, összesen tehát 6 510 000 forintot kíván fejlesztésre fordítani. Az első tervév beruházásai között szerepel Bácska és Fajsz községek villamosítása, a bajai hálózat bővítése és teljesítmény[é]nek növelése, a Dél-Pest megyei és kalocsai hálózatok bővítése, egyéb beruházások, munkások szociális kiadásaira 30 000 forintot, a Roósz-féle ház felépítésére pedig 30 000 forintot vettünk számításba. Az első tervév beruházásából 972 000 forintot a közművek saját tőkéjéből fedezik, míg 667 000 forintot Bácska és Fajsz községek hozzájárulásaként tervhitelből fognak fedezni.

A gázgyár az első tervévből 211 000, a másodikban 515 000, a harmadikban pedig 205 000 forintnyi beruházást vett tervbe. Az első évi beruházás főleg a hálózat rendbe hozása és kemence-építés, melyet teljes egészében saját tőkénkből fogunk fedezni.

A gázgyár és villamos üzem a 3 éves terv keretében összesen 6 555 000 forintos beruházási tervével városunk és vármegyénk élén halad!

A demokrácia ellenségei vádolják demokratikus átalakulásunkat olyan hiányokkal, melyek a háborús pusztításokból származnak. De mélyen hallgatnak azokról a tényekről, melyek a demokrácia vívmányai, és amelyeket a demokrácia nem dicsekvéssel, hanem csendes, de annál szorgalmasabb munkával ért el. A statisztikai adatokat vizsgálva, megemlítünk néhány tény, melyeket a város közművei csakis a teljes lendülettel, teljes odaadással megindított és elvégzett újjáépítés által érthettek el:

A város közvilágítása ma az 1938. évinek a	218%-a,
a háztartási árameladás az	” ” 158%-a,
az ipari célra szolgáltatott áram az	” ” 326%-a!

Akkor, amikor ma az ipari üzemek közül még nagyon kevesen érték el a háború előtti kapacitásuk 100%-át, a bajai közművek fenti teljesítménye, kétséget kizáróan tükrözi vissza azt az erőfeszítést, melyet a közművek igazgatósága és alkalmazottai az újjáépítés terén, és a közönségnek [a] jobb kiszolgálása érdekében a felszabadulás óta kifejtett, és amellyel demokratikus hazánk felépítésében maradandó érdemeket szerzett.

Kérem jelentésem szíves tudomásulvételét.

Határozat

Baja thj. város törvényhatósági bizottsága a polgármester időszaki jelentését teljes egészében tudomásul veszi.

Eredeti jegyzőkönyvi bejegyzés, gépelt tisztázat. MNL BKML XXI. 501. Baja Város Törvényhatósági Bizottságának iratai 4026 Kig. 1948. 1. kgy. jkvi szám (1–5. o.)

11.

Baja, 1948. május 12. és 13.

Polgármesteri jelentés

Elnök Úr!

Törvényhatósági Bizottság!

Valami törvényszerűség van abban, és nem véletlen az, hogy szinte már hagyományszerűen ismét május 12-én jövünk össze közgyűlésre.

Három éve... A szörnyű háború ekkor ért véget. Az ágyúdörgés megszűnt. A csata zaja elcsendesedett és a tavaszi szelőlő a béke olajágát hintette szét Európán. A mélyen meggyötört emberiség letörtségéből felemelkedve újból az életet kereste, és könnyes szemmel bizakodóan a jövőt kutatta.

Emlékezzünk.

Három éve. Alighogy a béke állapotába léptünk, néhányan kezünkbe vettük városunk irányítását, hogy az életet megindítsuk benne.

Ma három éve, hogy Baján az új törvényhatósági bizottság első ízben összegyűlt közgyűlésre, és ez alkalommal engem a város polgármesterévé választott meg. Jól esik nekem ez az emlékezés. De erősen hangsúlyozom, hogyha most erről az évfordulóról megemlékezem, azt nem azért teszem, hogy személyemet előtérbe helyezzem. Mint az elmúlt évben, most ismét leszögezem, számomra az elmúlt esztendőket többet jelentettek, semhogy abban egyéni szempontok, akár az én személyem is különösebb hangsúlyt nyerhetnének. Amint a múltban, úgy ma is hangsúlyozom Önök előtt azt, hogy én sohasem tekintetem magam[at] másnak, csak a nép megbízottjának. Jól tudom: a nép küldött erre a helyre, hogy közvetítem azt az egyszerű és tiszta akaratot, amely végső sorban nem kívánt soha mást, csak egyenlő elbánást és igazságot.

Én ma, amikor e helyről mindenekelőtt ismét a köszönet hangján fordulok népünkhöz és meleg hangon újra megköszönöm azt a bizalmat, amelyet belém helyezett, és amikor úgy érzem,

hogy közgyűlésünk szinte ünnepélyes jelleget nyert, akkor engedjék meg, hogy egy beszámolót adjak Önöknek arról, amely nemzetünknek, egyúttal nekem is őszinte szívügyem.

Amikor városom gondját magamra vettem, tudtam azt, hogy mi vár rám. Jól ismertem a várost. Tudtam mi volt, és tudtam, hogy mi pusztult el belőle. És ez a közvetlen élmény szabta meg azóta is [a] magatartásomat, és ez adta meg számomra az újjáépítés első irányvonalát. És ma, amikor már odáig jutottunk, hogy komoly országépítésről beszélünk, és a hároméves terv lebeg a magyar dolgozók [szeme] előtt, el kell ismernünk azt is, hogy a sok nehézség közepette is már igen komoly eredményeket értünk el. Bizonyos, hogy kibontakozás és haladás van.

És ma, amikor a hároméves terv kibontakozásáról kívánok Önöknek részletes beszámolót adni, akkor költségvetésünk ágazatainak csoportosítása szerint vezettem végig a törvényhatósági bizottságot az elért eredményekhez.

Baja város közegészségügyi helyzetéről 1947. évi augusztus hó 1-jétől 1948. április hó végéig terjedő időre vonatkozóan jelentem:

Baja város egészségügyi helyzete általánosságban véve híven tükrözi azt az állandóan emelkedő irányzatot, amely a felszabadulás óta országos viszonylatban is jellemzi az ország közegészségügyi helyzetét. A háborús pusztítás következtében tönkrement egészségügyi intézmények és szervek fokozatosan helyreálltak, úgy, hogy jelenleg ezek teljesítőképessége általában elérte, sőt bizonyos vonatkozásokban már meghaladta a béke [előtti] színvonalát. Igazolják ezt a fertőző betegségek számarányának kedvező alakulása, és a népmozgalmi adatok. Az egészségügyi helyzet megnyugtatóan alakult. A vérhas és a hastífusz megbetegedéseinek száma alatta maradt a más években hasonló időszakban előforduló megbetegedéseknek. A hastífusz megbetegedések közül több a Baján átutazó hajósok közül került ki. A megbetegedettek környezetében végrehajtott széles körű védőoltásokkal sikerült a behurcolt betegség elterjedését megakadályozni. A vörheny és a roncsoló toroklob esetei szórványosan fordultak elő. A súlyosabb fertőző megbetegedések közül 7 gyermekbénulásos eset fordult elő. E megbetegedések egy részét képezték annak az országos jel-

legű járványhullámnak, amely főként a Duna-Tisza közén éreztette hatását. A megbetegedettek közül nagyobb számmal jelentkeztek a kanyaró és [a] szamárköhögés esetei, ezek azonban halálózással nem jártak. A maláriahelyzet terén jelentős javulásról számolhatunk be. A múlt évi megbetegedések száma lényegesen az azt megelőző évben észlelt esetek száma mögött maradt, amennyiben az akkori 240 esettel szemben mindössze 100 körüli új malária megbetegedés jelentkezett. A malária elleni védekezéssel kapcsolatban megtörtént az iskolás gyermekek átszűrése. Az Országos Közegészségügyi Intézet által rendelkezésre bocsátott gyógyszer segítségével [megtörtént] a betegek rendszeres és díjtalan gyógykezelése. Ezzel párhuzamosan az Országos Közegészségügyi Intézet és a város anyagi támogatásával a maláriát terjesztő szúnyogok tenyészhelyeinek, valamint a szúnyogok nappali tartózkodási hely[é]ül szolgáló istállóknak és ólaknak rovarirtó szerrel való rendszeres kezelése ugyancsak megtörtént. Ezt a védekezési akciót a továbbiakban is folytatni, és ha lehet, fokozni kívánjuk.

A törvényekben és rendeletekben előirt védőoltások szabályszerűen folytak, és a fertőző betegségekkel kapcsolatban a fertőtlenítések rendszeresen megtörténtek. A fertőtlenítés terén haladást jelentett az, hogy elkészült a városi fertőtlenítőintézet úgynevezett „kisebb része”, amely a rendszeres fertőtlenítőmunka végzését lehetővé tette. Hogy a fürdővel nem rendelkező városban a legszegényebb néposztálynak is alkalma legyen fürdésre, a városi fertőtlenítőintézet minden csütörtökön díjtalanul rendelkezésre áll nemcsak fertőtlenítés, hanem tisztasági fürdő céljaira is. A fertőtlenítőintézet fenti építkezését a város a hároméves terv keretében hajtotta végre. Ugyancsak a hároméves terv keretében történt [meg] a város részéről a Deák Ferenc utcai iskolafürdőnek [a] helyreállítása. Ezen munkálat nagy előrehaladást jelent, különösen a tanulóifjúság tisztálkodási lehetőségeinek terén.

A szegénybetegek ellátása terén számottevő változást hozott az a körülmény, hogy a városi orvosi rendelő a megyeházáról a városi közüzemek Deák Ferenc utcai székházába nyert áthelyezést. Az áthelyezéssel a városi orvosi rendelő korszerű elhelyezést nyert. A hároméves terv keretében megtörtént a rendelő hiányzó

bútorainak, orvosi műszereinek és berendezésének pótlása is, úgy, hogy folyó évi január hó óta ezen intézmény minden tekintetben kielégítő feltételek mellett végezheti [a] munkáját.

A szülésznői ellátás megjavítása érdekében a városnak szülésznői kerületekre való beosztása megtörtént, és ezáltal biztosítva van a város külterületeinek a belvárossal egyenlő szülésznői ellátottsága. És ezáltal az a visszás helyzet, amely szülésznői ellátás szempontjából a szegényebb néposztályok által lakott külterületek hátrányára az általában jobb módúak által lakott belvárossal szemben fennállt, megszűnt.

A városi közkórház helyreállítási munkái a későbbi részletezés szerint fokozatosan haladtak, ennek következtében a múlt év júliusának végén rendelkezésre állott 464 ágy helyett, ez idő szerint már 600 ágy áll a közkórházban a gyógyítás szolgálatában. A hároméves terv keretében nyújtott állami hozzájárulás segítségével a kórház konyhaépületének kibővítési munkálatai folynak. Az egyik szárnyépület már befejezés előtt áll, és a másik szárnyépület építkezése is megindult. Az építkezés befejezése után az ágylétszám újabb kisebb mértékű emelkedése mellett a modern főző, mosodai, gyógyszerári, stb. berendezések lehetővé fogják tenni a kórház üzemének gazdaságosabbá tételét.

A mentőszolgálat a VOME által beállított mentőautó segítségével állandóan növekvő forgalmat bonyolít le. Úgyhogy ez idő szerint a meglévő két mentőautó a szolgálat zökkenőmentes ellátására alig elegendő. A VOME államosítása valószínűleg lehetővé fogja tenni egy további mentőautónak a közeljövőben való beállítását.

A Zöldkeresztes Egészségvédelmi Szolgálat tanácsadó-helyiségeinek végleges elhelyezése a közüzemi székházban ugyancsak megtörtént. Az új helyiségekben is állandóan igen nagy forgalmat bonyolít le a szolgálat. A tanácsadásokon havonta átlagban 700–800 egyén részesül orvosi ellátásban, és kb. ennyi havonta a védőnők által végzett családlátogatások száma is. A zöldkeresztes tanácsadó-helyiségek jelenlegi központi elhelyezése a közönség kényelmét szolgálja. Mártonszállás külterületi lakott helyen rövideken szintén megindulhat az egészségvédelmi munka az ott

jelenleg már munkában lévő városi orvosi rendelőben. E külterületi részen ugyanis a város által létesítendő orvosi rendelő céljaira bérbevett helyiség tatarozási munkálatai folyamatban vannak, és rövidesen befejeződnek. A városi orvosi szolgálatnak és a zöldkeresztes egészségvédelemnek [a] megindításával ezen külterület egészségügye jelentős mértékben fog emelkedni. Az egészségvédelmi szolgálattal kapcsolatos az iskolafogászat, amelynek helyiségei a közkórházi gyermekosztály alagsorában elkészültek. A Tüdőbeteg-gondozó Intézet működését az eddigi széles keretek között folytatta. Rendszeresen végezte az intézet az iskolás gyermekek kötelező vizsgálatát a különböző korcsoportokban, továbbá azoknak a foglalkozási csoportoknak [a] szűrővizsgálatát, amelyekre vonatkozóan ilyenek végzését a törvény elrendeli. A tuberkulózis veszélyének leküzdésében nagy jelentőségű lenne az erdei üdülőiskola és gyermek tüdőbeteg-szanatórium újból való megnyitása. Baja város vezetősége ebben a vonatkozásban is átértette ennek a kérdésnek [a] fontosságát, az épület[e]ket kitataroztatta, úgyhogy azok helyreállítása – az internátusi rész vízvezeték berendezésének kivételével – teljesen elkészült. Az intézet belső berendezésére is rendelkezésre állanak már jelentős készletek, így ágyak, lepedők, takarók, stb.

A Nemibeteg-gondozó Intézet új épületének munkálatai a hároméves terv keretében nyújtott 50 000 forint állami támogatás felhasználásával nagyjából befejeződtek. Úgyhogy azok ez idő szerint az épületben elhelyezett azon helyiségek kivételével, amelyek nem annyira a nemibeteg-gondozó, hanem a később létesítendő kórházi bőr- és nemi osztály céljait szolgálnák, használatra készen állnak. A nemibeteg-gondozónak az új helyiségbe való átköltözésével megoldódnak azok a nehézségek, melyek az eddigi helyiségek szűk, és nem megfelelő voltából következtek.

A dolgozók egészségvédelme terén a nagyobb üzemek egészségügyi állapota jelentős javulást mutat. A gyárvizsgálatok alkalmával megállapítható volt, hogy a posztógyári újonnan létesült orvosi rendelő, fürdő, étkező és üzemi konyha a követelményeknek mindenben megfelel, és az üzemi dolgozók egészségének megvédésében a gyárorvos és gyárgondozónő munkája is

jelentős szerephez jutott. A kisebb üzemek is igyekeztek rendbe hozni a munkások egészségét megőrizni hivatott berendezéseket. Az iparban dolgozók egészségének megvédése érdekében a hatósági orvosok [a] nagyobb üzemekben az illető iparág különleges szempontjainak figyelembevételével iparegészségügyi előadásokat tartottak. Az üzlet- és üzemvizsgálatokat a hatósági orvosok fokozott mértékben teljesítik, és ennek következményeképpen az üzletek tisztasága terén előrehaladás mutatkozik. Az élelmiszer-rendészettel kapcsolatban sajnálattal kell jelentenem, hogy a tejtermékek minősége általában nem éri el a törvényben előírt követelményeket. Sok a hamisított és lefőlözött tej, és tejtermék. Amilyen mértékben a Kalocsai Vegykísérleti Állomás mintavételi edényeket bocsátott rendelkezésre, a mintavételek rendszeresen folytatók, és a hamisítások eseteiben az elkobzáson kívül a kihágási eljárás is megindult. A piacok és a tejárusítók fokozott ellenőrzésével súlyosabb esetekben elkobzásokkal igyekszünk ezen a téren rendet teremteni.

A város ivóvízellátása vízvezeték hiányában sok tekintetben kifogásolható. Azonban ezen a téren is előrehaladást jelent a hároméves terv keretében a városháza udvarán létesített bővízü artézi kút, a Mészáros Lázár utcai, a Damjanich utcai kutak helyreállítása, és sok más közkútnak [a] javítása. Sajnos, azonban a közkutak egy része az elhomokosodás következtében kimerülőben van, így ezen a téren további erőfeszítések szükségesek. Ugyancsak fájó pontja a város közegészségügyének a csatornázási és szennyvíz-levezetési kérdésnek [a] rendezetlen volta. Megoldásra vár még a háztartási szemét eltávolításának kérdése, amelyre vonatkozóan a város már szabályrendeletét megalkotta. A szemétkérdés terén előrehaladást jelent az, hogy az utcai beton szemétládák építése folyamatban van, és egy részük használatra készen áll.

Annak a ténynek [a] felismerése következtében, hogy [a] közegészségügyet a közönség széles rétegeinek bevonása nélkül sem intézni, sem javítani nem lehet, Baján is megtörtént a népegészségőri szolgálat bevezetése. A MNDSZ-szel közösen tartott tanfolyamon 29 népegészségőr nyert kiképzést, és újabb népegészségőrök kiképzése folyamatban van. A kiképzett népegész-

ségőrök munkába állítása már megtörtént, és máris megállapíthatjuk, hogy a hatósági orvosi szolgálat és az egészségvédelem ellátásában jelentős segítséget nyújtanak.

Abból a célból, hogy a hároméves terv egészségügyi célkitűzéseit a közönség legszélesebb rétegei megismerhessék, a Népjóléti Minisztérium, Baja város és Bács-Bodrog vármegye hatósági orvosi kara és szociális szakszolgálat a folyó évi március hó 12-én nagyszabású munkaértekezletet tartott, melynek aktív résztvevője volt a társadalom legnagyobb tömegszervezete a Magyar Nők Demokratikus Szövetsége. A munkaértekezlet hatalmas erkölcsi sikerrel zárult, mert azon a társadalom minden rétegéből hozzászólások hangzottak el, akik a hároméves terv egészségügyi részének végrehajtásában segítségüket ajánlották fel.

Baja város Közkórházában államsegélyből és a hároméves tervhitelből 1947. évi augusztus elejétől 1948. évi május hó 1-jéig végzett építési, helyreállítási és felszerelési munkákról szóló jelentésem:

1. A kórház konyhai toldalék építkezése. A kórház eredeti konyhaépülete 1927. évben bővült, és felszerelése kiegészítést nyert az akkori 650 fő főzőlétszámnak megfelelően. A megnövekedett beteglétszámra való tekintettel a meglévő konyhának [a] bővítése új üzemi helyiségekkel, hűtőkkel és raktárakkal való kiegészítése, valamint a meglévő üzemi helyiségeknek és ételkiadóknak [a] korszerűsítése vált szükségessé. Az üzemi helyiségek 1100 fő főzőlétszámú teljesítményre alkalmas, modern nagykonyhai gépi berendezés befogadására terveztettek. Ezzel a berendezéssel lehetővé válik, hogy a város és a megye kórházi ápolásra szoruló dolgozói, – gazdaságos konyhai üzemvitel mellett – a korszerű és az orvosi előírásoknak, valamint a jelenlegi szociális helyzetnek megfelelő, jó minőségű ellátáshoz jussanak. Az építkezés folyamán egyik 16 ágyas kórházi épületünk, amit eddig kénytelenek voltunk raktárnak használni, újból felszabadul betegek elhelyezésére.

A vázolt építkezés a háborús események miatt félbemaradt, és az építkezés folytatását 1947. augusztus havában indítottuk meg újból államsegélyből és hároméves tervhitellel.

Az eddig teljesített munkák:

1. Kőművesmunka: falazatok, vasbetonmennyezetek, vasbetonlépcsők, nyílásbontások, befalazások, válaszfalak, ajtóablak elhelyezések, belső falvakolás, faltörések, aljzatbeton, padlásfeltöltés és tapasztás, külső homlokzat-alapvakolás és homlokzatképzés, belső meszelés, központi fűtés kéményfalazat készítése	50 840,75 forint
2. Burkolómunka: 7500 db mozaiklap gyártása értékben	12 555,00 ”
3. Ácsmunka:	1 850,13 ”
4. Bádogosmunka: függő ereszcatorna, lefolyócső vápák készítése értékben.	4 710,49 ”
5. Asztalosmunka: 27 db különféle ajtó, 33 db ablak, 1 darab vasajtó, 9 darab pinceablak és 3 darab felcsapható berakóablak készítése	39 774,60 ”
6. Mázolómunka: ajtók, ablakok mázolás	3 748,28 ”
7. Üvegesmunka:	4 416,99 ”
8. 49 m ² fűtőfelületű Marabu IX. g. kp. fűtőkazán beszerzése, a tönkrement pótlására	30 011,88 ”
9. 3 rekeszes beépített liszttartály	3 033,00 ”
Összesen:	150 937,00 forint.

Megrendelt és szállítás alatt álló konyhagépek, úm. egy darab 400 literes, egy darab 100 literes úrtartalmú gőzfőzőüst, egy darab gőzfőzőasztal, rászere[ve] egy 10, egy darab 20, és egy darab 30 liter úrtartalmú üsttel, egy darab gőzfőzőasztal rászere[ve] egy darab 10 liter, 2 darab 20 liter, és egy darab 30 liter úrtartalmú gőzüsttel, egy darab 30 liter buktatható üst, egy darab gőzfűtésű tálalóasztal ételmelegítővel, egy db gázfűtésű sütőkemence, egy darab gázfűtésű zsámolyfőző, egy db nagy konyhai gázfűtésű asztaltűzhely, egy darab gőzfűtésű edényszárító állvány, egy darab gőzzel fűtött vízfürdős ételmelegítő, egy darab 3 rekeszes mosogató, egy darab 2 rekeszes zöldségmosó, összesen: 130 530 forint értékben.

A fenti építkezésekhez beszerezett, és részben már felhasznált anyag a vállalkozók által beszerezett anyagokon kívül:

25 300 kg	mész,
23 200 „	cement,
10 000 db	tégla,
2064 ”	soklyukú válaszfaltégla,
70 m ³	kavics,
2800 kg	betonvas,
4745 ”	vasgerenda,
20 m ³	homok,
20 m ³	salak,
különféle villanszerelési anyag, vízvezeték-szerelési anyag,	
15 m ³	agyag,
2 m ²	járdaüveglap,
100 kg	horganyzott vaslemez,
1,2 m ³	fenyődeszka,
1 db	elektromotor,
89 m ²	supremit parafalemez.

A fenti anyagok értéke összesen mintegy 79 000 forint.

A fenti munkára tehát eddig összesen: 260 467 ”

összeget fordítottunk.

2. [A] tüdőépület háborús kárainak helyreállítása a 3 éves terv keretében megkezdődött. Jelenleg a központi fűtő, hideg-meleg vízvezeték és csatornaberendezések helyreállítása folyik 12 000 Ft költségkeretben.

A faliszekrények és éjjeliszekrények kijavítása megtörtént

1 531 ”

összeeggel.

3. A kórház költségvetése keretében végzett egyéb munkák:

1. A főépület bőr- és nemibeteg-osztályának WC és fürdőberendezéséhez, étkezőjéhez és tálalójához szolgáló vízvezeték, csatorna és kp. fűtőberendezés csövei a 45 évi használat alatt teljesen tönkrementek. A vascsövek teljesen szétmállottak a földben, a kőanyagcsövek pedig annyira berakódtak vízkövel, hogy a 15–20 cm átmérőjű csövekben mindössze 2–3 cm átmérőjű szabad nyílás

maradt. A szennyvizek, kondenzvizek a padlóburkolat alá folytak, és ennek következtében a betonpadlók a közeli helyiségekben 50–60 cm-nyire lesüllyedtek. A közlekedés és a helyiség használata veszélyessé vált, az osztály WC-ék és mosakodási lehetőség nélkül maradt. A kórháznak azonban nehéz anyagi helyzete mellett is ezt a helyreállítást okvetlenül el kellett végezni. A helyreállítások folyamán természetesen a korszerű követelményeknek megfelelő berendezésekről is igyekszünk gondoskodni.

Az érdekelt helyiségekben beépítésre került: 4 db WC berendezés, 1 db vizelőkagyló, 2 db mosdó, 2 db ágytálmósó, 2 db 2 rekeszes edénymosogató cseppfogótálcával, 2 db 2 lángú gázfőző, az ezekhez szükséges hideg-meleg vízvezetékekkel, továbbá csatorna- és gázvezetékekkel. Az említett helyiségek fűtése is rossz volt, ezek vezetékeit is szakszerűen átszereltük. Tekintettel arra, hogy a padlóburkolatot teljesen fel kellett bontani, a későbbi fűtési tervnek megfelelően a csőfolyosót is elkészítettük, és vasbetonlemezrel lefedtük. A helyiségek új aljzatbetont és mozaiklap-burkolatot kaptak, majd feljavítások és meszelés után újjáépítve adtuk át az osztálynak.

2. Baja város közönsége köréből sokan voltak már a kórház sebészeti műtőjében, és talán visszaemlékeznek a műtő nagyméretű és elavult vasablakaira, amelyen télen a hideg áramlott be, nyáron pedig a délnyugatról betűző nap zavarta a műtétet végző orvost, felelősségteljes, nehéz munkájában. A rossz ablakok miatt a helyiség nem is volt a szükségletnek megfelelően befűthető még pótgázfűtéssel sem. A vasablakokat kicseréltük, az épület meglévő ablakaihoz hasonló, de mégis modern kiképzésű 12 szárnyú fából készült ikerablakokra. A felemelt és csupán porfészekként szolgáló mennyezetrészt rabitzmennyezettel elzártuk, az egész helyiség vakolatát kijavítottuk, majd a háború folyamán tönkrement falmázolást olajfestékekkel újra mázoltuk, a sterilizálóléhség olajfestését kijavítottuk, az összes műtőbútorzatot újra festettük, a villanyvilágítást átalakítottuk, és a szétfagyott vízvezetéki csöveket kicseréltük. A sterilizáló részére a háború folyamán gáz hiányában a műszerfőzőket és sterilizálókat átalakítottuk fafűtésre, ezeket most ismét gáztüzelésre alakítottuk át.

3. A sebészeti műtő részére különböző vaslábsíneket, comb-síneket helyreállítottunk, illetve újakat készítettünk. Lábfeszítőt csináltunk. A tönkrement vörösréz bélésű sósvízkészüléket és az egyik sterilizátort újra béleltük. A régi műtőasztalhoz veseműtő-hez szükséges készüléket készítettünk.

4. A háborús használatból a kórház céljaira visszakerült Róna-szanatóriumot ismét helyreállítottuk, és felszereltük mosdókkal, WC-vel, új csapokkal, a tönkrement berendezések csöveit pótoltuk, a villanyvilágítást üzembe helyeztük, lámpatesteket, izzólámpákat szereltünk fel. A vízmű szivattyúját, szívócsöveit kicseréltük, az elektromotort újra tekeresztük. Az épület tatarozását, meszelését, személyzeti lakás felszerelését, tetőfedés javítását elvégeztettük. A megrongált kapubejárásokat kijavítottuk. Az osztály megrongált bútorzatát kijavítottuk, illetve új és használt bútorok beszerzésével kiegészítettük. Az épületben jelenleg a gyermekosztály és a városi iskolafogászat működik. Ez utóbbi helyiségeit szintén újból felszereltük.

5. A gyermekosztály áthelyezésével az általa eddig használt járványosztály teljes helyreállítását elvégezhetjük, itt is pótolni kellett felszereléseket, berendezéseket. A csengőket újra kellett szerelni. A járványosztályokat elzáró kerítéseket, kapukat helyre kellett állítani, hogy az osztály zárt jellege ismét helyreálljon.

6. 340 m² háborús üvegtér pótlása, megmaradt ablaküvegek újra gittelése.

7. Egyes épületek állagának megóvása érdekében külső vakolatjavítások.

8. [A] főépület tönkrement cserépfedésének részben újból[i] elkészítése, szárazba rakása. A kórház összes cserép- és palatetőfedésének kijavítása.

9. A főépület háború alatt tönkrement kazánrostélyait újjal pótoltuk. Egyik kazán rosszul épített füstcsatornáját átalakítottuk. A szénszállítás, illetve a fűtő munkájának megkönnyítése végett falbontás és ajtó beépítése által a szénszállítás útját a pincében 120 m-ről lerövidítettük 30 m-re. Ezzel egyidejűleg megszűnt a pincében lévő lakatosműhelyünk szénporral való bepiszkítása. A műhely is új ajtót kapott, hogy idegenek elől lezárható legyen.

10. A műhelyben a főgépész részére régi barakkdeszkákból műhelyirodát készítettünk, ahonnan a műhelyt áttekintheti. A szivattyúház mellett ideiglenes kovácműhelyt készítettünk, hogy ezután a helyreállításokat télen is zavartalanul folytathassuk. A műhely elveszett kéziszerszámaikat részben pótoltuk, új hegesztőkészüléket, forrasztólámpákat, hordozható kézilámpa-transzformátort szereztünk be. Ócska anyagból szalagfűrészgépet készítettünk. A raktárokat polcokkal felszereltük, 6 db kettős létrát csináltattunk.

11. A szivattyútelep légkompresszorait, centrifugálszivattyúit, elektromotorjait kijavítottuk, egy darab a háború alatt tönkrement elektromotort újra tekeresztettünk. A mélyfúrású kutak csöveit kiemeltük és kitisztítottuk. A nyomócsőhálózatot átalakítottuk úgy, hogy a konyha padlásán elhelyezett víztartályokat közvetlenül a szivattyúházból a szülészeti víztorony elkerülésével lehessen kevesebb áramköltséggel megtölteni.

12. Derítőtelepünk a háború folyamán használhatatlanná vált. A permetezőcsöveket kijavítottuk, a régi kokszsűrőréteget ki kellett az összes medencéből emelni, az épen maradt koksztot átmosás után újból felhasználtuk, és a sűrőréteget 6000 kg kokszzal kiegészítettük. Az újbóli üzembe helyezéssel a járványveszély elhárítását nagymértékben elősegítettük, mert ezentúl ismét derített szennyvizet vezetünk a Kamarás-Dunába.

13. A vert falból készült Dalmann-féle ház részben összedült, újbóli helyreállítása már nem fizetődött volna ki, így azt teljesen lebontottuk, helyét elegyengettük, parkosítottuk.

14. A kórház kertépítése tervét elkészítettük, de a háború miatt nem volt végrehajtható. Egy részét a tervnek ismét megvalósítottuk. Planíroztuk a főépület és [a] konyha közötti, továbbá a konyha és [az] elmeépület közötti területet, a főépület Rókus utcai, és a tüdőépület melletti területeket. Általában eltüntettük a szemetes gödröket. Fákat, bokrokat, rózsákat és egyéb növényeket ültettünk. A meglévő növényállományt rendeztük. Új gye- és virágagyakat létesítettünk. Az üvegházakat helyreállítottuk. Új locsolótművelőket szereztünk be, a kerti csapokat kijavítottuk. A palántanevelés házilag történik. Új melegágyi ablakokat készítettünk.

15. A gazdasági udvarban helyreállítottuk az istállót, [a] kocsiszínt, [az] ólakat, [a] magtárt, [a] bejárati kaput és a falazott kerítést, új betonvályúkat szereztünk be. A gazdasági épületekbe és az ott lévő személyzeti lakásba bevezettük a villanyt. A vágóhelyiségeket, üstöket is helyreállítottuk. A régi bedőlt jégverem tégláit kitermeltük.

16. 23 db tönkrement tisztítóakna-fedelet pótolunk, részint aknakeretet is javítottunk.

17. A bőr- és nemibeteg-gondozó építkezés miatt a Pokorny utca[i] bejárati kaput és kocsit át kellett helyeznünk, hogy a teherforgalmat, [a] szénszállítást ezen az úton bonyolíthassuk le ismét. A hídmérlegen is csak itt tudunk ellenőrző mérlegelést végezni. Itt 16 m² terméskőburkolat készült.

18. 180 m² gyalogjáró-téglaburkolatot is készítettünk bontási anyagból.

19. [Az] előadóteremben kijavítottuk az orvosi könyvtár szekrényeit, és 50 darab széket szereztünk be.

20. Kórházi berendezésekből ágyakat, éjjeliszekrényeket, orvosi felszereléseket javítottunk ki. Kijavítottunk 27 darab szekrényt, 32 darab asztalt, 43 darab széket és egyéb bútorzatot, 93 darab ajtót javítottunk [ki], új zárral, kilinccsel szereltük fel, ablakszárnyakat pótolunk, javítottunk, vasalásokat kiegészítettünk. A berendezést kiegészítettük használt bútorok vételével. 7 darab szekrényt, 2 darab ágyat, 2 éjjeliszekrényt, 10 darab új asztalt is vettünk. Takarítóeszközöket készítettünk. A konyhai víztartályt új fagyvédő burkolattal láttuk el.

21. A szülészeti épületben a szülőszoba-fürdőszoba között átjárót létesítettünk célszerűségi okokból, egy válaszfal és [egy] ajtó beépítésével. Mellékmunkaként villany- és fűtési vezetéket kellett áthelyezni.

A nőgyógyászati műtők és szülőszobák áramkimaradás esetén szükséges tartalékvilágításának biztosítására egy benzinmotoros áramfejlesztő aggregátumot helyeztünk üzembe a szülészeten. A fafűtésű műszerfőzőket, sterilizálót visszaalakítottuk gáztüzelésre. Kijavítottuk és üzembe helyeztük a melegvíz-szolgáltató boileret és berendezést. Újból felszereltük a jelzőcsengő-berendezéseket.

22. A gazdasági épület 3 darab központi fűtési kazánját szét-szereltük, a tagokat kijavítottuk, majd a kazánokat újból összeszereltük, üzemképes állapotba hoztuk.

23. A főzőkonyha gőzfőzőüstjeit, tűzhelyét és a konyhagépeket alkatrészek pótlásával kijavítottuk.

24. A kórház épületében a villamos berendezések háborús kárait helyreállítottuk, vezetékek, dugaszolók, biztosítók, izzólámpák, lámpatestek és még számos más anyagok pótlásával.

25. Beszereztünk 11 darab kályhát és 23 darabot helyreállítottunk, az elveszett füstcsöveket, szeneskannákat pótoltuk.

26. A kórház területén és épületeiben lévő központi fűtő hideg-meleg vízvezeték, gázvezeték- és csatornaberendezések tönkrement részeit kiegészítettük, üzemképes állapotba hoztuk, az újabb műszaki követelményeknek megfelelően helyenként átalakításokat végeztünk. A fenti berendezésekhez tartozó, és a háború alatt tönkrement berendezések és felszerelés egy részét pótoltuk, a beszerzési és anyagi lehetőségek szerint.

Ezeknél a szerelési helyreállítási munkáknál felhasználtunk többek között:

172 darab	különféle csap-csaptelep[et],
30 ”	szifon[t],
389 kg	öntöttvas nyomócső[vet],
418 fm	különféle gázcső[vet],
36 db	WC csésze[ét],
15 ”	öblítőtartály[t],
6 ”	kétlángú gázfőző[t],
32 ”	fayence mosdó[t],
2 ”	fayence toroköblítő[t],
2 ”	fayence vattakiöntő[t],
350 kg	különféle ólomcső[t],
100 ”	fekete vaslemez[t],
70 fm	eternitcső[vet].

Több száz különféle gázcső összekötő darab, alkatrészek és egyéb szerelési anyag, forrasztóanyagok.

Nagy mennyiségű műszaki gumicikk, tömítőanyag. Körülbelül 800 kg súlyú ócskavasból származó anyag.

27. [A] tüdőépület manzardjában lévő személyzeti szobákat használható állapotba hoztuk, felszereltük a személyzet számára.

28. Számos körtermet, személyzeti lakást kimeszeltünk, kifestettünk.

A kórház költségvetése terhére a fent vázolt munkákra mintegy 117 000 forint összeget költöttünk.

Szegényügyi és népjóléti igazgatásunk köréből jelentem, hogy a Magyar Norma szerinti szegénygondozás keretében az elmúlt 9 hónap alatt 13 063 forintot gyűjtöttünk. Rendszeresen segélyeztünk havonta 124 személyt. 5212 forint lakbérsegélyt és 20 441 forint készpénzsegélyt osztottunk ki részükre. Ezenfelül 270 q tűzifát és mintegy 3000 forint értékben élelmiszert adtunk a karácsonyi ünnepekre.

Szeretetházunkban az átlagos havi létszám 65 fő, az élelmezés kielégítő. Ingyen koporsót adtunk 22 elhalt személy részére. Közgyógyszerellátásban részesült 1042 személy, 40 000 forint értékű gyógyszerben. Szociális konyhánk épületét a belügyminiszter úr Baja város közönségének juttatta. A telekkönyvi átírás megtörtént, így nincs akadálya annak, hogy a hároméves terv keretében a konyha gépekkel való felszerelését és az azzal járó átépítést elvégezzük. Erre azért is szükségünk van, mert konyhánk teljesítőképessége az első tervévben 100 százalékkal növekedett. Az elmúlt 9 hónap alatt 17 013 adag ételmet adott ki felnőtt rászorulóknak részére.

Napközi otthonainkban 21 592 gondozási napot teljesítettünk, így az elmúlt 9 hónap alatt 67 745 adag ételmet juttattunk a dolgozók gyermekeinek. Az első tervévben tehát teljesítményünket 98%-kal emeltük. Erdei üdülőiskolánk épületeit teljesen helyreállítottuk, a berendezési tárgyak beszerzése folyamatban van, s minden reményünk megvan arra, hogy a második tervév kezdetére azt meg is nyitjuk. Hadisegélyezettjeink létszáma a hadifoglalkozások hazatérése következtében állandóan csökken, jelenleg 163 hadifoglalkozó hozzátartozója részesül még segélyben.

Április hó folyamán megtörtént a hadirokkantak, hadiözvegyek és hadiárva-járadékának átvétele a Központi Illetményhivatal részéről. A 16 napig tartó felülvizsgálat mindent rendben talált, és elismerésben részesítette az ügyosztályt.

1947. augusztus elseje óta a hároméves terv jegyében, annak minél sikeresebb megvalósításáért dolgozik műszaki ügyosztályunk is. A feladathoz képest szűkös anyagi kereteink mellett is tárgyilagosan megállapíthatjuk, hogy e téren is vannak már elért eredményeink, amelyekről az alábbiakban számolok be:

I. Általános mérnöki vonalon.

1. Útépités és helyreállítás.

Az 51-es közút hengerléséhez beszereztünk 506 tonna kavicsot 63 704 forintért, az út csanádi szakaszának újra hengerlése megkezdődött, ehhez a kormány 10 000 forint közmunkapénzt juttatott az Államépítészeti Hivatalnak. A kavicsot az útra ki is szállítottuk. Kövezett utcáink helyreállításához 2500 db fejkövet vettünk 6200 forintért. Az Erzsébet királyné u[tcá] rossz kövezetű szakaszának betonalapos kiskockával való kövezéséhez beszereztük a cementet, [a] kavicsot, megrendeltük a 300 tonna bazalt-kiskockát, és 8300 db fejkövet. Ezeknek [a] szállítása a Sió-zsilip nyitásakor történik meg. Utána a munkát haladéktalanul megkezdjük. A Jánoshalmi út földmunkáját 2,5 km hosszon, 7703 m³ földmozgósítással és 61 355 forint közmunkapénzzel olyan állapotba hoztuk, hogy arra kőpálya építése lehetségessé vált. Komplexjáróinkat az árvizek után sok földmunkával és kőrakatokkal hoztuk helyre, hogy a dunántúli összeköttetés biztosítható legyen. Ezt a munkát 5031 forint közmunkaösszeg és 19 000 forint városi hozzájárulás keretében végeztettük el.

2. Csatornázás, vízlevezetés terén a Kenderes-árok alapos végigtisztításán kívül a Koppány utcai vízmosás megfogását és levezetését kezdtük meg. A munkákat vállalatba adtuk, a szükséges cementet és kavicsot, valamint a terméskövet beszereztük. A Koppány utcai vízlevezetést véglegesen meg akarjuk oldani, hogy azzal több gondunk ne legyen.

3. Járdahelyreállítás: [Ennek] keretében 4300 darab 30/30 cm méretű betonlapot készítettünk a tél folyamán, melyeknek lerakása a Dózsa György úton megtörtént, és pedig a járásbírószágtól a Kölcsey utcáig terjedő szakaszon, 300 m² területen. E munkákra 12 000 forint munkadíjat fizettünk [ki] az anyagon felül. A kikerült járdatöglákkal további javítási munkákat fogunk végezni.

Elsősorban a Dózsa György utat kell rendbe hoznunk, mert ez a legforgalmasabb út, és ennek következtében járdái a legjobban tönkrementek.

4. Állami közmunkákkal hoztuk helyre a nagy- és kis-pan-dúr-szigeti töltéseket 31 000 Ft munkaköltséggel, 2900 napszám-mal. A Parti utcai alsó partot rendeztük 11 000 Ft /1046 napszám/ keretében. A téli kikötővel kapcsolatban is végeztettünk föld-munkákat, éspedig 4427 m³ feltöltést 2557 napszámmal, és 3916 m³ iszapfogó gátemelést 1269 napszámmal, összesen 73 650 forint munkabérért. Betöltettük 3 légtalmi medencénket is, ezek azóta gyermekjátszóterek. Ezek költsége 10 300 forint volt.

5. Köztisztasági vonatkozásban 10 db új beton szeméttartó ládát készítettünk a város különböző részein 12 500 forint értékben. Továbbiak készítését tervezzük. Városunk tisztántartásáról anyagi lehetőségeinkhez képest gondoskodunk. Fel kell azonban erről a helyről is hívnom a város közönségét arra, hogy házi szemétét senki ne rakja ki az utcára, mert annak elhordatását nem háríthatja át senki a közre, tehát embertársaink zsebére. A legszi-gorúabban fogunk eljárni a kihágók és a város tisztaságát rontók-kal szemben.

6. Parkjaink és játszótereink helyreállításán is dolgozunk. Hintákat állítottunk fel. Ezeket azonban helyenként megrongálták, jelenleg javítjuk őket, és hamarosan kint lesznek a játszótereken. Szentjánoson, a Déry-kertben újakat csinálunk. Szentistvánon is gondoskodunk új játszótér létesítéséről. Egyébként új padok készí-tése, a régiék helyreállítása folyamatban lévő munkák, úgyszintén a kerítések helyreállítása és tatarozása. Parkjaink kémelése tekintetében szintén fel kell szólítanom közönségünket, hogy akadályozzon meg saját erejéből is mindennemű rongálást. Tudnunk kell, hogy az üdülésre szánt kerteket mindannyiunk közös pénzéből tartjuk fenn.

7. Közútjaink terén lényeges javításokról számolhatunk be. Az állandó karbantartáson kívül 8 darab új, erős és aránylag könnyen kezelhető felszerkezettel láttuk el meglévő kútjainkat. A városházi artézi kutat befejeztük 98 600 forint költséggel. Új fűrt kutat létesítettünk Szentjánoson, ahol a víztartály szerelése

folyik, és rövidesen megindul a vízszolgáltatás. Új kutat fúrtunk a Zombor utcai bérházban is, hogy a MÁV vízszolgáltatásától, mely magas összegeket emésztett fel eddig, függetlenítsük magunkat a bérházban és a Vasúti kertben. E kutak mindegyike 15–15 000 forint költséggel létesült. Elkészült a Mészáros Lázár utcai közkút újrafúrása is, melybe a csövek kilyukadása következtében betört az iszap, és hasznavehetetlenné vált. Új felszerkezettel itt is megindul hamarosan a vízszolgáltatás. Ugyanígy a Damjanich utcai óvodában is, ahol a szűrő elvízkövesedett, és a kút nem adott már vizet. Ha így az alsó városrész ivóvízellátása biztosítva van, a szentistváni iskola kútját és vízellátását állítjuk helyre. Itt van tervbe véve egyébként egy új artézi kút fúrása is az év őszén. A közterületen lévő kutak köztulajdonba vételéről és kezeléséről ma dönt a törvényhatósági bizottság.

8. Városrendezési vonalon: belső munkákat végzünk. Elkészült a város teljes területének új [M =] 1 : 25 000 léptékű térképe is, miután az [M =] 1 : 5000 léptékű belterületi térkép újra elkészült. Főközlekedési útvonalhálózatunk megállapítást nyert. A szentistváni állathajtó út megoldása is folyamatban van. Kis-Pandúr-szigetünk a város birtokába került vissza, azon minden munkát már az új rendezési tervek szerint végzünk. Szintezési munkái folyamatban vannak, egyelőre abból a célból, hogy a sziget jövőbeni fejlesztése érdekében öntözéses kertgazdálkodást létesítsünk, öntözőcsatorna-rendszerrel. Közkútjainkról részletes összeírást és térképet készítettünk, hogy tiszta képünk legyen mai állapotainkról. A Szegedi Földmérési Felügyelőségtől megrendeltük már [a] felmért és térképezett külterületi térképszelvényeinket is.

II. Magasépítés terén:

9. Óvodák, iskolák, napközi otthonok helyreállítása: Helyreállítottuk elsősorban a teljesen tönkretett vöröskereszttéri és kiscsávolyi elemi iskolákat, a szentjánosi óvodát, [a] Kinizsi utcai napközi otthont. E nagyobb helyreállításokon kívül elvégeztettük még 1947-ben a többi iskolák belső javítását, meszelését, ajtó-ablakjavításokat, villany- és vízszolgáltatási helyreállításokat, összesen 154 000 forint eddigi költséggel. A polgári iskola emeleti termeinek helyreállítása folyamatban van. Legközelebbi felada-

taink a Fehérló utcai napközi otthon, a Lőkert üdülőiskolájának további helyreállítása, ezután a többi tanintézeteknek egy-egy lépéssel a javulás felé vitele. Bizonyos az, hogy ma már az elemi oktatás részére az összes tanterem használható állapotban vannak. Hogy pedig a bebútorozás is haladjon, kiírtuk 120 padra a versenytárgyalást, hogy egy hónapon belül ismét 4 tanteremmel több padunk legyen. A többi bútorszükséglet kiírása is folyamatban van. Ez évben eddig iskolatáblákat, asztalokat és székeket szereztünk be, továbbá a polgári iskola felső tagozatának tantestületi bútorszükségletét. A tanonciskola bútorszükségletét is jelentősen kielégítettük. Mindezt eddig összesen 37 600 forint keretében végeztük el.

10. Közegészségügyi építkezések terén: Az iskolafürdőt visszaállítottuk a közönség szolgálatába 12 000 forint költséggel. A fertőtlenítőintézet kisebbi[k] oldalát, kerítését és egészségőrlikását elkészítettük, a víz- és csatornázási kérdést is előbbre vitük 14 000 forint keretében. A nemibeteg-gondozó új épületét 50 000 forint államsegéllyel befejeztük, és a használatnak átadtuk. Közkórházunkban állami segítséggel folytatjuk a befejezetlen konyhaépület munkáit. A munkák folynak, erről jelentésem más részében részletesen már beszámoltam.

11. Középületeink közül említésre méltó a vágóhíd helyreállítása, illetve ennek befejezése, melyre ez évben 14 000 forintot fordítottunk. Bérházainkban hivatali helyiségekből lakásokat készítettünk, ezzel a lakásínségen enyhítettünk, a Várady úti kislakások padláslépcsőit, kútrovásait hoztuk rendbe. Rudnay-művésztelepünkön és a Tóth Kálmán Kollégiumban lévő festőakadémián belső átalakításokat és helyreállításokat végeztünk, [a] szemetet, [a] törmeléket kihordattuk. Zeneiskolánkat tataroztuk, [a] plébániatemplom tetőzetét és a plébániaépület homlokzatát tataroztuk. Eddig összesen 68 000 forint költség keretében. Múzeumépítkezésünk 30 000 forint keretében folyamatban van. A Türr-emlékmű építkezésünk 30 000 forint keretében folyamatban van. Úgyszintén az Állatvásártér kerítésének helyreállítása 8000 forint keretében.

12. Baja Város Közművei szintén nagyobb összegű helyreállítási munkát végeztek [el] saját székházukon, és [a] nyugdíj-alapjuk részére vásárolt Dózsa György u. 4. sz. házban, amelyről részletesebben más helyen számolok be.

Mindezek a munkák erősen segítették a munkanélküliség leküzdését, és a hároméves tervben jelentős tételeket képviselnek.

13. Állami és egyéb közületi építkezéseket sem hagyhatunk figyelmen kívül, mikor városunk munkával való ellátottságát, a lakástermelési szempontokat vizsgáljuk. A MABI 14 lakásos bérházát 160 000 forinttal hozta helyre. Az OTI-székház 140 000 forintot költött helyreállításra. A méntelep 80 000 forinttal tatarozzák, a kertészeti tanintézet és a mezőgazdasági szakiskola 60 000 és 50 000 forinttal vettek részt a helyreállításban. Egyik legnagyobb munka pedig a kereskedelmi fiúiskola építése, melynek egyemeletes szárnya készen van, és kétemeletes részén folyik a munka második üteme. Erre az állam már 600 000 forintot költött.

14. Magánépítkezéseinkről annyit jelenthetek, hogy kormányzatunk Bajára is kiterjesztett[e] a háborús kárt szenvedett lakóépületekre 7500 forint maximális mértékben engedélyezhető helyreállítási kölcsönszolgálatot. A Bajai Takarékpénztár fogja az ügyletet lebonyolítani. Városunkban új házépítés kevés van, de azt sem mondhatjuk, hogy semmi nincs. 1947. évi augusztus elseje óta 19 építési és 4 lakhatási engedélyt adtunk ki. Ezek közül toldalékpépítés vagy nagyobb átalakítás 12 volt, új épület 7. Rövid úton ugyanezen idő óta 44 építési engedélyt adtunk ki. Általában azonban polgárságunk igyekszik házait, lakásait saját erőiből rendbe hozni, tatarozni, és mindez együtt azt eredményezi, hogy városunkban hamarosan alig lesz helyreállítatlan ház vagy lakás, munkanélküliségünk pedig enyhül.

Baja Város Közműveiről jelenthetem:

A háború során elpusztult bátaszék–bajai távvezeték, hálózatot és dunai átfeszítést, mint ismeretes, derék munkásaink már 1945. december végére rohammunkával helyreállították, így a hároméves tervben már csak a 8 éve karban nem tartott vilamos hálózatoknak [a] felújítása, hálózatmegerősítések és -bő-

vítések végrehajtását vettük számításba. A 35 000 voltos komló–bajai távvezetéken az elmúlt 9 hónap alatt 12 oszlopcserét, 33 szigetelőcserét végeztünk, ezenkívül tüzetesen átvizsgáltuk a 60 km hosszú vezeték valamennyi oszlopát, szigetelőjét és betonlábait, a vezetékeket és [a] telefonvonalunkat. A baranyai 15 000 voltos távvezetékeken és [a] községi elosztóhálózatokon 115 egyes, és egy kettős /A/ oszlopot cseréltünk ki, 220 oszlopot gyámozslappal, és 13 oszlopot támoszloppal láttunk el, cseréltünk 23 nagyfeszültségű szigetelőt, és végigvizsgáltuk az összes, több mint ezer vezeték tartó-oszlopot. A 22 000 voltos baja–kalocsai távvezetékeken és [a] Dél-Pest megyei elosztóhálózatokon cseréltünk 15 egyes, és 10 kettős /A/ oszlopot, 54 db gyám- és 3 db támoszlopot építettünk be, 90 db nagyfeszültségű szigetelőt cseréltünk, és itt is végigvizsgáltuk az összes oszlopokat. A kalocsai hálózat egyik transzformátorállomását rendbe hoztuk, és újra bekapcsoltuk a közvilágítás ellátásába. E munkálatokkal az első tervévben előirányzott felújításokat a kalocsai, [a] pécsvárad-i és [a] vérédi körzetekben 100 százalékosan, a sükösd-i és [a] hidasi körzetben pedig 85 százalékgig elvégeztük. A bajai 5000 voltos körvezeték, és a bajai elosztóhálózat felújítási munkái teljes erővel folynak, és eddig 141 egyes, és 13 kettős /A/ oszlopot cseréltünk ki, az elrongálódott légvezeték hibáit kiküszöböltük, az elrozsdásodott légbiztosítókat kicseréltük, a múlt év őszén rendbe hoztuk az elpusztult szentjánosi és szentistváni hálózatokat. A bajai feszültségváltó-állomásban rendbe hoztuk az átlótt 3000 kVA-[es] transzformátort, az épület és [a] mellékhelyiségek tetőzetét és ereszcsonnáit rendbe hoztuk, a vérédi trafóállomást tataroztuk. A bajai elosztóhálózat transzformátorainak átcsoportosítása és teljesítménynövelése folyamatban van. Eddig 4 transzformátorállomásba építettünk be nagyobb teljesítményű feszültségváltót, ezek közül 2 darab új 75 kVA teljesítményű, a másik kettő pedig az előbbiekből kiépített trafó, melyeket újratisztított olajjal láttunk el. A bajai trafóállomásban felállított Laval rendszerű olajcentrifugával az összes transzformátoraink régóta esedékessé vált olajainak tisztítását végezzük. Az árammérők leolmozását Baján

teljes erővel végeztük, és be is fejeztük, vidéken azonban még sok a tennivalónk e téren. A mérőhitelesítő-állomásunkat az üzemi székházban újból felszereltük, üzemképes állapotba hoztuk, és itt állandóan folyik a hálózatról és [a] fogyasztóktól visszakerülő mérők újbóli besabályozása, illetve javítása.

Az üzemi székház rendbe hozási és átalakítási munkáit a napokban fejeztük be, és az irodákkal május első felében a jelenlegi bérelt hely[i]ségekből át fogunk költözni. Március 15-én megnyitottuk az üzemi alkalmazottaknak az üzemi székházban létesített kultúrhelyiségeit is, amelyek a dolgozók részéről nagy látogatottságnak örvendenek. Az összes üzemi kerékpárokat rendbe hoztuk, az üzemi és szerelési szerszámokat felfrissítettük és pótoltuk, a tehergépkocsink pedig generáljavítást kapott, és elláttuk saját készítményű oszlopszállításra alkalmas pótkocsival is. Általában az első tervévre előirányzott munkákat a legtöbb helyen el is végeztük. Rátérve a beruházási munkálatokra, tisztelettel jelentem, hogy Bátya és Fajsz községek villamosításának előmunkálatai jelenleg teljes erővel folynak, a versenytárgyalást május 20-ára az iparügyi miniszter kihirdette, folyó hó 10-én a Tervhivatalban lesz a községek bevonásával ez ügyben a tárgyalás. E munkálatokhoz a szükséges oszlopokat, szigetelőket, vezetékeket és vas tartókat jórészt már beszereztük.

Baja város elosztóhálózatát új utcák bekapcsolásával mintegy 1700 m[éter]el bővítettük. Október hónapban Szentjánoson és a Duna-parton, november hónapban a hídroncskiemelőkhöz, decemberben a Városi Kertészethez, január hónapban a Koppány utcában, február hónapban a Posványosi úton, március hónapban a Gyüdi utcában, [a] Mártonszállási úton, [a] Csaba utcában és [az] Akácos úton, április hónapban pedig a Szenes utcában építettük ki a hálózatot, ideiglenes vezetéket és transzformátorállomást állítottunk fel hajóhegesztés céljára, hálózatmegerősítést végeztünk a Sziebert börgyár és [a] NOSTRA részére, bekapcsoltuk továbbá új 75 kVA-[e]s transzformátorállomás felállításával a Goldschmidt Testvérek eddig saját erőtelepével működő bajai hengermalmát is hálózatunkra. A közvilágítási lámpák számát is állandóan bővít-

jük, augusztus elseje óta 86 új közvilágítási lámpát szereltünk fel, és rendbe hoztuk a Déry-kertben a fényszórók vezetékét is. A centenáris ünnepségre a városháza főhomlokzatán díszvilágítást létesítettünk.

Kalocsán a Szent Imre és [az] Iskola utcákban 665 fm új hálózatot építettünk, hálózatmegerősítést végeztünk, továbbá a Katona István és [a] Híd utcában. Érsekcsanádon, Pécsváradon szintén szereltünk új, kisebb mérvű hálózatbővítést, Véménden pedig a Vihar utcát villamosítottuk, ahol szegény telepesek laknak.

A bajai elosztóhálózat részére megrendeltünk 5 db új 75 kVA-[e]s transzformátort, melyekből eddig 3 darab érkezett meg.

Az első tervév 9 hónapja alatt a világítási fogyasztóink száma 700-[z]al szaporodott, míg 35 új erőátviteli fogyasztót kapcsolunk be. Remélhető, hogy a komlói erőműnek most üzembe helyezett új nagy gőzturbinája révén most már Komló maradéktalanul eleget fog tehetni igényeinknek, és az állandóan emelkedő terhelésünknek. Gázgyárunk hároméves tervének eddig elvégzett munkáira vonatkozólag jelentjük a következőket:

A hároméves terv kezdetén gázgyárunknak mind [a] gyári berendezése, mind a hálózata olyan elhanyagolt, leromlott állapotban volt, hogy az óriási hálózati veszteségek, és [az] ebből folyó nagy veszteség miatt a törvényhatósági bizottság annak végleges leállítását határozta el. A gázfejlesztő kemencék csaknem hasznavehetetlen állapotban voltak, a hálózat pedig számos helyen oly mértékben volt rongálva és elhasználódva, hogy a leadott gáznak több mint [a] fele veszteséggel jelentkezett. Ebben az elhanyagolt és tönkretett üzemben a hároméves terv iránymutatása mellett mégis megindult az újjáépítés. Múlt év október havában az üzemek vezetősége a Magyar Gázgyárak Országos Szövetségétől kapott szakértőkkel együtt tüzetesen átvizsgálta a gázgyár helyzetét, megbeszélte a tennivalókat, és ugyanebben a hónapban megindult az újjáépítés. A gázfejlesztő kemencék alátüzelését gazdaságosabbá tettük azáltal, hogy az eddigi gázalátüzelést megszüntettük, és a gazdaságosabb üzemet jelentő kokszalátüzelésre térünk át. A város egész gázhálózatát múlt év október hó 20-tól ez év márciusáig tüzetesen átvizsgáltuk, 127

helyen találtunk] gázömlést a hálózati fővezetéken, 33 gázömlést a csatlakozó vezetékeken rendbe hoztunk. A talált gázömléseket 136 esetben csőtorklázulás, 11 esetben csőtörés, 15 esetben pedig rozsdásodás okozta. A hálózaton méréseket eszközöltünk, és több helyen fűcsődugulást találtunk. 26 esetben e dugulásokat csakis vezetékkiemeléssel, 12 esetben pedig új vízgyűjtő beépítésével tudtuk megszüntetni. A fogyasztóknál felszerelt mérőket ellenőrző műszerekkel végigvizsgáltuk, és sok olyan gázmérőt találtunk, melyek 10–50%-os késéssel működtek, 12 darabot pedig, melyek fogyasztást egyáltalán nem mértek. Ezeket a rosszul mutató gázmérőket újonnan megjavított és hitelesített mérőkkel cseréltük ki. A termelési tervünkben előirányzott, és az előző évhez képest 25%-[k]al emelt gázértékesítésünket előreláthatólag sikerült elérnünk, a február hónapra előirányzott 20 000 m³ leadást 1000 m³-rel haladtuk túl. A saját gázfogyasztás az 1938. év február havi 7780 m³ helyett a folyó év februárjában 192 m³, márciusában pedig 133 m³ volt. Rendbe hoztuk múlt év őszén a Szentjánosi úti gázközvilágítást is, melyet azonban a közönség fegyelmetlensége folytán használni alig tudtunk, mert az oda felszerelt 16 új gázlámpa üvegburából igen rövid idő alatt 14 darabot ismeretlen tettesek összetörték; mivel így gyakorlatilag a posztógyárba tartó munkások útjának megvilágítása megoldást mégsem nyert, folyó évi márciusban a közvilágítást megszüntettük, a vezeték kiásása folyamatban van, és helyette a március 15-i ünnepélyre elkészítettük a Kamarás-Duna sétányának dísz gázközvilágítását. E sétányra 15 darab gázlámpát szereltünk fel, valamennyi 3–4-es gombaégső, és még további 3 darabot fogunk a halpiac feletti részre elhelyezni, míg a Szentjánosi utat a villamosmű fogja még ebben a tervében felépítendő új 5000 V-os vonal alatt átfeszített lámpákkal kiépíteni. Gázgyárunk jelenleg csak egy gázfejlesztő kemencével bír, ez is már az utolsó üzemnapjait éli, így folyamatban van egy új gázfejlesztő kemence felépítése, melynek anyagai már részben a birtokunkban van[nak], és 3 vállalkozó céget hívtunk fel előzetes költségvetés benyújtására. Erre a célra 3 éves tervünk első tervévében 100 000 forintot irányoztunk elő.

Megindítottuk új gázfogyasztók szerzésére irányuló propagandánkat is, és ennek hatékonyabb előmozdítására a közművek vezetősége az 1948. április elseje után belépő új fogyasztóknak egy évig díjtalanul, további egy évig pedig 50%-os kedvezménytel nyújtja a gázmérő után fizetendő kölcsöndíját. Fogyasztótoborzásunk már eddig is szép eredménnyel járt, mert már az első hetekben oly nagyarányú érdeklődés mutatkozott, hogy az új mérők felszerelését, és [az] új csatlakozók készítését szerelőgárdánk alig győzte.

Gázunknak a közönség által a múlt évben jogosan kifogásolt minőségét igen nagy mértékben sikerült megjavítanunk, s ma már elsőrendű cca. 4000 kalória gázt szolgáltatunk, úgy, hogy a fogyasztók panasza is teljesen megszűnt.

Reméljük, hogy gázgyárunkat is sikerül még a mai nyersanyagárak és termelvények diszparitása mellett is gazdaságossá tenni, és az eddigi veszteségeket már a jövő tervében teljesen megszüntetni.

Baja város gazdasági ügyosztályának működéséről jelentem:

A földreform végleges befejezése után elsőrendű feladatunk a mezőgazdasági termelés reformja. A többtermelés fokozása érdekében a helyi adottságoknak megfelelően, fokozatosan áttérünk a belterjes gazdálkodásra. Megszervezzük, és propagáljuk az ipari növények fokozatos termelését, főként a magtermelést. A város kezdeményezése folytán a Magtermesztő Magyar Gazdák Szövetkezete útján ma a vármegyében kb. 800 hold földre vonatkozó magtermelési szerződés van érvényben az 1948. évre. A város az elmúlt esztendőben és most is, 20–25 holdra kötött termelési szerződést velőborsó és különféle takarmányvetőmagvak termesztésére. A város lakossága igényeinek kielégítésére megszervezzük a konyhakerti művelést, mégpedig elsősorban úgy, hogy a város az 1949. évben a Kis-Pandúr-szigetben bolgárkertészetet fog létesíteni.

A város minőségileg leromlott burgonyatermesztésének feljavítására, valamint továbbszaporítás céljára külföldi burgonyavetőmagnak beszerzését szorgalmazza.

A hiányzó állati trágya pótlására mind a gyepmesteri telepen, mind pedig a Kis-Pandúr-szigetben elsősorban a városi konyhakertészet javára, fekália-trágyatelepet létesítünk.

A takarmány pótlására és az átteleltetés megkönnyítésére megszervezzük a silózást.

A város mezőgazdasági lakosság[a] szakképzettségének emelésére téli gazdasági tanfolyamokat rendezünk.

A város állatállományát minőségi és mennyiségi szempontból is emeljük, és pedig úgy, hogy új tenyészállatokat szerzünk be.

Fokozzuk a mezőgazdasági termelést akként is, hogy megszervezzük a mezőgazdasági termelési versenyt, amelynek során a legjobban kitűnt gazdákat pénzbeli jutalomban részesítjük.

Előmozdítjuk és szorgalmazzuk a házhelyek kiosztását és telekkönnyvezését. Folytatjuk a városi erdők javítását és az erdősítést, valamint a város utcáinak további befásítását.

A város mezőgazdasági termelésének ellenőrzésére a földművelési kormányzat támogatásával a város kezdeményezésére még ez évben önálló vegykísérleti állomás fog létesülni Baján.

Adóigazgatásunk köréből jelentem:

Adóigazgatásunk teljesítménye a több mint 50%-os létszámcsökkenéshez képest kielégítő.

A búzaföldadó lerovásától függ a városi dolgozók kenyérellátása. Ezért birtoknyilvántartó hivatalunk határidőre elkészítette és felülvizsgálatra beterjesztett[e] az 1948. évi földadókivetést. Az adókörzetek a földadó egyénekenkénti előírását megkezdték, hogy aratásra minden adózó kezében legyen a fizetési meghagyás, és így az esedékességkor pontosan tudja a beszállítandó gabona mennyiségét. Az aszálykár bejelentése után elemi kár címén a földadó törlése megtörtént. Jelenleg a gazdálkodók a fagykárokat

jelentik, bár a törlésre vonatkozólag kormányintézkedés még nem történt. Folyamatban van az újgazdák földterületeinek osztályba sorolása is. Az 1948. évi házadó kivetése ugyancsak határidőre elkészült. Az évi kivetés összege 2 057 183 forint. Az egyénekenkénti előírás és [a] fizetési meghagyások ki[i]rása folyamatban van. A házi munkaverseny keretében, még annak kiírása előtt, elintéztük az 1946–47. évi házadó fellebbezéseket, és március és április hónap folyamán 1000 db ügyirattal csökkentettük hátralékunkat. A munkaverseny keretében a még hátralévő kérelmeket is hamarosan elintézzük. Az együttes kereseti és jövedelemadó, társulati és tantiemadó munkálatai még nem kezdődtek meg, mert a vonatkozó kormányrendelet még nem jelent meg.

Az illetményadó és illetménytöbblet-adó előírása és behajtása jó eredménnyel folyik.

A vagyondézsma és vagyonszaporulati dézsma előírása megtörtént, a telekkönyvi biztosítás és behajtás folyamatban van.

Behajtási osztályunk létszámhiány folytán sok nehézséggel küzd, de azért a jó adómorál következtében munkája kielégítő. A helyhatósági szolgáltatások lerovása az elmúlt időszakban erősen emelkedett. Fogyasztási jellegű adóbevételeink száz százalékban befolyanak.

Törvényhatósági Bizottság!

A fentiekben a város vezetősége által a hároméves terv első 9 hónapjában végzett munkákról kívántam Önöknek beszámolni. Beszámolóm a szokásosnál jóval terjedelmesebb volt, és igen hosszú időt vett igénybe. Kötelességemnek tartottam azonban mindenről őszintén és pontosan beszámolni. Bizonyos, hogy munkatársaimmal együtt valamennyien becsületes jószándékkal igyekszünk a ránk háruló feladatokat elvégezni. Amikor jelentésem tudomásulvételét kérem, úgy érzem, hogy minden tárgyilagos szemlélő megállapítása az lesz, hogy városunk vezetősége a hároméves tervet jól, és erejének minden megfeszítésével hajtja végre, és az elért eredmények valóban az ország újjáépítését, és abban szeretett városunk haladását és felvirágozását is szolgálják. Ehhez a becsületes munkához kérem kormányzatunknak és a törvényhatósági bizottságunknak is [a] további jóakarátú támogatását.

Határozat

A törvényhatósági bizottság a polgármesteri jelentést teljes egészében elfogadta.

Baja, 1948. évi május hó 12.[– 13.]

[Babics József] polgármester

Eredeti jegyzőkönyvi bejegyzés, gépelt tisztázat. MNL BKML XXI. 501. Baja Város Törvényhatósági Bizottságának iratai 4026/2. Kig. 1948. szám (83–106. o.); Eredeti tisztázat másodlata, gépelt irat, aláírás nélkül. MNL BKML XV. 33. Bajai múzeumi gyűjtemény (Borsay-gyűjteménye) Városok Szövetsége. Polgármesteri jelentések 1903–1949. 7073. ksz. 4026/2. Kig. 1948. szám

12.

Baja, 1948. szeptember 4.

Polgármesteri jelentés

Elnök Úr!

Törvényhatósági Bizottság!

Mielőtt beszámolómat megkezdeném, mindenekelőtt őszinte melegséggel köszöntöm Szakasits Árpád Urat, Magyarország új köztársasági elnökét. Tudjuk, hogy nem könnyű az a feladat, amelyet magára vállalt. De tudjuk róla azt is, hogy munkáját mindig becsülettel a magyar nép érdekében végzi, és ígérjük, hogy ebben a munkában mi is mindenkor hűséges segítői leszünk.

Ugyanakkor üdvözlöm a kormánynak újonnan kinevezett tagjait is: Rajk László külügyminiszter, Kádár János belügyminiszter, és Kossa István iparügyi miniszter urakat. Meg vagyok győződve, hogy a kormány új tagjai is minden erejüket az ország újjáépítésére és magyar népünk javára fogják fordítani. Városom közönsége és a törvényhatósági bizottság is őszinte szívvel ezt kívánja.

Egy éve, beszámolómat e gondolatokkal vezettem be: „*Népünk előtt új szavakat lenget a magyar lobogó: hároméves terv. Tiszta tekintetünk reménykedően csüng e szavakon, és minden erőnkkel kapaszkodunk e szavak ígéretébe. Érezzük e szavakból a becsületes jó szándékot, és hinni akarjuk, hogy a terv kibontakozása teljes egészében a magyar nép jólétét fogja szolgálni.*” És ugyanakkor ígéretet is tettem, hogy városunk is a hároméves tervből reá eső feladatokat mindenkor becsületesen fogja elvégezni.

Azóta egy esztendő suhant el felettünk, és amikor ma az évfordulón e patinás terem falai mintegy visszhangozzák az akkor elmondottakat, és a megemlékezés napján újból lelkünkben vibrálnak a hároméves terv első gondolatai, akkor öröm és büszkeség tölt el bennünket. Igenis büszkeséggel nézünk vissza az elmúlt évre. De ma voltaképp nem az a célom, hogy egy terjedelmes beszámolót adjak a hároméves terv első esztendejében végzett munkákról. Mindannyiunk emlékezetében él még a május 12-i közgyűlésen elhangzott jelentésem, amelynek keretében részletesen beszámoltam a hároméves terv keretében végzett munkálatokról. Az emlékezés napján csak egy-két szóval szeretnék rámutatni arra, hogy ígéretünket beváltottuk, becsületes jószándékkal dolgozunk, és a hároméves terv minél szebb kibontakozását igyekszünk elősegíteni. Minden tárgyilagos szemlélő megállapíthatja, hogy a háború utáni első esztendőkből minden nehézség ellenére is városunkban fejlődés és haladás van, és az újjáépítés szép ütemben folyik.

És amikor ma, a büszkeség érzésével megkezdem beszámolómat, mindenekelőtt rá szeretnék arra is mutatni, hogy kormányunk is mindent megtesz azok érdekében, akik az ország újjáépítésén, és a hároméves terv minél szebb megvalósulásán fáradoznak. Ismeretes, hogy a dolgozók [élet]színvonalának emelése, és munkájuk honorálásaképpen, augusztus 1-jén alkalmazottaink illetményét újból rendezte.

E bevezetőm után néhány szóval szeretnék megemlékezni azokról, akik Baja város szülöttei, és akiket e város mindig büszkén a magáénak vall.

Visszaemlékezünk arra, hogy a város társadalma május 30-án Mészáros Lázár emléknapot tartott. Száz éve, hogy Mészáros Lázár, az első független felelős magyar minisztériumban a hadügyi tárcát átvette. Mészáros Lázár életét szentelte hazájának és a szabadságnak, ezért Baja város közönsége is méltóképpen igyekezett nagy szülőtte emlékének áldozni. Márványtáblával jelöltük meg [a] szülőházát. Díszközgyűlést tartottunk, és a városi múzeum, – amely éppen ennek emlékére [a] „*Mészáros Lázár Múzeum*” nevet viseli –, magas színvonalú Mészáros-emlékünnepeket rendezett. Csodálatos szépséggel fonódik bele élete a magyar szabadságharc történetébe.

E helyütt kell megemlékeznem Baja város másik nagy szülőttéről, Türr Istvánról is. Az „*örök béke apostola*” jelzővel illetjük őt. Az ő emlékének augusztus 15-én hódoltunk. Műsor keretében lepleztük le szülőházának emléktábláját. Ez alkalommal is tartottunk díszközgyűlést. Este a Türr-emlékműnél volt ünnepély. Utána lampionos csónakfelvonulással egybekötött tűzijáték szórakoztatta a sok ezernyi közönséget a Kamarás-Duna-partján. A csatornaépítő Türr Istvánnak hódoltunk ezzel az ünnepséggel. Belevésődött az emberek lelkébe, hogy nem élt hiába az, aki a népek szabadságáért és az örök béke gondolatáért áldozta élete minden pillanatát.

Városunk, sőt a megye társadalmát is megmozgatták az augusztus 20–23-án rendezett „*Bajai napok*”, amelyeken Baja és Bácska ipara, kereskedelme és mezőgazdasága bemutatta életrevalóságát, és magas színvonalát. Örömmel tapasztalhatta a szemlélő, hogy a népünkben rejlő töretlen akarat és őserő milyen emberfeletti nehézségekkel képes megbirkózni. Ez a kiállítással egybekötött seregszemle nemcsak az elmúlt nehéz esztendőket erősítéséről tanúskodott, hanem elkötelezettséget és biztató ígéretet tartalmazott a jövőre nézve is.

A „*Bajai napok*” keretében a városi múzeum rendezett magas színvonalú kiállítást a Baján elhunyt nagy magyar festőművésznek, Nagy Istvánnak [a] hagyatékából. És ugyanekkor nyert kiállítást a múzeumban Telcs Edének, a bajai származású nagy

magyar szobrász- és éremművésznek szülővárosára hagyományozott gyűjteménye is. 51 darab szobor és 200 plakett került városunkba, hirdetve, hogy a bácskai föld nemcsak szabadsághősöket adott a hazának, hanem vérbeli és világhírnévre jutott művészeket is, akik ragaszkodtak ahhoz a városhoz, ahhoz a földhöz, ahol születtek.

A Bajai Nemzeti Bizottság a város társadalmával együtt június 29-én szépen sikerült aratóünnepélyt rendezett. Augusztus 20-án a Vonatkertben az új kenyér ünnepét tartottuk. A város zászlódíszbe öltözött. A Vonatkertben nagy tömeg jelenlétében zajlott le az ünnepség, amelyen a Függetlenségi Front központi kiküldöttei, továbbá a város polgármestere ecsetelte a hallgatóság előtt a nap jelentőségét. Ez ünnepség keretében adtuk át a bajai traktorállomást a dolgozó népnek.

A „*Bajai napok*”-kal kapcsolatban külön elismerés illeti a Bajai Szabadművelődési Felügyelőséget is. Az elmúlt hónapban a Felügyelőség minden erejét az augusztus 20., 21. és 22-én rendezett kultúrnapok szolgálatába állította. Műkedvelő előadásokon kívül meg kell említenünk azt is, hogy a MÁV szimfonikusok gyönyörű hangversenyeket rendeztek ez alkalommal Baján. Ezenkívül sportversenyek szórakoztatták a vidékről is idejött közönséget. Maga a kiállítás több részből állt: mezőgazdasági, egészségvédelmi, ipari, stb. A kereskedők viszont kirakatversenyyel vettek részt a „*Bajai napok*”-ban.

A Szabadművelődési Felügyelőség munkásságából közérdeklődésre tarthat számot az, hogy minden szombaton este az Ertl-kertben művészi hangversenyeket rendez /hanglemezekkel/, továbbá a bajai rendőrnapiakon két előadást, a szakszervezetben ugyancsak két előadást tartott.

Itt említem meg az iskolák államosítását is.

Ismeretes, hogy az 1948. évi XXXIII. tc. az iskolákat államosította. Ez a magyar nép és ezen belül a művelődéstől eddig leginkább elzárt dolgozó parasztság gyermekei számára széles lehetőségeket nyitott a műveltség megszerzésére.

A most meginduló tanév a kormány és a dolgozók közös erőfeszítése nyomán, az adott körülményekhez mérten rendbe hozott és felszerelt iskolákkal, megfelelő számú és tartalmú demokratikus tankönyvekkel várja a dolgozók iskolaköteles gyermekeit.

A belügyminiszter külön leiratban hívta fel a hatóságokat, hogy az iskolai beíratások biztosítása érdekében mindent tegyenek meg. Augusztus hó utolsó napján valamennyi helyi iskolában szülői értekezlet volt. Összesen kb. 2200 gyermek iratkozott be a bajai iskolákba.

Népjóléti igazgatásunk köréből jelentem, hogy napközi otthonaink és bölcsődénk naponta átlagosan 180 gyermek részére szolgáltatott ételmezést. Szociális konyhánk téli ételkészítés-szükségletének beszerzése és a tartósítás folyamatban van. Az otthonok és a konyha működése zavartalan. Augusztus hónapban újabb tejpor [ki]utalásban részesültünk, s így a tejellátás, habár konzervált formában is, de biztosítva van. Hogy a kalóriamennyiséget emeljük, hetenként kétszer húst adunk.

Szeretetházunkban 62 személy részesül gondozásban, a külső segélyezettek száma 134 [fő]. A szeretetház alapos tatarozását elvégeztük. Az ételkészítések tartósítása itt is folyik.

Hadisegélyezetteinket pontosan fizetjük, számuk csökken, a hadigondozottak száma viszont növekszik. Hazatért hadifoglyok részére mintegy 7800 forint gyorssegélyt fizettünk ki.

Jelentem még, hogy szociális konyhánk épületét a belügyminiszter úr Baja város közönségének juttatta. A telekkönyvi átírás is megtörtént, s így nincs akadálya annak, hogy a hároméves terv keretében a konyha gépekkel való felszerelését és az azzal járó átépítést elvégeztessük.

Városunk egészségügyi helyzetéről az alábbiakat jelentem:

A fertőző betegségek szempontjából a helyzet megnyugtató volt. Járványszerűen egyik fertőző betegség sem jelentkezett, és a súlyosabb fertőző betegségek közül [a] hastífusz jelentkezett egy esettel, és a gyermekbénulás ugyancsak egy esettel. Különösen öröndetes a hastífusz ilyen ritka jelentkezése, mert a betegség a nyári hónapokban mindig nagyobb számban szokott fellépni, és

e kedvező arányszámot annak kell tulajdonítanunk, hogy a hastífusz bacilusgazdák ellenőrzése, környékének védőoltása, a múlt évben hastífuszban átesettek környezetének védőoltása még a tífuszszezon beállta előtt haladéktalanul megtörtént. A könnyebb lefolyású fertőző betegségek közül nagyobb számban jelentkeztek a kanyaró megbetegedések, az esetek azonban általában könnyű lefolyásúak voltak. Halálozás a folyó évben bejelentett 71 eset közül egy esetben történt, amikor szövődményképpen agyvelőgyulladás lépett fel.

Az elmúlt évben megkezdett maláriaküzdelmet a jelentés tárgyát képező időszakban is folytattuk. A betegeket rendszeresen gyógykezeltük, a szúnyogok elleni védekezést azonban csak július hó 20-án kezdhettük meg, mert a permetezéshez szükséges anyag a külföldi szállítási nehézségek miatt ekkor érkezett meg. A Duna magas vízállása miatt a szúnyogok óriási számban jelentkeztek, és hogy ezen körülmény, valamint a permetezési munkálatok aránylag később indulhattak meg, és ennek ellenére a malária megbetegedések száma lényegesen az elmúlt év alatt maradt, az az elmúlt évben végzett nagyszabású munka eredményének könyvelhető el. A folyó évben mindössze 46 maláriabetegség jelentkezett, ezek közül is kb. 1/3-ad része krónikus, már az elmúlt évekről származó megbetegedés, úgyhogy a friss esetek száma körülbelül 1/3-a az elmúlt évben előfordult eseteknek, és körülbelül 20–30-szor kevesebb, mint 1945., 1946. évek hasonló időszakában.

A szegénybetegek fokozott ellátása a városi orvosi rendelőn keresztül zavartalanul folyt. A három hónap alatt 980 betegnél 1940 vizsgálatot, illetőleg kezelést végeztek. Dr. Antóny János városi orvos részt vett a Kaposváron tartott malária tanfolyamon. A szülésznői ellátás terén egy bábától a működési engedélyt jogerős bírósági ítélet alapján vissza kellett vonni. A közkórház az iránta támasztott igényeket ki tudta elégíteni. A mentőszolgálat terén a mentőautók számának szaporítása szükséges lenne.

Az Egészségvédelmi Szolgálat zavartalan ellátása tekintében örvendetes a védőnői létszámnak három főről négy főre való emelése. Ezzel lehetővé vált az egészségvédelmi szolgálat-

nak a külterületre való kiterjesztése. Mártonszálláson máris megindultak a zöldkeresztes tanácsadások és a védőnői látogatásoknak a többi külterületre való kiterjesztése. A szervezési munkák is megindultak. Úgy a tüdőbeteg-gondozó, mint a nemibeteg-gondozó intézetek változatlanul folytatták működésüket, és ezen népbetegségek leküzdése érdekében hatalmas munkát végeznek. Az iskolafogászat működése csak június hónapban volt folyamatban, az iskolai szünet miatt július és augusztus hónapokban szünetelt. A napközi otthonok által nyújtott étkeztetés minőségileg kielégítő volt, az átlagos kalóriatartalom azonban meglehetősen alacsony. A napközi otthonos étkeztetés minőségi javítása terén az Egyesült Nemzetek Gyermekmentő Alapja által nyújtott tejakció jelentett nagy segítséget.

A tisztiorvosok és városi orvosok részéről megtörtént a védőételek megállapítása azokban az üzemekben, ahol erre a törvényes rendelkezések módját nyújtottak. Megtörténtek a pályaudvari egészségügyi vizsgálatok is. Dr. Karossa-Pfeiffer József közegészségügyi főfelügyelő június hónapban ellenőrző szemlét tartott, melynek során a tisztifőorvosi, a tisztiorvosi, valamint a városi orvosok hivatalos működését, valamint az egészségügyi intézményeket megszemlélte.

Az egészségügyi ismeretek terjesztése érdekében a hatósági orvosok az ipartestület bevonásával szakmánként iparegészségügyi előadásokat tartottak, amelyeken az érdekelt iparosok nagy számban vettek részt. A népegészségőri szolgálat a nyári idény miatt a korábbinál bizonyos mértékben csökkent intenzitással, de tovább folyt. Rendes havi munkaértekezletünket megtartottuk, és egyrészt az egészségőrök között, másrészt a népegészségőrök és a hatósági orvosi szervek között az érintkezés mindvégig zavartalanul fennáll. A népmozgalmi adatok aránylag kedvezően alakultak, amennyiben a születések száma felülmúlta a halálozások számát, és a csecsemőhalálozások arányszáma is az országos átlag alatt maradt.

Közkórházunk működéséről jelentem: Betegforgalmunk változatlanul nagy és a mai napig jóval meghaladta az 5200-at, tehát egy hónap alatt több mint 800 beteget vettünk ápolásba. A be-

tegápolási napok száma is emelkedik, s a folyó évben elérjük a 200 000 ápolási napot. Ilyen nagy betegforgalom mellett kénytelenek vagyunk a beteget idő előtt elbocsátani, hogy helyet adjunk a valóban sürgős, vagy még súlyosabb eseteknek. Így adódik az, hogy kórházunkban egy-egy beteg átlagos ápolása havonta 13 nap, az ágykihasználás pedig [a] 96%-ot is elérte. Egy év alatt az ágykihasználás 88% volt.

A hároméves terv keretében folyó munkálatok a kiutalt pénz arányában a befejezéshez közelednek. A konyhatoldalék bővítéséhez még szükségünk lenne kb. 300 000 forintra, azonban ennek az összegnek kiutalása jelenleg nagy nehézségekbe ütközik. Szükségünk lenne továbbá a hűtő és a lift üzembe helyezésére, de enélkül is konyhánk a követelményeknek meg fog felelni. Természetes, hogy a hűtő és a lif[t]t minél előbbi üzembe helyezését azért kívánatosnak tartjuk.

A szemészeti osztály kibővítése befejeződött, és ez az osztály nemcsak szép műtővel, kezelővel és sötétkamrával bővült, hanem az ágyak számát is sikerült 4–5 ágygal emelni. A szemészeti osztály bővítését saját erőnkől tettük lehetővé.

Amikor közellátásunkkal kapcsolatos jelentésekre térek [rá], mindenekelőtt örömmel kell megállapítanom, hogy a magyar föld az idén bőségesebb terméssel jutalmazta a dolgozók fáradtságos munkáját. Ezzel kapcsolatban a kormány elgondolásainak megfelelően állandóan és fokozottabban serkentettük termelőinket a beszolgáltatásra. Főispán úr utasítására a beszolgáltatással kapcsolatban július hónapban az egyházak támogatását is kértük. Átiratban fordultam valamennyi egyházközséghez, hogy július 25-én az istentiszteleteken prédikációjukban az alábbiakra térjen[ek] ki: *„A Mindenható jóvoltából ez évben a Bácskában is jobb termésben részesültünk. A felebaráti szeretettől áthatva lássuk be azt, hogy ezen áldásból mindannyiunknak egyaránt részesülnünk kell. Ezért a beszolgáltatást ne tekintsük kényszernek, hanem az egész dolgozó magyar nép kenyerét biztosító igazságos és szociális gondoskodásnak.”* Az egyházak a felkérésnek eleget tettek, és a szöszékről mindenütt felolvasták az előírt szöveget.

Ennek eredményeként a beszolgáltatás igen szép ütemben folyik. Sőt megyénk országos viszonylatban harmadik helyen áll a beszolgáltatás terén.

Mindezek folytán természetes, hogy a közellátásunk is lényeges javulást mutat.

Baja város ellátatlanjainak száma: 18 255. Ez a létszám a ki- és bejelentkezések, azonkívül az önellátottság folytán természetesen állandóan változó.

Augusztus hó 15-től a kenyér-alapfejadag személyenként napi 25 dkg azon személyek részére, akik a kenyérellátásukat lisztben váltják ki havi 5 kg, nehéz testi pótlásra 4 kg, testi pótlásra 2 kg. Folyó évi augusztus hó 1-jétől a sütőiparosoknál a lisztcsere megszüntettük, tehát aki fejadagját lisztben váltja ki, annak ott-hon kell elkészíteni, és steersütésként viheti el a pékhez a kenyéret. Azonkívül lehetőség nyílt arra, hogy vásárlási engedély alapján gabonafejadagját mindenki megvásárolhassa. Természetesen csak olyan gazdálkodótól, akinek feleslege van, és a beszolgáltatási kötelezettségének 100%-ig eleget tett. A vásárlási engedélyek osztását folyó évi szeptember 1-jén kezdtük el.

Folyó évi szeptember hó 1-jétől a cukorfejadag kétszeresére emelkedett. A fejadag személyenként havi 1,50 kg. A cukor leszállított ára [a következő]: kristálycukor 6 forint, kockacukor 6,80 forint.

Zsír- és szappanellátásunk az előbbi évekhez viszonyítva lényegesen javult.

Petrólemellátás: Azon lakosoknak, akiknek villanyuk nincs, minden hónapban petrólemellátásuk jegyük alapján biztosítva van. Folyó évi augusztus hó 1-jétől lehetőség nyílt arra, hogy augusztus hóra azok részére is, akiknek villanyvilágításuk van, háztartásonként 2 liter, húsiparosok, valamint sütőiparosok részére 5 liter, kocsivilágítás céljára 2 liter petróleumot tudunk biztosítani.

Tejellátás: [A] tejjeggyel ellátottak száma: 3000. A tejellátás terén lényeges javulás állt elő. A tejjegyre mindenki megkapja az előírt mennyiséget. Folyó évi augusztus hó 1-jétől, az OMTK-fiók létesítése folytán, pasztörizált tej is kerül forgalomba 1,35 forintos

árban, tehát akinek a tejjegyre kiváltott tejmennyiség nem elegendő, úgy pasztörizált tejet vásárolhat. A tejbeszolgáltatást állandóan szorgalmazzuk, a tehéntartó gazdák ellen, amennyiben tejbeszolgáltatási kötelezettségüknek nem tesznek eleget, a feljelentést az ügyészségen megteesszük.

Baja városra előírt szolgáltatás: 16 000 q, eddig szolgáltatást nyert 6000 q kenyérgabona. A gazdálkodók elszámoltatása [a] jövő héten megkezdődik. A szolgáltatást állandóan szorgalmazzuk.

Árkiegészítési díj fizetésére kötelezettek: II. ellátási csoportba sorolt 10 forintos jeggyel ellátottak száma 1462 fő.

A város gazdasági helyzetéről jelentem: Miután a kalászos termények betakarítása megtörtént, megállapítható, hogy az 1947/48-as gazdasági év jó közepes termést hozott, amennyiben pl. 30 holdnyi területen 328 q búza termett. Minthogy a város a gazdálkodásra előirányzott hároméves terv szerint fokozatosan át akar térni a szerződéses vetőmagtermesztésre, az elmúlt gazdasági évben már 25 holdon vetőmagot termesztett. A városnak ez a terve előnyösnek bizonyult, mivel az e területen termett borsó[nak], stb-nek a pénzbeli értéke kétszer annyit tesz ki, mint az egyéb hasonló nagyságú területen termett egyéb termények értéke. Említésre méltó a város gazdasági helyzetének javulása szempontjából az is, hogy ebben a hónapban két darab svájci import bikát vásárolt. Az állatok leszállítása még ebben a hónapban megtörténik.

Műszaki igazgatásunk köréből jelentem: Mérnöki hivatalunk „Baja város újjáépít és továbbépít” jeligét írta fel az augusztus 20-a körüli kultúrnapok kiállításának anyaga fölé. Ebben a szelvényben végzi a hároméves terv végrehajtása érdekében [a] munkáját.

Általános mérnöki vonalon az alábbiakat végeztük:

Külső közútjaink foltozására és terítésére 255 to[lna] kavicst és zúvalékot szereztünk be, szállítottunk ki és terítettünk el. Az Erzsébet kir[ályné] úton a régi burkolatot 2100 m² területen és 280 fm hosszúságban új betonlapos kiskockaburkolattal cseréltük ki, 203 000 Ft költséggel. E munka folytatására a kőanyagot

már megrendeltük, és az 5 hónapos időszakban az utca végéig új burkolatot kap. Elkészült a vasútállomáshoz vezető út új kiskoc-kaburkolata 140 fm hosszban, 80 000 Ft költséggel. A Tüskösi-dűlőutat földmunkával és salakozással rendeztük, a Jánoshalmi út földmunkáit befejeztük.

Járdáinkat a főbb útvonalakon kijavítottuk, és a ma nem gyártott hatsarkos téglák pótlására, hogy a javítást folytathassuk, minden intézkedést megtettünk. Útjaink fásítását kerékvetőkkal igyekszünk megvédeni, e célból elsősorban az Erzsébet kir[ályné] utcához vasbeton kerékvetőket készítünk.

A Koppány utcai vízlevezetés gyűjtőcsatorna-munkáit befejeztük, és a fölötté lévő útkövezést is elvégeztük, kb. 42 000 forint költséggel. A Vörös híd helyreállítási munkái folyamatban vannak.

Parkjainkban betonkeretes homokjátsszóládákat készítettünk, és a kórház, [a] temető és [a] Türr István liget mellett betonlábas padokat készítettünk közönségünk részére. Ezúton is kérjük a közönséget, hogy a padokat kímélje, és a rongálásoktól a köz érdekében óvja meg őket.

Közkútjaink helyreállítását végezzük.

A szentistváni iskola kútjára új búvárszivattyút szereltettünk, az iskola előtt a közönség részére új ejektoros kutat létesítettünk. Az iskolában e téren minden szerelés elkészült, csak az automatakapcsolót kellett még javításra Budapestre küldenünk, és akkor Szentistván városrész ismét birtokában lesz a tűzrendészetiileg is fontos vízállomásnak. A Madách u. kút fúrását is befejeztük, és hamarosan a felső városrész is jó ivóvízű, ejektoros kútfejjel ellátott vízvételi helyhez jut. Közterületen lévő, és átvett magánkútjainkon a legszükségesebb javítási és tisztítási munkákat elvégeztük.

A földhivatal, [a] minisztériumok és [az] illetékes népi szervezetek bevonásával elkészült a házhelyosztásokra alkalmas városi területek kijelölése. E területekre elkészültek a részletes kiosztási, beépítési és utcavezetési tervek is. Ezeket az Építésügyi Minisztérium – városrendezési szempontból – előzetesen jóvá is

hagyta, és mai közgyűlésünk tárgyalja. E részletes tervek mérnöki hivatalunknak elég nagy megterhelést jelentettek, de a földhöz juttatás fő szempontján felül komoly városrendezési részletanyaggal gyarapodtunk.

A Kamarás-Duna kotrása folyik, és anyagával a Parti utca alatti részt töltjük fel.

Magasépítés terén:

Iskoláink és óvodáink, napközi otthonaink tatarozási munkáit vállalatba adtuk. Nagyobb mértékű, a meszelés[en], takarítás[on], tetőjavításon felüli munkát csak a szállásvárosi iskolánál tudtunk végeztetni. Itt kell megemlítenem az iparosság szép akcióját, mely erős összefogással és szép munkamegosztással a Józsefvárosi iskola tatarozási és helyreállítási munkáit ingyen vállalta. A város csak az anyagokat adja e munkákhoz. Így iskoláink 1949. év végére eredeti állapotuk szerint helyreállítodnak. 180 új iskolapaddal, 4 tantermi asztallal, táblákkal gyarapítottuk a hiányzó felszerelést, most ismét 90 új padra és 4 asztalra kértünk árajánlatot. Iskolapadokban van a legnagyobb hiányunk. Tudjuk, hogy szekrények, fogasok és székek is nagyon szükségesek. A múzeum lépcsőházát elkészítettük, most folytatjuk az emeleti helyiségek rendbe hozását, hogy őszre a múzeum beköltözhessen, és közönségünk rendelkezésére állhasson. A Türr István emlékművet rendbe hoztuk és felavattuk, környékét rendeztük. Az Állatvásártér kerítését, kapuit helyreállítottuk. A Kamarás-Duna-partján a hűtőházak részére 5 új hűtőházat, és a MDTR hajójárat részére jegykiadófülkét építettünk. Ezek munkái befejezés alatt vannak. A városi dolgozóink részére fürdőtelepet létesítettünk a Kamarás-Duna-partján. Az iskolafogászat helyiségeit is rendbe hozattuk, oldalfalait kicsempéztük, külső kettős ajtót, üvegezett előteret és utcai vasrácsos külön bejáratot létesítettünk.

A városi közművek megkezdték a Prohászka utcai bérházuk befejezési munkáit. Remélhető, hogy novemberre itt is 8 lakás és 4 üzlet enyhíti a keresletet.

A gázgyárban szintén fognak építkezni: munkásfürdő[t], étkező[t], műhelyraktár[at], irodaépületet. Kiírása szeptember hónapban várható. A kereskedelmi fiúiskola új épületén is folynak

a munkák. Jelenleg a központi fűtés és vízvezetéki munkákat végzik rajta. A magánépítkezés kismértékű: 21 építési engedély a tavalyi ugyancsak 21-hez képest fejlődést nem mutat a május-augusztusi időközben. Rövid úton kisebb munkákra 28 engedély ment ki a tavalyi 30-hoz képest. Mindemellett azonban a házak tatarozása, belső javítása folyik, és elég szépen halad. Mindig kevesebb háborús kárt szenvedett ház van a városban. Az épület-helyreállítási kölcsönöket a Bajai Takarékpénztár bonyolítja le.

Az augusztus 20-i kultúrnapokra városunk is igénybe vett egy kiállítási termet, ahol a földhivatallal és [a] folyammérnöki hivatallal együtt bemutattuk az első tervében végzett munkáinkat, és további terveinket. Rajzokkal, térképekkel, kimutatásokkal emeltük a mondanivalónk színességét.

Az ünnepekre dobogót létesítettünk két helyen is, hogy aktív részt vegyünk első visszatekintésünk ünnepén.

Baja Város Közműveiről jelentem:

A villamos üzemben a hároméves terv első tervéve programjának végrehajtását folytattuk, és oszlopcseréléseket, oszlopgyámolításokat végeztünk a bajai szekunder hálózat különböző részein, így a Katonavárosban, Kiscsávolyban, Szentistvánon; rendeztük továbbá a Lökert-sori trafóközvetben az egyenlőtlenül elosztott, és emiatt állandóan zavarokat okozó fogyasztói csatlakozásokat. A bajai hálózatot a Határ utcában 350 m hosszban, a Bokedi úton egy oszlopközzel, a Pokornyi utcában 3 fázis kiépítésével, a Pandúr-szigeten 2 oszlopközzel a városi alkalmazottak vízisporttelepéhez bővítettük. Az 5000 voltos primer városi hálózaton a Szent László utcai és [a] Madách Imre utcai szakaszon végeztünk oszlopcseréléseket, végül ideiglenes hálózatépítést végeztünk a szabadtéri előadások részére az Ertl-kertben. A hajóállomásnál a vízállomásjelző kivilágításához bővítettük a közvilágítási vezetékünket, helyreállítottuk a közvilágítási lámpákat a megsérült kábel rendbe hozásával a Kamarás-Duna betonhídján, a Vörös hídon lévő lámpát pedig a Vörös híd rendbe hozási munkáival kapcsolatban, a lámpa külső képeinek változatlanul hagyásával, földalatti kábelcsatlakozással villamos lámpára alakítottuk át, azért, hogy ezzel jobb világítást adjunk a hídon átmenő útszakasznak.

Üzemi távbeszélő-berendezésünket a régi székházunkba történt átköltözésünk után átszereltük, és a gyorsabb és zavartalanabb távbeszélő-összeköttetés érdekében a kalocsai ágat különválasztottuk a Dunántúlra menő komlói ágtól. A városban a posta rendeléseire és előírásaira telefonvédő-szereléseket végeztünk a város több utcájában, így a Madách utcában, az Alkotmány utcában és az Attila utcában. A közvilágítás központi kapcsolását, melyet addig a gázgyári fűtők végeztek, átalakítottuk automatikus kapcsolásra oly módon, hogy új kapcsolóórákat szereltünk fel, és ezzel lehetővé vált a Bajcsy-Zsilinszky úti közvilágítást már egész és féléjszakás lámpákra szétbontani, míg a város egyéb helyein a féléjszakás kapcsolószálat az ősszel fogjuk kiépíteni, így a most még az egész városban teljes számban égő lámpákból éjfél után a nem szükségeseket lekapcsolhatjuk, és ezáltal árammegtakarítást érünk el. A hároméves terv első éves programjának megfelelően teljesen újjáépítettük a Bajcsy-Zsilinszky úti 5000 voltos bejövő távvezetékünket, melyet mindjárt olyan módon építettünk ki, hogy primer és telefonvezetékünk alá szekunder hálózatos és közvilágítási vezetékeket is felszereltünk. Június hónapban villámcsapás következtében tönkrement a közkórház előtti kábelfejünk, melyet kijavítottunk és rendbe hoztunk. A vasútállomás előtti hálózatunkat a város kívánságára, az ott folyó útépítéssel kapcsolatban áthelyeztük a Vonatkert felőli oldalra, így a forgalmas járda és úttest között lévő oszlopsorainkat megszüntettük. A bajai hálózaton kívül természetesen folytattuk újjáépítési tervünket Dél-Pest megyében is, ahol a komló–bajai távvezeték újjáépítése céljából leszerelt, és nem szabványos módon ideiglenesen felállított nagy-tám–nemesnádudvari 5 km hosszú, 2200 voltos távvezetékét 35 m/m-es alumíniumvezetékkel újjáépítettük. Oszlopcserét és gyámolítást végeztünk a 22 000 voltos baja–komlói távvezetéken. Érsekcsanádon a szabadtéri előadásokra 350 m hosszú ideiglenes hálózatot létesítettünk, Kalocsán pedig a Duna-Tisza közti Gazdák Tejszövetkezetének áramellátására új transzformátorállomást létesítettünk. Megjegyezzük még, hogy a bajai letranszformáló áram 6000 kVA-[e]s nagy transzformátorának átvizsgálása és olajtisztítása érdekében üzembe helyeztük a

már évek óta használaton kívül volt két darab 3000 kVA-[e]s, 35 000 voltos transzformátorunkat, és az ezekhez tartozó kapcsoló- és mérőberendezéseket üzemképes állapotba helyeztük, végül pedig Püspöknádasdon a telepes házakhoz veszélyes közelségben lévő 15 000 voltos vonalunkat helyeztük át.

Részt vettünk a Szent István napján megnyílt ipari kiállításon, és azt hisszük, hogy azon sikerült szemléltetően bemutatni az üzemek fejlődését, a gázgyártás menetét, és az elektromos áramnak, valamint [a] gáznak a legkülönbözőbb célokra való előnyös felhasználását. A két közgyűlés közötti időben világítási fogyasztóink száma Baján 33-mal, vidéken 15-tel, a motorikus fogyasztók száma pedig Baján 15-tel, vidéken pedig 15-tel szaporodott, áramátvételünk május, június és július hónapokban összesen 1 216 074 kV volt.

Gázgyárunkra vonatkozóan tisztelettel jelentjük, hogy az elmúlt évnegyedben főleg gázgyártási berendezéseink átvizsgálása volt fő programunk, és így hálózatkutatókat csak kis mértékben végeztünk az Árpád utcában, a Cserkész utcában, az Erzsébet kir[ály]né utcában és a Berényi Dániel utcában szüntettünk meg hálózati gázömléseket. Május hónapban a Bajcsy-Zsilinszky úti gázközvilágítást megszüntettük, és az ott lefektetett 650 fm igen jó állapotban lévő Mannesmann csőhálózatunkat felszedtük. Ebből, a már korábban kiépített korzóvilágításon felül, további 3 gázlámpát szereltünk fel a kamarás-dunai sétány halpiac felőli részén. A közönség sajnos még mindig fegyelmezetlen, és a Kamarás-Duna-partján felszerelt gázlámpáink üvegburáit állandóan tönkreteszik és összetörik, és ezáltal nemcsak egész tetemes anyagi kárt okoznak a város közönségének, de a világítás megszüntetése által a közbiztonságot is veszélyeztetik. A gázfejlesztő kemencének ősszel meginduló felépítésére minden előkészület megtettünk, a régi kiselejtezett kemencét lebontottuk, kiválogattuk a még használható samottanyagokat és az új kemencéhez szükséges retortafejeket, [a] kátrányelőtéteket rendbe hoztuk. A már évek óta elhanyagolt kátránypincénket kiürítettük és kitisztítottuk.

Gáztermelésünk május hó 1-jétől augusztus hó 30-ig 118 000 m³ volt, melyből értékesítésünk 98 500 m³, átlagosan tehát lényegesen több az előirányzottnál. Mérőhitelesítést végeztünk 136 darabot. Új fogyasztóknál felszereltünk 64 darab gázmérőt.

A műszaki munkákon kívül elkészítettük a mostani egységárak alapján Bátya és Fajsz községek elosztóhálózatainak költségvetését, és reméljük, hogy a szükséges mértékben kiépítendő hálózatok költségeinek leszorításával sikerülni fog végre e két község hálózatát is felépíteni, bár hangsúlyoznunk kell, hogy a két község villamosítása Baja város közönsége részéről kizárólag erkölcsi kötelezettségből fakad, mert a beruházási anyagárak és [az] áramegységárak közötti nagy diszparitás folytán a faluvillamosítás ma ráfizetéssel jár. Reméljük, hogy a két község a város közönségének e törekvéseit méltányolja, és a közművek által nyújtandó 300 000 forintos hozzájáruláson felül szükséges tervhitei terheit magára fogja vállalni.

Műszaki és üzemi jelentésem végéhez érve, a törvényhatósági bizottság őszinte elismerését és köszönetét tolmácsolom e helyen a Szabadművelődési Felügyelőségnek, mérnöki hivatalunknak és a város közműveinek, a kiállítással kapcsolatosan végzett értékes és szép munkájukért.

Adó- és Pénzügyi Osztályunk munkájáról az alábbiakat jelentem:

Adóhivatalunk kibocsátotta a házadó- és földadó-fizetési meghagyásokat, előírta a vízszabályozási járulékokat és a mezőgazdaság-fejlesztési hozzájárulást. A kereseti és jövedelemadó kivétele folyamatban van, előírása e hó folyamán várható. Az egyenes adó lerovási eredménye kielégítő, az adómorál jónak mondható. A búzaföldadó lerovása a múltéhoz viszonyítva igen jó, ha figyelembe vesszük azt, hogy a cséplés nemrég befejeződött, a kamatmentes befizetés e hó végéig biztosítva van, mégis öt hét alatt a tavalyi egész évi lerovás 50 százaléka már befizettetett.

A fogyasztási adóbevételek, melyek költségvetésünk egyik fő támaszai, jól folynak [be], sajnos a borfogyasztási adóbevétel 50 százalékát az államkincstárnak kell ezután befizetnünk, illetményadó-részesedésünk is 20 százalékról 16-ra csökkent. A kor-

mányzat természetesen a legbiztosabb bevételekből biztosít a kincstár részére részesedést. E rendelkezések költségvetésünket érzékenyen érintik, csak a legnagyobb körültekintéssel és esetleg erélyes behajtással tudjuk majd az előirányzott munkálatok elvégzéséhez szükséges fedezetet biztosítani.

Az 1947–48. évi pótköltségvetés, valamint az 1948. évi öthónapos kiegészítő költségvetés letárgyalása július 19. és 20-án, jóváhagyása pedig augusztus 11-én megtörtént. Eredményéről külön tájékoztatom a törvényhatósági bizottságot.

A május 12-i részletes beszámolómat az elhangzottakkal iparkodtam kiegészíteni. Hároméves tervünk ez évi utolsó öthavi beruházási, stb. terveiről is részletesen beszámoltam. Bízom benne, hogy a gazdasági konszolidáció folyamán a munkanélküliség továbbra is erősen fog csökkenni városunkban, és így rövidesen elérjük a teljes foglalkoztatottságot. A házhelyosztási akció során jövő évtől kezdve számításunk szerint az új házak építése a folyó évnek 3–4-szeresére emelkedik, és ez főleg a nehéz helyzetben lévők, és [a] sok dolgozót foglalkoztató építőiparunkat fogja nagymértékben segíteni.

Beszámolóom végére értem. Kérem a törvényhatósági bizottság tagjait, szíveskedjenek jelentésem[et] tudomásul venni, és értékes hozzászólásaikkal számomra újabb utakat kijelölni a város továbbfejlesztése, és lakosság[a] minél jobb életszínvonalának elérése érdekében.

Baja, 1948. évi szeptember hó 4.

[Babics József] polgármester

A polgármesteri jelentéshez hozzászóltak:

Rostás Sándor: Tekintettel a nagyjelentőségű polgármesteri jelentésre, amelyhez nem lehet rögtön kellő alaposággal hozzászólni, indítványozza, hogy [az] elnöklő polgármester rendeljen el 10–15 perces szünetet, hogy kellő alaposággal tudjanak hozzászólni a jelentéshez.

Elnöklő polgármester az indítványra a közgyűlést 15 perces időtartamra felfüggeszti, majd a közgyűlést újból megnyitja.

Csanyik József: Örömmel látja a polgármesteri jelentésből a város fejlődését, főleg a gazdasági élet szempontjából. Látja azt is, hogy a városi közigazgatás vezetősége demokratikus szellemben végzi [a] munkáját. Bízik abban, hogy a munkaspártok támogatásával a város további fejlődése biztosítva van.

Weidinger Imre: Az iskolák államosításáról szól. Szerinte mindent el kell követni, hogy az új demokratikus szellem bevonuljon az iskolákba. Az iskolák látogatása körül hibák vannak. Az ellenőrzést még hatásosabban kell végezni.

Égi Ádám: A hároméves tervvel kapcsolatban az a kérése, hogy a mérnöki hivatal a következő 5 hónapra rendelkezésre álló hitelt minél sürgősebben használja fel, és a tervbe vett munkálatokat adják sürgősen vállalatba az építőiparban fennálló munkanélküliség megszüntetése végett. Majd kitér a magánépítkezés lanyhaságára. Hibáztatja az adóhivatalt, hogy a helyreállításokkal kapcsolatosan az adókedvezményeket nem intézik el. Ezután a közutak ügyére tér át. A közutakat városi kezelésbe vették. Egyes utak ki lettek tisztítva, de még igen sok kút van, amely még megjavítandó. A város vízellátása – szerinte – ugyanis olyan szegény, hogy fokozottabb figyelmet kell erre a kérdésre fordítani. A városnak terve, hogy a város különböző pontjain mélyfúrású artézi kutakat létesítsen. Javasolja, hogy a mélyfúrású kutak helyett, vízellátásunk javítása végett, létesítsen a város 6–8 kutat, hogy ezáltal a többi várossz rész is jobb ivóvízhez jusson.

Köller István: Amikor a város az augusztus 20-i kiállítást megszervezte, kevés propagandát fejtettek ki. Pedig értékes és szép dolgokat lehetett látni. A továbbiakban a kisiparosság megsegítését kéri.

Pék László: A szociális konyha munkásságáért mond köszönetet. A napközi otthonokat tovább kell fejleszteni. Közkórházunk nagyon szépen fejlődik. A kórházunk fejlesztéséhez tartozik azonban, hogy az ellátás és [a] kiszolgálás ügyében is fejlődés mutakozzon. A kórházban hírek szerint rossz a koszt. Zsíritalan és ízetlen. Ezen pedig javítani kell. Ezért javaslatba hozza, [hogy] egy közlélmzési tiszt[ség]et kell a kórháznál szervezni.

Meleg József: Kifogásolja, hogy [a] piaci napokon csupa nyomorék és kéregető ember van a városban. Javasolja, hogy ezzel kapcsolatban írjon át a város a társtörvényhatóságokhoz. És végzetül is kéri, ha lehet, ettől a szomorú képtől szabadítsák meg a város közönségét.

Lakatos Ferenc: Sérelni, hogy Baján elég gyakran az áramszolgáltatásban zavar van. A munka megáll. A munkabér a munkások részére jár. Kifogásolja, hogy ilyenkor szerelő nincs kéznél. Arra kéri a polgármestert, hogy ezen az anomálián segítsen, jobb beosztással, vagy több szerelő beállításával.

Dobokai [Ferenc]: Nagyon kéri a törvényhatósági bizottságot, hogy teremtsen munkalehetőségeket. A mezőgazdasági munkák hamarosan véget érnek, s ezért sürgős intézkedést kér ez ügyben.

Márton Imre: Köszönetet mond a Szabadművelődési Felügyelőségnek szóló elismerésért. Ismerteti a továbbiakban a kiállítással kapcsolatosan kifejtett propagandatevékenységet.

Rostás Sándor: A beszolgáltatás kérdésével foglalkozik. Indítványozza, hogy Baja város forduljon a kormányhoz, és kérje, hogy Baján is rendeljék el a szabad kenyér árusítását.

Valamennyi felszólalásra a polgármester részletes és lehető[leg] megnyugtató feleletet ad.

Határozat

A törvényhatósági bizottság a polgármesteri jelentést teljes egészében elfogadta.

Eredeti jegyzőkönyvi bejegyzés, gépelt tisztázat. MNL BKML XXI. 501. Baja Város Törvényhatósági Bizottságának iratai sz. n./Kig. 1948. szám (135–145. o.); Eredeti tisztázat másodlata, gépelt irat, aláírás nélkül. MNL BKML XV. 33. Bajai múzeumi gyűjtemény (Borsay-gyűjteménye) Városok Szövetsége. Polgármesteri jelentések 1903–1949. 7073. ksz. sz. n./Kig. 1948. szám (1–15. o.)

13.

Baja, 1948. december 18.

Polgármesteri jelentés

Elnök Úr!

Törvényhatósági Bizottság!

Ez évnek homlokzatát két évszám ékesítette: 1848 – 1948. A centenáris év. Egy évszázad mélységéből felénk táruló nagyszerű történelmi napok: a magyar szabadságharc korszakának az emléke pereg le előttünk. Emlékezés egy dicső korszakra, amelyben hősi-es küzdelem folyik a szabadságért, egyenlőségért és az emberibb jogokért. Örök küzdelem örök emberi eszmékért. És éppen ebben a küzdelemben találjuk meg az utat és a kapcsolatot a mának [a] történelmével, amelyben ugyancsak megtaláljuk a küszködést a szabadságért és az emberibb jogokért. Ezért lett a százéves [év]-forduló számunkra még nagyobb és még jelentőségteljesebb. És ezért iparkodtunk serény munkálkodásunk közepette is mindig időt szakítani magunknak arra, hogy az év folyamán többször is megemlékezzünk e dicső történelmi időkről.

Ezekkel a gondolatokkal a lelkemben kezdem az év utolsó negyedéről szóló alábbi polgármesteri jelentésemet.

Ma, amikor az év utolsó közgyűlésén részletes beszámolót kívánok adni az elmúlt időszakban elvégzett munkákról, akkor költségvetésünk csoportosítása szerint szeretném végigvezetni a törvényhatósági bizottságot az elért eredményekhez.

Kulturális ügyosztályunk jelentése:

Lepergett előttünk a centenáris év, amely kulturális eseményekben igen gazdag volt.

Baja városa a múltban is adott a nemzetnek nagy fiakat, akik a haladás, a szabadság és a béke bajnokai voltak. Emléktáblák hirdetik szerte a városban, hogy Mészáros Lázár a 48-as hadügy-miniszter, Türr István a garibaldista szabadsághős és a világbéke apostola itt születtek, és itt született az elnyomatás korszakának

jeles magyar költője: Tóth Kálmán is. Méltó ünnepléssel áldoztunk emlékezetüknek: május 30-án, augusztus 15-én, illetve szeptember 26-án.

Emlékezetes, hogy a „*Bajai napok*” keretében a városi múzeum rendezett magas színvonalú kiállítást a Baján elhunyt nagy magyar festőművésznek, Nagy Istvánnak [a] hagyatékából. És ugyanakkor nyert kiállítást a múzeumban Telcs Edének, a bajai származású nagy magyar szobrász- és éremművésznek [a] szülővárosára hagyományozott gyűjteménye is, hirdetve, hogy a bácskai föld nemcsak szabadsághősöket adott a hazának, hanem vérbeli és világhírnévre jutott művészeket is, akik ragaszkodtak ahhoz a városhoz, ahhoz a földhöz, ahol születtek.

Mészáros Lázárról neveztük el a centenáris évben létesített múzeumunkat és közkönyvtárunkat. A múzeumi épület helyreállítási munkálatait a nyári és az őszi hónapokban fejeztük be. Most a berendezés és a közönség számára hozzáférhetővé tételre folyik. A könyvtár kölcsönző tagjai örömdetesen szaporodnak, s különösen kiemelendőknek találjuk, hogy főleg az ifjúság és a munkásosztály érdeklődik. A három forintban megállapított havi kölcsönzési díjból begyűlt összeget a gyarapításra fordítjuk. Fő törekvésünk oda irányul, hogy a mai magyar tudományos és szépirodalom remekeit nyújthassuk olvasóközönségünknek. Sajnálattal kell megállapítanom, hogy a könyv- és lapkiadókhöz küldött levelünk, amelyben a napilapoknak és a könyveknek mérsékelt áron való megszerezhetését kértük, eredménytelen maradt. Így – megfelelő anyagi erő hiányában – csak lassú mértékben és fokozatosan tudjuk könyvtárunkat gyarapítani. Örömdetes eseményként kell elkönyvelnünk a veszélyeztetett magánjavak miniszteri biztosságának nagylelkű gesztusát, amellyel a muzeális értékű Ladik-Barkóczy könyvtár 5871 kötetét letétképpen múzeumunknak juttatta. Ezzel a francia forradalom, a magyar reformkor és a szabadságharc csaknem teljes irodalma megtalálható, és hozzáférhető lett a bajai érdeklődő közönség számára.

E helyütt emlitem [meg] azt is, hogy a városunkba költözött és letelepedett világhírű festőművész Rudnay Gyula az idén ülte 70. születésnapját. A város egy emlékérem elkészíttetésével kí-

vánt megemlékezni erről az országos viszonylatban is jelentős tényről, s az érem egy-egy példányát tisztelete jeléül el kívánja juttatni népi demokráciánk politikai és művészeti életének kiválóságaihoz, illendő módon. Ezzel nemcsak a bajai művésztelepre, hanem városunk nemes kulturális törekvéseire is fel akarjuk hívni az ország figyelmét.

A város egészségügyi helyzete ugyancsak híven tükrözi azt az állandóan emelkedő irányzatot, amely a felszabadulás óta országos viszonylatban is jellemzi az ország közegészségügyi helyzetét. A háborús pusztítás következtében tönkrement egészségügyi intézmények és szervek fokozatosan helyreálltak, úgy, hogy azok jelenlegi teljesítőképessége általában elérte, sőt egyes vonatkozásokban már meghaladta a [háború előtti] béke[időszak] színvonalát. Igazolják ezt a fertőző betegségek számarányának kedvező alakulása, és a népmozgalmi adatok.

A város közegészségügyi helyzete általában véve kielégítő. A heveny fertőző megbetegedések közül szétszórta vörheny és szamárköhögés megbetegedések fordultak elő a tavalyi hasonló időszaknál nagyobb számban. A vörheny megbetegedés Szentistván városrészben fordult elő nagyobb számban. Azonban nemcsak városunkban mutatkozó jelenség ez, hanem az OKI országos statisztikájából is megállapíthatólag országos viszonylatban ez a betegség emelkedő tendenciát mutat. A betegség megállapíthatólag enyhe lefolyású, és sok esetben egy-két napi lázas állapot után semmi tünetet nem hagy, és csak a hámlási szaknál tűnik fel, hogy vörhenyes beteg volt az illető. E városrész iskoláinak, óvodájának, napközi otthonának fokozottabb ellenőrzését rendelte el a tiszti főorvos. A heveny fertőző betegségek közül kisebb számban fordult elő a szamárköhögéses megbetegedés a Damjanich utcai óvodában, és annak környékén. A szükséges óvintézkedéseket megtettük, és az óvodás gyermekek fokozottabb ellenőrzését itt is elrendeltük. Az óvodák és iskolák ellenőrzésével kapcsolatban jelenthetem, hogy szórványosan ruha- és fejtetűt találtunk, melyek megszüntetésére a rendelkezésünkre álló DDT-porral az illetőket fertőtlenítettük, és felkutattuk a kiindulást képező családokat is,

akiknek [a] lakását is fertőtlenítettük. November hó folyamán a városi orvosok diftéria ellen I. oltásokat és [a] III. oltást, himlő ellen az újraoltást a rendeletben előírt korcsoportokra vonatkozólag végrehajtott[á]k.

A szegénybeteg-ellátás a már most jól felszereltnek mondható városi orvosi rendelőben a 3 városi orvos egymás közötti elkülönített időbeosztásával zavartalanul folyik. A városi orvosi rendelőben jelentésem idejére vonatkozó időszak alatt 1466 vizsgálat és kezelés folyt. A kórháznak felszerelt 600 ágya van, s a betegforgalom a felszerelt ágyakat figyelembe véve átlagosan 85%.

A mentők forgalma 619 kiszállás volt, ebből baleseti kiszállás 79. Az általános egészségvédelmi szolgálat 112 tanácsadást tartott, melyből 24 tanácsadás a terhes anyák megelőző vizsgálatára esett, 2498 volt a gyermektanácsadás forgalma, az anyavédelmi tanácsadásé 365.

Jelentésemben ki kell emelnem az iskolafogászatot, mely szeptember havában teljesen felszerelt rendelőben szakorvos vezetésével indult meg. A rendelés zavartalanul folyik, és a rászoruló iskolás gyermekek konzervatív fogkezelése teljesen díjmentesen történik. Az iskolafürdő szintén zökkenőmentesen működik, és azt most már hetenként egy esetben emelkedő létszámmal felnöttek is igénybe veszik.

A Tüdőgondozó Intézet 102 tanácsadásán 2924 egyén jelentkezett vizsgálatra, akik közül 59 a tüdőbeteg.

A Nemibeteg-gondozó Intézet 77 tanácsadási napján 828 egyén jelentkezett, akik közül 98 volt beteg.

A kisipari üzemek fokozott egészségügyi ellenőrzése folyamatban van, és az észlelt hiányokra a vizsgálatot végző városi orvosok oktató módon hívják fel a figyelmet, és szorgalmazzák azok megszüntetését.

A napközi otthonok étkeztetése zavartalanul folyik. A szociális konyha által kiadott ebédadagok száma nő, 3500 körül van jelenleg. A kiadott ebédek kalóriaértéke a napközi otthonos óvodáknál 1260, a mérsékelt megtérítés ellenében kiszolgáltatót ebédekénél 1060. Baja városban 145 menhelyi gyermek van kihe-

lyezve, akiknek [az] egészségügyi ellátását a menhely által szerződtetett egy orvos, felügyeletüket pedig egy felügyelő végzi. A menhelyi gyermekek ellátása ellen különösebb panasz nincs.

A kültelki lakosság eredményesebb orvosi ellátása és csecsemőgondozása érdekében Mártonszállás tanyaközpontban egy bérelt helyiségben felszereltünk egy orvosi rendelőt, ahol minden hét keddjén egy hatósági orvos, [és] egy zöldkeresztes védőnő végez orvosi kezelést, illetve anya- és csecsemővédelmi tanácsadást.

A fenti rendeléseken kívül minden hét péntekjén egy védőnő száll ki családlátogatások céljából.

Október 14-én Baján a csecsemőhalandóság leküzdésére és az eredményesebb hatósági orvosi szolgálat végzésére a hatósági orvosok, védőnők jelenlétében, és a társadalmi szervek képviselőinek bevonásával egész napra terjedő értekezlet volt, amelyen a Népjóléti Minisztérium képviselőjében megjelent: dr. Karossa-Pfeiffer József közegészségügyi főfelügyelő, és a minisztérium felügyeleti osztályának vezetője, Vas Zoltánné dr. Vadas Sára. Ezen az értekezleten a csecsemőhalálozás csökkenése, a fiatalok munkaadók egészségvédelme, a város higiénikus kívánalmainak emelése, a BCG-oltás megszervezése kérdéseivel foglalkoztak.

Az előadók alapos felkészültséggel és statisztikai adatokkal rámutattak e kérdések fontosságára, és ezeknek a lehetőség szerint legjobb megoldására vonatkozó javaslataikat ismertették. Ugyancsak az év utolsó negyedében a MNDSZ és [a] népi szervek részvételével 44 hallgatóval a MNDSZ székházában népegészségügyi tanfolyam indult meg, melyen a hallgatók egészségügyi ismeretekről, szociális problémákról kapnak előadásokat ismereteik bővítésére, és ennek a kívánatos szervezet tagjainak minél nagyobb számban való kiképzésére.

Baja thj. város utolsó évnegyedének népmozgalmi adatai az alábbiak szerint alakultak: élve született 121, meghalt 83 [fő]. Házasságkötés 83 volt. [Az] egy éven alul meghaltak száma 16 [fő] volt. A halálokok legnagyobb részt vérkeringési szervek megbetegedése folytán volt.

Baja város közkórházában a betegforgalmunk az utolsó évnegyedben is állandó emelkedést mutat. Az elmúlt hónapban közkórházunkban 1144 beteget áptunk 16 304 ápolási nappal. Az ápolási napok közül 434 volt a II. osztályú, 1755 a III. osztályú, 1456 a biztosító intézeti, 12 133 a közköltséges, és 526 a csecsemő.

A közkórházunkban a hároméves terv keretében folyó munkálatok nagyjából befejeződtek. Ugyancsak a hároméves terv keretében a konyhatoldalék-építkezés, központi fűtés, szellőztető és gőzelvonó munkálatait bíráltuk el, és annak eredményeként a Körting Cég Nemzeti Vállalatot bíztuk meg a fenti munkák elvégzésével, mintegy 180 000 Ft költségkeretben. A pénzösszegeből jelenleg 150 000 Ft áll rendelkezésre, a hiányzó összeget a második tervévben reméljük megkapni.

A konyhatoldalék-építkezéshez szükségünk lenne még körülbelül 250 000 Ft tervhitelre, hogy a hiányzó hűtőberendezést, csempézést és liftet megcsináltathassuk.

Szociális igazgatásunk ügyvitele kielégítő. Szeretetházunkban 62 elaggott részesül gondozásban. Külső szegénygondozottaink létszáma 131 [fő]. A hó folyamán részükre tüzelőf[át] és lisztsegélyt utaltunk ki a rendes pénzellátáson felül.

Közgyógyszerellátásban 945 személy részesült. Napközi otthonainkban és bölcsődénkben az átlagos létszám 180–200 között ingadozik.

A hó folyamán indítottuk meg az iskolás gyermekek 10 órai akcióját, mintegy 400–450 résztvevővel. A rászoruló gyermekek naponta kávé, kenyér és gyümölcsíz oszonnában részesülnek. E célra a Népjóléti Minisztérium ez ideig 7050 forint segélyt utalt ki. Az akciót a tavaszi hónapok bekövetkeztéig fogjuk folytatni.

A hadifoglyok tömeges hazatérése következtében a hadisegélyezették létszáma 120-ra csökkent. A hazatért hadifoglyok részére 7500 forint egyszeri rendkívüli gyorssegélyt fizettünk ki.

A szociális konyha a napközi otthonok ellátásán felül naponként átlagosan 100 személyt részesít ebédellátásban. Ezeknek egy része némi térítés ellenében jut ellátáshoz. Az ingyenebédben részesülők száma ma jelenleg 50 körül ingadozik.

Az iskolás gyermekek részére a cipő- és ruhasegélyek kiosztását megkezdtük, és azt a szükséghez mérten a következő hetekben tovább folytatjuk mindaddig, amíg rászoruló gyermek jelentkezik.

Az erdei iskola kerítésének betonoszlopai elkészültek, a kerítés anyagbeszerzése még e hó folyamán megtörténik.

Amikor közellátásunk helyzetéről kívánok beszámolni, mindenekelőtt ismét meg kell állapítanunk, hogy a magyar föld az idén bőségebb terméssel jutalmazta a dolgozók fáradságos munkáját. A kormány elgondolásainak megfelelően állandóan és fokozottan serkentettük termelőinket a beszolgáltatásra. Ennek eredményeként a beszolgáltatás szép ütemben folyt. Így természetes, hogy a közellátásunk is lényeges javulást mutat.

A liszt-, kenyér-, zsírellátásunk biztosítva van.

A kenyérgkérdéssel kapcsolatban jelentem, e hó 13-ától kezdve kormányintézkedés folytán a pékek kizárólag egy k[ilo]g[ram]os kenyeret süthetnek. Tehát sem szabadkenyeret, sem közellátási kenyeret nagyobb súlyban nem szabad sütni. Ezzel az intézkedéssel a kormány a fogyasztók védelmét kívánta szolgálni. A kenyérellátás tehát megnyugtatóan biztosítva van. Ugyancsak a nagyközönség, illetve [a] fogyasztók érdekeit kívánta szolgálni a közellátási bizottságnak az az intézkedése, hogy a zsír és [a] hús árát lejjebb szállította. A zsír árát 15 forintban, a sertéshús árát pedig 12 forintban állapította meg. Természetesen fontos, hogy a hentesek ezért az árért a háztartásokban szükséges minimális zsírmennyiséget a fogyasztóközönségnek ki is adják, és a közönségnek is érdeke, hogy segítségére legyen a bizottságnak a fent említett határozat maradéktalan végrehajtásában.

A sertésvágási engedélyek kiadása folyamatban van. E helyen is felhívjuk a közönség figyelmét arra, hogy a sertésvágási engedélyeket minden esetben kérjék ki az illetékes hivataltól, és felhívjuk a közönség figyelmét arra is, hogy a zsírdézmát az illetékesek adják le.

A tüzelőanyag-ellátás ugyancsak biztosítva van.

Egyelőre a petróleum kérdése okoz közellátási vonalon gondot. A kiutalt mennyiség kevésnek bizonyult, bár 50% szabad petróleum is van kiutalva, úgyhogy szűkösen ugyan, de ezzel is el van látva a közönség.

A város mezőgazdasági helyzetéről jelentem, hogy a nyár óta a Nagy-Pandúr-szigetben a Mállertől 153 h[old] földet vett birtokba mezőgazdasági művelésre. Erre vonatkozólag a munkálatok már megindultak, úgyszintén házi kezelésbe vette a város a Kis-Pandúr-szigetet is. A város gazdasági helyzetének javítására igen nagy fontosságú kérdésben döntött a Tárcaközi Miniszteri Bizottság a város 1949. évi költségvetésének felülvizsgálata alkalmával, amennyiben a Mátéháza-pusztai szeszgyár üzembe helyezésére előirányzott hitelösszeget engedélyezte, így a városnak a jövőben eggyel több üzeme lesz. A Láng gépgyárral már előzőleg lefolytatott tárgyalások alapján a műszaki munkálatok a legközelebbi jövőben megindulnak.

Itt említem meg azt, hogy Baja város mezőgazdasági munkaversenyben áll Péccsel. A munkaverseny igen szép eredményekkel folyik.

Az őszi mezőgazdasági kampánynak a menete zökkenésmentes.

A mezőgazdasági ütemterv szerint

a búzavetés 3000 kat. hold,

a rozsvetés 1500 ”

[az] árpavetés 200 ”

Az elvetés 100%-os.

A pártok, a népi, valamint a közigazgatási szervek a népi bizottságok útján, valamint körrendeletekkel, előadásokkal, helyi hírlapokban megjelenő újságcikkekkel hívják fel a lakosság figyelmét az őszi mezőgazdasági munkálatok lelkiismeretes és időben történő elvégzésére.

Műszaki igazgatásunk köréből jelentem:

Általános mérnöki vonalon: Külső közútjaink fenntartásához 725 tonna fenntartási kavicsot és zúzalékot szereztünk be, és szállítottunk ki az utakra. A fenntartási anyag nagy részének felhasználásával foltozás és terítés útján közútjainkat forgalom-

képes, jó állapotban tartottuk. Az 51. sz[ámú] budapest–újvidéki főközlekedési út átkelési szakaszán az Erzsébet királyné utcában a régi, rossz állapotban lévő útburkolatot július hónapban 280 fm hosszúságban, 203 000 Ft összköltséggel, korszerű betonlapos kiskockakő-burkolatra cseréltük ki. Augusztus hónapban elkészült a vasútállomáshoz vezető út betonlapos kiskockaburkolata 140 fm hosszban, kereken 80 000 Ft költséggel.

Az öthónapos időszak elején az Erzsébet királyné utcai útépités folytatásához megrendelt 360 tonna kiskockakövet, 2700 db fejkövet és 3500 db másfeles fejkövet ismételt sürgetéssel és utánjárások után csak november hó elején sikerült megkapni, mert azt megelőzően a Kőbányaipari Vállalatok Munkaközössége fontosabb állami építkezésekhez szállították a követ. A munkát haladéktalanul vállalatba adtuk, és oly nagy munkaerővel végeztettük, hogy a 326 fm hosszú betonlapos kiskockaburkolat december hó első napjaira elkészült. Az útépités költségei, továbbá a csatlakozó utcarészekben végzett javítási munkák és műtárgyak /kerékvetők/ elhelyezésének költségei együtt 237 000 forintot tesznek ki. November hónapban a Duna-jobbparti ideiglenes komplejáró az elégtelen partbiztosítás miatt megrongálódott. E helyett 16 000 Ft költséggel helyreállítottuk a végleges helyen fekvő régi komplejárót. A régi komplejáróhoz való kikötés lehetővé vált, mert a komplejáró elől a nyáron a hajóroncsokat eltávolították.

Th. úthálózatunkból az 51. sz[ámú] úton és az 55. sz[ámú] úton összesen 10 928 m utat, 1949. január hó 1[-jei] hatállyal átadtunk az államnak. Ezzel az úthálózatunk 17,4%-[k]al csökken.

A Koppány utcai vízlevezetés munkáit befejeztük. Nehéz építési terepen készült 5 műtárgy, 70 fm 60 x 90 belméretű vasbetoncsatorna, és 80 fm szivárgó hálózat. A munkálat költségei a kövezetjavítással együtt kb. 42 000 forintot tesznek ki.

A Deák Ferenc utcában az utcai nyelőaknák számát szaporítottuk, és az új nyelőaknákat már a jövő évben végzendő útépitési tervnek megfelelő helyekre helyeztük oly módon, hogy az útépitéssel kapcsolatban a keresztezéseknél a felszíni vízfolyásokat meg lehessen szüntetni. Ez a munka 12 800 forintba került.

A Vörös híd összedőléssel fenyegető szárnyfalait lebontottuk, és ismét felfalaztuk olyképpen, hogy a két-két szemben fekvő falat a föld alatt vasbetonmerevítővel összekötöttük. Ezzel kapcsolatban a híd megrongálódott többi részeit is kijavítottuk, és a hídon új járdaburkolatot létesítettünk, továbbá a híd környékén az útburkolatot javítottuk. Ennek a munkának [az] összköltsége 27 570 forint volt.

Járdáinkat a főbb útvonalakon javítottuk. Járdalapok készítésére berendezkedtünk.

Városrendezési célokra szükséges térképeket készítettünk és sokszorosítottunk. Elkészítettük a népszámláláshoz szükséges körzeti térképeket. A földhivatal, [a] minisztériumok és az illetékes népi szervek bevonásával a házhelyosztásra alkalmas területek kijelölése megtörtént, továbbá az előírt határidőn belül elkészítettük és megállapítottuk a házhelyosztással kapcsolatos városrendezési terveket.

A Nagy-Pandúr-szigeten ipartelepek céljára 153 kat. hold területet visszakapott a város.

A dunántúli rakpartrendezés céljára szükséges terület is a város megkapta. A földmunkák végzéséhez a terület rendelkezésre bocsátása után azonnal hozzáfogtunk. E munkálat folyamatban van. A terv szerint a Marica-fok medrének bővítéséből nyert anyaggal töltjük föl a rakpartot. Hasznos rakpart létesítésén kívül e munkával azt is kívánjuk elérni, hogy a Marica-fok medre dunai hajók kikötésére idővel alkalmassá váljon.

Közkútjaink helyreállítását, az új közkutak létesítését folytattuk. Két új Northon kutat létesítettünk Szentjánoson és az új városi bérházban. Két régi mélyfúrású kutat újra fúrtunk. [A] szentistváni iskola kútját kijavítottuk, [a] gépek felszerelése elkészült. Mártonszálláson és Szentistvánon egy-egy új ásott kút létesült. Meglévő kútjainkra 10 db új erős, kézi felszerkezetet építettünk. Az átvett magántulajdonú kutakon sok tisztítást, kávjavítást máris elvégeztünk, és ezt 1949-ben még erélyesebben folytatjuk.

Jelenleg folyamatban van a th. bizottság határozatának megfelelően megváltoztatott program szerint öt új fűrt kút készítése, közel 100 000 Ft hitelkeretben, a Jobbágy u[tca], Mária utca, Róka utca, ONCSA-telep és [a] Temető utcákban. Mindenütt a legkülönbözőbb városrészek vízellátásának javítására törekedtünk. De egy időben megindítjuk a szállásvárosi iskola, [a] józsefvárosi iskola belső kútjainak gépi felszerelését is, hogy ezekből is adhassunk a közönségnek az utcán vizet. A MÁV osztálymérnöksége kilátásba helyezte, hogy tavaszra az Árva utcai lakótelep artézi kútját gépesíti, és akkor ott is létesítünk egy utcai vízvételi helyet.

Magasépítés terén:

Középületeink, iskoláink, óvodáink, napközi otthonaink tatarozását és helyreállításuk munkáit nagyrészt elvégeztük. E téren az elmúlt évekhez képest jelentős haladás van. Minden iskolaterem és minden óvodaépület használható. Vannak még helyreállítani valók. Különösen [a] bádogos-, [az] asztalos-, [a] lakatos- és [a] mázoló munkák terén.

Iskolabútorzatunkban is sok még a hiány. Azonban jelenleg is 90 pad és 4 iskolai asztal van munkában, hamarosan készen lesz[nek].

Vámházainkat is jórészt rendbe hozattuk. A múzeum emeleti helyiségeinek helyreállítása elkészült. Most [a] berendezésére kerülhet a sor. Lépcsőháza teljesen elkészült. Ez utóbbi munkák 60 000 Ft költséggel készültek, míg a tatarozások és [a] helyreállítások 200 000 Ft körüli munkát jelentettek.

A kamarás-dunai halcsarnok kibővítése 27 000 Ft költséggel készült.

A városi alkalmazottak fürdő- és csónaktelepe bontási anyagokból 12 000 Ft keretében létesült, sok önkéntes munkával.

Kertészetünkben új növényházat, gazdasági telepünkön új raktár- és új műhelyépületet létesítettünk. Székházunkban pedig átalakításokat [végeztünk] a közigazgatás változó feladataihoz alkalmazkodva. /Levéltárbővítés, kézbesítők áthelyezése egy udvari helyiségbe, zárt kerékpárörző helyiség létesítése./

Mindezekon kívül a lépten-nyomon felmerülő kisebb javítási és létesítési feladatokat is elvégeztük.

Iskolafogászatunk újjáalakított helyiségeiben folytatja működését.

Fekál trágyatelepünk vasbetonmedencéje elkészült. Oda tavasszal kezelőépületet és fészert építünk, hogy az üzem megkezdhető legyen. Iskoláink helyreállításánál a társadalmi megmozdulás a józsefvárosi iskolát állította helyre kb. 15 000 Ft értékű munkával, város adta anyagokkal. Példát mutatva ezzel az összefogás erejére és eredményére. A városi közművek bérháza elkészült, az üvegezés miatt némi késedelemmel. A lakók elfoglalták már lakásaikat. Ez 340 000 Ft munkát jelentett a városnak. A gázgyári üzemi épületre október 11-én beérkeztek az ajánlatok, de a Szegedi Közmunkaügyi Főigazgatóság még nem intézte el minden sürgetésünk ellenére sem a vállalatba adás ügyét. Az ügy állítólag a VÁB-nál van. Pedig a 250 000 forintos közmunka már igen sürgős volna.

Magánépítkezéseknél a Gaál Péter utcai bérház lakhatóvá tétetett, úgyhogy ez is enyhít a lakáskérdésen.

Az új kereskedelmi iskola vízvezeték- és központi munkái lassú ütemben haladnak, de remélhető, hogy januárban átköltözik a fiúiskola. Ekkor [a] felszabaduló épületet a tanonciskola elfoglalhatja. Egyéb magánépítkezés nem sok van.

Egész évben 38 építési engedélyt adtunk ki, inkább kisebb épületekre, toldalékokra, a tavalyi 36-[t]al szemben. Rövid úton 75 engedélyt adtunk kisebb munkákra, a tavalyi 76-[t]al szemben.

Baja Város Közműveiről jelentem:

Baja Város Közműveinek vezetősége a hároméves terv keretében a gázgyár elhasználódott berendezéseinek felújításán, az igen szűk kapacitásúvá lett villamos üzemének kibővítésén, a közönség fokozódó energiaigényének kielégítésén kívül, községek villamosítását, hálózattal el nem látott városrészek hálózatainak kiépítését vette tervbe, mely terveknek [a] megvalósítását maradéktalanul teljesítette, s ha maradtak még a tervbe felvett beruházásokból be nem fejezett munkálatok is, ezek elmaradását nem a közművek, hanem más közbejött körülmények okozták.

Gázgyárunk 1946 novemberében kezdte meg újból a gázgyártást és [a] gázszolgáltatást. Akkor 52%-os gázhálózati veszteséggel dolgozott, a szolgáltatott gáz pedig alig érte el a 2500 kalóriát. Rendkívüli veszteséges üzeme miatt a törvényhatósági bizottság közgyűlése leállításának [a] gondolatával is foglalkozott. Voltak azonban fanatikus emberek, akik nekiláttak az örökségül rájuk hagyott, lerongyolódott gázgyár újjáépítéséhez. Feltúrták a város utcáit, hogy a gázcsőrepedéseket megszüntessék, az 1887-ben lefektetett és azóta alig karbantartott, elpusztult gázcsőhálózatrészeket kicserélték, a gázmérőket kijavították, a gázgyártást a lehetőségek keretein belül gazdaságosabbá tették, és minden akadályt leküzdve, az ország egyik legrégebbi gázgyárának további fennmaradását, és a város közönsége részére a legcsekélyebb üzemzavartól is mentes gázszolgáltatást biztosították. A demokráciáért vívott harc itt is győzedelmeskedett: a gázgyár hálózati vesztesége csökkent, a szolgáltatott 3900 kalóriás gázunkkal pedig az ország egyik legjobb háztartási gázszolgáltatójává lettünk. Új gázfejlesztő kemencénk építés alatt áll, és ez év végére fel is épül, távolabbi tervünk pedig egy függőleges kiskamrás kemence felépítése, mellyel lehetővé válik majd tisztán hazai szenek elgázosítása, és a gázgyár rentábilis üzemének végleges biztosítása. Napokon belül üzembe helyezhetjük a gázgyár koksztörő berendezését is, mely után a közönséget osztályozott elsőrendű koksszal is minden igényt kielégítően el fogjuk tudni látni. Gázgyárunk területén új iroda, raktár, műhely, mérőhitelesítő, munkásétkező- és munkásfürdő-épületet is szándékozunk felépíteni. Az erre a célra ez évben előirányzott fedezet biztosítva volt, a versenytárgyalás is megtörtént, a terv megvalósítása azonban még nem történhetett meg, mert a munkák kiadására az építésügyi igazgatóság döntése még nem érkezett meg.

Villamos üzemünknel a megoldott és megoldandó problémák szintén hatalmas feladatokat rótt[ak] és fog még róni a vezetőségre. Az örökség, amit ránk hagyott a múlt, keserves, szegényes, rongyos örökség volt: lerombolt távvezetékek és hálózatok, kis keresztmetszetű vezetékek és transzformátorok, düledező korhadt

vezetékoszlopok. De míg a gázgyári probléma csak városi kérdés volt, a villamos üzemnél 4 vármegye területére terjedt [ki]. Az 1926-ban felépített kis keresztmetszetű vezetékek, kis teljesítményű transzformátorok az egyre fokozódó energiaigényeket kielégíteni nem tudták, s ezért a lerombolt vezetékek helyreállításával egyidőben jelentkezett a kapacitásnövelés nagy követelménye is. Elmondhatjuk, hogy a villamosmű 1926-ban történt létesítése óta olyan hatalmas beruházásokat nem hajtott végre, mint az utolsó esztendőben, pedig a háború előtti anyagárhoz képest igen jó háború előtti egységárok mellett akkor adódott jövedelmezőség, és az üzemeknek a város háztartási alapjához való háború előtti csekély hozzájárulása a bővítéseket, a transzformátorok és [a] keresztmetszetek kapacitásának növelését könnyen lehetővé tették volna. A távvezetékek és hálózatok újjáépítése után tehát a legelső feladat volt, új, nagyobb teljesítményű transzformátorok beszerzése a városi hálózat részére, az új Bajcsy-Zsilinszky úti 5000 voltos vezetékszakasz, az ONCSA-telep, a Szentistván és más városrész több utcája hálózatának megépítése, melyek mindegyike a folyó évben teljes mértékben megoldást nyert. A Prohászka utcai, az üzemi nyugdíjalap tulajdonában lévő bérház építési munkáit augusztus hónapban már be is [fejezték, a lakók be]költözökdhettek, ezzel városunkat egy kétemeletes modern épülettel városiasabbá tettük. De nemcsak bajai feladatokat oldottak meg a villamosművek. Kalocsán az ottani ONCSA-telepet és több utcát villamosítottak, a Dél-Pest megyei községekben bővítettek villamos elosztóhálózatokat, és októberben elkezdték Bácsa és Fajsz községek villamos hálózatának felépítését is, mindkettő karácsonyra elkészül, és a két községben is fel fognak gyulladni a villanylámpák. A Dunán inneni területek jobb ellátása érdekében a pécsváradi 2500 kilowattos feszültségszabályozót Bajára hoztuk be, és az még ez évben a bajai transzformátorállomásban üzembe is kerül. A takarékoság érdekében városunkban a közvilágítást egész és fél éjszaka égő lámpákra bontottuk széjjel, mert a lámpák számát annyira bővítettük, hogy városunk a közvilágítás terén is vezet a vidéki városok között, nincsen azonban értelme annak, hogy

az összes lámpákat egész éjszaka égessük, s így éjjel 11 óra után csökkentett közvilágítást adunk. Mindezen tetemes beruházások ellenére a villamos üzemünk tekintélyes támogatást nyújt a város háztartásának is, s az 1947. augusztus 1-jétől 1948. december 31-ig terjedő 17 hónapra előirányzott 561 000 forintos háztartási alaphoz hozzájárulását nemcsak megfizette, de ezenfelül előreláthatólag további 300 000 forintot fog tudni nyereségként a város pénztárába befizetni, s ezzel a hatalmas, az egymillió forintot alig alulmaradó hozzájárulásával a bajai villamos üzem az ország legjobban vezetett és legjobban jövedelmező közüzemévé vált.

A villamos üzem jövőbeni feladatai közé tartozik a bajai letranszformáló-állomásnak [a] teljesítménynövelése, különös tekintettel a közönség, a posztógyár és a NOSTRA állandóan növekvő energiaigényére, a dunai átfeszítés ügyének végleges megoldása és további Dél-Pest megyei községek villamosítása. Az a nagymérvű beruházási program, melyet a villamosmű az 1949. évi költségvetésébe felvett, nemcsak a közönség, a falvak, [az] iparvállalatok fejlődését segítik elő, hanem erősítik mind gazdasági, mind kulturális vonalon népi demokráciánkat is.

A fogyasztások és fogyasztók mikénti szaporulatára nézve megemlítjük, hogy a gázgyár gázfogyasztóinak száma ez év január 1-jétől 646-ról 760-ra, vagyis 18%-[k]al növekedett, a gázfogyasztás pedig 20 090 m³-ről 26 688 m³-re, vagyis 32%-os emelkedést mutathat fel. A villamos üzemnél a világítási fogyasztók száma Baján 212-vel, vidéken 287-[t]el, összesen tehát 499-[c]el, a motorikus fogyasztók száma pedig Baján 20-[sz]al, vidéken 3- [m]al, összesen tehát 23 fogyasztóval növekedett. A bajai szekunder elosztó transzformátorok teljesítménye ez év január 1-jén 780 kVA volt, míg december hó elején 1032 kVA, a teljesítménynövekedés tehát 252 kVA. Ebből is látható, hogy a villamosművek igyekeznek a fogyasztók energiatöbblet-igényét új, vagy nagyobb teljesítményű transzformátorok beállításával teljes egészében kielégíteni. A csúcsterhelés a komló–bajai 35 000 V-os távvezetéken a komlói erőműben mérve 1947. december végén 1850, 1948. decemberben pedig 2850 kilowatt volt, ami 60%-os

többletnak felel meg, és ez világosan mutatja, hogy különösen a bajai letrans[z]formáló állomásban milyen nagymértékű transzformátor-teljesítménytöbbséggel kell megbirkóznunk, és ha még hozzávesszük az újabban a posztógyár és egyéb fogyasztóknak bejelentett áramigényeit is, a bajai letranszformáló-állomás teljesítményének igen erőteljes növelése érdekében előirányzott beruházások megokolttá válnak.

Hiszem, hogy mint a múltban, a jövőben is a közművek a rájuk háruló nagy feladatokat meg fogják oldani, és a város közönsége meglepéssel veheti tudomásul, hogy városunk közüzeme[i] minden tekintetben az ország közüzemei között az első helyet foglalj[ák] el.

A városi adóhivatal működéséről jelentem: Az adóhivatal elvégezte a folyó évi közadó és községi adók előírását. Előírtunk házáradóban és bírságban 2 057 223 forintot, együttes kereseti és jövedelemadóban 1 243 519 forintot, vagyonadóban 236 569 forintot, jövedelemtöbblet-adóban 769 565 forintot, a vízszabályozási járulékokkal a város első fokú kivetése 4 385 747 Ft 31 fillér. December 10-ig a lerovási eredmény 4 306 454 Ft 66 fillér, s így 79 000 Ft hátralék áll fenn az első fokú kivetésből. Így az adómorál jónak mondható. A hároméves terv pénzügyi fedezetét biztosító előírások szintén 80 százalékon felül befolytak. Illetményadóbevételünk állandó lassú emelkedést mutat.

Fogyasztási adóbevételeink ugyancsak emelkednek. A szüreti eredmények felvétele megtörtént 16 000 hektoliter mennyiségben, a tavalyi 12 000 hektoliterrel szemben.

A városi háztartás helyzete kielégítő, előirányzott bevételeink befolytak, így pénzügyi hiány miatt kitűzött feladataink megvalósítását nem kellett elhalasztanunk. Államsegélyünket megkaptuk.

Az 1949. évi költségvetés helyszíni tárgyalása folyó hó 9–13. között megtörtént, és azt 706 843 forint hiánnyal a Miniszterközi Bizottság elfogadta. E jóváhagyás alapján a jövő évben kb. 1 200 000 Ft beruházást fogunk elvégezni, ami a hasonló vidéki városok e célra szolgáló hiteleit jóval meghaladja.

Miután lakásügyi hivatalunk működéséről ez évben beszámoltót nem adtunk, az alábbiakban az egész évi anyagról adunk egy rövid beszámoltót:

Beérkezett ügydarabok száma:	1249,
Ebből tényleges kiutalás:	734,
A kiutalás megoszlása foglalkozási ág szerint:	
Iparos és ipari segédmunkás:	131,
Alkalmi munkás és napszámos:	118,
Köztisztviselő:	82,
Földműves és kisbirtokos:	77,
Gyári munkás:	59,
MÁV és MÁVAUT:	57,
Kereskedő és kereskedelmi alkalmazott:	52,
Magántisztviselő:	42,
Rendőr:	26,
Tanár, tanító:	23,
Postás, hajós:	21,
Közhivatal, párt, szaksz[ervezet], stb.:	19,
Tűzoltó, fogházőr:	10,
Orvos, ügyvéd, gyógyszerész:	10,
Katona:	7.

108 fellebbezést adtak be, ebből 22[-öt] visszavontak, új eljárásra utasítva: 3, megsemmisítve: 36, helybenhagyva: 34, elbírálás alatt: 9.

Végül meg kell említenem, hogy a közigazgatási tisztviselőink egy részének igen nagy munkatöbbletet jelent a népszámlálás munkálatainak megfelelő előkészítése. A népszámlálásra igen nagy súlyt helyezünk, mivel ez képezi az ötéves terv elméleti alapjait.

E helyütt jelentem azt is, hogy városunkban közérdekű hírszolgálat működik. A hivatalos beszerzés a közelmúltban történt. Az elmúlt vasárnap óta a Budapest Székesfővárosi Hirdetővállalat az eddigi szövegeken felül a déli órákban az úgynevezett főispáni közérdekű hírszolgálat anyagát is bemondja. Ezenkívül a szombaton délben rádión kapott közérdekű híreket is beolvasztatjuk. Közhírré tesszük Bajszentistván városrészben is vasár-

nap délelőtt a fent jelzett anyagot dobszó útján. De közzéteszünk minden közérdekű hírt és a piaci irányárakat is, amelynek az árak leszorítása szempontjából van jelentősége.

Az elmúlt időszakra vonatkozóan egyéb jelentenivalóm nincs. Kérem jelentésem tudomásulvételét, és kérem szíves hozzászólásaikat. Minden tárgyilagos bírálatot és hozzászólást szívesen veszek, mert tudom, hogy őszinte segíteni akarás vezet a törvényhatóságot, amikor a város problémáival foglalkozik. Bizonyos, hogy közös erővel és együtt munkálkodva városunkat a dolgozó nép javára minél hamarabb, és minél szebben fel tudjuk majd építeni.

Határozat

A törvényhatósági bizottság a polgármester időszaki jelentését tudomásul vette.

Eredeti jegyzőkönyvi bejegyzés, gépelt tisztázat. MNL BKML XXI. 501. Baja Város Törvényhatósági Bizottságának iratai 4026/5. Kig. 1948. szám; sz. n. kgy. jkvi szám (185–194. o.)

14.

Baja, 1949. március 25.
Polgármesteri jelentés

Elnök Úr!
Törvényhatósági Bizottság!

Mielőtt a hivatali adatok eseményeit a legutóbbi három hónapra vonatkozóan ismertetnénk, mindenekelőtt meg kell emlékezmem Szakasits Árpád köztársasági elnök elvtárs bajai látogatásáról, aki február 12-én leutazott városunkba, és személyes látogatásával tüntette ki a Rudnay-kiállítást, a festő-szabadakadémiát, a művésztelepet. Ugyanakkor részt vett a községi főjegyzők államosításával kapcsolatban a vármegyeháza közgyűlési termében rendezett eskü-, illetve fogadalomtételi ünnepélyen is. A köztár-

sasági elnök elvtárs meglegedését fejezte ki tisztán tartott városunk élénk munkatempója felett, és dolgos népünknek kilátásba helyezte egy állami üzem ide helyezését.

Megemlékezem országunk köztársasággá alakulásának hároméves évfordulójáról, amidőn a városháza közgyűlési termében gyönyörű műsor keretében a törvényhatósági bizottság, a pártok és az ifjúság tartott együttes ünnepélyt.

A szovjet hadsereg fennállásának 31. évfordulója alkalmából február 27-én is hatalmas ünnepeket rendeztünk.

Március 15-ei hazafias ünnepélyeink hatalmas tömegeket mozgattak meg.

Rákosi Mátyás elvtárs az elmúlt hetekben a Népfront kongresszusán nagy beszédet tartott. Közigazgatásunk irányt mutatónak tekinti a beszédben lefektetett elveket. A mi országunk valóban nem rés, hanem erős bástya a béke frontján. Ötéves tervünk során 35 milliárd forintot fektetünk be országunk további hatalmas arányú fejlesztésébe.

Meg kell még emlékezni a Népfront megalakulásáról is, amelynek elnökévé Rákosi Mátyás elvtársat választották meg.

Ezután rátérek a törvényhatósági bizottságunkat érintő személyi ügyekre.

Sztrikinác János törvényhatósági bizottsági tag úr, a Nemzeti Parasztpárt tagja vadászszerencsétlenség áldozata lett. A felszabadulás óta minden erejével demokratikus államrendünk megerősítésén fáradozott. Részt vett az Igazolóbizottság, [a] Nemzeti Bizottság, a Nemzeti Parasztpárt munkájában. Valóban melegszívű, demokratikusan érző embert veszítettünk el, akinek emlékét örökre szeretettel és tisztelettel őrizzük[meg]. Javaslom, hogy a gyász jeléül a törvényhatósági bizottság felállva, egy perces néma megemlékezéssel áldozzon tagtársa emlékének.

A Független Kisgazda, Földmunkás- és Polgári Párt országgyűlési képviselőnek hívta be Rajkay József bizottsági tagot, akinek ez alkalommal a törvényhatósági bizottság nevében is meleg jókívánságaimat tolmácsolom.

Kérem, hogy városunk érdekeit az országgyűlésben is állandóan képviselje.

Áttérve az általános igazgatásra vonatkozó szűkebb értelemben vett beszámolómról, az alábbiakat jelentem:

A városigazgatás általános helyzete jó, amint ezt dr. Kovács Tibor belügyminisztériumi miniszteri tanácsos elvtárs a legutóbbi havi polgármesteri értekezleteken minden alkalommal megállapította. Szeretetházunk működését a belügyi kormányzat országosan mintaszerűnek tekinti.

Városi adóhivatalunk államosítása folytán tisztviselői létszámunk a polgármester személyét is beleértve 46 főre olvadt le. Ilyen kis létszám mellett óriási munkát jelentett a november közepétől január végéig tartott népszámlálás munkája. Szomorú szívvel jelentem, hogy lakosságunk létszáma több mint 4000 fővel csökkent, és jelenleg csak 28 214 lakosa van városunknak.

A fasiszta örület kereken 900 izraelita vallású polgártársunkat kergette a gázkamrákba. Most, amidőn a népszámlálás végleg pontos fényt derített az elmúlt évek vérgőzös borzalmaira, a törvényhatósági bizottság nem mehet el kegyeletes megemlékezés nélkül, örökre elvesztett izraelita polgártársaink borzalmas sorsa mellett. Javasolom, hogy a fasiszta fenevadak minősíthetetlen magatartásának elítélése mellett a törvényhatósági bizottság felállva egy perces néma megemlékezéssel búcsúzzék el végleg a 900 zsidó mártírtól.

A további hiányzó kereken 3000 személy nagyobb része a bajai laktanyákban 1941-ben népszámlálás alá kerülő honvédek, a Baján telelő külföldi hajósok, és a nyugatra menekült, illetőleg költöztetett fasiszták és németek személyeiből tevődik [ki]. Keresztény polgártársaink véres veszteségei számszerűleg még egészen pontosan nem állapítható[ak] meg. Számításom szerint azonban legalább 300 főre tehető azok[nak a] száma, akiket családjaik örökre hiába várnak vissza.

Most, amidőn beszámolómról egyik szomorú része a másikat követi, ismételten kérem kell a törvényhatósági bizottságot, hogy az oktanul vérpadra hajtott keresztény honfitársaink elvesztése felett érzett gyászunk jeléül hasonlóképpen felállva, egy perces néma csennddel vegyünk tőlük örök búcsút.

Felettes hatóságaink megállapították, hogy a népszámlálás nehéz munkáját tisztviselőkarunk kifogástalanul oldotta meg.

Egyik rendkívüli munka követi azonban a másikat. Február 23-án már utasítást kaptam az országgyűlési választói névjegyzék helyesbítésével kapcsolatos óriási munkamennyiség elvégzésére.

A hivatali munka egy részét leállítva, teljes tisztviselőkarunk fele részéből 22 főnyi választási munkabrigádot szerveztünk, és az eddigi belügyminisztérium[i] ellenőrzések megállapítása szerint e téren is mintaszerű, kifogástalan munkát végeztünk. Sajnos így egy-két ügyosztályunknál kisebb munkahátralék keletkezik majd, amelyet csak április hónap folyamán tudunk közigazgatási munkabrigádok beállításával feldolgozni.

A város kulturális életéből jelentem:

A múzeum, és a város történetében is jelentős események színhelye volt a közelmúltban Baja. Február 6-án nyílt meg a múzeumban Rudnay Gyulának, a Kossuth-díjas nagy festőművésznek, és a róla elnevezett művésztelep tagjainak gyűjteményes kiállítása. Ugyanaznap adtuk át a mesternek ünnepélyes keretek között a város emlékmét, amelyet tiszteletünk jeléül eljuttattunk a Magyar Köztársaság valamennyi számottevő politikai és közéleti vezető egyéniségéhez. Már ez az ünnepségünk is országos jellegűt öltött azáltal, hogy a Petőfi Társaság főtitkára: Peterdi Andor író és neje Várnai Zseni, valamint dr. Borbíró Virgil államtitkár, a Magyar Művészeti Tanács képviselője megjelentek, és felszólltak. De valóban országos eseménnyé az tette ünneplésünket, hogy február 12-én a Magyar Köztársaság elnöke: Szakasits Árpád tüntette ki személyes látogatásával a kiállítást, a szabadakadémiát és a művésztelepet. A köztársasági elnök úr kíséretében volt Kállai Gyula miniszter és dr. Pogány Ö. Gábor a Fővárosi Képtár igazgatója. Megtekintette az elnök úr a múzeumot is, és a látottak felett elismerését fejezte ki.

A Rudnay-ünnepségek alkalmából beszélgettünk dr. Pogány Ö. Gábor min[iszteri] osztálytanácsossal, aki a kultuszminiszter úr képviseletében jelent meg. A vele történt megbeszélések alapján terjesztem ma a törvényhatóság elé javaslatomat a Rudnay-művésztelep végleges megalapítását illetőleg. Tervünk az, hogy a

Kultuszminisztériummal egyetértésben a telepnek, a szabadakadémiának és a létesítendő művészkollégiumnak végleges elhelyezést adjunk. A művésztelepnek megfelel a jelenlegi hely: az Arany János utca 1. szám alatt. A szabadakadémia pillanatnyilag a szakszervezet székházában van, de a helyiségre a szakszervezetnek is szüksége lévén, belátható időn belül ki kell ürítenünk azt. Elgondolásom szerint a jelenlegi, és rövidesen megürülő iparostanuló-iskola épülete felelne meg a legjobban, amelynek a kívánt célra való átalakítását a jövő költségvetési évre tervezzük. A szabadakadémia vidéki növendékei részére feltétlenül kell egy kollégiumot teremtenünk. Egyelőre a Táncsics Mihály utcai régi múzeumi helyiséget gondolom kijelölni erre a célra. Így megoldható lenne a Kultuszminisztérium terve is, amely szerint a nyári időszakban 20–25 művésznövendéket helyezne el Baján a város által biztosítandó helyiségben, és a minisztérium megfelelő anyagi támogatásával. Ezek a művésznövendékek a Képzőművészeti és az Iparművészeti Főiskola negyedéves növendékei közül kerülnének ki, s itt „*munkaközösség*” formájában élnének három-négy hónapig. Ha ezeket a terveinket sikerül a th. bizottság tagjainak megértő támogatásával megvalósítanunk, akkor Baja már is megtette a kötelességét a haladó szellemű magyar képzőművészet megteremtése vonalán.

Említésre méltó esemény volt folyó hó 13-án a Magyar–Szovjet Művelődési Társulat rendezésében megtartott szovjet kultúrnap Baján. A városi múzeum kiállítási termében megrendezett szovjet képzőművészeti kiállítás tömegek érdeklődését keltette fel. Ezt azzal a jóleső érzéssel vesszük tudomásul, hogy – reméljük – rövidesen alkalmunk nyílik a szovjet festőművészet eredményeinek és kiválóságának megismerésére is. Ugyanaznap délután a Micsurin–Liszenko-féle biológiai kutatások korszakalkotó vívmányairól hallottunk rendkívül érdekes előadást, este pedig részben fővárosi, részben helyi művészek interpretálásában gyönyörködhettünk a szovjet tánc-, ének- és zenekultúra alkotásaiban.

A múzeum emeleti helyiségeinek berendezése tervszerűen megindult. A képtári rész, a 48-as szoba és a Telcs-gyűjtemény az eddigi tervek szerint e hó végére elkészül.

Szociális igazgatásunkról jelentem:

A városi szeretetházban ápolott munkaképtelen aggok száma 58 [fő]. Ellátásuk megfelelő, különösebb észrevétel nem merült fel. A tavaszi hónapokban a létszámot emelni fogjuk olyképpen, hogy a külső gondozottakból az állandó ápolásra szorulókat a házban helyezzük el. A külső gondozásban részesülők száma 122 [fő]. Rendszeres pénz- és lakbérsegélyüket havonta folyósítjuk. Ezenfelül két alkalommal tűzifával, és egyszer fejenként húsz kilogramm burgonyával is segítségükre voltunk. A szegény iskolás gyermekek részére 78 pár cipőt és 15 ruhát juttattunk. Ugyancsak az iskolás gyermekek részére tízóraik akciót szerveztünk a Népjóléti Minisztérium támogatásával. Mintegy 800 iskolás gyermek részére február hó végéig 23 775 tízórát osztottunk ki.

A napközi otthonok látogatottsága a téli hónapokban némileg csökkent. Kiadtunk 20 896 adag ételt, és 8004 akciós tízórát.

A napközi otthonokat és óvodákat mentőládákkal láttuk el, [a] hiányok pótlása folyamatban van.

Tejakkciónkat folytatjuk, a tejporszükséglet fél évre biztosítva van.

A szociális konyha változatlanul üzemben van, az itt kiadott január, február havi ételadagok száma 3640.

Itt említem meg, hogy a központi és szociális konyha az elmúlt évben 201 146 adag ételt készített.

A hadigondozási új nyilvántartások elkészítése folyamatban van, a hadigondozottak részletes megoszlását a következő alkalommal fogom ismertetni.

A hadisegélyben részesülők száma 80-ra csökkent.

[A] szegénybetegek gyógyszerellátását a költségvetési hitelkeret közt kielégítően meg tudjuk oldani.

Január hónapban a városi népjóléti bizottságot megalakítottuk, az működését megkezdte. Február hónapban a Népjóléti Minisztérium kiküldötte a hadigondozási ügyintézőt vizsgálta meg.

A város közegészségügyi helyzetéről jelentem:

A fertőző betegségek közül nagyobb számmal a vörheny jelentkezett. Bejelentésre került 24 [eset], a betegség általában köny-

nyú lefolyású volt, és főleg Szentistván városrészben jelentkezik. A betegség tovaterjedésének megakadályozása végett az óvodákat és [az] iskolákat a városi orvosok útján gyakrabban ellenőriztettük. 9 diftériás és 4 szövődményes influenza megbetegedés volt. Meg kell jegyezni, hogy könnyű lefolyású influenzás esetek nagy számmal léptek fel a város lakossága körében, az ilyen esetek azonban bejelentésre nem kötelezettek, ezért számszerű pontos adatokkal nem rendelkezünk. Nem ismerjük pontosan a járványos fültőmirigylob elterjedésének mértékét sem, amely betegség szintén nagyobb számban jelentkezett, ez a betegség ugyanis szintén nem tartozik a bejelentésre kötelezett betegségek közé. Az iskolák és [az] óvodák ellenőrzésével kapcsolatban nagy számban történtek tetvességi vizsgálatok. Ebből a szempontból a helyzet megnyugtató, mert tetveseket csak egészen elvétve, és serkéseket csak keveset találtunk. A serkések és tetvesek fertőtlenítése iránt intézkedtünk, ellenőriztettük a tetvesek környezetét is, és [a] megelőzés céljából rovarirtó porral rendszeresen történik a cigánytelep lakóinak kezelése. A folyó évi diftéria és himlő elleni védőoltások előkészítő munkálatai megkezdődtek, ugyancsak folyamatban vannak a BCG-oltással kapcsolatos munkálatok, amelyeket a Vöröskereszt és [az] MNDSZ bevonásával végzünk. Az oltások egyébként előreláthatólag május hónapban kerülnek [le]bonyolításra.

A szegénybetegek ellátása terén különösebb észrevétel nem merült fel, magas közgyógyszerellátási számlák kiküszöbölése céljából utasítottuk a városi orvosokat a fokozott takarékosagra a gyógyszerrendelés terén, természetesen a betegek érdekeinek sérelme nélkül. A szülő nők ellátása részben a bábák, részben a közkórház szülőosztályán zavartalanul folyt. A mentők zavartalan működését hátráltatja, hogy a meglévő mentőautó az egyre fokozódó igénybevételt alig tudja zökkenésmentesen ellátni, és a mentők gyakran kénytelenek kiségitésként berautót igénybe venni. A mentőállomás vezetője ismételten kérte az Országos Mentőszolgálat Központját újabb mentőautó beállítására.

Egészségvédelem: Az általános egészségvédelmi szolgálat állandóan nagy forgalmat bonyolít le, a terhes tanácsadással kapcsolatban megkezdődtek a rákszűrő vizsgálatok. Az iskolá-[so]k és óvodások szűrővizsgálata folyamatban van. Az iskolafogászat működése zavartalan. Az iskolafürdő forgalma a hideg miatt csökkent. A tüdő- és nemibeteg-gondozó intézetek működésében fennakadás nincs. A napközi otthonos étkeztetésben átlag 90–120 gyermek részesül. A napi kalóriaérték 1400–1700 között változik, így kielégítőnek mondható. A közegészségügy-rendészeti ellenőrzések rendszeresen folynak. A tejtermékek ellenőrzése terén nehézségeket okoz a Kalocsai Vegyvizsgáló Állomás túlterheltsége, amely miatt mintavételi edényeket csak kevés számban kapunk.

Dr. Karossa-Pfeiffer József közeg[észségügyi] főfelügyelő februárban a városunkban lévő összes egészségügyi intézményeket meglátogatta. Vizsgálatának eredményét hatósági orvosi értekezleten közölte az érdekelt orvosokkal.

A már kiképzett népegészségőrök kéthetenkénti munkaértekezletüket rendszeresen megtartották. Szentistván városrészben pedig népegészségőri tanfolyam van folyamatban.

A városi közkutak vegyi és bakteriológiai vizsgálatát megkezdjük, és ezek a vizsgálatok az Országos Közegészségügyi Intézetben rendszeresen folynak.

Kórházunk működéséről jelentem:

Betegforgalmunk az év elmúlt negyedében egyre fokozódott, és az ágykihasználási százalékunk eddig még soha nem tapasztalt 96,98%-os volt az alábbi részletezés szerint:

Hónap	Ápoltak száma	Áp[olási] napok száma	Átlagos létszám	Ágykihasználási %
január	1200	17 737	572	96
február	1232	16 422	586	98
március1–17.			590	

Az állandó zsúfoltság és helyhiány miatt sok – egyébként kórházi ápolásra szoruló beteget – felvenni nem tudtunk, de anyagiak hiányában a rendelkezésre álló ágyak számát kielégítően sza-

porítani nem tudjuk. A háború előtt a belgyógyászati osztályhoz tartozott pavilonnak 2 szobáját a Népjóléti Minisztérium rendeletére jelenleg is folyó, és a községi orvosok továbbképzését célzó gyakorlati tanfolyam résztvevői számára tartjuk fenn.

Az egészségügyi dolgozók szakmai továbbképzése, a betegelátás minél magasabb fokra emelhetése érdekében kielégítő eredménnyel biztató ápolónői tanfolyam e hó végével befejeződik.

A hároméves terv keretében folytatott munkálatok, illetve a rendelkezésre álló anyagiak teljes kimerítésével elvégezhető, befejezést nyernek. A konyhai toldaléképületben a kőművesmunkák, a vízvezeték-csatornázás, az ipari gőzvezeték és a központi fűtés egészen, a burkolómunkák és a villamos berendezések részben elkészültek, kisebb mázoló munkák a napokban befejeződnek. A gazdasági épület kazánházának kijavítása és teljes üzembe helyezése új kazántagok beiktatásával megtörtént, a gyermekosztálynak a háború alatt tönkrement melegvíz-szolgáltató berendezését a kórház közegei helyreállították, és állandóan dolgoznak az üzem folytonosságát biztosító, illetve nagymérvű elhasználtságuk miatt azt sokszor veszélyeztető műszaki berendezések helyreállításán és karbantartásán.

Mérnöki hivatalunk munkásságáról jelentem:

A munkanélküliség levezetése érdekében január 10-től február 2-ig földmunkákat végeztettünk a Duna-jobbparti rakodó céljaira mintegy 3100 m³ teljesítménnyel, kb. 53 000 Ft munkabérrel.

Közutak: Még a múlt évben érkezett hengerlési kavicsból 194 m³-t szállítottunk ki a Vaskúti útra, hogy annak 2 km[-es] szakaszát újra hengerelhessük.

Közmegrendeléseink január és február hónapban elmentek a kőbányákhoz, erre 56 700 forintot be is fizettünk. Rendeltünk 660 to[nna] hengerlési kavicsot, 270 to[nna] fenntartási kavicsot a külső utakhoz, továbbá 145 to[nna] kiskockakövet, 3175 [darab] bazaltfejkövet az új útszakasz építéséhez. Belterületi útjavításokhoz pedig 2375 db andezitfejkövet. Járdalapok készítéséhez 20 to[nna] bazaltzúzalékot.

Mindebből eddig a 20 to[nna] zúzalék és 31 to[nna] fenntartási zúzott kő érkezett meg. A többi kőanyagra április hó 30., illetve május 31-e a Kőbányaipari Vállalatok Munkaközössége részéről megadott szállítási határidő. Emiatt a fenntartási és új útépitési munkák legnagyobb része nyárra tolódik el. A kőszállítást egyébként szorgalmazzuk. Járdaeépítéseinkhez a tél folyamán kb. 10 000 db 30/30 cm[-es] betonjárdaalap készült el. Ezek felhasználásával egyelőre 900 m² új járda készítésére írtunk ki versenytárgyalást. A tervek elkészültek, melyek szerint a Dózsa György út 12–46. sz. házak közötti szakasz kerül kivitelre.

A belterületi kövezetfoltozást megkezdjük, és ezzel a már rendelkezésre álló kőanyag mennyiségéhez mérten 7000 Ft értékű munkát adtunk vállalatba. A munkák megindítását eddig a fagy késleltette.

Kövezetlen utcáink tekintélyes részét salakterítéssel láttuk el, mintegy 4700 fm hosszon.

Közkutakban öt új fűrt kúttal gazdagodtunk, melyeket a város legkülsőbb részein létesítettünk. A Bacsó Béla utcai kút fűrásánál elég élénk gázfeltörésre bukkantunk, kihasználására azonban nem tudunk megfelelő megoldást, mert a gáz híg iszapban van, és ez a gáz nyomására behatol a szűrőbe, a csövet pedig eltömi. Így a gázfeltörés most meg is szűnt. A bányakapitányságnak tettünk jelentést, de még eddig tanácsot nem kaptunk a gázra nézve.

Városházi kutunk vizét helyszíni vegyvizsgálat alá vetettük, és megállapították, hogy a víz sok szénsavat tartalmaz, mely a kút acélsövét oldva, magas vastartalmat ér el, és ezért az edényekben hamar megsárgul, belőle a vas kicsapódik. Ez ellen csak vastalanító berendezéssel védekezhetünk, hogy az egyébként jó vizet a vezetékhalózatra nézve ártalmatlanná tegyük. Az 1949. évi kútfűrási tervzetünkkel együtt a vastalanító tervét is felküldtük az Országos Vízgazdálkodási Hivatalnak jóváhagyásra.

A Marx téri csapadékvíz-levezető csatorna tervét elkészítettük, és ugyanoda felterjesztettük jóváhagyásra.

Városrendezési terveink készítése az Építési és Közmunkaügyi Minisztérium utasításai szerint állandó munkánkat képezi. Városunk településtörténeti, laksűrűségi vizsgálata és térképei

elkészültek. A városias kialakításra szánt terület terve folyamatban van. Elkészült a Táltos utca, [a] Téglás és [a] Nádasdy utca, valamint [a] Remete és [a] Hun utcák szabályozási tervezete.

A házhelyosztási tervet, mely előzetes jóváhagyást nyert már az építésügyi kormányzattól, most lényeges módosítással küldték vissza, és így hagyták jóvá.

Magasépítés az év elejére tekintettel, gyenge ütemű. Vállalatba adtuk a Nemzeti Szálló tetőzetének helyreállítási munkáit, mint legsürgősebb állagmegóvó munkákat. A többi helyreállítás[i] és alakítási munkát a Magasépítés-tudományi Intézet fogja tervezni, kiírni és végrehajtani, minthogy azok 300 000 forintot meghaladó munkák. Vállalatba adtuk az ősszel exhumált hadifoglyok síremlékművének munkáit.

Mezőgazdasági szeszgyárunk tető és egyéb helyreállítási munkái folyamatban vannak. Jelenleg a személyzeti lakások, istállók, ólak, raktárak és a mátéházi major tanyai iskola új helyiségeinek helyreállításán dolgozunk. Városi székházunkban és bérházainknál végeztünk helyreállítási, és kisebb alakítási munkákat.

Óvodabútorok készítése és helyreállítása az 1949-es hitelkeret mértékéig megtörtént.

Egyéb hivatali bútorok is készültek. A főispáni hivatal bútorkiegészítését megrendeltük.

A Nemzeti Szálló jelenlegi állapotának felmérése és rajzbeli rögzítése megtörtént.

Nagyobb állami építkezések: a NOSTRA-tárház befejezési munkáinak megindulása. A Türr István laktanya helyreállítása. A téli gazdasági iskola teljes helyreállítása és felszerelésének beszerzése, a középfokú kertészeti tanintézet tatarozása, és felszerelésének kiegészítése. Az új kereskedelmi fiúiskola központi fűtés- és csővezetékének teljes elkészítése, belső munkáinak továbbvitele. Sajnos az iskola beköltözése még mindig halasztódik.

Magánépítési munka még nem indult meg. Ez évben eddig 4 építési engedélyt adtunk ki kisebb munkákra, és 7 rövid utas engedélyt kisebb [át]alakításokra. A múlt évben ezek a számok 2 és 12 voltak ez időpontig.

Baja Város Közműveiről az alábbiakat jelentem:

Villamos üzemünk múlt év október végén kezdte meg Bátya és Fajsz községek villamosítását, s bár az érdekelt községek részéről a napszámosoknak természetben rendelkezésre bocsátását illetően vállalt, és nem teljesített kötelezettségek miatt több napos munkakiesésünk volt, a két község hálózatát még a karácsonyi ünnepek előtt a baja–kalocsai nagyfeszültségű távvezetékbe bekapcsoltuk. A városi villamos üzem a bajai és a vidéki hálózatait, az összes távvezetékét üzembiztos, jó állapotba hozta, a transzformátorteljesítmények állandó fokozásával pedig iparkodott a fogyasztóközönség energiaigényét kielégíteni. A villamos üzem fejlesztése révén annak a városi háztartáshoz való hozzájárulása állandóan növekedett, és amint az üzemek múlt évi zárószámadásából is megállapítható, a legutolsó 17 hónapos üzemi évét már 1 600 000 forintos nyereséggel zárta. A villamos üzem az 1948. [évi] XXV. tc.³³⁰ és a Minisztertanács határozata értelmében folyó évi január hó 1-jén államosították, és így a villamos üzem Baja Város Közművei kötelékéből kivált. Reméljük, hogy a villamosmű mint állami üzem még szebben fog fejlődni, és még jobban fogja teljesíteni feladatait a dolgozók legteljesebb megelégedésére.

A városi gázgyárban a múlt év őszén megkezdett új gázfejlesztő kemence építését január hó 15-én befejeztük, s most a kemence gépi berendezésének szerelése folyik. E munkálatokat éppen a takarékoság és a gázgyári munkásgárdának a téli időben [való] foglalkoztatása céljából is házilag végezzük. A gázszívónk februárban megrongálódott, és emiatt az üzemmel le kellett állnunk. A gépet szétszedtük, és erős túlóráztatással még aznap ideiglenesen helyreállítottuk, s így a készletben volt gázzal a várost ki tudtuk elégíteni, és a gázszolgáltatásban zavar nem volt. Azonnal egy hasonló gázszívó berendezés után néztünk, és a székesfehérvári gázgyárnál találtunk is egy nekünk megfelelőt, üzemmen kívül. Ennek helyrehozatala után ki fogjuk a gépet cserélni, és azt is a csere után meg fogjuk javítani, ezáltal teljes tartalékkal fogunk majd rendelkezni.

330 Az 1948. évi XXV. tc. rendelkezett az egyes ipari vállalatok állami tulajdonba vételéről.

A koksztörőgépet, mely éveken át üzemképtelen állapotban volt, a múlt év őszén megjavítottuk, a hiányzó és korábban megrendelt alkatrészeit és [a] koksztörő késeit kicseréltük, és december végén üzembe helyeztük. A gázgyár által termelt nagy darabos kokszt ezzel törni és osztályozni tudjuk, a közönségnek tehát pormentes diókokszot tudunk szállítani. A kokszüzet jelenleg kedvezőtlen helyzetben van, amelynek a gyenge tél következtében beállott gyenge keresleten kívül a magas kokszár, de véleményünk szerint az a fő oka, hogy a közönséget a múlt esztendőben vagy egyáltalán nem tudtuk kielégíteni, vagy a kielégített kereslet is visszaesett, azért, mert a közönség otthon a koksztörésével nem akart bajlódni, és a szakszerűtlen törés által keletkezett koksziport nem tudta eltüzelni. Reméljük, hogy a közönség pormentes diókokszunkat újból keresni fogja, és az értékesítés terén nem lesznek nehézségeink.

Gázelosztó-hálózatunk karbantartási munkáit csak a szokásos fenntartás keretében végeztük el az időjárás miatt, további hibakutatásokat a nyári idő alatt fogunk végezni.

Legfontosabb feladataink közé tartozik a már régen lejárt hitelesítésű gázmérőink javítása, beszabályozása, és újbóli hitelesítése. Havonként mintegy 100 db gázmérőt készítünk elő a hitelesítésre, ezáltal összes mérőinket az év folyamán le tudjuk hitelesíteni.

A gázgyár január hó 1-jétől külön válván a villamos üzemtől, teljesen külön ügykezelést és könyvelést, vagyon- és anyagkezelést kíván. Mivel a gázgyár vezetője január és február hónapjaiban még a villamos üzemnek teljesített szolgálatot, a gázgyárhoz átvett személyzet pedig a kereskedelmi és üzemi könyvelés terén gyakorlattal nem bír, a gázgyár könyvelésében és ügykezelésében jelenleg nagy hátralék áll fenn, a külön ügy- és könyvvitel beszerzése és a hátralék sürgős feldolgozása a felelős vezető feladata.

E helyütt meg kell említenem azt is, hogy a gázgyár továbbra is Baja Város Közművei néven folytatja bejegyzett céggént [a] működését, mert a gázgyárral rövidesen fuzionál a városi szeszgyár

is, majd később egyéb városi üzemek, melyek hivatva lesznek fel-
fejlődésük után a város közönségének szükségleteit kielégíteni, és
a várost jövedelemhez juttatni.

Gazdasági ügyosztályunk munkásságáról jelentem:

A város az 1949. évben végre abba a helyzetbe jutott, hogy
hiányos gazdasági élő és holt felszerelését a megművelendő terü-
lethez képest kiegészítette. A költségvetésben engedélyezett hite-
lekből 6 lovat, 2 darab igáskocsit, és egy új hintót vásároltunk.

A kedvezőtlen időjárás következtében is megindult a munka
a Mátéháza-pusztai, valamint a pandúr-szigeti gazdaságban. Az
idén felszántottunk 25 hold földet. A többi felszántása folyik. Ez
ideig elvetettünk 8 hold mákot, 24 hold zabot, 10 hold lucernát, 16
hold zabosbükköny elvetése folyamatban van. Február közepén
megindultak a Mátéháza-pusztai szeszgyárban az üzembe helye-
zési munkálatok is. A szeszgyár előreláthatólag május hónapban
lesz üzemképes.

Egyébként a városi ütemtervet február 15. napjáig kaptuk
meg. A városi munkaterv alapján az egyes gazdákra váró teendők
meghatározása, illetőleg az egyéni vetésterület megállapítása
1949. március 1. óta folyamatban van. Előjegyzés a mai napig: ta-
vaszi árpából 239 kat. hold /az előírt 250/, napraforgóból: 797 kat.
hold, napraforgóból a további kivetés nehézségekbe ütközik. Az
5 holdon felüli gazdák nagyobb részére a kivetés már megtörtént,
a hátralévő 5 holdon aluli gazdák pedig nem tudják biztosítani a
még hiányzó 453 holdat.

Termelési szerződés kötése városunk területén folyamatban van.

Városunk pénzügyi helyzetéről jelentem: A városi adóhivatal
1949. január elsejével megszűnt, és állami adóhivatallá alakult át.
Folyó hóban a hivatal a városházáról el is költözött, s a vármegye-
házán nyert elhelyezést.

Háztartásunk pénzügyi helyzete jónak mondható. Az elő-
írányzott bevételek megfelelő hányada befolyik, így a kitűzött
munkákat és beszerzéseket el tudjuk végezni. Egyes adónemek
megszűnésével ugyan bevételeink csökkenni fognak, de ezt a ki-

esést a kormányzat államsegéllyel pótolja. Ez ideig 60 000 forint államsegélyt kaptunk, az esedékes további részleteket a szükséglet felmerülésekor fogjuk megkapni.

Az elmúlt negyedévre vonatkozóan egyéb jelentenivalóm nincs. Kérem jelentésem tudomásulvételét.

Határozat

Baja thj. város törvényhatósági bizottsága a polgármesteri jelentést tudomásul veszi.

Baja, 1949. évi március hó 25.

[Babics József] polgármester

Eredeti jegyzőkönyvi bejegyzés, gépelt tisztázat MNL BKML XXI. 501. Baja Város Törvényhatósági Bizottságának iratai 1068/1. Kig. 1949. szám; sz. n. közgy. jkvi szám (25–32. o.); Eredeti tisztázat másodlata, gépelt irat, aláírás nélkül. MNL BKML XV. 33. Bajai múzeumi gyűjtemény (Borsay-gyűjteménye) Városok Szövetsége. Polgármesteri jelentések 1903–1949. 7073. ksz. [1068/1. Kig. 1949. szám] (1–13. o.)

15.

Baja, 1949. május 30.

Polgármesteri jelentés

Elnök Úr!

Törvényhatósági Bizottság!

Négy éve, hogy először szoltam e helyről a törvényhatósági bizottsághoz. Négy éve, hogy a város vezetését átvettem. Nehéz időkben vállaltam e feladatot. Tisztában voltam az adott helyzettel, és tudtam azt, hogy nem könnyű dolog egy nagy háború után a kibontakozás útját megtalálni, és azon elindulni. Az út, amelyet azóta megtettünk, nehéz és göröngyös út volt. Mégis, ha visszatekintünk az elmúlt négy esztendőre látjuk, hogy a ránk váró feladatokat iparkodtunk maradéktalanul elvégezni. A hároméves

tervet megelőzően is már megkezdtek újjaépítő munkánkat, és folytattuk azt a hároméves terv keretén belül. Építettük, szépítettük városunkat, fejlesztettük szociális és egészségügyi intézményeinket, és arra törekedtünk, hogy dolgozóink életszínvonalát emeljük.

És most, amikor a hároméves terv végéhez közeledünk, és az ötéves terv lebeg előttünk, ismét tisztában vagyunk a ránk váró feladatok nagyságával. Szépek és nagyarányúak az elgondolások, amelyeket az ötéves terv jelent a mi számunkra.

A választással kapcsolatban ismertté lettek bajai vonatkozásban az ötéves terv elgondolásai, de mert ma beszámolót kell adnom az elmúlt időszak végzett munkájáról, ezért az ötéves tervről most részletesebben nem beszélek.

Áttérve szűkebb értelemben vett beszámolómról, általános igazgatásunk működéséről jelentem:

Az elmúlt évnegyedben tisztviselőink a választás előkészítésében segédkeztek, amely jelentős munkatöbbletet jelentett a számunkra. Tisztviselőink nemcsak a névjegyzék-kiigazítási munkákat látták el, hanem maradéktalanul és jól végezték el a rájuk váró politikai feladatokat is. A választást megelőzően dolgozóink ügyosztályok szerint csoportosítva sorozatos ún. kisgyűléseken és felvilágosító előadásokon vettek részt. És részt vettek az agitációs munkában is. A választás hetében pedig mint irodai segéderőket osztottuk be tisztviselőinket az egyes szavazóköreibe munkára.

A választást megelőzően április 30-án a városháza közgyűlési termében dr. Lovász Györgyné dr. Katits Anna főjegyző, az MNDSZ rendezésében a dolgozó nők számára tartott értékes felvilágosító előadást. Május 3-án a város polgármestere a városháza dolgozóit értekezletre hívta össze, amelyen az ötéves tervről, a béke megvédéséről, és a választásról mondott lelkesítő szavakat.

Rákosi Mátyásnak, a Népfront vezérének angyalföldi, celldömölki, majd pedig a választás előestéjén mondott nagy beszédeit a rádió hullámain keresztül hallgatták tisztviselőink.

Az országgyűlési képviselőválasztások országosan a Népfront óriási győzelmével végződtek.

Baján 18 195-en szavaztak le, a névjegyzékben szereplők 95,7%-a. Baján is a Népfront győzelme minden eddigi választás győzelmét felülmúlja.

A szavazatokból mindössze 49-en szavaztak a Népfront ellen, 47 szavazat pedig érvénytelen volt, így Baján összesen 18 099-en szavaztak a Népfontra. A választás eredményeként Baja város képviselője: dr. Fábián László és Pankovics Józsefné.

Ez alkalommal mindkettőjüket a törvényhatósági bizottság nevében melegen üdvözlöm, és kérem, hogy ugyanolyan szeretettel dolgozzanak városunk és dolgozó népünk jobb jövője érdekében, mint ahogy azt eddig is tették.

A közigazgatási bizottság május 23-i ülésében napirend előtti felszólalásban Babics József polgármester dr. Fábián László főispánt és Pankovics Józsefnét, mint újonnan megválasztott képviselőket a közigazgatási bizottság nevében üdvözölte.

Ugyancsak általános igazgatásunk köréből jelentem, hogy a belügyminiszter úr dr. Lovász Györgyné sz. dr. Katits Annát Baja város főjegyzőjévé kinevezte. Dr. Lovászné április 11. óta látja el a főjegyzői teendőket. Megállapításunk szerint egyszerűen és nagy munkakedvvel végzi a ráháruló feladatokat.

A polgármester 1949. évi április hó 11-ével a helyettesítésével dr. Lovász Györgyné h. főjegyzőt bízta meg, és ehhez kéri a törvényhatósági bizottság hozzájárulását, kéri továbbá azt, hogy dr. Lovász Györgyné a kijelölés tartamára a polgármester-helyettesi címet viselhesse, és élvezhesse az ezzel egybekötött illetményeket.

Ugyanitt meg kell emlékezni dr. Béla Gyula volt városi tanácsnok ügyéről is.

Dr. Béla Gyula tanácsnok ellen 97/kib. 1949. szám alatt fegyelmi eljárás indult, és állásától felfüggesztettük, mert nevezett 1949. évi április 30-án éjjel a május 1-jei munka ünnepére kifüggesztett plakátokat letépte. 1949. május hó 10-én a város polgármestere nevezett tanácsnokot szolgálattételre hívta fel. A posta jelentése szerint e felhívást nevezett kezeihez kézbesíteni nem lehetett, miután nevezett ismeretlen helyre távozott. Így állásáról lemondottnak kell őt tekintenünk, és a fegyelmi eljárást ellene beszüntettük.

Szociális igazgatásunk köréből jelentem: A szeretetházban 62 munkaképtelen személyt gondozunk, ezenkívül 126 személy részesül rendszeres pénz- és élelmiszer-támogatásban. Ingyenes orvosi kezelésben és gyógyszerben részesültek száma ez évben 632 személy volt. Több esetben szemüveget, és két esetben inzulin engedélyeztünk a közgyógyszerellátás terhére.

Napközi otthonainkban [a] gondozottak létszáma állandóan emelkedik. Jelenleg 213 gyermek veszi igénybe gondozásunkat. A Mártonszálláson létesítendő nyári napközi otthon szervezését megkezdjük, a fenntartáshoz államsegélyt is kaptunk.

A központi konyha zavartalanul ellátja a napközi otthonokban gondozott gyermekeket, s ezenfelül étkeztetésben részesít 92 arra rászoruló egyént.

Hadigondozottaink jelenlegi létszáma 624 személy, éspedig 304 hadirokkant, 311 hadiözvegy, és 9 hadigondozott családtag. A hadigondozottak országos felülvizsgálatát az Országos Hadigondozó Hivatal folyó hó 23-án elrendelte. A munkát elkezdjük, s az adott határidőre remélhetőleg el is tudjuk végezni.

A közegészségügyi helyzetről jelentem:

A fertőző betegségek terén a helyzet megnyugtatóan alakult, annak ellenére, hogy a városban március hó folyamán könnyebb lefolyású influenzajárvány zajlott le. Szövődményes eset négy került bejelentésre. Az elmúlt hónapok folyamán nagyobb számban jelentkezett vörheny is, már kevesebb számban és csökkenő mértékben fordult elő.

Egész[é]ben véve jelenleg fertőző betegségek szempontjából a helyzet teljesen kielégítő, különösen örvendetes, hogy a maláriaesetek is lényegesen csökkentek, eddig mindössze 1 maláriaeset került bejelentésre a múlt évi kilencsel szemben, ez annak tulajdonítható, hogy a malária leküzdése érdekében évek óta végzett munkálatokat az idén is folytattuk, ezzel kapcsolatban április 12-én megkezdődött újból a szúnyogok és legyek elleni permetezési munka. Remény van arra, hogy külföldi támogatással ez a munka még nagyobb arányokban folyhat, mint az elmúlt években, sőt kiterjed [a] bajai járás egész területére is. A hatósági orvosi kar munkáját nagymértékben vették igénybe a gümőkór elleni BCG-oltások előkészítése

és végrehajtása. Az oltás április hó 12-én kezdődött és április 30-án fejeződött be. A 20 év alatti korosztályok kerültek oltásra. Ezekből 64,6% jelent meg, akik közül az oltásra alkalmatlanok kiszűrése után BCG-oltásban részesült 1305 személy.

Az egészségvédelmi szolgálattal kapcsolatban jelentem, hogy annak működését a közönség állandóan nagymértékben veszi igénybe, havonta a tanácsadásokon megjelentek száma 1000-en felül van. Az egészségvédelmi szolgálattal kapcsolatban az an-golkór megelőzése érdekében az iskolákban csukamájolaj-akciót indítottunk. Ezzel kapcsolatban azt tapasztaltuk, hogy ezt a fontos gyógyszert, amelyet otthon a gyermekek kellemetlen íze miatt vonakodtak beszedni, az iskolákban egymás példáján felbuzdulva szívesen vették [be].

Az iskolafürdő a tanulók és a felnőttek rendelkezésére állt, és különösen a felnőttek növekvő mértékben veszik igénybe.

Az ivóvízellátás ellenőrzése céljából a város közkútjait rendszeres vegyi és bakteriológiai vizsgálat alá vetettük, a mélyfúrású kutaknál a helyzet kielégítő volt.

Az iskolafogászat működése zavartalanul folyik, az iskolás gyermekek egyszeri átvizsgálása és kezelése után, most már rövidesen sor kerülhet másodszori átvizsgálás[uk]ra és kezelés[ük]re. A jövőben az OTI-tagok gyermekei is az iskolafogászat körében fogják megkapni a szükséges fogkezelést.

A tüdő- és nemibeteg-gonddozó intézet[ek]nek változatlanul nagy a betegforgalma.

Az Országos Mentőszolgálat bajai mentőállomásával kapcsolatban rá kell mutatni arra, hogy a mentőállomás 1 gépkocsija az állandóan fokozódó igénybevételt nem bírja, kiegészítésként állandóan szükség van bérautó beállítására, éppen ezért szükség volna további mentőautók mielőbbi beállítására. A kérdéssel a város közigazgatási bizottsága is foglalkozott, és elhatározta, hogy újabb mentőautó mielőbbi beállítása érdekében megkeresi a népjóléti minisztert.

A szociális konyha által a napközi otthonoknak kiadott étkezés mind minőségi, mind mennyiségi szempontból kielégítő, a kalória értéke 1750–1800-ig váltakozik.

Közkórházunk átlagos napi beteglétszáma 620 [fő].

A városgazdasággal kapcsolatban a következőket jelentem:

A tavaszi vetési munkálatok április 30-ára befejeződtek az alábbi megosztás szerint:

Mátéházán zabból elvetve:	24	kat.	hold
burgonyából	6	”	”
napraforgóból	27	”	”
konvenciós kukoricaföld	<u>13</u>	”	”
Összesen:	70	kat.	hold

Ehhez hozzá kell vennünk az őszi vetést:

őszi búzából	30	kat.	hold
őszi árpából	<u>11</u>	”	”
Összesen:	41	kat.	hold

[Mind]összesen: 111 kat. hold

Kis-Pandúrban mákból elvetve:	7,5	kat.	hold
konyhakertésznek	3,6	”	”
zaboslucerna	10,0	”	”
zabosbükköny	19,1	”	”
konvenciós kukoricaföld	<u>3,3</u>	”	”
Összesen:	43,5	kat.	hold

Nagy-Pandúrban:

borsóvetés	5,8	kat.	hold
kukorica	62,2	”	”
lucernából	5,0	”	”
erdősítés	<u>80,0</u>	”	”
Összesen:	153,0	kat.	hold

Mátéházán a 30 kat. hold őszi búzára tavasszal kat. holdanként 50 kg pétisót hintettünk. A búza jelenleg közepes állapotban van. A 11 kat. hold őszi árpa a téli fagy miatt visszamaradt a fejlődésben. A 24 kat. hold zabvetés kifogástalan. A 6 kat. hold burgonya szépen fejlődik, sarabolása most vette kezdetét. A 27 kat. hold napraforgóban a répagogár által okozott kár jelentéktelen.

Kis-Pandúrban a 7,5 kat. hold mák közepesen fejlődik. Első sarabolása befejezést nyert, a kiegyezési munkálatok folyamatban vannak. A 3,6 kat. hold konyhakertésznek a korai káposztafélék, tök, uborka, babvetés, [és a] paradicsom ültetése befejeződött.

A 10 kat. hold zaboslucerna és a 19,1 kat. hold zabosbükköny közepes [fejlettségű].

Nagy-Pándúrban [az] 5,8 kat. hold sárguló borsón az eső sokat javított, közepesen fejlődik. A 62,2 kat. hold kukorica vetése április 30-ra lett befejezve, sarabolása megkezdődött. Az 5 kat. hold lucerna szépen fejlődik.

A városgazdaság részére a felszaporodott munkák elvégzéséhez vásároltunk 4 db ekekapát, összesen: 1551,90 Ft árban.

A városi kertészetben: a virágpalántázás, metszések, oltások, vetések, ezenkívül a kertészetben lévő 1 db ló ellátásának biztosítására 1500 n[égyszög]öl tengeri és 300 n[égyszög]öl takarmányrépa vetése befejeződött.

A Déry-kertben a palántaültetés befejezésével az élősövény nyírását végzik. A nyári virág kiültetések munkálatai e héten kezdődnek.

A városi kertészet a gyümölcsfák és [a] kertészetben szükséges permetezések elvégzéséhez vásárolt egy magasnyomású permetezőgépet, ezenkívül 1 db igáskocsit, melynek beszerzése azért vált szükségessé, hogy a kertészetben a lajttal való locsolást biztosít[s]uk.

Közellátásunkról jelentem:

Baján

a lisztből és kenyérből	ellátatlanok létszáma:	17 611 fő,
	ellátottak	„ 11 489 ”,
sertézsírból ellátatlanok	„	17 362 ”,
sertézsírből ellátottak	„	11 738 ”.

Az ellátatlan lakosság lisztből, kenyérből, valamint zsírból történő ellátása lényegében kedvező. Az összlakosság húsból történő ellátása jó. Ami a piaci áruk felhozatalát és a lakosság ellátását illeti, igen kedvező mennyiségben történ[ik] az áruk felhozatala.

Műszaki igazgatásunk köréből jelentem:

Közutak: Makadámútjaink karbantartásához 802 tonna zúzott kő és zúzalékanyag érkezett, mely kőanyagot a közutakra kiszállítottuk, és legnagyobb részét már fel is használtuk.

A Vaskúti úton május 5. és 22. napjai között a vámtól kezdődően 977 folyóméter hosszon az út hengerlése elkészült. Az úthengert az Államépítészeti Hivatal adta kölcsön a munkához.

A tervezett további 1200 m útszakasz hengerlését előreláthatóan csak a nyár végére tudjuk elvégezni, mert a szükséges kőanyag megérkezése előbb nem várható.

A többi közútjainkon a szokásos karbantartási munkák folynak. A megrendelt 2375 db andezit- és 3175 db bazaltfejkő megérkezett, azonban a januárban rendelt 149 tonna kiskockakövet, melynek szállítását május 31-ei határidőre vállalta a Kőbányaipari Nemzeti Vállalat, még nem kaptuk meg. A belterületi útszakasz átépítését a kiskockakő megérkezése után fogjuk vállalatba adni.

Az állatvásártéri útépítéshez szükséges 51 vagon követ megrendeltük.

Az építés- és közmunkaügyi miniszter által szervezett közmunkát május hó 3-án kezdtük meg, és ez a munka jelenleg is folyamatban van. Ennek a munkának a keretében kiköveztük a Liszt Ferenc utcát, szélesítettük a balparti komplejáró és a vasút közötti burkolatot, szélesítettük a Kálmán kir. utcai terméskőburkolatot, alaposan javítottuk a Bajcsy-Zsilinszky úti kiskockaburkolatot, előkészítettük az állatvásártéri útépítést, átburkoltuk a Damjanich utca és [a] Petőfi utca sarkát, továbbá több helyen kisebb útrendezési munkát végeztünk.

Járdaépítés céljára a tél folyamán készített 30/30 cm méretű betonlapok felhasználásával a Dózsa György út 12–48. sz. házak előtt 885 m² új járdaburkolatot fektettünk. A járdafektetés vállalatba adott munkája 19 971 Ft-ot tett ki.

A Dózsa György útról kikerült régi járdatéglák felhasználásával járdajavítási munkákat végeztünk a Kölcsey Ferenc, [a] Madách Imre, [a] Táncsics Mihály, [az] Engels Frigyes, [a] Petőfi Sándor, [és a] Batthyány Lajos utcákban.

[A] sétányutak közül a Déry-kert útjait és a Szent István téri sétányt terítettük murvával. A hal- és húspiac előtti tér és a vonatkerthi sétányutak terítéséhez szükséges murvát megrendeltük.

[A] közvetlen járdák[on], utcáink egy részén, a salakozást folytattuk. A Kenderes torkolatát és a pandúr-szigeti zsilipet javítottuk. [A] halpiac előtti járdát és vízlefolyót javítottuk. Vállalatba adtuk a Marx téri csatornázás és a vonatkerthi járdafektetés munkáit. Mindkét munka folyamatban van.

Magasépítési vonalon: A volt Nemzeti Szálló épületének leg-szükségesebb állagmegóvó munkáit elvégeztettük. A nagy hely-reállítás munkáinak megtervezésével az 1/3 rész tulajdonának megszerzése után, nyomban megbíztuk a MATI szegedi kirendeltségét. A terv és [a] költségvetések elkészültek, azokat május hóban megkaptuk, úgyszintén V. 14-én a MATI-val kötendő szerződéseket is. Ezeket V. 19-én a Tervhivatal jóváhagyta. A kivitelező Nemzeti Vállalatot a központ V. 18-án kijelölte, a vele kötendő szerződést 5 példányban elkészítettük, és a N. V. központjának megküldtük. Mindenképpen arra törekedtünk, hogy a munkák minél előbb meginduljanak.

Szeszgyárunk helyreállítása Mátéházán a befejezés előtt áll. [A] gépeket rendbe hoztuk, [a] szíjakat felszereltük, az épület rendben van, most néhány berendezési tárgy és alkatrész elkészülését várjuk a pesti üzemektől, azután a gyárat üzembe lehet helyezni. A majorbéli iskolahelyiségeket még IV. 13-ára, munkaversenyben helyreállítottuk.

A Bokodi út melletti erdőben lévő erdészlakot teljesen helyreállítottuk és beköltözhetővé tettük.

Tatarozásokat végeztettünk a Bokodi úti, [a] Szeremlei u. és [a] szentistváni vámnál. A Parti u. 9. sz. bérházban illemhelyeket és fűkamrákat létesítettünk, a vöröskereszttéri óvodában sertés-ólat és belső kerítést. A sz[en]tistváni napközi otthont tataroztuk. Ahol kellett, hintákat szereltünk fel.

A kertekben 4 vagon murvát terítettünk el, és további 2 vagonnal érkező murvát fogunk még eltergetni a halászcsernok előtt, és a parkokban. A Vorosilov-kert kerítésének javítását vállalatba adtuk, úgyszintén a Déry-kert padjainak javítását, mázolását is.

Közkútjaink fúrására 80 000 Ft-ot befizettünk az OVH-nak, aki a munkákkal közvetve Medve István fűró mestert bízta meg. A munkák hamarosan megindulnak. Elsősorban a kiscsávolyi óvoda tönkrement kútját fúrjuk újra. Ezenkívül 4 új kút készült még a külső városrészekben.

Hadifogoly-émlékművünk befejezés előtt áll.

Jelenleg állami munkák is folynak városunkban: a NOSTRA-tárház befejezése, a laktanyák helyreállítása, [a] gazdasági iskola helyreállítása, és főként a Duna-híd pilléreinek helyreállítása. A kereskedelmi fiúiskola annyira elkészült, hogy oda az iskola már be is költözött.

Kisebbségi mértékű magánépítkezés is folyik.

Ez évben eddig 17 építési engedélyt kértek. Rövid úton 25 db engedély ment ki.

Az orosz katonai temető sírjait lefényképeztük, és a fényképeket a rendelet szerint a Belügyminisztériumba felterjesztettük.

Baja város gázgyára működéséről jelentem: Április hó folyamán a Székesfehérvári Légszuszogó által kiselezett, és ócskavasárban megvásárolt gázszívónak [a] megjavítását végeztük el, hogy a gázgyárban felszerelt meghibásodott és ideiglenesen rendbe hozott gázszívónkkal kicserélhessük, és az utóbbit is megjavítva, tartalékszívóként tárolhassuk, mert szívóberendezés nélkül gázgyári üzemünket fenntartani nem tudnánk. Megkezdtük április hó folyamán újból a hálózati gázömlések vizsgálatát és felkeresését. Május hónapban a magyar szenek nagy kéntartalma folytán kilyukadt gőzkazánunkat szereltük le és kapcsoltuk be a tartalék gőzkazánt, előbbinek [a] javítása pedig most folyik. A Kamarás-Dunába betorkolló esővízcsatornánk a partszakadás folytán összetört, ennek megjavítását és ezzel kapcsolatban a beszakadt part rendbe hozását végeztük. [A] fentiekén kívül most folyik tovább a hálózati gázömlések felkeresése, és az újjáépített székesfehérvári gázszívó beépítése.

Pénzügyi igazgatásunk köréből jelentem:

Háztartásunk helyzete folyó hóban kissé megnehezült, mert eddigi tartalékainkat a fokozott ütemben meginduló munkálatok költségei felemésztették. Ezért államsegélyünk folyósítását kellett

kérnünk, és kérelmünkre május hóra 125 000 forintot meg is kapunk. Így a beruházási munkák folytatásának nincsen akadálya.

1947–48. évi zárszámadásaink elkészültek, 1950. évi költségvetésünk munkálatait megkezdtük.

Az elmúlt időszakra vonatkozóan egyéb jelentenivalóm nincs. Kérem jelentésem tudomásulvételét.

A polgármesteri jelentéshez hozzászóltak: Simon István, aki egy újabb mentőautó beszerzésének szükségességét említi, majd a kutak kérdésével foglalkozik.

Kapitány Istvánné felszólalásában a Kiscsávolyban levő disznóhizlalda eltávolítását kéri.

Nagy János szóvá teszi, hogy a Koppányi út, illetve a Csatorna híd vége nagyon rossz állapotban van. A híd végén levő lezökkenő miatt veszélyes a rajta való járás. Kéri, hogy keressék meg ez ügyben a csatornatársulatot, hogy ezt megjavíttassa.

Szóvá teszi, hogy a doboló elég rosszul végzi a kötelességét.

Horváth Mihály a VII. és VIII. kerület lakosainak érdekeit terjeszti elő. A Monostori úton egy 200 m[éter]es lefolyócsatorna készítését kéri. A Róka u. északi részének feltöltését. A Szőlő utcában egy darabon be van vezetve a villanyvezeték. A hálózat kibővítése azonban megszakadt. Erre vonatkozó intézkedést kér. Ugyancsak a Szőlő utcába egy új kút létesítését kéri. A kisállomásnál van egy darab út, amely homokos, így azon közlekedni nem tudnak. A Bokodi úton villanyvilágítást kér. Az út portalanítását kéri a lakosság. Annyira nagy a por, hogy ablakot nem lehet nyitni.

Egyébként a maga részéről a polgármesteri jelentést pártja nevében elfogadja.

Slezák János a Szentjánoson a nagy mennyiségű víz levezetésére egy levezetőcsatorna megépítését kéri. És megemlíti az iskolajárda előtti rész kövezését.

Majd pedig a polgármester részletesen válaszolt valamennyi felszólalásra, és kijelentette, hogy a rá váró feladatoknak eleget fog tenni, különösen azoknak, amelyeket a választásokkal kapcsolatban vállaltak.

Főispán a vitát lezárja, és a törvényhatósági bizottság a polgármesteri jelentést egyhangúan elfogadja.

Eredeti jegyzőkönyvi bejegyzés, gépelt tisztázat. MNL BKML XXI. 501. Baja Város Törvényhatósági Bizottságának iratai 1068/2. Kig. 1949. szám; sz. n. kgy. jkvi szám (53–63. o.); Fogalmazvány, gépelt irat, tintás, ceruzás, gépelt rájegyzésekkel, aláírás nélkül. MNL BKML XV. 33. Bajai múzeumi gyűjtemény (Borsay-gyűjteménye) Városok Szövetsége. Polgármesteri jelentések 1903–1949. 7073. ksz. [1068/2. Kig. 1949. szám] (1–9. o.)

A KÖZIGAZGATÁSI BIZOTTSÁGHOZ INTÉZETT POLGÁRMESTERI JELENTÉSEK

1.

Baja, 1949. január 18.

Baja város polgármesterétől a Közigazgatási Bizottságnak

Elnök Úr!

Közigazgatási Bizottság!

Közigazgatásunk időközi állapotáról a következőket jelentem:

Közigazgatásunk menete az elmúlt időszakban általánosságban kielégítő volt. Nehézség, akadály vagy rendkívüli eset, amely miatt a közigazgatási bizottság intézkedését kellett volna kérnem, nem fordult elő.

I. fokú Iparhatóságunk az elmúlt hónapban kiadott 10 iparigazolványt, ebből

férfiszabó	1,
asztalos	1,
építőanyag-ker[eskedő]	1,
gyümölcs-, zöldség- [kereskedés]	1,

szövött, rövidáru			
[kereskedés]	1,		
vegyeskereskedés	1,		
gyapjú-, toll-, nyersbőrkereskedés	1,		
dohányárusítási			
mellékcikk-kereskedés	1,		
kerékpármegőrzés	1.		
<u>4 iparengedélyt, ebből:</u>			
zsibárusüzlet	1,		
korcsma	1,		
sütő	1,		
sörkereskedés	1.		
<u>Iparváltozás 48 esetben volt.</u>			
<u>Szünetelés: 16.</u>			
fodrász	1,	szövöttáru-kereskedés	2,
asztalos	1,	papucsos	1,
lakatos	1,	gyümölcs-, zöldségker[eskedés]	2,
bognár	1,	betonárak készítése	1,
élelmiszerkereskedés	1,	kézi horgolású mellények készítése	1,
csomagolóladák			
előállítás	1,	cipész	1,
gépjármű-kereskedés	1.	kovács	1.
<u>Lemondás: 19.</u>			
kádár	1,	gabona, mag, hüvelyes nagykereskedés	1,
szobafestő	1,		
férfiszabó	1,	mezőgazd[asági] termény- és termékkereskedés	1,
rövidáru, textilmaradék	1,	cipész	1,
korcsma	3,	dohányáru mellékcikk- [kereskedés]	1,
molnár	1,	cukorka-nagykereskedés	1,
vegyeskereskedés	1,	lakatos	1,

építési vállalkozó	[3].	sütő	1.
<u>Özvegyi jog:</u> 1.			
kerékpármegőrzés	1.		
<u>Üzletáthelyezés:</u> 3.			
hentes és mészáros	1,		
fodrász	1,		
sütő	1.		
<u>Névváltozás:</u> 1.			
mészáros és hentes	1.		
<u>Szüneteltetett ipar, kereskedés ismét gyakorlása:</u> 3.			
szappanfőző	1,		
cipész	1,		
mészáros és hentes	1.		
<u>Egyéb változások:</u> 6.			
gyári munkakönyv	13 db		
házi cselédkönyv	33 ”		
vándoripar-eng[edély]	1 ”		
tanoncszerződés	1 ”		
gazdasági			
munkásigazolvány	1 ”.		

Jelentem, hogy [1948.] december 18-án Baja város főispánja számonkérőszéket tartott, amelynek [az] eredménye még kedvezőbb volt, mint a november hónap folyamán tartott hivatalvizsgálat eredménye, mert a hátralék ez alkalommal lényegesen kevesebb volt.

Jelentem, hogy a kormányzat 1949. évi január hó 1-jével adóhivatalunkat államosította. Az új állami adóhivatalnak a vezetője Szélig Gyula. Az államosítással kapcsolatos teendők simán és zökkenőmentesen folytak. A magam részéről mindenben a legnagyobb készséggel voltam segítségére az új állami adóhivatal vezetőségének az átmenetnek minél jobb megoldhatása céljából.

Jelentem végül, hogy a közigazgatási tisztviselőknek jelentős munkatöbbletet jelent a most folyó népszámlálás, amelynek záró munkálatait végezzük jelenleg. A népszámlálást nagy alaposággal igyekeztünk levezetni. Az összeírókat, felülvizsgálókat előadásokkal, fejtágítókkal, stb. alaposan kiképeztük, hogy munká-

jukat mentől tökéletesebben tudják elvégezni. A munka nagy jelentőségét érezzük, és jól tudjuk, hogy a kormányzat elgondolása szerint ez a munka képezi [az] elméleti alapjait az elkövetkezendő ötéves tervnek.

Egyéb jelentenivalóm az elmúlt időszakra vonatkozóan nincs.

Kérem jelentésem tudomásulvételét.

Baja, 1949. évi január hó 18.

Polgármester nevében:
[Aláírás nélkül] tanácsnok

Határozat:

A közigazgatási bizottság a polgármester időszaki jelentését tudomásul veszi. Irattárba!

Baja, 1949. évi január hó 18.

[Aláírás nélkül] előadó
Babics [József] elnök

Felzetén tintával: Közig. Bizottság. Ér. 1949. január 18. 8/kib.
1949. sz. Kiadó: Irattárba!

Eredeti tisztázat, írógéppel írt irat, tintával írt aláírással. MNL BKML XXI. 510. Baja Város Közigazgatási Bizottságának iratai 8/1949. szám

2.

Baja, 1949. február 17.

**Baja város polgármesterétől
a Közigazgatási Bizottságnak**

Elnök Úr!

Közigazgatási Bizottság!

Közigazgatásunk időközi állapotáról a következőket jelentem:

Közigazgatásunk menete az elmúlt időszakban általánosságban kielégítő volt. Nehézség, akadály vagy rendkívüli eset, amely

miatt a közigazgatási bizottság intézkedését kellett volna kérnem, nem volt.

I. fokú Iparhatóságunk az elmúlt hónapban kiadott:			
<u>8 iparigazolványt, ebből:</u>	<u>Megszűnés:</u>		8.
fényképész	1, férfiszabó		1,
fodrásüzlet	2, gyapjúfonó és kártoló		1,
gyapjúkártoló és fonó	1, kézzel végzett kötés		
dohányárusítási mellék-	és horgolás		1,
cikkekkel kereskedés	2, bérkocsi		1,
tejtermékáru-,			
gyümölcs-, bor-,			
sörkereskedés	1, paprika-, gesztenye-		
	kereskedés		2.
papír, írószer, dohány-			
árudai mellékcikkekkel			
kereskedés	1,		
<u>Iparengedély:</u>	2. szövött-, zsák-, ponyva-,		
kőműves	1, fonáláru-kereskedés		1,
nyomda	1. bábsütő, cukorka és		
	alvékészítő		1.
<u>Iparváltozás 35 esetben volt.</u>			
<u>Szünetelés:</u>	20.	<u>Özvegyi jog:</u>	2.
kötött, divatáru,		mészáros és hentes	1,
rövidáru ker[eskedés]	1,	szűcs	1.
paprikakereskedés	2,	<u>Egyéb változások:</u>	2.
cukorka, déligyümölcs,		Kiadott Iparhatóságunk	
húsító-ital [kereskedés]	1,	továbbá 11 gyári munka-	
bérkocsifuvar[os]	1,	könyvet és 19 háztartási	
bognár	1,	alkalmazotti könyvet.	
cipész	1,	Jelentem, hogy a népszám-	
női kalapkészítő	1,	lálási munkálatokat	
kőművesmester	1,	befejeztük, és az anyagot	
asztalos	2,	időben felterjesztettük.	
kötélgyártó	2,	Jelentem továbbá, hogy	
gyapjúkártoló és fonó	1,	február 4-én a bajai dunai	
bognár	1,	híd helyszíni bejárása	

bádogos	1, megtörtént. A megindult
női szabó	2, munkálatok jelentősen és
fodrász	1, fokozódó mértékben
szűcs	1, csökkentik a bajai munka-
<u>2 esetben volt</u>	nélküliséget.
<u>üzletáthelyezés:</u>	
asztalos	1, Egyéb jelentenivalóm az
kötött, szöv[ött	elmúlt időszakra vonatko-
rövidáru kereskedés]	1. zóan nincs.

Kérem jelentésem tudomásulvételét.

Baja, 1949. évi II. 17.

Polgármester nevében:
Dr. Dobó [Gusztáv] tanácsnok

[Felzet:]

Közigazgatási Bizottság

Érk. 1949. február hó 17.

30 Kib. 1949. szám

Határozat:

A közigazgatási bizottság a polgármester időszaki jelentését tudomásul veszi.

Irattárba!

Baja, 1949. évi február hó 17.

Dr. Dobó [Gusztáv]
előadó

Babics [József]
elnök

Kiadó: Irattárba.

Eredeti tisztázat, írógéppel írt irat, tintával írt aláírásokkal. MNL BKML XXI. 510. Baja Város Közigazgatási Bizottságának iratai 30/1949. szám – alapszám: 8/1949.

3.

Baja, 1949. április 21.

**Baja város polgármesterétől
a Közigazgatási Bizottságnak**

Elnök Úr!

Közigazgatási Bizottság!

Közigazgatásunk menetéről az elmúlt időszakra vonatkozóan a következőket jelentem:

Közigazgatásunk menete az elmúlt időszakban általánosságban kielégítő volt. Nehézség, vagy olyan rendkívüli eset, amely miatt a közigazgatási bizottság intézkedését kellett volna kérnem, nem fordult elő.

I. fokú Iparhatóságunk az elmúlt hónapban kiadott:

<u>8 iparigazolványt, ebből:</u>	<u>Iparlemondás, megszűnés,</u>	
	<u>bevonás:</u>	21.
molnár	1, cipész	2,
hentes és mészáros	1, villanyszerelő	1,
műszerész	1, borbély, fodrász	1,
rövidáru, bazár,	kávémérés	1,
kegytárgyker[eskedés]	1, szappanfőző	1,
dohányárusítási mellék-	kis[ebb] kőműves	1,
cikkek ker[eskedése]	2, gyapjúfonó és kártoló	1,
hajfonatker[eskedés]	1, gépjavító üzem	1,
cukorkakereskedő	1. korcsma	1,
<u>1 iparengedélyt, ebből:</u>	sütő	1,
zsibárusüzlet	1. mezőgazd[asági] termény-	
<u>40 iparváltás volt, ebből:</u>	nagyker[eskedő]	1,
<u>szünetelés:</u>	14, gyümölcs, zöldség, baromfi	
fogtechnikus	1, nagykeresk[edő]	1,
cipész	2, háztart[ási] üveg, porcelán,	
férfiszabó	1, díszműáru nagykeresk[edő]	1,
női szabó	3, műszaki gép, vas- és fémáru	
gyapjúfonó és kárt[oló]	1, nagykereskedés	1,

kőművesmester	1, pipere, háztart[ási] kötél,	
lakatos	1, rövidáru ker[eskedés]	1,
mészáros és hentes	2, gyümölcs, zöldség	
óra, ékszer, stb.	ker[eskedés]	2,
nagykereskedő	1, rövid[áru], bazár, kegytárgy-	
konyhakerti vetemé-	ker[eskedés]	2,
nyek, zöldség, baromfi,	papír, írószer, stb.	
ker[eskedő] továbbá	ker[eskedés]	1.
gyümölcs, tejtermék	1. Kiadott iparhatóságunk	
<u>A szüneteltetett ipar</u>	<u>34 gyári munkakönyvet,</u>	
<u>ismét gyakorlásának</u>	<u>17 házi cselédkönyvet,</u>	
<u>megkezdésére</u>	<u>34 gyári munkakönyvet,</u>	
<u>bejelentés:</u>	<u>és 3 gazdasági cselédkönyvet.</u>	
bognár	2. Az elmúlt időszakban	
kőművesmester	1. tisztviselőink számára	
<u>Társas viszonyból</u>	jelentős munkatöbbletet	
<u>kilépés:</u>	1. jelentett az országgyűlési	
építőanyag-kereskedés	1. képviselőválasztói névjegyzék	
<u>Üzletáthelyezés és</u>	helyesbítése, továbbá a	
<u>egyéb:</u>	2. névjegyzék leírása,	
villanyszerelő	1. amelyet tisztviselőink	
cipész	1. rohammunkával végeztek el.	

Az elmúlt időszakra vonatkozóan egyéb előadni valóm nincs.

Kérem jelentésem tudomásulvételét.

Baja, 1949. évi április hó 21.

[dr. Lovászné] főjegyző, előadó

[Felzet:]
Közigazgatási Bizottság
Érk. 1949. április hó 21.
83 Kib. 1949. szám

Határozat:

A közigazgatási bizottság a polgármester időszaki jelentését tudomásul veszi.

Irattárba!

Baja, 1949. évi április 21.

Dr. Lovászné előadó

Dr. Fábíán László elnök

Kiadó: Irattárba.

Fogalmazvány, írógéppel írt irat, aláírás nélkül, felzetén tintával írt aláírásokkal. MNL BKML XXI. 510. Baja Város Közigazgatási Bizottságának iratai 83/1949. szám – alapszám: 8/1949.

4.

Baja, 1949. május 23.

**Baja város polgármesterétől
a Közigazgatási Bizottságnak**

Elnök Úr!

Közigazgatási Bizottság!

Közigazgatásunk menetéről az elmúlt időszakra vonatkozóan a következőket jelentem.

Közigazgatásunk menete az elmúlt időszakban általánosságban kielégítő volt. Akadály, vagy olyan nehézség, amely miatt a közigazgatási bizottság intézkedését kellett volna kérnem, nem fordult elő.

Mielőtt [a] szűkebb értelemben vett beszámolómrá térek, mindenekelőtt néhány szóval szeretnék beszámolni az országgyűlési képviselőválasztás bajai eredményeiről.

Az országgyűlési képviselőválasztások országosan és helyi viszonylatban is a Népfront óriási győzelmével végződtek.

Baján összesen 18 195-en szavaztak le; a névjegyzékben szereplők 95,7%-a.

A Népfront ellen 49-en szavaztak, 47 szavazat pedig érvénytelen volt. Így Baján a Népfontra 18 099 szavazat esett.

A továbbiakban jelentem: I. fokú Iparhatóságunk az elmúlt hónapban kiadott:

8 iparigazolványt, ebből: Üzletáthelyezés és egyéb: 1, ebből:
ékszerkereskedés 3, szövöttáru-kereskedés 1.
bazáráru-kereskedés 2,
cukorka-, gyümölcs- Özvegyi jog: 5, ebből:
stb. kereskedés 2, fogműves 1,
zöldség-, tojáskeres-
k[edés] 1. hentes és mészáros 1,
csizmadia 1,
3 iparengedélyt, ebből: papucsos 1,
ószerkereskedés 1, szövött-kötött-rövidáru-
hordári tevékenység 1, kereskedés 1.
szeszésital-ügynökség 1.

Iparlemondás, megszűnés.
30 iparváltozás volt. bevonás: 11, [ebből]:
szünetelés 10, villanyszerelő 1,
asztalos 2, bérfavágó motorral 1,
cipész 1, cipész 1,
csizmadia 2, szobafestő 1,
bognár 1, kőfaragó 1,
női szabó 1, korcsma 2,
ácsmester 1, szövöttáru-keresk[edés] 2,
zsibárusüzlet 1, élelmiszer-, háztart[artási]
ált[alános] keres- k[ereskedés] 1,
k[edelmi] ügynökség 1. női-férfi ruha stb. k[ereskedés] 1.
Szüneteltetett ipar Kiadott iparhatóságunk
ismét gyakorlásának 28 gyári munkakönyvet,
megkezdésére munkakönyvet, 13 házi cseléd-
bejelentés: 3, ebből: könyvet és 1 munkásigazolványt.

mészáros és hentes 1,
női szabó 1,
fodrász 1.

Egyéb jelentenivalóm az elmúlt időszakra vonatkozóan nincs.

Kérem jelentésem tudomásulvételét.

Baja, 1949. évi május hó 23.

[Dr. Lovász Györgyné] főjegyző

[Felzet:]

8/1949.

Közigazgatási Bizottság

Érk. 1949. május 23.

102 Kib. 1949. szám

Határozat:

A közigazgatási bizottság a polgármester időszaki jelentését tudomásul veszi.

Irattárba.

Baja, 1949. évi május hó 23.

Dr. Lovászné előadó

Dr. Fábián László elnök

Kiadó: Irattárba.

Eredeti tisztázata, írógéppel írt irat, aláírás nélkül, felzetén tintával írt aláírásokkal. MNL BKML XXI. 510. Baja Város Közigazgatási Bizottságának iratai 102/1949. szám – alapszám: 8/1949.

5.

Baja, 1949. július 20.

**Baja város polgármesterétől
a Közigazgatási Bizottságnak**

Közigazgatási Bizottság!

Közigazgatásunk június havi működéséről az alábbiakat jelentem:

Babics József polgármester 1949. évi június hó 21-én részben betegsége miatt, részben a pártból történt kizárása folytán

közigazgatásunkból kivált. Az 1949. évi július hó 11-i törvényhatósági közgyűlés Babics József polgármesternek végelbánás alá vonását határozta el. Mindezek folytán 1949. június hó 22-e óta a polgármesteri teendőket dr. Lovász Györgyné polgármester-helyettes-főjegyző látja el.

Egyébként közigazgatásunknál az elmúlt időszakban semmi-féle olyan akadály vagy nehézség nem merült fel, amely miatt a közigazgatási bizottság külön intézkedését kellett volna kérnem.

I. fokú iparhatóságunk működéséről jelentem:

Június hó folyamán iparhatóságunk kiadott: 5 iparigazolványt, ebből ékszerkereskedés 2, gyümölcs, zöldség, stb. 3.

1 iparendélyt, ebből zsibárusüzlet: 1.

Iparváltozás 41 esetben történt, ebből szünetelés: 12.

Fodrász 1, asztalos 1, szálló 1, kőművesmester 3, textil-, divat-, rövidáru-kereskedés 1, folyóirat-terjesztés és hírlapbiz[omány] 1, vegyeskereskedés 1, élőállat /sertés, marha, ló/ kereskedés 1, hal-kereskedés 1, fűszer, illatszer, házt[artási] cikk, textilügynök 1.

Szüneteltetett ipar ismét gyakorlásának megkezdésére 7 bejelentés történt, éspedig női szabó 2, asztalos 2, gyümölcs, zöldség, baromfi, stb. ker[eskedő] 3.

Üzemáthelyezés és egyéb: 2 esetben fordult elő, ebből:

fűszerkereskedés 1, szövöttáru és rövidáru-kereskedés 1.

Özvegyi jogon folytatott ipar: 1 csizmadia.

Iparlemondás, -megszűnés, -bevonás 16 esetben történt, éspedig: cipész, csizmadia, papucsos 1, borbély 1, cementáru-készítő, téglá-, cserépgyártás 3, téglá-, cserépegetés 2, mészégetés 1, rum, likőr, szeszesitalok előállítás 1, női szabó 1, női divatkalap-készítő 1, vegyeskereskedés 2, fűszernagykereskedő és rövidáru-nagykereskedő 1, korcsma 1, építés, tüzelőanyag-keresk[edő] 1.

Közkereseti társaságból való kilépés: 1.

Egyéb változás: 2.

Kiadott iparhatóságunk még 57 gyári munkakönyvet, 4 háztartási alkalmazotti munkakönyvet, 1 munkásigazolványt, 1 fagy-laltárus eng[edélyt] és 1 vándoripar-engedélyt.

Egyéb jelentenivalóm az elmúlt időszakra vonatkozóan nincs.
Kérem jelentésem tudomásulvételét.

Baja, 1949. évi július hó 20.

Gellért [Viktória]

Dr. Lovászné
polgármester-h[elyettes], főjegyző

[Felzet:]

139/Kib. 1949.

Határozat:

Baja thj. város közigazgatási bizottsága 1949. évi július hó
20-i ülésében tudomásul vette.

Irattárba.

Baja, 1949. évi júl. 20.

Dr. Fábíán László főispán, elnök

*Eredeti tisztázata, írógéppel írt irat, tintával írt aláírásokkal. MNL BKML
XXI. 510. Baja Város Közigazgatási Bizottságának iratai 139/1949. szám –
alapszám: 8/1949.*

6.

Baja, 1949. augusztus 29.

**Baja város polgármesterétől
a Közigazgatási Bizottságnak**

Közigazgatási Bizottság!

Mindenekelőtt jelentem, hogy Baja város törvényhatósági bizottsága 1949. évi augusztus 19-i közgyűlésében, a belügyminiszter úr leirata értelmében Wehring Péter bajai lakost ünnepélyes keretek között a polgármesteri székbe beiktatta.

Jelentem továbbá, hogy az elmúlt időszakban közigazgatásunkban semmiféle nehézség, akadály vagy rendkívüli eset, amely miatt a közigazgatási bizottság intézkedését kellett volna kérnem, nem fordult elő.

I. fokú Iparhatóságunk július havi működéséről az alábbiakat jelentem:

Iparhatóságunk kiadott 1 iparigazolványt, ebből fehérnemű-készítő 1; kiadott 3 iparengedélyt, ebből korcsma 1, kávémérés 1, kifőzés 1.

Iparváltozás 40 esetben volt, ebből:

iparszünetelés: 13, éspedig

kövező, épít[ési] vállalkozó 1,

papucsos 1,

gyapjúfonó, kártoló 1,

szobafestő 1,

asztalos 2,

cukorka-gyümölcskeresk[edő] 3,

hűsítő italker[eskedő] 1,

bazáráru-keresk[edő] 1,

mezőgazd[asági] termény-ker[eskedő] 1,

kötött-szövöttáru-ker[eskedő] 1.

Szüneteltetett ipar ismét gyakorlásának

megkezdésére bejelentés: 4, ebből:

férfiszabó 1,

cipész 1,

kőműves 1,

kézi horg[olású] mellények,

szőnyegek, stb. előállítás 1.

Üzletáthelyezés 3 esetben volt, éspedig:

sütő 1,

fodrász 2.

Iparlemondás, megszűnés, bevonás: 19.

cipész 1,

kovács 2,

kötélgyártó 2,

betonáru készítése 1,

gyapjúfonó és kártoló 2,

fatalpkészítő 1,

kifőzés	1,
fűszeráru-nagyker[eskedő]	1,
bornagykeresk[edő]	1,
építőanyag-ker[eskedő]	1,
élőállat-ker[eskedő]	1,
papírnagykeresk[edő]	1,
fanagykeresk[edő]	1,
bélyegkeresk[edő]	1,
zöldség stb. ker[eskedő]	1,
déligyümölcs-ker[eskedő]	1.
Egyéb változás:	1.

Kiadott Iparhatóságunk 94 gyári munkakönyvet, 6 háztartási alkalmazotti könyvet, és 1 munkásigazolványt.

Az elmúlt időszakra vonatkozóan egyéb jelentenivalóm nincs, kérem jelentésem tudomásulvételét.

Gellért V[iktória]

[Dr. Lovász Györgyné]
polgármester-helyettes, főjegyző

[Felzet:]

Baja thj. Város Közigazgatási Bizottsága

156 Kib. 1949. szám

Érk. 1949. augusztus 29.

Határozat:

Baja thj. város közigazgatási bizottságának 1949. évi augusztus hó 29. napján tartott ülésében tudomásul vette.

Baja, 1949. augusztus 29.

[Dr. Lovász Györgyné]
főjegyző, előadó

Dr. Fábíán László
főispán, elnök

Eredeti tisztázat, írógéppel írt irat, eltévesztett címzéssel, aláírás nélkül, felzetén tintával írt aláírással. MNL BKML XXI. 510. Baja Város Közigazgatási Bizottságának iratai 156/1949. szám – alapszám: 8/1949.

7.

Baja, 1949. szeptember 26.

**Baja város polgármesterétől
a Közigazgatási Bizottságnak**

Elnök Úr!

Közigazgatási Bizottság!

Tisztelettel jelentem, hogy az elmúlt hónapban semmiféle olyan rendkívüli eset vagy akadály nem merült fel, amely miatt a közigazgatási bizottság azonnali intézkedését kellett volna kérnem.

1949. évi augusztus hó 19. napján Baja város törvényhatósági bizottsága a belügyminiszter úr előzetes engedélye alapján a polgármesteri székbe beiktatta Wehring Péter polgármestert.

Itt jelentem azt is, hogy lakásínségünk enyhítésére a város polgármesterének és polgármester-helyettesének irányításával, és vezetésével, a városi alkalmazottakból több brigádot alakítottunk, akik példás szorgalommal, a hivatalos időn túl végzik az ún. lakáskataszteri munkálatokat, illetve végigjárják a város valamennyi lakását és azokról vázrajzot készítenek, és egyúttal összeírják a bentlakókat is. Ennek segítségével igazságosan és megfelelően tudunk majd mindenkit lakáshoz juttatni.

Jelentem továbbá, hogy az I. fokú közigazgatási rendészeti hatóságunk 1949. évi augusztus hónapban

7 iparigazolványt adott ki, ebből:

fényképész	1,
kerékgyártó	1,
mázoló	2,
mezőgazd[asági] gépkeresk[edő]	1,
ékszerkereskedő	1,
sütőipari term[ék]ker[eskedő]	1.
Kiadott továbbá 3 iparendélyt, ebből:	
ingatlanközvetítő	2,
zsibárus	1.

Iparváltozás	44, ebből:
iparszüneteltetés	18,
tetőfedő	1,
asztalos	3,
mázoló	1,
szobafestő	1,
villanszerelő	1,
autószerelő	1,
férfiszabó	1,
helyi szekérfuvarozó	1,
cementáru-készítő	1,
ládagyár [sic!]	1,
ciánozó	1,
zsibárusüzlet	1,
vegyeskereskedés	1,
építő-tüzelőanyag-ker[eskedő]	1,
mészégető	1,
kötött-, szövött-, rövidáru-keresk[edő]	1.
Szüneteltetett ipar ismét gyakorlásának megkezdésére bejelentés:	6, ebből:
mész, cement és faszénkeresk[edő]	1,
kisebb kőműves	1,
fényező és mázó	1,
kocsigyártó	1,
villanszerelő	1,
baromfi-, gyümölcs-, zöldségker[eskedő]	1.
Üzletáthelyezés	5, ebből:
sütő	1,
ernyőkészítő	1,
gombbehúzó	1,
szövöttáru-keresk[edő]	1,
asztalos	1.

Özvegyi jog	2, ebből:
szikvízkészítő	1,
szövött-, rövidáru-nagy- ker[eskedő]	1.
Iparlemondás, megszűnés, bevonás	13, ebből:
asztalos	1,
bognár	1,
fa- és játékaru-készítő	1,
cipész	4,
papucsos	1,
női szabó	1,
vendéglő	1,
kocsmá	1,
szövött- és rövidáru-keresk[edő]	1,
általános kereskedelmi ügynökség	1.

Kiadott iparhatóságunk továbbá 81 darab gyári munkakönyvet, 10 darab háztartási alk[almazotti] könyvet, 1 fagylaltengedélyt, 1 vándoripar-engedélyt, 2 hajtási jogosítványt, 1 munkásigazolványt.

Munkakönyvbe 233 esetben történt bejelentés, és munkakönyvbe 145 esetben történt kijelentés.

Egyéb jelentenivalóm az elmúlt időszakra vonatkozóan nincs. Kérem jelentésem tudomásulvételét.

Baja, 1949. évi szeptember hó 26.

Polgármester nev[ében:]
Dr. Dobó [Gusztáv] tan[ácsnok]

[Felzet:]

Kib.

Érk. 1949. év. szept. 26.

Kib. 170 – 1949.

Határozat:

Baja thj. város közigazgatási bizottsága a polgármester időszaki jelentését tudomásul vette.

Baja, 1949. évi szept. 26.

Dr. Fábíán László főispán, elnök

Eredeti tisztázata, írógéppel írt irat, felzete és az aláírások tintával írtak.. MNL BKML XXI. 510. Baja Város Közigazgatási Bizottságának iratai 170/1949. szám – alapszám: 8/1949.

8.

Baja, 1949. október 17.

**Baja város polgármesterétől
a Közigazgatási Bizottságnak**

Elnök Úr!

Közigazgatási Bizottság!

Tisztelettel jelentem, hogy az elmúlt hónapban semmiféle olyan rendkívüli eset vagy akadály nem merült fel, amely miatt a közigazgatási bizottság azonnali intézkedését kellett volna kérnem.

Jelentem, hogy 1949. évi szeptember hónapban I. fokú közigazgatási rendészeti hatóságunk kiadott:

5 iparigazolványt, ebből:	Üzletáthelyezés:	4, ebből:
gyermekjátékszer-készítés 1,	fűszer-, csemege-	
toll- és használtruha-	keresk[edés]	1,
keresk[edés]	2, ékszerkereskedés	1,
vegyeskereskedés	1, órás	1,
dohányárusítási mellék-	vegyeskereskedés	1.
cikkekkel kereskedés	1. Özvegyi jog:	1.
	molnár	1.
2 iparendélyt, ebből:	Közkereseti társaságból	
kifőzés	2. kilépés:	1.
	asztalos	1.

43 esetben volt ipar- váltkozás, ebből:		Iparlemondás, megszűnés,	
iparszünetelés	14,	bevonás:	15.
szíjgyártó	1,	asztalos	2,
órák	1,	cipész	3,
női szabó	1,	női szabó	1,
asztalos	1,	élelmiszer- és cukorka-	
kisebb kőműves	1,	keresk[edő]	1,
tetőfedő	1,	bazáráru-kereskedés	1,
fehértanúvarró	1,	építőanyag-kereskedő	1,
gyapjúkártozó és fonó	1,	gyümölcs-, baromfi-,	
ékszerkereskedő	1,	zöldségkeresk[edő]	2,
csónaképítő	1,	szövött-, kötött-, rövidáru-	
mész-, cement- és faszén-		nagyker[eskedő]	1,
keresk[edő]	1,	vegyeskereskedő	1,
műtrágya-, növényvédel-		ingatlanközvetítő	2.
miszer-ker[eskedő]	1,	Gyári és segédi	
kertgaz[dasági] fel-		munkakönyv kiadva:	39.
sz[erelési] szaküzlet	1,		
magkereskedés	1,	Hajtási igazolvány:	1.
szüneteltetett ipar		Háztartási alkalm[azotti]	
ismét gyakorlásának		könyv:	3.
megkezdésére		Mezőgazd[asági]	
bejelentés:	8,	munkásigazolvány:	3.
ebből:			
tetőfedő	1,	Munkakönyvbe bejelentés	
női divatkalap-k[észítő]	1,	történt:	111 esetben.
papucsos	1,		
mázoló	1,	Munkakönyvbe kijelentés	
szobafestő	1,	történt:	113 esetben.
női szabó	2,		
cukorkakeresk[edő]	1.		

Végül bejelentem a Közigazgatási Bizottságnak, hogy a földművelésügyi miniszter közérdekből Baja városban is elrendelte a birtokrendezést. A Birtokrendező Bizottság 1949. évi szeptember

hó 27-én kezdte meg Baján a működését, és a munkálatokat ütemtervszerűen végrehajtotta. A bizottság október 15-én szüntette meg Baja város területén a működését.

Egyéb jelentenivalóm az elmúlt időszakra vonatkozóan nincs.
Kérem jelentésem tudomásulvételét.
Baja, 1949. évi október hó 17.

[Aláírás nélkül] előadó

[Felzet:]
193 Kib. 1949. szám
Érk. 1949. okt. 17.

Határozat:

A közigazgatási bizottság a polgármester időszaki jelentését teljes egészében tudomásul veszi.

Irattárba.

Baja, 1949. évi október hó 17.

[Aláírás nélkül] előadó

Dr. Fábíán László
főispán, elnök

Fogalmazvány, írógéppel írt irat, aláírás nélkül, felzetén tintával írt rájegyzéssel és aláírással. MNL BKML XXI. 510. Baja Város Közigazgatási Bizottságának iratai 193/1949. szám – alapszám: 8/1949.

9.

Baja, 1949. december 27.

**Baja város polgármesterétől
a Közigazgatási Bizottságnak**

Főispán Úr!
Közigazgatási Bizottság!

Mindenekelőtt tisztelettel bejelentem, hogy Baja város Sztálin 70. születésnapja alkalmából szobrot vásárolt, és azt a róla elnevezett Sztálin-kertben helyezte el. A szobrot 1949. évi december hó 20-

án nagy tömeg jelenlétében lepleztük le. A leleplezést megelőzően fáklyás felvonulás volt.

Közigazgatásunkban az elmúlt időszakban semmiféle olyan nehézség, akadály vagy rendkívüli eset nem fordult elő, amely miatt a közigazgatási bizottság intézkedését kellett volna kérnem.

I. fokú Iparhatóságunk működéséről az alábbiakat jelentem:

Iparhatóságunk november hónapban kiadott 1 iparigazolványt, ebből:

szobafestő	1.		
Iparváltozás:	61	esetben volt, ebből:	
Iparszünetelés:	23.	Szüneteltetett ipar ismét gyakorlásának	
sütő	1,	megkezdésére 5 esetben történt bejelentés:	
szűcs	1,		
férfiszabó	1,	asztalos	2,
harisnyakötő	1,	csizmadia, cipész	2,
papucsos	1,	autószerelő és javító	1.
bognár	1,	Üzletáthelyezés: 7 esetben volt	
ácsmester	1,	ékszerker[eskedés]	1,
kőművesmester	2,	szövöttáru-keresk[edés]	1,
kis[ebb] kőműves	1,	órás	1,
pedikűr	1,	fodrász	1,
vegyesker[eskedő]	1,	vendéglő	1,
élelmiszer-k[ereskedő]	1,	sütő	1,
nyersbőrker[ereskedő]	1,	bőrkeresk[edés]	1.
rövidáru-ker[eskedő]	1,		
szövött-, kötöttáru-ker[eskedő]	1,	Iparlemondás, megszűnés, bevonás:	
dohányárusítási			
mellékcikkek	1,	fodrász	1,
		mészáros és hentes	1,
cukorka-, gyümölcs-ker[eskedő]	1,	cipőfelsőrész-készítő	1,

baromfi-, tojás-, zöldség-ker[eskedő]	2,	szobafestő	1,
bazáráru-ker[eskedő]	1,	mázoló	1,
mezőgazd[asági] termék-nagyker[eskedő]	1,	kis[ebb] kőműves	1,
csomagolóládák elő-áll[ítása]	1,	ácsmester	1,
kézikötő horgoló	1,	géplakatos, puskam[úves]	1,
korcsma	3,	fehérneművarró	1,
vegyicikk-ker[eskedő]	1,	műjéggyártó	1,
szövött-, divatáru-ker[eskedő]	3,	kőművesmester	1,
textiláru-nagyker[eskedő]	1,	hordár	1.
bornagykeresk[edő]	1,		
élelmiszer-ker[eskedő]	1,		
gyümölcs-, tojás-, baromfi-ker[eskedő]	1.		
Özvegyi jog:	1,	ebből:	
gépi kötő	1.		
Társas cégből kilépés:	1,	ebből:	
szövöttáru-keresk[edő]	1.		
Gyári és segédi munkakönyv kiadva:	18.		
Háztartási alkal- m[azotti] könyv kiadva:	8.		
Bérekcsihajtási igazolvány	1.		
Vádiripar-engedély	1.		
Munkakönyvbe bejelentés:	148 esetben [történt].		
Munkakönyvbe kijelentés	96 esetben történt.		
Egyéb jelentenivalóm az elmúlt időszakra vonatkozóan			
nincs.			

Kérem jelentésem tudomásulvételét.
Baja, 1949. évi december hó 27.

[Aláírás nélkül]
polgármester-h[elyettes], főjegyző

[Felzet:]
Érk. 1949. december 31.
238/Kib. 1949

Határozat:

Baja thj. város közigazgatási bizottsága a fenti jelentést 1949. évi december hó 27-i ülésében tudomásul vette.
Baja, 1949. évi december 27.

[Aláírás nélkül] előadó

Dr. Fábián László
főispán, elnök

Eredeti tisztázat, írógéppel írt irat, aláírás nélkül, felzetén tintával írt rájegyzéssel és aláírással. MNL BKML XXI. 510. Baja Város Közigazgatási Bizottságának iratai 238/1949. szám – alapszám: 8/1949.

Mellékletek

1.

Magyar belügyminiszter
Szám: 155 557/1946. III/8–9.

Tárgy: A közigazgatás
fokozottabb
ellenőrzése

Valamennyi törvényhatóság főispánjának,
valamennyi törvényhatóság első tisztviselőjének
és megyei város polgármesterének

Székhelyeiken.

Az április 8-án és 9-én tartott alispáni és polgármesteri értekezleten kifejtett irányelvek megvalósításaképpen, és az önkormányzati közigazgatás eredményességének biztosítása érdekében az alábbiakat rendelem:

1./ Kéthetenkinti jelentés a belügyminiszternek. Minden törvényhatóság főispánja és első tisztviselője, valamint minden megyei város polgármestere kéthetenkint a belügyminiszterhez jelentést tartozik tenni a vármegye közállapotairól, politikai, társadalmi, gazdasági és igazgatási helyzetéről, a kormány programjának a vármegye, illetőleg a város területén történő végrehajtásáról, az adó kivetéséről, a kivetett adók behajtásáról, esetleges népmozgalmakról, zavargásokról vagy incidensekről, a megyében illetőleg városban általuk tartott kiszállásokról, helyszíni vizsgálatokról, azok eredményéről stb. A jelentés mikénti elkészítéséről a következő irányelveket kell szem előtt tartani:

a./ A jelentést minden hónap 1. és 15. napját követő hétköznap déli 12 órájáig postára kell adni, ha pedig a jelentést nem postán továbbítják, akkor azt a postára adásra megszabott naptól számítva 3 napon belül kell a Belügyminisztériumban a hivatali órák alatt beadni; mindkét esetben közvetlenül a Belügyminisztérium vármegyei, városi, illetve székesfővárosi osztálya vezetőjének címezve.

b./ A jelentést a törvényhatóságokban a főispán és a törvényhatóság első tisztviselője, Budapest székesfővárosban a polgármesterek és alpolgármesterek együtt tartoznak megtenni és aláírni. Ha a jelentés megtételénél egyes kérdésekben nem alakul ki egységes vélemény, a külön véleményt aláírással ellátva a jelentésbe ugyancsak fel kell venni. A megyei városok polgármesterei a jelentésüknek hozzám történő felterjesztésével egyidejűleg, vagy azt megelőzőleg, kötelesek annak egy-egy példányát a vármegye alispánjához és főispánjához is felterjesztetni. Az alispánok és főispánok a megyei város polgármesterének jelentésében foglaltakra vonatkozó észrevételeiket legkésőbbben a következő közös jelentésükben tartoznak megtenni. Ha a megyei város polgármesterének jelentésére nem kívánnak észrevételt tenni, ezt a jelentésükben említsék meg.

c./ A jelentés terjedjen ki minden lényeges momentumra, de a lehető legnagyobb mértékben tömör és rövid legyen: minden sallangtól mentesen pusztán csak annyit tartalmazzon, amennyit a megye helyzetének az áttekintése szempontjából a jelentést tevőnek érdemes megírnia, és a miniszternek érdemes elolvasnia.

d./ A jelentés adataitól a legteljesebb hitelességet várom el. A magyar közigazgatást nem lehet addig eredményessé tenni, ameddig a különféle tényállásokról szóló jelentések nem annyira a tényeket, mint inkább a jelentést tevő pártállását tükrözik vissza. Elvárom, hogy minden tényállítás, amely a kétheti jelentésekben foglaltatik olyan legyen, hogy mind az igazság, mind a teljesség tekintetében a legtüzetesebb helyszíni bizottsági ellenőrzés próbáját is ki tudja állni. Minden helyt nem álló egyoldalú, vagy hangulatkeltő tényállítást a felügyeleti hatóság félrevezetésére való kísérletként fogok minősíteni, s ennek megfelelően fogom a politikai vagy fegyelmi következményeket levonni.

2./ Havonkénti törvényhatósági értekezletek. Minden vármegye, illetőleg törvényhatósági jogú város főispánja minden hónap első hetében tartson értekezletet az alispán, illetve a polgármester, valamint a törvényhatósági főtisztviselők, járási főjegyzők, megyei városi polgármesterek bevonásával, valamint a pénzügyigazgatónak, esetleg az adóhivatalok főnökének, közellátási hivatal vezetőjének és a szükséghez képest más állami hivatalok vezetőinek bevonásával. Ezeken az értekezleteken kell leszögezni az abban a hónapban végrehajtandó teendők munkatervét és menetrendjét megfelelő határidőkkel, és ismertetni kell a fontosabb rendeleteket, valamint a kormányprogram végrehajtásának a szóban forgó közületet érintő részét. Ugyanakkor tegyék meg az önkormányzati vezető tisztviselők jelentéseiket, és beszéljék meg a törvényhatóság megoldásra váró kérdéseit.

3./ Havonkénti járási értekezletek. Minden hónap második hetében minden járási főjegyző és minden megyei város polgármestere köteles járási értekezletet tartani a községi /kör-/ jegyzők és községi bírák, valamint a járási adóhivatal vezetőinek bevonásával. Ezeken az értekezleteken ismertetni kell a vármegyei értekezleten megállapított munkatervnek a járásra, illetőleg a megyei városra eső részletét, és egyben a községek vezetőinek jelentést kell tenniük.

4./ Főispáni vizsgálatok. Az 1886. évi XXI. tc. 57. §-a értelmében a főispán évenként legalább egyszer megvizsgálja úgy a központi, mint a kültisztviselők hivatalos eljárását és ügykezelését a helyszínen. Ezt a vizsgálatot minden vármegye és thj. város főispánja ez év szeptember 1-jéig foganatosítsa, és a foganatosítás után következő kétheti jelentéshez mellékelje e vizsgálat eredményét.

5./ Vármegyei felügyeleti vizsgálatok. Felhívom Alispán urat, hogy a járási főjegyzői hivatalokat – a Belügyminisztérium alá rendelt vármegyei számvevőségi tisztviselők közbejöttével – e folyó évben kétszer, éspedig egyszer az év első felében, egyszer az év második felében részletesen vizsgálja meg, továbbá, hogy az 1886. évi XXI. tc. 68. §-ában előírt községi ügyviteli és pénzkezelési vizsgálatot a vármegyei központi tisztviselő és számvevőségi tisztviselő kiküldésével, legalább a vármegyéhez tartozó jegyzőségek fele részében tartassa meg.

Az alispánok által a járási főjegyzői hivatalokban az év első felében megtartott felügyeleti vizsgálatokról felvett hiányjegyzéket hozzám legkésőbb folyó évi július hó 15-ig, az év második felében tartott vizsgálatokról felvett hiányjegyzéket az év december hó 31-ig az esedékes kétheti jelentéshez kapcsolva fel kell terjeszteni. Ugyanezen határidőkre a felterjesztésével egyidejűleg jelentse az alispán, hogy az év első, illetőleg második felében hány jegyzőségnél tartottak felügyeleti vizsgálatot.

6./ Járási felügyeleti vizsgálatok. A járási főjegyzők a vármegyei ügyviteli szabályzat 302. §-ában előírt panasznapokat, és a 303. §-ban előírt községi vizsgálatokat, illetőleg a vármegyei ügyviteli szabályzatban előírt 10 napi külszolgálatot a járásban pontosan tartásuk be, és azokat személyesen foganatosítsák. Kívánatos, hogy az alispánok már most utasítsák a járási főjegyzőket, hogy a részletes vizsgálati tervet már most készítsék el, és azt záros határidő alatt terjesszék fel. A vizsgálatokhoz a vármegyei számvevőség főnöke kellő gyakorlattal és szaktudással rendelkező

szaktisztviselőt rendeljen ki. A járási főjegyzők által megtartott községi vizsgálatokról – vagyis hogy szám szerint hány községben tartottak az egyes járási főjegyzők vizsgálatot – járásonként részletezve, folyó évi július hó 15-ig, illetőleg december hó 31-ig az előző pontban említett jelentéssel együtt az esedékes kétheti jelentés kapcsán kell hozzám jelentést tenni.

Budapest, 1946. évi április hó 16-án

Rajk László s. k.

A kiadmány hitelül:

Olvashatatlan aláírás

irodavezető

[Felzet:]

H.

(Írandó a belügyminiszteri rendelet hiteles másolatára.)

1. Valamennyi ügyosztályvezetőnek

2. Mérnöki hivatalnak

3. Közkórháznak

4. Villamos üzemeknek

H.

Tudomásulvétel végett kiadom azzal, hogy az első kétheti jelentést legkésőbb minden hó 13-ig, a hó végi jelentést pedig 27-ig feltétlenül terjessze be. A jelentések pontos beérkezéséért az ügyosztályvezetőket saját személyükben teszem felelőssé.

B[aja], 1946. ápr. 25.

Jobbágy [Jenő]

M. 1946. IV. 30. Olvashatatlan szignó

Eredeti tisztázat másodlata, írógéppel írt sokszorosított irat, írógéppel írt aláírással, az irodavezető tintával írt aláírásával és minisztériumi pecséttel, felzetén tintával írt rájegyzéssel. MNL BKML XXI. 502. c Baja Város Polgármesteri Hivatalának iratai; A Főjegyzői és Közjogi Ügyosztály iratai 24/3. Kig. 1946. szám

2.

Magyar Belügyminiszter
Szám: 187 010/1946. III.-3.

Tárgy: A közigazgatás
fokozottabb ellen-
őrzése tárgyában
kiadott rendelkezé-
sek kiegészítése

Budapest székesfőváros Polgármesterének,
valamint valamennyi thj.
és megyei város Polgármesterének

A közigazgatás fokozottabb ellenőrzése tárgyában kiadott 155 557/1946. III. 8–9. számú rendeletem alapján kéthetenként teendő jelentések városi viszonylatban nem tartalmazzák mindazokat az adatokat, melyek a központi hatóságnak a közigazgatás fokozottabb ellenőrzéséhez szükségesek, és éppen ezért felhívom Polgármester Urat, hogy a jövőben jelentéseit a következő szempontok figyelembevételével tegye meg:

I. Politikai helyzettel kapcsolatban arról várok jelentést, hogy működése területén nem fordulnak-e [elő] olyan cselekmények, amelyek a demokratikus államrend és köztársaság büntetőjogi védelméről alkotott 1946. [évi] VII. tc-ben lefektetett követelményeknek nem felelnek meg, és ezzel kapcsolatban Polgármester Úr jelentse, hogy hatósága területén kinek a részéről, milyen intézkedések történtek. Jelentse továbbá Polgármester Úr, hogy a koalíciós pártok együttműködésében milyen nehézségek és akadályok mutatkoztak, és annak elhárítására milyen intézkedéseket látna szükségesnek, hogy ezeket az illetékes pártok vezetőségeinek tudomására hozva, hozzájárulhassunk az esetleges zavaró körülmények kiküszöböléséhez.

II. Gazdasági helyzet. Több város polgármestere jelentést tett arról, hogy hatósága területén az árak meghaladják a megállapított maximális árakat. Ezeket a jelentéseket a helyzet megváltoztatására csak abban az esetben lehet felhasználni, ha az árak át-

lépéséről konkrét adatok állnának rendelkezésemre. Éppen ezért felhívom Polgármester Urat, hogy [a] jövőben a gazdasági helyzetről ennek figyelembevételével tegyen jelentést.

III. Társadalmi helyzet. Az önkormányzatok mai pénzügyi helyzete mellett egyes társadalmi szervek feladata olyan akciók megszervezése, melyek alkalmasak a pillanatnyi nehézségek kiküszöbölésére, és a társadalmi béke biztosítására. A társadalmi szervek ily irányú tevékenységét különös figyelemmel kívánom kísélni, és éppen ezért [az] ilyen társadalmi megmozdulásokról, és azok eredményéről minden egyes esetben részletes jelentést várok.

IV. Igazgatási helyzet. Az önkormányzati szervek működése körül fennforgó esetleges zavarok azonnali kiküszöbölése a fokozottabb ellenőrzés egyik feladata. E célból felhívom Polgármester Urat, hogy a jövőben a kéthetenkinti jelentés keretében jelentse a kiszabott rendbüntetéseket, a megindított fegyelmi eljárásokat, és azt a körülményt is, ha Polgármester Úr megállapítása szerint egyes alkalmazottak a rájuk bízott feladatok ellátására alkalmatlanok.

V. A kormányprogram végrehajtása. A kormányrendeletek maradéktalan végrehajtására nagy súlyt helyezek. Amennyiben egyes rendelkezések végrehajtása nehézségekbe ütközik, a zavaró körülményekről részletes jelentést várok.

A fenti adatok a dolog természetéből folyólag bizalmas természetűek. Épp ezért a jelentést sem kivonatossan, sem másolatban felügyeletre nem hivatott szervnek vagy közigazgatáson kívül álló tényezőnek rendelkezésére bocsátani nem lehet, mivel ilyen eljárás a hibák kiküszöbölésére szükséges intézkedések eredményességét veszélyeztetné. Ezen rendelkezésem megszegése esetén, a szabálytalanul eljáró tisztviselő ellen fegyelmi eljárást indítok.

Budapest, 1946. évi november hó 16-án

A kiadmány hitelül:

Nádasi
irodavezető

P. H. Rajk László s. k.

[Felzet:]

Irattár!

1946. dec. 30-án bemutatandó.

B[aja], 1946. dec. 18.

Jobbágy [Jenő]

Bizalmasan, szigorúan végrehajtandó!

Babics [József]

Exp. 1946. dec. 5.

Eredeti tisztázat másodlata, írógéppel írt sokszorosított irat, írógéppel írt aláírással, az iradaigazgató tintával írt aláírásával és minisztériumi pecséttel, felzetén tintával és ceruzával írt rájegyzéssel. MNL BKML XXI. 502. c Baja Város Polgármesteri Hivatalának iratai; A Főjegyzői és Közjogi Ügyosztály iratai 6101/1946. – alapszám: ad 14/22. Kig. 1947.

3.

Magyar Belügyminisztérium
188 520 szám 1946. III–3.

Tárgy: A közigazgatás fokozottabb ellenőrzésével kapcsolatban teendő polgármesteri jelentések felterjesztésének újabb szabályozása
Határidő:
Minden hó 5. napja

Budapest székesfőváros, továbbá valamennyi thj.
és m. város polgármesterének

A közigazgatás fokozottabb ellenőrzése tárgyában 155 557/1946. III. 8–9. sz. a. kiadott rendeletemben úgy intézkedtem, hogy valamennyi város polgármestere kéthetenként jelentést köteles tenni a város közállapotairól.

187 010/1946. III. 3. sz. a. közöltem azokat a szempontokat is, melyeket a jelentések megszerkesztésénél Polgármester Úrnak figyelembe kell venni.

Ezeket a rendelkezéseket most csak oda módosítom, hogy a szóban forgó jelentéseket 1947. évi január hó 1. napjától kezdődőleg csak havonta egyszer kell összeállítani és felterjeszteni.

Tekintettel arra, hogy Polgármester Úr a 183 600/1946. III. 3. sz. a. kiadott rendelkezésem alapján ugyancsak havonta jelentést tesz a városi háztartás alakulásáról, mindkét jelentés felterjesztésének idejét és módját egységesen olyképpen szabályozom, hogy a háztartás alakulását feltüntető kimutatáshoz nem kell külön kísérő jelentést csatolni, hanem a háztartás alakulását feltüntető kimutatást csatolni kell, a közállapotokról szóló polgármesteri jelentéshez, és oly időben kell postára adni, hogy a[z] hozzám a következő hó 5. napjáig feltétlenül beérkezzenek.

Úgy a polgármesteri tájékoztató jelentést, mint a háztartás alakulását feltüntető kimutatást 2–2 példányban kell felterjeszteni.

Amennyiben a hó folyamán Polgármester Úrnak a fentiekre vonatkozóan sürgős jelentenivalója lenne, ilyen esetekben természetesen függetlenül a havi jelentéstől, rendkívüli jelentést kell tenni.

A jelentések pontos beérkezéséhez fontos kormányzati érdekek fűződnek, és egyetlen város késedelme az egész anyag felhasználását és feldolgozását hátráltatja. Erre való tekintettel felhívom Polgármester Urat, hogy a jelentés elküldését fogantató tisztviselőjét a határidő pontos betartására utasítsa.

Egyidejűleg a jelentések megtételével kapcsolatban a 187 010/1946. III. 3. sz. a. már közölt szempontokon felül a következőkre hívom fel Polgármester Úr figyelmét:

I. A politikai helyzetnél, a gazdasági helyzetnél és a társadalmi helyzetnél nemcsak a fennálló nehézségekről várok jelentést, hanem arról is, hogy Polgármester Úr milyen intézkedéseket tett a nehézség kiküszöbölésére. Amennyiben ilyen intézkedések

megtétele adott esetben Polgármester Úr hatáskörét meghaladná, akkor arról kérek jelentést, hogy Polgármester Úr milyen intézkedéseket tartana szükségesnek a nehézségek elhárítására.

II. Eredményes munkát végezni csak előzetesen összeállított munkaterv alapján lehet, és a végzett munkát szintén csak a munkaterv ismerete mellett lehet elbírálni. Éppen ezért felhívom Polgármester Urat, hogy [az] 1947. évre összeállított munkatervét csatolja a január havi jelentéshez, hogy annak alapján módomban álljon a munkaterv végrehajtását figyelemmel kísérni.

III. A jelentések összeállításánál különös súlyt kell helyezni arra, hogy az kiterjedjen minden lényeges momentumra, de azért a legnagyobb mértékben tömör és rövid legyen. E tekintetben különös elismeréssel kell megemlékezni Salgótarján m. város polgármesteréről, akinek jelentései a városvezetés és az ottani közigazgatás munkájának teljes keresztmetszetét nyújtják.

IV. Helyesnek tartom, hogy egyes polgármesterek az általános jelentenivalókon felül alkalomszerűleg városuk egy-egy fontosabb kérdését /földreform, németek kitelepítése, a kórház helyzete, újjáépítés, népi kollégiumok működése stb./ részletesen ismertetik. E téren egyelőre utasítást adni nem kívánok, azonban megállapítom, hogy ez a rendszer alkalmas arra, hogy rövid idő alatt az egyes városok mai állapotáról részletes képet nyerjek.

Végül megjegyzem, hogy több városnál az a rendszer alakult ki, hogy ezeket a tájékoztató jelentéseket nem a polgármester személyesen írja alá.

Nyomatékosan felhívom Polgármester Urat, hogy [a] jövőben a jelentéseket mindenkor személyesen írja alá, mert az abban foglaltakért Polgármester Úr a felelős.

Budapest, 1947. évi január hó 15-én

A kiadmány hitelül:
Olvashatatlan aláírás
irodavezető

A miniszter helyett:
P. H. Reisinger Ferenc s. k.
államtitkár

[Felzet:]

Megbeszéljük. Babics [József]

H.

(Írandó a 188 520/1946. III. 3. számú BM körrendelet hiteles másolatára.)

Figyelemmel a hasonló tárgyban már előbb közölt belügyminiszteri körrendeletekre, e rendeletet azzal adom ki az ügyosztályvezetőknek, hogy a polgármesteri jelentéshez szükséges adatokat a rendeletben foglaltaknak megfelelően, fegyelmi felelősség terhe mellett, minden hó 1-jén, még nemleges esetben is, feltétlenül közölgék.

Erről értesítést kapnak:

1. Gazdasági ügyosztály
2. Pénzügyi osztály
3. Mérnöki hivatal
4. Árvaszék
5. Közkórház
6. Baja Város Közművei
7. Tűzoltóság

A kiadó elküldötte: 1947. jan. 28.

Olvashatatlan szignó

Eredeti tisztázat másodlata, írógéppel írt sokszorosított irat, írógéppel írt aláírással, az irodavezető tintával írt aláírásával és minisztériumi pecséttel, felzetén ceruzával írt rájegyzéssel, a határozat tintával készült. MNL BKML XXI. 502. c Baja Város Polgármesteri Hivatalának iratai; A Főjegyzői és Közjogi Ügyosztály iratai 14/6. Kig. 1947.

4.

Magyar Belügyminiszter
Szám: ad 175 042/1947 – III./3.

Tárgy: A közigazgatás
fokozottabb
ellenőrzése

Valamennyi thj. és megyei város Polgármesterének
/:Budapest székesfőváros polgármesterének is:/

Adott esetből kifolyólag közlöm Polgármester Úrral, hogy a közigazgatás fokozottabb ellenőrzése tárgyában 1946. évi november hó 16. napján kelt 187 010/1946. III/3. számú körrendeletben foglalt rendelkezések értelmében a jelenleg havonta felterjesztendő helyzetjelentések bizalmas természetűek, következőleg e jelentések egy-egy másolati példányai a Magyar Városok Országos Szövetségének közvetlenül nem küldhetők meg.

Egyidejűleg közlöm Polgármester Úrral, felhívtam a Magyar Városok Országos Szövetségét arra vonatkozóan, hogy a jövőben adatszolgáltatás iránti megkereséseit rajtam keresztül, illetőleg előzetes engedélyem alapján intézze a tagvárosokhoz.

Budapest, 1947. évi március hó 5-én

A kiadmány hitelül:
Nádasi
irodavezető

A miniszter rendeletéből:
P. H. dr. Zilahi László s. k.
miniszteri tanácsos

[Felzet:]

H.

Tudomásul véve, irattárba.

B[aja], 1947. márc. 12.

Jobbágy [Jenő]

Eredeti tisztázat másodlata, írógéppel írt sokszorosított irat, írógéppel írt aláírással, az irodavezető tintával írt aláírásával és minisztériumi pecséttel, felzetén tintával írt rájegyzéssel. MNL BKML XXI. 502. c Baja Város Polgármesteri Hivatalának iratai; A Főjegyzői és Közjogi Ügyosztály iratai 14/22. Kig. 1947.

5.

Belügyminisztérium
Szám: 201 510/1948. III./3.

Tárgy: A közigazgatás fo-
kozottabb ellenőr-
zése tárgyában ki-
adott rendelkezé-
sek kiegészítése

Budapest székesfőváros, valamennyi thj.
és megyei város polgármesterének

A 155 557/1946., [és a] 187 010/1946. számú körrendeleteimmal közöltem azokat az irányelveket, amelyeket a helyzetjelentések megtételénél szem előtt kell tartani. A beérkezett helyzetjelentésekből megállapítottam, hogy azok még mindig nem nyújtanak áttekinthető képet a város helyzetéről, a közigazgatás működéséről, a demokratikus fejlődés mikénti haladásáról.

A helyzetjelentések egységessé és teljesebbé tétele végett elrendelem, hogy azokat a jövőben fentebb hivatkozott rendeleteim gondos tanulmányozása után az alábbi beosztás és kérdések figyelembevételével kell elkészíteni.

I. Politikai helyzet.

1./ Tapasztalt-e demokráciaellenes jelenségeket? Ha igen, milyen intézkedések történtek?

2./ Népmozgalmi adatok. /kitelepülés, betelepülés volt-e, befejeződött-e, mi a tapasztalat, stb./

3./ A helyi sajtó közleményeinek milyen hatása van a közvélemény alakulására?

II. Társadalmi helyzet.

1./ A város társadalmát érintő fontosabb kérdések.

2./ A társadalmi szervek, egyesületek működése és az esetleges nehézségek.

3./ A szociális szakszolgálat működése. /hadigondozás, hadifogoly-fogadás, napközi otthon, szegényház, stb./

4./ A közegészségügyi szolgálat működése. /kórházak, jár-

vány elleni védekezés, csecsemőhalandóság, szülésznők működése, vízellátás, stb./

5./ A közművelődési szolgálat működése és a szabadművelés munkája. /óvodák, iskolák, népi kollégiumok, városi könyvtárak és múzeumok/

6./ A város és a környék társadalmi és kulturális kapcsolatainak alakulása.

7./ Színházi, irodalmi és művészeti élet.

III. Gazdasági helyzet.

1./ Mezőgazdaság és a város területén esetleg kialakult kertkultúra /gyümölcs, szőlő, zöldség, főzelék, virág/ időszerű helyzete. /szántás, vetés, termény-betakarítás mindenkori eredménye százalékszerűen a város egészéhez viszonyítva./

2./ A mezőgazdasági munkálatok menetét zavaró esetleges akadályok. /igaerő, üzemanyag, traktor, vetőmaghiány, elemi csapás, szabotázs cselekmény, stb./

3./ Milyen a mezőgazdaság fejlesztésére alakult népi szervezeteknek a működése? /termelési bizottságok, földműves-szövetkezetek, gazdajegyzők/

4./ Az újbirtokosok és földhözjuttatottak érdekében tett intézkedések. /telekkönyvelés-állás, igaerő, házépítési akció/

5./ A közellátás menete és az esetleges nehézségek elhárítása érdekében tett intézkedések.

6./ Az ipar helyzete. /nyersanyagellátás, vállalatok keletkezése és megszűnése, elpusztult üzemek újjáépítése, munkanélküliség, valamint az ipari munkavállalók helyzete/

7./ A kereskedelem helyzete. /tőke és áruellátás, cégek keletkezése és megszűnése/

8./ Idegenforgalom.

9./ A város és a környék gazdasági kapcsolatainak alakulása.

IV. Igazgatás.

1./ A tényleges létszám eltérése a tervezett új személyzeti létszámtól, az eltérés rövid indokolásával.

2./ Az igazgatás általános helyzete, a felmerülő esetleges nehézségek és az elhárításukra tett esetleges intézkedések.

3./ A felügyeleti jogból származó kötelességek teljesítése. /a főispán, a polgármester, a városi számvevőség által tartott felügyeleti vizsgálatok száma, és az ezek során felmerült főbb észrevételek és a tett intézkedések/

4./ A közigazgatás zavartalan működése érdekében tartott polgármesteri értekezletek, az értekezlet megtartása, a felmerült jelentősebb kérdések és a megoldások tárgyában tett intézkedések. Népi szervek részvétele a tiszti értekezleteken.

5./ A közigazgatási bizottságban a szakigazgatási ágak részéről felmerült fontosabb kérdések és az azok megoldása iránt tett intézkedések. /csak thj. városoknál/

6./ Hány fegyelmi ügy van folyamatban, a hó folyamán megindult és megszűnt fegyelmi eljárások esetenkénti feltüntetésével. Külön kell feltüntetni a fegyelmi eljárás alatt álló alkalmazott állásától fel van függesztve, és megjelölni a felfüggesztés kezdetének időpontját.

7./ Önkormányzati testületek működése /th. bizottság, kisgyűlés, városi képviselőtestület, városi tanács/ a tartott ülések száma, a letárgyalt fontosabb ügyek feltüntetésével.

V. Háztartási helyzet.

1./ A város háztartási alapjának mindenkori helyzete, a költségvetésszerű bevételek és kiadások aránya százalékokban.

2./ A költségvetés végrehajtása, a végrehajtás és a háztartás zavartalan vitelét akadályozó egyes körülmények megjelölése. / az adóbehajtás eredménye adónemenként, az esedékes adórészesedést a város megkapta-e rendes időben, a hátralék milyen százalékot tesz ki/

3./ /Csak thj. városoknál/. A törvényhatósági állattenyésztési alap helyzete, kapcsolatban az állattenyésztés általános szükségletével /legelők, rétek állapota, takarmányellátás, apaállat beszerzése és az e téren mutatkozó hiányok megszüntetésére tett intézkedések./

4./ /Csak thj. városoknál/. A törvényhatósági útalap helyzete, kapcsolatban a törvényhatósági útügyi viszonyaival és útépitési programjának végrehajtásával. /útépitések és javítások mennyisége km-ben feltüntetve./

5./ A városi üzemek helyzete és működése.

VI. 3 éves terv.

1./ A 3 éves terv végrehajtása, a végrehajtást akadályozó egyes körülmények és elhárításukra tett intézkedések. /a terv-megbízottak működése/

VII. Egyéb.

A jelentésnek e részében kell megemlíteni mindazokat a fontos, de a fenti csoportok alá nem tartozó kérdéseket, melyekről Polgármester úr megítélése szerint a belügyminiszternek tudomást kell szereznie.

Figyelmeztetem Polgármester urat, hogy jelentéseiben a I., II., IV., V. és VI. fejezetre különös gondot fordítson.

A fentiek szerint elkészített jelentést a tárgyhónap utolsó napján [a] thj. városok polgármestereinek egy példányban a város főispánjához, két példányban hozzám, Budapest polgármestere két példányban hozzám, megyei városok polgármestereinek egy példányban a vármegye alispánjához, két példányban hozzám kell felterjeszteni.

Figyelmeztetem Polgármester urat, hogy amennyiben a határidő be nem tartása miatt mulasztást kellene észlelnem, a megtorlás iránt az 1929. évi XXX. tc. 75. §-a alapján azonnal intézkedni fogok, mert megengedhetetlen az, hogy egyesek hanyagsága miatt a helyzetjelentések feldolgozása késedelmet szenvedjen.

Budapest, 1948. évi február hó 11-én

A miniszter rendeletéből:

dr. Fischer Gyula

s. k. miniszteri osztályfőnök

A kiadmány hitelül:

Nádassy s. hiv. főigazgató P. H.

[Felzet:]

Azonnal IX. 18. Dr. Jobbágy [Jenő]

14/7. Kig. 1948.

H.

(Írandó a benti [BM rendelet] hiteles másolatára.)

A belügyminiszter úr benti rendeletét azzal adom ki, hogy az ügyosztály vezetőinek az ügyosztályukat érintő jelentésüket f. hó 21-én de. 12-óráig feltétlenül tegyék meg. A jelentéstételnél alkalmazkodni kell a BM rendelet beosztásához (Pl. III. Gazdasági helyzet 2. pont, vagy VI. 3 éves terv 1. pont) aszerint, amint az egyes ügyosztályok a rendeletben érintve vannak. Mostani rendeletemtől eltekintve azonban minden ügyosztályvezető köteles jelentését a rendeletben előadottak szem előtt tartásával minden hó 20-án de. 12-óráig, sürgetés bevéárása nélkül, fegyelmi felelősség terhe mellett a leggondosabban elkészíteni, és hozzám beküldeni. Jelentést még nemleges esetben is kérek.

Erről értesítést kapnak:

- 1) Összes ügyosztályvezetők
 - 2) Tisztiorvos
 - 3) Közművek
 - 4) Gellért Viktória
- B[aja], 1948. febr. 18.

Dr. Jobbágy [Jenő] s. k. főjegyző

Elküldte: 1948. febr. 18.

Pogány [Mária] kiadó

Eredeti tisztázat másodlata, írógéppel írt sokszorosított irat, írógéppel írt aláírással, az irodavezető tintával írt aláírásával és minisztériumi pecséttel, felzetén tintával és ceruzával írt rájegyzésekkel. MNL BKML XXI. 502. c Baja Város Polgármesteri Hivatalának iratai; A Főjegyzői és Közjogi Ügyosztály iratai 14/7. Kig. 1948.

Rövidítések, mozaikszavak

aug. augusztus	h. helyettes
áll. állami	hl hektoliter
ápr. április	ill. illetve
BCG-oltás „ <i>Bilié Calmette-Guérin bacillus</i> ” kezdőbetűiből; védőoltás tbc ellen	jan. január
MNL BKML Magyar Nemzeti Levéltár Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára	JOINT American Jewish Joint Distribution Committee = Amerikai Zsidó Közös Szétosztó Bizottság (amerikai zsidó segélyszervezet)
BM Belügyminisztérium	jkvi jegyzőkönyvi
cca. circa = körülbelül, mintegy	K. Kiadónak
ciszt. ciszterci	kat. katasztrális
cm centiméter	kb. körülbelül
dec. december	ker. kereskedő
db darab	ker. kerületi
de. délelőtt	kg kilogramm
dkg dekagramm	kgy. közgyűlés(i)
DDT diklór-difenil-triklór-etán, gezarol (rovarirtó)	KH Közellátási Hivatal
dr. doktor	Kib. Közigazgatási Bizottság(i)
Eb. Egyeztető bizottság	Kig. Közigazgatási
EB Egységes búzakenyérlist (malmi jelzése EB)	kir. király
Eln./eln. Elnöki	km kilométer
EPOSZ Egységes Parasztifjúsági Szervezetek Országos Szövetsége	kp. központi
Exp. Expediálva = Kiadva	Korm. Kormány
Érk. Érkezett	korm. kormányzója
f. folyó	ksz. kékszám
febr. február	kV kilovolt
FÉKOSZ Földmunkások és Kisbirtokosok Országos Szövetsége	kVA kilovoltamper
fjzó főjegyző	kWh kilowattóra
FM Földművelésügyi Minisztérium	l liter
fm folyóméter	LSZ Levéltári Szemle
főisp. főispán(i)	m méter
Ft forint	m. megyei
g. kp. gramm × 1 kilopond erő	m² négyzetméter
H. Határozat	m³ köbméter
	M. Menesztve
	MABI Magánalkalmazottak Biztosító Intézete
	MATI Magasépítési Tervező Intézet

- márc.** március
MÁLLERD Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek
MÁV Magyar Államvasutak
MÁVAUT Magyar Államvasutak Autóbusz Társaság
MDP Magyar Dolgozók Pártja
MDTR Magyar Királyi Duna-Tengerhajózási Részvénytársaság
ME miniszterelnök(i)
MESZHART Magyar-Szovjet Hajózási Részvénytársaság
mezőgazd. mezőgazdaság(i)
MFTR Magyar Királyi Folyam és Tengerhajózási Részvénytársaság
min. miniszteri
MK Magyar Közlöny
MNDSZ Magyar Nők Demokratikus Szövetsége
MÉV Miniszterelnökség Sajtóosztálya (V.)
MOSZK Magyar Országos Szövetkezeti Központ
nev. tan. nevében tanácsnok
NM Népjóléti Minisztérium
NOSTRA „*NOSTRA*” Általános Kereskedelmi és Kereskedelmi Részvénytársaság
nov. november
N. V. Nemzeti Vállalat
OKI Országos Közegészségügyi Intézet
okl. okleveles
okt. október
OMTK Országos Magyar Tejszövetkezeti Központ
ONCSA Országos Nép- és Családvédelmi Alap
orsz. országos
OTI Országos Társadalombiztosítási Intézet
OVH Országos Vízügyi Hivatal
P pengő
PDP Polgári Demokrata Párt
P. H. pecsét helye
pl. például
polgm. polgármester(i)
- q** mázsa
RÄDDA BARNEN „*Mentsd a gyermekeket*” svéd segélyszervezet
rend. rendelet
r. kat., rk. római katolikus
Rt. Részvénytársaság
Sc. Scrinium = (itt:) Levéltárba!
s. hiv. segédhivatali
stb. s a többi
sz. született
sz. szám, számú
sz. a. szám alatt
szem. személyzeti
szept. szeptember
sz. n. szám nélkül
szül. született
T./t. Tisztelt
t. tonna
tan. tanácsnok
tbc tuberkulózis (tébécé)
tc. törvénycikk
th. törvényhatóság(i)
thj. törvényhatósági jogú
ty. typhus, tífusz
u. utca(i)
UFOSZ Újgazdák és Földhözjuttatottak Országos Szövetsége
UNICEF United Nations Children’s Emergency Fund = Egyesült Nemzetek Gyermeksegélyezési Alapja
UNRRA United Nations Relief and Rehabilitation Administration = Egyesült Nemzetek Segélyezési és Újjáépítési Hivatala
úm. úgymint
ún. úgynevezett
V volt
VÁB Választott Bíróság(ok)
várm./vm. vármegye(i)
VKM Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium
VOME Vármegyék és Városok Országos Mentőegyesülete
... olvashatatlan szó vagy szavak; hiányzó szövegrész
(...) kihagyott szövegrész

Idegen szavak

agitáció (lat.): 1) mások (politikai) nézeteinek erőszakos megváltoztatására irányuló kísérlet 2) meggyőző, rábeszélő, felvilágosító tevékenység, főképpen társadalmi vagy politikai célokból 3) politikai izgatás, lázadásra sztítás

aggregátor (lat.): 1) gépcsoport; két vagy több gépnek egységgé való összekapcsolása valamely közös munka elvégzésére 2) helyi jellegű igények kielégítésére szolgáló, energia- főleg áramfejlesztő gépcsoport

alvé (halva, halvé, arab → tör.): mézből, lisztből és dióból készült, török eredetű keleti édesség; törökméz

anomália (gör.): rendellenesség; a normától, szabályostól eltérő jelenség

centenárium (lat.): 1) valamely esemény százéves évfordulója 2) valamely esemény százéves évfordulójának megünneplése

cenzus (lat.): 1) vagyonbecslés, adóbecslés 2) egyes jogoknak (pl. a választójognak) feltételekhez (pl. vagyonhoz, nemhez, iskolázottsághoz) kötése 3) népszámlálás

circa (lat.): körülbelül, mintegy

deficit (lat-ném.): költségvetési hiány

deponál (lat.): 1) letétbe helyez, megőrzésre átad (pl. értéket, iratot ügyvédnél, bankban) 2) lerak, letesz valamit meghatározott helyen

deportál (lat.): főképp politikai okokból kényszerlakhelyre vagy külföldre telepít, munkatáborba, koncentrációs táborba hurcol személyt, társadalmi, vallási vagy etnikai csoport tagjait

devalváció (lat.): 1) pénz értékének csökkenése vagy csökkentése 2) valamely jelenség, dolog értékének csökkenése vagy csökkentése

diphtheria (gör-fra.): torokgyík, a torok és a légutak bakteriális fertőző betegsége, a hangszálakon és a mandulákon képződő hártás lerakódással (kórokozója a *Corynebacterium diphtheriae*)

diluvialis (lat.): jégkorszakbeli, a jégkorszakban előforduló, arra jellemző

diszparitás (lat.): 1) különműség, összeegyeztethetlenség, különbözőség 2) a névértéktől nagymértékben eltérő tőzsedei árfolyam

ejektor (lat.): gőzsugárszivattyú

eminens (lat.): 1) kitűnő, kiváló 2) elsőrendű, nagyon fontos

eternit (ném.): azbesztből és cementből sajtolt víz- és tűzálló anyag

exhumál (lat.): eltemetett holttestet kihantol, sírjából kiemel

fayence (fajansz) (fra.): (Faenza olasz város nevéből) ónmázás cserépfajta

funkcionárius (lat.): 1) párt vagy társadalmi szervezet munkatársa 2) hivatalnok, tisztségviselő

fúzió (lat.): 1) egyesülés, több különálló egységnek egy új egységgé válása 2) vállalatok egyesülése, eggyé válása

hygienikus (gör-lat.): az egészségügyi követelményeknek megfelelő; egészséges

illegitim (lat.): 1) törvénytelen, törvény által el nem ismert 2) közösségi elfogadottság, legitimitáció nélküli (pl. uralom)

immobilitás (lat.): képtelenség a készpénzfizetésre

impozáns (fra-ném.): nagyszabású, méreteiben és külsőségeiben nagyszerű (pl. esemény, építmény)

impregnál (lat.): telít, beavat, porusos anyagot átitat oldattal vagy emulzióval, pl. víz, tűz vagy gombásodás elleni védekezés céljából

incidens (lat.): váratlan, kellemetlen esemény

infláció (lat.): az általános árszínvonal növekedése, pénzromlás

intenció (lat.): szándék, irányítás, útmutatás, törekvés, célzat

internátus (fra-ném.): diákotthon, kolégium

interpretálás (lat.): értelmezés, valamely nehezen érthető vagy érthetetlen jelenség, szöveg, gondolati szerkezet magyarázata

intervenció (lat.): közbeavatkozás, közbelépés, közbenjárás (valamely ügy intézésében)

kalkuláció (lat.): 1) valaminek a kiszámítása, számítás, számolás (valamivel kapcsolatban) 2) termék, szolgáltatás költségeinek és árának előzetes kiszámítása

kollektív (szerződés) (lat.): a munkaadók és a munkavállalók közötti, a jogokat és köteleességeket kölcsönös érvényrelyel rögzítő munkahelyi (szerződés)

kompenzáció (lat.): 1) kiegyenlítés, beszámítás 2) kárpótlás, valamely kár részleges kiegyenlítése

komplexum (lat.): rendeltetésükben összetartozó épületek

kompresszor (lat.): gázsűrítő, gáz összenyomását végző motoros berendezés

kondíció (lat.): egészségi és szellemi állapot, erőnlét

konjunktúra (lat.): 1) gazdasági fellendülés, erős gazdasági növekedés 2) kedvező viszonyok, a körülmények kedvező alakulása

konzolidáció (lat.): megszilárdítás, megerősítés (helyzeté, állapoté)

kooperál (lat.): együttműködik, tevékenységet összehangoltan végez

korrupció (lat.): 1) romlottság, züllöttség (a közéletben) 2) megvesztegetés, pénzért vagy ellenszolgáltatásért megvásárolt törvénytelen előny, szolgáltatás

konvenció (kukoricaföld) (lat.): meg egyezésem, szerződés (kukoricaföld)

kvalifikált (lat.): minősített, képesített

lampion (ol-ném.): hengeres vagy négy-szögletes, harmónikaszerű papírból készített, belsejében gyertyával vagy villanykörtével ellátott, színes, hordozható vagy felfüggesztett világítóeszköz

manzárd (fra.): (F. Mansard építész nevéől): 1) magasított és tört oldalú, beépíthető háztető 2) padlásszoba, tetőtérbe épített szoba vagy lakás

mobil (lat.): mozdítható, szállítható, térben máshová helyezhető (berendezés, gép, tárgy)

Narodna Uprava (szrb.): Népi Igazgatóság

penicillin (lat-ang.): egyes penészgombák által előállított antibiotikum, fertőző betegségek kórokozóinak szaporodását gátló anyag

pilot (fra-ném.): vashegygel ellátott cölöp, cövek

preventív (lat.): valamit megelőző, előre elhárító

prédikáció (lat.): szentbeszéd, igehirdetés

primer (hálózat) (fra.): külső áramforrásból működő (hálózat)

propagál (lat.): 1) valamit hirdet, valamire valakit rá akar beszélni 2) népszerűsít 3) valamely eszmének, tannak híveket toboroz, meggyőz valamely eszme ügyében

pro arte (lat.): művészetért (díj)

redukció (lat.): 1) kisebbités, csökkentés 2) korlátozás

rentabilitás (lat.): jövedelmezőség

rentábilis (lat.): jövedelmező, gazdasági hasznot hajtó, kifizető (pl. vállalkozás, tevékenység)

retorta (lat.): 1) körte formájú, hajlított nyakú, vegyi folyamatok elvégzésére szolgáló edény 2) hevítő és lepárló készülék

rubeóla (lat.): rózsahimlő, vírusos fertőző gyermekbetegség, méhen belüli magzati károsodást okoz

sic! (lat.): így! (szövegben – rendszerint zárójelben – a betű szerinti hűségre figyelmeztet)

scontro (ol.): nyilvántartás

stabilizáció (lat.): a kiegyensúlyozottság és szabályozottság megvalósítása a működésben, pl. a gazdasági, társadalmi életben, a politikában

stádium (gör-lat.): 1) valamely átmeneti állapot 2) egy korábbi állapothoz képest magasabb fokú fejlődési szakasz valamely fejlődési folyamatban

státus (lat.): álláshely, állás (munkahelyen)

steersütés (ang.-magy.): bérsütés

sterilizátor (lat.): csírátlanító, fertőtlenítő berendezés vagy vegyszer

szabotázs (fra.): 1) szándékos kártevő tevékenység 2) valamely munka, tevékenység szándékos akadályozása

szekunder (hálózat) (lat-ném.): az átalakított villamos áramot átvevő, továbbító (hálózat)

szifon (gör-lat.): búzelzáró, szivornya (vezetékes víz lefolyójában)

tantième (fra.): osztalék

transzformátor (lat.): váltakozó elektromos áram feszültségét megváltoztató berendezés, amely az elektromágneses indukció elvén működik

tuberkulózis (lat.): gümőkór, elsősorban tüdőbaj, fertőző betegség (l. még tbc)

turbina (lat-fra.): áramló anyag (víz, gőz, gáz) mozgási energiáját lapátszerkezet segítségével forgó mozgássá alakító gép

typhus (gör-lat.): 1) hastífusz, a bélcsatorna súlyos fertőző betegsége 2) kiütéses tífusz 3) hagymáz, önkívülettel, magas lázzal járó súlyos betegségek közös neve

Régi kifejezések, fogalmak, elnevezések, hivatalok

Adópengő: Magyar pénzegység, amelyet 1946. január 1-jén vezettek be elszámolási egységként, és 1946. július 31-ig volt törvényes fizetőeszköz, amikor a pengővel együtt kivonták a forgalomból. A kormány által bevezetett új pénznem gyakorlati alkalmazása a fent említett időszakban 1 adópengő = 1 pengő árfolyamon történt. Január 1-jétől fogva naponta közzétettek egy indexszámot, amely megadta, hogy 1 adópengő hány pengővel egyenlő. Az indexszámot a Magyar Gazdaságkutató Intézet (ma: Gazdaságkutató Zrt.) határozta meg a fogyasztói árakból vett mintavétellel a következő súlyozással: élelmiszer 50%, iparcikkek (piaci áron) 30%, iparcikkek (kötött áron) 20%. Az adókat is adópengőben vetették ki, de ezeket pengőben kellett befizetni az esedékesség napján érvényes adópengőindex szerint. Ez a rendszer 1946 januárjától márciusig jól működött, mivel az indexszám tükrözte az árszínvonal alakulását. A költségvetés kiadásainak adókból finanszírozott hányada 7%-ról 14%-ra nőtt. 1946 áprilisától azonban az adópengőindex növekedése elmaradt az árszínvonal emelkedésétől, ami az adópengő értékvesztéséhez vezetett. Az adópengő a kötelezettségek és követelések általános elszámolási egységévé vált. 1946 májusában a kincstár adópengőre szóló adójegyeket (két hónapos lejáratú, adópengőre szóló kötvényeket) bocsátott ki. Ezek kezdetben az adófizetést szolgálták, június 23-tól már a közüzemi díjakat is ki lehetett

egyenlíteni adójegyekkel, július 8-ától pedig törvényes fizetőeszközzé vált és kiszorította az addigra már teljesen értékét veszített pengő bankjegyeket. Az árszínvonal mögött elmaradó indexálás és az adójegyek fokozódó kibocsátása az adópengő elértéktelenedéséhez vezetett. 1946. augusztus 1-jén a forint bevezetésekor egy forint 200 millió adópengővel volt egyenlő.

Angolkór, rachitis: A D-vitamin, kalcium és foszfát hiánya miatt kialakuló betegség, amely a csontok gyengülését és elpuhulását okozza.

Államépítészeti Hivatal: Az 1877. évi XXIV. tc. alapján létesült. Felügyeletét 1944–1950 között a közúti felügyelők útján a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter, illetve 1945. november 15-től a közlekedésügyi miniszter látta el. Ügykörébe tartozott: az állami közutak építése, fenntartása és kezelése; a magasépítészeti ügyek ellátása; az útmesterek, útkaparók ellenőrzése. Szervezete: az Államépítészeti Hivatal élén főmérnök állt, aki a műszaki és irodai személyzet munkáját irányította. Minden vármegye székhelyén önálló hivatal működött. 1943-ban Magyarországon 40 önálló hivatal és két kirendeltség létezett. A 10 210/1946. KM számú rendelet (MK 1946. III. 1. 50. sz.) értelmében a közületi munkát végzők részére az élelmiszerpótdíjakat vidéken a területileg illetékes Államépítészeti Hivatal

állította ki. A 340/1949. MT számú határozat (MK 1949. VII. 17. 149. sz.) értelmében az Államépítészeti Hivatalról leválasztották az útjavító és karbantartó részlegeket, és ezeket önálló nemzeti vállalat formában működtették tovább. A 4326/1949. MT számú rendelet (MK 1949. XI. 26. 246. sz.) értelmében a közületi magas- és mélyépítkezéseknél az illetékes Államépítészeti Hivatal volt az alvállalkozó.

Bajai Nemzeti Bizottság (BNB): Nép-hatalmi és különleges feladatokra alakult bizottság, amely 1945–1949 között működött. A BNB 1945. január 27-én alakult meg a régi közigazgatás ellenőrzésére, az élet megindítására. A baloldali gondolkodású és pártállású emberekből létrehozott, ún. „*Városi Tanácsból*” alakult. A BNB a demokratikus pártok helyi szövetsége volt, amely kitűzött céljának megfelelően nem folyt bele a közigazgatásba, hanem úgy alakította újjá a közigazgatási szerveket, hogy azokban a társadalom minden rétege választás nélkül is arányos képviselést nyerjen. Feladata volt ellenőrizni, hogy a közigazgatási szervek a demokratikus irányvonalnak megfelelően végzik-e munkájukat. A BNB ülésein nemcsak előterjesztették a mezőgazdasági termelés megindításával kapcsolatos tapasztalatokat, hanem javaslatokat is tettek a bajok leküzdésére. A BNB 1945-től a földbirtokreform végrehajtásának is tevékeny részese lett. A Termelési Bizottság 1945. januárjában alakult meg, naponta „*működött*”, és időről-időre beszámolt erről BNB-nek. A Földigénylő Bizottság is a BNB-nek volt alárendelve. 1946-ban a BNB működésében komoly zavaró tényezőnek bizonyult a sváb kitelepítés, és általában a telepések helyzete. 1946. júniusában sor került a kitelepítendők összeírására. A 70 010/1946. BM számú rendelet értelmében Mentésítő Bizottságot szerveztek, amelyben minden párt egy-egy taggal

képviseltette magát, és a BNB támogatta a munkájukat. A BNB-nek állandó napi-rendi pontja volt a kitelepítés kérdése. A két szerv együttműködése úgy történt, hogy a Mentésítő Bizottság időnként beszámolt a végzett munkáról a BNB-nek, és együttes ülésen foglalkoztak a felmerült vitás kérdésekkel. Rendkívüli esetben a BNB 24 órán belül megkapta a mentesítési iratokat. 1948-tól már az államvédelmi szervek helyi osztálya is bekapcsolódott a kitelepítés munkájába. A BNB alkalmanként svábmentő szerepet is játszott, de tevékenységére nem ez volt a jellemző. A Birtokrendező Bizottság 1949. szeptember 27-től október 20-ig dolgozott, de még az ő munkájuk után is maradt egy sor, a későbbiekben elintézendő, a földbirtokreformmal kapcsolatos probléma.

Bajai Parlament: 1947. januárjában tartotta meg összejövetelét. Ezen a város vezetősége, valamennyi párt képviselőjében párttagok és a város közönsége vett részt. Az összejövetelen a pártok tagjai kérdéseket intéztek a város vezetőségéhez, amelyre a válaszokat és felvilágosításokat Babics József polgármester adta meg. Későbbi működéséről nincsenek adatok.

Bajai Takarékpénztár: A Deák Ferenc utca–Szentháromság tér–Roosevelt tér–Déri Miksa köz által határolt épület-tömb. Az 1847-ben alapított takarékpénztár 1863-ban vásárolta meg az épület Deák utcai vonalán lévő présházat, és építette fel itt a székházát, bővítve azt a Szentháromság tere néző új szárnyal. A Roosevelt téri épületrész 1893-ban Pártos Gyula tervei alapján szecessziós stílusban épült. A Városi Múzeum és Képtár 1936. évi alapításakor a takarékpénztár ingyen engedte át a Roosevelt téri helyiségeit az új intézmény céljaira. 1947-ben is a Bajai Takarékpénztár előzékenysége tette lehetővé, hogy épület-

ében a város a múzeumi gyűjteményt, a közkönyvtárat olvasótermekkel, a képtárat, sőt egy kb. 200 személyes előadótermet is, elhelyezhesse. 1948-tól ez a pénzügyintézet bonyolította le a háborús kárt szenvedett lakóépületek helyreállítási kölcsönszolgáltatását, és itt helyezte el betéti állományának egy részét 1948 augusztusában a gázgyár.

Bajaszentistván (Szentistván): 1782-ben Pandúr, 1805-ben Kákony falvak lakóinak ideköltözésével bővült. 1863-ban község, 1873-ban nagyközség lett. Mint ilyen Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyéhez tartozott. 1898-ig Szentistván volt a neve, ekkortól hívták Bajaszentistvánnak. Az 1930. évi XXX. tc. Baja thj. városhoz, ezáltal Bács-Bodrog vármegyéhez csatolta. Ma Baja egyik városrésze, annak X. kerülete.

Bara: Délszláv szó, jelentése: pocsolya. A bajai „Bara” a város déli részén volt. A Szabadság út – Lökert sor – Szent Antal utca határolta, ma lakóházakkal beépített terület. Elnevezése ma is ez.

Báránymimlő, varicella. Fertőző betegség. Vírusa cseppfertőzéssel, a légutakon át jut a szervezetbe. A bőrön megjelenő vörös foltok erősen viszkető hólyagokká alakulnak, egy részük elgennyesedhet; pörkösödéssel, általában nyom nélkül gyógyulnak. A többnyire kisgyermekkorban lezajló, enyhe lefolyású (felőttkorban általában súlyosabb) betegség immunitást ad.

Begyűjtés (beszolgáltatás): Mezőgazdasági termények, állatok és állati termékek beszerzése az állam részére közellátás, ipari nyersanyag, export, általában központi készletek képzése céljából. Magyarországon 1956 októberéig magában foglalta a kötelező szolgáltatást (beadást), a szerződéses termeltetést,

az állami felvásárlást és a természetbeni keresményeket. A szolgáltatás egyik módszere a kötelező beadás volt, amely kötelezte a termelőket, hogy a mezőgazdasági termékek meghatározott mennyiségét a szabad felvásárlási árnál alacsonyabb, megszabott áron bocsássák az állam rendelkezésére. A kötelező szolgáltatás megszüntetése után a mezőgazdasági termékeknek az állam részére történő beszerzését felvásárlásnak nevezik. Ennek fő módszere a termelők saját elhatározásból eladott termékeinek és terményeinek szerződéses és szabad felvásárlása.

B-lista: Titkosított lista, amely a „*Bizalmas*” szó kezdőbetűjéről kapta a nevét. Ez a főként politikai okokból elbocsátott vagy áthelyezett közalkalmazottak jegyzéke volt. Magyarországon nagyarányú B-listázást 1920-ban és 1945–1946-ban hajtottak végre. Ez utóbbit Rajk László belügyminisztersége alatt. A „*B-lista*” rendelet végrehajtása súlyosan érintette Baja közigazgatását is. Az 1947. május 12-i polgármesteri jelentés szerint a rendelet miatt a városi alkalmazottaknak kb. 50%-át kellett elbocsátani. Az elbocsátások a városi közigazgatásban nagy összevonásokat és átrendezéseket tettek szükségessé. Baján a mérnöki hivatal (1 műszaki tanácsos, 1 főmérnök és 1 adminisztratív tisztviselő) a középfokú műszaki személyzet teljes B-listázása miatt minden apró-cseprő dologgal foglalkozni kényszerült. A városi adóhivatal zavartalan ügyvitele emiatt nem volt biztosítható, mert a megmaradt beosztottak egy része kezdő és szakképzettséggel nem rendelkező tisztviselő volt.

Bolgárkertész: Bolgár származású kertészek által Magyarországon az 1870-es években meghonosított kertgazdálkodási mód; a fogyasztópiachoz közel folytatott kisüzemi gazdálkodás viszonylag

nagy hozamát trágyázással, öntözéssel és a terület tökéletes kihasználásával éri el. Baján 1949-ben a Kis-Pandúr-szigeten szándékoztak bolgárkertészetet létesíteni.

Bükköny (Vicia): A pillangósvirágúak családjába tartozó egyéves vagy évelő gyom, illetve takarmánynövény. Levelei párosan szárnyasan összetettek, a levélgerinc kacsá alakult. Értékes takarmány a szöszösbükköny (*V. villosa*).

Diftéria, torokgyík. Általában cseppfertőzéssel terjedő fertőző gyermekbetegség. A kórokozó baktérium (*Corynebacterium diphtheriae*) a nyálkahártyákon vagy a bőr sérülésein át jut a szervezetbe: megtelepedése helyén gyulladást, sejtelhalást okoz. A torok vagy a gége nyálkahártyájának duzzadása és a rajta képződő szürkés, vastag lepedék régen gyakran okozott fulladást. A baktérium toxinja súlyosan károsítja a szívizmot, az idegrendszert, a májat, a vesét és a mellékvesét. A gyermekek kötelező diftériavédőoltása nyomán a szervezetben tartós immunitás alakul ki.

Dolgozó Parasztok és Földmunkások Országos Szövetsége (DÉFOSZ): Paraszti tömegszervezet Magyarországon 1948–1952 között. A parasztság politikai képviselőjét ellátó parasztpártok háttérbe szorítása után 1948. december 18-án alakult a Földmunkások és Kisbirtokosok Országos Szövetsége, valamint az Újbirtokosok és Földhözjuttatottak Országos Szövetsége egyesítésével, a szegény- és középparasztság egységes érdekképviseleti szervezeteként. A működése középpontjába állított politikai feladatok – az állami agrárpolitika támogatása, az MDP befolyásának növelése, a szocialista építés és a térszerkesztés propagálása a mezőgazdaságban dolgozók körében – háttérbe szorították az érdekvédelmi funkciót. Politikai tömegszervezetként

beépült az állam intézményrendszerébe, irányítása az MDP agrárpolitikai bizottsága hatáskörébe tartozott. A mezőgazdaság állami szektorában (gépállomások, állami és erdőgazdaságok) folyamatosan épültek ki az üzemi bizottságok 1949–1950-ben. Hozzávetőlegesen 3300 falusi és 1100 üzemi szervezet létesült. Ezek keretén belül könyvtárakat létesítettek, esti tanfolyamokat szerveztek, amelyek részint a politikai rendszer tanainak propagálását, részint a szakmai továbbképzést biztosították. A DÉFOSZ hivatalos lapja a *Szabad Föld* volt. A DÉFOSZ 1952. január 19-én szűnt meg. Utóda a Mezőgazdasági és Erdészeti Dolgozók szakszervezete lett.

Duna-híd: A bajai Duna-híd 1906–1908 között épült, ekkor ez volt az egyetlen vasúti híd Budapesttől délre. A szövetséges légierő gépei 1944. szeptember 21-én lebombázták. A híd lerombolása elvágtá Baját a Dunántúltól. A bajai városvezetés 1947. június végén kapta meg a közlekedésügyi miniszter leiratát, amelyben a bajai Duna-híd újjáépítését a hároméves terv keretében határozottan megígérte. A bajai Duna-hidat vasúti és közúti hídnak tervezték, amelynek előmunkálatai 1947-ben már folytak. Az újjáépült hidat 1950 decemberében adták át a forgalomnak.

Dunavölgyi Leccapoló: A Pestvármegyei Dunavölgy Leccapoló és Öntöző Társulat közkeletű neve. 1909-ben alakult a Kunszentmiklós-Fülöpszállás-Akasztó vidékén lévő mocsarak leccapolására, és a lapos terület teknőiben összegyülemmlő belvizek elvezetésére. Érdekeltségi területe 122 000 kataszteri hold. A 620 kilométert kitevő csatornahálózatát 1923–1929 között építették 7 millió pengő államkölcsönrel. Az időközben kitört gazdasági világválság miatt a nyert területek belterjes művelés alá vételét és az addig vízzel borított szike-

sek megjavítását az érdekeltek anyagilag nem győzték, és így a társulati járulékok fizetése hatalmas terhet rótt a tagjaira. A társulat öntözési terveinek megvalósítására sem volt pénze az érdekeltségnek, működését általában pénzügyi nehézségek gátolták.

EB liszt: Az „*egységes búzakenyérliszt*” (malmi jelzése EB) megnevezése. Ezt a lisztfajtát elsősorban kenyérellátáshoz, részben pedig finomlisztellátásra használták fel. A Közellátási Minisztérium 91 530/1946. számú rendelete az EB liszt örölető malmi eladási árát 100 kilogrammonként 72 Ft-ban, a nagykereskedői eladási árát ugyancsak 100 kilogrammonként 76 Ft-ban, a kiskereskedői eladási (fogyasztói) árát kilogrammonként 82 fillérben állapította meg.

Egyesült Parasztfjúság Országos Szövetsége (EPOSZ): A parasztfjúság egységes tömegszervezete. 1948-ban alakult az addig fennállott különböző ifjúsági szervezetek közös programja alapján. A DISZ megalakulásakor 1950 júniusában szűnt meg.

Ejektoros kút: A vízvezetéki csőhálózatba kapcsolt közkutak egyik fajtája. A kútnak általában olyannak kell lennie, hogy télen, használat után, a kútöntvénynek az elzárószepel és a kifolyónyelés közötti részében visszamaradó víz be ne fagyjon. A felmenő csövön alul kis nyílások vannak: a kút használata után a csőben maradt víz ezeken kifolyik és az öntvénynek a fagymentes mélységben lévő alsó részében gyűlik össze. Mikor a kút szelepét a rugós kar lenyomásával legközelebb nyitják, a felmenő cső ejektornak nevezett szűkülétén nagy sebességgel áthaladó víz az említett kis nyílásokon át az öntvényben visszamaradt vizet kiszippantja.

Erdei üdülőiskola és gyermekszanatórium: Baja városa 1937-ben hozta létre és az intézmény 1944-ig működött. A régi lövőházi pavilont alakították át iskolai célokra. Tüdőbeteg gyermekeket tanítottak itt. A második világháború alatt az intézmény katonai célokat szolgált. A város hitelből és a Sas-akció által nyújtott anyagi támogatással kezdte meg 1947 májusában a háborús események következtében súlyosan károsodott intézmény helyreállítási munkálatait. 1947 novemberében a Joint 3000 Ft készpénzt, a svéd Rädde Barnen 40 db lepedőt, a Baja és Vidéke Ipartestület 636 Ft-ot ajánlott fel az iskola felszerelésére. A helyreállítási munkálatok 1948 májusára – az internátusi rész vízvezetékének kivételével – teljesen el is készültek. Ekkorra már az intézetnek jelentős készletek: ágyak, lepedők, takarók stb. álltak a rendelkezésére.

Folyammérnöki Hivatal: Az 1871. évi XXXIX. tc. alapján hozták létre, szervezeti felépítését és működését a 26 201/1912. FM számú rendelet (*Földművelési Értesítő* 1912. 24. sz.) szabályozta. A földművelésügyi miniszter felügyelete alatt állt. Feladatkörébe tartozott: az állami igazgatás alatt álló folyóvizeken végrehajtani és ellenőrizni az árvízvédelmi rendelkezéseket; felügyelni a folyó medrének és partjának állapotára, terveket készíteni azok szabályozására; végül ellenőrizni, hogy az ármentesítő társulatok törvényes kötelezettségeiknek eleget tegyenek. 1937-ben Magyarországon 9 folyammérnöki hivatal működött. A Duna mentén három: Győr, Budapest, Baja székhellyel; a Tisza mentén négy: Nyíregyháza, Sátoraljaújhely, Szolnok és Szeged székhellyel; a Körösökön egy: Gyulán, végül a Dráván és a Murán szintén egy folyammérnöki hivatal működött: Nagykanizsa

székhellyel. Egy-egy folyammérnöki hivatal tiszti személyzete kettő-négy mérnököt állt. A 31 000/1945. FM számú rendelet (MK 1945. I. 27. 2. sz.), tekintettel arra, hogy a háborús események következtében a kultúrmérnöki hivatalok és a folyammérnöki hivatalok, valamint a víztársulatok vezetői és személyzete a legtöbb helyen hiányzott, az árvédelmi munkálatok irányításával ideiglenesen a törvényhatóságok első tisztviselőit bízta meg. Egyben elrendelte az említett hivatalok, illetve víztársulatok jelenlevő személyzetéből és vezetőiből ár(víz)védelmi bizottságok és az ár(víz)védelmi albizottságok szervezését. A 44 199/1945. FM számú rendelet (MK 1945. XII. 18. 203. sz.) a folyammérnöki hivatalok székhelyét és területi beosztását ismét az 1937. évi állapotnak megfelelően határozta meg. A 44 810/1945. FM számú rendelet (MK 1946. II. 8. 32. sz.) kimondta, hogy az ár- és belvíz elleni védekezéssel kapcsolatos minden feladatot a továbbiakban ismét a folyammérnöki hivatalok és kultúrmérnöki hivatalok, valamint a víztársulatok látják el. A 207 760/1948. FM számú rendelet (MK 1948. VIII. 3. 174. sz.), mely az Országos Vízgazdálkodási Hivatal (OVH) és szerveinek tagozódásáról, továbbá ezek hatáskörének megállapításáról szól, a folyammérnöki hivatalokat megszüntette. Feladataikat az OVH területi szervei, a vízgazdálkodási körzetek és a vízgazdálkodási kirendeltségek vették át. A Bajai Folyammérnöki Hivatal 1948. augusztus 20-i kultúrnapokon az első tervében végzett munkákat és további terveit mutatta be rajzokon, térképeken, kimutatásokon.

Forint: Az 1945–1946. évi hiperinflációt követően a pengő helyett bevezetett pénzegység, amelyet Magyarországon a stabilizáció során 1946. augusztus 1-jén, a 8700/1946. (VII. 29.) ME számú rende-

lettel vezettek be. 1 forint = 100 fillér. 1 forint = 0,757575 g arany értékének felel meg.

Földbérlo bizottság(ok): A mezőgazdasági ingatlanok haszonbérletéről szóló 9000/1948. Korm. számú rendelet (MK 1948. VIII. 29. 194. sz.) Földbérlo bizottságok szervezését rendelte el. Ennek felügyeletét a földművelésügyi miniszter látta el az Országos Földhivatal útján. *Ügykörébe tartozott:* A mezőgazdasági ingatlanok előhaszonbérleti jogának gyakorlására határozathozatal, az előhaszonbérleti jog iránti kérelmek benyújtása esetén. A bizottság határozata ellen az érdekeltek részéről csak jogszabálysértés esetén volt helye a fellebbezésnek. Közérdekből fellebbezéssel élhetett a bizottság bármely érdemi határozata ellen a Magyar Országos Szövetkezeti Központ, valamint a Földmunkások és Kisbirtokosok Országos Szövetsége. A fellebbezéseket a megyei földhivatalok mellé szervezett földbérlo fellebbezési bizottsághoz kellett felterjeszteni. *Szervezete:* A Földbérlo bizottságokat városenként és községenként alakították meg. A bizottság tagjai községekben a vezető (kör-) jegyző, városokban a polgármester vagy az általa kijelölt tisztviselő, továbbá az Újbirtokosok és Földhözjuttatottak Országos Szövetsége, a Földmunkások és Kisbirtokosok Országos Szövetsége helyi szervezetének, valamint a haszonbérlet átvételére az idézett rendelet alapján igényjogszabályból alakult, illetőleg alakuló földbérlo-szövetkezeteknek, végül a földművelés-szövetkezeteknek egy-egy tagja.

Földmunkások és Kisbirtokosok Országos Szövetsége (FÉKOSZ): A szervezet 1918–1943 között Földmunkások és Kisgazdák Országos Szövetsége, 1945–1948 között Földmunkások és Kisbirtokosok Országos Szövetsége néven

működött. A Földmunkásszövetség 1945. május 5–6-i kongresszusán az MKP szándékainak megfelelően alakították át az addigi agrárproletár-szakszervezetet a kistulajdonos parasztság és a földmunkások közös érdekvédelmi szervévé. Tették ezt azzal a céllal, hogy konkurenciát teremtsen a Parasztszövetségnek. Jóllehet formailag hárompárti (SZDP, MKP, NPP) volt, valójában azonban az MKP parasztpolitikáját közvetítette a falusi lakosság felé. 1945 októberében a szakszervezetek munkaközvetítő jogát kiterjesztették a FÉKOSZ-ra is. Megszűnt a hatósági munkaközvetítés, szerepét a FÉKOSZ vette át. A szövetség köteles volt minden községben és körjegyzőségben munkaközvetítő irodát működtetni. A rendelet szerint a munkaközvetítő iroda feljelengette azt a munkáltatót, aki a közvetítő iroda megkerülésével alkalmazott munkást, munkásait nem jelentette be, nem a hivatalosan megállapított bért fizette, vagy megszegte a szerződést. Az irodák hatáskörébe tartozott a vetésterületek összeírása, a munkaadók gazdasága feletti ellenőrzés gyakorlása. 1948 decemberében beolvadt a DÉFOSZ-ba. A FÉKOSZ elnöke 1945–1948 között Rác Gyula volt.

Főispán: Az 1929. évi XXX. tc. szerint a főispán a mindenkori kormány megbízottja, kisebb részben közigazgatási, nagyobb részben ellenőrzési és felügyeleti hatáskörrel rendelkezett azon törvényhatóságok felett, amelyeknek az élére kinevezték. E hatásköre 1945 után is általában megmaradt. A belügyminiszter előterjesztésére az államfő nevezte ki és mentette fel. Közvetlenül a belügyminiszter alárendeltje volt. *Hatásköre:* Felügyeletet gyakorol a törvényhatóság, illetve a törvényhatóságba kihelyezett állami közigazgatási szervek felett. Elnöke az önkormányzat legfontosabb testületi szerveinek. Ha ezek bármelyike a főispán állásfoglalásával ellentétes

határozatot hoz, ez ellen felterjesztési joggal élhet a kormányhoz. Felterjesztés esetén a törvényhatóság a határozatot mindaddig nem hajthatja végre, amíg azt az illetékes szakminiszter jóvá nem hagyta. Felügyeleti szervként a törvényhatóság területén működő összes állami tisztviselő eljárásáról – az igazságügyi tisztviselők kivételével – köteles jelentést tenni az illetékes miniszterhez. Joga van az összes állami tisztviselőtől jelentést kérni, működésükről felvilágosítást adni, előléptetéseknél, új kinevezéseknél javaslatot tenni. Működési területén fontosabb állások betöltése esetén a szakminiszter köteles a főispánt meghallgatni. *Közigazgatási feladatai, ügyköre:* hivatalvizsgálatot, számonkérőszéket tart; ellenőrzi az állami rendeletek végrehajtását; fegyelmi, felfüggesztési jogkört gyakorol, a felfüggesztett tisztviselők állásaira – az alispán kivételével – másokat behelyettesíthet. Joga van egyes tisztviselők kinevezésére, a járási főjegyzőnek a járásokba történő beosztására, áthelyezésére. Az 1030/1945. ME sz. rend. (MK 1945. IV. 26. 17. sz.) szerint a főispán a megalakítója, elnöke a Közigazgatási Bizottságnak; 1949-től elnöke a Közigazgatási Bizottság Gazdasági Albizottságának. A törvényhatóság területén kormánybiztosi hatáskörben megoldandó feladatok (pl. közellátás, árvízvédelem stb.) ellátásával általában a kormány ugyancsak a főispánt bízta meg. A főispáni állás megszüntetéséről, a törvényhatóságnak mint intézménynek a megszüntetésével együtt, az 1949. évi XX. tc., illetve a helyi tanácsokról szóló 1950. évi I. tanács törvény rendelkezett.

Függetlenségi Front: Az antifasiszta magyar demokratikus erőket tömörítő politikai egyesülés. 1944. december 2-án alakult meg a felszabadított Szegeden az MKP, az SZDP, a Kisgazdapárt, a Parasztpárt, a Polgári Demokrata Párt és a szakszervezetek részvételével. A

háború folyamán ugyancsak antifasiszta alapon létrejött Magyar Front helyébe lépett. Teljes neve: Magyar Nemzeti Függetlenségi Front (MNFF) volt. Az egyesülés elfogadta a kommunisták programját, kíméletlen harcot hirdetett a fasiszták ellen; széles körű földreformot, a kőolajforrások és bányák államosítását, demokratikus külpolitikát követelt. Az 1945. évi választások után, a jobboldal megerősödésével már nem töltötte be kezdeti célkitűzését, és lassan elsorvadt. Az 1949. évi választások előtt az MDP kezdeményezésére új Függetlenségi Front jött létre az MDP, a Parasztpárt és a tömegszervezetek részvételével. Programja a dolgozó tömegek mozgósítása volt a béke megvédésére, a szocializmus építésének megindítására. Feladatát csak kampányszerűen, a választások idején töltötte be. 1954 őszén helyébe a Hazafias Népfront lépett.

Gazdajegyző(k): Az 580/1948. Korm. számú rendelet (MK 1948. I. 20. 15. sz.) és a 100 500/1948 FM számú rendelet (MK 1948. IV. 8. 77. sz.) intézkedett a gazdajegyző(k) alkalmazásáról. A gazdajegyző(k) a földművelésügyi igazgatás és szakszolgálat helyi – alsó fokú –, a földművelésügyi miniszter főhatósága alá tartozó szervei voltak. Működésük felett a felügyeletet, irányítást, ellenőrzést a járási gazdasági felügyelők útján a Vármegyei Gazdasági Felügyelőség gyakorolta. Feladatuk a mezőgazdasági termelés mennyiségi és minőségi színvonalának emelése, a földbirtokreform során földhözjuttatottak gazdálkodásának előmozdítása, továbbá a hároméves terv mezőgazdasági célkitűzéseinek megvalósításával kapcsolatos alsó fokú földművelésügyi igazgatási és szakfeladatok ellátása volt, valamint a gazdasági felügyelői szolgálat hatékonyabbá tétele. Minden nagyobb községben és mezőgazdaságilag jelentős törvényhatósági jogú, illetőleg megyei városban

önállóan, kisebb községekben pedig körzetenként kellett őket alkalmazni. A nagyobb helyeken a szükséghez képest több gazdajegyzőt is alkalmazhattak. Tevékenységük kiterjedt a mezőgazdaság minden ágára: kötelesek voltak a mezőgazdasági termelés mennyiségi és minőségi emelését működési területükön előmozdítani, a lakosságot a szakszerű és helyes gazdálkodásra nevelni; figyelemmel kísérni a mezőgazdasági termelési, értékesítési és munkaviszonyokat; támogatni a hároméves terv mezőgazdasági célkitűzéseinek végrehajtását; figyelemmel kísérni a földműveléssel hivatásszerűen foglalkozók hitelek, kedvezmények megszerzésére irányuló törekvését, gazdálkodását, és azokat mind a gazdasági alapismeretek, mind a különböző hitelek, kedvezmények megszerzésében támogatni; ellenőrizni a mezőrendészeti jogszabályok betartását; előmozdítani az okszerű gazdálkodást, a talajművelést, a talajerő-fenntartást stb.; közreműködni az állattenyésztés fejlesztésében; figyelemmel kísérni a legeltetési társulatok, legelőbirtokosságok, zöldmező szervezetek stb. működését; közreműködni a szövetkezeti mozgalmak szervezésében; kötelesek voltak a gazdákat időnként összehívni és velük az időszerű mezőgazdasági kérdéseket megbeszélni; ellátni mindazokat a feladatokat, amelyeket valamely jogszabály vagy a földművelésügyi miniszter, illetve a Gazdasági Felügyelőség az ügykörükbe utalt. A gazdajegyző(k) hivatalból tagjai voltak a községi (megyei, városi) képviselőtestületeknek és a termelési bizottságoknak. A gazdajegyző(k) a községi elöljáróságnak (polgármesternek) mezőgazdasági ügyekben a szaktanácsadói voltak. A községi elöljáróság (polgármester) köteles volt a gazdajegyzőket a fontosabb mezőgazdasági ügyek tárgyalására meghívni. A gazdajegyző(k) minden olyan közigazgatási határozat vagy intézkedés ellen, amely a mezőgaz-

dasági termelés vagy az e termeléssel foglalkozó lakosságot egyetemlegesen érintette, közérdekű jogorvoslattal tartoztak élni. A gazdajegyző(k) felügyelete 1949-ben módosult. Felügyeletüket a Mezőgazdasági Igazgatóság vette át. (LSZ 1968. 2. sz. 428–429.)

Gyermekbénulás, Heine–Medin-kór: Fertőző betegség. A kórokozó vírus általában szájon át kerül a szervezetbe; a gerincvelő, illetve az agytörzs mozgatósejtjeit károsítja, következménye az általuk irányított izmok petyhüdt bénulása. Ha a légzőizmok is bénulnak, fulladást okozhat. Sok esetben enyhe lefolyású. A Sabin-féle védőoltás bevezetése óta Magyarországon gyakorlatilag megszűnt.

Hastífusz, hasi hagymáz: A tífusz egyik formája, fertőző betegség, amelyet a Salmonella typhi nevű baktérium okoz. A baktériumot széklettel szennyezett élelmiszer, tárgyak, mosatlan kéz közvetíti egyik emberről a másikra. Nem, vagy rosszul közművesített településeken, illetve háborúk, természeti katasztrófák idején szokott előfordulni. A baktériumok megtapadnak a vékonybél és a vastagbél nyirokmirigyeiben, ahol fekélyt okozhatnak, és bekerülnek a véráramba is. A beteg belázasodik, pulzusszáma lecsökken, fáj a feje, influenzaszerű tünetei vannak. Hasmenés is jelentkezhet, de nem mindig. A betegség előrehaladott szakaszában bélrendszeri szövödmények jelennek meg, károsul a szív és az idegrendszer. Ellenszere a baktérium tokanyagát tartalmazó védőoltás (általában a felkarba, a bőr alá adják be), amely 3 éves védelmet biztosít. Két éves kor alatt azonban nem biztosít megfelelő védelmet.

Hároméves terv: Magyarország első szovjet mintájú gazdasági terve. Az MKP kezdeményezésére 1947. augusztus 1. és 1950. augusztus 1. közötti időszak-

ra dolgozták ki. Célja az 1947. évi XVII. törvény szerint Magyarország gazdasági és szellemi felemelkedésének meggyorsítása, demokratikus rendjének megszilárdítása, a termelőerők okszerű felhasználása és a különböző termelési ágak összhangjának megteremtése; konkrétan a II. világháborúban elszenvedett károk helyreállítása, az ország újjáépítése és a lakosság életszínvonalának emelése volt. A tervet a magyar dolgozók 1949 végére teljesítették. 1949-ben az MDP Központi Vezetősége kimondta, hogy „A hároméves terv az újjáépítésnek, a háborús károk és pusztítások sújtotta magyar gazdaság talpraállításának terve volt.”

Himlő, feketehimlő, variola vera: Vírus okozta fertőző betegség. Cseppfertőzéssel terjed. Jellegzetes tünetei a kerek, piros, kiemelkedő kiütések; ezek hólyaggá alakulnak át, majd elgennyesednek, esetleg bevérzenek; heggel gyógyulnak. Átvészélése életre szóló immunitást ad. A himlőoltás alkalmazásával a betegség megszűnt.

Hőlégtakara: Teljes csiramentesítésre (sterilizálásra) szolgál. Ebben az eszközben tulajdonképpen hőlégtelítést szoktak végezni, azaz száraz, forró levegőt alkalmaznak izületi gyulladás, vérkeringési zavar stb. gyógyítására. Baján a városi fertőtlenítőintézetben 1947 májusában felállított kamra segítségével tetvetlenítést végeztek. Ezzel a módszerrel kívánták megelőzni a kiütéses tífuszjárvány kialakulását.

Kanyaró, morbilli: Vírusos fertőző betegség. Láz, felsőlégúti hurut, kötőhártyagyulladás, élénkpiros kiütések, a száj nyálkahártyáján ún. Koplik-foltok jellemzik. Cseppfertőzéssel terjed. Általában enyhe lefolyású, de súlyos szövödményei lehetnek. A védőoltás 14 hónapos korban kötelező. Az immunitás életre szóló.

Karwini (karvini) szén: A morvaországi ostrau-karwini kőszénbányák (Csehszlovákia) által termelt gázdús fekete szén, amely kokszosítható volt. Ezzel a jó minőségű szénrel javították fel Baján a gyenge minőségű magyar szeneket. A Bajai Gázgyár már a második világháború előtt is használt karwini szenet. A felszabadulás után 1945-ben rövid ideig áramtermelésre használták a meglévő csekély karwini szénmennyiséget.

Katonaváros: Baja egyik városrésze.

Kenderes (Kenderes-ér, Kenderes-árok, Kenderes-patak): Természetes vízfolyás, amelyre Baja vízlevezetése, csatornázása épült. A külső városrészekből, a Livodából a Kenderes-árok gyűjtötte össze a vizeket és vezette a Sugovicába a Vörös hídnál. Számos csatorna torkollott bele.

Kicsásvoly: Baja egyik városrésze.

Kiütéses tífusz: Fertőző betegség. Okozója a Rickettsia (főként ruhatetű, ritkábban fejtetű élősködője). Emberre a tetvek ürülékéből kerül. Tünetei: magas láz, kábultság, fejfájás, vérnyomásesés, halvány kiütések. A kórokozó érgyuladást, trombózisokat okoz. A betegség lezajlása tartós immunitást alakít ki.

Közellátási felügyelőség(ek): A 7730/1941. ME számú rendelet értelmében a kereskedelmi hivatalok vidéki kirendeltségei közellátási felügyelőség néven folytatták tevékenységüket. A 3420/1946. ME számú rendelet rendelte el az újjászervezésüket. Felügyeletet a közellátásügyi miniszter gyakorolt felettük. *Ügykörükbe tartozott:* a közellátásügyre vonatkozó jogszabályok és kormányhatósági intézkedések végrehajtásának szorgalmazása, irányítása és ellenőrzése; heti jelentés készítése és elküldése a közellátásügyi miniszterhez

az elszámoltatott önellátók számáról és a beszolgáltatandó termékmennyiségről (Elszámoltató Bizottság); búza, rozs, árpa és kukorica esetében egyes községek területére az egységes tengelyfuvarfelár megállapítása; lefoglalt közszükségleti cikkek értékesítésének lebonyolítása; malmok ellenőrzése, a készletek zár alá vétele és megőrzése; a vendéglátóipari üzemek osztályba sorolás iránti fellebbezések elbírálása (Budapest kivételével); javaslattétel a közellátásügyi miniszternek a tojás, élő és vágott baromfi árának megállapítására; a beszolgáltatást nem teljesítő kártérítési kötelezettségének megállapítása végső fokon; a gabonamennyiség nyilvántartása; a közellátást érintő kérdésekben javaslattétel a közellátási kormánybiztoshoz és a törvényhatóság első tisztviselőjéhez. Fellebbezéssel élhetett a közigazgatási hatóságnak közellátási ügyekben hozott minden olyan határozata ellen, amelyet országos közellátási érdekből sérelmesnek tartott. A közellátási felügyelőség látta el 1947. szeptember 15-től a Hús- és Zsiradék-hivatal ügykörébe utalt teendőket is. A felügyelőségek keretében szervezték meg a 900/1948. Korm. számú rendelet értelmében az Országos Közellátási Jegyközpont helyi kirendeltségeit. A 11 060/1948. Korm. számú rendelet értelmében a vármegye alispánjának közellátási ügykörét a területileg illetékes közellátási felügyelőség vette át. Hasonlóképpen átvették a közellátási kormánybiztosnak egyes élelmiszerek és egyéb közszükségleti cikkek szétosztására vonatkozó jogkörét is. Ügykörük a későbbiekben tovább bővült. Így pl. ügykörükbe került: az ellátatlan fogyasztók nyilvántartása; a mezőgazdasági és ipari termékek szétosztása a működési területükön lévő községek (megyei városok) között; a mezőgazdasági és ipari termékek hatósági elosztása célját szolgáló jegyek, utalványok és egyéb nyomtatványok kezelése,

szétosztása és elszámolása az Országos Közellátási Jegyközpont utasításai szerint; a miniszter tájékoztatása a működési területük közellátási viszonyairól; szaktanácsadás közellátási kérdésekben a közellátási kormánybiztosnak és a törvényhatóság első tisztviselőjének. A közellátási felügyelőségeket megyénként szervezték meg. Szervezetében a közellátásügyi miniszter által kinevezett vezető és személyzet dolgozott. A felügyelőség vezetője hivatalból tagja volt a törvényhatósági bizottságnak és a közigazgatási bizottságnak. A 12/1/1950. NT számú határozat, valamint a 3/1950. MT számú rendelet szüntette meg a közellátási felügyelőségeket. Az ügykörükbe utalt teendőket a továbbiakban a fenti rendelettel létesített megyei kereskedelmi igazgatóságok vették át.

Kulák: A gazdag paraszt, a szegény- és középparasztokhoz viszonyítva nagy földtulajdonnal rendelkező mezőgazdasági tulajdonosi réteg tagja, aki a parasztságból emelkedett ki. Megmaradt a faluban, kultúrájának eredete és a munkában való személyes részvétele a parasztság többi rétegéhez köti, de rendszeresen foglalkoztat bérmunkásokat, elsősorban falusi nincsteleneket, szegényparasztokat. Magyarországon az 1940-es évek végétől kuláknak minősítették a 25 kat. hold földnél többel rendelkező parasztokat, sőt az ennél kisebb birtokosokat is. A kulákokat, az 1930-as évek szovjet gyakorlatához hasonlóan, dogmatikus-szekta politikai osztályellenségnek minősítette a Rákosi-rendszer. Mint az 1948-tól élesedő osztályharc vidéki célpontjait, perekkel, rendőri és ÁVH-s zaklatással, internálással, megfélemlítéssel igyekezett felszámolni. A gazdákat kötelező terménybeszolgáltatásokkal, betarthatatlan rendeletekkel állandóan nyomorgatták. A börtönben a legsúlyosabb kínzásoknak

vetették őket alá. A kollektivizálás idején nem léphettek be a termelészövetkezetekbe, földjüket, házukat elvették, bár a rendszerváltás után lehetőségük volt rá, hogy azokat értéküknek megfelelő áron visszavásárolhassák.

Lökert: Az 1803-ban alapított Bajai Céllövész Társulat a Lökertben rendezte összejöveteleit. A Lövőház a társasági élet központjává vált Baján. A Lövőház átépítésével jött létre az Erdei Üdülőkola. A második világháborút követően a lökerti üdülőkola és fertőtlenítőintézet helyreállítása 1947 júliusában fejeződött be.

Magyar Folyam- és Tengerhajózási Rt. (MFTR): hajózási vállalat. Baross Gábor miniszter kezdeményezésére az 1894. évi XXXV. tc. alapján, 1895. január 24-én jött létre. Neve 1907-ben Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Rt.-re változott. 1919-ben az angol Danube Navigation Company megvette részvényeinek 44%-át, amelyet a magyar állam 1932-ben felvásárolt. 1944 végén hajói elvonultak Nyugatra, 1945. május 5-én a hajók többsége Linz térségében személyzetével együtt amerikai fogóságba került, ahonnan 1946–1947-ben tértek vissza. Az 1945. augusztus 27-én megkötött magyar–szovjet gazdasági egyezmény egy közös magyar–szovjet hajózási vállalat alapítását határozta el, valamint előírta, hogy az MFTR 1949. december 31-ig köteles tevékenységét megszüntetni. A Magyar–Szovjet Hajózási Részvénytársaságot (MESZHART) 1946. április 9-én jegyezték be. Tevékenységi köre a folyam- és tengerhajózásra, a szállítmányozásra, a hajójavításra és a kikötőüzemre terjedt ki. 1954-ben a szovjet részesedést visszaadták a magyar félnek, és a társaság neve Magyar Hajózási Rt. lett.

Magyar Norma: Az egyház, az összes felekezetek, a hatóságok és az egész társadalom állami irányítású országos összefogása a szegénykérdés megoldására. 1936. július 15. és 1950 között alkalmazták. A 172 000/1936. BM számú rendelet előírta az Egri Norma bevezetését Magyar Norma elnevezéssel a városokban és nagyobb községekben. Baján 1929-ben telepedtek le a Ferences Szegénygondozó Nővérek, akik a későbbiekben végezték a városban a Magyar Norma szerinti szegénygondozást. A fenti módszer szerinti szegénygondozást országosan 1942-ben 27 otthonban 1520 gondozottal alkalmazták. 1950-ben a megszüntetésekor 35 városban működött, köztük Baján is.

Magyar Nők Demokratikus Szövetsége (MNDSZ): Az MKP kezdeményezésére 1945-ben alakult tömegszervezet. 1948-ban az összes nőegyesületeket egyesítette. Mint az MDP irányítása alatt álló egyetlen női tömegszervezet működött 1956-ig. Feladatait 1957-ben a Magyar Nők Országos Tanácsa vette át.

Magyar Szabadságharcos Szövetség (MSZHSZ): 1948. február 29-én alakult meg, melynek üzemi, városi és községi szervezetei az MKP irányításával eredményes politikai felvilágosító munkát végeztek, mozgalmi életet éltek. Így rövid idő alatt jelentős tömegszervezetté vált. Az újjáépítés után számos szakosztályt, kultúrsoportot működtetett. Baján a szövetség 1948. szeptember 11–12-én tartotta alakuló gyűlését, majd 12-én a Szent István téren ünnepi nagygyűlést tartott.

Malária, mocsárláz, váltóláz. Élősködő egysejtűek okozta, szünyogok által terjesztett járványos betegség. Hidegrázást követő néhány órás magas lázzal, utána erős izzadással járó rohamokban jelentkezik. A lázrohamok – a kórokozó fajtától

függően – naponta, másod-, harmadnaponként vagy szabálytalanul követik egymást. Lefolyása hosszadalmas; következménye lépnagyobbodás, vérszegénység, általános leromlás.

MÁLLERD: A Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek (MÁLLERD) felállításáról a 12 120/1945. ME számú rendelet rendelkezett. A MÁLLERD csak 1946-ban az államosítás befejezése után vált működőképpé. Működését 1946. május 10-én kezdte meg. Gazdálkodását az akkor az állam tulajdonában volt, és a későbbiekben állami tulajdonba kerülő erdőkkel, az államerdészeti kezelésben lévő erdőkkel (községi, közbirtokossági stb.) kezdte. Kezelésébe tartoztak az állami erdőkhöz tartozó egyéb ingatlanok, vasutak, fűrészl- és egyéb üzemek, anyag- és pénzkészletek. A gazdálkodás érdekében állami földeket is eladhatott, ha az nem járt az állami vagyon értékcsökkenésével. Az állami költségvetésben külön fejezettel szerepelt. A gazdálkodás jövedelméből származó pénzfeleslegeket hasznos beruházásra fordíthatta az FM és a PM hozzájárulásával. Államhitelt viszont nem kapott. Az egyéb üzemek, vadászat, halászat haszna, vagy az ezek bérbeadásából származó jövedelem is a MÁLLERD-et illette. Üzemi lapja az *Erdőgazdaság* 1947-ben indult. A MÁLLERD-et 1949-ben szüntették meg. Baja a Nagy-Pandúr-szigetet 1948-ban kapta vissza a MÁLLERD-től. A város itt 153 hold földet ipartelepek létesítésére és mezőgazdasági művelésre fordíthatott. A város vezetése a mezőgazdasági művelés mellett 1949-ben 80 hold földet vont be erdősisítésbe.

Mártonszállás: Tanyaközpont, Baja város külterületi lakott helye 1944-től. Iskoláját 1948. február közepén rubeolafertőzés miatt ideiglenesen be kellett zárni. Májustól városi rendelő is működött itt. A mártonszállási kerületet jú-

liusban vonták be az egészségvédelmi munkába. Az anya- és csecsemővédelmi tanácsadások száma ekkorra már havi 8–900-ra emelkedett. A rendelőben két szakorvos és három védőnő teljesített szolgálatot. Ez év szeptemberétől megindultak a zöldkeresztes tanácsadások és védőnői látogatások is. Novembertől egy bérelt helyiségben orvosi rendelőt szerelgetett fel itt a város, ahol keddenként egy hatósági orvos látta el a betegek orvosi kezelését, míg egy zöldkeresztes védőnő az anya- és csecsemővédelmi tanácsadást. A családlátogatást péntekenként egy védőnő végezte. 1948 decemberében a város a vízellátás javítására új ásott kutat készíttetett, míg 1949 májusában megkezdte itt egy nyári napközi otthon szervezését is, amelyhez államsegélyt is kapott.

Mátéháza: Baja külterületi lakott helye 1913-tól. A város tulajdonában lévő földbirtokok majorsági központja volt Bajától keletre 1945 előtt, és maradt 1945 után is. 1945 tavaszára sikerült megoldania a városnak az itt élő szegény sorsú tankötelesek beiskolázásának egy évtizede húzódó kérdését. A mátéházi 1. és 2. majorhoz tartozó gazdaság földjeit az 1945. évi földosztásból kihagyták. 1946 májusára a város helyreállította a hadműveletek következtében elpusztult itteni gazdaságát, ahol 270 kat. hold földet munkáltatott meg és vettett be. Itt működött korábban a városi szeszgyár is, amelyből az orosz katonai alakulatok 1947 májusában költöztek el. Az így elhagyottá vált szeszgyárban 500 000 Ft kár keletkezett. A városi tulajdonban lévő 100 kat. hold mátéházi földön 1947 júliusában holdanként átlag 7 mázsa búza és 9 mázsa rozs termett. Ez a terméseredmény messze felülmúlta a környékbeli gazdák által elért eredményt. 1949-re tervezték a mátéházi szeszgyár üzembe helyezését, erre a célra a város hitelt vett

fel. A szeszgyár üzembe helyezési munkálatai 1949. február közepén valóban meg is indultak.

Milpengő: ezerszer ezer (1 000 000 = 10⁶) pengő. Az egymillió pengő rövidítése, azaz az így feltüntetett érték az eredeti milliomod része lett. A milpengő a második világháborút követő hiperinfláció terméke volt 1946-ban. A tízezer és a százezer milpengős papírpénz 1946. április 29-én, az egymillió és a tízmillió milpengős május 24-én, míg a százmillió és az egymilliárd milpengős papírpénz június 3-án került forgalomba. A tízezer milpengős, amely egyenlő volt tízezerszer egymillió (azaz tízmilliárd) pengővel, külalakja alapján a tízezer pengős bankjegyhez hasonlított. A célja ennek az volt, hogy megkönnyítsék a mindennapos pénzkezelést és számlázást, valamint az is, hogy a korábbi bankjegyek külalakjait újra felhasználják.

Nemzeti Szalon: A magyar képzőművészek és műpártolók egyesülete volt, amelyet Budapesten alakítottak 1894. március 12-én „*abból a célból, hogy a magyar képzőművészet erkölcsi, anyagi és kulturális érdekeinek fölkarolását, a testületi szellem fejlődését előmozdítsa, a művészek és a közönség közti érintkezést élénkebbé tegye.*” Az egyesület helyisége Budapesten az egykori Újvilág utca 2. szám alatt volt, míg állandó művásárcsarnoka, amelyben kiállításokat is rendeztek, az Erzsébet téren volt. Itt nyílt meg 1948. szeptember 19-én Nagy István bajai festőművész hagyatéki kiállítása.

Népi Kollégiumok Országos Szövetsége (NÉKOSZ): Az 1945 után létesült népi kollégiumok központi szervezete (1946–1949). Közel 200 intézményéhez több mint 10 000, főként paraszt- és munkásszármazású tanuló tartozott. Az antifasiszta ellenállásban tevékenyen részt vevő

Győrffy István Kollégium diákjai alapították, az MKP és a Nemzeti Parasztpárt támogatásával. Pedagógiai felfogása az ifjúsági önkormányzat, valamint a demokratikus és a szocialista átalakulásban való aktív részvétel nevelő erején nyugodott. Egy párhatarozat 1948-ban feltárta a mozgalomban tapasztalható ideológiai és pedagógiai hiányosságokat, torzulásokat. 1949-ben az állami és a különféle társadalmi szervek által fenntartott diákotthonok egyesítésekor a mozgalom által létesített kollégiumokat beolvasztották az egységes, államilag fenntartott és irányított diákotthonok rendszerébe. A bajai Rudnay Szabadakadémia növényékeit 1947-ben a Tóth Kálmán Kaszinó helyiségeiben újonnan létesített Tóth Kálmán Népi Kollégiumban helyezték el. A kollégiumot a NÉKOSZ létesítette és tartotta fenn.

Országos Gyermekvédő Liga (OGYL): Jótékonyági szervezet volt 1906–1950 között Magyarországon. 1906. február 25-én tartotta alakuló közgyűlését, amelyen legfontosabb célját a következőképpen foglalták össze: *„elsősorban egy akkora országos gyermekvédelmi alap létesítése, hogy annak kamatjövedelméből a társadalmi gyermekvédelem összes anyagi szükségletei fedezhetők legyenek.”* Célja volt továbbá a gyermekvédelem minden ágának felkarolása és hathatós támogatása. Az első világháború után a hadiárvak gondozását végezte, 1920–1930 között a rászoruló gyermekek csoportjainak külföldi üdültetését szervezte. 1939. április 18-án a Zsófia Országos Gyermekszanatórium Egyesülettel, 1942-ben a Szegedi Jótékony Egylettel fuzionált. Ettől kezdve a hivatalos neve: Országos Gyermekvédő Liga és Gyermekszanatórium Egyesület lett. 1943-tól már csak a 12 évnél fiatalabb, legyengült szervezetű gyermekek gondozására összpontosította erőit. 1944–1946 között a gyermek és ifjúsági tömegek pusztá élet-

ben tartása is csak jelentős, sokoldalú nemzetközi segélyakciók és a társadalmi szolidaritás végső tartalékainak mozgósításával volt biztosítható. Ettől kezdve a Liga egyrészt erején felüli munkát végzett – minimális eredménnyel –, másrészt megindult ezen munka eredményeinek politikai kisajátítása. Ennek következménye lett a szervezet betiltása is. 1947-ben azonban a belügyminiszter újra engedélyezte a működését. A bajai városvezetés 1947. áprilisában tárgyalásokat kezdett a Ligával, hogy a lőkerti erdei iskola és gyermek tüdőbeteg-szanatórium újra megkezdhesse a működését. Ehhez a Ligával folytatott tárgyalástól remélt támogatást. A Ligát 1950. április 11-én államosították és elkezdték vagyona felosztását.

Országos Közegészségügyi Intézet (OKI): Felállításáról az 1925. évi XXXI. tc. rendelkezett. Az intézet a Rockefeller Alapítvány segítségével jött létre. Működését 1927. július 1-jén kezdte meg. Feladata a közegészségügyi tudomány gyakorlati alkalmazásának előmozdítása, a fertőző betegségek elleni védekezés irányítása, a közegészségügyi hatóságok támogatása és közreműködés a közegészségügyi személyzet, különösen a tisztiorvosi kar megfelelő kiképzésében. Az OKI indította meg a tisztiorvosképzést, a védőnő- és községi ápolónőképzést, a községi orvosok továbbképzését. Az intézet a vizek, élelmiszerek bakteriológiai vizsgálata, a gyógyszerek törzskönyvezése mellett hatósági, igazgatási funkciókat is ellátott. A betegségek gyors és megbízható felismerése céljából korszerű járványügyi megfigyelő szolgálatot, fiókállomások hálózatát hozta létre. Biztosította a különböző oltóanyagok termelését és megszervezte a védőoltások széles körű bevezetését. Irányította a közegészségügyi, járványügyi, egészségvédelmi, anya- és csecsemővédelmi, társadalom-egészségügyi feladatokat, a

tüdő- és nemibetegségek elleni küzdelmet. Az OKI bajai fiókállomása 1945 decemberében torokváladék-, széklet-, vizelet-, vér-, köpet- és vízvizsgálatokat végzett. 1947 márciusában az OKI kiküldötteinek bevonásával tartott értekezleten dolgozták ki a maláriaellenes küzdelem terveit. Ennek lényege az volt, hogy a szúnyogtenyészhelyeket porirtószerral permetezik, és ezzel egyidőben megindul a maláriás betegek gyógykezelése a városi rendelőben, mégpedig az OKI által ingyen rendelkezésre bocsátott gyógyszerek segítségével. Az OKI bajai fiókiintézete 1948 februárjában bacillus-gazda-vizsgálatokat végzett. Májusban a malária elleni védekezéssel kapcsolatban megtörtént az iskolás gyermekek szűrése is. Júliusban a fiókállomás ingyenes maláriaellenes gyógyszereket bocsátott a városi közönség rendelkezésére. Szeptemberben az OKI által rendelkezésre bocsátott permetezőanyaggal végezték városszerte a szúnyogok és legyek irtását. Októbertől az ingyenes maláriaellenes gyógyszerhez már minden maláriás beteg hozzájuthatott. 1949 márciusától az OKI bajai fiókállomásán rendszeresen folytak a városi közutak vegyi és bakteriológiai vizsgálatai. Az OKI országos szinten 1998-ban, jogutódokkal szűnt meg.

Országos Nép- és Családvédelmi Alap (ONCSA) 1940–1944: A nagycsaládos falusi nincstelenség támogatására, a születések számának emelésére és gyermekvédelmi célokból alapított állami szociális szervezet, amelyet az 1940. évi XXIII. tc-vel hoztak létre. Teleki Pál kormányzatának fő célja a támogatott önálló létalapjának megteremtése volt, az hogy „a támogatásra szoruló néprétegek részére nemcsak átmeneti segítséget, hanem állandó életlehetőséget, tisztas megélhetést” biztosítson. A felvetés részben Illyés Gyula demográfiai gondokról írt munkáiból ered (*Pusztulás*

[1933] és *Magyarok megmentése* [1934] című cikkei a *Nyugatban*. Ezekben a parasztság jelentős részének földnélküliségét jelölte meg a hazai romló demográfiai helyzet okául. Nyomában *Németh László Debreceni Káté* című írásában tétélesen összefoglalta a kívánatos intézkedéseket. Másrészt *Esztérgár* Lajos pécsi szociálpolitikus, későbbi polgármester javasolta a *produktív szociálpolitikát*, azaz olyan támogatások bevezetését, amely a szegényeket hozzásegíti, hogy a továbbiakban a saját erejükből tudják megoldani gondjaikat. Az 1939-es pécsi szociálpolitikai értekezlet hatására Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter felkarolta a javaslatokat. A program előkészítése továbbképző tanfolyammal indult (előadói többek közt Heller Farkas, Imre Sándor, Johan Béla, Kovrig Béla, Magyary Zoltán). 1941 márciusa – 1943 decembere közt a terv keretében kb. 12 ezer típuslakást építettek teleszerűen a rászoruló családoknak, 30 éves kamatmentes kölcsön alapján. A títustervekhez a tájegységenkénti falusi lakóházak szolgáltak mintául. Több ezer család jutott így házhoz (elsősorban falun), néhány ezer pedig földhöz, és közel 12 ezer ember kapott a gazdálkodáshoz szükséges állatállományt. Fiatal házásoknak kölcsönt, gyermekeknek segélyt nyújtott az ONCSA. Közjóléti szervezeteket hoztak létre, melyek révén háziipari és kertészeti tevékenységgel jövedelmekkiegészítéshez jutottak a rászorultak. Egyidejűleg nép- és családvédelmi pótadót vezettek be, továbbá az állami illetékekből befolyó jövedelmek 27 %-át az ONCSA pénzügyi fedezetére fordították. A bevételek minimumát 1940-ben 28, 1942-ben 46 millió pengőben határozták meg. A telepen élők életmódját és gazdálkodását (segítő céllal) folyamatosan ellenőrizték, és tanácsadással támogatták. A program lebonyolítását az Országos Szociális Felügyelőség hálózata végezte, a Belügyminisztérium IX.

osztálya (id. Antall József osztályvezető, Eszterhás György szociális szakelőadó) irányítása alatt. A tervezéshez, a szükséges intézkedésekhez fölhasználták az alispáni hivatalokba 1937-ben kinevezett vármegyei közjóléti előadók és az 1938-ban a főispáni hivatalokba delegált szociális tanácsadók fölméréseit. A program irányítását helyi szinten 1941-től szociális felügyelők vették kézbe. Az építkezéseknek és a nagy reményekre jogosító programnak a háború vetett véget. A második világháború után 1947-ben a bajai ONCSA-telep villamosítására, míg a kalocsai ONCSA-telep villamosítására 1948-ban került sor. A bajai ONCSA-telepen 1948-ban új fűrt kutat készítettek.

Országos Tervhivatal (OT): Miniszteri jogállású központi szerv. 1947-ben alapították. Feladata eredetileg az első hároméves terv (1947–1949) kidolgozása és végrehajtásának ellenőrzése volt. Hatásköre az 1950-es évek elejére a gazdaság egészére kiterjedt. Az 50/1990. (IX. 15.) Kormányrendelet szüntette meg.

Pandúr-sziget (más néven Nagy-Pandúr-sziget) Bajától délnyugatra fekvő Duna-sziget. Nevét Pandúr településről kapta. A Duna partromboló hatása kedvezőtlenül érintette a falut, amelyet 1779-ben is árvíz pusztított. Az árvíz után a falut nem építették újjá, hanem a megmaradt lakókat a kalocsai érsek 1782-ben áttelepítette Csávolyra és Szentistvánra. A sziget közigazgatásilag Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyéhez tartozott. A Ferenc-csatorna tápcsatornája, a baja-bezdáni tápcsatorna építése során (1870–1875) a csatorna vonalát folytató Türr István-átvágással választották le róla a Kis-Pandúr-szigetet (ma: Petőfi-sziget). A 20. század elején a sziget északi részén nyárigátat emeltek. Az itt található Felső-Pandúr-pusztán állattenyésztés és földművelés folyt, a vizes területeket halastóként hasznosították.

A puszta épületeinek építőanyagát a második világháború után meginduló építkezésekhez hordták el. A kalocsai érsekiség tulajdonában lévő pandúr-szigeti erdők fáit a város 1945-ben a közellátás biztosítására téli tüzelőanyagként termeltette ki. Ugyanitt a lakosság konyhakerti igényeinek kielégítésére 200–600 négyszögöles konyhakerteket osztott ki. 1945-ben a Nagy- és Kis-Pandúr-sziget állami tulajdonba került. A Kis-Pandúr-szigetet 1947-ben, míg a Nagy-Pandúr-szigetet 1948-ban kapta vissza a város. Ez utóbbi a MÁLLERDTŐL, 153 hold földet ipartelepek létesítésére és mezőgazdasági művelésre. 1949-ben a városvezetés a Kis-Pandúr-szigeten bolgárkertészetet szándékozott létesíteni. A Nagy-Pandúr-szigeten ekkor a mezőgazdasági művelés mellett 80 hold területet vontak be erdősítésbe.

Pengő: Ezt a pénznemet 1927. január 1-jén vezették be a magyar korona helyett és 1946. július 31-ig volt törvényes fizetőeszköz. Váltópénze a fillér volt. 1 pengő = 100 fillér. Bevezetése az első világháborút és Trianont követő gazdasági válság utáni stabilizációs program része volt. A második világháborút követően a világtörténelem legsúlyosabb hiperinflációját szenvedte el. Bár többször is próbálkoztak az infláció megfékezésével, végül is a forint bevezetése vezetett a gazdasági stabilitás helyreállításához.

Pétisó: A pétfürdői Péti Nitrogénművek által 1931-ben kifejlesztett nitrogéntartalmú műtrágya. Hatóanyag-tartalma: ammónium-nitrát, dolomitliszt. Használata különösen savanyú talajok kezelésére ajánlott.

Pfeiffer-párt = Magyar Függetlenségi Párt (MFP): A FKGP-ből 1947 márciusában kilépett Pfeiffer Zoltán (korábbi igazságügyi államtitkár) és köre, akikhez csatlakozott még a feloszlott

Magyar Szabadság Párt tagjainak egy része is, 1947. augusztus 4-én Magyar Függetlenségi Párt néven új pártot alapított. A párt nyíltan a konzervativizmus olyan ideológiáját hirdette, amely még az 1945-ös állapotokat is elutasította. A Pfeiffer vezette polgári párt programjában a baloldal térnyerésének megállítását tűzte ki célul az 1947. augusztus 31-i országgyűlési választásokon (kékcédulás választások). A párt a választásokon 670 751 szavazatot, azaz 13,43%-ot kapott, és 49 mandátumhoz jutott a 411 tagú parlamentben. Elért eredménye alapján a párt 11 választókerületben állított listát. Az Országos Nemzeti Bizottság a munkáspártok nyomására 1947. november 20-i határozatában Pfeiffer Zoltánt emigrálásra, illetve a külföldi rádiókban tett nyilatkozataira hivatkozva hazaárulónak és demokráciaellenesnek bélyegezte, pártja 1947. évi választási eredményeit megsemmisítette, és javasolta az MFP betiltását. A pártot a kormány 1947. november 30-án feloszlatta, Pfeiffert pedig 1947. november 23-án megfosztották magyar állampolgárságától. Ő később az USA-ban telepedett le. A megüresedett képviselői helyeket nem töltötték be, így a baloldali pártok többségbe kerültek a parlamentben. Az MFP 1956. október 31-én 30–40 fő részvételével újjáalakult, megbízott elnöke Hornyák Tibor lett, de tényleges tevékenységet nem fejtett ki. 1989 áprilisában Hornyák ismét lét-rehozta, de már nem volt jelentős befolyása.

Posványos: A Bajcsy-Zsilinszky és a Kölcsey utca között fekvő, egykori vizenyős terület. A 19. század második felében lakatlan, beépítetlen terület volt. Agyagos földjéből nyerték a bajaiak a házak építőanyagát, ebben a korban itt készültek a hatszögletű járdakockák. Posványoson volt a városi fatelepek egy része. A terület ipari jellegét mutatja, hogy itt voltak egykor a Schleicher-fé-

le téglaegető kemencék, továbbá itt, a Szentjánosi út és a Sugovica között építették fel 1886-ban a gázgyárat is. A terület feltöltésével itt épült meg az ún. Újvárosi lakótelep.

Posztógyár: A Magyar Országos Központi Takarékpénztár (MOKTÁR) alapította 1920-ban a Bajai Posztó- és Takarógyár Részvénytársaságot. A város és a MOKTÁR szerződése szerint a Duna-parton lévő egykori zabpréselde, konzervgyár és a vattagyár épületeit engedte át az új gyár létesítésére. A gyár a felvidéki Gács és Losonc leszerelt gépeinek Bajára telepítésével jött létre. A termelés 1923-ban indult, ám a gazdasági világválság miatt átmenetileg nem üzemelt. 1934-től a Mayer Miksa és Fiai Részvénytársaság tulajdonában Mechanikai Szövőgyár Rt. bajai leányvállalataként működött. A Duna-parton fekvő posztógyár áramfejlesztő berendezése látta el a várost 1944. december 25. és 1945. május 1-je között árammal. A gyár 1945-ben már kb. 800 munkást foglalkoztatott. A termelést 1946-ban kezdte meg. 1947. július végén a posztógyár új orvosi rendelőt, fürdőt, étkezőt és üzemi konyhát létesített. Novemberben a posztógyár kényszerűségből Szentjános és Bajaszentistván városrészek ivóvízellátásába is bekapcsolódott. 1948 végén a gyárban nagyobb újjáépítés és gépi felújítás folyt.

Rabitzmennyezet: (K. Rabitz német építőmester nevéből): Dróthálóra felhordott gipszes mészhabarcsból készült vékony mennyezet.

Rädda Barnen: 1919. november 19-én alakult svéd gyermeksegély-szervezet. 1947-ben a bajai erdei üdülőiskola részére 40 db lepedőt utalt ki.

Róna-szanatórium: Dr. Róna Dezső, a városi kórház főorvosa által 1912-

ben építtetett, emeletes, alagsorral is rendelkező, 20 ágyas magánszanatórium a Kis patak utca sarkán. A sanatóriumot 1940-ig maga a tulajdonos vezette. 1940-ben felajánlotta megvételre a városnak. 1942-ben Bajának adományozta intézményét és itt később gyermekosztály létesült. A sanatóriumot a második világháború idején háborús célokra vették igénybe. A városi kórház gyermekosztálya csak 1947 júliusában foglalhatta el régi helyét ebben az épületben. Belső berendezéseinek helyreállítása 1948 májusára készült el.

Névadója dr. Róna Dezső (Felsőszentiván, 1876 – ?, 1952) orvos 1904-től a bajai izraelita kórház főorvosa, 1907-től az igazgatója volt. Ugyancsak 1907-ben lett a városi kórház igazgató-főorvosa. A kórházat 200 ágyasra bővítette. Az 1930-as évek végére ez a szám 640 ágyra bővült. 1938-ban a városi kórházban már 9 osztály működött.

Rubeóla, rózsahimlő, rózsakiütés: Vírusos fertőző betegség. Cseppfertőzéssel terjed, rövid lefolyású, enyhe tünetekkel (hőemelkedés, nyaki nyirokcsomó-duzzanat, a bőrfelszínből kiemelkedő apró, rózsaszín kiütések) jár. Súlyos szövődmény (pl. agyvelőgyulladás) ritka. Lapangási ideje 14–22 nap. Terhes nő fertőzésekor a magzat is fertőződhet, ez különösen a terhesség első harmadában súlyos fejlődési zavarokat okozhat. A rubeólafertőzés terhességmegszakítást is indokoltá tehet.

Rudnay-művésztelep: Működését 1946. november 1-jén kezdte meg. Első bemutatkozó kiállítását 1946. december 22. és 1947. január 4. között tartotta. Később ezt számos kiállítás követte. A művésztelepen a kezdetektől Pázmándhegyi Bak János (1913–1981), Kun István (1908–1980) és Bácskai Mikli Ferenc (1921–2013) festőművészek alkottak.

1947 júliusában csatlakozott hozzájuk a Budapestről Bajára leköltöző Rudnay Gyula is, aki ettől kezdve átvette a művésztelep irányítását. A telep az Arany János utca 1. szám alatti Grünhut-házban működött. 1946. november 1-je és 1947. július 1-je között a fenti házat bérelte a város a tulajdonosoktól. Az épületet 1947-ben a város 60 000 Ft-ért megvásárolta, de a művésztelep a továbbiakban is itt nyert elhelyezést. Baja város törvényhatósági bizottsága csak 1949. március 25-i közgyűlésén mondta ki a művésztelep végleges megalapítását. Ez azt jelentette, hogy Rudnay Gyula vezetésével egy családos és két egyedülálló festőművész dolgozhatott itt. A művésztelep célja a haladó képzőművészet eredményeinek a nép széles rétegei közé való eljuttatása volt. Ezt a célt a havonta rendezendő ismeretterjesztő előadásokon kívül a bajai üzemekben tartandó bemutatókkal, továbbá a Baján és környékén rendezendő kiállításokkal kívánták elérni. Emellett még a város a művésztelep fenntartása révén alkalmat és lehetőséget kívánt nyújtani a város és környéke népi származású tehetségeinek képzésére is. Célkitűzés volt, hogy nyaranta 15 képzőművészeti és 15 iparművészeti főiskolai hallgató részesüljön Baján festészeti képzésben, június 15. és szeptember 15. között. A művésztelep tagjainak kötelesege volt a bajai Rudnay Képzőművészeti Szabadakadémia művészeti óráinak díjtalan ellátása a Kultuszminisztérium Szabdművelődési Ügyosztályának utasításai szerint, ismeretterjesztő előadásokkal, kiállításokkal tartoztak a város és környéke közönségének művészeti ízlését fejleszteni. A művészek legfeljebb három évre nyertek ide beutalást, de ez újabb pályázaton való részvétel útján további egy évvel meghosszabbítható volt. A művésztelep felügyeleti szerve a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Művészeti Ügyosztálya, 1950-

től a Népművelési Minisztérium volt. A művésztelep személyi összetételében 1953-ig nem következett be változás. 1953-ban Rudnay Gyula visszaköltözött Budapestre, P. Bak János pedig Szolnokra ment. A művésztelep ekkortól a Képzőművészeti Alap kezelésébe került. A művésztelepből 1953-ban alkotóház lett, ahová az ország minden részéből jöttek művészek. A bentlakásos alkotóház-jelleg 1956-ban szűnt meg.

Rudnay Szabadakadémia: A bajai Rudnay Képzőművészeti Szabadakadémia 1947. február 12-én kapta meg működési engedélyét és 1953-ig működött. A szabadakadémia a Vojnits-kúria (Grünhut-ház) épületében, az Arany János u. 1. szám alatt kapott helyet, ugyanott, ahol a művésztelep. Vezetője Rudnay Gyula, előadói P. Bak János, Kun István és B. Mikli Ferenc festőművészek voltak. Célját a rendszeres képzőművészeti oktatás és nevelés, a korszerű képzőművészeti műveltség megalapozása, a készségfejlesztés (alakrajz és festés gyakorlása), valamint a helyes közösségi magatartás kialakításában határozták meg. A hallgatók alsó korhatárát 15 évben állapították meg, felső korhatárt nem szabtak. Az oktatás a hallgatók előképzettsége alapján kialakított csoportokban történt. A tandíjfizetés kötelező volt, de indokolt esetben elengedhették vagy mérsékelhették. A tanítás idő októbertől júniusig tartott. Az oktatók a tanítás menetéről naplót vezettek. A hallgatók hat kötelező tárgykörön (I. Foglalkozási érdek; II. A test és lélek egészségének érdeke; III. A társadalmi érdek; IV. Irodalom; V. Művészet; VI. Történelem) belül számos tantárgyat hallgattak. Az iskolát eredetileg felsőfokú, egy évfolyamú intézménynek szánták, ahol 10–30 fő, döntően munkás, iparos, paraszt- és értelmiségi családból származó fiatal nyer képzőművészeti képzést. A vidékieket a Móricz Zsigmond Népi Kollégiumban helyez-

ték el. A tényleges munka 1947. február 22-én vette kezdetét 9 hallgatóval, akik modell utáni alakrajzolást kaptak feladatul. 1947 októberétől három évfolyamosra, a későbbiekben négy évfolyamosra tervezték az iskolát. A szabadakadémia tanári kara (1947 októberétől) heti 11 órában foglalkozott az általános műveltséget elmélyítő tantárgyakkal. Később a nagyszámú vidéki hallgató miatt a heti óraszámot 24-ről 30-ra emelték. A végzős hallgatók ún. „*Látogatási bizonyítvány*”-t kaptak. Az iskolát az 1949/50-es tanévtől napi 1–2 órás esti elfoglaltságot jelentő képzőművészeti szakkörre süllyesztette a Népművelési Minisztérium Művészeti Ügyosztálya. A Szabadakadémiát (1947–1948) felváltó Képzőművészeti Szabadiskola (1948–1950), majd Képzőművészeti Kör (1950–1953) a Rudnay-művészteleppel közösen számos kiállítást rendezett, amelyeken a tehetséges növendékek munkái is szerepeltek.

Sarabolás, horolás: Eredetileg sarló fűvágást jelentett. Ez a művelet tulajdonképpen a talaj felső (1–3 cm-es) rétegének kapálása. Célja a kelőfélben lévő gyomok kiirtása, a cserepedés megszüntetése, továbbá elősegíti a talajban lévő vízkészlet megőrzését.

Sas-akció: A „*Siess, Adj, Segíts*” (SAS) mozgalmat 1946 őszén Molnár Erik népjóléti miniszter hívta életre a hadifoglyok, a kórházak és a tüdőbetegek megsegítésére. A mozgalom elindítását az tette szükségessé, hogy a forint védelme érdekében az állam a szociálpolitikai kiadásait messzemenően korlátozta. Az állam ekkor a szociálpolitikai minimumot sem tudta biztosítani, ezért a társadalomhoz fordult segítségért. A mozgalom fővédnöke Tildy Zoltánné, védnöke pedig Molnár Erik lett. A társadalmi munkát a Nemzeti Segély kívánságára, annak tagtoborzása miatt korlátozni kel-

lett. A SAS központi társadalmi szerve az „Egyeztető Bizottság” volt. Ez a szerv döntött az összegyűlt pénz elosztásáról, ellenőrizte és jóváhagyta a SAS adminisztrációjával kapcsolatban felmerült kiadásokat. A bizottság tagjai a Nemzeti Segély részéről dr. Szirtes Miklósné, az MNDSZ részéről Andics Gabriella, az Actio Catholica részéről Párdány Emil, a Református Szociális Központ részéről dr. Domján János lelkész, mint előadó, és dr. Dessauer Pál főtitkár voltak. A bizottság a Népjóléti Minisztérium illetékes osztályainak javaslatára osztott segílyt. A pénzt elsősorban az állami kórházak kapták.

Szamárkőhögés, szamárhurut, pertusszis: Cseppfertőzéssel terjedő, baktérium okozta betegség. A légutakban gyulladást, sejtpusztulást, tüdőgyulladást okoz. Tünetei: láz, felsőlégúti hurut, később jellegzetes görcsös köhögési rohamok. Általában kisgyermekkorban fordul elő, lefolyása súlyos. Kiállása tartós immunitást ad. Megelőzésére kötelező a (DiPerTe; Diftéria-Pertusszis-Tetanusz) védőoltás.

Számonkérőszék: Az 1886. évi XXI. tc. 57. §. B) a) pontja értelmében a városi törvényhatóságokban a főispán évenként legalább kétszer számonkérőszéket tart. A számonkérőszék a közigazgatás működésének, az ügyiratok ellenőrzésének a szerve volt. A városi törvényhatóságokban a polgármester, főjegyző, tisztügyész, tanácsnokok és a közgyűlés által erre a célra választandó két bizottsági tagból állt. A főispán a számonkérőszék eredményéhez képes a szükséges intézkedéseket tartozott megtenni, a tapasztalatról és a kiadott rendeleteiről, a jegyzőkönyv másolata és tevékenységi kimutatás felterjesztése mellett, a belügyminiszterhez tett 8 napon belül jelentést. A jegyzőkönyvet pedig a legközelebbi közgyűlés elé terjesztette. Az 57. §.

B) b) pontja értelmében a főispán évente legalább egyszer tartozott megvizsgálni a helyszínen a tisztviselők hivatalos eljárását és ügykezelését, és ahányszor jónak látta, tartozott megtekinteni a polgármesterhez érkezett kormány- és felsőbb hatósági rendeleteket s más beadványokat, valamint az azok alapján tett intézkedéseket. A tapasztaltakhoz képest megtette figyelmeztetéseit, és az 57. §. i) pontjában meghatározott módon rendelkezett. A számonkérőszék ülését a rendes közgyűlés előtt tartotta és tájékoztatta a közgyűlést a hivatali ügymenet ellenőrzési tapasztalatairól. Az 1929. évi XXX. tc. 22. §. 4. pontja szerint a törvényhatósági bizottság közgyűlése tárgyalni tartozott a számonkérőszék jelentését.

Szentjános: Baja egyik városrésze. A Duna, a Bajcsy-Zsilinszky utca és a Posványos által határolt terület, amelyen egykor vízimolnárok és halászok laktak.

Szeretetház: Baja városa 1886-ban hozta létre a helyi Szegényházat. Ennek működtetését 1929-ben vették át a Ferences Szegénygondozó Nővérek, akik Baján a szegénygondozást az „Egri norma” alapján végezték. Baja ennek bevezetésében az elsők között volt az országban. 1929-től a Szegényház neve Szeretetház lett. 1944 decemberében a városi szeretetház kiköltözni kényszerült saját helyiségeiből, mert azokra a közkórháznak volt szüksége. Ekkor az intézmény a pénzügyőri laktanyában nyert elhelyezést, majd 1945 februárjában a járásbíróház épületébe költözött. A szegényházi tagokat 1945-ben a szeretetház szomszédságában lévő házakban gondozták ápolóik. A szeretetház a bajai, hozzátartozó nélküli elaggottakat vette gondozásba. A zárt gondozásban részesülő szegényeket a szeretetházban helyezték el, míg a nyílt gondozásban lévőköt vagy külső gondozottakat a város a szegénygondo-

zó hivatal közbejöttével pénzzuttatásban, lakbérsegélyben és lakásadó-térítésben részesítette. A külső gondozottak pénzbeli támogatásának egy részét a város társadalma biztosította rendszeres havi adományaival. 1946 decemberében a városi szeretetház és annak vezetését ellenőrző miniszteri bizottság mindkettőt példaképpül állította a többi város elé. 1947 februárjára fokozatosan sikerült a felszerelési hiányait pótolni. Ez év májusára a szeretetház önellátásra rendezkedett be. Konyhakerti természetvényei, saját hízalású sertései nagymértékben megkönnyítették az ápoltak ellátását. 1948 decemberében a külső gondozottak a rendes pénzellátáson felül tüzelőfa- és lisztsegélyt is kaptak. 1949 márciusában mindezek felül egy alkalommal 20 kg burgonyával is segítette őket a város. A ferences nővérek 1950-ig szolgálták a szegénygondozás ügyét Baján.

Szövetséges Ellenőrző Bizottság (SZEZB): A második világháború után a győztes hatalmak által a fegyverszünet betartására és a kormányok működésének ellenőrzésére megalakított testületek voltak a legyőzött országokban a győztes hatalmak részvételével. Churchill és Sztálin 1944 októberében találkoztak, hogy megtárgyalják a háború utáni rendezést és a befolyási övezetek kérdését. A gyakorlatban a szovjetek ellenőrizték az általuk megszállt területeken a SZEZB-eket. A magyar Ideiglenes Nemzeti Kormány küldöttsége 1945. január 20-án írta alá Moszkvában a Szovjetunióval a fegyverszüneti megállapodást, amely korlátozta Magyarország szuverenitását, és az egyezmény betartását a SZEZB-re bízta. A szovjetek elutasították a brit és amerikai javaslatot, hogy a szovjet elnöklétű SZEZB csak a szövetségesek egyetértésével hozhasson határozatokat. Kompromisszumként a szövetségesek csak konzultációs jogot kaptak. A Szovjetunió a SZEZB-et használta fel

Közép- és Kelet-Európa országaiban az erőszakos hatalomátvétel elősegítéséhez. A Kommunista Párt politikai ellenfeleit likvidálták vagy elhurcolták a Vörös Hadsereg katonái. Az egyezmény további súlyos következménye az volt, hogy a SZEZB a későbbiekben beleszóllhatott a magyar választások szabályaiba, magyar állampolgárokat tartóztathatott le a magyar hatóságok beleegyezése nélkül. A SZEZB elnöke Kliment Vorosilov marsall lett. A közölt iratok tanúsága szerint a SZEZB-nek helyi meghatalmazottja működött Baján is 1945–1946-ban.

Szükségpénz: Általában rendkívüli helyzetben, pl. háború idején az akadozó pénzforgalom pótlására kibocsátott, legtöbbször helyi érvényű pénzhelyettesítő. Az első világháború alatt és után, 1914–1920 között a forgalmi papírpénzek hiányának pótlására szükségpénzeket bocsátottak ki magyarországi polgári hatóságok, gazdasági szervezetek. A szükségpénzeket használták a magyarországi hadifogolytáborokban, esetenként a környékükön is, valamint 1920-ig az oroszországi magyar hadifoglyokat őrző táborokban is. A Tanácsköztársaság idején 37 település bocsátott ki szükségpénzeket. Az intervenciós csehszlovák, francia, román és szerb csapatok a megszállás időszakában Debrecenben, Pécsen, Szegeden és Szécsényben hoztak forgalomba pénzhelyettesítő szükségpénzeket. A szükségpénzeket kényszerárfolyamon, meghatározott körben a hivatalos forgalmi fizetőeszközökkel azonos módon és értékben használták. Baja polgármestere a pénzügyminiszterhez intézett 1945. január 14-i jelentésében arról számolt be, hogy megtették az előkészületeket szükségpénz nyomására, mert a város az aprópénz hiánya miatt nem tudta kifizetéseit lebonyolítani. Maga a szovjet hadsereg is bocsátott ki bankjegyeket. 1945 elején Baján a városi pénztárban közel 600 db ezer pengős

bankjegy halmozódott fel. A magyar kormány közbelépésére a szovjet hadsereg később már kisebb címletű bankjegyeket hozott forgalomba.

Táblás gazdálkodás: Nagy területen folytatott monokultúras mezőgazdasági termelés, főleg gabonafélék (búza, kukorica, stb.) termelését jelenti. Rövid távon gazdasági haszonnal kecsegtet, megfelelő technikai háttér esetén gyors művelést tesz lehetővé, jelentősebb szak tudást nem igényel. Hátránya a defláció és az erózió, a biodiverzitás csökkenése. Baján 1948-ban alakult egy földműves-szövetkezet, amely már az alakulás évében 80 kat. holdon folytatott táblás gazdálkodást. A szövetkezet 1949-ben már 173 kat. holdra kívánta kiterjeszteni a táblás gazdálkodást, ennek keretében gabonát kívánt termelni.

Termelési bizottság(ok) (községi): A 30 300/1945. FM sz. rend. (MK 1945. II. 18. 5. sz.) 1945. január 23-i hatállyal rendelte el megalakításukat. Közvetlen felügyeletüket a gazdasági felügyelők látták el. A rendelet végrehajtásáért thj. városokban a polgármesterek voltak a felelősek. Ügykörükbe tartozott a mezőgazdasági termelés zavartalanulásának biztosítása, színvonalának emelése, gondoskodás valamennyi földterület megműveléséről, a rendelkezésükre álló munkaerő és erőforrások megfelelő szétosztása stb. A termelési bizottságok, mint néphatalmi szervek munkájában a fenti rendelet értelmében részt vettek az MNFF-be tömörült pártok képviselői (a nemzeti bizottságok javaslata alapján), a községi előljárásságok gazdasági alkalmazottai, a mezőgazdasági bizottságok, a gazdák és a munkások képviselői. A 22 500/1945. FM sz. rend. (MK 1945. VIII. 26. 111. sz.) a termelési bizottságok ügyköre tovább bővült. Működésük során a termelési bizottságok közhivatali teendőket láttak el. Rendelkezéseiket a

gazdák kötelesek voltak végrehajtani. Ez a rendelet több fokúvá tette a termelési bizottságok rendszerét, amennyiben községi, városi, járási és megyei termelési bizottságokat hozott létre. Tagjaik száma hétnél több nem lehetett. Elnököt maguk közül választottak egy évre. Később a 4600/1946. ME sz. rend. (MK 1946. V. 11. 106. sz.) értelmében a termelési bizottságok kiegészültek a hegyközségi elnökkel és a hegybíróval. Az 50 353/1946. XIII. a PM sz. (MK 1946. II. 8. 32. sz.), a 12 150/1945. ME sz. (MK 1945. XII. 21. 206. sz.) rend. végrehajtási utasítása a termelési bizottságoknak a dohány kötelező termesztésének szabályozásával, a termesztés szervezésével kapcsolatos teendői felől intézkedett. A termelési bizottságok ügyköre 1949 tavaszán a mezőgazdasági igazgatóságok felállításakor leszűkült. A 2610/1949. Korm. sz. rend. (MK 1949. III. 23. 63–64. sz.) nyomán kibocsátott 10 427/1949. FM sz. rend. (MK 1949. IV. 3. 73. sz.) ügyköruket a mezőgazdasági igazgatóságokra ruházta. A termelési bizottságok a 16 025/1950. FM sz. rend. (MK 1950. III. 29. 42. sz.) értelmében szűntek meg.

Torokgyulladás, angina: A torok és a garat gyakori, gyulladással megbetegedése. Torokszárazság, kaparó érzés, (különösen nyeléskor) fájdalom kíséri.

Törvényhatósági bizottság (thj. városi): A törvényhatósági bizottság a thj. város irányító testületi szerve, amely az 1886. évi XXI. tc. és az 1929. évi XXX. tc. alapján működött. Hatásköre és szervezete (beleértve bizottságait és a törvényhatósági kisgyűlést is) azonos volt a vármegyei törvényhatósági bizottságéval. Ugyanezt mondhatjuk el a közgyűlés hatásköréről és szervezetéről is. Közöttük az eltérések csak formai jellegűek, illetve a városnak a vármegyétől eltérő funkcióiból erednek. A thj. városi törvényhatósági bizottság szervezete:

részben a közgyűlés, részben bizottságok és választmányok alakjában működött. Feladatai közé tartozott: törvényhatósági szabályrendeletek alkotása, választás alá eső tisztviselők választása, a politikai, a felírási és a közigazgatási bírósághoz panaszjog gyakorlása, a költségvetés és a zárszámadás megállapítása, határozathozatal vagyongazdálkodási és közszolgáltatási ügyekben, közintézetek és közüzemek létesítése. Emellett felügyelte az önkormányzati szervek működését, megállapította a kisgyűlés ügyrendjét. A törvényhatósági bizottság tagjainak kétötöde a legtöbb adót fizetők, másik kétötöd része a választók által választott, míg egyötöd része az érdekképviseleti és más kiküldött tagokból került ki. A fentiek kivül egyes tisztviselők hivatalból voltak a tagjai. A felszabadulás után a törvényhatósági bizottság újjászervezése az 1030/1945. ME sz. rend (MK 1945. IV. 26. 17. sz.) alapján történt, akárcsak a vármegyei törvényhatósági bizottságé. Eltérés csak annyiban volt, hogy a thj. város törvényhatósági bizottsága taglétszámát a hivatalból tagok számával csökkentett, előző összlétszámának a felére kellett mérsékelni. A thj. város törvényhatósági bizottsága új választás nélkül egészen a megszűnéséig működött. Megszüntetésére a tanácsrendszer életbeléptetésével 1950 októberében került sor.

Tuberkulózis, gümőkór, tbc: Krónikus fertőző betegség. Okozói a Mycobacterium-fajok; felfedezőjük Robert Koch (1882). A kórokozók leggyakrabban a légutakon keresztül jutnak a szervezetbe. A tuberkulózis a szervezetben specifikus gyulladást okoz; a baktériumok körül meszes tok képződik, abban éve-kig életképesek maradhatnak. Kiszabadulásukkal vagy újabb fertőzéssel a betegség újra fellángolhat. Tünetei: hőemelkedés, gyengeség, izzadás, sápadtság, fokozatos leromlás és az érintett

szerv működésének romlása. Leggyakoribb a tüdőgümőkór. A megbetegedett területeken a tüdő szövete elhal, üregek (kavernák) alakulnak ki. Miliáris tuberkulózis: a szervezetben szétszórva apró gümők képződnek. A tuberkulózisbaktériumok sok szervben megtelepedhetnek. Kezelése hosszadalmas, a gyógyult beteg is további gondozást igényel. Megelőzés: BCG-védőoltás, rendszeres röntgen-szűrővizsgálat. A fertőzöttség felismerésére szolgálnak a tuberkulinpróbák.

Tüdőbeteg-gondozó Intézet: Az intézet működését dr. Pollermann Artúr vezette alatt 1912. december 28-án kezdte meg, amely Baja 1918. november 13-i szerb megszállásáig tartott. Kényszerű szünetelés után, működését 1923-ban kezdte meg újból, dr. Grauaug Ármin irányításával. 1927-ben a városi közkórház újonnan épült tüdőosztályán (a Vass József Pávilonban) nyert elhelyezést. Itt laboratóriumi felszerelést, modern röntgengépet, stb. kapott. A bajai gyermekeknél Pirque-oltásokat, az elemi és középiskolai tanulóknál röntgenátvilágításokat végzett. A második világháborút követően az intézet 1945-től magánlakásban kezdett működni. Ez év decemberétől már légmellkezeléseket és röntgenvizsgálatokat, 1947 februárjától a tanulók tbc-szűrését, 1948 májusától pedig az egyes foglalkozási csoportok szűrővizsgálatát is ellátta, sőt tanácsadást is teljesített. Tevékenységének köszönhetően csökkent a tüdőbajban elhaltak száma Baján.

Türr-émlékmű: Az 1932-re létrehozott új Sugovica-Duna torkolatnál 1934-ben felállított émlékmű, amelyet Nagy András Baja város főépítésze tervezett. Az émlékmű a második világháború alatt megsérült. Helyreállítása 1947 decemberében kezdődött meg, és erre a célra a város vezetése 1948 májusáig 30 000 forintot költött. Türr Istvánról 1948. au-

gusztus 15-én emlékeztek meg Baján. Aznap este ünnepség keretében avatták fel a helyreállított emlékművet.

Uránia mozi: A bajai Uránia Mozgósínházban 1913. szeptember 1-jén volt a nyitó előadás, a már eredetileg is mozinak tervezett épületben. A mozi az Erzsébet királyné utca (ma: Szabadság út) 2. szám alatt működött, és 300 személyt tudott befogadni. Tulajdonosa Szilágyi György volt. Az épületet 1938-ban jelentősen átalakították: kibővítették a nézőteret, páholyt és előcsarnokot alakítottak ki, új hangosfilmet pergető vetítógépet állítottak benne üzembe. Légűtő berendezést is felállítottak benne. 1948. szeptember 26-án itt tartották a Tóth Kálmán-emléknapot.

Újbirtokosok és Földhözjuttatottak Országos Szövetsége (UFOSZ): 1946. szeptember 15-én a földreform során földhözjuttatott újbirtokosok érdekeinek védelmére alakult szervezet. 1948 végén beolvadt az akkor alakuló új paraszti szervezetbe, a DÉFOSZ-ba.

Vármegyék és Városok Országos Mentőegyesülete (VVOME/VOME): Az egyesület 1926-ban alakult meg és 1948. évi államosításáig működött. Jogutódja az 1948. május 10-én felállított országos hatáskörű Országos Mentőszolgálat lett. Baján a városi tűzoltóság szervezetén belül a VOME fiókegyesületet állított fel, amely működését 1929. augusztus 23-án kezdte meg. A második világháborút követően a város mentőszolgálatát 1945–1946-ban egy lófogató kocsival látták el. 1946-ban állítottak üzembe egy roncsokból, házilag elkészített új Citroen mentőgépkocsit. A városi mentőszolgálat végezte a baleseti és a betegszállítást is. Az új mentőkocsinak köszönhetően 1947 májusától megindulhatott a vidéki mentőszolgálat és betegszállítás is. 1948 má-

jusában a helyi mentőszolgálat a VOME által szolgálatba állított mentőautó segítségével egyre növekvő forgalmat bonyolított le, ám a régi és az új mentőkocsi a szolgálat ellátására alig volt elegendő. 1949 márciusára már csak egy üzemképes mentőautó maradt. Ez a gépkocsi az egyre növekvő igénybevételt alig volt képes ellátni, ezért kiegészítésként gyakran kényszerült a mentőszolgálat bérautó igénybevételére. Májustól az Országos Mentőszolgálat bajai mentőállomásának egyetlen üzemképes mentőgépkocsija nem bírta az állandóan fokozódó igénybevételt, ezért a kialakult helyzet állandó bérautó beállítását igényelte. A kérdéssel a közigazgatási bizottság is foglalkozott, és az újabb mentőautó beállítása érdekében a népjóléti miniszterhez fordult. 1945–1948-ig, a mentőszolgálat államosításáig, a tűzoltói és a mentőszolgálatot, valamint a közellátás részére történő szállításokat is a helyi tűzoltók látták el, akiknek a száma 1947 februárjára 12 főre csökkent.

Városi Gáz- és Villamos üzemek [sic!]: Baja város törvényhatósági bizottsága 1886. március 11-én fogadta el az ausburgi Riedinger L. A. céggel kötött koncessziós szerződést. A vállalat a gázgyár építését a Szentjánosi úton a Vörös híd közelében lévő, a város által ingyen átengedett 1000 négyszögöl nagyságú telken kezdte meg. A gyár 1887. februári üzembe helyezése után ez a cég a szerződést átruházta a Vereinigte Gaswerke von Ausburg vállalatra. Ettől a vállalattól vásárolta meg a város 1923. december 1-jén a gázgyárat, amelyet egyesítettek a Villamosművekkel. Baja város közgyűlése 1926. április 20-án hozta létre a Városi Gáz- és Villamosüzemek Baja nevű vállalatát. 1939-ben a Dél-Pest megyei villamos hálózat kiépítése után a cég nevét Baja Város Közműveire (BAVÁK) változtatták. A második világháborúban

tönkrementek a gázgyár kemencéi, teljesen elpusztult a gázközvilágítás is. A gázgyár 1944. március 19-től szénhiány miatt nem üzemelt. A város csak 1946 szeptemberében fogott hozzá az üzembe helyezési munkálatokhoz. A gázszolgáltatás 1946. november 15-én indult újra. A gázgyári munkáslakóházat 1944. november 30-tól 1946 novemberéig az orosz katonaság foglalta el. Miután újra városi használatba került, helyreállították, és négy munkást helyeztek el benne. 1948 áprilisára már kb. 4000 kalória fűtőértékű gázt tudott a gázgyár szolgáltatni. 1949. január 1-jétől a gázgyár különvált a villamos üzemtől, ám bejegyzett céggént is Baja Város Közművei néven folytatta működését.

A második világháború során elpusztult a komló–bajai 35 000 voltos távvezeték alsónyék–bajai szakasza. Újjáépítéséhez 1945 januárjában fogtak hozzá, és május 1-jén kapcsolták rá a komlói bánya erőművének távvezetékére. A 35 000 voltos távvezeték 1947–1948 decembere között már 60%-kal nagyobb terhelést bírt ki. A bajai villamos üzem 1948 végére befejezte a Bajcsy-Zsilinszky úti 5000 voltos vezetékszakasz, a bajai és a kalocsai ONCSA-telep és Szentistván városrész több utcája villamos hálózatának kiépítését. Emellett Kalocsán több utcát is villamosított. Bővítette a Dél-Pest megyei községek elosztóhálózatát, sőt 1948 októberében megkezdte Bátya és Fajsz községek villamos hálózatának kiépítését is. Az 1948. évi XXV. tc. és a minisztertanács határozata 1949. január 1-jei hatállyal államosította. Emiatt az üzem kivált a Baja Város Közművei kötelékéből. A közüzemek székháza a Deák Ferenc utcában volt. 1948 februárjában itt kapott helyet a közüzemi órahitelesítő laboratórium és a munkás kultúrintézménye is, utóbbit március 15-én nyitották meg. A közüzemek részt vett az 1948. augusztus 20-i Szent István napi ipari kiállításon. Ezen bemutatták az üzemek fejlődését.

Ez év decemberére a bajai közüzemek az ország egyik legjobban működő, stabil pénzügyi helyzetű üzemévé vált.

Városi Múzeum: Baja thj. város törvényhatósági bizottsága 1936. október 7-i ülésén hozott határozatot képtár és múzeum felállításáról. A múzeum a Bajai Takarékpénztár által átengedett helyiségekben kezdte meg működését. Első vezetője Borsay Jenő 1937. augusztus 13-án kapott megbízást a „*muzeális anyag kezelésére*” és az anyaggyűjtésre. Állományának gyarapodása miatt a múzeum 1941-ben a Haynald utca 16. számú házban kapott új otthont. A múzeum ünnepélyes megnyitására azonban csak 1943. március 3-án került sor. Itt a múzeum és a képtár két külön helyiségben működött, de nem egymástól függetlenül. 1944. november 25-én a képtár helyiségeit át kellett engedni a szovjet csapatoknak. 1944 végétől 1947 elejéig tartó időszakban a múzeum fő feladatai a gyűjteményi anyag megóvása, rendszerezése és az új helyiségek megszerzésére irányuló kísérletek voltak. A városi törvényhatósági bizottság határozata után a vármegye 1947. május 30-án fogadta el Baja város Múzeumának és Művelődésházának létrehozását. Megindultak a tárgyalások a Bajai Takarékpénztárral a Latinovits utcai épületrész bérbérvételének feltételeiről. A megállapodás 1947. augusztus közepére meg is történt. Ezáltal lehetővé vált, hogy ott a város elhelyezhesse a múzeumi gyűjteményt, a közkönyvtárat olvasótermekkel, a képtárat, sőt egy kb. 200 személyes előadótermet is sikerült kialakítani. A város a múzeum részére megvásárolta a Mészáros Lázár-hagyaték iratait és tárgyait. A városi múzeum könyvtára az olvasótermekkel 1948. március 15-én nyílt meg a nagyteremben rendezett 48-as kiállítással együtt. Május 30-án a város múzeuma felvette a „*Mészáros Lázár Múzeum*” nevet. Decemberben a múzeum megkapta

a Ladik–Barkóczy könyvtárat. A múzeum területe 1949-ben a takarékpénztár jóvoltából a Deák Ferenc utcai emeleti részzel növekedett meg. Márciusban megkezdődött a múzeum emeleti részeinek berendezése. A képtár, a 48-as szoba és a Telcs-gyűjtemény kapott itt helyet. A múzeum közgyűjteménnyé nyilvánítására 1949-ben vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelettel került sor.

Vérhas, dizentéria, dysenteria. Fertőző betegség; a Shigella nemzetség baktériumai vagy a vérhasamőba (*Entamoeba histolytica*) okozta vastagbélgyulladás. Fő tünete a hasmenés, a széklet gyakran véres. Lefolyása változó, halálos végű is lehet. Mérsékelt éghajlaton a bakteriális, trópusokon a parazitás (trópusi) vérhas a gyakoribb.

Vörheny, sarlak, skarlát (*scarlatina*): Heveny fertőző és ragályos betegség, amely a bőrön jellegzetes élénkpiros (ún. skarlátvörös) kiütésként (*exanthe-ma*) lép fel. A sztreptokokkusz baktérium okozza. Hidegrázással, torokfájással kezdődik, majd néhány napon belül kiütések jelennek meg a nyakon, mellen, könyöktájon, lágyékhajlatban, melyek áttérjednek az egész testre. Jellegzetes gyermekbetegség.

Vörös híd: A Sugovicába (1923-tól Kamarás-Duna) ömlő Kenderes-ér egyik ága felett épített híd.

Zöldkeresztes Egészségvédelmi Szolgálat: 1933-ban jött létre. Munkája a Rockefeller Alapítvány és a „*Faluszociá-*

lis Alap” anyagi segítségével indult. Megelőző munkát kívánt végezni, amely magában foglalta a falusi anya- és csecsemő-, felnőtt- stb. egészségvédelmet, a népbetegségek (tuberkulózis, nemilletve fogbetegségek stb.) prevencióját, a családok szociális gondozását, a szegény betegek otthoni ápolását, a szűrések megszervezését és az egészségügyi propagandát is. A szolgálat keretében védőnői hálózatot hoztak létre a szociális gondozás lebonyolítására, az országot egészségügyi körzetekre osztották, hangsúlyt fektettek a vízellátás javítására, a gyógyszerellátás ellenőrzésére, az emberek higiénás szokásainak fejlesztésére, közegészségügyi laboratóriumokat, falusi egészségházakat, iskolafogászatiokat, napközi otthonokat, tüdőbeteg-gondozókat, stb. hoztak létre. 1940-től a szolgálat állami szerv lett. A második világháború után a szolgálat Baján 1947 februárjában a vármegyeházán, májusban a Nemzeti Bank épületében nyert elhelyezést. Az egészségvédelmi munka 1947 februárjától zavartalanul folyt, sőt ekkor intézkedtek az iskolafogászat beindításáról is. A város 1947-re 6000 Ft-ot irányzott elő műszerek és fogászati anyagok pótlására. Júliusban a városi rendelővel közös helyiségben, ismét a vármegyeházán működött. Végleges elhelyezést csak 1948 májusában nyert, amikor is a közüzemi székházban helyezték el. A szolgálat ekkor már havonta 7–800 főt részesített tanácsadásban. Hasonló számú családlátogatást végeztek a védőnői is. A szolgálat iskolafogászati helyiségei is ekkorra készültek el a közkórházi gyermekosztály alagsorában.

Személynévmutató

A

Antóny János, dr.(?–?): városi orvos, helyettes tiszti orvos, tiszti orvos. 1948-ban Kaposvárott malária tanfolyamon vett részt.; 122, 125, 290, 304, 313, 484

B

Babics József (Baja, 1889. december 29. – ?): lakatos, polgármester. Lakatossegédként 1907-ben szabadult fel. Még ez évben belépett a Baján megalakult Vas- és Fémmunkások Csoportjába és a Szociáldemokrata Pártba. 1907-ben az SZDP vezető tagja lett. 1915–1918 között a kispesti Lipták gyárban dolgozott, ahol szakszervezeti vonalon és a pártmunkában tevékenykedett. 1928-tól önálló iparosként működik. 1929-től Baja thjf. város törvényhatósági bizottságának tagja. A Bajai Iparoskörnek 1935. február 28-tól a háznagya. A Bajai Ipartestület számvizsgáló bizottsági tagja 1932. március 13-tól, elöljárósági tag 1933. január 21-től, alelnök 1936. november 8-tól. 1942-ben kommunistának nevezett működése miatt az ipartestületben viselt valamennyi tisztségéről le kellett mondania. 1944. október 18-án a csendőrség elfogta, fogságba vetette, ahonnan csak az oroszok bejövetelével szabadult. 1944. október 21-én a városi polgárság köréből meghívott kereskedőkkel, iparosokkal és értelmiségiekkel megalakította a 11-es bizottságot (Munkástanácsot), amelynek megbízásából a város gazdasági és közellátási ügyeit vezette. A megbízás az 1944. november 25-i tanácsülés adta szá-

mára, amely a Gazdasági Hivatal vezetésével bízta meg. 1945-től a Kommunista Párt tagja. 1945. februárjában megalakított I. számú Igazolóbizottság elnökévé, majd 1945. május 12-én a város polgármesterévé választották. Ez utóbbi tisztséget 1949. május 30-ig töltötte be. Polgármesterként a város gazdasági és kulturális életének legfőbb irányítója. Az MKP delegálta 1945. május 12-én Baja város törvényhatósági bizottságába rendes tagnak. Törvényhatósági bizottsági tag 1945–1949-ben. A kisgyűlésnek is tagja 1949-ben. Baja város posztumusz díszpolgárává 1974-ben választották.; 29, 30, 31, 32, 33, 48, 50, 53, 55, 59, 63, 73, 96, 105, 226, 230, 240, 242, 245, 251, 256, 260, 265, 271, 277, 282, 288, 294, 309, 318, 327, 333, 335, 337, 407, 479, 495, 529, 531, 543, 545, 550, 551

Bagó István, dr. (Kalocsa, 1912. december 24. – ?): hittanár, esperes-plébános, címzetes apát. A kalocsai gimnáziumba 1924–1932 között járt. A teológiát Kalocsán végezte 1932–1937 között. Pappá 1937. június 20-án szentelték. Segédlelkész Kecelen 1937–1939, Mélykúton 1939–1941. Gimnáziumi hittanár Óbecsén 1941–1943, Zomborban 1943–1945. Kánonjogi doktor 1944-ben lett. Hitoktató-káplánná nevezik ki a Baja-Szent Szív plébániára 1945. április 16-án. A bajai tanítóképző hitoktatója 1945. szeptember 15-től. Bácsalmásra kapott hitoktató-kápláni kinevezést 1946. szeptember 7-én. Hitoktatási érseki biztosi kinevezést kapott 1948. szeptember 10-én. Ez év szeptember 28-tól Baja-Bel-

városban kapta meg a hitoktatói kinevezését. A bajai Állami Kereskedelmi Leány-középiskola hittanára is. 1948 decemberében mind a Bácsalmási Nemzeti Bizottság, mind pedig a Bajai Nemzeti Bizottság követelte állásából való elmozdítását, mégpedig azért, mert nevezett néhány hónappal korábban Bácsalmáson demokráciaellenes kijelentéseket tett, és a demokrácia ellen izgatott. Vicarius oeconomicus kinevezést kapott a Bajai-Szent Antal plébánián 1950. július 10-én. Espereskerületi jegyző, az egyházmegyei javak kezelésének tanácsa (consilium diocesarum administrationis bonorum) tagja lett 1954. március 31-én. Tanítóképző intézeti hittanár Baján 1945–1950, ugyanott plébános 1950–1957. Plébános Dunaszentbenedeken 1957–1958, a kecskeméti Szentháromság plébánián 1958–1962, az újpesti Magyarok Nagyasszonya plébánián 1962–1965, Soroksáron 1965-től. Főesperes lett 1966-ban, címzetes apát 1968-ban. Az Elnöki Tanács 1987. december 22-én a Munka Érdemrend arany fokozatával tüntette ki, az állam és a római katolikus egyház közötti kapcsolatok fejlesztésében kifejtett eredményes munkásságáért. Az Országos Béketanács Katolikus Bizottsága titkárhelyettese.; 47, 328

Bakonyi Péter, dr. (?–?): tisztii főügyész. 1941. február 4-től 1945. április 7-ig a bajai járásbírósi ügyészi megbízottja volt. Az 1945. január 27-én megalakult Bajai Nemzeti Bizottság tagja. A PDP delegálta 1945. május 12-én Baja város törvényhatósági bizottságába rendes tagnak. 1945. május 12-től áll Baja város szolgálatában. A törvényhatósági bizottság tagja 1945–1949-ben. Az 5000/1946. ME számú rendelet 4. §. 2. bekezdése alapján alakult 243. számú létszámcsoökkentő bizottság végelbírás alá vonta, és 1946. július 31-ével elbocsátotta a közszolgálatból. A bajai közigazgatási bi-

zottság 1947. januárjában helyezte vissza állásába. 1949-ben még a kisgyűlésnek is tagja.; 51, 236

Barankovics István (Polgár, 1906. december 13. – New York, 1974. március 13.): politikus, újságíró, országgyűlési képviselő. A *Magyar Nemzet* felelős szerkesztője és kiadója (1943–1944). A második világháború után a Keresztény Demokrata Néppárt, illetve a Demokrata Néppárt (DNP) alapító ig. biz. tagja (1944. október – 1945. február), főtítkára és a háromtagú intézőbizottság tagja (1945. február – május). 1945 nyarán a DNP a gróf Pálffy József elnök és a Barankovics István vezette szárnyra szakadt. Szeptemberben az Országos Nemzeti Bizottság Barankovics csoportjának adott engedélyt a törvényhatósági és országgyűlési választásokon való indulásra. A DNP *Hazánk* című lapjának főszerkesztője (1945. október – 1949. január). Pártját egy modern nyugat-európai kereszténydemokrata párttá szándékozott formálni. Elismerlte a köztársasági államformát, a földreform szükségességét, szükségesnek tartotta a Szovjetunióval való jó viszony megőrzését, felfogásával ellentétbe került Mindszenty Józseffel. Ellenzéki programját híres győri beszédében fejtette ki (győri kiáltvány, 1947. augusztus 10.). Az 1947. augusztusi választásokon a DNP a győztes MKP mögött a második helyet szerezte meg. Országgyűlési képviselő (Győr, 1947–1949). Ellenezte az iskolák államosítását. A demokratikus átalakulás mellett a mérsékelt katolikusok vezetőjeként a Szovjetunióval való megegyezés híve volt, de az MDP agresszivitása politikai mozgásterének beszűküléséhez vezetett. Személyes biztonsága megőrzése érdekében a Mindszenty-per előtti napon 1949. februárjában emigrálni kényszerült, pártja feloszlott. Előbb Ausztriában a salzburgi menekültügyi iroda vezetője

volt, majd 1951-ben az USA-ban telepedett le, s a Magyar Nemzeti Bizottmány Végrehajtó Bizottságában a kulturális ügyeket intézte. 1955-ben újjáalakította a Keresztény Demokrata Néppártot. 1958-ban tagja lett a Magyar Bizottságnak (a Magyar Nemzeti Bizottmány jogutódjának); 301

Barka Imre, dr. (?-?): tiszti főorvos. A népjóléti miniszter a 46 309/1945. V. számú rendeletével 1945 decemberében Bács-Bodrog vármegye és Baja thj. város tiszti főorvosi teendőinek ellátásával bízta meg. Szolgálati székhelyül Baja várost jelölte ki. Hivatalát 1945. október 20-án foglalta el. Törvényhatósági bizottsági tag 1946–1949-ben.; 104, 290, 366

Bánhidv Ferenc, dr. (?-?): politikus, törvényhatósági bizottsági tag. Az 1945. január 27-én alakult Bajai Nemzeti Bizottság elnöke. A PDP delegálta 1945. május 12-én Baja város törvényhatósági bizottságába rendes tagnak. A törvényhatósági bizottság tagja 1945–1949-ben.; 44, 302

Bányai J. (?-?): garai főjegyző. Dr. Takáts Andre bajai polgármester 1945. január 14-i, pénzügyminiszterhez intézett jelentését vitte Debrecenbe.; 296

Bem, Józef (Tarnów, 1794. március 14. – Aleppo, 1850. december 10.): lengyel szabadsághős, magyar honvéd altábornagy. 1830–1831-ben a cári uralom ellen harcoló lengyel felkelés tábornoka. A felkelés leverése után Franciaországba emigrált. Az 1848. októberi bécsi forradalom egyik katonai vezetője. Bécs esete után felajánlotta szolgálatait a magyar kormánynak. 1848. november 22-től honvéd tábornok, november 29-től az erdélyi sereg parancsnoka. 1849. március végére megtisztította Erdélyt, májusban Perczel

Mór csapataival együtt a Temesközt a császári csapatoktól. Április 3-án altábornaggyá léptették elő. A magyarországi hadsereggel való egyesülés meghiúsulása után ismét Erdélyben harcolt. Segesvárnál (július 31.), Nagycsúrnél (augusztus 6.) döntő vereséget szenvedett a cári, majd Temesvárnál (augusztus 9.) az osztrák csapatoktól. Augusztus 7-től a magyar seregek fővezére. A világosói fegyverletétel után Törökországba emigrált, és belépett a török hadseregbe. Haláláig Murad Tevfik pasa néven Szíria katonai parancsnoka volt.; 444

Bernhart Sándor, dr. (Baja, 1889. május 5. – New York, 1984. március 28.): jogász, tiszti főügyész, polgármester. 1906–1910 között a budapesti, 1910–1911-ben a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen tanult. Itt szerzett 1911-ben jogi doktori oklevelet. Budapesten 1913-ban ügyvédi vizsgát tett. 1914–1918-ban a bajai városházán önkéntes munkát végzett a katonai szolgálatot teljesítők helyett. Városházi állásáról Baja 1918. november 13-i megszállását követően mondott le. 1920–1926-ban Budapesten, 1926–1929-ben Baján ügyvédkedett. A törvényhatósági bizottság 1929. december 16-án tiszti főügyésszé választotta meg. Ezt a tisztségét 1937. október 9-ig töltötte be, amikor is a törvényhatósági bizottság Baja város polgármesteri tisztségét bízta rá. Állását 1937. október 9. – 1945. június 4. között töltötte be. 1944 októberében családjával a Dunántúlra menekült, onnan Budapestre mentek. 1945 márciusában tértek vissza Bajára. Itt igazolóbizottság elé állították és megfosztották polgármesteri állásától. 1946-ban a létszámcsökkentési bizottság nyugdíjazta. 1961-ben feleségével az Egyesült Államokba vándorolt ki. Baja város posztumusz díszpolgárává 1991-ben választották.; 28, 29, 30, 31

Béla Gyula, dr. (?-?): fogalmazó, városi tanácsnok, törvényhatósági bizottsági tag. Törvényhatósági bizottsági tag 1946–1949-ben, a kisgyűlés tagja 1949-ben. 1944. április 17-én lépett Baja város szolgálatába. Az 1945. augusztus 25-i közgyűlés, mint I. osztályú fogalmazót az I. fokú rendőri büntető bírások ellátásával bízta meg. A 243. számú létszámcsoökkentő bizottság az 1946. augusztus 30-i közgyűlésen végelbánás alá vonás mellett a közszolgálatból 1946. augusztus 1-jei hatállyal elbocsátotta, és nyugállományba helyezte. 1947 januárjában helyezték vissza állásába. 1949-ben azonban fegyelmi eljárás indult ellene, amelynek eredményeként felfüggesztették állásából. Ennek oka pedig az volt, hogy nevezett április 30-án éjjel a május 1-jei, munka ünnepére kifüggesztett plakátokat letépte. Május 10-én a polgármester szolgálatátételre szólította fel, ám Béla Gyula dr. ismeretlen helyre távozott, ezért a polgármester állásáról lemondottnak tekintette és beszüntették az ellene folyó fegyelmi eljárást is.; 51, 58, 236, 298, 300, 319, 531

Biks (?-?): kapitány. Baja szovjet városparancsnoka 1944. október 20. – 1944. december 15. között.; 49, 218

Borbíró Virgil, dr.; Bierbauer (Nagyenyed, 1893. március 6. – Budapest, 1956. július 25.): építészmérnök, építészeti író. A müncheni műszaki egyetemen Th. Fischer tanítványaként végzett (1916), doktorált (1920), a MTA tagja (I. 1948–1949; tanácskozó tag 1949; tagsága helyreállítva 1989). Az országos lakásépítés miniszteri biztosa (1918–1922), önálló tervezőirodát nyitott (1922). A budapesti székesfővárosi Elektromos Művek üzemi építkezéseinek vezetője (1925-től). Befejezte a Reichl Kálmán által elkezdett kelenföldi áramfejlesztő telepet (1926–1933); transzformátorállomást épített a budapesti Városháza udvarán (1927), a

Hungária körúton (1930) és a Vajda Péter utcában (1934). Jelentős műve még a budai repülőter (Králik Lászlóval, 1935–1937). Építésügyi államtitkár (1947–1949). A korszerű építészet és városépítés egyik fő népszerűsítője. Budapest új építési szabályzatának egyik kidolgozója. Több vidéki város rendezési tervének elkészítője. Építészettörténeti tevékenysége is jelentős. A Magyar Művészeti Tanács képviselőjeként 1949. február 6-án részt vett és felszólalt a bajai Városi Múzeumban Rudnay Gyula tiszteletére rendezett gyűjteményes kiállításon.; 88, 518

Borbíró (Vojnics) Ferenc (eredeti neve: Vojnich Zélics Ferenc József), dr. (Szabadka, 1879. február 27. – Ligonier (Pennsylvania, USA), 1962. december 31.): polgármester. 1897. november 4-én Szabadkán a főispáni hivatalban beosztott írnok. 1902. május 13-án Szabadkán közigazgatási gyakornokká, július 31-én harmadik osztályú aljegyzővé, december 20-án a város közgyűlése első aljegyzővé választotta. 1897–1904 között a budapesti tudományegyetem jogtudományi karára jár. Jogtudományi tanulmányait 1904. december 21-én fejezte be, ekkor avatják az államtudományok doktorává. Szabadkán 1906. június 30-án helyettes tanácsnokká nevezték ki. Feladata a város kulturügyeinek intézése volt. 1908. december 10-én Szabadka város főjegyzőjévé választották. 1915. október 9-én Baja város közgyűlése polgármesterré választotta. Baját 1918. november 13-án szerb csapatok szállták meg. December 3-án lemondott polgármesteri tisztségéről. December 17-én megtagadta az eskü letételét a Narodna Upravára. A szerbek 1919 szeptemberében Valjevoba internálták. 1920 júniusában innen megszökött, júliustól Kalocsán banktisztviselő. 1921 augusztusában tért vissza Bajára. 1921–1937. október 9. között ismét Baja polgármestere. 1931-ben nevét

Vojnichról Borbíróra változtatta. 1937-ben Miskolcon pénzügyi ellenőr, majd nyugdíjazását kérte. 1938-ban Kassa főispánja, de még ez évben lemondott hivataláról. 1939-ben családjával Budapestre költözött. 1951 októberében Keszthelyre kerül a család. 1956-ban átjutott Ausztriába. Innen rövid idő után Szent-Györgyi Albert támogatásával kijutott az Egyesült Államokba. Haláláig itt élt.; 28, 29

Bottyán János; Vak Bottyán (Esztergom, 1640–1644 között – Lőrincváta, 1709. szeptember 26.): császári ezredes, kuruc generális. 1683-tól Esztergomban lovas főhadnagy, 1684-ben Vácott a magyar katonaság parancsnoka. 1685-ben Esztergom védelmében küzdött a török sereg ellen. 1686-ban részt vett Buda visszavívásában. A török elleni felszabadító háborúban kitüntette magát; e harcokban veszítette el a fél szemét. 1687-ben Zsámbék alkapitánya. 1690-től szegedi alkapitány, 1692-től ezredtulajdonos; ezredét saját költségén szerelte fel. 1695. márciusától császári ezredes. 1697–1698-ban Kecskemét, Nagykőrös, Cegléd katonai parancsnoka. 1703-ban a kuruc felkelők elleni toborzással bízták meg, de II. Rákóczi Ferenc szolgálatába állt, aki generálissá nevezte ki, és megbízta a Vágon inneni katonai terület parancsnokságával. 1704. november 16-án bevette Érsekújvárt. 1705. november 4-én átkelt a Dunántúlra, és három hónap alatt kiverte onnan a császáriakat. II. Rákóczi Ferenc 1707 decemberében Érsekújvár főkapitányává nevezte ki, és a Vág-vonal védelmével bízta meg. 1708. szeptember 22. – október 12. között visszaverte Siegbert Heister császári tábornagy Érsekújvár elleni ostromát. A kuruc hadsereg legnépszerűbb és talán legsikeresebb tábornoka volt.; 338

B. Rácz Lili (?–?): zongoratanár. A bajai városi zeneiskola zongoratanára. 1947 novemberében a Kultuszminisztérium a szegedi városi zeneiskolához nevezte ki zenetanárnak.; 91, 437

Breinik Antal (?–?): fogalmazó; 59

Bucs-Szabó László, dr. (?–?): A törvényhatósági szociálpolitikai tanács elnöke 1945. december 11-től.; 201

CS

Csanyik József (?–?): politikus, törvényhatósági bizottsági tag. Az 1944. október 21-én megalakított 11-es bizottság (Munkástanács) tagja. A városi tanács 1944. november 25-én tartott ülése a számvevőség vezetésével bízta meg. Az 1945. január 27-én alakult Bajai Nemzeti Bizottság tagja. Az MKP 1945. május 12-én delegálta Baja város törvényhatósági bizottságába rendes tagnak. Törvényhatósági bizottsági tag 1945–1949-ben. Az MKP III. kongresszusán 1946 szeptemberében a bajai kommunistákat képviselte. Az MDP tagja 1948-tól. A közigazgatási bizottság rendes tagjai közé választották 1948. május 12-i hatállyal. Ugyanezen a napon az MDP jelölése alapján Baja város törvényhatósági bizottsága a kisgyűlés rendes tagjai közé is beválasztotta.; 496

Csetényi Gyula, dr. (?–?): városi állami tisztiorvos 1948-ban. Törvényhatósági bizottsági tag 1948–1949-ben.; 125, 290, 304, 313

D

Deák Antal (?–?): bérlő (10 holdas 1948); 299

Dikán György (?–?): gazda (7 holdas 1948); 299, 307

Dikán György (?-?): gazda (12 holdas 1948); 299

Dobokai Ferenc (?-?): törvényhatósági bizottsági tag, közigazgatási bizottsági tag. Törvényhatósági bizottsági tag 1946–1949-ben. A Bajai Közigazgatási Bizottság rendes tagjai közé választották 1948. május 12-én.; 497

Dobó Gusztáv, dr. (? 1907. szeptember 11. – ?): városi tanácsnok, törvényhatósági bizottsági tag. Törvényhatósági bizottsági tag 1945–1949-ben. 1945. augusztus 1-jétől a VII. fizetési osztályba sorolt, kiváló minősítésű tisztviselő. A városi árvaszék, a főjegyzői hivatal és a lakáshivatal, valamint a Bajai Nemzeti Bizottság jegyzői teendőit látta el. 1946-ban városi tanácsnökká választják, ám a 243. számú létszámcökkentő bizottság még ugyanebben az évben, végelbánás alá vonás mellett, a közszolgálatból elbocsátotta, és 1946. augusztus 1-jével nyugállományba helyezte. A közigazgatási bizottság 1947-ben visszahelyezte az állásába. Az 1948. november 29-i rendes közgyűlés, mint városi tanácsnokot bízta meg az árvaszéki elnökhelyettesi teendők ellátásával. 1949-től a kisgyűlésnek is tagja. 1949 februárjában soron kívül előléptetik a VI. fizetési osztályba, 1948. január 1-jei hatállyal.; 51, 236, 300, 318, 545, 557

Dolinka Vasilje (Vazul) (?-?): honvéd hadbiztos, polgármester, kormánybiztos. 1918. december 14–15-től rövid ideig a szerb megszállás alá került Baja város polgármestere. Más forrás szerint a polgármesteri állásra csak 1919. január 1-jén nevezték ki. 1918 végétől 1919 őszének elejéig a bajai háromszög kormánybiztosa.; 28, 29

Drescher Ede (Baja, 1850 – Baja, 1900. május 29.): ügyvéd, polgármester, országgyűlési képviselő. Jogi tanulmánya-

it befejezve, ügyvédi diplomát szerzett. 1882–1892 között Baja törvényhatósági joggal felruházott város polgármestere. A számvizsgáló bizottság tagja. 1892-ben Baja város a szabadelvű párti program alapján a képviselőházba küldte. 1892-től 1895. szeptember 26-ig a Liberális Párt országgyűlési képviselője. Ekkor lemondott képviselői mandátumáról.; 28

É

Égi Ádám (?-?): törvényhatósági bizottsági tag. Törvényhatósági bizottsági tag 1947–1948-ban. Baja város törvényhatósági bizottsága 1948. május 12-én az MDP jelölése alapján a kisgyűlés rendes tagjai közé választotta.; 496

F

Fábián László, dr. (Szeged-Alsótanya, 1919. február 7. – Budapest, 1977. augusztus 18.): politikus. A budapesti Református Teológiai Akadémián református lelkészi oklevelet szerzett, majd tanítóképzőt végzett. A budapesti tudományegyetemen 1944-ben államtudományi doktori oklevelet szerzett. Felsőfokú kerécszeti és szőlészeti technikumot is végzett. 1937–1938-ban a Márciusi Frontnak, 1945-től a Nemzeti Parasztpártnak a tagja. 1946-ban a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség újpesti szervezője. 1947–1949 között Bács-Bodrog vármegye és Baja törvényhatósági joggal felruházott város főispánja. 1949-ben a Bajai Közigazgatási Bizottság elnöki tisztét is betöltötte. 1949–1953 között Pest-Pilis-Solt-Kiskun és Bács-Bodrog választókerület országgyűlési képviselője. 1949–1956 között a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium, illetve a Közoktatásügyi Minisztérium főelőadója. 1956–1958-ban a Művelődésügyi Minisztérium, 1958–1977 között a Hazafias Népfront Országos Tanácsának csoportvezetője.

Mezőgazdasági ismeretterjesztéssel, szakpropagandával foglalkozott. Nevéhez fűződik a Kertbarát Mozgalom országos szervezése.; 48, 54, 78, 146, 242, 245, 251, 256, 260, 296, 298, 301, 304, 310, 318, 320, 327, 334, 335, 336, 531, 548, 550, 552, 554, 558, 560, 563

Fehérvári Sándor (?-?): gazda (25 holdas 1948-ban); 299

Fischer Gyula, dr. (Hercegszöllös, 1893. március 5. – Budapest, 1967. június 22.): jogász. A Tanácsköztársaság idején közigazgatási szolgálatot teljesített Baranya vármegyében. A pécsi tudományegyetemen fejezte be jogi tanulmányait, majd pénzügyi fogalmazó lett. A proletárdiktatúra alatti magatartásáért 1924-ben büntető eljárást indítottak ellene, bizonyítékok hiányában felmentették, de a közszolgálatból elbocsátották. Ezután jogtudományból doktorált és Pécssett ügyvédkedett. A Függetlenségi Front keretében részt vett a pécsi ellenállási mozgalomban. 1944-ben behívták katonának, egy munkaszolgálatos század parancsnoka lett. Innen megszökött, Budapesten bujkált, majd visszatért Pécsre 1945-ben, ahol belépett az MKP-ba. Megszervezte a pécsi népiügyszéket és népbíróságot; népiügyszékként dolgozott. 1946-tól a Belügyminisztériumban miniszteri osztályfőnök, 1948-tól a Pénzügyminisztérium elnöki főosztályának vezetője volt. Századparancsnoki beosztására hivatkozva kizárták az MDP-ből (1949), jogtanácsosi munkakörbe helyezték, majd elbocsátották. 1955-ig, rehabilitálásáig fizikai munkásként dolgozott. 1955-ben jogtanácsosként helyezkedett el. 1957-től 1960-ig, nyugdíjazásáig a Legfőbb Ügyészségnél főosztályvezető ügyész volt.; 578

Fodor László, dr. (?-?): közkórházi főorvos. 1946–1969 között a Bajai Közkórház belosztályának vezetője.; 108, 406

G

Garai Béla (Pécs, 1889. május 30. – Székesfehérvár, 1957. augusztus 2.): esperes-plébános, apát. Gimnáziumi tanulmányait 1899–1907 közt a pécsi cisztercieknél, a teológiát Kalocsán végezte, 1911-ben szentelték pappá. Káplánkodott Szenttamáson, Temerinben, 1914-től Óbecsén. 1920-ban Jánoshalmára helyezik. 1924-től Akasztón, 1938-tól Baján plébános. Baja-Mártonzállás plébánosa 1938–1944, a bajai Belvárosi plébánia esperes-plébánosa 1944–1955 között. 1945. augusztus 2. – október 26. között internáltak. A bajai kerület esperesi megbízatását 1945. április 16-án, a Szent Mártonról nevezett Felső-Adorjáni apáti címet 1945. december 11-én kapta.; 46, 321, 329, 337

Gellei Albert (?-?): fogalmazó; 59

Gellért Viktória; Gmáze (?-?): gép- és gyorsíró. Ilyen minőségében dolgozott a bajai Polgármesteri Hivatalban 1948–1949-ben.; 242, 246, 271, 277, 283, 300, 310, 333, 335, 337, 552, 554, 579

Gergity József (?-?): gazda (11 holdas 1948-ban); 299

Gerstenmayer Péter (?-?): gazda (12 holdas 1948-ban); 299

Gerő Ernő; Singer (Tergebec, 1898. július 8. – Budapest, 1980. március 12.): politikus, közgazdász, az MTA tiszteletbeli tagja (1949–1957). A Komintern 1943. évi feloszlata után propagandamunkát végzett, a moszkvai Kossuth Rádió munkatársaként. 1944. november 5-én tért vissza Magyarországra. Parlamenti képviselő (1944–1957). A Nemzeti Főtanács tagja (1945. január–május). Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter (1945. május 11. – november 11.), közlekedésügyi miniszter (1945. november 15.

– 1949. február 18.), pénzügyminiszter is (1948. december 10. –1949. június 11.) volt. Államminiszterként a Nép gazdasági Tanács elnöke (1949. június 11. – 1952. november 30.). Külkereskedelmi miniszter is (1950. május 9–30.). Gerő Ernő, Rákosi Mátyással és Farkas Mihállyal együtt az országot 1950. november – 1953. június közt ténylegesen irányító háromtagú titkos honvédelmi bizottság tagja. Belügyminiszter (1953. július 4. – 1954. július 6.). Miniszterelnök-helyettes (1952–1956). Rákosi leváltása után az MDP KV első titkára (1956. július 18. és 1956. október 25.), és az Elnöki Tanács tagja (1956. július–1957. május). Az MDP KV és PB tagja (1944–1956). 1956–1960 között a Szovjetunióban élt. Súlyos felelősség terhelt az 1949 utáni politikai és gazdaságpolitikai torzulásokért, a törvénysértésekért. 1962. augusztusban kizárták a pártból. visszavonultan élt, fordítói munkát végzett. Kossuth-díjat 1949-ben kapott.; 63, 397

GY

Gyorgyevics Milos (?–?): eszéki járásbíró, polgármester, főispán. Baja szerb megszállása (1918–1921) alatt főispán, de rövid ideig betöltötte a polgármesteri tisztséget is.; 28

Gyurkity József (?–?): bérlő (21 és 25 holdas 1948); 319, 321

Gyurkovits János (?–?): városi rendőrkapitány, polgármester-helyettes. A polgármesteri szék megüresedése miatt az 1854. június 3-i tanácsközségülés a polgármester-helyettesi tisztség betöltésével is megbízta, és e tisztségében a polgármesteri teendőket is ellátta. Az 1856. október 12-i tanácsuléstől kezdve ismét az ő, mint polgármester-helyettes elnöklelte alatt folytak a tanácsülések.

Polgármester-helyettesi tisztségéről az 1858. május 19-i tanácsközségülésen mondott le.; 27, 28

H

Halmos Ferenc (?–?) városi úttör. Állásától szolgálati lopás miatt 1948. július 1-jétől december 31-ig fel volt függesztve.; 315

Harustyák József (Budapest, 1894. szeptember 17. – Budapest, 1970. december 14.): szakszervezeti vezető, politikus, országgyűlési képviselő. 1945-től a Vegyipari Dolgozók Szakszervezetének függetlenített titkára. 1945–1948-ban ismét az SZDP kőbányai szervezetének titkára, és a fővárosi végrehajtó bizottság tagja. Ezzel egyidejűleg a *Népszava* főszerkesztője volt. Részt vett a Szakszervezeti Világszövetség 1945. évi párizsi megalakulásán, tagja lett a Szakszervezeti Világtanács Főtanácsának, 1949-től az Ellenőrző Bizottságának is. 1945. június 24-től az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagja. Október 7-én bekerült a fővárosi törvényhatósági bizottságba. Az SZDP 1948. márciusi kongresszusán beválasztották az országos vezetőségbe. 1948. júniusban a Szaktanács, illetve a Szakszervezetek Országos Tanácsának elnökévé választották meg. Még 1948 júniusában átigazolták a Magyar Dolgozók Pártjába. 1948–1956 között az MDP KV, 1949-től 1953-ig a PB tagja. 1948-ban az Országos Nemzeti Bizottságnak is tagja lett. Az 1947. augusztusi országgyűlési választásokon a nagybudapesti kerületben pótképviselő lett. Behívására 1948. április 26-án került sor. Egyúttal tagja lett az Országgyűlés Politikai Bizottságának is. Az 1949. május 15-i, népfrontos választásokon újra a nagybudapesti listán jutott mandátumhoz. 1949–1954 között a Magyar Függetlenségi Népfront Országos

Tanácsának a tagja. 1949-től az Elnöki Tanács tagja. 1950-ben helyet kapott a fővárosi képviseleti bizottságban. Miután távozott a SZOT apparátusa éléről, 1953 márciusában a Vegyipari Minisztérium Kereskedelmi Igazgatósága vezetője. Az 1953-as országgyűlési választásokat követően továbbra is Budapest képviselője. 1955 decemberétől ismét a szakszervezeti központban dolgozott, a SZOT Számvizsgáló Bizottsága elnökeként. 1963-ig maradt országgyűlési képviselő. Haláláig tagja volt a Vegyipari Dolgozók Szakszervezete Központi Vezetőségének.; 42, 266

Hauser Mór, dr. (? , 1839? – Orosháza, 1911. május 7.); városi tanácsnok, polgármester. 1874–1882 között Baja város polgármestere. Polgármestersége alatt rendezte a város pénzügyi viszonyait és egy bécsi előnyös kölcsönrel konvertálta a város adósságait.; 28

Hegedűs Aladár, dr. (Rimaszombat, 1860 – ?): királyi tanácsos, polgármester. Egyetemre a kassai jogakadémiára járt. Budapesten avatták doktorrá. Pályáját a Budapesti Pénzügyigazgatóságnál kezdte, majd Pozsonyban adófelügyelőségi fogalmazó lett. 1888-tól Baja város főszámvevője, 1892–1914 között polgármestere. Jelentős szerepe volt a városi kórház megteremtésében.; 28

Helfmann Péter (?–?): gazda (9 holdas 1948); 299, 307

Horváth Géza, dr. (?–?): városi orvos. A városi központi orvosi rendelőben rendelt 1948-ban.; 125, 290

Horváth János (?–?): ideiglenes múzeumi altiszt. Baja városa 1948. november 15-től alkalmazta.; 55, 308

Horváth Mihály (?–?): törvényhatósági bizottsági tag. Az 1949. május 30-i polgármesteri jelentéshez szolt hozzá, és hozzászólásában a város VII. és VIII. kerületi lakosainak érdekeit terjesztette elő.; 539

J

Jenővári Márk (?–?): városi tűzoltó. 1947-ben fegyelmi vétség miatt állásából felfüggesztették.; 51, 237, 401

Jobbágy Jenő, dr. (?–?): törvényhatósági bizottsági tag, városi főjegyző, polgármester-helyettes. Közszolgálatát 1931. július 15-én kezdte. Belügyi szakszolgálatát 1938-ban tett. Közjogi tanácsnok 1941-től, és ebben a tisztségében kiváló eredménnyel vezeti a városi árvászeki ügyosztályt. A városi tanács szóbeli határozata alapján a polgármesternek, mint az árvaszék elnökének teendőit teljes egészében nevezett tanácsnok látta el 1945-ben is, az árvaszeki ügyosztály vezetőjeként. Törvényhatósági bizottsági tag 1945–1948-ban. Az 1947. február 15-i rendes közgyűlésen Baja város törvényhatósági bizottsága, a polgármester előterjesztésére, a polgármester-helyettesi tisztségre, további intézkedésig nevezettet jelölte ki, aki ennek alapján jogosult volt a polgármester-helyettesi cím viselésére és az ezzel egybekötött illetmények élvezetére. Az SZDP hetes bizottsága 1948. március 13-án állásából visszahívta, ezért nyugdíjazták a városnál.; 235, 567, 570, 574, 579

K

Kapitány Istvánné (?–?): törvényhatósági bizottsági tag. Törvényhatósági bizottsági tag 1949-ben.; 539

Karagics Lajos, dr. (?-?): polgármester. Baja 1918–1921 közötti szerb megszállása alatt töltötte be rövid ideig ezt a tisztséget.; 28

Karagity (?-?): garai bunyevác, jugoszláv partizánparancsnok. 1944. november 5-én egy partizán hadosztállyal szállta meg Baját. Dr. Takáts Endre polgármestert két napra eltávolította tisztségéből, ugyanekkor az emberei csonka Bács-Bodrog vármegye 26 községét szállták meg. 1944. december 15-én a szovjet katonai városparancsnok-változást kihasználva másodszer jelent meg Baján, és át akarta venni a hatalmat. A szovjet városparancsnok azonban elrendelte Karagity és emberei letartóztatását, mire kíséretével együtt eltűnt a városházáról. Csonka Bács-Bodrog vármegyét el akarta szakítani Magyarországtól. E cél elérése érdekében 1945 elején küldöttséget is vezetett Belgrádba.; 38, 218, 219

Karácsony Lipót (?-?): Bács-Bodrog vármegyei törvényszéki ülnök, polgármester. Az 1855. június 12-i tanácsközségülésen nevezték ki Baja város polgármesterévé. Az 1856. szeptember 30-i tanácsülésen elnökölt utóljára, jóllehet tisztségéről nem mondott le, és le sem váltották.; 28

Karossa-Pfeiffer József, dr. (Sátoraljaújhely (Zemplén vm.), 1893. március 19. – ?): városi tiszti főorvos. Orvosi oklevelének megszerzése után 1920–1935 között Bihar vármegyében Pocsaj és Esztár községben teljesített körorvosi szolgálatot. 1933-ban tiszti orvosi képeztést szerzett. 1935-től Debrecen thj. város tiszti főorvosa. 1936-ban Baja thj. város tiszti főorvosi állását kapta meg, és a második világháború végéig irányította Baja város egészségügyét. 1940-ben a hadsereg-parancsnokság mellé beosztott tisztviseleként irányította az erdélyi és a kelet-magyarországi terület

egészségügyi megszervezését. Ezt követően Máramaros vármegye, majd Baja és Zombor thj. városok, 1945 januárjától pedig Bács-Bodrog vármegye tiszti főorvosa volt. 1945-ben az egészségügyi kormányzat közegészségügyi felügyelővé nevezte ki.; 104, 123, 125, 127, 131, 290, 366, 485, 502, 522

Katits Anna, dr. (dr. Lovász Györgyné) (?-?): ideiglenes fogalmazó, városi főjegyző, polgármester-helyettes, helyettesítő polgármester, polgármester. Az 1945. május 12-i rendes közgyűlés az I. osztályú közigazgatási fogalmazói (közgyámi) állásra ideiglenesen megválasztotta. 1948. november 1-jén került Baja város szolgálatába ideiglenes fogalmazóként. A belügyminiszter 1949. április 11-én városi főjegyzővé nevezte ki. Babics József polgármester 1949. április 11-én saját helyettesítésével bízta meg, és kérte a törvényhatósági bizottságot, hogy a helyettesítés időtartamára a polgármester-helyettesi cím és illetmény viselésére is jogosítsa fel nevezettet, amely kéréshez a bizottság hozzá is járult. A május 30-i rendes közgyűlés a polgármester helyettesítésével további intézkedésig újjól megbízta. Katits Anna dr. 1949. április 11. – 1949. június 21. között helyettesítő polgármesterként, 1949. június 22. – 1949. augusztus 19. között pedig tényleges polgármesterként látta el a polgármesteri teendőket.; 33, 48, 55, 58, 308, 530, 531, 547

Kádár János; Csermanek (Fiume, 1912. május 26. – Budapest, 1989. július 6.): politikus. 1945. április – május és 1945. november – 1948. augusztus között a budapesti területi pártbizottság titkára. 1945. áprilistól parlamenti képviselő, az MKP KV Titkárság tagja, a káderosztály vezetője, májustól a PB tagja. 1946. szeptember – 1951. február között az MKP, illetve az MDP főtítkárhelyettese. 1948. augusztus 5. – 1950. június 23.

belügyminiszter. 1950. május 31-től az MDP KV párt- és tömegszervezetek osztálya vezetője, a párt szervezőbizottságának tagja. 1955. szeptembertől a Pest megyei pártbizottság első titkára. 1956. júliusban visszakerült az MDP KV-be, a testület titkára és a PB tagja lett. Október 25-től a KV első titkára, október 28-tól a KV elnökségének elnöke. 1956. október 30-tól, formálisan november 4-ig, államminiszter Nagy Imre kormányában. November 11-én újjáalakította az MSZMP Ideiglenes Intézőbizottságát, decemberben megalakult az ideiglenes KB. Az MSZMP 1957. június 27–29-i értekezletén a KB és a PB tagjává, egyben első titkárrá választották (1985-től a tisztség neve főtitkár). 1956. november 13-tól 1958. január 28-ig, majd 1961. szeptember 13. – 1965. június 30. között miniszterelnök. 1958. január 28. – 1961. szeptember 13. között államminiszter volt. 1958-tól élete végéig országgyűlési képviselő, 1964–1989 között a Hazafias Népfront Országos Tanácsa, 1965. november 11. – 1989. július 6. között az Elnöki Tanács tagja. 1962 augusztusában Rákosit és Gerőt kizárta a pártból. 1962-re elérte a mezőgazdaság teljes kollektivizálását. 1968-ban bevezette a gazdaságirányítás racionalizálását megkísérlő új gazdasági mechanizmust. Hozzájárult az 1968. augusztusi „*prágai tavasz*” magyar részvétellel történő leveréséhez. 1977–1978-ban kiszorította a PB-ből baloldali ellenfeleit. Az 1988. május 20–22-i pártkonferencián kimaradt a PB-ből. 1988. májustól a pártelnöki posztot töltötte be. Egyre súlyosbodó betegsége miatt 1989. április 12-i KB ülés után utolsó tisztsége alól is felmentették.; 42, 479

Kállai Gyula (Berettyóújfalu, 1910. június 1. – Budapest, 1996. március 12.): politikus, újságíró, országgyűlési képviselő. Az MKP propagandaosztályának vezetője 1945. januártól. A KV tagja

(1945. február – 1951. május), osztályvezetője (1946. szeptember – 1949. június). Nemzetgyűlési képviselő (1945. április – 1951), országgyűlési képviselő (1958–1990). A miniszterelnökség adminisztratív államtitkára (1945. június–július), politikai államtitkára július–novemberben. A Tájékoztatásügyi Minisztérium politikai államtitkára (1945. november – 1947. május). Külügyminiszter (1949. június 11. – 1951. május 12.). 1951. április 20-án letartóztatták, és a Kádár-perben 15 évi fegyházra ítélték. Szabadulása után 1954-ben rehabilitálták. A Kiadói Főigazgatóság igazgatója 1954–1955-ben. Népművelési miniszterhelyettes (1955. február 19. – 1956. október 31.). A KV tagja ismét 1956. júliustól, egyben a tudományos és kulturális osztály vezetője. A PB és a titkárság tagja 1956. október 24–28. között. A második szovjet intervenció után csatlakozott Kádár Jánoshoz. Az MSZMP Ideiglenes Intézőbizottsága, majd a PB tagja (1956–1975). Ideológiai KB-titkár (1957. február – 1959. december). 1958–1961-ben a *Társadalmi Szemle* című folyóirat főszerkesztője. Művelődési miniszter (1957. március 1. – 1958. január 28.), államminiszter (1958. január 28. – 1960. január 15.), miniszterelnök-helyettes (1960. január 15. – 1965. június 30.), majd miniszterelnök (1965. június 30. – 1967. április 14.). Az Országgyűlés elnöke (1967. április 14. – 1971. május 12.). Az Elnöki Tanács tagja (1967. április – 1989. október), a Hazafias Népfront Országos Tanácsa elnöke (1958. január – 1989. március).; 88, 518

Kender István (?–?): ügyintéző. A szociális konyha belső ügyintézését támogatta önzetlenül 1945 decemberében.; 362

Kis Lajos (?–?): gazda (6 holdas 1948); 299

Kollár Lajos (?–?): gazda (12 holdas 1948); 299, 307

Kossa István (Balatonlelle, 1904. március 31. – Budapest, 1965. április 9.): politikus, szakszervezeti vezető. A szovjet csapatok bevonulása után 1945–1950 között az MKP, illetve az MDP KV, a Titkárság és a PB tagja. Országgyűlési képviselő 1945-től haláláig. A Szakszervezeti Tanács főtitkára 1945–1948-ban. Iparügyi miniszter (1948. augusztus 5. – 1949. június 11.), pénzügyminiszter (1949. június 11. – 1950. február 25.). A kohó- és gépipari miniszter első helyettese (1950. december 16. – 1951. májusban). Az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke (1951. május – 1952. január). Kohó- és gépipari miniszter (1952. január 5. – december 6.), általános gépipari miniszter (1952. december 6. – 1953. július 4.). A Munkaerő-tartalékok Hivatala elnöke (1953. július –1954. december), az Országos Tervhivatal első elnökhelyettese (1954. december – 1956. október). Nagy Imre kormányának pénzügyminisztere 1956. október 27–31. között. A szovjet intervenció megindulásakor, 1956 novemberében, csatlakozott a Kádár-féle vezetéshez. A Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány tagjaként 1956. november 12. – 1957. május 9. között pénzügyminiszter. 1957. május 9. – 1963. december 7. között közlekedés- és postaügyi miniszter. 1957. februártól – 1965. április 9-ig az MSZMP KB tagja. 1945-től a Szakszervezeti Világszövetség végrehajtó bizottságának tagja.; 42, 479

Kossuth Lajos, udvardi (Monok, 1802. szeptember 19. – Torino, 1894. március 20.): ügyvéd, politikus, pénzügyminiszter, országgyűlési képviselő, kormányzóelnök. Az 1832–1836-os országgyűlésen a távollévő főrendek követe. 1832. december 17-től 1836. május 2-ig szerkesztette az *Országgyűlési Tudósításokat*. Az országgyűlés berekesztése után a *Törvényhatósági Tudósításokat* szerkesztette, dacolva az ismételt tilalmakkal. Emiatt 1837–1840 között börtön-

be kerül. 1841. január 2-től átveszi a *Pesti Hírlap* szerkesztését és folytatta azt 1844-ig. Közreműködött a Magyar Kereskedelmi Társaság és a Gyáralapító Társaság megszervezésében. 1844 októberében alapította a honi ipar támogatására a Védegyletet, amelynek ügyvezető igazgatója lett. 1847-ben kezdeményező szerepet játszik az Ellenzéki Párt megalapításában. 1848-ban a Batthyány-kormány pénzügyminisztere. Július 2-től az I. (belvárosi) kerület (Pest város) országgyűlési képviselője. Szeptember 15-től az OHB tagja, október 8-tól annak elnöke. 1849. április 14-én javasolta a Habsburg-ház trónfosztását, amelyet az országgyűlés meg is szavazott. 1849. április 14. – augusztus 11. között kormányzóelnök. Augusztus 11-én a katonai és a polgári hatalam Görgei Artúr-ra ruházta át. A szabadságharc bukása után élete végéig emigrációban él, 1865-től Turinban.; 43, 288, 444

Kovács Máté, dr. (Hajdúszoboszló, 1906. november 11. – Budapest, 1972. augusztus 23.): könyvtáros, irodalomtörténész, művelődéspolitikus. A debreceni Tisza István Tudományegyetemen középiskolai tanári oklevelet (1931), ugyanitt bölcsészdoktori oklevelet szerzett (1940). Közben a párizsi Sorbonne-on is tanult (1927–1928, 1929–1930). Az irodalomtudományok kandidátusa (1968). – A nyíregyházi Kossuth Lajos Gimnázium, a nyíregyházi városi kereskedelmi fiúiskola és a debreceni Fazekas Mihály Gimnázium rendes tanára (1931–1943). A debreceni tankerületi főigazgatóság és az Országos Köznevelési Tanács munkatársa (1943–1945). A Nemzeti Parasztpárt (NPP) tagja (1945-től), az országos vezetőség tagja (1945–1949), a párt nagy-budapesti szervezőtitkára, majd elnöke (1945–1949), a Politikai Bizottság tagja (1947–1949), az NPP országgyűlési képviselője (Bp., 1947–1949). A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium

Pedagógiai, illetve Elnöki Főosztályának vezetője (1945–1947), államtitkára (1947–1949). – A Debreceni Egyetemi Könyvtár vezetője (1949. május 1. – 1956. augusztus 31.), egyúttal az MTA Könyvtára vezetője (1952. november 16. – 1953. augusztus 31.). Az ELTE BTK Könyvtártudományi Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára (1956. szeptember 15. – 1972.); 82, 437

Kovács Tibor, dr. (Budapest, 1914. február 23. – Budapest, 1987. március 9.): jogász, politikus. A Pázmány Péter Tudományegyetemen jogtudományi doktori oklevelet szerzett (1937), az állam- és jogtudományok kandidátusa (1980). A Hazai Fésűsfonó és Szövőgyár üzemi kalkulátora (1932–1939), alkalmi munkából élt (1939–1942), munkaszolgálatos (1942–1944). Kiskunhalas polgármestere (1945. január 9. – 1947), az MKP Központi vezetősége (KV) Közigazgatási Osztálya politikai munkatársa, osztályvezető-helyettese (1947–1949), a Belügyminisztérium (BM) Közigazgatási Főosztálya (1949–1950), a Helyi Tanácsi Főosztály osztályvezetője (1950–1953), a Minisztertanács Titkársága Tanácsszervek Osztálya osztályvezető-helyettese (1953–1970), a Tanácsakadémia főigazgatója (1970. június 1. – 1977. december 1.). Címzetes egyetemi tanár. Magyar közigazgatási és államigazgatási joggal, elsősorban a tanácsi igazgatás szervezésével, a tanácsi intézményrendszer vizsgálatával foglalkozott. Jelentős szerepe volt valamennyi, a tanácsokat érintő jogszabály előkészítésében, illetve a szocialista választójogi jogszabályok kialakításában. Az *Állam és Igazgatás* című folyóirat szerkesztőbizottságának tagja (1951-től), felelős szerkesztője (1959–1969), főszerkesztője (1969-től); 57, 517

Kóbor István (?–?): állami tanító, iskolaigazgató. Bács-Bodrog vármegye és Baja thj. város tanfelügyelője 1948-ban a

bajai általános fiúiskola (a volt ciszterci rendi római katolikus általános fiúiskola) vezetésével bízta meg.; 91, 268

Köller István (?–?): törvényhatósági bizottsági tag. Törvényhatósági bizottsági tag 1946–1949-ben. Baja város törvényhatósági bizottsága 1948. május 12-én a szakszervezetek ajánlása alapján a kisgyűlés rendes tagjai közé választotta. A kisgyűlésnek 1949-ben is tagja maradt.; 496

Kricskovic Istvánné (?–?) elnök, az 1948. november 14-én a zárdai iskolában tartott szülői értekezleten.; 44, 302, 311

L

Lakatos Ferenc (?–?): törvényhatósági bizottsági tag. Törvényhatósági bizottsági tag 1948-ban.; 497

Lehoczki András (?–?): gazda (10,5 holdas 1948); 299

Lenin, Vlagyimir Iljics; eredetileg Uljanov (Szimbirszk, 1870. április 22. – Gorki, 1924. január 21.): jogász, orosz politikus, gondolkodó, a szovjet állam megalapítója. Jogi tanulmányokat végzett, 1891-ben a szentpétervári egyetemen doktorált. 1895-ben megalapította a Harci Szövetség a Munkásosztály Felszabadítására nevű szervezetet. Letartóztatták, majd Szibériába száműzték. 1900-tól emigrációban élt Zürichben, Münchenben, Genfben és Londonban. Az 1905-ös forradalom idején irányította az OSZDMP KB munkáját. 1906-tól Finnországban, Svájcban, 1908-tól Párizsban, 1912-től Krakkóban élt. 1917 áprilisában tért vissza Pétervárra és átvette a párt közvetlen irányítását. Miután az Ideiglenes Kormány elfogatóparancsot adott ki ellene, 1917 júliusától illegálitásban kényszerült. 1917-től a Népbiztosok Tanácsának elnöke; 1917–1918-ban írá-

nyitotta a kibontakozó ellenforradalom elleni fegyveres harcot. Döntő szerepe volt a szovjet állam fennmaradása szempontjából fontos breszt-litovszki béke elfogadtatásában 1918 márciusában. Egy eszer terrorista nő 1918 augusztusában merényletet követett el ellene, amelynek során súlyosan megsérült. 1919-ben kezdeményezte a Komintern létrehozását. Vezetésével dolgozták ki 1920-ban az ország villamosításának programját a GOELRO-tervet. Felismerte a hadikommunizmus visszasságait, és egy új gazdaságpolitika (NEP) kidolgozását szorgalmazta 1921-ben. Figyelmeztetett Sztálin önkényeskedésében és türelmetlenségében rejlő súlyos veszélyekre. 1923 májusában egészségi állapota megromlott. A Moszkva melletti Gorkiban halt meg.; 436

Liszenko, Trofim Gyeniszovics (Karlovska, Ukrajna, 1898. szeptember 29. – Kijev, 1976. november 20.): szovjet biológus és növénynevelő, agronómus, a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának tagja. Háromszoros Állami díjas. 1921-ben végzett az Umani Kertészeti Egyetemen. 1929–1934 között az Ukrán Központi Növénynevelési és Genetikai Intézet szakértője Odesszában. 1935–1938-ban az Össz-szövetségi Genetikai és Növénynevelő Intézet tudományos igazgatója, majd igazgatója volt. Támadást indított a genetika tudománya ellen, azt hirdette, hogy neveléssel meg lehet változtatni az örökletes tulajdonságokat. Szélsőséges szakmai nézeteket vallott. Több vonatkozásban, különösen a vegetatív hibridizálás terén továbbfejlesztette Micsurin elméleti és gyakorlati eredményeit. A növények szakaszos fejlődésének elméleti kidolgozásával új lehetőségeket nyitott meg a növénynevelés előtt. Jarovizációs eljárásával sikerült az őszi búzát tavaszivá alakítani. Állattenyésztési kísérletei és az ezekből leszűrött következtetései is jelentősek. A

faj biológiai fogalmára vonatkozó megállapításai azonban vitatottak. Az 1960-as évek közepéig volt meghatározó szerepe a szovjet mezőgazdaságban.; 89, 519

Loogó Sándor (?–?): gazda (18 holdas 1948); 299

Lovász Györgyné, dr. (?–?): l. még Katits Anna, dr.; 29, 33, 48, 55, 58, 59, 308, 530, 531, 547, 548, 550, 551, 552, 554

M

Mandits Teodor (Újvidék, 1824 – Újvidék, 1903): jogtudós, cs. kir. hatósági főnök, városi előljáró, miniszteri tanácsos. Jog és államtudományi tudósként lépett állami szolgálatba. A magyar Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban miniszteri tanácsos, s a szerb egyházi ügyek előadója. 1855-ben cs. kir. hatósági főnök, 1856-ban és 1859-ben Baja város előljárója.; 27

Mataiz István (?–?): egészségőr. Egészségőr 1948-ban.; 125, 290

Márton Imre (?–?): tanítóképző intézeti tanár, politikus. Tanárként 1930 szeptembere óta áll alkalmazásban. A Bajai Tanítóképző Intézet tanára 1942–1947, valamint 1959–1966 között. Szaktárgyai: magyar és történelem. Az 1948–1949-es tanévben a Bajai Állami Pedagógiai Leánygimnázium-Leánylíceum és Tanítónőképző Intézetek tanára. 1947–1948-ban Bács-Bodrog vármegye szabadművelődési felügyelője. A Független Kisgazda, Földmunkás és Polgári Párt 1946-ban delegálta Baja város törvényhatósági bizottságába rendes tagnak. Törvényhatósági bizottsági tag 1946–1949-ben.; 497

Mátics Márton, dr. (?–?): pénztári tisztviselő, polgármester, főispán, kormánybiztos. Volt zombori munkásbiztosító

pénztári tisztviselő. Baja szerb megszállása (1918–1921) alatt főispán, bajai kormánybiztos. Ez utóbbi tisztségéről 1920. március elején ugyan lemondott. Lemondását elfogadták, ennek ellenére mégis megmaradt állásában. Rövid ideig betöltötte a polgármesteri tisztséget is.; 28

Medve István (?–?): kútúrőmester. Az Országos Vízügyi Hivatal 1949-ben a Baja városi közutak fűrésésével bízta meg.; 198, 538

Meleg József (?–?): törvényhatósági bizottsági tag, tanár, iskolaigazgató. Törvényhatósági bizottsági tag 1948-ban. Baja város törvényhatósági bizottsága 1948. május 12-én a NPP jelölése alapján a kisgyűlés rendes tagjai közé választotta. A Bajai Tanítóképző Intézet Gyakorló Iskolájának nevelője, majd a Tanítóképző Intézet tanára 1949–1957 között. A Bajai Tanítóképző Intézet igazgatója 1952–1957 között.; 497

Mezei Mihály (? 1901 – ?): jegyző, főispán. 1944-ben Pilismarót község (Esztergom vármegye) jegyzője volt. Bács-Bodrog vármegye és Baja thj. város parasztpárti főispáni tisztségét töltötte be 1945. június 9. – 1947. november 12. között.; 230, 235, 240

Mészáros Lázár, pacséri (Baja, 1796. február 20. – Eywood, Herefordshire, Anglia 1858. november 16.): honvéd altábornagy, politikus, az MTA levelező tagja. 1813-tól a császári hadseregben szolgált. 1813–1815-ben részt vett a napóleoni háborúkban, 1831-ben a páрмаi forradalmi megmozdulások leverésében. 1837-től levelezett Széchenyi Istvánnal, általa ismerkedett meg a reformellenzék több vezetőjével. 1844-től a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja. 1845-ben ezredesi rangban az Észak-Itáliában állomásozó 5. (Szárd király)

huszárezred parancsnoka. 1848. április 10-én a Batthyány-kormány hadügyminiszterévé nevezték ki. Tárcaja vezetését május 24-én vette át. Május 26-án vezérőrnaggyá léptették elő. Június 23-án Baja és Istvánmegye országgyűlési képviselőjévé választják. Szeptember 8-tól a délvidéki hadsereg ideiglenes parancsnoka. Szeptember végétől ismét a HM-t vezeti. Októbertől az Országos Honvédelmi Bizottmány tagja. December 11-től a felső-tiszai hadtest vezetője. Az 1849. január 4-i kassai vereség után visszatért Debrecenbe. Január 13-tól ismét a HM élén áll. Április 15-én altábornaggyá léptették elő. Május 6-án megvált a HM irányításától. Július 1–29. közt a magyar sereg fővezére. Július 30-tól H. Dembiński mellett a Szegednél összevont főszereg vezérkari főnöke. A világosi fegyverletétel után emigrált. 1851-ben távollétében halálra ítélték és jelképesen kivégezték. 1849–1851 között Törökországban, 1851–1853 közt Angliában és Franciaországban élt. 1853–1858 közt farmer és tanító az USA-ban. 1858 őszén Angliába utazott, ahol nem sokkal ezután meghalt.; 83, 84, 85, 87, 243, 244, 261, 262, 263, 444, 445, 481, 498, 499

Micsurin, Ivan Vlagyimirovics (Dolgoje mellett, Versino uradalom (Oroszország), 1855. október 27. (a régi naptár szerint október 15.) – Micsurinszk (Kozlov), 1935. június 7.): agrobiológus, szovjet-orosz kertész, növénynevelő, a szovjet tudományos akadémia tiszteletbeli tagja. Vad és félkultúr gyümölcsfajták felhasználásával az oroszországi viszonyokhoz jobban alkalmazkodó fajták előállításával, nemesítésével kiváló eredményeket ért el.; 89, 519

Miklós II., Nyikolaj Alekszandrovics Romanov (Szentpétervár, 1868. május 8./19. – Jekatyerinburg, 1918. július 4./17.): Oroszország cára, Lengyelország

királya, Finnország nagyhercege. A cári méltóságot (1894–1917) között töltötte be. Gyenge akaratú, befolyásolható uralkodó volt, ellenállt a liberális reformkísérleteknek. Az első világháborús vereségek és a kialakult forradalmi hangulat hatására 1917 márciusában lemondásra kényszerült. Őrizetbe vették, és 1918 júliusában az urali területi szovjet utasítására Jekatyerinburgban családjával együtt kivégezték.; 436

Mindszenty József, dr.; 1942-ig Pehm (Csehimindszent, 1892. március 29. – Bécs, 1975. május 6.); római katolikus érsek. A szombathelyi egyházmegye zalai részének püspöki biztosa, tulajdonképpen kormányzója 1927–1944 között. Plébánosként jelentős hitéleti és közéleti tevékenységet fejtett ki, kolostorokat, iskolákat, hitbuzgalmi és társadalmi egyesületeket, nyomdát alapított. Veszprémi püspökként tevékenykedik 1944. március 4. – 1945. augusztus 16. között. A nyilas hatóságok 1944. november 27-én letartóztatták, Sopronkőhidára, majd Sopronba hurcolták. Innen, a szovjet csapatok bevonulásakor, 1945. április 1-jén szabadult. XII. Pius pápa 1945. augusztus 16-án esztergomi érsekké, 1946. február 18-án bíborossá nevezte ki. Megkérdőjelezte ugyan az 1945. évi földreform jogi alapját, de annak történelmi szükségességét elismerte, csak a kárpótlás elmaradását sérelmezte. Fellépett a szlovákiai magyarok jogfosztása és a lakosságcsere, a magyarországi svábok kitelepítése ellen, tiltakozott a hadifoglyok visszatartása, a törvénytelen letartóztatások, internálások miatt. Szembeszállt az egyház közéleti szerepvállalásának korlátozására, majd teljes felszámolására irányuló kommunista törekvésekkel, a katolikus ifjúsági és szociális mozgalmak, a sajtó és könyvkiadás megszüntetése, a fakultatív hitoktatás bevezetésével szemben. Nevéhez fűződik a *Boldogasszony Éve* (Mária-év, 1947. augusztus 15. – 1948.

december 8.). Kezdeményezésére jött létre az elnökletével tartott *Nemzeti Mária-kongresszus*. Az egyházi iskolák államosítását (1948. június 16-án) körlevélben tette szóvá. Az Államvédelmi Hatóság 1948. december 26-án letartóztatta, megkínózták, és koncepciós kirakatper során a köztársaság megdöntésére irányuló szervezkedés, kémkedés stb. vádjával 1949. július 9-én életfogytiglani fegyházra ítélték. Az 1956-os eseményeket november 1-jén szabadságharcnak minősítette, híres november 3-i rádióbeszédében nem ismerte el Nagy Imre kormányát. Kiállt a jogállamiság, a többpártrendszer, a magántulajdonon alapuló nemzetállam megteremtése mellett. Később belső száműzetésben élt. A Szentszék és a magyar kormány titkos megállapodása értelmében 1971. szeptember 28-án elhagyhatta az országot. Bécsben telepedett le. VI. Pál pápa 1973. november 1-jén szólította fel lemondásra. Ettől azonban lelkiismereti okokra hivatkozva elzárkózott. Emiatt a pápa 1973. december 18-án megüresedettnek nyilvánította az esztergomi érseki széket. A bécsi irgalmasok kórházában halt meg. Mariazellben temették el.; 45, 47, 303, 312, 328, 329

Molnár Ferenc (?-?): gondozó. 1945-ben a szeretetházi gondozottak ápolását végezte.; 200, 361

Molnár Szilárd, dr. (?-?): politikus, pénzügyigazgató, A PDP bajai elnöke és pénzügyigazgató 1948-ban.; 43, 301, 311

Monasterly, Joannes (Monaszterli) (?-?): rác tábornok és alvajda. A Rákóczi szabadságharc idején határőrvidéki császári ezredes. Monasterly kitüntette magát 1690. augusztus 21-én a törökkel vívott szalánkeméni csatában és az 1697. szeptember 11-i zentai csatában. A szerbek Joannes Monasterlyt 1691. április 11-én alvajdájukká választották. Deák

Ferenc és Ilosvay Imre 1704. január 15–20. közötti időben Monasterly seregét véres csatában megverték. Monasterlyt századmagával elfogták és Miskolcra Rákóczi fejedelemhez küldték.; 338

N

Nagy Antal (?–?): bérlő gazda (12 és 27 holdas 1948); 299

Nagy István (Csíkmindszent, 1873. március 28. – Baja, 1937. február 13.): festő, rajzoló. A kolozsvári Tanítóképző Intézetben 1892-ben szerzett oklevelet. A budapesti Mintarajziskolában – 1895–1898 között Székely Bertalan növendékeként – rajztanári oklevelet szerzett. A müncheni Művészeti Akadémián 1899-ben, és a párizsi Julian Akadémián 1901–1902 közt képezte tovább magát. 1892–1895 közt a homokmégyi népiskola tanára. Csíkmindszenten élt 1903–1920 között. Az I. világháború idején a 22. székely gyalogezrednél szolgált. 1914–1918 között hadirajzoló a galíciai és az olasz fronton. Háborús rajzait 1916-ban állították ki. 1920-tól Szentesen – Koszta Józseffel együtt –, majd Kecskeméten és Baján dolgozott. Az erdélyi havasok komor világa, az alföldi faluk széle, tanyák, legelésző állatok, a bakonyi és Baja környéki emberek portréi jelennek meg művein. Csendéletei (szinte kizárólag virág-csendéletek) a műfaj kiemelkedően fontos darabjai. Többnyire pasztellel dolgozott, kompozícióit határozott, kemény formákkal alakította, sötét kontúrokkal tagolta. Az 1920-as évek alföldi képei a plein air hatására oldottabbá, világosabbakká váltak, majd visszatért a mélyrealista táj- és emberábrázolásokhoz, a konstruktív szemlemhez. 1931-ben Baján telepedett le. Kiállítása volt többek közt Tordán (1914), Kolozsvárott (1923, 1926, 1983), Budapesten a Nemzeti Szalonban (1923, 1927), a MNG-ban (1967). Posztu-

musz kiállítását Baján rendezték 1937-ben. A Szinyei Merse Társaság festészeti díját 1924-ben, a Beczkői Bíró Henrik-díjat 1936-ban kapta meg. A KUT törzstagjának választották 1936-ban. Emlékkiállítást rendeztek még Kolozsváron (1939), Bukarestben (1939), Budapesten (1948), Marosvásárhelyen (1973), Szekszárdon (1976) és a MNG-ban (1973).; 86, 280, 285, 481, 499

Nagy János (?–?): törvényhatósági bizottsági tag. Törvényhatósági bizottsági tag 1949-ben.; 539

Nagy Lukács (?–?): műszaki tanácsos. A bajai Mérnöki Hivatal vezetője 1946-ban.; 234, 235

Nádasi József (Nádassy) (?–?): segédhivatali igazgató, majd főigazgató. A belügyi segédhivatali igazgatói címet 1935. június 21-én adományozták részére. A Belügyminisztériumban 1948-ban segédhivatali főigazgatói tisztséget látta el.; 569, 574

Nebojsza György (?–?): gazda (8 holdas 1948); 319, 321

Nikolits Isidor (Szenttamás (Bács-Bodrog vm.), 1805. február 4. – Zombor (Bács-Bodrog vm.), 1862. február 14.): ügyvéd, cs. kir. kerületi főbiztos, tartományi főnök, megyei főispán. Iskoláit Szegeden, Pécsen, Pozsonyban és Pesten végezte. Pozsonyban volt első éves jogász, de ügyvédi oklevelét Pesten szerezte. 1828-ban a királyi tábla esküdt jegyzője, majd Bács vármegye főügyésze lett. 1843-ban a magyar királyi helytartótanácshoz titkárnak nevezték ki. 1849-ben Bács és Torontál vármegye főispáni tisztségét töltötte be. Tartományi főnök 1849. október 10. – 1861. január 15. között. 1851-ben a Bácsi Felső Kerületben cs. kir. kerületi főbiztos volt.; 27

Novák Ferenc (?-?): gazda (10 holdas 1948); 319, 321

P

Pankovics Józsefné; Pankovits; sz.: Zsilinszki Ilona (Baja, 1919. december 25. –); munkás, politikus. 1944-ben lépett be a Magyar Kommunista Pártba, később az MDP, majd az MSZMP tagja lett. A bajai MNDSZ egyik megszervezője volt a felszabadulás után. A bajai törvényhatósági bizottság és a kisgyűlés tagja 1949-ben. 1948–1950 között a Magyar Nők Demokratikus Szervezete Bács-Bodrog vármegyei titkára volt. 1950-től a Bács-Kiskun megyei nőmozgalmat vezette. Parlamenti képviselővé először 1949. május 15-én a Magyar Függetlenségi Népfront Pest-Pilis-Solt-Kiskun és Bács-Bodrog megyei választókerületében választották meg. 1949–1953 között országgyűlési képviselő. 1956. november 2-án az MSZMP Bács-Kiskun Megyei Ideiglenes Intézőbizottsága tagjává választották. 1958-ban Baján újra országgyűlési képviselőnek jelölte a város lakossága. 1958. november 16. és 1967. január 28. között a Hazafias Népfront Bács-Kiskun megyei listájáról került be a törvényhozásba. 1968–1969-ben Bács-Kiskun Megye Tanácsa Végrehajtó Bizottság tagja, valamint a Magyar Nők Országos Tanácsa Bács-Kiskun Megyei Titkársága titkára.; 48, 531

Paskovszky (?-?): gárdaőrnagy. Baja szovjet városparancsnoka 1944. december 15-től.; 49, 218

Peterdi Andor (Soponya, 1881. május 28. – Budapest, 1958. március 27.); költő. Felesége Várnai Zseni költő, lánya Peterdi Mária író, műfordító. 1904-ben a Vígszínház színiiskolájában tanult. 1905-től újságíróként dolgozott. Verseit a *Népszava* és más baloldali lapok adták ki. Első kötete 1904-ben jelent meg. A

szocialista költészet korai hazai képviselője. 1916–1918-ban a Petőfi Társaság tagja. A Tanácsköztársaság kikiáltását „*A föld éneke*” (1919) című kötetével köszöntötte. A fehérterror idején elhurcolták, a kivégzés elől szökött meg. A két világháború között műkereskedő volt. A Rudnay-művésztelep művészeinek gyűjteményes kiállítása 1949. február 6-án nyílt meg a városi múzeumban, ennek a kiállításnak egyik díszvendége volt.; 88

Petőfi Sándor; 1842-ig Petrovics (Kiskőrös, 1823. január 1. – Fehéregyháza, 1849. július 31.); költő. 1841–1842-ben a pápai kollégium diákja. 1841–1844 között színészi pályával kísérletezett. 1844-ben Pestre utazott, és megmutatta verseit Vörösmarty Mihálynak, akinek a javaslatára a Nemzeti Kör segítségével megjelent „*Verse*” (1844) című kötete. 1844–1845-ben a *Pesti Divatlap* segéd-szerkesztője. 1845 tavaszán felvidéki utazást tett, élményeit „*Úti jegyzetek*” címmel az *Életképek* közölte. 1846-ban Pesten a Tízek Társaságának megalakítója. 1847-ben bensőséges barátságba kerül Arany Jánossal. 1848. március 15-én a márciusi ifjak egyike. Nemzetőr lett. Március 23-tól társszerkesztője az *Életképek*nek. Júniusban sikertelen kísérletet tett a szabadszállási képviselői mandátum megszerzésére. Tagja volt az Egyenlőségi Társulatnak. 1848 végén jelentkezett katonának. 1849. januárjától Bem József csapataihoz kérte magát. Bem segédtisztjévé, később őrnaggyá nevezte ki. Részt vett az erdélyi téli és tavaszi hadjárat több csatájában. A geszvári csatában tűnt el.; 444

Pető Mihály (?-?): gazda (8 holdas 1948); 299, 307

Pék László (?-?): politikus, nemzeti bizottsági tag, törvényhatósági bizottsági tag, közigazgatási bizottsági tag. 1944. október 21-től a 11-es bizottság

(Munkástanács) tagja. A városi tanács 1944. november 25-én a szociális ügyosztály (szegény ügyek) vezetésével bízta meg. A Szociáldemokrata Párt bajai elnöke 1945-ben. A Bajai Nemzeti Bizottság tagja 1945. január 27-től. Az SZDP 1945. május 12-én delegálta Baja város törvényhatósági bizottságába rendes tagnak. Törvényhatósági bizottsági tag 1945–1948-ban. Az MDP tagja 1948-tól. A közigazgatási bizottság rendes tagja 1948. május 12-től. Ugyanezen a napon Baja város törvényhatósági bizottsága az MDP jelölése alapján a kisgyűlés rendes tagjai közé is beválasztotta.; 496

Péterfia János, dr. (?–?): városi orvos. A városi központi orvosi rendelőben rendelt 1948-ban.; 125, 290

Pogány Mária; Pock (?–?): leíró, iratkiadó.; 579

Pogány Ö. Gábor, dr. (Kispest, 1916. július 21. – Budapest, 1998. március 21.): művészettörténész, művészeti író. 1939-ben a Pázmány Péter Tudományegyetemen bölcsészdoktori oklevelet szerzett. 1939–1941-ben a berlini tudományegyetemen és a párizsi École du Louvre-ban tanult. 1959-től a művészettörténeti tudományok kandidátusa. 1945–1947-ben a Szépművészeti Múzeum muzeológusa, 1947–1950-ben a Fővárosi Képtár igazgatója, 1950–1952-ben a Műemlékek Országos Központjának elnökhelyettese, 1953–1955-ben és 1956–1957-ben az SZM főigazgató helyettese, 1957–1980-ban a MNG alapító főigazgatója. Kutatási területe a 19. és 20. századi magyar művészet. Nevéhez fűződik 1957-ben a MNG megszervezése a Fővárosi Képtár, az Országos Képtár és a Szépművészeti Múzeum magyar gyűjteményeiből. Művészeti írói, műkritikusi és szerkesztői tevékenysége is jelentős. 1951–1956-ban a „*Képzőművészeti és Iparművészeti Tudósító*” felelős szerkesztője, 1960–

1972-ben a „*Művészet*” és 1961–1980-ban a „*Művészettörténeti Értesítő*” főszerkesztője. 1959–1965-ben a „*Magyar Nemzeti Galéria Közleményei*”, 1970–1980-ban a „*Magyar Nemzeti Galéria Évkönyve*” alapító főszerkesztője. 1947-ben Baumgarten-díjat kapott.; 88, 518

R

Rajkay József; Hengen (Kalocsa, 1894. november 12. – Zalaegerszeg, 1970. július 21.): okleveles tanító, a bajai törvényhatósági bizottság és a Nemzeti Bizottság tagja, országgyűlési képviselő. Tanítóképzőt végzett. 1925-től különböző helységek iskoláiban tanított. 1930-tól tagja a Független Kisgazdapártnak. 1939-ben baloldali magatartása miatt nyugdíjazták. 1945-től a kisgazdapárt bajai szervezetének titkára. 1946. január 23-tól a városi Nemzeti Bizottság tagja, majd 1946–1948 között az alelnöke. 1947. augusztus 31-én pártja jelöltjeként Pest-Pilis-Solt-Kiskun és Bács-Bodrog vármegyei választókerületben pótképviselővé választották. 1948 januárjától a FKGP Bács-Bodrog vármegyei szervezetének főtítkára, október 17-től ügyvezető alelnöke. 1948-ban a bajai törvényhatósági bizottságba is bekerült, május 12-től a kisgyűlés tagja. 1949. január 27-től – behívás útján – országgyűlési képviselő lett. Képviselősege megszűnte után visszatért a tanítói hivatáshoz. 1949. június 16-tól a Baja-Alsóvárosi Általános Iskolában, 1950-től a bajai Központi Általános Iskolában tanított.; 48, 516

Rajk László (Székelyudvarhely, 1909. március 8. – Budapest, 1949. október 15.): politikus. 1945. májustól az MKP, illetve MDP PB, 1945–1946-ban és 1948–1949-ben a titkárság tagja, 1945. novemberig budapesti területi párttitkár, 1945. november – 1946. októberben főtítkárhelyettes. 1945 júniusától parlamenti képviselő. Belügyminiszterként (1946.

március – 1948. augusztus) sokszor törvénytelen eszközökkel segítette pártja térnyerését a közigazgatási apparátusban és a közéletben. Belügyminisztersége alatt történt a B-listázás végrehajtása, 1500 egyesület, kör, civil szerveződések feloszlata, az FKGP szétverésére konstruált ún. köztársaság-ellenes összeesküvés felnagyítása, és az 1947. augusztusi választások ún. kékcédulás csalássorozata. Párton belüli súlya fokozatosan csökkent. 1948. augusztustól külügyminiszter, 1949. februártól az újjászervezett Magyar Függetlenségi Népfront főtitkára is volt. 1949. május 30-án hamis vádak alapján letartóztatták, júniusban kizárták a pártból, megfosztották parlamenti mandátumától és miniszteri tisztétől. Kirakatperben 1949. szeptember 24-én halálra ítélték és kivégezték.; 42, 479, 567, 569

Rákosi Mátyás; 1904-ig Rosenfeld (Ada, 1892. március 9. – Gorkij (Szovjetunió), 1971. február 5.): politikus. Az 1940-es évek elején magyar kommunista emigráció vezetője Moszkvában. 1945-ben tért haza. Az MDP Zala vármegyei nemzetgyűlési képviselője 1945–1947, majd ennek a megyének országgyűlési képviselője 1947–1957 között. Az MKP (1945–1948), majd az MDP főtitkára (1948–1953), illetve első titkára (1953–1956). A koalíciós kormányokban miniszterelnök-helyettes–államminiszter (1945. november 15. – 1949. szeptember 5.), majd a Minisztertanács elnökhelyettese (1949. szeptember 5. – 1952. augusztus 14.). 1950-ben Rákosi Mátyás, Gerő Ernővel és Farkas Mihállyal együtt megalakította a párt vezető testületei előtt is titokban tartott Honvédelmi Bizottságot. Az ÁVH 1951–1953 között szervezetileg is az ő felügyelete alá tartozott. A miniszterelnöki posztot 1952. augusztus 14. – 1954. július 4. között töltötte be. A Hazafias Népfront alelnöke 1954–1957

között. Döntő felelősség terheli a törvénytörő perekért, a személye körül Sztálinéhoz hasonló személyi kultusz kialakításáért, a súlyos politikai hibáiért. Magyarországon 1956. július 18-án minden párttiszttségéről lemondatták, 1957 májusában megfosztották parlamenti mandátumától, 1962. augusztus 15-én pedig kizárták a pártból. 1957–1971 között a Szovjetunióban élt.; 44, 45, 48, 301, 321, 516, 530

Reisinger Ferenc (Pusztahídvég, Sarud, 1880. január 28. – Budapest, 1955. november 30.): asztalos, szociáldemokrata politikus, nemzetgyűlési, majd országgyűlési képviselő. 1922–1935 között valamennyi parlamenti választáson elindult a miskolci választókerületben, és mindannyiszor mandátumhoz jutott. Az 1945. november 4-i országgyűlési választásokon Borsod-Gömör, Zemplén és Abaúj vármegyei választókerületben újra képviselő lett. 1945. november 23-án az SZDP titkárságának az ajánlására kinevezték belügyi politikai államtitkárrá. Hatáskörébe tartozott a közigazgatási főosztály, ezen belül a vármegyei, a községi és a városi ügyosztályok felügyelete, ami akkor a B-listázás ellenőrzését is jelentette. A kommunisták által vezetett Belügyminisztériumban lehetetlen volt az SZDP irányvonalának érvényesítése, számos intézkedésről, áthelyezésről, kinevezésről csak utólag értesült. 1947. június 14-én visszahívták az államtitkári pozícióból, egyúttal országos erdészeti felügyelővé jelölték. Posztját július 3-án foglalta el. Az 1947. augusztus 31-i országgyűlési választásokon megőrizte borsodi mandátumát. 1948 júniusában átigazolták a Magyar Dolgozók Pártjába. 1950-től visszavonult a politikai élettől.; 572

Rostás Sándor (?–?): politikus, törvényhatósági bizottsági tag. Az MDP közigazgatási felelőse. Törvényhatósági bi-

zottsági tag 1948–1949-ben. E tisztsége mellett 1949-ben még a kisgyűlésnek is tagja.; 55, 326, 495, 497

Rónay Amadé (?–?): kerületi biztos és tanácsfőnök, városi előljáró. 1856-ban újvidéki kerületi biztos, később Bács-Bodrog vármegyei kerületi biztos és tanácsfőnök. 1858. május 19-től Baján a tanácsközségülések az ő elnöklete alatt folytak.; 28

Rózsa István (?–?): gazda (12 holdas 1948); 299

Rudnay Gyula (Pelsőc, 1878. január 9. – Budapest, 1957. január 4.): festő. Festői tanulmányait 1893–1894-ben az Iparművészeti Iskolában kezdte. 1895–1902 között Hollósy Simon müncheni szabadiskolájában, nyaranta pedig a nagybányai művésztelepen dolgozott. 1904–1905-ben egy-egy évet Rómában és Párizsban töltött. 1910-ben Pestre költözött, és Pásztor János társaságában kiállítással mutatkozott be a Párizsi nagyáruház Lotz-termében. 1913. évi műcsarnoki tárlata már kiforrott egyéniségnek, a klasszikus és a nemzeti hagyományok ötvözőjének mutatja. (*Krump-lihámozó; Pihenő hegedűs; Táncolók*). Művészetének újabb korszaka Losonchoz kötődik, ahol az első világháború idején drámai képsorozatban jelenítette meg a nagy viláégés áldozatait. (*Menekülők; Öreg parasztpár; Szegény emberek* stb.) Az 1920–1930-as években regényes hangulatú történeti életképek és kosztümös kompozíciók (*Attila udvara; Szegényregények; Bohémek*) jellemzik munkáit. Tájébrázolásai (*Erdő széle; Nagybabonyi táj*) és portréi (*Csipkekendős nő; Kalapos önarckép*) aranyérmek sorát (Bécs, Genova, Barce-lona) szereztek meg számára. 1922-től 1952-ig a Képzőművészeti Főiskola tanára. 1947-ben művésztelepet és népi festőiskolát szervezett Baján. 1948-ban Pro Arte-dí-

jat, 1949-ben Kossuth-díjat, 1953-ban kiváló művészi címet kapott. Gyűjteményes kiállítása 1918-ban az Ernst Múzeumban, 1925-ben Milánóban, 1953-ban a Szépművészeti Múzeumban volt. Rézkarcait is bemutató emlékkiállítását 1969-ben a MNG rendezte meg.; 80, 81, 82, 83, 87, 236, 397, 408, 430, 437, 446, 499, 518

S

Simon István (?–?): törvényhatósági bizottsági tag. Törvényhatósági bizottsági tag 1949-ben.; 539

Slezák János (?–?): törvényhatósági bizottsági tag. Törvényhatósági bizottsági tag 1949-ben.; 539

Surányi István, dr. (?–?): ügyvéd, törvényhatósági bizottsági tag, közigazgatási bizottsági tag, polgármester. A főispán 1945. február 5-én polgármesterré nevezte ki, tisztségét május 12-ig töltötte be. A PDP tagja 1945-től. A PDP delegálta 1945. május 12-én Baja város törvényhatósági bizottságába rendes tagnak. Törvényhatósági bizottsági tag 1945–1947-ben. A Bajai Közigazgatási Bizottságnak 1948. május 12-től tagja. Ugyanezen a napon a törvényhatósági bizottság a kisgyűlés rendes tagjai közé is beválasztotta.; 29, 30, 49, 50, 354

SZ

Szakasits Árpád (Budapest, 1888. december 6. – Budapest, 1965. május 3.): politikus, publicista, országgyűlési képviselő, köztársasági elnök. A német megszállás (1944. március 19.) után illegálitásban vonult, a Magyar Front egyik szervezője, az intézőbizottság elnöke. Az MSZDP főtitkára 1945–1948 között, és a Népszava főszerkesztője (1945. február – 1948. június). 1945. áprilistól parlamenti képviselő, szeptembertől az Országos Nemzeti Bizottság társelnöke. 1945. no-

vembertől államminiszter, 1947. május – 1948. augusztus között miniszterelnök-helyettes, 1948. február 26. – 1948. augusztus 5. között iparügyi miniszter is. 1948. júniustól az MDP elnöke, a KV és a PB tagja. 1948. augusztus 3. – 1949. augusztus 23. között Magyarország köztársasági elnöke, az új alkotmány életbe lépése után, 1949. augusztus 23-ától 1950. május 8-ig az Elnöki Tanács elnöke. 1950. április 24-én hamis vádak alapján letartóztatták, 1950. november 24-én életfogytiglani fegyházra ítélték. Börtönéből csak 1956. március 29-én szabadult, 1956. június 27-én rehabilitálták. 1958–1965 között országgyűlési képviselő, 1958. november – 1965. május közt az Elnöki Tanács, 1959. december – 1965. május közt az MSZMP KB tagja. A MŰOSZ-nak (1945–1948, 1958–1963), a Magyarok Világszövetségének (1959–1963), az Országos Béketanács alelnöke 1960-tól, majd elnöke 1963-tól. A Béke Világtanács tagja.; 42, 47, 88, 479, 515, 518

Szász Imre, dr. (?-?): orvos. Gyermektanácsadó orvos Baján 1948-ban.; 108, 290, 406

Szekulity Mihály (?-?): gazda (8 holdas 1948); 319, 321

Szentiványi Lajos, dr. (Tamásd, 1883. február 25. – Budapest, 1956. augusztus 29.); politikus. A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen államtudományi végbizonyítványt, a budapesti tudományegyetemen jogtudományi doktori oklevelet szerzett. Hunyad vm. közigazgatási gyakornoka, Déván a vm. aljegyzője, főispáni titkár, majd vármegyei főjegyző (1914–1918), a Károlyi-kormány idején Hunyad vm. utolsó magyar főispánja és kormánybiztosa (1918–1919). Erdély megszállása után megtagadta az együttműködést a román hatóságokkal, kiutasították Romániából (1921).

A budapesti Hitelintézet cégvezetője (1922–1932). A FKGP tagja (1930-tól), a központi pártiroda vezetője (1932–1935), az FKGP országos pártigazgatója (1935–1944). Az FKGP országgyűlési képviselőjelöltje (1935), országgyűlési képviselője (Abaúj-Torna vármegyei lista, 1939–1944). Az ország német megszállása után a Gestapo letartóztatta (1944. március 26.), a mauthauseni koncentrációs táborba hurcolták, ahonnan csak 1945 augusztusában tért haza. A második világháború után az FKGP alelnöke (1945. aug.–1948. ápr.), a párt politikai bizottságának (PB) tagja (1946. szept.–1948). A FKGP társelnöke (1948. ápr.–től), az országos fegyelmi tanács elnöke (1948. jún.–től). Az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagja (Dunántúl, 1945. jún.–nov.), nemzetgyűlési (országos lista, 1945–1947) és országgyűlési képviselő (országos lista, 1947–1953; Győr-Sopron megye, 1953–1956); közben az FKGP képviselőcsoportjának elnöke (1948–1949). A MNB alelnöke (1945. szept.–1948. febr.), az Országos Vizsgázálkodási Hivatal vezetője (1948–1956). Az Országos Földhitelintézet (1945–1947), illetve az Országos Szövetkezeti Hitelintézet Igazgatóságának tagja (1947–1948).; 78, 335

Szevics Döme (?-?): városi főjegyző, polgármester. 1851. március 12-től 1854. június 3-ig Baja város polgármestere. Ekkor lemondott polgármesteri állásáról, mert más hivatali alkalmazást nyert. 1856-ban Óbecse előjárója.; 27

Szélíg Gyula (?-?): állami adóhivatali vezető, főtanácsos. A kormányzat 1949. január 1-jén államosította a Bajai Adóhivatalt, és az új állami adóhivatal vezetője lett.; 56, 79, 336, 542

Sztálin, Joszif Visszarionovics; eredetileg Dzsugasvili (Gori, 1879. december 21. – Kuncsevo (ma Moszkva része), 1953. március 5.): szovjet (grúz) politikus, mar-

sall (1943), és generalisszimusz (1945). Az OSZDMP tagja 1898-tól. Részt vett az 1905–1907-es forradalomban. Az OSZDMP KB Orosz Irodájának tagja (1912–1913). 1902–1917 között többször letartóztatták és száműzték. 1912 májusában részt vett a *Pravda* megindításában, 1917-től a lap egyik szerkesztője lett. 1917 októberében a forradalom egyik vezetője Szentpéterváron. A nemzetiségi ügyek (1917–1923), és az állami ellenőrzés népbiztosa (1917–1922), az SZKP KB főtitkára (1922–1953). A Népbiztosok Tanácsa és az Állami Honvédelmi Bizottság elnöke 1941-től, honvédelmi népbiztos, a Vörös Hadsereg főparancsnoka 1941-től. Az SZKP KB-nek 1917-től, a PB-nek 1919-től tagja. Elméleti hibái a marxizmus eltorzulásához, politikai diktatúrája a szocialista törvényesség durva megsértéséhez, tömeggyilkosságokhoz, kegyetlen népelnyomáshoz vezettek. Fő felelőse a koncepcióos pereknek. Tevékenységét, a körülötte kialakult személyi kultuszt az SZKP XX. kongresszusa ítélte el.; 436, 560

Sztrikinác **János** (? – ? Baja, 1949): politikus, igazolóbizottsági tag, nemzeti bizottsági tag, törvényhatósági bizottsági tag, közigazgatási bizottsági tag. A Nemzeti Parasztpárt tagja 1945-től. Tagja a Baján 1945. január 27-én alakult Nemzeti Bizottságnak. A NPP 1945. május 12-én Baja város törvényhatósági bizottságába delegálta rendes tagnak. Törvényhatósági bizottsági tag 1945–1948-ban. 1948. május 12-től a Bajai Közigazgatási Bizottság rendes tagjai közé választották. Ugyanezen a napon a városi törvényhatósági bizottság a kisgyűlés rendes tagjává is megválasztotta. A kisgyűlésnek 1949-ben is tagja maradt. Vadászserencsétlenség áldozata lett 1949-ben.; 48, 516

T

Takáts Endre, dr. (Apátfalva, 1907. július 27. – Veszprém, 1984. szeptember 21.): tanár, levéltáros, polgármester, megyei kormányzó, múzeumigazgató, levéltárigazgató. 1925–1930 között a bécsi Rudolf Tudományegyetemen teológiai tanulmányokat folytatott. Hazatérve, 1937. szeptember 1-jétől 1943. november 30-ig, a szegedi Baross Gábor Gyakorlógimnáziumban hittanár lett. 1939–1941 között a szegedi tudományegyetemen bölcsészettudományi doktorátust, emellett 1941-ben középiskolai történelem-földrajz szakos tanári oklevelet is szerzett. 1941-től szaktárgyait oktatta a gimnáziumban. Az egyházi szolgálatból történt kilépése után a levéltárosi pályát választotta. 1943. december 11-től az újonnan szervezett Baja városi főlevéltárnoki állást töltötte be. Levéltári gyakorlatát a Magyar Országos Levéltárban kezdte, majd Ort János nagyváradi főlevéltárnok mellett folytatta. 1944-ben visszatért állomáshelyére. 1944. október 22. – 1945. január 27. között Baja város polgármestere. E tisztsége mellett Paskovszky gárdaőr-nagy még a Magyarországhoz került Bács-Bodrog vármegye kormányzásával is megbízta, mint gubernátort. Baja törvényhatósági bizottsága 1946. július 31-én a közszolgálatból elbocsátotta, majd az augusztus 30-i közgyűlés végelbánás alá vonta. 1947–1950 között a Bajai Városi Múzeum vezetője. A Levéltárak Országos Központja 1950. december 4-én a Soproni Állami levéltárba helyezte. 1957. október 17-ig ennek az intézménynek volt a vezetője. 1956. október 27-én megválasztották a soproni Ideiglenes Nemzeti Tanács vezetőjének. 1956 novemberére és 1957 márciusa között Sopron Városi Tanács VB elnök-

helyettesi tisztségét töltötte be. 1956-os ténykedése miatt 1957. október 17-től 1958. június 10-ig vizsgálati fogságban volt. Felmentését követően visszaminősítették, és Sopronból elhelyezték. 1958. szeptember 1-jétől 1960. január 15-ig beosztott levéltárosként a szegedi és a szombathelyi Állami Levéltárban tevékenykedett. 1961. január 16-tól ismét a soproni levéltárban dolgozott. 1961 nyarán rehabilitálták. A Művelődési Minisztérium Levéltári Osztálya 1961. október 1-jén megbízta a Veszprémi Állami Levéltár (1968-tól Veszprém Megyei Levéltár) igazgatói teendőivel. 1973. február 26-ig, nyugdíjba vonulásáig itt dolgozott.; 28, 30, 31, 38, 39, 49, 50, 83, 220, 236, 296, 445

Táncsics Mihály; Stancsics (Ácsteszer, 1799. április 21. – Budapest, 1884. június 28.): forradalmi demokrata politikus, publicista, politikai író, író. Az 1840-es évek végétől regényeket, cikkeket, röpiratokat írt a polgári átalakulás szükségességéről, a váltság nélküli jobbágyszabadság megvalósításáért. 1847 márciusában letartóztatták, börtönéből a pesti nép szabadította ki 1848. március 15-én. 1848. áprilistól a *Munkások Újságja* szerkesztője. Az 1848–1849-es országgyűlés legbaloldaliabb képviselője, a jobbágyszabadság továbbvitelének sürgetője. A szabadságharc bukása után 8 évig rejtőzködött. 1860-ban röpiratai terjesztése és a március 15-i tüntetés megszervezése miatt bebörtönözték, ahonnan 1867-ben szabadult. 1869–1872 között szélsőbaloldali képviselő. 1869-ben indította meg az *Arany Trombita* című munkáslapot, amely az Általános Munkásegylet közlönye lett. 1869-ben az Általános Munkásegylet elnökévé választották, ám a vezetőkkel való ellentétei miatt tisztségéről 1870-ben lemondott.; 444

Telcs Ede; Telsch, Teltsch (Baja, 1872. május 12.– Budapest, 1948. július 18.): szobrász, éremművész. A budapesti Mintarajziskolában végzett. Bécsben az Akademie der Bildenden Künsten 1888–1892 között Edmund Hellmer növendéke, majd Gaspar Clemens von Zumbusch mesteriskolájában képezte tovább magát 1892–1895 között. Itthon Zala György mellett dolgozott 1895-ben. Népies tárgyú, naturalisztikus életképeivel emelkedett a művészeti élet élvonalába (*A két Bornemissza*, 1893). Stílusa később festőibb lett, közelített a szecesszióhoz. Kisplasztikák mellett portrékat (*Prielle Kornélia*, 1901, MNG), köztéri szobrokat és emlékműveket készített (*Kossuth-emlékmű*, 1906 Kecskemét; *Vörösmarty-szoborcsoport*, Kallós Edével és Márkus Gézával, 1902–1908, Bp.; *Szent László*, 1911; *Alpár Ignác*, 1931; *Hüvelyk Matyi*, 1934, Bp.). Több épületdíszítő plasztikát (budapesti Zeneakadémia, 1906 k.) és síremléket (*Munkácsy Mihály*, 1911) alkotott. Az éremművészet egyik megújítója (*Anyaság*, 1906; *Telcs Edéné*, 1910; *Atalanta*, 1926). Műtermében szervezett érmészeti iskolája hosszú időn át a magyar érmészképzés jelentős műhelye volt. 1920–1922-ben Utrechtben egy ezüstműves gyár művészeti vezetője. 1929-ben a herendi porcelánmanufaktúra művészeti tanácsadójának kérték fel. Telcs kezdeményezésére megkezdték a magyaros porcelánfigurák készítését, többek között az ő tervei alapján is (*Hüvelyk Matyi*). Számatalan hazai és nemzetközi kiállításon, szoborpályázaton vett részt sikerrel. Hagyatékát a bajai Türr István Múzeum őrzi. Az Alföldi Művészek Egyesületének elnöke, az Éremkedvelők Egyesületének alelnöke, a „*Céhbéliek*” művészcsoport alapítója, majd elnöke. Ezüstérem (Antwerpen, 1893), kis aranyérem (Drezda, 1901), aranyérem (St. Louis, 1904), állami nagy

aranyérem (Bp., 1909), II. osztályú aranyérem (Antwerpen, Világkiállítás, 1936), Gran Prix (Párizs, Világkiállítás, 1937). Önálló kiállítása 1928-ban az Ernst Múzeumban, emlékkiállítása 1962-ben Baján, 1963-ban az MNG-ben volt.; 85, 280, 481, 499

Tildy Zoltán (Losonc, 1889. november 18. – Budapest, 1961. augusztus 3.): politikus, református lelkész, nemzetgyűlési képviselő. 1945 januárjában a Budapesti Nemzeti Bizottság alapító tagja. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés, illetve a Nemzetgyűlés képviselője (1945. április – 1946. február). 1945 augusztusától a FKGP vezetője, az Országos Gazdasági Tanács, szeptembertől az Országos Nemzeti Bizottság elnöke. Pártja választási győzelme után 1945. november 15. – 1946. február 1. között koalíciós kormány (FKGP, MKP, NPP, SZDP) élén Magyarország miniszterelnöke. 1946. február 1-jétől az aznap kikiáltott Magyar Köztársaság elnöke. Államfőként a demokratikus intézményrendszer megszilárdítására törekedett. Tudomásul vette a szovjet befolyás tényét, és nem szállt szembe a Kommunista Párt kizárólagos hatalmi törekvéseivel. Veje, Csornoky Viktor koncepció hazaárulási pere miatt 1948. július 30-án (hivatalosan augusztus 3-án) lemondásra kényszerült. 1948 augusztusa – 1956 májusa között házi őrizetben tartották. 1956 őszén bekapcsolódott a Hazafias Népfront tevékenységébe. 1956. október 26. – november 4. között Nagy Imre kormányának államminisztere, kezdeményezte a FKGP újjászervezését. 1957. május 23-án letartóztatták, és a Nagy Imre-per negyedrendű vádlottjaként 1958. június 15-én 6 évre ítélték. 1959 áprilisában egyéni kegyelemmel szabadult. 1989 júliusában rehabilitálták.; 39, 368

Tóth Kálmán (Baja, 1831. március 30. – Budapest, 1881. február 3.): költő, hírlapíró és szerkesztő, országgyűlési képviselő, a MTA levelező tagja, a Kisfaludy Társaság rendes tagja. 1845-ben Pannonhalmán a bencés rendbe lépett. Betegeskedése miatt 1846-ban elhagyta a rendet, és tanulmányait Pécssett folytatta. Itt két bölceleti évet végzett. Megkedvelte a magyar költészetet, különösen Petőfit. 1847-ben álnéven az „Életképek”-be írt. 1847. októbertől Pesten az egyetemen katonai tárgyakat hallgatott. 1848 elején elhagyta Pestet és a bácskai hadosztályba lépett, ahol dandárnoki segédként szolgált. Részt vett a csurogi és sinki csatározásokban. Később a Perczel-Dembiński hadtestnél hadnagy. 1849-ben a szegedi és a temesvári ütközetekben is harcolt. 1851-ben Nagy Ignác „Hölgyfutár”-jának segéd-, 1856. április 1-jétől 1861. június 30-ig pedig a felelős szerkesztője. 1860 februárjában a Kisfaludy Társaság, 1861. december 20-án pedig a MTA tagjai sorába választotta. 1860. június 4-én indította meg a „*Bolond Miska*” című élclapot. Ebben a lapban jelent meg „*Tizenharmadik seb*” című novellája. Ezt a lapját 1873 végéig szerkesztette. 1864. január 1-jén alapította meg a „*Fővárosi Lapok*” című szépirodalmi napilapot, amelyet haláláig szerkesztett. 1865-ben Baja város országgyűlési képviselőjévé választotta. 1876-ig folyamatosan tagja volt a képviselőháznak. Népszerűvé dalai tették, amelyekből több folklorizálódott. Nagy sikert aratott „*A király házassodik*” (1863) című történelmi, és a „*Nők az alkotmányban*” (1871) című politikai vígjátékával.; 86, 87, 286, 499

Tuzson János (?–?): gondozó. 1945-ben a szeretetházi gondozottak ápolását végezte.; 200, 361

Türr István (Baja, 1825. augusztus 11. – Budapest, 1908. május 3.): katonatiszt, politikus. 1842-ben belépett a császári-királyi hadseregbe. 1848-tól hadnagyi rangbanszolgált. 1849 januárjában Észak-Itáliában átszökött a piemonti csapatokhoz. A novarai vereség (1849. március 23.) után Badenbe menekült, ahol részt vett a forradalomban. Ezt követően többnyire Svájcban és Piemontban élt. Rövid időszakokat Londonban és Párizsban töltött. Harcolt a krími háborúban, 1856 elején angol ezredesként Bukarestben a megszálló osztrák hatóságok letartóztatták, és hadbíróság elé állították, de az angol kormány közbenjárására a halálos ítéletet örökös száműzésre változtatták. 1859-ben Garibaldi alpesi vadászainak soraiban küzdött. A Brescia körüli harcokban súlyosan megsebesült. 1860 májusában Garibaldi hadsegédjeként, majd a hadsereg főfelügyelőjeként részt vett Szicília és Dél-Itália felszabadításában. Garibaldi altábornaggyá, Nápoly elfoglalása után a város katonai és politikai kormányzójává nevezte ki. Rangját az olasz kormány megerősítette. 1866-ban Poroszországban tárgyalt a Magyar Légión felállításáról. A kiegyezés után hazatért. 1868–1869-ben, mint a francia császári család rokona (III. Napóleon unokahugát vette feleségül), egy poroszellenes koalíció létrehozását kívánta elérni. Az 1870–1871. évi porosz–francia háború után a gazdasági életben igyekezett érvényesülni. Nevéhez fűződik a Ferenc-csatorna továbbépítése és a Korinthoszi-csatorna építésének megkezdése.; 83, 85, 244, 279, 445, 481, 498

Ú

Újsághy Pál, dr. (?–?): gyermekgyógyász-főorvos. A Miniszterközi Bizottság 1947-ben helyezte vissza újra az állásába. A városi kórház gyermek-

gyógyászati osztályának osztályvezető főorvosa volt 1943–1976 között.; 110, 237, 402

V

Vadas Sára, dr. (Vas Zoltánné) (Torda, 1903. november 30. – Budapest, 1975. november 17.): orvos. Vas Zoltán első felesége. 1931-től a moszkvai orvostudományi egyetemen tanult, ahol pártvezetőségi tag is volt. 1937-ben orvosi diplomát szerzett; 1937–1941-ben Moszkvában körzeti orvos, 1941–1942-ben Ufában belgyógyász, majd orvosszázadosként a Vörös Hadseregben szolgált. A Nagy Honvédő Háború idején felderítő a voronyezsi fronton, utóbb politikai tiszt. 1943–1945-ben a juzsai hadifogolytáborban a foglyok politikai nevelésével foglalkozott és pártoktató munkát végzett. 1945-ben tért haza, és az MKP tagja lett. A Népjóléti Minisztériumban miniszteri tanácsos, a felügyeleti osztály osztályvezetője, tagja a minisztérium MKP-vezetőségének. A Nemzeti Segélyben a gyermekek megmentésével foglalkozott, és szervezte az alakuló nőmozgalmat. A MNDSZ országos vezetőségének tagja lett, és az egészségügyi kultúra terjesztésével, a gyermekegészségügy fejlesztésével foglalkozott. Társadalmi munkatárs a Magyar Vöröskereszt Országos Központjában, 1968-tól a *Családi Lap* szerkesztőbizottságának tagja. 1950–1955-ben az MDP agitációs és propagandaosztályának munkatársa, 1955–1956-ban a Budapest, VIII. kerületi Vas utcai Balassa János Kórház igazgató-főorvosa. 1957-től 1968-ig, nyugdíjazásáig a budapesti Közegészség- és Járványügyi Állomás higiénikusa, csoportvezető főorvosa volt.; 125, 127, 290, 502

Varga R. (?–?); 220, 296

Várnai Zseni (Nagyvázsony, 1890. május 25. – Budapest, 1981. október 16.): költő, József Attila-díjas. Peterdi Andor író felesége, Peterdi Mária író anyja. 1909-ben lett Peterdi Andor felesége, és férje révén került a munkásmozgalomba. Első versét *Anyaság* címmel írta a Népszavába. 1912 májusában írta *Katonafiainak!* című nagyhatású versét. Ennek a versének a címét kapta első verseskötete is, amely 1914-ben jelent meg. Második verseskötetének 1916-ban *Gracchusok anyja* címet adta. Költészetének – különösen az anyai érzéseknek – kiteljesedése ez a kötet. Hangja a későbbiekben sem változik lényegesen. Verseiben és önéletrajzi írásaiban is a nyomorúságos munkássorsot ábrázolta, és békevágyának, szocialista forradalmi meggyőződésének adott hangot. 1943–1944-ben egy antifasiszta csoport élén állt.; 88, 518

Vásáry István, dr. (?–?): hadifogoly. 1945 januárjában érkezett Bajára hadifogolyként. Vásáry István (a Dálnoki Miklós Béla vezérezredes, miniszterelnök vezette Miklós-kormány pénzügyminisztere 1944. december 22. – 1945. július 21. között) pénzügyminiszter fia.; 295

W

Wehring Péter (?–?): polgármester. 1945-től a Szabad Szakszervezetek tagja. A Szabad Szakszervezetek 1945. május 12-én delegálta Baja város törvényhatósági bizottságába rendes tagnak. Törvényhatósági bizottsági tag 1945–1946-ban és 1948–1949-ben. Baja város polgármestere 1949. augusztus 19-től 1950. augusztus 15-ig. Baja város díszpolgárává 1977-ben választották.; 29, 33, 59, 552, 555

Weidinger Imre (?–?): törvényhatósági bizottsági tag. Törvényhatósági bizottsági tag 1948-ban.; 496

Z

Zilahi László, dr. (?–?): miniszteri tanácsos. 1946. január 21-én nevezték ki a Belügyminisztérium létszámába, az V. fizetési osztályba. 1947-ben még a minisztériumban dolgozik.; 574

Zöld László, dr. (?–?): kórházi főorvos. A debreceni Tisza István Tudományegyetemen 1931. december 1-jétől 1933. október 10-ig fizetés nélküli gyakornok. Baja város közkórházánál 1933. november 6-tól 1937. március 15-ig kórházi alorvosként működik. Baja város szolgálatában 1943. február 26-tól 1946. március 29-ig városi orvos. 1946. március 29-től október 31-ig a városi közkórház bőr- és nemibeteg-gondozó osztályán megbízott főorvos, majd ezt követően ugyanitt 1946. október 31-től 1947. április 15-ig kinevezett főorvos. 1946–1952 között a városi közkórház bőr- és nemibeteg-osztályának osztályvezető főorvosa.; 108, 290, 406

Zrínyi Aladár (?–?): állami tanítóképző intézeti tanár, iskolaigazgató. Szaktárgyai: fizika és mennyiségtan. A Bajai Tanítóképző Intézet tanára 1932–1959 között. A pécsi tankerületi igazgató 1948-ban a bajai ciszterci rendi római katolikus gimnázium igazgatói teendőinek ellátásával bízta meg.; 91, 268

Tárgymutató

A

- ablak – l. még berakóablak, ikerablak, pinceablak, vasablak; 188, 375, 442, 459, 461, 463, 539
- acélkábel – l. még kábel; 153, 384
- adag – l. még alapfejadag, cukorfejadag, ebédadag, ételadag, fejadag, gabonafejadag, lisztfejadag; 214, 347, 362, 380, 381, 424, 466, 520,
- adat – l. még népmozgalmi adat, statisztikai adat, számadat; 34, 54, 57, 91, 115, 120, 124, 125, 127, 129, 130, 137, 139, 239, 246, 252, 257, 283, 290, 307, 310, 323, 345, 347, 358, 362, 369, 370, 432, 451, 453, 485, 500, 502, 515, 521, 565, 568, 569, 573, 575
- adatgyűjtés – l. még gyűjtés; 60, 369
- adminisztratív tisztviselő – l. még tisztviselő; 176, 235
- adminisztrációs költség – l. még költség; 70, 371
- adomány – l. még cipőadomány, konzervadomány, pénzadomány, ruha- és cipőadomány, UNICEF-adomány, 67, 109, 199, 203, 202, 204, 205, 207, 209, 212, 232, 347, 356, 381, 398, 423, 439
- adó – l. még ásvány- és szikvízadó, borfogyasztási adó (borfogyasztási adóbevétele), búzaföldadó, ebadó, egyes adó, fogyasztási adó, földadó, halfogyasztási adó, házadó, húsfogyasztási adó, illetményadó, illetménytöbblet-adó, jövedelemadó, jövedelemtöbblet-adó, kereseti adó, kereseti és jövedelemadó, közadó, községi adó, lakásadó, sörfogyasztási adó, szeszadó, szikvízfogyasztási adó, társulati és tantiemadó, vagyonadó, vigalmi adó; 6, 10, 64, 65, 72, 234, 341, 343, 344, 428, 564
- adóalap; 66, 344
- adóbefizetés – l. még befizetés; 225, 229
- adóbehajtás – l. még behajtás; 11, 143, 255, 291, 564, 577
- adóbevétel – l. még bevétel, előirányzott bevétel, fogyasztási adóbevétel, lakásadó-bevétel, városi bevétel; 73, 74, 76, 250, 259, 269, 307, 334, 478
- adóelőírás – l. még előírás; 76
- adóelőleg; 68
- Adó- és Pénzügyi Osztály – l. még osztály; 75, 494
- adófizető; 70, 75, 371
- adófükönyv (adókönyv) – l. még könyv; 76, 287
- adóhivatal – l. még hivatal; 56, 71, 74, 75, 78, 79, 264, 269, 275, 281, 287, 289, 293, 336, 402, 432, 494, 496, 513, 542, 565
- adóhivatali szak; 53, 249
- adóigazgatás (adóügyi igazgatás) – l. még igazgatás; 442, 477
- adóintézkedés – l. még intézkedés; 68, 357
- adójövedelem – l. még jövedelem; 66, 343
- adókedvezmény – l. még kedvezmény; 496
- adókezelés – l. még kezelés; 20
- adókivetés (adókivetési munkálat) – l. még kivetés; 11, 71, 72, 402, 564
- adókivető bizottság – l. még bizottság; 22
- adókörzet – l. még körzet; 73, 76, 307, 325, 477

- adómorál; 74, 75, 77, 275, 334, 478, 494, 513
- adónem; 66, 79, 250, 255, 344, 528, 577
- adópengő – l. még pengő (P); 69, 371
- adópengő-rendelet – l. még rendelet; 371
- adópótlék – l. még húsfogyasztási adópótlék, sörfogyasztási adópótlék, szesz-fogyasztási adópótlék; 10
- adórendelet – l. még rendelet; 72, 428
- adórészesedés – l. még részesedés; 72, 255, 428, 577
- adótiszt – l. még tiszt; 264
- adóügy – l. még ügy; 64, 71, 402, 413
- adóügyszózat (adóügyi osztály) – l. még osztály; 23, 413
- agg – l. még elaggott; 214, 381, 520
- agitáció – l. még ellenagitáció; 319, 323
- agitációs munka – l. még munka; 530
- agyvelőgyulladás – l. még betegség; 122, 484
- ajánlat – l. még árajánlat, városi ajánlat; 194, 264, 509
- ajtó – l. még vasajtó; 188, 442, 459, 462, 464, 490
- ajtó-ablakjavítás – l. még javítás; 469
- akácos – l. még magánakácos; 93
- aknaveszély; 62, 378
- alakuló gyűlés – l. még gyűlés; 284
- alapfejadag – l. még adag; 99, 487
- alaptérkép – l. még térkép; 176, 177, 233, 409
- albizottság – l. még bizottság; 13, 14, 22,
- alispán – l. még tisztviselő; 7, 14, 315, 563, 564, 565, 566, 578
- aljzatbeton – l. még beton; 459, 461
- alkalmazott – l. még ipari alkalmazott, kereskedelmi alkalmazott, kiegészítő alkalmazott, közalkalmazott, közigazgatási alkalmazott, közszolgálati alkalmazott, közüzemi alkalmazott, önkormányzati alkalmazott, utcaseprő, úttör, üzemi alkalmazott, városi alkalmazott; 19, 26, 42, 78, 151, 156, 157, 159, 162, 168, 203, 238, 239, 245, 248, 250, 251, 254, 258, 282, 336, 350, 369, 382, 404, 411, 412, 425, 451, 480, 569, 577
- alkalmi munka – l. még munka; 178, 234, 410
- alkalmi munkás – l. még munkás; 345, 514
- alsó és középfokú tanfolyam – l. még tanfolyam; 238, 411
- alsónyék-bajai távvezeték – l. még távvezeték; 150, 151, 425
- altiszt (altiszti segéderő) – l. még hajdú, hivatali altiszt, múzeumi altiszt; 25, 53, 249
- alumíniumedény – l. még edény; 251
- alumíniumvezeték – l. még vezeték; 169, 492
- alvőkészítő – l. még iparos; 544
- amerikai vöröskereszt – l. még Vöröskereszt; 209, 244, 446
- andezitfejkő – l. még kő (kőanyag); 194, 197, 523, 536
- angolkór – l. még betegség; 132, 533
- anya- és csecsemővédelmi tanácsadás – l. még tanácsadás; 113, 120, 127, 128, 244, 273, 304, 312, 446, 502
- anya- és csecsemővédelmi tanácsadó – l. még tanácsadó; 113, 114, 244, 447
- anyag – l. még bontási anyag, cement, cserép, építőanyag, faanyag, fenntartási anyag, fogászati anyag, forrasztóanyag, főispáni anyag, irattári anyag, levéltári anyag (levéltári iratanyag), mezőgazdasági anyag, mész, murva, nyersanyag, nyersbőr, oltóanyag, parafalemez, permetezőanyag, petróleum, rézgálic, samottanyag, szerelési anyag, tömítőanyag, tüzelőanyag, útburkoló anyag, üzemanyag, vegyszer, villanszerelési anyag, vízvezeték-szerelési anyag, zúzalékanyag; 34, 35, 46, 52, 53, 83, 86, 104, 122, 148, 151, 153, 155, 161, 165, 167, 168, 171, 184, 189, 190, 193, 194, 199, 232, 240, 249, 251, 252, 265, 282, 285, 293, 305, 319, 322, 323, 329, 333, 344, 347, 352, 365, 383, 387, 403, 404, 445, 448, 460, 463, 465, 467, 475, 484, 488, 490, 505, 507, 509, 514, 515, 544, 571,
- anyagár – l. még ár; 170, 494, 511

- anyagbeszerzés – l. még beszerzés; 175, 178, 221, 224, 232, 234, 410, 504
- anyagellátás – l. még ellátás; 149, 324
- Anyag- és Árhivatal – l. még hivatal; 156, 405
- anyagfelszerelés – l. még felszerelés; 411
- anyaggyűjtés – l. még gyűjtés; 34
- anyaghiány – l. még hiány; 154, 384, 403
- anyaghivatal – l. még hivatal; 150, 331
- anyagilag kár – l. még háborús kár, háborús üvegkár; 493
- anyagilag támogatás – l. még támogatás; 88, 113, 431, 454, 519
- anyagköltség – l. még költség; 186
- anyagrendelés – l. még rendelés; 176, 228
- anyakönyv – l. még könyv; 224, 399
- anyakönyvi hivatal – l. még hivatal; 24, 359, 360
- anyagvédelmi tanácsadás – l. még tanácsadás; 126, 501
- apaállat – l. még állat; 137, 142, 287, 358, 577
- apaállat-vizsgálat – l. még vizsgálat; 142, 287
- apáca (apácák); 44, 302, 311
- aprópénz – l. még pénz; 295
- aradi vértanúk – l. még vértanúk; 43, 288
- aratás – l. még munka; 73, 280, 477
- aratógép – l. még cséplőgép; 139, 427
- aratóünnepély – l. még ünnep (ünnepély, ünnepség); 42, 86, 266, 482
- arányszám – l. még halálzási arányszám, házasságkötési arányszám, születési arányszám; 122, 123, 359, 370, 399, 400, 484, 485
- artézi kút – l. még kút (kutak); 118, 180, 181, 183, 187, 416, 434, 441, 457, 468, 469, 496, 508
- artézi víz – l. még víz; 184, 185, 441, 442, 449
- artézi vízellátás – l. még ellátás; 184, 442
- aszály – l. még szárazság; 248
- aszálykár – l. még kár; 73, 442, 477
- asztal – l. még gőzfűzőasztal, műtőasztal, tálalóasztal; 98, 188, 190, 388, 464, 470, 490, 508
- asztalos – l. még iparos; 233, 234, 424, 540, 541, 544, 545, 549, 551, 553, 556, 557, 559, 561
- asztalosmunka – l. még munka; 89, 402, 459, 508
- asztaltűzhely – l. még tűzhely; 459
- automatikus kapcsolás – l. még központi kapcsolás; 168, 492
- autó – l. még bérautó, Citroen autó, mentőautó (mentőgépkocsi, mentőkocsi, mentő), teherautó, tűzoltóautó; 111, 421
- autószerelő (autószerelő és javító) – l. még szerelő; 556, 561

Á

- ács – l. még iparos; 153, 233, 234, 385
- ácsmester – l. még mester; 549, 561, 562
- ácsmunka – l. még munka; 459
- ágy – l. még betegágy, gye- és virágágy, kórházi ágy; 104, 105, 106, 109, 111, 112, 116, 117, 121, 124, 125, 222, 228, 232, 278, 290, 365, 421, 431, 447, 455, 456, 464, 486, 501, 522
- ágy- és fehérműkészlet – l. még készlet; 105, 222
- ágykihasználás (ágykihasználtság); 124, 125, 128, 129, 131, 291, 304, 313, 486, 522
- ágyeműhiány – l. még hiány; 106, 222
- ágyredukció; 111, 380, 421
- ágyszám (ágylétszám) – l. még létszám; 107, 117, 120
- ágyú- és lövészállás – l. még állás; 221
- álhír – l. még hír; 369
- állagmegóvó munka – l. még munka; 197, 525, 537
- Államépítészeti Hivatal – l. még hivatal; 185, 196, 403, 448, 467, 536, 591
- államforma – l. még köztársaság (köztársasági államforma); 39, 40, 368
- államháztartás – l. még háztartás; 69, 369
- állami adóhivatal – l. még hivatal; 56, 73, 79, 229, 442, 528, 542

állami ellátmány – l. még ellátmány; 199, 360
 állami építkezés – l. még építkezés; 183, 191, 196, 442, 506, 525
 állami gyermekmenhely – l. még menhely; 120, 210, 274, 447
 állami iskola – l. még iskola; 90, 91, 420
 állami kereskedelmi fiúiskola – l. még iskola; 90, 417
 állami kereskedelmi leány-középiskola – l. még iskola; 47, 328
 állami kezelés – l. még kezelés; 10, 181, 184, 205, 399
 állami közigazgatás – l. még igazgatás
 állami közmunka – l. még munka; 184, 440, 448, 468
 állami tanító – l. még tanító; 91, 268
 Állami Tanítóképző Intézet – l. még iskola, intézet; 184, 442
 állami támogatás – l. még támogatás; 64, 89, 118, 185, 241, 402, 449, 456
 állami tisztviselő – l. még tisztviselő; 65, 72, 343, 402, 599
 állami traktorállomás – l. még állomás; 142, 286
 állami üzem – l. még üzem; 47, 516, 526
 állami vállalat – l. még vállalat; 245, 250
 államkincstár – l. még kincstár; 65, 70, 75, 134, 343, 372, 426, 494
 államosítás – l. még köztulajdonba vétel; 10, 47, 56, 57, 77, 78, 92, 117, 260, 285, 326, 335, 336, 455, 482, 496, 515, 517, 542
 állampénztár – l. még pénztár; 65, 343
 állampolgársági ügy – l. még ügy; 20
 államrendőrség – l. még rendőrség; 13, 39, 91, 219, 268, 278, 340, 355
 államsegély (állami segély, állami segélyösszeg, állami segítség) – l. még segély; 67, 68, 72, 73, 74, 77, 79, 105, 108, 109, 110, 182, 184, 185, 215, 232, 250, 259, 264, 275, 308, 316, 333, 334, 356, 357, 370, 406, 417, 428, 440, 442, 449, 458, 513, 529, 532, 538
 államtitkár – l. még tisztviselő; 82, 88, 98, 428, 437, 518, 572
 állat – l. még apaállat, élőállat, haszonállat, igásállat, juh, sertés, szarvasmarha, tenyészállat, tenyészkan, vágott állat; 8, 47, 95, 137, 143, 146, 227, 328, 331, 372, 488
 állatállomány; 136, 137, 138, 141, 221, 227, 305, 314, 324, 330, 346, 358, 386, 426, 477
 állategészségügyi szolgálat – l. még szolgálat (szolgálattétel); 27
 állathajtó út – l. még út (utak); 187, 469
 állattenyésztés; 314, 324, 330, 577
 állattenyésztési alap; 73, 137, 358, 432, 577
 állatvásár; 400
 állás – l. még ágyú- és lövészállás, igazgatói állás, közgyámi állás, óvónői állás, polgármesteri állás, polgármesteri státus, státus; 6, 8, 25, 26, 29, 30, 31, 50, 51, 52, 54, 58, 59, 110, 237, 275, 315, 351, 376, 408, 409, 417, 437, 531, 577
 állomás – l. még állami traktorállomás, bajai állomás (OKI), bajai feszültségváltó-állomás, bajai letranszformáló-állomás, bajai mentőállomás, bajai trafóállomás, bajai traktorállomás, bajai transzformátorállomás, feszültségváltó-állomás, fiókállomás, gépállomás, hajóállomás, kisállomás, letranszformáló-állomás, mentőállomás, mérőhitelesítő-állomás (mérőhitelesítő), OKI bajai állomása, telefonállomás, trafóállomás, traktorállomás, transzformátorállomás, vasútállomás, vegykísérleti állomás (Vegyzvizsgáló Állomás), vémenői trafóállomás, vízállomás; 104, 162
 általános fiúiskola – l. még iskola; 91, 268
 általános igazgatás (általános közigazgatás) – l. még igazgatás; 60, 243, 259, 369, 417, 430, 437, 517, 530, 531
 általános iskola – l. még iskola; 90, 178, 419
 általános letét; 16
 ápolás – l. még kórházi ápolás; 103, 104, 121, 123, 124, 128, 131, 203, 214, 268, 273, 278, 291, 304, 313, 324, 329, 365, 381, 458, 485, 486, 520, 522

- ápolási nap (ápolási idő) – l. még beteg-ápolási nap; 112, 120, 123, 125, 127, 129, 273, 278, 284, 290, 304, 313, 323, 329, 365, 431, 486, 503
- ápoló; 25, 80, 200, 418
- ápolónői tanfolyam – l. még tanfolyam; 131, 523
- ápolt – l. még szeretetházi ápolt (szere-tetházi tag); 206, 214, 423, 520, 522
- ár – l. még anyagár, áramegységár, bo-rár, egységár, ellenérték, irányár, koksár, nyersanyagár, ócskavasár, önköltségi ár, piaci ár, piaci irányár, sertéshúsár, szénár, terményár, zsír-ár; 100, 101, 102, 107, 142, 155, 286, 292, 306, 324, 331, 382, 404, 504
- áradás, 184, 448
- arájánlat – l. még ajánlat; 190, 304, 313, 490
- áram – l. még elektromos áram, elektro-mos energia, háztartási áram, kise-gítő áram (kisegítő energia), komlói áram, posztógyári áram, villamos energia, villanyáram; 152, 155, 159, 161, 169, 348, 385, 404, 451, 492
- áramátvétel; 493
- áramegységár – l. még ár; 170, 494
- árameladás – l. még eladás; 451
- áramellátás – l. még ellátás; 105, 151, 154, 169, 172, 222, 228, 425, 492
- áramfejlesztő berendezés – l. még beren-dezés; 61, 151, 221, 425, 464
- áramfejlesztő telep – l. még telep; 155, 403
- áramfogyasztás – l. még fogyasztás; 449
- áramfogyasztási terület – l. még terület; 282
- áramfogyasztó – l. még fogyasztó; 167
- áramigény; 173, 513
- áramkimaradás (áramszünet); 70, 152, 158, 348, 371, 435, 464
- áramköltség – l. még költség; 463
- árammegtakarítás – l. még megtakarí-tás; 169, 492
- árammérő – l. még berendezés; 154, 162, 229, 472
- áramszolgáltatás – l. még szolgáltatás; 56, 151, 152, 154, 155, 158, 166, 224, 239, 276, 332, 403, 404, 412, 425, 426, 443, 497
- áramszolgáltatási berendezés – l. még berendezés; 105, 222
- áramszolgáltatási terület – l. még terület; 61, 221
- árrágító; 40, 50, 71, 230, 396, 397
- árrágító tevékenység – l. még tevékeny-ség; 396
- árellenőrzés (árellenőrzési teendő) – l. még ellenőrzés; 40, 50, 231
- árfelügyeleti értekezlet – l. még értekez-let; 40, 50, 231,
- árkalkuláció; 102, 331
- árkiegészítési díj; 100, 488
- ármentesítő társulat; 177, 401
- árokhalózat – l. még hálózat; 150, 331, 401
- árokrendezés – l. még padka- és árok-rendezés (padkarendezés); 176, 228, 439
- árpa – l. még őszi árpa, tavaszi árpa; 97, 263
- árpakeverék; 98, 413
- árpaliszt – l. még liszt; 96, 382
- árpavetés – l. még vetés; 291, 297, 299, 318, 505
- áru – l. még betonáru, piaci áru, rövid-áru; 103, 148, 344, 386, 535
- áruhiány – l. még hiány; 66, 68, 269, 275, 280, 287, 344, 368
- árúkészlet – l. még készlet; 70, 396
- árúközvetítés – l. még kereskedelem; 359
- árusítófülke – l. még jegykiadó fülke; 191, 490
- árvaszék – l. még városi árvaszék; 16, 210, 447, 448, 573
- árvaszéki elnök – l. még elnök; 7, 26
- árvaszéki szabályrendelet – l. még ren-delet; 16
- árvaszéki tisztviselő – l. még tisztviselő; 210
- árvédelmi töltés – l. még töltés; 61, 62, 177, 221, 377, 401

árvíz (árvizek) – l. még tiszai árvíz; 16, 53, 152, 186, 249, 348, 385, 467
 árvízvédelem; 179, 232, 416
 ásott kút (kutak) – l. még kút (kutak); 183, 193, 441, 507
 ásvány- és szikvízadó – l. még adó; 443
 átalakítási munka – l. még munka, 83, 121, 191, 196, 248, 473
 átalány – l. még munkaátalány; 108, 406
 átépítés – l. még építés; 197, 211; 262, 466, 483, 536
 átfeszített lámpa (átfeszített lámpák) – l. még lámpa; 152, 165, 383, 475
 átfeszítés – l. még dunai átfeszítés (Duna-átfeszítés); 61, 151, 153, 221, 222, 384, 385, 426,
 átirat – l. még irat; 42, 78, 99, 226, 272, 336, 486,
 átmeneti gazdálkodás – l. még gazdálkodás; 68

B

bab – l. még élelmiszer, növény; 147, 280
 babvetés – l. még vetés; 534
 bacilusgazda – l. még gazda; 122, 484
 bacilusgazda-vizsgálat (bacilusgazdakutató vizsgálat) – l. még vizsgálat; 114, 115, 247, 257, 258
 Baja és Vidéke Ipartestület – l. még testület; 209
 bajai állomás (OKI) – l. még állomás; 104, 365
 bajai elosztóhálózat (bajai hálózat) – l. még hálózat; 151, 160, 162, 163, 166, 259, 269, 425, 450, 472, 474, 491, 492
 bajai építőipar – l. még ipar; 443
 bajai feszültségváltó-állomás – l. még állomás; 162, 472
 bajai fogolytábor – l. még tábor; 360
 Bajai Földműves-szövetkezet (Bajai Földműves-szövetkezet) – l. még szövetkezet; 145, 324; 331
 bajai gázgyár – l. még gyár; 154, 164, 174

Bajai Hajózási és Kereskedelmi Szövetkezet – l. még szövetkezet; 63, 178, 378, 410
 bajai híd – l. még híd; 60, 63, 434
 bajai iparos – l. még iparos; 153, 385
 bajai kapitányság – l. még rendőrség; 91, 268
 bajai kereskedők – l. még kereskedő; 108, 406
 bajai kórház (bajai közkórház) – l. még kórház; 107, 110, 114, 379, 421, 447
 bajai közművek – l. még közművek (köz-mű); 155, 157, 160, 161, 163
 bajai közüzemek – l. még közművek (köz-mű); 158
 bajai kultúrnapok (Bajai napok) – l. még kultúrnap; 85, 86, 121, 167, 278, 279, 280, 281, 481, 482, 499
 bajai küldöttség – l. még küldöttség; 45, 320
 bajai laktanyák – l. még laktanya; 57, 517
 bajai letranszformáló-állomás – l. még állomás; 173, 512, 513
 bajai mentőállomás – l. még állomás; 533
 bajai munkás – l. még munkás; 153, 385
 bajai múzeum – l. még múzeum; 83, 86, 87, 243, 285, 445
 bajai művésztelep – l. még telep; 87, 500
 Bajai Nemzeti Bizottság – l. még bizottság; 37, 42, 43, 47, 86, 266, 289, 328, 482
 Bajai Parlament; 41, 236, 408
 Bajai Postahivatal – l. még hivatal; 325
 Bajai Posztó- és Takarógyár – l. még gyár; 155, 404
 bajai raktárak – l. még raktár; 340
 bajai rendőrnapi; 86, 482
 Bajai Szabadművelődési Felügyelőség – l. még Szabadművelődési Felügyelőség; 82, 86, 438, 482
 bajai szekunder hálózat – l. még hálózat; 168, 491
 bajai szeretetház; 57
 Bajai Takarékpénztár; 81, 168, 189, 191, 282, 471, 491,

- bajai telep (Mechanikai Szövőgyár Rt.) – I. még telep; 306, 325
- bajai trafoállomás – I. még állomás; 472
- bajai traktorállomás – I. még állomás; 86, 482
- bajai transzformátorállomás – I. még állomás; 162, 172, 511
- baja–kalocsai távvezeték – I. még távvezeték; 162, 472
- baja–komlói távvezeték – I. még távvezeték; 492
- Baja Város Közművei – I. még közművek (közmű); 113, 150, 159, 173, 175, 238, 242, 245, 411, 425, 435, 443, 471, 491, 509, 526, 527, 573
- bajai villamosművek – I. még közművek (közmű); 173
- bajaszetistváni gyermekotthon – I. még gyermekotthon; 201, 362, 446
- bajaszentistváni iskola – I. még iskola; 187, 190, 193
- bajaszentistváni napközi otthon – I. még gyermekotthon; 209
- bakancs- és szövetrohu-járandóság; 401
- bakteriológiai vizsgálat – I. még vizsgálat; 131, 132, 522, 533
- baleset; 104, 364, 366, 425
- baleseti kiszállás – I. még kiszállás; 126, 501
- bankbetét; 67, 357
- bankjegy; 64, 65, 341, 342
- bankjegydézsma; 70, 372
- Barankovics megmozdulás; 301
- baromfiállomány; 138, 227
- baromfi-, gyümölcs-, zöldségkereskedő – I. még kereskedő; 556
- baromfi-nagykereskedő – I. még kereskedő; 546
- baromfi-tojás-zöldségkereskedés – I. még kereskedés; 551, 556, 559, 562
- baromfi-, tojás-, zöldségkereskedő – I. még kereskedő; 562
- bazaltáru-kereskedés – I. még kereskedés; 549, 559
- bazáráru-kereskedő – I. még kereskedő; 553
- bazaltfejkő – I. még kő (kőanyag); 194, 197, 523, 536
- bazaltkockakő – I. még kő (kőanyag); 179, 186, 415, 467
- bazaltzúzalék – I. még zúzalék; 195, 523
- bába (bábák); 130, 521
- bábsütő – I. még iparos; 544
- Bácsalmási Nemzeti Bizottság – I. még bizottság; 47, 328
- Bács-Bodrog vármegye és Baja város múzeuma és művelődésháza; 251, 418, 419, 430
- bácskai föld – I. még föld; 280, 482, 499
- „Bácska” szövetkezet – I. még szövetkezet; 145, 324
- bádogos – I. még iparos; 546
- bádogosmunka – I. még munka; 212, 267, 459, 508
- bánya (bányák) – I. még komlói bánya, kőbánya, Magyar Állami Szénbányák; 154, 155, 156, 385, 404, 405, 599
- bárányhimlő – I. még betegség; 108, 113, 231, 241
- bátaszék–bajai távvezeték – I. még távvezeték; 471
- BCG-oltás (BCG-védőoltás) – I. még oltás; 127, 130, 132, 502, 521, 532, 533
- befizetés – I. még adóbefizetés, kedvezményes befizetés; 64, 69, 70, 72, 75, 234, 341, 371, 494
- begyűjtés – I. még gyűjtés; 101, 146
- behajtás – I. még adóbehajtás; 72, 74, 76, 158, 259, 264, 402, 412, 428, 478, 495, 564
- behajtási osztály – I. még osztály; 74, 478
- beiskolázás; 90, 91, 419, 420
- beiratás – I. még iskolai beiratás; 92, 285, 483
- bejáró beteg – I. még beteg; 106, 108, 224, 228
- bejelentés – I. még jelentés; 60, 129, 130, 132, 322, 369, 370, 477, 520, 521, 532, 547, 549, 551, 553, 556, 557, 559, 561, 562
- belgyógyászati osztály (belosztály) – I. még osztály; 523
- belgyógyászati pavilon – I. még pavilon; 131

- beoltás – l. még oltás; 107, 110, 379, 421
- belgyógyászati osztály (belosztály) – l. még osztály; 108, 406, 523
- belső berendezés – l. még berendezés; 117, 171, 212, 272, 293, 294, 456,
- belső gazdaság – l. még gazdaság; 139, 427
- belső gondozás – l. még gondozás; 211, 213, 272, 411
- belső gondozott – l. még gondozott; 209
- belső kút – l. még kút (kutak); 193, 508
- belső munka (munkák) – l. még munka; 196, 469, 525
- belterjes gazdálkodás – l. még gazdálkodás; 140, 476
- belterület – l. még terület; 26, 115, 250, 258
- belterületi térkép – l. még térkép; 187, 469
- belügyi kormányzat – l. még kormány (kormányzat); 57, 517
- belügyminiszter – l. még miniszter; 6, 7, 11, 12, 20, 31, 33, 35, 38, 39, 42, 51, 52, 53, 54, 55, 58, 59, 61, 63, 73, 74, 75, 76, 78, 83, 84, 85, 86, 91, 92, 95, 96, 97, 101, 105, 107, 108, 113, 114, 115, 119, 120, 121, 124, 135, 137, 207, 211, 218, 220, 226, 230, 236, 237, 240, 243, 246, 252, 256, 261, 262, 266, 269, 271, 277, 283, 288, 296, 298, 308, 318, 336, 423, 466, 479, 483, 531, 547, 552, 555, 563, 564, 568, 574, 578, 579
- Belügyminisztérium – l. még minisztérium; 16, 20, 23, 51, 52, 57, 198, 231, 252, 256, 257, 266, 276, 300, 418, 538, 564, 566, 570, 575
- belügyminisztériumi ellenőrzés – l. még ellenőrzés; 57, 518
- belvárosi általános iskola – l. még iskola; 178, 410
- belvárosi elemi iskola – l. még iskola; 416
- belvárosi plébános – l. még plébános; 46, 321
- berakóablak – l. még ablak; 459
- berendezés (berendezési tárgy) – l. még áramfejlesztő berendezés, árammérő, rő, belső berendezés, csatornaberendezés, fogyasztóberendezés, fűdőberendezés, fűtőberendezés, gázgyári berendezés, gázgyártási berendezés, gázszívó berendezés (gázszívó), gáztermelési berendezés, gépi berendezés, gőzelvonó berendezés, hűtőberendezés (hűtő), jelzőcsengő-berendezés, kórházi berendezés, központi fűtőberendezés, közvilágítási berendezés, melegvíz-szolgáltató berendezés, mérőberendezés, műszaki berendezés, sterilizátor, székesfehérvári gázszívó, szívóberendezés, távbeszélő-berendezés, telefonberendezés, vastalanító berendezés, villamos berendezés; 89, 104, 105, 106, 110, 116, 117, 118, 156, 164, 171, 208, 211, 222, 270, 340, 366, 405, 420, 432, 455, 456, 457, 458, 461, 462, 464, 465, 466, 474, 499, 508, 509, 510, 513, 519, 537
- beruházás; 40, 64, 78, 79, 160, 172, 173, 231, 334, 341, 450, 509, 511, 512, 513
- beruházási engedély – l. még engedély; 159, 444
- beruházási hitel – l. még hitel (hitelösszeg); 276
- beruházási munka – l. még munka; 79, 473, 539
- beruházási program – l. még program; 512
- beruházási terv – l. még terv; 161, 451, 495
- besorolás; 167, 276
- beszámoló; 269, 349, 350, 373, 414, 428, 429, 430, 436, 444, 445, 453, 478, 479, 480, 495, 498, 514, 517, 530, 548
- beszerzés – l. még anyagbeszerzés, bútorez eszközbeszerzés, élelmiszer-beszerzés, élelmiszer- és tüzelőanyag-beszerzés, tüzelőanyag-beszerzés; 40, 79, 87, 109, 136, 141, 142, 150, 152, 154, 156, 159, 196, 203, 208, 211, 212, 232, 233, 234, 237, 251, 256, 270, 273, 287, 331, 381, 385, 405, 409, 411, 432, 433, 444, 459, 462, 466, 477, 483, 511, 525, 528, 535, 539, 577

- beszerzési segély – l. még segély; 70, 372
- beszolgáltatás (beszolgáltatási kötelezettség) – l. még szolgáltatás; 8, 42, 98, 99, 100, 102, 141, 144, 146, 272, 275, 278, 292, 298, 305, 314, 335, 337, 428, 433, 486, 487, 488, 497, 504
- betakarítás – l. még szőlőbetakarítás, szüret; 75, 141, 142, 144, 231, 275, 280, 286, 291, 297, 488
- beteg – l. még bejáró beteg, fertőző beteg, maláriás beteg (maláriabeteg, maláriás egyén), nemi beteg, serkés, szegénybeteg (szegény sorsú beteg), tetves, tüdőbeteg, vérbajos; 103, 104, 106, 107, 108, 111, 112, 114, 116, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 127, 128, 129, 130, 131, 273, 278, 284, 290, 304, 313, 323, 329, 365, 379, 406, 422, 454, 458, 484, 485, 486, 500, 501, 503, 521, 522
- betegágy – l. még ágy; 106, 222
- betegápolási nap – l. még ápolási nap (ápolási idő); 123, 485
- betegellátás – l. még ellátás; 112, 113, 273, 304, 312, 346, 431, 446, 523
- betegfelvétel; 109, 114, 224, 228, 237, 247, 409
- betegforgalom – l. még forgalom; 114, 120, 121, 123, 126, 127, 131, 132, 237, 247, 268, 273, 278, 284, 304, 313, 323, 329, 409, 447, 485, 486, 501, 503, 522, 533
- beteglétszám – l. még létszám; 120, 125, 128, 129, 133, 268, 291, 304, 313, 329, 458, 534
- betegrendelés – l. még rendelés; 304, 312
- betegség – l. még agyvelőgyulladás, an-golkór, bárányhimlő, diftéria (diph-teria), eltetvesedés, érbetegség, fertőző betegség (fertőző megbetegedés), fül-tőmirigylob, gümőkór, gyermekágyi láz, gyermekbénulás (gyermekbenu-lásos eset), hasi hagymáz, hastífusz (hastyphus), himlő, influenza (influenzázás eset), járványos fültőmirigy-gyulladás, kanyaró, kiütéses tífusz, malária (maláriaeset, maláriabeteg-ség), nemi betegség, népbetegség, roncsoló torokgyulladás (roncsoló toroklob), rubeóla, szamarcköhögés (szamarhurut, szamarcköhögési eset), szív- és érbetegség, tbc, tetvesség, tí-fusz (typhus), tuberkulózis, tüdőbaj, tüdőgümőkór, vérhas, vörheny (vör-henyészet); 17, 21, 59, 103, 105, 106, 114., 115, 116, 119, 120, 122, 125, 126, 128, 129, 130, 244, 262, 303, 312, 370, 378, 420, 453, 483, 500, 520, 521, 550
- betegségcsoport – l. még csoport; 105, 370
- betegszállítás – l. még szállítás; 104, 111, 366, 421, 425
- betegszállító gépkocsi – l. még kocsi; 424
- betéti állomány; 168, 282
- betétes; 64, 341
- beton – l. még aljzatbeton, vasbeton; 118, 162, 186, 190, 457, 461, 468, 472, 489,
- betonáru – l. még áru; 541, 553
- betoncső – l. még cső; 434
- betonhíd – l. még híd; 166, 167, 168, 269, 281, 491
- betonjárdalap (betonlap) – l. még jár-dalap; 182, 185, 186, 191, 195, 197, 441, 449, 467, 488, 506, 524, 536
- betonoszlop – l. még oszlop; 504
- betonvas – l. még vas (vasanyag); 460
- betonvályú; 464
- betűsoros névjegyzék – l. még névjegy-zék; 52, 257
- bevétel – l. még adóbevétel, előirány-zott bevétel, fogyasztási adóbevétel, háztartási bevétel, közadóbevétel, lakásadó-bevétel, városi bevétel; 65, 66, 68, 69, 75, 76, 77, 79, 108, 133, 161, 225, 255, 307, 308, 316, 326, 333, 334, 357, 358, 369, 371, 443, 495, 528, 577
- bevételei előirányzat; 72, 402
- bevételekiesés; 155, 404

- béke – l. még világbéke; 48, 71, 85, 280, 337, 351, 376, 396, 413, 452, 453, 481, 498, 500, 516, 530, 569
- béke-előkészítő értekezlet – l. még értekezlet; 222
- békeszerződés – l. még szerződés; 39, 222, 366, 367
- béketárgyalás – l. még tárgyalás; 39, 367
- bélyegakció; 108, 406
- bélyegkereskedő – l. még kereskedő; 554
- bér – l. még haszonbér, kollektív bér, munkabér, örökhaszonbér; 66, 157, 159, 160, 234, 238, 245, 250, 343, 411
- bérautó – l. még autó; 130, 132, 521, 533
- bércsoport – l. még csoport; 157, 239, 412
- bérelszámolás; 234
- béremelés; 157
- bérház – l. még ház; 66, 171, 180, 183, 187, 188, 189, 191, 193, 194, 196, 293, 294, 333, 343, 417, 441, 442, 469, 470, 471, 490, 507, 509, 511, 525, 537
- bérházépítés – l. még építés; 324, 327
- bérkocsifuvaros; 544
- bérkocsihajtási igazolvány – l. még igazolvány; 562
- bérkocsivállalat – l. még vállalat; 26
- bérelti szerződés – l. még szerződés; 234
- bérlő – l. még haszonbérlő; 144, 178, 292, 298, 299, 319, 321, 410
- bérmunkás – l. még munkás; 69, 369
- bika – l. még tenyészbika; 137, 143, 488
- biológiai kutatás; 89, 519
- birtok – l. még földbirtok; 135
- birtokbaadás; 136
- birtoknyilvántartó hivatal – l. még hivatal; 73, 477
- birtokrendezés; 59, 559
- Birtokrendező Bizottság – l. még bizottság; 59, 559
- birtokváltozási becslés; 234
- bizalmi válság; 69, 369
- bizonyítvány – l. még tisztiorvosi bizonyítvány, végbizonyítvány; 104, 365
- bizottság – l. még adókiivető bizottság, albizottság, Bajai Nemzeti Bizottság, Bácsalmási Nemzeti Bizottság, Birtokrendező Bizottság, „*Dolgozók az iskoláért*” bizottság, előkészítő bizottság, földbérlo bizottság, hadigondozó bizottság, helyi versenybizottság, ideiglenes előkészítő bizottság, Igazolóbizottság, járványbizottság, kórházi bizottság, közellátási bizottság, közigazgatási bizottság, Közlekedésügyi Miniszteri Bizottság (Közlekedésügyi Bizottság), különbizottság, létszámcsonkító bizottság, marhavészbizottság, megyei bizottság, mezőgazdasági versenybizottság, miniszteri bizottság, Miniszterközi Bizottság, nemzeti bizottság, népi bizottság, népjóléti bizottság, Országos Munkabér-megállapító Bizottság, óvodai felügyelőbizottság, statisztikai bizottság, Szövetséges Ellenőrző Bizottság, tárcaközi miniszteri bizottság (tárcaközi bizottság), termelési bizottság, termelési és versenybizottság, törvényhatósági bizottság, üzemi bizottság, vármegyei bizottság, városi földbérlo bizottság, városi népjóléti bizottság, versenybizottság; 13, 41, 49, 102, 133, 142, 199, 205, 287, 293, 345, 360, 399, 436, 504, 560
- biztonsági szolgálat – l. még szolgálat (szolgálatétel); 355
- biztosítás – l. még partbiztosítás, telekkönyvi biztosítás, tűzbiztosítás; 78, 234
- biztosító (biztosító intézet); 290, 304, 313, 329, 503
- bíbor here – l. még takarmány; 146, 330
- bírálo bizottmány; 6
- bírálo választmány; 17
- bíró – l. még főbíró, helyettes bíró, másodbíró (második bíró); 5

- bírósági ítélet; 122, 484
- MNL BKML – I. még Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára; 11, 12, 16, 21, 22, 24, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 68, 70, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 89, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 108, 109, 110, 112, 113, 114, 115, 119, 120, 121, 124, 125, 128, 129, 131, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 152, 154, 157, 158, 159, 160, 161, 165, 166, 167, 168, 170, 171, 173, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 184, 185, 189, 191, 194, 196, 198, 199, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 220, 226, 230, 235, 240, 242, 246, 251, 256, 260, 265, 271, 277, 283, 288, 294, 296, 298, 300, 310, 318, 319, 327, 333, 335, 337, 351, 366, 373, 388, 407, 413, 429, 435, 444, 451, 479, 497, 515, 529, 540, 543, 545, 548, 550, 552, 554, 558, 560, 563, 567, 570, 573, 574, 579
- B-lista (B-listázás); 51, 52, 72, 176, 235, 241, 417, 428
- BM – I. még Belügyminisztérium
- bognár – I. még iparos; 541, 544, 547, 549, 557, 561
- bolgárkertészet – I. még kertészet; 140, 150, 331, 476
- bolt – I. még üzlet; 148, 386
- bontási anyag – I. még anyag; 194, 234, 464, 508
- bor (bormennyiség) – I. még ital; 66, 145, 321, 343, 381
- borár – I. még ár; 66, 321, 343
- borbély – I. még iparos; 546, 551
- borfogyasztási adó (borfogyasztási adó-bevétel) – I. még adó; 66, 75, 225, 229, 343, 443, 494,
- bornagykereskedő – I. még kereskedő; 554, 562
- bortermés – I. még termés; 44, 302
- borsó – I. még élelmiszer, növény, velőborsó; 136, 142, 147, 263, 358, 488, 535
- borsóvetés – I. még vetés; 534
- bölcsőde – I. még városi bölcsőde; 201, 207, 208, 211, 212, 213, 244, 247, 257, 363, 423, 438, 446, 483, 503
- bőr- és nemibeteg-gondozó; 464
- bőr- és nemibeteg-osztály (bőr- és nemi osztály) – I. még osztály; 105, 108, 370, 406, 460
- börgyár – I. még gyár; 148, 149, 163, 324, 387, 473
- börhiány – I. még hiány; 306
- bőrkereskedés – I. még kereskedés; 561
- bővítés – I. még hálózatbővítés, konyhabővítés, levéltár-bővítés; 64, 121, 124, 127, 160, 185, 193, 241, 276, 278, 378, 449, 450, 458, 471, 486, 502, 507, 508, 509, 511,
- brigád – I. még közigazgatási munkabrigád, választási brigád (választási munkabrigád); 59, 555
- Budapest Székesfőváros Gázművei; 156, 405
- Budapest Székesfővárosi Hirdetővállalat (Budapest Székesfőváros Hirdetővállalata); 46, 304, 313, 323, 514
- bunyevác; 38, 218, 219
- burgonya – I. még élelmiszer, növény; 101, 139, 142, 147, 208, 214, 227, 248, 258, 263, 280, 286, 291, 306, 438, 439, 520, 534
- burgonyaellátás – I. még ellátás; 97, 142, 286, 397
- burgonyatermesztés; 141, 477
- burgonyavetőmag – I. még vetőmag; 141, 477
- burkolat – I. még járdaburkolat, kiskockaburkolat, kövezet, mozaiklap-burkolat, padlóburkolat, rézsüburkolat, terméskőburkolat, téglaburkolat, utcaburkolat, útburkolat; 62, 182, 189, 197, 403, 440, 464, 488, 489, 536
- burkolómunka – I. még munka; 270, 459, 523

bútor (bútorzat) – l. még használt bútor, hivatali bútor, iskolabútorzat, műbútorzat, óvodabútor; 90, 109, 116, 193, 196, 237, 408, 409, 419, 455, 462, 464

bútor- és eszközbeszerzés – l. még beszerzés; 234

bútorjavítás – l. még javítás; 89, 402

bútor-kiegészítés; 196

bútorszükséglet – l. még szükséglet; 188, 470

búvárszivattyú – l. még szivattyú; 489

búza – l. még őszi búza; 95, 97, 98, 136, 139, 142, 143, 146, 223, 227, 258, 263, 305, 316, 317, 323, 330, 331, 340, 358, 397, 413, 429, 432, 442, 488, 534

búzaegység; 226

búzaérték; 229

búzafeldadó – l. még adó; 73, 74, 75, 76, 226, 229, 250, 259, 269, 275, 281, 287, 442, 477, 494

búzap probléma; 340

búzavaluta; 65, 342,

búzavetés – l. még vetés; 291, 297, 299, 318, 505

búzavetőmag – l. még vetőmag; 145, 309

büntetés – l. még dorgálás, pénzbüntetés, rendbüntetés; 22, 317

büntetőítélet; 299

büntetőparancs; 400

C

cement – l. még anyag; 186, 460, 467

cementáru-készítő – l. még iparos; 551, 556

centenáris év – l. még év; 498, 499

Centenáris Orvosi Nagyhét; 124, 285

centenáris program – l. még program; 86, 286

centenárium (centenáris ünnepség) – l. még ünnep; 83, 85, 161, 163, 243, 255, 445, 474

centiméter (cm); 183, 186, 195, 197, 263, 441, 460, 461, 467, 524, 536

cég – l. még társas cég; 128, 165, 175, 475, 503, 527, 562

ciánozó – l. még iparos; 556

cigánytelep – l. még telep; 130, 521

cipész – l. még iparos; 541, 542, 544, 546, 547, 549, 551, 553, 557, 559, 561,

cipészipar – l. még ipar; 306

cipő; 209, 210, 211, 214, 244, 247, 253, 257, 399, 446, 520

cipőadomány – l. még adomány; 205, 399

cipő- és ruhasegély – l. még segély; 214, 504

cipőfelsőrész-készítő – l. még iparos; 562

cipőhiány – l. még hiány; 206, 411

ciszterci rend; 91

ciszterci rend gimnáziuma – l. még iskola; 268

Citroen autó – l. még autó; 111, 421

combsín – l. még vaslábsín; 462

cukor – l. még kristálycukor, kockacukor; 93, 95, 98, 223, 239, 340, 413, 487

cukorellátás – l. még ellátás; 95, 97, 101, 292, 373, 398

cukorfejadag – l. még adag; 96, 97, 100, 382, 398, 487

cukorka, déligyümölcs, hűsítő italkereskedés – l. még kereskedő; 544, 549

cukorka-gyümölcskereskedés – l. még kereskedés; 549

cukorkakereskedő (cukorka-gyümölcskereskedő) – l. még kereskedő; 546, 553, 559, 561

cukorka-nagykereskedés; 541, 544

cukorrépa – l. még növény; 139, 140, 142, 258, 263, 286, 291

CS

család; 20, 32, 94, 126, 208, 210, 213, 364, 367, 376, 432, 447, 500, 517

családi pénztár – l. még pénztár; 234

családlátogatás; 104, 117, 127, 366, 455, 502

családtag – l. még hadigondozott családtag; 115, 257

csanád-monostori útszakasz – l. még útszakasz; 181, 439

- csapadékvíz-levezetőcsatorna – l. még csatorna; 195, 524
- csapat – l. még szerb csapat, szovjet csapat (szovjet erő); 37, 338, 340, 354
- csaptelep – l. még telep; 465
- csatorna – l. még csapadékvíz-levezetőcsatorna, ereszcatorna, esővízcsatorna, főcsatorna, füstcsatorna, gyűjtőcsatorna, közcsatorna, lefolyócsatorna, levezetőcsatorna, szennyvízcsatorna, vasbetoncsatorna; 135, 176, 180, 233, 409, 416, 432, 460
- csatornaberendezés (csatornázó berendezés) – l. még berendezés; 270, 460
- csatorna- és gázvezeték – l. még vezeték; 461, 465
- Csatorna híd – l. még híd; 539
- csatornatársulat; 539
- csatornázás (csatornázási munka, munkák, munkálat) – l. még munka; 179, 197, 212, 233, 270, 272, 416, 467, 537
- csecsemő; 104, 291, 304, 313, 329, 365, 503
- csecsemőgondozás – l. még gondozás; 127, 502
- csecsemőhalandóság (csecsemőhalálozás, csecsemőelhalálozás) – l. még halálozás; 103, 107, 123, 124, 125, 127, 285, 290, 364, 378, 379, 420, 485, 502, 576
- csekkellátmány – l. még ellátmány; 101, 292
- cselédkönyv – l. még könyv; 134, 359, 400, 542, 547, 549
- csempézés; 128
- csendőrség; 21
- cseppfogótálca; 461
- csere – l. még lisztcserre, oszlopcsere (oszlopcserélés), szigetelőcsere; 162, 165, 171, 174, 189, 294, 526
- cseretárgy – l. még tárgy; 138, 227
- cserép – l. még anyag
- cserépetés – l. még cserépgyártás; 551
- cserépfedés – l. még palatetőfedés; 462
- cserépgyártás – l. még cserépetés; 551
- cséplés (csépelés); 75, 139, 141, 274, 275, 280, 427, 432, 494
- cséplőgép; 139, 427
- csizmadia – l. még iparos; 549, 551, 561
- cs. kir. hatósági főnök; 27
- Cs. Kir. Kormánybiztosi Hivatal – l. még hivatal; 27
- csoport – l. még betegségcsoport, bércsoport, ellátási csoport, épületcsoport, foglalkozási csoport, higiénikus szakcsoport, korcsoport, szakcsoport, ügycsoport; 115, 248, 284, 578
- csónaképítő – l. még iparos; 559
- csónakfelvonulás – l. még felvonulás; 85, 279, 481
- csónaktelep – l. még telep; 194, 508
- cső – l. még betoncső, eternitcső, gázcső, nyomócső, ólomcső, permetezőcső, szifon, szívócső, vascső; 187, 195, 410, 441, 459, 460, 461, 462, 463, 465, 469, 493, 524
- csőfolyosó – l. még folyosó; 461
- csőkiemelés; 166, 270
- csőtoklazulás; 475
- csőtörés; 159, 160, 443, 450, 475
- csővezeték – l. még vezeték; 165, 196, 265, 525
- csukamájolaj-akció; 132, 533

D

- Dalman-féle ház – l. ház; 463
- darab (db) – l. még gyermekruhadarab, ügydarab; 61, 85, 86, 136, 148, 151, 153, 164, 165, 166, 174, 182, 212, 221, 234, 244, 253, 280, 285, 345, 347, 358, 359, 410, 424, 425, 427, 439, 440, 446, 459, 463, 464, 465, 467, 468, 472, 474, 478, 506, 507, 523, 524, 527, 535, 536, 538, 542
- darabos koksiz – l. még koksiz; 174, 527
- daráló; 139, 427
- dán vöröskereszt – l. még Vöröskereszt; 423
- DDT (DDT-por) – l. még rovarirtó szer (rovarirtó por); 110, 126, 421, 500
- deficit – l. még háztartási deficit; 67, 71, 72, 357, 402, 428
- demokratikus fejlődés – l. még fejlődés; 12, 368, 575

- Demokratikus Női Szövetség; 201, 362
 demokrácia – l. még népi demokrácia;
 30, 47, 303, 311, 321, 328, 375, 436,
 451, 500, 510
 demokráciaellenes gyűlés – l. még gyű-
 lés; 329
 demokráciaellenes megmozdulás (de-
 mokráciaellenes megnyilvánulás);
 47, 302, 303, 312, 321, 328
 deportálás; 210, 447
 deportált; 201, 363
 dereglye (dereglyék) – l. még hajó; 151,
 425
 derítőtelep – l. még telep; 463
 devalváció; 29
 déligyümölcs-kereskedés – l. még keres-
 kedés; 544
 déligyümölcs-kereskedő – l. még keres-
 kedés; 554
 délszláv (délszláv nemzetiség); 90, 420
 délszláv népiskola – l. még iskola; 89, 90,
 402
 Délvidéki Kis Újság; 41, 266
 diák (diáktárs); 44, 86, 285, 302
 diftéria (diphtheria) – l. még betegség;
 103, 108, 112, 113, 119, 126, 130, 231,
 241, 262, 430, 501, 521
 diftériaoltás – l. még oltás; 106, 224
 diluviális parttörés; 183, 441
 diókoksz – l. még koksz; 174, 527
 disznóhizlalda; 539
 diszparitás; 165, 170, 476, 494
 divatkalap-készítő – l. még iparos; 551,
 559
 díszközgyűlés (ünnepi közgyűlés) – l.
 még közgyűlés; 84, 85, 262, 264,
 481
 díszműáru-nagykereskedő – l. még ke-
 reskedő; 546
 díszoklevél – l. még oklevél; 335,
 díszvilágítás – l. még világítás; 161, 163,
 255, 474
 doboló – l. még napidíjas; 539
 dobszó (dobolás); 46, 144, 291, 297, 515
 dohány – l. még növény; 347, 381
 dohányárusítási mellékciikk-kereskedés;
 541, 544, 546, 558, 561
 dohánytermelés – l. még termelés; 19
 dokumentum – l. még irat; 11, 14, 33, 34,
 35, 50, 217, 351, 435, 435
 dologi kiadás – l. még kiadás; 66, 343
 dolgozó – l. még egészségügyi dolgozó,
 fiatalkorú dolgozó, mezőgazdasági
 dolgozó, városi dolgozó; 32, 40, 42,
 48, 55, 73, 82, 84, 92, 99, 101, 118,
 127, 149, 151, 202, 222, 231, 261, 265,
 272, 306, 314, 326, 329, 345, 355, 371,
 380, 453, 456, 457, 458, 466, 473, 480,
 483, 486, 495, 502, 504, 526, 530
 „Dolgozók az iskoláért” bizottság – l.
 még bizottság; 92, 285
 dolgozók iskolája – l. még iskola; 438
 dorgálás – l. még büntetés; 23
 drágulás; 68, 69, 161, 250, 368, 369
 dugulás – l. még fűcsődugulás, hálózat-
 dugulás; 164, 475
 Duna-híd (dunai híd) – l. még híd; 60, 61,
 62, 63, 198, 221, 354, 378, 434, 538,
 dunai átfeszítés (Duna-átfeszítés) – l.
 még átfeszítés; 172, 471, 512
 dunai átkelő forgalom (dunai átkelési
 forgalom) – l. még forgalom; 178
 dunai hajó – l. még hajó; 193, 507
 dunai hajózás; 62, 378
 dunai kavics (Duna-kavics) – l. még ka-
 vics; 177, 309, 316, 326, 401,
 dunai komp – l. még komp; 177, 178, 179,
 238, 401, 409, 416
 dunai rakpart – l. még rakpart; 135, 427
 dunai uszályhíd – l. még híd; 153, 384
 dunai vezeték – l. még vezeték; 151, 426
 dunai védtöltés – l. még töltés; 179, 416
 dunai vízállás – l. még vízállás; 183, 441
 Duna-Tisza közti Gazdák Tejszövetkezete
 – l. még szövetkezet; 166, 169, 269,
 492
 Dunavölgyi Leccsapoló; 176, 232
 dunántúli rakpart – l. még rakpart; 193,
 507

E

- ebadó – l. még adó; 225, 229
 ebéd – l. még étkezés, ingyenebéd, me-

- leg ebéd; 199, 200, 202, 203, 206, 209, 213, 347, 362, 380, 381, 382, 411, 439, 501
- ebédadag – l. még adag; 501
- ebédellátás – l. még ellátás; 503
- ebédutalvány; 203, 382
- edény – l. még alumíniumedény, mintavételi edény; 195, 251, 524
- edénymosogató – l. még mosogató; 461
- edényszárító állvány; 459
- egészség – l. még közegészség; 118, 377, 414, 456, 457
- egészség- és kárvédelem; 62, 377, 414, 456, 457
- egészségőr – l. még népegészségőr; 125, 128, 290, 303, 312, 470, 485
- egészségügy – l. még közegészségügy; 456
- egészségügyi dolgozó – l. még dolgozó; 131, 523
- egészségügyi ellátás – l. még ellátás; 106, 213, 502
- egészségügyi ellenőrzés – l. még ellenőrzés; 120, 127, 274, 501
- egészségügyi építkezés – l. még építkezés; 241, 470
- egészségügyi felügyelet – l. még felügyelet; 201
- egészségügyi igazgatás – l. még igazgatás; 224, 228
- egészségügyi intézmény – l. még intézmény; 104, 107, 113, 119, 123, 131, 242, 263, 365, 378, 379, 453, 485, 500, 522, 530
- egészségügyi ismeret; 123, 127, 485, 502
- egészségügyi kerület – l. még kerület; 125, 290, 687, 723
- egészségügyi kiállítás – l. még kiállítás; 121, 279
- egészségügyi kormányzat – l. még kormány (kormányzat); 104
- egészségügyi munkaverseny – l. még verseny; 263
- egészségügyi szolgálat – l. még szolgálat (szolgálattétel); 123, 203, 279, 381
- egészségügyi vizsgálat – l. még vizsgálat; 123, 485
- egészségvédelem – l. még zöldkeresztes egészségvédelem; 119, 202, 380, 456, 458, 522
- egészségvédelmi munka – l. még munka; 110, 117, 120, 279, 421, 455
- egészségvédelmi szolgálat – l. még szolgálat (szolgálattétel); 107, 109, 117, 119, 121, 123, 126, 130, 132, 267, 279, 329, 379, 421, 456, 484, 501, 522, 533
- egészségvédelmi szövetség; 125, 290
- egyesen adó – l. még adó; 74, 75, 76, 287, 442, 494
- egyesenadó-főkönyv – l. még könyv; 269
- egyesület – l. még polgári kaszinó, társadalmi egyesület, Tóth Kálmán Kaszinó, Vármegyék és Városok Országos Mentőegyesülete, VOME; 267, 575
- EgyesültNemzetekGyermekmentőAlapja – l. még UNRRA; 123, 485
- egyéni hatóság – l. még hatóság; 24, 25
- egyház (egyházközség); 42, 99, 205, 272, 303, 312, 321, 328, 399, 486
- egyházi iskola – l. még iskola; 92, 285
- egységár – l. még ár; 161, 170, 250, 494, 511
- ejektoros kút – l. még kút (kutak); 183, 185, 190, 441, 449, 489
- ejektoros kútféj; 190, 489
- ekekapa; 147, 535
- eladás – l. még árameladás; 143, 161
- elaggott – l. még agg; 200, 204, 206, 208, 361, 398, 423, 432, 503
- elbocsátás – l. még hadifogoly-elbocsátás; 30, 54, 275
- elektromos áram (elektromos energia) – l. még áram; 155, 169, 404, 493
- elektromos hálózat – l. még hálózat; 224
- elektromotor; 460, 462, 463
- elemi csapás – l. még elemi kár; 258, 576
- elemi iskola – l. még iskola; 180, 185, 188, 416, 449, 469
- elemi kár – l. még aszálykár, elemi csapás, épületkár, fagykár, kár, rovarkár; 73, 223, 477

- elemi oktatás; 188, 470
 elégedetlenség; 157, 159, 238, 239, 245, 250, 412
 elgázosítás; 171, 510
 elhalt; 103, 107, 211, 364, 379, 466
 elismerő nyilatkozat; 210, 448
 eljárás – l. még behajtási eljárás, fegyelmi eljárás, földbirtokreform-eljárás, földigénylő eljárás, földreformeljárás, hatósági eljárás, kihágási eljárás; 7, 15, 17, 21, 26, 27, 73, 303, 360, 514, 566, 569
 elkobzás; 118, 119, 262, 457
 elkobzó határozat – l. még határozat; 135, 432
 ellátatlan; 94, 96, 97, 98, 99, 103, 228, 364, 382, 398, 413, 428, 433, 487, 535
 ellátás – l. még anyagellátás, artézi vízellátás, áramellátás, betegellátás, burgonyaellátás, cukorellátás, ebédellátás, egészségügyi ellátás, energiaellátás, faellátás, finomlisztellátás, gyógyszerellátás, hadigondozási pénzellátás, ingyenes ellátás, húsellátás, ivóvízellátás, kenyérellátás, kenyérgabona-ellátás, kórházi betegellátás, közellátás, közgyógy-szerellátás, lisztellátás, nyersanyagellátás, orvosi ellátás, önellátás, petróleumellátás, pénzellátás, sóellátás, szappanellátás, szegénybeteg-ellátás, szülész női ellátás (szülész női ellátottság), tejellátás, tömegellátás, tüzelőanyag-ellátás, üzemanyag-ellátás, városi faellátás, vízellátás, zsiradékellátás, zsírellátás, zsír- és szappanellátás; 8, 93, 97, 98, 100, 103, 104, 107, 116, 117, 119, 122, 130, 144, 148, 152, 162, 201, 204, 206, 207, 209, 210, 213, 218, 224, 242, 247, 253, 268, 279, 290, 292, 298, 341, 358, 362, 363, 366, 379, 398, 423, 424, 425, 428, 446, 447, 448, 454, 455, 458, 472, 484, 496, 502, 503, 511, 520, 521, 535, 569
 ellátási év – l. még év; 340
 ellátmány – l. még állami ellátmány, csekkellátmány, petróleumellátmány; 9, 94, 101, 209, 292, 364, 439
 ellátott; 100, 103, 487, 488, 535
 ellenagitáció – l. még agitáció; 291, 297, 299
 ellenérték – l. még ár; 66, 343
 ellenpropaganda – l. még propaganda; 44, 302
 ellenőrzés – l. még áellenőrzés (áellenőrzési teendő), belügyminisztériumi ellenőrzés, egészségügyi ellenőrzés, közegészségügy-rendészeti ellenőrzés, piaci ellenőrzés, rendészeti ellenőrzés; 11, 24, 25, 35, 37, 55, 57, 72, 95, 118, 119, 122, 126, 129, 131, 141, 176, 198, 233, 236, 240, 243, 246, 252, 256, 261, 262, 266, 271, 274, 277, 283, 288, 299, 300, 308, 322, 347, 355, 372, 428, 457, 477, 484, 496, 500, 521, 522, 533, 563, 565, 568, 569, 570, 574
 ellenőrző munka – l. még munka; 138, 235, 400
 ellenőrző szemle; 123, 485
 ellenszolgáltatás – l. még szolgáltatás; 106, 380
 elmeépület – l. még épület; 270, 463
 elmeosztály – l. még osztály; 114, 121, 276, 278, 279, 447
 elnök – l. még árvaszéki elnök, köztársasági elnök, miniszterelnök; 6, 7, 15, 16, 17, 21, 30, 31, 42, 43, 48, 78, 201, 266, 301, 302, 311, 335, 363, 407, 413, 429, 436, 444, 446, 452, 479, 498, 515, 516, 518, 529, 540, 543, 545, 546, 548, 550, 552, 554, 555, 558, 560, 563
 elnöki irat – l. még irat; 39, 220, 296
 elosztóhálózat – l. még hálózat; 61, 162, 163, 166, 170, 172, 221, 259, 269, 287, 472, 473, 474, 494, 511
 előadás – l. még felvilágosító előadás, iparegészségügyi előadás, kerti előadás, műkedvelő előadás, propagan-

- da előadás, szabadegyetemi előadás, szabadtéri előadás, zenei előadás; 56, 82, 84, 86, 89, 124, 125, 127, 143, 167, 262, 285, 290, 299, 319, 323, 438, 439, 482, 502, 505, 519, 542
- előadó – I. még hadigondozási előadó, népjóléti előadó, szakelőadó, szociális előadó, törvényhatósági előadó, vendéglelőadó; 9, 17, 82, 127, 128, 199, 304, 360, 502, 543, 545, 547, 548, 550, 554, 560, 563
- előadóterem – I. még terem; 419, 464
- előhasznóbérlet – I. még hasznóbérlet; 144, 289
- előírányzott bevétel – I. még bevétel; 77, 79, 333, 334, 513, 528
- előírás – I. még adóelőírás, földadó-előírás, orvosi előírás; 5, 19, 20, 21, 35, 50, 55, 73, 74, 75, 76, 77, 138, 259, 275, 287, 289, 293, 297, 299, 305, 308, 316, 318, 323, 334, 400, 432, 442, 477, 478, 492, 494, 513
- előkészítő bizottság – I. még bizottság; 80, 418
- elsőfokú hatóság – I. még hatóság; 12, 25, 26
- elszállásolás – I. még katonai elszállásolás, orosz elszállásolás; 39, 219
- eltetvesedés – I. még betegség; 109, 237, 409
- emlékezés – I. még megemlékezés; 252, 452, 480, 498
- emlékérem – I. még érem; 87, 88, 499
- emlékkönyv – I. még könyv; 83, 243, 445,
- emlékmű – I. még hadifogoly-emlékmű (hadifoglyok síremlékműve), síremlék (síremlékmű), Türr István emlékmű (Türr-emlékmű); 43, 289
- emléktábla – I. még tábla (táblák); 83, 85, 244, 279, 445, 481, 498
- energiaellátás – I. még ellátás; 224, 228
- energiaigény (energiatöbblet-igény); 172, 173, 509, 511, 512, 526
- engedély – I. még beruházási engedély, építési engedély, fagylaltengedély, használati engedély, iparengedély, italmérési engedély, lakhatási engedély, működési engedély, sertésvágási engedély, vándoripar-engedély, vásárlási engedély; 41, 95, 223, 266, 491, 538
- engedélyokirat – I. még okmány (okirat); 266
- EPOSZ; 46, 328
- erdei üdülőiskola (erdei iskola) – I. még iskola; 112, 117, 125, 206, 207, 208, 209, 211, 212, 244, 251, 256, 272, 290, 423, 424, 431, 432, 439, 446, 456, 466, 504
- erdészlak – I. még épület; 198, 537
- erdő – I. még városi erdő; 134, 198, 371, 427, 537
- erdőterület – I. még terület; 135, 433
- erdősítés; 141, 147, 150, 325, 332, 477, 534
- erdőtörvény – I. még törvény; 25
- ereszcsatorna – I. még csatorna; 459
- erőőkészítő – I. még iparos; 556
- erőátviteli fogyasztó – I. még fogyasztó; 474
- erőmű – I. még üzem; 151, 155, 159, 163, 173, 425, 443, 474, 512
- erőműtelep (erőtelep) – I. még telep; 155, 158, 404, 412
- Erzsébet királyné úti laktanya – I. még laktanya; 439
- esővízcsatorna – I. még csatorna; 538
- eskü – I. még hivatali eskü, tiszti eskü; 515
- esperes-plébános; 329
- eternitcső – I. még cső; 465
- exhumálás; 125, 290

É

- égetett téglá – I. még téglá; 182, 441
- éjjeli munka – I. még munka; 177, 235
- éjjeliszekrény – I. még szekrény; 460, 464
- ékszerkereskedés – I. még kereskedés; 549, 551, 558
- ékszerkereskedő – I. még kereskedő; 547
- élelem – I. még élelmiszer; 200, 204, 207, 362, 398, 423

- élelmezés – I. még népélelmezés; 96, 108, 202, 203, 208, 223, 244, 380, 382, 439, 446, 466
 élelmezési technikus; 201, 363
 élelmezési válság; 70, 372
 élelmiszer-beszerzés – I. még beszerzés; 202
 élelmiszer- és tüzelőanyag-beszerzés – I. még beszerzés; 157, 238, 411
 élelmiszerkereskedés – I. még kereskedés; 541
 élelmiszer- és cukorkakereskedő – I. még kereskedő; 559
 élelmiszer-, háztartási kereskedés – I. még kereskedés; 549
 élelmiszer-kereskedő – I. még kereskedő; 284, 561, 562
 élelmiszer-kiutalás – I. még kiutalás; 382
 élelmiszer-rendészet – I. még rendészet; 262, 457
 élelmiszer-szükséglet – I. még szükséglet; 204, 398, 483
 élelmiszer-támogatás – I. még támogatás; 214, 532
 élet- és vagyonvédelem; 425
 életszínvonal; 42, 353, 373, 374, 495, 530
 élgazda – I. még gazda; 146, 335
 élőállat – I. még állat; 551
 élőállat-kereskedő – I. még kereskedő; 554
 építés – I. még átépítés, bérházépítés, házépítés (házépítkezés), kemenceépítés, kertépítés, kislakásépítés, lakásépítés, magasépítés (magasépítkezés), országépítés, toldaléképítés, útépítés, vízépítés; 63, 114, 118, 124, 150, 153, 165, 171, 173, 191, 265, 316, 331, 384, 434, 510, 523, 526
 építés- és közmunkaügyi miniszter – I. még miniszter; 197
 építési engedély – I. még engedély; 234, 401, 434, 449, 471, 491, 509, 525, 538
 építési munka – I. még munka; 131, 181, 234, 410, 434, 458, 511
 építési tevékenység – I. még tevékenység; 449
 építési vállalkozó (épít. vállalkozó) – I. még vállalkozó; 542
 építésügyi igazgatóság – I. még igazgatóság; 171, 510
 Építésügyi és Közmunaküügyi Minisztérium – I. még minisztérium; 195, 524
 építésügyi kormányzat – I. még kormány (kormányzat); 196, 525
 Építésügyi Minisztérium – I. még minisztérium; 181, 184, 190, 434, 442, 489
 építkezés – I. még állami építkezés, egészségügyi építkezés, házépítés (házépítkezés), konyhatoldalék-építkezés, kórházi építkezés, közegészségügyi építkezés, középítkezés, közületi építkezés, magasépítés (magasépítkezés), magánépítkezés, múzeumépítkezés, toldaléképítkezés, városi építkezés; 78, 116, 117, 121, 129, 177, 183, 189, 306, 326, 335, 401, 442, 454, 455, 458, 460, 464, 470, 471
 építőanyag – I. még anyag; 148, 387
 építőanyag-hiány – I. még hiány; 180, 416
 építőanyag-kereskedés – I. még kereskedés; 547
 építőanyag-kereskedő – I. még kereskedő; 540, 554, 559
 építőipar – I. még ipar; 150, 180, 306, 331, 416, 417, 443, 495, 496,
 épület (építmény) – I. még elmeépület, erdészlak, főépület, fürdőépület, gazdasági épület, irodaépület, kezelőépület, konzervgyári épület, konyhaépület, konyhatoldalék (konyhai toldalék, konyhai toldaléképület), kórházi épület, középület, lakóépület, magtár, melléképület, munkásfürdő-épület, múzeumi épület, műhelyépület, óvodaépület, plébániaépület, postaépület, révkapitánysági épület, szárnyépület, születési épület, tanya, tudóépület, üdülő, üzemi épület, városi középület, vásárcsarnok, vendéglő, vízmű, víztorony; 60, 61, 81, 88, 89, 90, 91, 105, 107, 110,

- 112, 117, 118, 168, 171, 180, 183, 188, 194, 197, 198, 200, 206, 211, 222, 234, 253, 262, 268, 346, 347, 361, 370, 375, 402, 416, 417, 419, 423, 424, 431, 434, 439, 442, 447, 456, 458, 461, 462, 465, 466, 471, 472, 483, 490, 499, 509, 511, 519, 537
- épülecsoport – l. még csoport; 60, 370
- épület-helyreállítási kölcsön – l. még kölcsön (kölcsöndíj); 191
- épületkár – l. még kár; 53, 60, 249, 369, 370
- épületrongálás – l. még rongálás; 202, 371
- érbetegség – l. még betegség; 103, 364
- érem – l. még emlékérem; 87, 500
- éremművész – l. még művész; 85, 280, 482, 499
- értekezlet – l. még árfelügyeleti értekezlet, béke-előkészítő értekezlet, hatósági orvosi értekezlet, munka-értekezlet, polgármesteri értekezlet, szülői értekezlet, törvényhatósági értekezlet; 50, 55, 127, 155, 222, 231, 308, 326, 404, 422, 502, 530, 565, 577
- értelmiségi; 59, 331
- értékesítés – l. még gázértékesítés; 146, 161, 250, 331, 494, 527
- étel – l. még hideg étel, védőétel; 198, 199, 200, 203, 214, 347, 361, 362, 381, 424, 520
- ételadag – l. még adag; 520
- ételkiadó; 458
- ételmelegítő; 459
- étkezés – l. még ebéd, ingyenebéd, meleg ebéd, reggeli, tízórai, uzsonna (ozsonna), vacsora; 211, 257, 267, 272, 362, 399, 533
- étkező – l. még munkásétkező; 118, 191, 456, 460, 490
- étkeztetés – l. még népétkeztetés; 111, 123, 131, 201, 202, 204, 213, 380, 422, 485, 501, 522, 532
- étolaj – l. még olaj; 97, 228, 398
- étrend; 202, 208, 380, 438
- étsó – l. még só; 96, 228
- év – l. még centenáris év, ellátási év, gazdasági év, költségvetési év, közellátási év, tervév, üzemi év; 21, 26, 53, 63, 90, 98, 119, 124, 126, 127, 132, 137, 141, 142, 160, 163, 165, 166, 171, 180, 222, 240, 249, 251, 267, 270, 275, 301, 336, 338, 339, 340, 347, 351, 355, 358, 361, 365, 370, 374, 375, 378, 379, 380, 381, 382, 384, 385, 397, 405, 412, 414, 416, 417, 418, 419, 420, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 429, 431, 443, 445, 447, 450, 455, 469, 472, 474, 475, 484, 486, 490, 498, 502, 510, 512, 522, 525, 526, 527, 533, 557, 566

F

- faanyag – l. még anyag; 153, 371, 384
- facsemete – l. még növény; 61, 137, 221
- faellátás – l. még ellátás; 93, 358
- fa- és játékaru-készítő – l. még iparos; 557
- fafűtés – l. még fűtés; 461, 464
- fagúla – l. még gúla; 61, 151, 153, 221, 222, 384, 385, 426
- fagy; 139, 146, 195, 198, 238, 258, 330, 333, 347, 411, 524, 534
- fagykár – l. még kár; 73, 477
- fagyaltengedély – l. még engedély; 551, 557
- fakitermelés – l. még termelés; 93, 137, 341, 358
- fal – l. még szárnyfal, válaszfal; 192, 234, 255, 480, 490, 507
- faliszekrény – l. még szekrény; 460
- falmázolás; 461
- falu (falvak); 93, 201, 203, 340, 341, 363, 381, 512
- faluvillamosítás – l. még villamosítás; 170, 494
- fanagykereskedő – l. még kereskedő; 554
- fasiszta (fasiszták); 32
- faszénkereskedő – l. még kereskedő; 556, 559
- fatalpkészítő – l. még iparos; 553
- fáklyás felvonulás – l. még felvonulás; 561

- fásítás – l. még utcafásítás; 141, 150, 325; 332, 427, 489
- fásított út (utak) – l. még út (utak); 190
- fecskendő – l. még gépjárműfecskendő, motorfecskendő; 383
- fedezet – l. még hitelfedezet; 66, 70, 76, 77, 80, 113, 171, 334, 396, 418, 442, 495, 510, 513
- fedezethiány – l. még hiány; 343
- fegyelmi eljárás – l. még eljárás; 7, 26, 31, 51, 54, 58, 237, 275, 297, 300, 308, 315, 319, 326, 332, 408, 531, 569, 577
- fegyelmi hatóság – l. még hatóság; 21
- fegyelmi ügy – l. még ügy; 7, 54, 275, 577
- fegyelmi vétség; 51, 237, 408
- fegyelmi vizsgálat – l. még vizsgálat; 18
- fehérnemű-készítő – l. még fehérneművarró; 553
- fehérneműkészlet – l. még készlet; 105, 222
- fehérneművarró – l. még fehérneműkészítő; 559, 562
- fejadag – l. még adag; 9, 95, 96, 97, 99, 100, 223, 228, 372, 398, 487,
- fejlesztés; 31, 48, 64, 160, 187, 241, 254, 263, 348, 450, 469, 495, 496, 516, 526, 576
- fejlődés – l. még demokratikus fejlődés; 14, 29, 109, 134, 169, 175, 227, 237, 268, 274, 309, 317, 367, 386, 396, 409, 480, 491, 493, 496, 512, 528
- fejtágító; 56, 542
- fejtetű; 126, 500
- fejtifusziójárvány – l. még járvány (járványos betegség); 346
- fekália-trágyatelep (fekál trágyatelep) – l. még telep; 141, 477
- feketekávé – l. még kávé; 347, 362, 381
- feketepiac – l. még piac; 69, 369
- feketézés; 47, 328
- felekezeti iskola – l. még iskola; 91, 268
- felhajtott jószág; 400
- felirat – l. még felterjesztés, irat; 15, 18
- feljáró – l. még kompfeljáró; 17, 401
- feljelentés – l. még jelentés; 44, 100, 144, 299, 303, 309, 317, 488
- felkelő; 436
- fellebbezés; 13, 22, 134, 315, 427, 432, 478, 514
- felszabadulás; 7, 13, 31, 90, 91, 154, 198, 289, 326, 354, 403, 419, 420, 451, 453, 500, 516
- felszerelés – l. még anyagfelszerelés, gépfelszerelés (gépi felszerelés), orvosi felszerelés; 22, 90, 91, 104, 105, 106, 107, 113, 129, 146, 154, 156, 165, 166, 187, 190, 196, 207, 208, 209, 211, 222, 229, 251, 256, 262, 268, 276, 365, 370, 378, 379, 405, 419, 420, 423, 424, 431, 432, 439, 458, 462, 464, 465, 466, 476, 483, 490, 507, 525, 528
- felszerelési hiány – l. még hiány; 138, 202, 205, 206, 371, 400, 411, 423
- felszerelési tárgy – l. még tárgy; 109, 232, 383, 411
- felszerkezet – l. még kútfelszerkezet; 187, 193, 468, 469, 507
- Felten Budapesti Kábelgyár (Felten kábelgyár) – l. még gyár; 153, 384
- felterjesztés – l. még felirat; 6, 11, 12, 15, 17, 18, 22, 23, 54, 63, 235, 240, 242, 246, 256, 265, 277, 283, 293, 294, 378, 564, 566, 570, 571
- feltöltés – l. még padlásfeltöltés; 149, 186, 307, 403, 468, 539
- felújítás (felújítási munka) – l. még gépi felújítás, munka; 161, 162, 471, 472, 509
- felügyelet – l. még egészségügyi felügyelet; 24, 25, 120, 201, 213, 274, 362, 502, 569
- felügyeleti hatóság – l. még hatóság; 565
- felügyeleti jog – l. még jog; 24, 54, 307, 315, 326, 332, 577
- felügyeleti osztály (NM) – l. még osztály; 125, 127, 290, 502
- felügyeleti vizsgálat – l. még vizsgálat; 566, 577
- felügyelőnő – l. még nő; 201, 213, 362, 502
- felülvizsgálat – l. még revízió, vizsgálat; 45, 73, 125, 129, 143, 154, 170, 212, 215, 229, 290, 320, 322, 400, 466, 477, 505, 532

- felvételi terv – l. még terv; 181, 433
 felvételi vizsga; 81, 437
 felvilágosító előadás – l. még előadás;
 48, 530
 felvonulás – l. még csónakfelvonulás,
 fáklyás felvonulás; 40, 222
 fenntartási anyag – l. még anyag; 155,
 184, 232, 404, 415, 439, 440, 448,
 505, 524
 fenntartási kavics – l. még kavics; 505,
 523
 fenyőfa – l. még fa; 180, 416
 Ferences zárda – l. még zárda; 410
 fertőtlenítógép; 103, 365
 fertőtlenítőintézet – l. még intézet; 104,
 105, 109, 110, 113, 116, 176, 180, 181,
 188, 234, 237, 241, 365, 370, 409, 417,
 421, 434, 454, 470
 fertőtlenítőmunka (fertőtlenítés) – l. még
 munka; 104, 116, 130, 365, 454, 521
 fertőző beteg – l. még beteg; 104, 365
 fertőző betegség (fertőző megbetegedés)
 – l. még betegség; 103, 105, 106, 107,
 108, 109, 112, 113, 114, 115, 116, 120,
 122, 124, 125, 129, 131, 224, 228, 231,
 237, 241, 244, 247, 253, 257, 262, 267,
 273, 274, 279, 284, 285, 289, 303,
 312, 322, 329, 364, 365, 370, 408,
 409, 430, 438, 446, 453, 454, 483,
 484, 500, 520, 532
 fertőzőbeteg-szállítás – l. még szállítás;
 425
 festőakadémia (festő-szabadakadémia)
 – l. még festő-szabadakadémia, Jel-
 ky András Iparosképző Szabadaka-
 démia, Rudnay Képzőművészeti
 Szabadakadémia (Rudnay Szabad-
 akadémia), szabadakadémia; 188,
 470, 515
 festőművész – l. még művész; 79, 80, 82,
 83, 85, 87, 236, 280, 397, 408, 418,
 430, 437, 446, 481, 499, 518, 519
 feszültségszabályozó (feszültségváltó) –
 l. még transzformátor; 162, 172, 472,
 511
 feszültségváltó-állomás – l. még állo-
 más; 162, 472
 FÉKOSZ; 45, 135, 136, 286, 320
 féléjszakás kapcsolószál – l. még kap-
 csolószál; 169, 171, 294, 492
 féléjszakás lámpa (lámpák) – l. még lám-
 pa (lámpák); 492
 fényező és mázoló – l. még iparos; 556
 fénykép; 198, 538
 fényképész – l. még iparos; 544, 555
 férfiszabó – l. még iparos; 540, 541, 544,
 546, 553, 556, 561
 fészer – l. még kocsiszín, 194, 509
 fiatalokú dolgozó – l. még dolgozó; 127,
 502
 finomliszt – l. még liszt; 93, 94, 96, 363,
 382
 finomlisztellátás – l. még ellátás; 96,
 228
 finomlisztkészlet – l. még készlet; 372
 fillér – l. még pénz; 66, 77, 83, 108, 207,
 208, 248, 334, 342, 343, 406, 423,
 438, 442, 513
 filoxéra; 20
 fiókállomás – l. még állomás; 114, 247
 fiúiskola – l. még iskola; 89, 90, 91, 183,
 189, 191, 194, 196, 198, 233, 268, 401,
 417, 442, 471, 490, 509, 525, 538
 fizetés – l. még készpénzfizetés, ráfize-
 tés, személyzeti fizetés, tisztviselői
 fizetés; 18, 40, 41, 65, 100, 138, 227,
 230, 231, 234, 343, 407, 488
 fizetési fokozat – l. még fizetési osztály;
 167, 276
 fizetési meghagyás; 72, 73, 74, 413, 477,
 478, 494
 fizetési osztály – l. még osztály; 25, 26,
 157, 239, 412
 fizetésjavítás (fizetésemelés) – l. még ja-
 vítás; 69, 369
 fizikai munkás – l. még munkás; 159,
 245, 250
 FM – l. még Földművelésügyi Minisz-
 terium; 136, 345
 fodrász – l. még iparos; 541, 542, 545,
 546, 550, 551, 553, 561
 fodrászüzlet – l. még üzlet; 544
 fogadalomtételi ünnepély – l. még ünnep
 (ünnepély, ünnepség); 47, 515

- foglalmazási szak; 53, 249
- fogalmazó – l. még ideiglenes fogalmazó; 55, 58, 59, 308, 547
- fogalmazói kar; 59
- fogat (fogatos kocsi) – l. még kocsi; 94, 106, 111, 138, 142, 144, 286, 305, 316, 372, 383, 400; 421
- fogathiány – l. még hiány; 136, 358
- fogatos közmunka – l. még munka; 137, 359
- fogatszántás – l. még szántás; 146, 297, 299, 305, 316, 318, 323, 330
- fogatszükséglet – l. még szükséglet; 358
- fogászati anyag – l. még anyag; 110, 421
- fogházór; 514
- fogkezelés – l. még kezelés; 126, 501, 533
- foglalkozási ág; 149, 223, 387, 514
- foglalkozási csoport – l. még csoport; 117, 456
- foglalkoztatás (foglalkoztatottság); 149, 173, 201, 370, 434, 526
- fogműves (fogtechnikus) – l. még iparos; 546, 549
- fogyasztás – l. még áramfogyasztás, gázfogyasztás, magánfogyasztás; 164, 475, 512
- fogyasztási adó – l. még adó; 76, 225, 229, 289, 293
- fogyasztási adóbevétel – l. még bevétel; 75, 77, 494, 513
- fogyasztási adóhivatal – l. még hivatal; 76, 289, 293, 443
- fogyasztó – l. még áramfogyasztó, erőátviteli fogyasztó, gázfogyasztó, kalocsai fogyasztó, magánfogyasztó, motorikus fogyasztó, nagyfogyasztó, világítási fogyasztó, villanyfogyasztó; 8, 102, 156, 158, 160, 162, 164, 165, 166, 168, 170, 172, 173, 239, 269, 282, 405, 412, 450, 473, 475, 476, 494, 504, 512, 513
- fogyasztóberendezés – l. még berendezés; 405
- fogyasztóközönség – l. még közönség; 173, 504, 526
- fogyasztótoborzás, 476
- foltozás (befoltozás, kifoltozás) – l. még lyukfoltozás, munka; 177, 179, 180, 191, 195, 232, 401, 415, 433, 488, 505, 524
- Folyammérnöki Hivatal – l. még hivatal; 65, 150, 191, 325, 343, 491
- folyamodvány – l. még kérvény; 6, 15
- folyosó – l. még csőfolyosó; 176, 234
- folyóirat-terjesztés; 551
- folyóméter (fm) – l. még méter; 163, 170, 189, 191, 192, 195, 196, 293, 465, 474, 488, 489, 493, 506, 524, 536
- fonáláru-kereskedés – l. még kereskedés; 544
- forgalom – l. még betegforgalom, dunai átkelő forgalom (dunai átkelési forgalom), idegenforgalom, járműforgalom, kocsiforgalom, közúti forgalom, légi forgalom, pénzügyi forgalom, teherforgalom, tragacsforgalom, ügyforgalom; 26, 63, 64, 65, 70, 100, 117, 179, 182, 295, 329, 341, 342, 378, 396, 409, 416, 440, 487
- forint (Ft) – l. még pénz; 22, 32, 44, 48, 53, 71, 73, 74, 76, 77, 78, 80, 87, 90, 98, 100, 101, 102, 108, 109, 110, 114, 118, 121, 124, 128, 145, 146, 149, 155, 160, 165, 167, 170, 172, 173, 177, 178, 182, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 192, 193, 196, 197, 198, 204, 205, 206, 207, 209, 211, 232, 247, 250, 251, 276, 279, 287, 302, 306, 307, 308, 309, 316, 317, 324, 334, 335, 396, 398, 401, 402, 404, 406, 416, 418, 420, 421, 423, 424, 428, 439, 443, 446, 450, 451, 456, 459, 460, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 475, 478, 483, 486, 487, 489, 499, 503, 504, 506, 507, 509, 512, 513, 516, 523, 525, 526, 529, 539
- forinthiány – l. még hiány; 400
- forintmérleg; 158, 435
- forradalom – l. még francia forradalom, októberi forradalom; 29, 83, 163, 356
- forrasztóanyag – l. még anyag; 465

- forrasztólámpa – l. még lámpa; 463
- föld – l. még bácskai föld, földterület, kukoricaföld, magyar föld, mátéházi föld, szántóföld; 99, 102, 133, 134, 135, 137, 138, 140, 145, 146, 147, 192, 220, 221, 223, 231, 248, 254, 258, 264, 272, 280, 281, 286, 319, 321, 330, 351, 358, 367, 386, 426, 429, 432, 460, 476, 482, 486, 490, 499, 505, 507, 528
- földadó – l. még adó; 73, 75, 275, 281, 477
- földadó-előírás – l. még előírás; 75, 432
- földadókivetés – l. még kivetés; 73, 477
- földadókivetési lajstrom; 72, 413
- földalatti kábelcsatlakozás; 168, 491
- földbérllő bizottság – l. még bizottság; 135, 136, 144, 286, 292, 298
- földbérllő-szövetkezet – l. még szövetkezet; 146, 331
- földbirtok – l. még birtok; 205, 399
- földbirtokreform – l. még reform; 66, 133, 134, 343, 345, 359, 386
- földbirtokreform-eljárás – l. még eljárás; 134
- földbirtokrendező tanács – l. még tanács; 201, 363
- földgáz – l. még gáz, lipcsei földgáz, palackos gáz (palackgáz); 150, 336
- földhivatal – l. még hivatal; 135, 190, 191, 192, 432, 489, 491, 507
- földhözjuttatott; 135, 248, 576
- földigénylő – l. még igénylő; 221
- földigénylő eljárás – l. még eljárás; 134, 386
- Földművelésügyi Minisztérium – l. még FM; 136, 254, 345
- földmunka (földmunkák, földmunkálat) – l. még munka; 78, 111, 137, 149, 150, 176, 177, 178, 179, 182, 184, 186, 189, 193, 194, 228, 238, 325, 331, 335, 401, 409, 415, 422, 433, 440, 448, 467, 468, 489, 507, 523
- földmunkás – l. még munkás; 32, 45, 48, 177, 320, 401, 516
- földosztás; 133, 345
- földműves (földművelő) – l. még gazdálkodó, 136, 345, 350, 514
- földművelési kormányzat (földművelési kormányzat) – l. még kormány (kormányzat); 136, 141
- földművelésügyi miniszter (földművelésügyi miniszter) – l. még miniszter; 9, 59, 134, 135, 140, 263, 427, 433, 559
- Földművelésügyi Minisztérium (Földművelésügyi Minisztérium) – l. még minisztérium, 254
- földműves-szövetkezet (földműves-szövetkezet) – l. még szövetkezet; 142, 145, 146, 286, 324, 576
- földreform – l. még reform; 133, 134, 357, 358, 426, 476, 572
- földreformeljárás – l. még eljárás; 426
- Földrendező Tanács – l. még tanács, 134, 221, 426
- földterület – l. még terület; 73, 133, 346, 478
- földtulajdonos – l. még tulajdonos; 137, 359
- főbíró – l. még bíró; 5
- főcsatorna – l. még csatorna; 179, 416
- főcsődugulás – l. még dugulás; 164, 475
- főépület – l. még épület, 460, 462, 463
- főgazda – l. még gazda; 5
- főgépezés; 463
- főispán – l. még tisztviselő; 6, 7, 8, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 33, 39, 40, 45, 46, 49, 50, 55, 54, 76, 78, 84, 91, 101, 102, 129, 144, 146, 150, 226, 230, 231, 235, 240, 242, 245, 246, 251, 256, 260, 261, 262, 268, 272, 294, 296, 298, 301, 304, 308, 309, 310, 313, 315, 318, 320, 327, 332, 334, 335, 336, 350, 351, 355, 366, 373, 387, 396, 486, 531, 540, 542, 552, 554, 558, 560, 563, 564, 565, 566, 577, 578
- főispáni anyag – l. még anyag; 305
- főispáni hivatal – l. még hivatal; 196, 525
- főispáni intézkedés – l. még intézkedés; 44, 302, 311
- főispáni javaslat – l. még javaslat; 307
- főispáni körlevél – l. még körlevél; 45, 303, 312
- főispáni utasítás – l. még utasítás; 42, 45, 99, 320

- főispáni vizsgálat – l. még vizsgálat; 566
- főjegyző – l. még helyettes főjegyző (h. főjegyző), községi főjegyző, városi főjegyző; 7, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 29, 48, 53, 58, 235, 254, 259, 530, 531, 547, 550, 552, 554, 563, 565, 566, 567, 579
- főjegyzői hivatal – l. még hivatal; 108, 406, 566
- főjegyzői és közbiztonsági ügyosztály – l. még ügyosztály; 11, 12, 62, 226, 230, 235, 240, 242, 246, 251, 256, 260, 265, 271, 277, 283, 288, 294, 298, 300, 310, 318, 319, 327, 333, 335, 337, 567, 570, 573, 574, 579
- főjegyzői ügyosztály – l. még ügyosztály; 52, 243
- főkapitány – l. még kapitány; 13, 21
- főkönyv – l. még könyv; 73, 74, 75, 269, 275, 287, 432
- főközlekedési út – l. még út (utak); 191, 448, 469, 506
- főlevéltárnok – l. még tisztviselő; 30, 49, 53, 83, 218, 249, 445
- főmérnök – l. még tisztviselő; 176, 233, 235, 347
- főorvos – l. még gyermekgyógyász-főorvos, kórházi főorvos, tiszti főorvos; 22, 25, 108, 346, 406
- főszámvevő – l. még tisztviselő; 23, 25
- főtanácsos – l. még tanácsos (tanácsnok); 79, 336
- főtéri kút – l. még kút (kutak); 183, 441
- főtérkép – l. még térkép; 183, 441
- főtítká; 88, 518
- főügyész – l. még tiszti főügyész; 25
- főváros – l. még város; 83, 156, 243, 304, 313, 405, 445, 564, 568, 570, 574, 575
- Fővárosi Képtár – l. még képtár; 88, 518
- főzés – l. még kifőzés; 203, 381
- főzőkonyha – l. még konyha; 465
- főzölétszám – l. még létszám; 458
- francia forradalom – l. még forradalom; 87, 499
- front – l. még Népfrent; 38, 43, 49, 61, 86, 143, 218, 221, 291, 297, 299, 319, 323, 482, 516
- futár; 39, 220
- futóhomok – l. még homok; 146, 330
- fuvar (fuvarozás) – l. még szemétfuvarozás (szemétfuvarozás), vasúti fuvar; 234
- fuvardíj; 175, 224, 234
- fuvarhiány – l. még hiány; 93, 94, 363
- fuvarkiadás – l. még kiadás, 138, 400
- fuvarnapszám (fuvaros napszám) – l. még napszám; 232, 233, 234
- fúrás – l. még kútfúrás; 150, 180, 181, 183, 187, 193, 195, 198, 333, 336, 434, 441, 469, 489, 524, 538
- fűrómester – l. még mester; 198, 538
- fúrt kút (kutak) – l. még kút (kutak); 183, 193, 195, 441, 468, 508, 524
- fúzió; 45, 168, 282, 320
- Független Kisgazda, Földmunkás- és PolgáriPárt(FüggetlenKisgazdapárt) – l. még párt; 37, 41, 45, 48, 266, 320, 355, 516
- Függetlenségi Front; 43, 86, 143, 291, 297, 299, 319, 323, 482
- fültőmirigylob – l. még betegség; 521
- fürdő – l. még iskolafürdő, közfürdő, központi iskolafürdő, munkásfürdő; 116, 118, 168, 454, 456
- fürdőberendezés – l. még berendezés; 460
- fürdőépület – l. még épület; 282
- fürdő- és csónaktelep – l. még telep; 194, 508
- fürdőszoba – l. még szoba; 464
- fürdőtelep – l. még telep; 191, 490
- füstcsatorna – l. még csatorna; 462
- fűszer – l. még élelmiszer; 551
- fűszeráru-nagykereskedő – l. még kereskedő; 554
- fűszer-csemegekereskedés – l. még kereskedés; 558
- fűszerkereskedés – l. még kereskedés; 551
- fűszernagykereskedő – l. még kereskedő; 551
- fűszerpaprika; 140, 263
- fűtés – l. még fafűtés, központi fűtés, pótgázfűtés; 108, 406, 461
- fűtési terv – l. még terv; 461

fűtőberendezés – l. még berendezés; 9,
105, 121, 222, 279, 460
fűtő – l. még gázgyári fűtő; 462, 492
fűtőérték; 154, 165, 386
fűtőkazán – l. még kazán, 459

G

gabona (gabonamennyiség) – l. még ka-
lászos gabona (kalászosok), kenyér-
gabona; 73, 98, 141, 145, 254, 258,
275, 305, 372, 477
gabonaátvétel; 145, 305
gabonafejadag – l. még adag; 100, 487
gabonafelvásárlás; 146, 331
gabonafélék; 280
gabonakészlet – l. még készlet; 93, 363
gabona, mag, hüvelyes nagykereskedés –
l. még kereskedés; 541
gazda – l. még bacilusgazda, élgazda,
főgazda, kisgazda, kitüntetett gazda,
mintagazda, szőlősgazda, tehéntartó
gazda (gazdák), újgazda, városgaz-
da; 42, 75, 95, 98, 138, 139, 140, 141,
142, 143, 144, 145, 146, 147, 166, 169,
227, 248, 254, 263, 269, 275, 280,
286, 291, 292, 297, 299, 300, 302,
307, 309, 312, 315, 317, 319, 321, 330,
335, 337, 372, 400, 432, 433, 476, 477,
492, 528
gazdajegyző; 8, 139, 140, 254, 258, 263,
280, 576
gazdaság – l. még belső gazdaság, me-
zőgazdaság, szőlőgazdaság, városi
gazdaság (városgazdaság); 133, 137,
144, 147, 220, 221, 299, 307, 315, 346,
386, 400, 427, 528
gazdasági cselédkönyv – l. még könyv;
134, 359, 547
gazdasági épület – l. még épület; 131,
464, 465, 523
gazdasági év – l. még év; 98, 142, 272,
427, 429, 488
Gazdasági Felügyelőség; 8, 139, 254,
300
gazdasági hivatal – l. még hivatal; 138,
400
gazdasági jelentés – l. még jelentés; 227

gazdasági iskola – l. még iskola, 196,
198, 525, 538
gazdasági kapcsolat; 68, 576
gazdasági munkásigazolvány – l. még
igazolvány; 542
gazdasági összeomlás; 414, 429
gazdasági stabilizáció; 71
gazdasági tanfolyam; 141, 477
gazdasági telep – l. még telep; 194, 508
gazdasági tevékenység – l. még tevé-
kenység; 386
gazdasági ügy – l. még ügy; 5
gazdasági ügyosztály – l. még ügyosz-
tály; 23, 432, 476, 528
gazdálkodó – l. még földműves (földmí-
ves); 73, 75, 94, 100, 275, 364, 477,
487, 488,
gazdálkodás – l. még átmeneti gazdál-
kodás, belterjes gazdálkodás, belső
gazdálkodás, kertgazdálkodás, táb-
lás gazdálkodás; 19, 331, 488
gárdakapitány – l. még kapitány; 38, 219
gárdaörnagy – l. még tiszt; 49, 218
gáz – l. még földgáz, lipcsei földgáz,
palackos gáz (palackgáz); 150, 153,
154, 160, 161, 164, 165, 169, 173, 195,
250, 282, 336, 386, 450, 461, 474,
476, 493, 510, 524, 526
gázalátüzelés; 164, 474
gázberendezési munka – l. még munka;
270
gázcső – l. még cső; 161, 465
gázcsőhálózat – l. még hálózat; 510
gázcsőrepedés; 510
gázcsőtisztítási munkálat – l. még mun-
ka; 165, 265
gázelosztó-hálózat (gázhálózat) – l. még
hálózat; 159, 174, 245, 250, 287, 527
gázértékesítés – l. még értékesítés; 164,
475
gáz- és villamos üzem – l. még üzem
(üzemek); 166, 270, 300, 325
gázfejlesztő kemence (kemencék) – l.
még kemence; 164, 165, 167, 170,
171, 173, 276, 474, 475, 493, 510, 526
gázfeltörés; 150, 195, 336, 524
gázfogyasztás – l. még fogyasztás; 156,
164, 172, 405, 475, 512

- gázfogyasztó – l. még fogyasztó; 165, 171, 294, 476, 512
- gázfőzeték – l. még vezeték; 171, 294
- gázfűző; 461, 465
- gázgyár – l. még gyár; 150, 152, 153, 154, 156, 158, 159, 160, 161, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 191, 239, 245, 250, 265, 270, 281, 282, 294, 347, 384, 385, 405, 412, 425, 426, 443, 450, 451, 474, 475, 476, 490, 493, 509, 510, 512, 526, 527, 538
- Gázgyárak Országos Szövetsége – l. még Magyar Gázgyárak Országos Szövetsége; 156, 164, 405, 474
- gázgyári berendezés – l. még berendezés; 156, 164, 405, 474
- gázgyári fűtő – l. még fűtő; 492
- gázgyári kemence – l. még kemence; 385
- gázgyári kongresszus – l. még kongresszus; 55, 326
- gázgyári munkás – l. még munkás; 173
- gázgyári munkásgárda; 526
- gázgyári munkáslakóház – l. még ház; 156, 158, 404, 412
- gázgyári raktár – l. még raktár; 162, 282
- gázgyári üzem – l. még üzem (üzemek); 194, 509, 538
- gázgyártás; 153, 154, 160, 169, 385, 450, 493, 510
- gázgyártási berendezés – l. még berendezés; 169, 493
- gázhálózat – l. még hálózat; 158, 164, 168, 239, 412, 474
- gázhálózati veszteség – l. még veszteség; 510
- gázkamra; 57
- gázkemence – l. még kemence; 154, 385
- gázközvilágítás – l. még világítás; 150, 164, 170, 239, 425, 475, 493
- gázlámpa (gázközvilágítási lámpa) – l. még lámpa; 152, 158, 164, 166, 170, 384, 475, 493
- gázmérő – l. még hitelesített gázmérő; 156, 164, 165, 167, 170, 174, 282, 405, 475, 476, 494, 510, 527
- gázömlés; 159, 160, 164, 169, 171, 175, 443, 450, 475, 493, 538
- gázzívó berendezés (gázzívó) – l. még berendezés; 173, 174, 175, 526, 538
- gázszolgáltatás – l. még szolgáltatás; 153, 156, 174, 385, 405, 426, 510, 526
- gázszolgáltató; 510
- gáztermelés – l. még termelés; 494
- gáztermelési berendezés – l. még berendezés; 287
- gáztüzelés; 461, 464
- gázüzem (gázmű) – l. még üzem; 154, 156, 167, 276, 282, 287, 403, 405
- gázvezeték – l. még vezeték; 159, 443, 461, 465
- geológus; 150, 336
- Gerté-féle ház – l. még ház; 168, 282
- gesztenyekereskedés – l. még kereskedés; 544
- gépállomás – l. még állomás; 145, 309, 317
- gépfelszerelés (gépi felszerelés) – l. még felszerelés; 142, 193, 286, 508
- gépi berendezés – l. még berendezés; 173, 458, 526
- gépi felújítás – l. még felújítás; 149, 324
- gépi kötő – l. még iparos; 562
- gépjavító üzem – l. még üzem; 546
- gépjármű (gépkocsi) – l. még kocsi; 26, 94, 95, 96, 229, 372, 382, 383, 424, 533
- gépjárműfecskendő – l. még fecskendő; 383, 411, 424
- gépjármű-kereskedés – l. még kereskedés; 541
- géplakatos – l. még iparos; 562
- gimnázium – l. még iskola; 91, 268, 424
- gimnáziumi tanuló – l. még tanuló; 207
- Goldschmidt-malom (Goldschmidt-hengermalom) – l. még malom (malomok); 158, 163, 435, 473
- gombbehúzó – l. még iparos; 556
- gondozási díj; 65, 207, 208, 342, 423, 438
- gondozóintézet – l. még intézet; 119, 267
- gőzelvonó berendezés (gőzelvonó) – l. még berendezés; 128, 129, 304, 313, 327, 503
- gőzfűzőasztal – l. még asztal; 459
- gőzfűző üst (gőzüst) – l. még üst; 259

gőzkazán – l. még kazán; 154, 158, 175, 403, 435, 538
 gőzkazánjavítás – l. még javítás; 171, 294
 gőzturbina – l. még turbina (turbinák); 154, 159163, 403, 443, 474
 gőz-turbógenerátor; 154
 Grünhut-ház – l. még ház; 80, 397
 gubernátor – l. még kormányzó; 49, 218
 gúla – l. még fagúla; 151, 153, 154, 170, 222, 293, 385, 403, 426
 gümőkór – l. még betegség; 107, 124, 132, 228, 284, 364, 378, 420, 422, 532

GY

gyakorlati tanfolyam – l. még tanfolyam; 131, 523
 gyalogjárda – l. még járda (járdák); 62, 377, 449
 gyapjúfonó és kártoló – l. még gyapjúfonó; 544, 546, 547, 553
 gyapjúkártoló és fonó – l. még gyapjúfonó; 544, 559
 gyapjú-toll-nyersbőrkereskedés – l. még kereskedés; 541
 gyámfázás (gyámolítás) – l. még oszlogyámolítás; 156, 166, 269, 405
 gyámoszlop – l. még oszlop; 162, 472
 gyámügyi fellebbviteli küldöttség – l. még küldöttség; 14, 281
 gyár – l. még bajai gázgyár, Bajai Posztó- és Takarógyár, bőrgyár, Felten kábelgyár (Felten Budapesti Kábelgyár), gázgyár, hajógyár, konzervgyár, ládagyár, Láng gépgyár, mátéházi szeszgyár (mátéháza-pusztai szeszgyár), Mechanikai Szövőgyár, mezőgazdasági szeszgyár, Pollák-féle bútorgyár, posztógyár, szeszgyár, székesfehérvári gázgyár, Székesfehérvári Légszeszgyár, Sziebert bőrgyár, szövógyár, városi gázgyár, városi szeszgyár; 134, 148, 164, 168, 170, 385, 386, 387
 gyárgondozónő – l. még nő; 118, 456

gyári és segédi munkakönyv – l. még könyv; 559, 562
 gyári munkakönyv – l. még könyv; 359, 400, 542, 547, 549, 551, 554, 557
 gyári munkás – l. még munkás; 173, 514
 gyáripar – l. még ipar; 148, 359, 387
 gyárorvos – l. még orvos; 118, 456
 gyártelep – l. még telep; 135, 433
 gyárvizsgálat – l. még vizsgálat; 118, 456
 gyep- és virágágy – l. még ágy; 463
 gyepmesteri telep – l. még telep; 141, 477
 gyermek – l. még gyermekmenhelyi gyermek, iskolaköteles gyermek, iskolás gyermek, kisgyermek, menhelyi gyermek, munkásgyermek, napközi otthonos gyermek, óvodás gyermek, óvodás, paraszt- és munkásgyermek, szegény iskolás, tanköteles, úttörő (úttörőgyermek); 20, 24, 30, 92, 94, 95, 96, 103, 104, 111, 112, 120, 126, 128, 131, 132, 182, 201, 202, 204, 206, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 223, 247, 257, 267, 272, 274, 285, 302, 303, 312, 322, 362, 363, 364, 365, 372, 380, 382, 399, 411, 422, 423, 430, 440, 446, 447, 448, 466, 482, 483, 503, 504, 522, 532, 533
 gyermekági láz – l. még betegség; 107, 228
 gyermekbénulás (gyermekbénulásos eset) – l. még betegség; 116, 122, 453, 483
 gyermekgyógyász (gyermekgyógyászfőorvos) – l. még orvos; 110, 237, 409
 gyermekjátékszer-készítés – l. még ipar; 558
 gyermekjátékszótér – l. még játszótér; 440, 468
 gyermeklétszám – l. még létszám; 204, 213, 262, 272, 278, 398, 431
 gyermekmenhely – l. még menhely; 65, 342
 gyermekmenhelyi gyermek – l. még gyermek; 115, 257

- gyermekmentő munka – l. még munka; 209, 446
- gyermekosztály (gyermekgyógyászati osztály) – l. még osztály; 106, 108, 112, 117, 380, 406, 431, 456, 462, 523
- gyermekotthon – l. még bajszentistváni gyermekotthon, bajszentistváni napközi otthon, szentistváni gyermekotthon (szentistváni napközi gyermekotthon, szentistváni napközi otthon); 204, 206, 207, 398, 423, 424
- gyermekruhadarab – l. még darab (db); 267
- gyermekszanatórium – l. még gyermek tüdőbeteg-otthon, gyermek tüdőbeteg-szanatórium; 112, 431
- gyermektanácsadás – l. még tanácsadás; 126, 501
- gyermektartásdíj-megállapítás; 447
- gyermektartási díj; 210
- gyermek tüdőbeteg-otthon (gyermek tüdőbeteg-szanatórium) – l. még gyermekszanatórium; 117, 206, 207, 208, 423, 432, 456
- gyermekvédelem; 370, 447
- Gyermekvédő Liga – l. még Liga; 207, 208, 423, 432
- gyorssegély – l. még segély; 209, 212, 213, 262, 284, 439, 483, 503
- gyógykezelés – l. még ingyenes gyógykezelés (ingyenes orvosi kezelés); 111, 112, 116, 122, 421, 422, 454
- gyógyszerellátás – l. még ellátás; 107, 112, 211, 213, 214, 215, 431, 446, 466, 520
- gyógyszer- és kötszerhiány – l. még hiány; 346
- gyógyszerész; 514
- gyógyszerhiány – l. még hiány; 107, 378
- gyógyszerszámla; 125, 129, 290, 322
- gyógyszerrendelés – l. még rendelés; 130, 521
- gyógyszertár; 17, 20, 117
- gyümölcs – l. még szőlő; 101, 306, 314, 362, 381, 576
- gyümölcs-, baromfi-, zöldségkereskedő – l. még kereskedő; 559
- gyümölcs-, bor-, sörkereskedés – l. még kereskedés; 544
- gyümölcsfa – l. még növény; 139, 148, 207, 254, 258, 424, 535
- gyümölcsfajta (gyümölcsfajták); 140, 263
- gyümölcsíz; 213, 503
- gyümölcsös; 207, 254, 258, 424
- gyümölcs, tejtermék-kereskedő – l. még kereskedő; 547
- gyümölcs-tojás-baromfikereskedő – l. még kereskedő; 562
- gyümölcs, zöldség, baromfi-nagykereskedő – l. még kereskedő; 546, 551
- gyümölcs, zöldségkereskedés – l. még kereskedés; 540, 547, 551
- gyűjtemény – l. még múzeumi gyűjtemény, Telcs-gyűjtemény;
- gyűjteményes kiállítás – l. még kiállítás; 9, 16, 21, 22, 24, 27, 35, 42, 85, 87, 280, 479, 482, 497, 499, 529, 540
- gyűjtés – l. még adatgyűjtés, anyaggyűjtés, begyűjtés, nyersbőrbegyűjtés, piaci gyűjtés; 34, 344, 353
- gyűjtőcsatorna – l. még csatorna; 190, 489
- gyűjtőhölgy; 202, 381
- gyűlés – l. még alakuló gyűlés, demokráciaellenes gyűlés, kisgyűlés, nagygyűlés, nemzetgyűlés, népgyűlés, országgyűlés, röpgyűlés; 6, 7, 43, 305

H

- hadbavonult; 199, 205, 207, 209, 247, 360, 399, 410, 424, 439
- hadiárva; 65, 199, 205, 209, 211, 212, 253, 342, 360, 410, 439, 466
- hadiárva-járadék – l. még járadék; 204, 224
- hadifogoly (hadifoglyok); 44, 209, 212, 262, 295, 302, 439, 466, 575
- hadifogoly-elbocsátás – l. még elbocsátás; 203, 381
- hadifogoly-emlékmű (hadifoglyok sír-emlékműve) – l. még emlékmű; 198, 538

- hadifogoly-szolgálat (Magyar Vöröskereszt) – l. még szolgálat; 203, 205, 210, 247, 253, 381, 382, 399
- hadifogság; 200, 361
- hadigondozás – l. még gondozás; 13, 575
- hadigondozási előadó – l. még előadó; 199, 360
- hadigondozási nyilvántartás – l. még nyilvántartás; 214, 520
- hadigondozási pénzellátás – l. még ellátás; 205, 399
- hadigondozási ügyintézés; 214, 520
- hadigondozott – l. még gondozott; 199, 205, 208, 209, 211, 213, 215, 229, 242, 244, 247, 253, 257, 262, 267, 273, 360, 410, 432, 439, 446, 483, 520, 532
- hadigondozott családtag – l. még családtag; 199, 209, 215, 360, 439, 532
- hadigondozó bizottság – l. még bizottság; 199, 360
- hadikórház – l. még kórház; 66, 93, 341, 343, 344
- hadisegély – l. még segély; 65, 199, 205, 207, 209, 214, 224, 229, 244, 247, 273, 278, 284, 342, 343, 360, 399, 424, 439, 446, 520
- hadisegélyes – l. még hadisegélyezett; 242
- hadisegélyezett – l. még hadisegélyes; 208, 212, 213, 267, 289, 432, 466, 483, 503
- hadisegélyezés – l. még segélyezés; 204
- hadirokkant; 65, 199, 204, 205, 207, 209, 211, 212, 215, 224, 253, 342, 360, 399, 410, 424, 439, 466, 532
- hadiozvegy – l. még özvegy; 65, 199, 205, 207, 209, 211, 212, 215, 224, 253, 342, 360, 399, 410, 424, 439, 466, 532
- hadizsákmány; 340
- hadművelet; 60, 68, 137, 220, 344, 368, 386, 426
- hadműveleti terület – l. még terület; 62, 377, 415
- hadsereg – l. még orosz hadsereg (orosz haderő, orosz katonaság), szovjet hadsereg, Vörös Hadsereg; 339
- hadügyminiszter – l. még miniszter; 499
- hagyaték – l. még Mészáros Lázár-hagyaték; 85, 243, 280, 445, 481, 499
- hagyatéki kiállítás – l. még kiállítás; 86, 285
- hajdú – l. még altiszt; 19
- hajfonatkereskedés – l. még kereskedés; 546
- hajó – l. még dereglye (dereglyék), dunai hajó, uszály; 193, 507
- hajóállomás – l. még állomás; 168, 491
- hajógyár – l. még gyár; 149, 324
- hajóhegesztés; 473
- hajóhiány – l. még hiány; 62, 378
- hajójárat; 191, 490
- hajóroncs – l. még roncs; 62, 378, 506
- hajós – l. még külföldi hajós; 115, 453, 514
- hajótérhiány – l. még hiány; 387
- Hajózási és Kereskedelmi Szövetkezet (Baja) – l. még szövetkezet; 63, 178, 378, 410
- hajtási igazolvány (hajtási jogosítvány) – l. még igazolvány; 559, 562
- haláleset; 224, 364
- haláleset-felvételi jegyzőkönyv; 210, 447
- halálok; 364, 502
- halálozás – l. még csecsemőhalandóság (csecsemőhalálozás, csecsemő elhalálozás), összhalálozás; 116, 122, 123, 273, 359, 364, 370, 399, 454, 484, 485
- halálozási arányszám – l. még arányszám; 103, 359, 364
- halászati törvény – l. még törvény; 23
- halászcarnok (halcsarnok); 193, 508, 537
- halfogyasztási adó – l. még adó; 229
- halhúspiac – l. még piac; 536
- halkereskedés – l. még kereskedés; 551
- hallgató; 127, 128, 304, 313, 502
- halotti anyakönyvezés; 360
- halotti anyakönyvi kivonat; 360
- halpiac – l. még piac; 165, 166, 170, 197, 270, 475, 493, 537
- hamisítás; 118, 457
- hanglemez; 85, 86, 274, 482
- hangos híradó; 329

- hangszóró; 46, 304, 313, 323, 329
- hangverseny – l. még verseny; 85, 86, 274, 482
- harisnyakötő – l. még iparos; 561
- hasi hagymáz – l. még betegség; 284, 364
- hastífusz (hastypus) – l. még betegség; 103, 106, 115, 122, 224, 257, 378, 420, 453, 483, 484
- hastífuszjárvány – l. még járvány; 110, 346, 421
- használati engedély – l. még engedély; 234, 401
- használt bútor – l. még bútor (bútorzat); 464
- haszonállat – l. még állat; 145, 305, 314
- haszonbér – l. még bér; 66, 133, 134, 135, 343, 427
- haszonbérlet – l. még előhaszonbérlet, kishaszonbérlet; 426
- haszonbérleti jogügylet; 135, 286
- haszonbérleti terület – l. még terület; 136, 286
- haszonbérlő – l. még bérlő; 144, 292, 298
- határbejárás – l. még határszemle; 140, 269
- határozat – l. még elkobzó határozat, közgyűlési határozat (közgyűlési véghatározat); 6, 13, 16, 21, 24, 31, 102, 134, 135, 173, 193, 300, 366, 373, 407, 413, 426, 429, 432, 433, 435, 437, 444, 451, 479, 497, 504, 508, 515, 526, 529, 543, 545, 548, 550, 552, 554, 558, 560, 563, 573
- határszemle – l. még határbejárás; 141
- hatáskör; 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 21, 24, 25, 40, 50, 101, 199, 231, 360, 572
- hatóság – l. még egyéni hatóság, elsőfokú hatóság, fegyelmi hatóság, felügyeleti hatóság, főhatóság, iparhatóság, katonai hatóság, kormányhatóság, közegészségügyi hatóság, másodfokú hatóság, orosz katonai hatóság, önkormányzati hatóság, rendészeti hatóság, rendőrhatalóság, szovjet hatóság, tanügyi hatóság, társtörvényhatóság, törvényhatóság, városi hatóság, városi törvényhatóság; 13, 25, 30, 34, 57, 78, 90, 91, 92, 107, 268, 278, 335, 338, 350, 418, 419, 483, 518, 568
- hatósági eljárás – l. még eljárás; 297
- hatósági orvos – l. még orvos; 107, 118, 119, 123, 127, 132, 263, 267, 279, 365, 379, 457, 485, 502
- hatósági orvosi értekezlet – l. még értekezlet; 131, 522
- hatósági orvosi kar; 119, 125, 255, 290, 458, 532
- hatósági orvosi szolgálat – l. még szolgálat; 119, 127, 458, 502
- hatósági vágás; 94, 364
- hatsarkos téglá – l. még téglá; 190, 489
- havidíjas szakmunkás – l. még munkás; 157, 239, 412
- hazai szén (szenek) – l. még szén; 154, 171, 385, 510
- háború (háborús esemény, háborús behatás, háborús pusztítás); 29, 43, 53, 68, 85, 90, 91, 104, 106, 112, 136, 138, 150, 154, 156, 159, 161, 177, 206, 249, 272, 279, 289, 337, 338, 350, 352, 365, 367, 368, 375, 378, 385, 400, 401, 403, 405, 413, 414, 419, 420, 422, 424, 425, 428, 429, 431, 443, 451, 452, 453, 458, 461, 462, 463, 465, 471, 480, 500, 511, 523, 529
- háborús kár – l. még kár; 60, 189, 191, 369, 370, 411, 460, 465, 471, 491
- háborús üvegkár – l. még kár; 462
- hálózat – l. még árokhálózat, bajai elosztóhálózat (bajai hálózat), bajai szekunder hálózat, elektromos hálózat, elosztóhálózat, gázcsőhálózat, gázelosztó-hálózat (gázhálózat), ideiglenes hálózat, kalocsai hálózat, közlekedési hálózat, közúti útvonalhálózat, közvilágítási hálózat, Manesmann csőhálózat, nyomócsőhálózat, posztógyári hálózat, szekunder hálózat, szentistváni hálózat, szentjánosi hálózat, törvényhatósági úthálózat, útvonal (útvonalhálózat, úthálózat), városi elosztóhálózat (városi hálózat), városi úthálózat, vezeték-

- hálózat, vidéki hálózat, villamos elosztóhálózat (villamos hálózat), vízgyűjtő árokhálózat, vízvezeték-hálózat; 160, 163, 164, 170, 176, 233, 403, 443, 450, 474, 494, 506, 511, 526, 539
- hálózatbővítés – l. még bővítés; 160, 161, 163, 165, 166, 170, 259, 264, 269, 293, 450, 474
- hálózatdugulás – l. még dugulás; 160, 450
- hálózatépítési munka (munkák, hálózatépítés) – l. még munka; 171, 293
- hálózati fővezeték – l. még vezeték; 164, 475
- hálózati veszteség – l. még veszteség; 164, 168, 282, 474, 510
- hálózatkutató; 169, 493
- hálózatmegerősítés; 471, 473, 474
- hálózatömlés (hálózati gázömlés); 294, 538
- hámlási szak (hámlási szakasz); 126, 128, 303, 312, 500
- hároméves részletterv – l. még terv; 159
- hároméves terv (3 éves terv) – l. még terv; 12, 41, 42, 52, 63, 77, 114, 116, 118, 124, 142, 158, 160, 161, 163, 164, 165, 166, 168, 184, 185, 189, 210, 241, 245, 247, 250, 251, 255, 256, 258, 259, 260, 262, 264, 265, 270, 276, 282, 309, 316, 326, 327, 333, 334, 429, 430, 434, 435, 442, 448, 449, 450, 451, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 460, 466, 467, 471, 474, 475, 478, 480, 483, 486, 488, 491, 492, 495, 496, 503, 509, 513, 523, 530, 578, 579
- hároméves tervhitelem – l. még hitel (hitelösszeg); 458
- háromfázisú vezeték – l. még vezeték; 167, 281
- hátralék – l. még könyvelési hátralék, munkahátralék; 56, 74, 77, 174, 332, 478, 513, 527, 542, 577
- ház – l. még bérház, Dalmann-féle ház, gázgyári munkáslakóház, Gerté-féle ház, Grünhut-ház, kazánház, lakóház, MABI-ház, magánház, MNDSZ székház, megyeháza, munkáslakóház, művelődésház, NOSTRA (NOSTRA-tárház), növényház, OTI-székház, Roosz-féle ház, sorház, szakszervezeti székház, szeretetház, székház, szivattyúház, szülőház, telepes ház, transzformátorház, üvegház, vaskúti vámház, vámház, vármegyei székház (vármegyei háza), vármegyei háza (vármegyei háza), városi bérház, városi szeretetház, városi székház, városi vámház; 183, 294, 441, 471, 491
- házadó – l. még adó; 71, 72, 73, 74, 75, 77, 275, 281, 334, 402, 413, 432, 478, 513
- házadókivetés – l. még kivetés; 74, 413
- házasság (házassági életközösség); 210, 224, 448
- házassági jog – l. még jog; 24
- házasságkötés; 24, 104, 359, 360, 365, 399, 502
- házasságkötési arányszám – l. még arányszám; 400
- házépítés (házépítkezés) – l. még építés; 189, 576
- házhely; 477
- házhelykiosztás (házhelyosztás); 56, 141, 190, 192, 332, 477, 489, 507
- házhelykiosztási akció; 495
- házhelyosztási terv – l. még terv; 196, 525
- házi cselédkönyv – l. még könyv; 542, 547
- házi kezelés – l. még kezelés; 143, 505
- házi munkaverseny – l. még verseny; 74, 478
- házimunkás – l. még munkás; 200, 362
- házipénztár – l. még pénztár; 18
- háztartás – l. még államháztartás, magánháztartás, városi háztartás; 12, 73, 77, 250, 308, 315, 326, 333, 357, 512, 571, 577
- háztartási alap; 73, 155, 160, 250, 259, 264, 404, 450, 511, 512, 577
- háztartási alkalmazotti könyv – l. még könyv; 544, 551, 554, 557, 559, 562

- háztartási áram – l. még áram; 161, 451
háztartási bevétel – l. még bevétel; 76, 289, 293
háztartási deficit – l. még deficit; 67, 357
háztartási és közúti költségvetés – l. még költségvetés; 73, 432
háztartási költségvetés – l. még költségvetés; 74, 76, 269, 289, 293
háztartási üveg, porcelán, díszműáru-nagykereskedő – l. még kereskedő; 546
háztulajdonos – l. még tulajdonos; 70
hegesztőkészülék; 463
hektoliter (hl); 66, 77, 334, 343, 347, 513
hely – l. még férőhely, kikötőhely, munkahely, óvóhely, székhely, szűnyogtenyészhely, telephely, tenyészhely, vízi tenyészhely, vízvételi hely; 34, 35, 91, 105, 106, 107, 110, 111, 112, 118, 119, 121, 152, 185, 201, 274, 339, 348, 363, 375, 378, 380, 420, 421, 431, 449, 454, 463, 519
helyettes bíró – l. még bíró; 5
helyettes főjegyző (h. főjegyző) – l. még főjegyző; 33
helyettes polgármester – l. még polgármester-helyettes; 7
helyhiány – l. még hiány; 131, 522
helyi gyáripar – l. még ipar; 148, 387
helyi hírlap; 143, 319, 505
helyi ipar – l. még ipar; 148, 149
helyi iparos – l. még iparos; 190, 194
helyi sajtó – l. még sajtó; 246, 252, 257, 261, 266, 271, 278, 283, 575
helyi szervezet – l. még szervezet; 30, 43, 143, 203, 291, 297, 299, 319, 323
helyiség – l. még kultúrhelyiség, mellék-helyiség, párthelyiség, sötétkamra, sterilizáló, üzemi helyiség, vágóhelyiség; 66, 129, 194, 273, 322, 344, 438, 456, 461, 508
helyi vállalkozó – l. még vállalkozó; 190
helyi versenybizottság – l. még bizottság; 140, 258
helypénz (helypénzdíj) – l. még pénz; 225, 229, 443
helyreállítási munka (munkák, helyreállítás) – l. még munka; 9, 37, 53, 62, 63, 64, 89, 90, 105, 106, 107, 108, 111, 112, 115, 116, 117, 118, 121, 152, 176, 179, 180, 181, 183, 184, 185, 188, 189, 190, 193, 196, 197, 198, 207, 228, 233, 241, 249, 251, 259, 270, 274, 355, 378, 380, 401, 402, 415, 416, 417, 421, 426, 431, 434, 441, 442, 443, 449, 455, 456, 457, 458, 460, 461, 462, 463, 465, 467, 468, 469, 470, 471, 489, 490, 496, 507, 508, 509, 511, 523, 525; 537, 538
helyszíni szemle – l. még köztisztasági helyszíni szemle; 224, 234, 299, 365
helyszíni vizsgálat – l. még vizsgálat; 195, 524, 564
hengerlés (hengerezés); 179, 185, 196, 415, 467, 536
hengerlési kavics – l. még kavics; 523
hengermalom – l. még malom (malmok); 163, 473
hentes (hentes és mészáros) – l. még iparos; 102, 324, 331, 504, 542, 544, 546, 547, 549, 550, 561
hercegprimás; 45, 303, 312
heti bérjegyzék; 234
hetipiac – l. még piac; 304, 313
hiány – l. még anyaghiány, ágyneműhiány, áruhiány, bőrhoány, cipőhiány, építőanyag-hiány, fedezethiány, felszerelési hiány, fogathiány, forinthiány, fuvarhiány, gyógyszer- és köt-szerhiány, gyógyszerhiány, hajóhiány, hajóterhiány, helyhiány, hitelfe-dezeti hiány, hitelhiány, igaerőhiány, készáruhiány, készlethiány, kész-pénzhiány, költségvetési hiány, köt-szer- és gyógyszerhiány, létszámhiány, munkaerőhiány, munkáshiány, napszámoshiány, nyersanyaghiány, nyersanyag- és készáruhiány, pénz-és hitelhiány, pénzhiány, sóhiány, személyzethiány, szénhiány, takar-mányhiány, töltéshiány, traktorhiány, traktorüzemanyag-hiány, üveghiány, üzemanyaghiány, vetőmaghiány; 65, 66, 71, 87, 108, 109, 131, 160, 190, 193, 223, 232, 237, 249, 259, 406, 408, 457, 461, 499, 508, 522

- hideg étel – l. még étel; 199, 347
- higiénikus szakcsoport – l. még csoport; 124, 285
- himlő – l. még betegség; 103, 119, 126, 130, 262, 365, 501, 521
- hinta; 182, 440, 468, 537
- hintó – l. még kocsi; 146, 528
- hirdetési díj; 443
- hirdetővállalat – l. még vállalat; 46, 304, 313, 323, 329, 514
- hittanár – l. még tanár; 47, 328
- hitel (hitelösszeg) – l. még beruházási hitel, hároméves tervhitel, szántási hitel, tervhitel; 113, 143, 157, 193, 406, 431, 505
- hitelesítés – l. még mérőhitelesítés; 27, 76, 167, 282
- hitelesített gázmérő – l. még gázmérő; 164
- hitelfedezet – l. még fedezet; 417
- hitelfedezeti hiány – l. még hiány; 180
- hitelhiány – l. még hiány; 177, 401
- hitelkeret – l. még költségvetési hitelkeret; 67, 196, 214, 356, 520, 525
- hivatal – l. még adóhivatal, Anyag- és Árhivatal, anyaghivatal, anyakönyvi hivatal, államépítészeti hivatal, állami adóhivatal, Bajai Postahivatal, birtoknyilvántartó hivatal, Cs. Kir. Kormánybiztosi Hivatal, fogyasztási adóhivatal, folyammérnöki hivatal, földhivatal, főispáni hivatal, főjegyzői hivatal, gazdasági hivatal, javadalmi hivatal, közellátási hivatal, közhivatal, közmunkahivatal, Központi Illetményhivatal, községi hivatal, lakáshivatal, mérnöki hivatal, műszaki hivatal, Országos Földhivatal, Országos Hadigondozó Hivatal, Országos Tervhivatal, Országos Vízgazdálkodási Hivatal, orvosi hivatal, OVH, polgármesteri hivatal, szegénygondozó hivatal, Tervhivatal, tisztii főorvosi hivatal, tisztiorvosi hivatal, városi adóhivatal, városi közmunkahivatal, városi orvosi hivatal; 27, 38, 72, 76, 79, 176, 195, 196, 234, 428, 528
- hivatali altiszt – l. még altiszt (altisztii segéderő); 53, 249
- hivatali bútor – l. még bútor; 525
- hivatali eskü – l. még eskü; 30
- hivatali munka – l. még munka; 57, 518
- hivatali sikkasztás; 54, 275
- hivatalvizsgálat – l. még vizsgálat; 315, 542
- híd – l. még bajai híd, betonhíd, Csatorna híd, Duna-híd (dunai híd), dunai uszályhíd, közúti híd, orosz katonai pontonhíd, orosz uszályhíd, pontonhíd, szükséghíd, uszályhíd, uszályponton, vasúti híd, vasúti pontonhíd, Vörös híd; 60, 61, 63, 192, 221, 354, 507, 539
- hídmérleg; 464
- hídpillér – l. még pillér; 153, 384
- hídpillércsonk; 384
- híd rész – l. még pilótázott hídrész; 151, 425
- hídroncs – l. még roncs, vasroncs; 62, 163, 192, 378, 473
- hír – l. még álhír, közérdekű hír, rémhír, területi hírek; 141, 275
- hírközlés; 46, 304, 313, 323
- hold – l. még katasztrális hold (kat. hold); 133, 134, 135, 137, 138, 139, 140, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 193, 207, 220, 221, 223, 286, 299, 305, 316, 319, 323, 330, 331, 346, 386, 426, 432, 476, 505, 507, 528, 534, 535
- holttanyilvánítási ügy – l. még ügy; 210, 447
- homlokzat (homlokzatképzés); 163, 181, 188, 434, 459, 470, 474, 498
- homok – l. még futóhomok; 180, 233, 433, 460, 539
- homokjátsszóláda; 489
- homokjátsszótér (homokozó) – l. még gyermekjátsszótér, játszótér; 190, 440
- homokolás; 177, 401, 409, 439
- honfitárs – l. még polgártárs; 57, 517
- honvéd – l. még kiszolgált honvéd; 16, 57, 517
- honvédelmi miniszter – l. még miniszter; 203, 360, 381

- Honvédelmi Minisztérium – l. még minisztérium; 203, 382
- honvédkincstár – l. még kincstár; 439
- honvédség; 65, 200, 343, 362
- hordár (hordári tevékenység); 549, 562
- horgoló – l. még iparos; 562
- hozzájárulás – l. még városi hozzájárulás; 8, 58, 65, 75, 117, 155, 160, 170, 172, 178, 179, 238, 281, 336, 342, 404, 409, 450, 455, 494, 511, 512, 526, 531
- hőekézés (hóeltakarítás); 177, 409
- hőlégekamra; 110, 421
- hullaszállító kocsi – l. még kocsi; 138, 400
- hús – l. még sertéshús; 92, 102, 204, 212, 340, 352, 399, 483, 504, 535
- húsárus – l. még kereskedő; 191, 490
- húsellátás – l. még ellátás; 92, 103, 340
- húsfogyasztási adó – l. még adó; 10, 66, 225, 229, 343
- húsfogyasztási adópótlék – l. még adópótlék; 443
- húsiparos – l. még iparos; 100, 487
- húsvizsgálati díj; 225, 229
- hűsítő italkereskedés – l. még kereskedés; 544
- hűsítő italkereskedő – l. még kereskedő; 553
- hűtőberendezés (hűtő) – l. még berendezés; 124, 128, 458, 486, 503
- I**
- idegenforgalom – l. még forgalom; 576
- ideiglenes előkészítő bizottság – l. még bizottság; 80, 418
- ideiglenes fogalmazó – l. még fogalmazó; 55, 308
- ideiglenes hálózat – l. még hálózat; 169, 491, 492
- Ideiglenes Nemzeti Kormány (Debrecen) – l. még kormány (kormányzat); 38, 39, 220, 355, 444
- időszaki jelentés – l. még jelentés; 220, 222, 226, 230, 232, 235, 238, 240, 241, 243, 246, 252, 256, 261, 266, 271, 277, 283, 288, 300, 444, 451, 515, 543, 545, 548, 550, 560
- időszaki lap; 23, 41, 266
- ifjúság – l. még tanulóifjúság; 43, 47, 83, 87, 244, 286, 289, 424, 445, 499, 516
- ifjúsági rendezvény; 84, 252
- iga (igaerő); 136, 145, 309, 317, 345, 576
- igaerőhiány – l. még hiány; 135, 248, 264
- igaerő-szükséglet – l. még szükséglet; 138, 400
- igazgatás – l. még adóigazgatás (adóügyi igazgatás), állami közigazgatás, általános igazgatás (általános közigazgatás), egészségügyi igazgatás, közellátásügyi igazgatás, közigazgatás (kig.), magyar közigazgatás, műszaki igazgatás, népjóléti igazgatás, pénzügyi igazgatás (pénzügyi közigazgatás), szegényügyi és népjóléti igazgatás, szegényügyi igazgatás, szociális igazgatás, városi adóigazgatás, városi közigazgatás (városi igazgatás, városigazgatás); 8, 201, 249, 254, 264, 269, 275, 281, 287, 293, 307, 315, 325, 332, 362, 564, 569, 576, 577
- igazgató – l. még pénzügyigazgató, tanterületi főigazgató; 88, 91, 92, 128, 155, 285, 303, 312, 346, 347, 404, 518
- igazgatói állás – l. még állás; 268
- igazgatóság – l. még építésügyi igazgatóság, közmunkaügyi főigazgatóság, pénzügyigazgatóság; 14, 427, 451,
- Igazolóbizottság – l. még bizottság; 48, 516
- igazoló választmány; 6
- igazolvány – l. még bérkocsihajtási igazolvány, gazdasági munkásigazolvány, hajtási igazolvány (hajtás jogosítvány), iparigazolvány, munkásigazolvány, sertésvágási igazolvány; 234
- igásállat – l. még állat; 226, 229
- igáskocsi – l. még kocsi; 146, 148, 528, 535
- igásló – l. még ló; 138, 400

- igásmunkás – l. még munkás; 229
- igénylő – l. még földigénylő; 95, 133, 135, 223, 286, 317, 346
- ikerablak – l. még ablak; 461
- illegális kereskedelem – l. még kereskedelem (kereskedelmi tevékenység); 69
- illeték – l. még italmérési illeték, szeszital-forgalmi illeték, vagyonát ruházási illeték; 66, 225, 343, 442
- illetmény; 19, 42, 58, 65, 342, 343, 480, 531,
- illetményadó – l. még adó; 74, 75, 77, 225, 229, 334, 402, 442, 478, 494, 513
- illetményszabályzat – l. még üzemi illetményszabályzat; 159, 160, 245, 250
- illetménytöbblet-adó – l. még adó; 71, 74, 402, 442, 478
- ingatlan – l. még mezőgazdasági ingatlan, romingatlan; 133, 134, 135, 234, 346, 386, 432
- ingatlanközvetítő; 555, 559
- ingyenebéd – l. még ebéd, étkezés; 203, 503
- ingyenes ellátás – l. még ellátás; 209, 446
- ingyenes gyógykezelés (ingyenes orvosi kezelés) – l. még gyógykezelés; 112, 207, 215, 430, 532
- ingyenes gyógyszer; 120, 207, 273, 424
- infláció; 69, 368
- influenza (influenzás eset) – l. még betegség; 130, 521
- influenza megbetegedés – l. még megbetegedés; 521
- influenzajárvány – l. még járvány; 532
- internátusi elhelyezés; 82, 437
- internátusi konyha – l. még konyha; 115, 253
- intervenció; 65, 342
- intézkedés – l. még adóintézkedés, főispáni intézkedés, kormányintézkedés, közigazgatási intézkedés, övintézkedés (övintézkedés), polgármesteri intézkedés, preventív intézkedés; 6, 8, 12, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 23, 41, 51, 59, 65, 78, 97, 102, 110, 119, 130, 160, 190, 225, 236, 246, 248, 252, 254, 266, 267, 277, 283, 288, 295, 304, 317, 322, 329, 335, 397, 408, 417, 421, 450, 489, 497, 504, 539, 540, 544, 546, 548, 551, 552, 555, 558, 561, 568, 569, 571, 572, 575, 576, 577, 578
- intézet – l. még Állami Tanítóképző Intézet, fertőtlenítőintézet, gondozóintézet, kertészeti tanintézet (kertészképző, kertészképző-iskola, kertészeti intézet), Közegészségügyi Intézet, Magasépítés-tudományi Intézet, magánintézet, Mértékügyi Intézet, Nemibeteg-gondozó Intézet (nemibeteg-gondozó), Országos Közegészségügyi Intézet (OKI), pénzügyintézet, tanintézet, Tüdőbeteg-gondozó Intézet (tüdőbeteg-gondozó, tüdőgondozó intézet), tüdő- és nemibeteg-gondozó intézetek, Zöldkereszt Egészségvédelmi Intézet; 104, 114, 117, 184, 245, 424, 447, 456
- intézmény – l. még egészségügyi intézmény, közintézmény, kultúrintézmény, munkás kultúrintézmény, népjóléti intézmény, szociális intézmény, városi intézmény; 80, 81, 91, 106, 108, 110, 112, 121, 198, 206, 207, 212, 267, 274, 289, 290, 347, 387, 420, 424, 431, 455
- inzulin; 215, 532
- ipar (iparág) – l. még bajai építőipar, cipészipar, építőipar, gyáripar, gyermekjátékszer-készítés, helyi gyáripar, helyi ipar, kávémérés, kisipar, szüneteltetett ipar; 27, 66, 85, 148, 150, 248, 254, 258, 264, 269, 275, 278, 280, 287, 306, 314, 324, 331, 359, 386, 457, 481, 551, 576
- iparegészségügyi előadás – l. még előadás; 457
- iparengedély – l. még engedély; 26, 400, 541, 544, 546, 549, 551, 553, 555, 558
- iparfelügyelő – l. még kerületi iparfelügyelő; 129, 322

- iparhatóság – l. még hatóság; 322, 400, 540, 544, 546, 547, 549, 551, 553, 554, 557, 561
- ipari alkalmazott – l. még alkalmazott; 359
- iparigazolvány – l. még igazolvány; 359, 400, 540, 544, 546, 549, 551, 553, 555, 558, 561
- ipari gőzvezeték – l. még vezeték; 523
- ipari kiállítás – l. még kiállítás; 167, 169, 281, 482, 493
- ipari munkás – l. még munkás; 149
- ipari segédmunkás – l. még munkás; 514
- ipari növény – l. még növény; 140, 476
- ipari üzem – l. még üzem; 129, 161, 322, 329, 451
- iparjogosítvány; 205, 399
- iparlemondás; 546, 549, 551, 553, 557, 559, 561
- Iparművészeti Főiskola – l. még iskola; 88, 519
- iparos – l. még alvőkészítő, asztalos, ács, bajai iparos, bábsütő, bádogos, bog-nár, borbély, cementáru-készítő, ci-ánozó, cipész, cipőfelsőrész-készítő, csizmadia, csónaképítő, divatkalap-készítő, ernyőkészítő, fa- és játék-áru-készítő, fatalpkészítő, fényező és mázoló, fényképész, férfiszabó, fodrász, fogműves, fogtechnikus, gépi kötő, géplakatos, gombbehúzó, harisnyakötő, helyi iparos, hentes (hentes és mészáros), horgoló, hús-iparos, kádár, kártoló, kelmefestő, kerékgyártó, kisiparos, kocsmáros, kovács, kötélgyártó, kőfaragó, kő-műves, lakatos, mázoló, mészáros és hentes, mészégető, molnár, műjegy-gyártó, műszerész, női divatkalap-készítő (női kalapkészítő), női szabó, órás, papucsos, pék, puskaműves, sütőiparos (sütő), szappanfőző, szik-víz-készítő, szíjgyártó, szobafestő, szűcs, tetőfedő, vendéglős; 32, 66, 81, 123, 138, 149, 177, 204, 223, 227, 235, 248, 253, 254, 258, 344, 350, 385, 387, 418, 427, 485, 490, 514
- iparostanonc-iskola – l. még iskola; 88
- iparostanuló-iskola – l. még iskola; 519
- iparszünetelés; 553, 559
- ipartelep – l. még telep; 193
- ipartestület – l. még testület; 31, 123, 209, 439, 485
- iparügy – l. még ügy; 27
- iparügyi miniszter – l. még miniszter; 42, 163, 473, 479
- Iparügyi Minisztérium – l. még minisz-
térium; 155, 157, 404, 406
- iparvasút – l. még vasút (vasutak); 135, 432
- iparvállalat – l. még vállalat; 512
- iparváltozás; 400, 541, 544, 546, 549, 551, 553, 556, 561
- irat – l. még átirat, dokumentum, elnö-
ki irat, engedélyokirat, felirat, leirat,
miniszteri leirat, okmány (okirat),
távirat, ügyirat; 11, 12, 18, 27, 28, 29,
30, 34, 39, 56, 60, 62, 83, 220, 226,
230, 235, 239, 240, 242, 243, 245,
246, 250, 251, 255, 256, 260, 265,
271, 276, 277, 282, 283, 288, 294,
296, 298, 300, 310, 318, 319, 327, 333,
335, 337, 338, 351, 366, 373, 388, 407,
413, 429, 435, 444, 445, 451, 479, 497,
515, 529, 540, 543, 545, 548, 550,
552, 554, 558, 560, 563, 567, 570,
573, 574, 579
- irattár; 53, 220, 249, 543, 545, 548, 550,
552, 560, 570, 574
- irattári anyag (iratanyag) – l. még anyag;
34, 53, 249, 296
- irányár – l. még ár; 46, 304, 323, 515
- iroda (irodahelyiség) – l. még műhely-
iroda; 185, 449, 510
- irodaépület – l. még épület; 191, 490
- irodai segéderő – l. még irodai személy-
zet; 530
- irodai személyzet – l. még személyzet;
165, 166, 264, 270
- iskola – l. még állami iskola, állami ke-
reskedelmi fiúiskola, állami keres-
kedelmi leány-középiskola, állami
tanítóképző intézet, általános fiúis-
kola, általános iskola, bajaszentistvá-
ni iskola, belvárosi általános iskola,
belvárosi elemi iskola, ciszterci rend

- gimnáziuma, délszláv népiskola, dolgozók iskolája, egyházi iskola, elemi iskola, erdei üdülőiskola (erdei iskola), felekezeti iskola, fiúiskola, gazdasági iskola, gimnázium, Iparművészeti Főiskola, iparostanonc-iskola, iparostanuló-iskola, iskolakomplexum, józsefvárosi iskola, kereskedelmi fiúiskola, kereskedelmi iskola, kereskedelmi leány-középiskola, kertészeti tanintézet, kiscsávolyi iskola (kiscsávolyi elemi iskola), majorbeli iskola, mártonszállási iskola, mezőgazdasági szakiskola, népiskola, polgári fiúiskola, polgári iskola, szállásvárosi iskola, szentistváni iskola, szentjánosi iskola, tanintézet, tanítóképző, tanonciskola, tanyai iskola, téli gazdasági iskola, üdülőiskola, városi iskola, városi zeneiskola, vöröskereszttéri iskola, zárdai iskola, zeneiskola; 90, 128, 188, 196, 198, 207, 211, 234, 303, 312, 417, 434, 439, 489, 525, 538
- iskolabútorzat – l. még bútor (bútorzat); 508
- iskolafogászat; 104, 110, 113, 117, 120, 123, 130, 132, 191, 194, 267, 366, 421, 431, 456, 462, 485, 490, 501, 509, 522, 533
- iskolafogászati kezelés – l. még kezelés; 126
- iskolafürdő – l. még fürdő; 110, 116, 120, 126, 130, 132, 185, 188, 267, 421, 449, 454, 470, 501, 522, 533
- iskolai beíratás – l. még beíratás; 483
- iskolajárda – l. még járda (járdák); 539
- iskolakomplexum – l. még iskola; 207
- iskolaköteles gyermek – l. még gyermek; 483
- iskolalátogatás; 91, 420
- iskolaterem – l. még terem; 193, 508
- iskolaorvosi vizsgálat – l. még vizsgálat; 111, 422
- iskolapad – l. még pad; 178, 190, 410, 490
- iskolatábla – l. még tábla (táblák); 188, 470
- iskolás – l. még iskolaköteles gyermek, iskolás gyermek, szegény iskolás; 130, 211, 213, 214, 289
- iskolás gyermek – l. még gyermek; 104, 116, 117, 126, 128, 132, 209, 211, 214, 244, 247, 253, 257, 303, 312, 366, 446, 454, 456, 501, 503, 504, 520, 533
- istentisztelet; 42, 45, 99, 272, 303, 312, 486
- iszapfogó gát; 184, 186, 448
- ital – l. még bor (bormennyiség), likőr, pálinka, rum, szeszital; 204, 398
- italkereskedés – l. még kereskedés; 544
- italmérési engedély – l. még engedély; 66, 343
- italmérési illeték – l. még illeték; 443
- ivóvíz – l. még víz; 183, 441, 496
- ivóvízellátás – l. még ellátás; 115, 118, 183, 187, 258, 431, 441, 457, 469, 533
- izraelita – l. még zsidó; 517
- izzólámpa (izzólámpák) – l. még lámpa (lámpák); 159, 443, 462, 465

I

- író; 86, 88, 286, 518
- írógép; 34, 220, 226, 230, 235, 240, 242, 246, 251, 256, 260, 265, 271, 277, 283, 288, 294, 296, 298, 300, 310, 318, 319, 327, 333, 335, 337, 338, 543, 545, 548, 550, 552, 554, 558, 560, 563, 567, 570, 573, 574, 579

J

- javadalmi hivatal – l. még hivatal; 53, 54, 66, 68, 225, 249, 269, 343, 357
- javaslat – l. még főispáni javaslat, törvényjavaslat; 8, 17, 20, 52, 57, 88, 127, 259, 280, 313, 400, 418, 496, 502, 518
- javítás – l. még ajtó-ablakjavítás, bútorjavítás, fizetésjavítás (fizetésemelés), gőzkazánjavítás, járdajavítás, kávacjavítás, kocsijavítás, kövezetjavítás (kövezetjavítási munka, munkák), tetőjavítás (tetőfedés javítása), útjavítás, vakolatjavítás; 89, 108, 116,

- 118, 121, 123, 141, 143, 159, 162, 174, 175, 178, 182, 185, 188, 190, 193, 197, 202, 224, 232, 233, 234, 235, 238, 239, 240, 242, 279, 310, 318, 327, 333, 380, 386, 409, 410, 411, 412, 415, 416, 424, 449, 455, 457, 460, 461, 462, 468, 469, 473, 477, 485, 489, 491, 496, 505, 508, 523, 527, 537, 538, 578
- javítási munka (munkák, javítási munkálat) – l. még munka; 60, 62, 154, 176, 178, 180, 184, 185, 186, 188, 190, 191, 192, 207, 229, 265, 344, 377, 467, 489, 506, 509
- járadék – l. még hadiárva-járadék; 65, 199, 205, 207, 212, 247, 253, 342, 360, 399, 424, 466
- járásbíróság; 186, 198, 200, 347, 361, 467
- járda (járdák, járdaszakasz) – l. még gyalogjárda, iskolajárda, közvetlen járda (járdák), városi járda (járdák); 169, 177, 179, 182, 183, 185, 186, 190, 192, 195, 197, 232, 401, 415, 441, 449, 468, 489, 492, 507, 524, 537
- járdaburkolat – l. még burkolat; 192, 197, 507, 536
- járdaépítés – l. még járdafektetés; 195, 524, 536
- járdafektetés – l. még járdaépítés; 197, 536, 537
- járdajavítási munka (járdajavítás, járda-helyreállítás) – l. még munka; 190, 197, 467, 536
- járdalap – l. még betonjárdalap, (betonlap); 192, 194, 507, 523
- járdatégla (téglák) – l. még téglá; 186, 197, 467, 536
- járdaüveglap; 460
- járműforgalom – l. még forgalom; 182
- járvány (járványos betegség) – l. még fej-tífuszjárvány, hastífuszjárvány, influenzajárvány, kiütéses tífuszjárvány, tífuszjárvány; 16, 17, 106, 113, 128, 224, 257, 274, 279, 303, 312, 378, 420, 576
- járványbizottság – l. még bizottság; 17
- járványos fültőmirigy-gyulladás – l. még betegség; 130, 521
- járványosztály – l. még osztály; 462
- járványveszély (járványhullám); 365, 454, 463
- játszótér – l. még gyermekjátszótér, homokjátszótér; 182, 186, 440, 468
- jegykiadó fülke – l. még árusítófülke; 191, 490
- jelentés – l. még bejelentés, gazdasági jelentés, feljelentés, időszaki jelentés, pénzügyi jelentés, polgármesteri jelentés (polm. jelentés), pótjelentés; 6, 8, 11, 12, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 23, 26, 33, 34, 35, 38, 39, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 67, 68, 70, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 83, 84, 85, 86, 87, 89, 90, 91, 92, 93, 95, 96, 97, 99, 100, 101, 102, 103, 105, 107, 106, 109, 110, 112, 113, 114, 115, 119, 120, 121, 122, 124, 125, 126, 129, 131, 133, 134, 135, 137, 139, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 152, 154, 157, 158, 159, 160, 161, 163, 165, 166, 167, 168, 170, 171, 173, 175, 176, 177, 178, 179, 181, 184, 185, 186, 189, 191, 194, 196, 198, 199, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 218, 220, 226, 230, 232, 234, 235, 238, 239, 240, 242, 245, 250, 251, 254, 255, 256, 259, 260, 265, 271, 272, 276, 277, 282, 288, 294, 295, 301, 309, 310, 318, 319, 320, 321, 322, 324, 326, 327, 328, 330, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 353, 354, 357, 359, 373, 387, 388, 396, 397, 407, 413, 427, 429, 430, 435, 437, 444, 447, 451, 458, 470, 478, 480, 484, 486, 494, 495, 498, 501, 515, 524, 529, 531, 539, 543, 545, 547, 550, 552, 554, 557, 558, 560, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 574, 575, 578, 579
- Jelky András Iparosképző Szabadakadémia – l. még szabadakadémia; 81, 418

- jelzőcsengő-berendezés – l. még berendezés; 464
 jelzőszám; 69, 371
 jég; 178, 179, 238, 385, 409, 410
 jégverem; 464
 jégvédelem; 154, 403
 jégzajlás – l. még zajlás; 61, 153, 221, 384, 403
 jog – l. még felügyeleti jog, házassági jog, közellátási jogkör, özvegyi jog, szabadságjog, szavazati jog, tulajdonjog, utalványozási jog, vadászati jog; 6, 7, 12, 13, 16, 18, 22, 24, 25, 28, 135, 286, 352, 444, 498
 jogszabály; 8, 14, 25, 248, 254, 258, 264
 jogügyi szakosztály – l. még osztály; 21
 jogviszony; 13, 360
 Joint – l. még külföldi segélyakció; 209, 439
 jóvátétel (jóvátételi terhek); 69, 154, 225, 368, 403
 jóvátételi alap; 73, 432
 józsefvárosi iskola – l. még iskola; 89, 190, 193, 194, 401, 490, 508, 509
 jövedelem – l. még adójövedelem; 25, 149, 175, 325, 357, 358, 528
 jövedelemadó – l. még adó ; 71, 74, 75, 76, 77, 334, 402, 478, 494, 513
 jövedelemtöbblet-adó – l. még adó; 76, 77, 287, 334, 513
 jugoszláv; 38, 218
 juh – l. még állat; 136, 358
 jutalom (jutalmazás) – l. még pénzjutalom; 146, 335, 337
 juttatás – l. még külön juttatás, pénzjuttatás, tejporjuttatás, természetbeni juttatás; 97, 134, 135, 204, 209, 244, 386, 398, 399, 427, 446, 490,
- K**
- kalász; 258, 263
 kalászképződés; 227
 kalászminőség; 227
 kalászos gabona (kalászosok) – l. még őszi kalászosok, tavaszi kalászosok; 139, 141, 143, 254, 258, 263, 268, 274
 kalászos termény – l. még termény; 141, 488
 kalocsai ág; 287, 492
 kalocsai érsek; 45, 303
 kalocsai érsekség; 93, 133, 346
 kalocsai fogyasztó – l. még fogyasztó; 158
 kalocsai hálózat – l. még hálózat; 160, 162, 450, 472
 kalocsai kórház – l. még kórház; 158, 412
 kalória (kalóriaérték, kalóriamennyiség, kalóriatartalom); 123, 131, 165, 212, 213, 476, 483, 485, 501, 522, 533
 kamat; 65, 225, 342
 kamatmentes kölcsön – l. még kölcsön (kölcsöndíj); 67, 68, 70, 356, 357, 372
 kanyaró – l. még betegség; 108, 112, 113, 115, 116, 119, 120, 122, 124, 231, 241, 253, 262, 267, 273, 430, 454
 kanyaró megbetegedés; 284, 484
 kapacitás (kapacitásnövelés); 148, 152, 161, 384, 387, 451, 509, 511
 kapásnövény – l. még növény; 141, 268
 kapcsolóóra; 168, 492
 kapcsolószál – l. még féléjszakás kapcsolószál; 169, 492
 kapitány – l. még főkapitány, gárdakapitány, rendőrkapitány, városi kapitány; 49, 218
 karbantartási munka (karbantartó munka, karbantartás) – l. még munka; 62, 159, 174, 175, 176, 177, 178, 180, 187, 196, 197, 224, 228, 233, 234, 377, 401, 410, 416, 417, 434, 468, 523, 527, 535, 536
 karhatalmi szerv; 355
 kartotékrendszer – l. még rendszer; 137, 359
 karvini szén (karvini gázzsén) – l. még szén; 152, 347, 405
 katasztrális hold (kat. hold) – l. még hold; 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 143, 144, 145, 146, 147, 193, 220, 305, 306, 316, 319, 323, 330, 345, 346, 358, 386, 400, 426, 432, 505, 507, 528, 534, 535

- katonai elszállásolás – l. még elszállásolás; 339, 344
- katonai hatóság – l. még hatóság; 107, 153, 380, 384
- katonai városparancsnok – l. még parancsnok; 38, 219, 339, 345
- kavics – l. még dunai kavics, fenntartási kavics, hengerlési kavics; 177, 185, 186, 194, 401, 416, 439, 448, 460, 467, 488, 505
- kazán – l. még fűtőkazán, gőzkazán, tartalék gőzkazán; 154, 155, 159, 403, 404, 443, 462, 465
- kazánház – l. még ház; 131, 523
- kábel – l. még acélkábel; 491
- kábelcsatlakozás; 168, 491
- kábelfej; 492
- kábelvezeték – l. még vezeték; 167, 281
- kádár – l. még iparos; 541
- kályha; 410, 465
- káposzta (káposztafélék); 101, 147, 306, 314, 534
- kár – l. még anyagi kár, aszálykár, elemi kár, épületkár, fagykár, háborús kár, háborús üvegkár, rovarkár; 60, 90, 136, 139, 147, 150, 164, 170, 177, 201, 206, 222, 235, 248, 258, 317, 358, 363, 369, 370, 419, 422, 427, 534
- kártoló – l. még iparos; 544, 546, 553, 559
- kátrányelötét; 170, 493
- kátránypince – l. még pince; 168, 282, 493
- kávajavítás – l. még javítás; 507
- kávé – l. még feketekávé; 213, 503
- kávémérés – l. még ipar; 546, 553
- kedvezmény – l. még adókedvezmény; 70, 137, 165, 200, 358, 362, 371
- kedvezményes befizetés – l. még befizetés; 70
- kegytárgykereskedés – l. még kereskedés; 546, 547
- kelmefestő – l. még iparos; 149, 324
- kemence – l. még gázfejlesztő kemence, gázgyári kemence, gázkemence, kiskamrás kemence, sütőkemence; 156, 165, 166, 173, 265, 270, 276, 475, 526
- kemencebontás; 166, 167, 270, 276, 282
- kemenceépítés – l. még építés; 160, 165, 171, 450, 475
- kenyér – l. még közellátási kenyér, szabadkenyér; 9, 86, 93, 98, 99, 103, 200, 213, 272, 340, 362, 363, 429, 482, 487, 497, 503, 535
- kenyérellátás – l. még ellátás; 73, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 101, 102, 223, 228, 239, 292, 306, 314, 363, 382, 397, 413, 427, 433, 477, 487, 504
- kenyérgabona – l. még gabona (gabonamennyiség); 94, 98, 99, 100, 372, 428, 433, 488
- kenyérgabona-ellátás – l. még ellátás; 428
- kenyérgabona-mennyiség; 427
- kenyérkérdés; 102, 504
- kenyérliszt – l. még liszt; 97, 231
- kenyérszükséglet – l. még szükséglet; 96, 382
- kereseti adó – l. még adó; 357, 413
- kereseti és jövedelemadó – l. még adó; 71, 74, 75, 76, 77, 287, 334, 402, 478, 494, 513
- kereskedelem – l. még áruközvetítés, illegális kereskedelem, szabad kereskedelem; 69, 148, 275, 280, 287, 359, 363, 369, 576
- kereskedelem- és közlekedésügyi kormány – l. még kormány (kormányzat); 357
- kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter (kereskedelmi és közlekedésügyi miniszter) – l. még miniszter; 54, 63, 293, 397
- kereskedelmi alkalmazott – l. még alkalmazott; 514
- kereskedelmi és téli kikötő – l. még téli kikötő; 182, 440
- kereskedelmi és üzemi könyvelés – l. még könyvelés; 174, 527
- kereskedelmi fiúiskola – l. még iskola; 90, 183, 189, 191, 196, 198, 417, 442, 471, 490, 525, 538
- kereskedelmi iskola – l. még iskola; 167, 194, 281, 509
- kereskedelmi jogosítvány; 205, 399

kereskedelmi leány-közéiskola – l. még iskola; 47, 328
kereskedelmi tevékenység – l. még tevékenység; 145, 305, 324
kereskedelmi ügynökség; 557
kereskedelmi vállalkozás – l. még vállalkozás; 71
kereskedés – l. még baromfi-tojás-zöldségkereskedés; bazáráru-kereskedés; bőrkereskedés; cukorka-, déligyümölcs-, hűsítő italkereskedés; cukorka-gyümölcskereskedés; cukorka-nagykereskedés; déligyümölcs-kereskedés; dohányárusítási mellékcikk-kereskedés; ékszerkereskedés; élelmiszer-, háztartási kereskedés; élelmiszerkereskedés; élőállat-kereskedés; építőanyag-kereskedés; fonáláru-kereskedés; fűszerkereskedés; fűszer-csemegekereskedés; gabona-, mag-, hüvelyes nagykereskedés; gesztenyekereskedés; gépjármű-kereskedés; gyapjú-toll-nyersbőrkereskedés; gyümölcs-, bor-, sörkereskedés; gyümölcs-tojás-baromfikereskedés; gyümölcs-, zöldségkereskedés; hajfonat-kereskedés; halkereskedés; hűsítő italkereskedés; italkereskedés; kegytárgykereskedés; kötött-szövött árukereskedés; kötött, divatáru, rövidáru kereskedés; lúgkőárusítás; magkereskedés; mellékcikk-kereskedés; mezőgazdasági termék-nagykereskedés; mezőgazdasági termény- és termékkereskedés; műszaki gép-, vas- és fémáru-nagykereskedés; nagykereskedés; női-férfi ruha, stb. kereskedés; ószerkereskedés; papír-, írószer, stb. kereskedés; papír-nagykereskedés; paprika-, gesztenyekereskedés; paprikakereskedés; pipere-, háztartási kötél-, rövidáru-kereskedés; rövidáru-, bazár-, kegytárgykereskedés; rövidáru-kereskedés; sörkereskedés; szövöttáru-kereskedés; szövött-divatáru-kereskedés; szövött-kötöttáru-kereskedés; szövött-kötött-rövidáru-

kereskedés; szövött, rövidáru-kereskedés; szövött-, zsák-, ponyva-, fonáláru-kereskedés; tejtermékáru-, gyümölcs-, bor-, sörkereskedés; termény- és termékkereskedés; textil-, divat-, rövidáru-kereskedés; tojáskereskedés; toll- és használtruha-kereskedés; vas- és fémáru-nagykereskedés; vegyeskereskedés; zöldség-, tojáskereskedés; 359, 546
kereskedő – l. még bajai kereskedők; baromfi-, gyümölcs-, zöldségkereskedő; baromfi-nagykereskedő; baromfi-, tojás-, zöldségkereskedő; bazáráru-kereskedő; bélyegkereskedő; bornagykereskedő; cukorka-gyümölcskereskedő; cukorkakereskedő; déligyümölcs-kereskedő; díszmúaru-nagykereskedő; ékszerkereskedő; élelmiszer- és cukorkakereskedő; élelmiszer-kereskedő; élőállat-kereskedő; építőanyag-kereskedő; építő-tüzelőanyag-kereskedő; építés, tüzelőanyag-kereskedő; fanagykereskedő; faszénkereskedő; fűszeráru-nagykereskedő; fűszernagykereskedő; gyümölcs-, baromfi-, zöldségkereskedő; gyümölcs-, tejtermék-kereskedő; gyümölcs-, tojás-, baromfikereskedő; gyümölcs-, zöldség-, baromfi-nagykereskedő; gyümölcs-, zöldségkereskedő; háztartási üveg, porcelán, díszmúaru-nagykereskedő; húsárus; hűsítő italkereskedő; konyhakerti vetemények, zöldség, baromfi, gyümölcs, tejtermék-kereskedő; kötött-szövöttáru-kereskedő; kötött-, szövött-, rövidáru-kereskedő; mezőgazdasági gépkereskedő; mezőgazdasági termény-nagykereskedő; mész-, cement- és faszénkereskedő; műtrágya-, növényvédelmiszer-kereskedő; nyersbőrkereskedő; óra-, ékszer, stb. nagykereskedő; papír-nagykereskedő; sütőipari termékkereskedő; szövött-divatáru-kereskedő; szövöttáru-kereskedő; szövött-, kötött-, rövidáru-nagykereskedő; szö-

- vött és rövidáru-kereskedő; rövidáru-nagykereskedő; tejárusító; textiláru-nagykereskedő; textilügynök; tüzelőanyag-kereskedő; vegyeskereskedő; vegycikk-kereskedő; zsi-bárus; 66, 86, 97, 108, 149, 204, 223, 253, 344, 350, 387, 398, 406, 427, 482, 514
- kereskedő- és iparos osztály – I. még osztály; 398
- kereslet; 101, 174, 191, 306, 314, 324, 400, 490, 527
- kerékgyártó – I. még iparos; 555
- kerékvető; 190, 192, 489, 506
- kerítés – I. még téglakerítés; 234, 434, 462, 464, 468, 470, 490, 504, 537
- kert – I. még konyhakert; 468, 537
- kertépítés – I. még építés; 463
- kertészet – I. még bolgárkertészet, konyhakertészet, városi kertészet, városi konyhakertészet, virágkertészet; 148, 358, 410, 442, 508, 535
- kertészeti tanintézet (kertészképző, kertészképző-iskola, kertészeti intézet) – I. még iskola, intézet; 189, 196, 207, 424, 471, 525
- kertgazdálkodás – I. még gazdálkodás; 187, 469
- kerti előadás – I. még előadás; 85, 274
- kerület – I. még egészségügyi kerület, mártonszállási kerület, szülésznői kerület; 539, 592
- kerületi főbiztos; 27, 28
- kerületi iparfelügyelő – I. még iparfelügyelő; 129, 322
- kerületi kormányzó – I. még kormányzó; 218, 295
- kerületi pénztár (OTI) – I. még pénztár; 295
- kerületi térképszelvény – I. még térképszelvény; 187, 469
- kezelési szak; 53, 249
- kezelőépület (kezelő) – I. még épület; 124, 194, 278, 486, 509
- kezelő- és segéd személyzet – I. még személyzet; 21
- kezelőszemélyzet – I. még személyzet; 6, 8, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 23, 25
- kezelőtisztviselő – I. még tisztviselő; 7
- képkiallítás – I. még kiállítás; 437
- képtár – I. még Fővárosi Képtár; 81, 89, 426, 519
- képzőművészet – I. még művészet; 89, 519
- képzőművészeti kiállítás – I. még kiállítás; 89, 519
- képviselő – I. még országgyűlési képviselő; 24, 43, 48, 49, 88, 125, 127, 289, 290, 502, 518, 531
- képviselőtestület – I. még testület; 577
- képviselőválasztói névjegyzék – I. még névjegyzék; 58, 547
- kéregető – I. még koldus; 204, 398, 497
- kérvény – I. még folyamodvány, törlési kérvény; 20
- készáruhiány – I. még hiány; 148, 386
- készlet – I. még ágy- és fehérműkészlet, árukészlet, fehérműkészlet, finomlisztkészlet, gabonakészlet, kukoricakészlet, lisztkészlet, országos készlet, pénztárkészlet (pénztári készlet), szénkészlet, tüzelőanyagkészlet, zöldtakarmány-készlet, zsi-radékkészlet, zsi-réskészlet; 94, 96, 98, 107, 117, 156, 173, 203, 223, 372, 379, 382, 405, 427, 456, 526
- készlethiány – I. még hiány; 94, 364
- készpénz – I. még pénz; 64, 65, 93, 209, 225, 341, 439
- készpénzfizetés – I. még fizetés; 93, 363
- készpénzhiány – I. még hiány; 65, 66, 342, 343
- készpénzsegély – I. még segély; 211, 398, 466
- kétszersült – I. még élelmiszer; 381
- kézbesítő – I. még postás; 19, 194, 508
- kézilámpa – I. még lámpa; 463
- kézi napszámos – I. még napszámos; 225
- kéziszerszám – I. még szerszám; 463
- kézi vizsgálóeszköz; 109, 237, 409

- kiadás – l. még fuvarkiadás, dologi kiadás, szociális kiadás, városi kiadás; 19, 32, 35, 80, 83, 96, 101, 102, 104, 159, 171, 175, 205, 228, 234, 243, 245, 250, 292, 343, 360, 365, 399, 418, 445, 504, 510, 577
- kiállítás – l. még egészségügyi kiállítás, gyűjteményes kiállítás, hagyatéki kiállítás, ipari kiállítás, képkiállítás, képzőművészeti kiállítás, negyvennyolcas kiállítás (48-as kiállítás), Rudnay-kiállítás, szovjet képzőművészeti kiállítás; 82, 83, 84, 85, 86, 88, 189, 191, 243, 248, 253, 274, 278, 280, 437, 442, 445, 481, 482, 488, 494, 496, 497, 499, 518
- kiállítási terem – l. még terem; 83, 89, 167, 191, 248, 281, 491, 519
- kiegészítő költségvetés – l. még költségvetés; 76, 287, 495
- kiegített lámpa (lámpák) – l. még lámpa (lámpák); 159
- kifőzés – l. még főzés; 553, 554, 558
- kihágás; 20, 186, 322
- kihágási büntetőbíróság (kihágási bíróság) – l. még rendőri büntetőbíróság; 44, 302, 311, 319, 321
- kihágási eljárás – l. még eljárás; 118, 457
- kijelölő választmány; 21
- kikötőhely – l. még hely; 184, 448
- kikövezés – l. még kövezés; 177, 180, 186, 197, 401
- kiküldött – l. még központi kiküldött; 78, 86, 98, 111, 124, 167, 201, 211, 214, 257, 260, 282, 335, 363, 422, 424, 427, 520
- kilépési bárcarendszer – l. még rendszer; 54, 307
- kilogramm (kg) – l. még kiló; 75, 76, 94, 95, 96, 97, 99, 100, 101, 102, 136, 147, 207, 214, 223, 226, 228, 229, 281, 287, 306, 324, 345, 347, 362, 363, 381, 382, 398, 399, 423, 442, 460, 463, 465, 487, 520, 534
- kilométer (km) – l. még méter; 151, 162, 169, 186, 194, 221, 224, 228, 232, 366, 382, 425, 467, 472, 492, 523
- kilowatt; 172, 511, 513
- kiló – l. még kilogramm (kg); 101, 306
- kimutatás; 10, 12, 78, 191, 239, 282, 336, 491, 571
- kincstár – l. még államkincstár, honvédkincstár; 75, 495
- kirakatverseny – l. még verseny; 86, 482
- kirakodó- és állatvásár – l. még vásár; 400
- király; 197
- kirándulás – l. még vidéki kirándulás; 208, 431
- kisállomás – l. még állomás; 539
- kisbirtokos – l. még újbirtokos; 514
- kiscsávolyi iskola (kiscsávolyi elemi iskola) – l. még iskola; 181, 184, 185, 188, 434, 442, 449, 469
- kiscsávolyi napközi otthon – l. még kiscsávolyi otthon; 201, 431
- kiscsávolyi napközi otthonos óvoda – l. még óvoda; 208, 431
- kiscsávolyi otthon – l. még kiscsávolyi napközi otthon; 363
- kiscsávolyi óvoda – l. még óvoda; 198, 538
- kiseddővő – l. még óvoda; 91, 268
- kisegítő áram (kisegítő energia) – l. még áram; 155, 404
- kisegítő áramszolgáltatás – l. még szolgáltatás; 155, 404
- kisegítő munkaerő – l. még munkaerő; 53, 54, 73, 249, 269, 432
- kisgazda – l. még gazda; 142, 280
- kisgyermek – l. még gyermek; 422
- kisgyűlés – l. még gyűlés; 7, 13, 25, 56, 249, 275, 287, 307, 315, 332, 530, 577
- kishaszonbérlet – l. még haszonbérlet; 144, 292, 298
- kisipar – l. még ipar; 264
- kisipari szövetkezet – l. még szövetkezet; 32
- kisipari üzem – l. még üzem (üzemek); 127, 501
- kisiparos – l. még iparos; 32, 496
- kiskamrás kemence – l. még kemence; 171, 510,
- kiskertakció; 134, 427

- kiskockaburkolat – l. még burkolat; 180, 189, 191, 192, 197, 433, 488, 489, 506, 536
- kiskockakő (kiskocka) – l. még kő (kőanyag); 179, 186, 191, 194, 197, 506, 523, 536
- kislakás – l. még lakás; 188, 470
- kislakásépítés – l. még építés; 184, 442
- kispiac – l. még piac, 177, 401
- kiszállás – l. még baleseti kiszállás; 138, 400, 501, 564
- kiszolgálás; 235, 451, 496
- kiszolgált honvéd – l. még honvéd; 16
- kitelepítendők; 52, 257
- kitelepítés – l. még német áttelepítés (német kitelepítés), telepítés; 50, 52, 107, 111, 227, 243, 380, 421, 572
- kitüntetett gazda – l. még gazda; 47, 146, 329, 335
- kiutalás – l. még ételmiszer-kiutalás, központi kiutalás, szénkiutalás, üzemanyag-kiutalás; 9, 68, 97, 108, 121, 124, 203, 212, 223, 279, 357, 398, 406, 486, 514
- kiutalt pénz – l. még pénz; 109, 114, 124, 237, 247, 276, 408, 486
- kiutasított; 201, 363
- kiütéses tifusz – l. még betegség; 105, 106, 109, 110, 113, 237, 241, 370, 378, 409, 420, 421
- kiütéses tifuszjárvány – l. még járvány; 110, 421
- kivetés – l. még adókiivetés, földadókivetés, házadókivetés; 10, 74, 75, 76, 77, 147, 281, 287, 334, 413, 432, 478, 494, 513, 528, 564
- kivitelezés – l. még műszaki kivitelezés; 157, 195, 196, 213, 270
- kínálat – l. még többletkínálat; 101, 264, 306, 314, 324, 400
- koalíciós kormány – l. még kormány (kormányzat); 357
- koalíciós párt (koalíciós politikai párt) – l. még párt; 43, 45, 301, 310, 311, 320, 321, 327, 568
- kockacukor – l. még cukor; 100, 487
- kocsi – l. még betegszállító gépkocsi, fogat (fogatos kocsi), gépjármű (gépkocsi), hintó, hullaszállító kocsi, igáskocsi, lajt, lófogatú kocsi, mentőautó (mentőgépkocsi, mentőkocsi, mentő), pótkocsi, személygépkocsi, teherautó-pótkocsi, tehergépkocsi (teherautó), tengely, tűzoltógépkocsi, vagon, vasúti kocsi, városi gépkocsi; 94, 225, 372, 387, 433, 544
- kocsiforgalom – l. még forgalom; 178, 410
- kocsigyártó – l. még iparos; 556
- kocsiszín – l. még fészter; 464
- kocsitulajdonos – l. még tulajdonos; 100
- kocsiút – l. még út (utak); 464
- kocsivilágítás – l. még világítás; 100, 487
- kocsma – l. még korcsma; 557
- kocsmáros – l. még iparos; 124
- koksz – l. még darabos koksz, diókoksz; 156, 161, 171, 174, 250, 405, 463, 527
- kokszalátüzelés; 164, 474
- kokszár – l. még ár; 174, 527
- kokszszűrőréteg – l. még szűrőréteg; 463
- koksztermelés – l. még termelés; 405
- koksztrörgép (koksztrőri); 171, 174, 510, 527
- kokszüzlet – l. még üzlet, 174, 527
- koldus – l. még kéregető; 204, 398
- kollektív bér – l. még bér; 245, 250
- kollektív szerződés – l. még szerződés; 157, 159, 238, 245, 250, 411
- kollégium – l. még művész-kollégium, Tóth Kálmán Népi Kollégium (Tóth Kálmán Kollégium); 82, 88, 438, 519, 572, 576
- komló-bajai távvezeték – l. még vezeték; 150, 154, 161, 169, 173, 403, 425, 472, 492, 512
- komlói ág; 492
- komlói áram – l. még áram; 61, 221
- komlói bánya – l. még bánya (bányák); 151, 152, 154, 155, 158, 159, 161, 255, 348, 403, 404, 425, 435, 443

- komlói bányatelep – I. még telep; 155, 404
- komlói erőműtelep (komlói erőmű) – I. még telep; 155, 158, 159, 163, 173, 403, 412, 443, 474, 512
- komlói központ – I. még központ; 151
- kommunista (kommunisták); 32, 311
- Kommunista Párt – I. még párt; 37, 49, 339, 355
- komp – I. még dunai komp; 63, 178, 378, 410
- kompatkélés – I. még közlekedés; 178, 179, 238, 378, 409, 416
- kompenzációs szerződés – I. még szerződés; 154, 385
- kompfeljáró – I. még feljáró; 179, 416
- kompközlekedés – I. még közlekedés; 416
- komplejáró (komplejárát); 176, 178, 179, 180, 182, 184, 186, 192, 197, 228, 233, 238, 409, 410, 433, 440, 448, 467, 506, 536
- kondenzvíz – I. még víz; 461
- Konfekcionáló Nemzeti Vállalat – I. még ruhakonfekcionáló üzem; 309
- kongresszus – I. még gázgyári kongresszus, világkongresszus; 516
- konjunktúra; 359
- konzolidáció; 495
- konzervadomány – I. még adomány; 204, 399
- konzervgyár – I. még gyár; 149, 306
- konzervgyári épület – I. még épület; 176, 234
- konzervleves – I. még élelmiszer; 347
- konyha – I. még főzőkonyha, internátusi konyha, központi konyha, mosókonyha, népkonyha, szociális konyha, tejkonyha, üzemi konyha; 199, 203, 206, 209, 211, 262, 347, 381, 424, 439, 463, 483
- konyhabővítés – I. még bővítés; 324, 327, 333
- konyhaépület – I. még épület; 117, 121, 183, 185, 188, 276, 279, 442, 449, 455, 458, 470
- konyhaépület-toldalék – I. még konyhatoldalék (konyhai toldalék, konyhai toldaléképület); 121, 279
- konyhagép; 270, 459, 465
- konyhakert – I. még kert; 136, 207, 345, 423, 424
- konyhakertészet (konyhakerti művelés) – I. még kertészet; 137, 140, 141, 147, 358, 476, 477, 534
- konyhakerti természetvény – I. még természetvény (termesztvény); 206
- konyhakerti vetemények, zöldség, baromfi, gyümölcs, tejtermék-kereskedő – I. még kereskedő; 547
- konyhatoldalék (konyhai toldalék, konyhai toldaléképület) – I. még épület; 114, 124, 129, 247, 327, 486
- konyhatoldalék-építkezés – I. még építkezés; 128, 129, 304, 313, 503
- korcsma – I. még kocsmá; 541, 546, 549, 551, 553, 562
- korcsmáros – I. még iparos; 284
- korcsoport – I. még csoport; 103, 117, 126, 364, 456, 501
- kormány (kormányzat) – I. még belügyi kormányzat, egészségügyi kormányzat, építésügyi kormányzat, földművelési kormányzat (földművelési kormányzat), Ideiglenes Nemzeti Kormány, kereskedelem- és közlekedésügyi kormány, koalíciós kormány, kultuskormányzat, magyar kormány, Nemzeti Kormány, önkormányzat, pénzügyi kormányzat, városi önkormányzat; 7, 15, 27, 39, 42, 44, 56, 68, 69, 71, 75, 77, 79, 91, 98, 99, 102, 136, 141, 149, 150, 154, 185, 189, 199, 201, 265, 268, 272, 302, 309, 311, 332, 335, 355, 357, 360, 363, 366, 368, 369, 375, 385, 396, 397, 402, 427, 467, 471, 478, 479, 480, 483, 486, 494, 497, 504, 529, 542, 543, 564
- kormányhatósági rendelet – I. még rendelet; 25, 26
- kormányhatóság (kormányzati hatóság) – I. még hatóság; 51, 63, 72, 76, 108, 231, 308, 316, 325, 332, 356, 359, 378, 397, 406, 418, 428
- kormányintézkedés – I. még intézkedés; 73, 102, 478, 504

- kormányprogram – l. még program; 11, 45, 63, 321, 397
- kormányrendelet (korm. rendelet) – l. még rendelet; 6, 8, 9, 10, 15, 18, 21, 51, 52, 74, 358, 417, 478, 569
- kormánytámogatás (kormányhatósági támogatás) – l. még támogatás; 67, 106, 222
- kormányterv – l. még terv; 149, 306
- korona – l. még töltéskorona; 23, 436
- korosztály – l. még osztály; 533
- korruptió; 376
- korzó; 166, 270
- korzóvilágítás – l. még világítás; 493
- Kossuth-díj; 87, 518
- kotrás – l. még mederkotrás; 149, 190, 325, 490
- kovács – l. még iparos; 541, 553
- kovácsmunka – l. még munka; 282
- kovácsműhely – l. még műhely; 463
- kórház – l. még bajai kórház (bajai köz-kórház), hadikórház, kalocsai kórház, közkórház, orosz kórház, tüdőbetegkórház, városi közkórház; 104, 105, 107, 108, 111, 112, 123, 124, 222, 228, 232, 247, 257, 259, 273, 276, 327, 346, 365, 379, 406, 421, 431, 442, 447, 455, 458, 460, 461, 462, 463, 465, 466, 486, 489, 496, 501, 523, 572, 576
- kórházi ágy – l. még ágy; 131
- kórházi ápolás – l. még ápolás; 131, 203, 381, 458, 522
- kórházi berendezés – l. még berendezés; 464
- kórházi betegellátás – l. még ellátás; 273
- kórházi bizottság – l. még bizottság; 22, 259
- kórházi építkezés – l. még építkezés; 185, 449
- kórházi épület – l. még épület; 458
- kórházi főorvos – l. még orvos; 108, 290
- kórházi helyreállítás – l. még munka; 110, 116, 228, 417, 455
- kórházi nagymosoda; 107, 380
- kórházi osztály – l. még osztály; 106, 111, 117, 456, 521
- kórterem – l. még terem; 466
- köbméter (m³) – l. még méter; 183, 282, 401, 412, 416, 439, 441, 460, 467, 468, 475, 494; 512, 523
- kölcsön (kölcsöndíj) – l. még épület-helyreállítási kölcsön, kamatmentes kölcsön, Speyer-kölcsön; 65, 105, 165, 196, 208, 342, 370, 432, 476, 536
- kölcsönkönyvtár – l. még könyvtár; 86, 253, 285
- kölcsönszolgálat – l. még szolgálat; 189, 471
- kölcsöntámogatás – l. még támogatás; 67, 356
- kölcsönzési díj; 87, 499
- költő; 86, 87, 286, 445, 499
- költség – l. még adminisztrációs költség, anyagköltség, áramköltség, munkaköltség, önköltség, összköltség, többletköltség, útépitési költség; 16, 53, 71, 79, 80, 110, 170, 178, 188, 189, 191, 192, 193, 232, 238, 249, 268, 291, 402, 409, 418, 420, 421, 468, 469, 470, 488, 489, 494, 503, 506, 508, 538
- költségelőirányzat; 166, 270
- költségkeret; 128, 327, 460, 503
- költségvetés – l. még háztartási és közúti költségvetés, háztartási költségvetés, kiegészítő költségvetés, közúti költségvetés, pótköltségvetés, szociális költségvetés, városi költségvetés; 26, 64, 66, 71, 72, 78, 79, 80, 108, 109, 138, 143, 155, 158, 160, 165, 167, 170, 178, 179, 185, 198, 205, 232, 237, 238, 251, 259, 260, 275, 276, 281, 334, 342, 343, 399, 400, 402, 404, 406, 410, 418, 428, 435, 449, 450, 453, 460, 466, 475, 494, 495, 498, 505, 512, 513, 528, 537, 539, 577
- költségvetési egyensúly; 72, 428
- költségvetési előirányzat; 251
- költségvetési év – l. még év; 88, 180, 433, 519
- költségvetési hiány – l. még hiány; 68, 357
- költségvetési hitelkeret – l. még hitelkeret; 214, 520

- költségvetési tervezet – l. még terv; 43, 55, 301, 310, 311, 326
- könyv – l. még adófőkönyv (adókönyv), anyakönyv, cselédkönyv, egyenesadó-főkönyv, emlékkönyv, főkönyv, gazdasági cselédkönyv, gyári és segédi munkakönyv, gyári munkakönyv, házi cselédkönyv, háztartási alkalmazotti könyv, mezőgazdasági munkakönyv, munkakönyv, Petőfi emlékkönyv, tankönyv; 17, 28, 30, 31, 34, 87, 210, 307, 338, 363, 447, 499, 544
- könyvelés – l. még kereskedelmi és üzemi könyvelés; 10, 174, 527
- könyvelési hátralék – l. még hátralék; 76, 287
- könyv- és lapkiadó – l. még nyomda; 87, 499
- könyvtár – l. még kölcsönkönyvtár, közkönyvtár, Ladik-Barkóczy könyvtár, orvosi könyvtár, városi könyvtár; 83, 87, 185, 244, 248, 449, 499
- körfűrészes – l. még villamos körfűrészes; 427
- körrendelet – l. még rendelet; 78, 143, 319, 324, 336, 505, 573, 574, 575
- Körting Budapesti Nemzeti Vállalat (Körting Cég Nemzeti Vállalat) – l. még vállalat; 128, 327, 503
- körvezetek – l. még vezeték; 162, 472
- körzet – l. még adóköri körzet, szavazóköri körzet, trafóköri körzet, városházi körzet, városköri körzet; 159, 162, 170, 171, 293, 294, 443, 472
- körzeti térkép – l. még térkép; 192, 507
- kötélgyártó – l. még iparos; 544, 553
- kötött, divatárú, rövidáru kereskedés – l. még kereskedés; 544
- kötött-szövött árukereskedés – l. még kereskedés; 549
- kötött-szövöttáru-kereskedő – l. még kereskedő; 553
- kötött-, szövött-, rövidáru-kereskedő – l. még kereskedő; 556
- kötözés – l. még munka; 227
- kötszer- és gyógyszerhiány – l. még hiány; 107, 346, 378, 420
- kövezet – l. még burkolat; 179, 195, 415
- kövezetjavítás (kövezetjavítási munka, munkák) – l. még javítás, munka; 179, 192, 195, 506, 524
- kövezetlen járda (járdák) – l. még járda (járdák); 179, 415, 537
- kövezetlen utca (utcák) – l. még utca (utcák); 177, 179, 195, 197, 401, 415, 524
- kövezés – l. még kikövezés, útkövezés; 178, 179, 180, 238, 403, 410, 415, 433, 440, 449, 449, 467, 539
- kövezőmunkás (kövező) – l. még munkás; 176, 232, 553
- közzadó – l. még adó; 76, 77, 225, 229, 289, 293, 513
- közzadóbevétel – l. még bevétel; 199, 360
- közalkalmazott – l. még alkalmazott; 69
- közállapot; 12, 223, 227, 230, 236, 241, 243, 564, 570, 571
- közbiztonság; 170, 493
- közbiztonsági alap; 65, 67, 342, 356
- közcsatorna – l. még csatorna; 401
- közegészség – l. még egészség; 109, 409
- közegészségügy – l. még egészségügy; 27, 103, 106, 131, 188, 365, 366, 378, 420, 457
- közegészségügyi építkezés – l. még építkezés; 470
- közegészségügyi főfelügyelő (közegészségügyi felügyelő); 104, 123, 131, 485, 502
- Közegészségügyi Intézet – l. még OKI, Országos Közegészségügyi Intézet; 430
- közegészségügyi szervezet – l. még szervezet; 378
- közegészségügyi szolgálat – l. még szolgálat; 114, 247, 253, 257, 262, 273, 278, 284, 289, 422, 576
- közegészségügyi törvény – l. még törvény; 17
- közegészségügyi ügy – l. még ügy; 27
- közegészségügyi viszonyok; 128, 303, 312, 322
- közegészségügy-rendészeti ellenőrzés – l. még ellenőrzés; 522

- közellátás – I. még ellátás; 92, 93, 95, 96, 98, 99, 101, 102, 239, 248, 254, 258, 264, 292, 306, 314, 324, 331, 339, 340, 341, 358, 372, 382, 397, 413, 424, 427, 486, 487, 504, 535, 576
- közellátási bizottság – I. még bizottság; 8, 101, 102, 306, 324, 331, 504
- közellátási év – I. még év; 99, 433
- közellátási felügyelő; 8
- közellátási felügyelőség; 13, 93, 101, 293, 341
- közellátási helyzet; 97, 96, 223, 228, 231, 373, 433
- közellátási hivatal – I. még hivatal; 9, 11, 92, 97, 144, 180, 239, 292, 298, 340, 341, 398, 417, 565
- közellátási jogkör – I. még jog; 8
- közellátási kenyér – I. még kenyér; 102, 504
- közellátási kormánybiztos; 40, 50, 231
- közellátási kormányzat – I. még Közellátási Minisztérium; 98, 427
- közellátási miniszter (közellátásügyi miniszter) – I. még miniszter; 95, 98, 223, 427
- Közellátási Minisztérium – I. még minisztérium; 97, 98, 397, 427
- közellátási probléma (problémák); 340
- közellátási szállítás – I. még szállítás; 425
- közellátási szelvény; 97, 398
- közellátási ügykör; 93, 363
- közellátási ügyosztály – I. még ügyosztály; 94, 372
- közellátásügyi igazgatás – I. még igazgatás; 8
- közélelmezési tiszt – I. még tiszt; 496
- középitkezés – I. még építkezés; 449
- középparasztság – I. még parasztság; 297, 299, 319, 323
- középület – I. még épület; 60, 61, 105, 176, 180, 181, 221, 233, 370, 371, 417, 434, 441, 470, 508
- közérdekű hír – I. még hír; 46, 304, 313, 323, 329, 514, 515
- közérdekű hírszolgálat – I. még szolgálat; 46, 304, 305, 313, 323, 329, 514
- közérdekű tevékenység – I. még tevékenység; 387
- közfürdő – I. még fürdő; 64, 241
- közgyámi állás – I. még állás; 210, 448
- közgyógyszerellátás – I. még ellátás; 107, 130, 213, 215, 379, 431, 466, 503, 521, 532
- közgyűlés – I. még diszközgyűlés, rendes közgyűlés, rendkívüli közgyűlés, tanácsközség-ülés (tanácsközségi ülés), törvényhatósági bizottsági ülés, törvényhatósági közgyűlés, ünnepi közgyűlés; 6, 7, 8, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 43, 44, 53, 54, 56, 59, 76, 169, 249, 259, 264, 275, 287, 301, 307, 308, 315, 332, 340, 350, 366, 369, 388, 413, 414, 428, 430, 438, 446, 452, 453, 480, 490, 493, 495, 498, 552
- közgyűlési határozat (közgyűlési véghatározat) – I. még határozat; 21, 23, 184, 448
- közgyűlési terem – I. még terem; 40, 47, 48, 146, 289, 335, 407, 515, 516
- közhangulat; 222
- közhivatal – I. még hivatal; 387, 514
- közigazgatás (kig.) – I. még igazgatás; 5, 10, 11, 12, 18, 19, 23, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 33, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 68, 70, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 89, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 108, 109, 110, 112, 113, 114, 115, 119, 120, 121, 124, 125, 128, 129, 131, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 152, 154, 157, 158, 159, 160, 161, 165, 166, 167, 168, 170, 171, 173, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 184, 185, 189, 191, 194, 196, 198, 199, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 219, 226, 230, 234, 235, 236, 238, 240, 242, 243, 245, 246, 249, 251, 252, 254, 256,

- 260, 261, 265, 266, 271, 277, 281, 283, 288, 294, 298, 300, 301, 307, 308, 310, 311, 318, 319, 326, 327, 333, 335, 336, 337, 339, 344, 345, 348, 351, 354, 355, 356, 357, 359, 366, 369, 373, 376, 380, 388, 397, 401, 407, 408, 413, 417, 429, 430, 435, 444, 451, 479, 496, 497, 508, 515, 516, 529, 540, 543, 546, 548, 550, 551, 552, 561, 563, 565, 567, 568, 569, 570, 572, 573, 574, 575, 577, 579
- közigazgatási alkalmazott – l. még alkalmazott; 54, 308, 315
- közigazgatási bizottság – l. még bizottság; 7, 12, 13, 14, 17, 21, 22, 23, 24, 25, 33, 49, 51, 54, 56, 58, 59, 133, 255, 259, 269, 281, 287, 293, 315, 325, 531, 533, 540, 543, 544, 545, 546, 548, 550, 551, 552, 554, 555, 558, 559, 560, 561, 563, 577
- közigazgatási bizottsági ülés; 281
- közigazgatási bíróság ; 22
- közigazgatási feladat; 340
- közigazgatási felelős; 55
- közigazgatási intézkedés – l. még intézkedés; 388
- közigazgatási munka – l. még munka; 44, 417
- közigazgatási munkabrigád – l. még brigád; 518
- közigazgatási szerv; 12, 24, 143, 144, 291, 297, 299, 319, 324, 505
- közigazgatási szervezet – l. még szervezet; 339
- közigazgatási tisztviselő – l. még tisztviselő; 55, 56, 325, 332, 514, 542
- közigazgatási ügy – l. még ügy; 16, 17
- közintézmény – l. még intézmény; 178
- közkereseti társaság; 551, 558
- közkórház – l. még kórház; 25, 63, 71, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 114, 116, 117, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 133, 180, 188, 200, 222, 224, 232, 237, 241, 247, 268, 270, 276, 278, 284, 290, 300, 304, 313, 323, 329, 346, 361, 365, 370, 378, 380, 402, 406, 409, 417, 420, 421, 431, 447, 455, 458, 470, 484, 485, 492, 496, 503, 521, 522, 534, 567, 573
- közkórházi gyermekosztály – l. még osztály; 112, 117, 456
- közkönyvtár – l. még könyvtár; 81, 87, 419, 499
- közkút (közutak) – l. még kút (kutak); 113, 118, 131, 132, 176, 177, 179, 180, 183, 185, 187, 198, 224, 233, 401, 410, 416, 431, 434, 441, 449, 457, 468, 469, 489, 496, 507, 522, 524, 533, 538
- közlekedés – l. még kompátkelés, komp-közlekedés; 62, 180, 182, 377, 414, 440, 461
- közlekedési hálózat – l. még hálózat; 182, 187, 440, 469
- közlekedési nehézség; 69, 368
- közlekedésügyi miniszter – l. még miniszter; 54, 63, 184, 293, 397, 434, 448
- Közlekedésügyi Miniszteri Bizottság (Közlekedésügyi Bizottság) – l. még bizottság; 178, 238, 409
- közmegrendelés – l. még rendelés; 523
- közmunka – l. még munka; 94, 137, 184, 194, 226, 350, 359, 372, 440, 448, 509
- közmunkahivatal – l. még hivatal; 70, 77, 78, 225, 229, 234, 326, 336, 344, 371
- közmunkaigény; 339
- közmunkakérdés; 344
- közmunkaösszeg – l. még összeg; 467
- közmunkapénz – l. még pénz; 185, 186, 467
- Közmunkaügyi Főigazgatóság (Szeged) – l. még igazgatóság; 194, 509
- közmunkaügyi miniszter – l. még miniszter; 182, 197, 440, 536
- közmunkaváltság; 70, 371
- közmunkás – l. még munkás; 199, 234, 347
- közművek (közmű) – l. még bajai közművek, bajai közüzemek, bajai vilamosművek, Baja Város Közművei, közüzemek, városi közművek, városi közüzemek; 113, 150, 151, 152, 155,

- 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 165, 167, 170, 221, 224, 238, 251, 255, 281, 384, 385, 404, 406, 411, 425, 426, 443, 450, 451, 476, 494, 509, 513, 579
- közművek székháza – l. még székház; 183, 185, 242, 441, 449
- közművelődés – l. még művelődés; 285
- Közművelődési Felügyelőség; 167, 281
- közművelődési szolgálat – l. még szolgálat; 263, 268, 285, 576
- közoktatás; 89
- közönség – l. még fogyasztóközönség, nagyközönség, városi közönség; 41, 46, 53, 67, 69, 70, 71, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 89, 97, 102, 103, 106, 108, 117, 120, 152, 156, 164, 165, 170, 174, 177, 181, 185, 188, 193, 231, 235, 236, 243, 246, 248, 249, 253, 260, 261, 262, 264, 266, 269, 273, 274, 279, 288, 314, 323, 329, 348, 356, 362, 369, 381, 383, 387, 388, 396, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 416, 417, 427, 428, 434, 438, 441, 442, 443, 445, 446, 449, 451, 455, 457, 458, 461, 466, 468, 470, 475, 476, 479, 481, 482, 483, 489, 490, 493, 494, 497, 499, 504, 505, 508, 510, 512, 513, 527, 528, 533
- központ – l. még komlói központ, N. V. Központ, Országos Mentőszolgálat Központja, tanyaközpont; 305, 537
- központi fűtés – l. még fűtés; 128, 129, 304, 313, 327, 459, 465, 491, 503, 523, 525
- központi fűtőberendezés – l. még berendezés; 105, 121, 222, 279, 460, 465
- Központi Illetményhivatal – l. még hivatal; 211, 212, 253, 257, 267, 273, 466
- központi iskolafürdő – l. még fürdő; 110, 421
- központi kapcsolás – l. még automatikus kapcsolás; 152, 168, 426, 492
- központi kiküldött – l. még kiküldött; 86, 482
- központi kiutalás – l. még kiutalás; 96, 98, 382, 427
- központi konyha – l. még konyha; 201, 204, 206, 207, 214, 215, 251, 278, 284, 363, 398, 411, 424, 520, 532
- központi rendelő – l. még rendelő; 113, 114, 125, 244, 290, 446
- központi választmány; 17
- központi vezetőség; 45, 321
- közsegély – l. még segély; 204, 206, 398, 423
- közsegélyezés – l. még segélyezés; 200, 361
- közsegély-szabályrendelet – l. még rendelet; 200, 361
- község – l. még település; 38, 39, 105, 106, 133, 151, 152, 153, 155, 157, 158, 160, 161, 163, 165, 167, 170, 171, 172, 173, 208, 219, 239, 251, 255, 264, 276, 280, 281, 293, 294, 340, 346, 348, 370, 383, 384, 404, 406, 412, 425, 431, 435, 450, 473, 494, 509, 511, 512, 526, 565, 567
- községi adó – l. még adó; 77, 513
- községi eljárás; 101, 293
- községi főjegyző – l. még főjegyző; 47, 515, 565
- községi hivatal – l. még hivatal; 25
- községi közmunka – l. még munka; 226, 229
- községi orvos – l. még orvos; 10, 131, 523
- községi vizsgálat – l. még vizsgálat; 566, 567
- községitanács – l. még tanács; 27
- közszolgálat – l. még szolgálat; 30, 31
- közszolgálati alkalmazott – l. még alkalmazott; 25
- közszükségleti cikk(ek); 40, 98, 142, 286, 428
- köztársaság (köztársasági államforma) – l. még államforma, Magyar Köztársaság; 39, 40, 47, 368, 407, 445, 516, 568
- köztársasági elnök – l. még elnök; 42, 47, 83, 88, 515, 518
- közteher (közterhek); 441
- közterület – l. még terület; 61, 187, 190, 221, 233, 234, 274, 469, 489

- köztisztaság (köztisztasági állapot); 233, 365, 409, 468
- köztisztasági helyszíni szemle – l. még helyszíni szemle; 365
- köztisztasági munka (munkák) – l. még munka; 175, 176, 224
- köztisztviselő – l. még tisztviselő; 514
- köztulajdon – l. még tulajdon; 187
- köztulajdonba vétel – l. még államosítás; 187, 469
- közút (közutak) – l. még út (utak); 181, 184, 185, 197, 401, 415, 439, 440, 448, 467, 488, 505, 536
- közúti alap; 68
- közúti forgalom – l. még forgalom; 139, 427
- közúti híd – l. még híd; 63, 434, 595
- közúti költségvetés – l. még költségvetés; 73, 432, 448
- közúti útvonalhálózat – l. még hálózat; 181, 434
- közület; 60, 71, 97, 260, 353, 369, 398, 402
- közületi építkezés – l. még építkezés; 189, 471
- közüzem – l. még üzem; 172, 383, 512
- közüzemek – l. még bajai közművek, bajai közüzemek, bajai villamosművek, Baja Város Közművei, közművek (közmű), városi közművek, városi közüzemek; 150, 156, 157, 162, 163, 164, 166, 167, 168, 169, 185, 513
- közüzemi alkalmazott – l. még alkalmazott; 167
- közüzemi illetményrendszer; 157, 239
- közüzemi székház – l. még székház; 113, 114, 117, 244, 246, 446, 455
- közvágó; 26
- közvágóhíd – l. még vágóhíd; 180, 181, 417, 434
- közvilágítás – l. még világítás; 152, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 164, 168, 172, 234, 239, 245, 250, 403, 405, 412, 426, 435, 443, 450, 451, 472, 475, 492, 511, 512
- közvilágítási berendezés – l. még berendezés; 152, 383
- közvilágítási hálózat – l. még hálózat; 62, 152, 222, 224, 384
- közvilágítási kábelvezeték – l. még vezeték; 167, 281
- közvilágítási lámpa (lámpák) – l. még lámpa (lámpák); 161, 163, 166, 168, 255, 269, 270, 281, 412, 443, 473, 474, 491
- közvilágítási munka (munkák) – l. még munka; 154
- közvilágítási vezeték – l. még vezeték; 168, 169, 491, 492
- kő (kőanyag) – l. még andezitfejkő, bazaltfejkő, bazalt kockakő, kiskockakő (kiskocka), terméskő, zúzott kő; 184, 189, 195, 196, 197, 232, 403, 415, 440, 488, 524, 535, 536
- kőbánya – l. még bánya (bányák); 523
- Kőbányaipari Nemzeti Vállalat – l. még vállalat; 536
- Kőbányaipari Vállalatok Munkaközössége – l. még munkaközösség; 191, 195, 506, 524
- kőfaragó – l. még iparos; 549
- kőműves – l. még iparos; 176, 232, 233, 234, 424, 544, 546, 553, 556, 559, 561, 562
- kőművesmester – l. még mester; 544, 547, 551, 561, 562
- kőművesmunka – l. még munka; 270, 459, 523
- kőpálya – l. még út (utak); 186, 401, 448, 467
- kőszállítás – l. még szállítás; 524
- kristálycukor – l. még cukor; 100, 487
- kubikmunka – l. még munka; 149, 150, 325, 332
- kubikus (kubikos) – l. még munkás; 149, 306, 325, 331
- kukorica – l. még tengeri; 142, 148, 231, 258, 263, 280, 286, 534, 535
- kukorica-beszolgáltatás – l. még szolgáltatás; 400
- kukoricaföld – l. még föld; 534
- kukoricakészlet – l. még készlet; 136, 358
- kukoricaliszt – l. még liszt; 95, 96, 97, 223, 231, 382

kukoricaszár – l. még tengeriszár; 146, 305, 330
 kukoricaszár-vágás; 44, 302, 311
 kukoricaszárító üzem – l. még üzem; 129, 322
 kukoricatörés – l. még munka; 291
 kukoricavetés – l. még vetés; 258, 535
 kulák (kulákság); 44, 47, 297, 302, 303, 311, 321, 328
 kulturális cél (kulturálcél); 83, 185, 248, 449
 kulturális élet (kulturális esemény); 79, 80, 85, 236, 243, 408, 418, 430, 437, 445, 498, 518
 kulturális tárgyalás – l. még tárgyalás; 81, 418
 kulturális ügy – l. még ügy; 252
 kulturális ügyosztály – l. még ügyosztály; 83, 243, 445, 498
 kultusz-kormányzat – l. még kormány (kormányzat); 80, 90, 418, 420
 kultuszminiszter – l. még miniszter; 88, 518
 Kultuszminisztérium – l. még minisztérium; 88, 91, 437, 519
 kultúra – l. még szovjet tánc, ének- és zenekultúra, zenekultúra; 39, 367, 438, 576
 kultúrhelyiség – l. még helyiség; 162, 473
 kultúrintézmény – l. még intézmény; 185, 419, 449
 kultúrnap – l. még bajai kultúrnapok (Bajai napok), szovjet kultúrnap, vármegyei kultúrnapok; 83, 84, 86, 89, 189, 191, 274, 482, 488, 491
 kút (kutak) – l. még artézi kút, ásott kút (kutak), belső kút, ejektoros kút, főtéri kút, fűrt kút (kutak), közkút (közkutak), magánkút (kutak, magántulajdonú kút), mélyfúrású kút (kutak), Northon kút, városközi kút, városi közkút (közkutak); 115, 118, 150, 183, 187, 193, 195, 258, 324, 333, 336, 441, 457, 469, 489, 496, 524, 538, 539
 kútfelszerkezet – l. még felszerkezet; 185, 449
 kútfúrás – l. még fúrás; 150, 190, 336
 kútfúrasi terv – l. még terv; 195, 524
 küldöttség – l. még bajai küldöttség, gyámügyi fellebbviteli küldöttség; 38, 219
 külföldi hajós – l. még hajós; 57, 517
 külföldi segélyakció – l. még Joint, Rádda Barnen, UNICEF-tejakkció; 113, 431
 külföldi szén – l. még szén; 153, 154, 156, 385, 386, 405
 külföldi támogatás – l. még támogatás; 132, 532
 különbizottság – l. még bizottság; 17
 külön juttatás – l. még juttatás; 157, 239, 412
 külső gondozás – l. még gondozás; 200, 203, 205, 206, 361, 411, 423, 520
 külső gondozott (külső szegénygondozott) – l. még gondozott; 202, 204, 209, 211, 213, 214, 223, 228, 242, 244, 247, 257, 272, 380, 381, 398, 439, 446, 520
 külső segélyezett; 483
 külső segélyezés – l. még segélyezés; 213
 külső szegénygondozott (külső szegény) – l. még külső gondozott; 209, 267, 278, 439, 503
 külső út (utak) – l. még út (utak); 180, 433, 523
 kültelki lakosság – l. még lakosság; 502
 külterület – l. még terület; 114, 116, 117, 123, 127, 273, 455, 485
 külterületi térképszelvény – l. még térkép; 187, 469
 külügyminiszter – l. még miniszter; 42, 222, 479
 Külügyminisztérium – l. még minisztérium; 200, 361
 kV; 224, 493
 kVA; 162, 163, 169, 172, 224, 472, 473, 474, 492, 493, 512
 kWh; 282

L

- laboratórium; 107, 110, 185, 346, 379, 421, 449
- Ladik-Barkóczy könyvtár – l. még könyvtár; 87, 499
- lajt – l. még kocsi; 148, 535
- lakatos – l. még iparos; 233, 234, 541, 547, 562
- lakatosműhely – l. még műhely; 171, 294, 462
- lakás – l. még kislakás, magánlakás, romlakás, személyzeti lakás; 9, 17, 59, 107, 126, 158, 180, 181, 183, 185, 188, 189, 191, 194, 202, 285, 379, 381, 412, 417, 434, 442, 449, 470, 471, 490, 501, 509, 555
- lakásadó – l. még adó; 69, 70, 371
- lakásadó-bevétel – l. még bevétel; 70, 371
- lakásadó-térítés – l. még térítés; 202, 381
- lakásépítés – l. még építés; 241
- lakáshivatal (lakásügyi hivatal) – l. még hivatal; 46, 54, 269, 328, 514
- lakásinség (lakáskérdés, lakásszükség); 59, 183, 188, 442, 470, 555
- lakáskataszteri munkálat – l. még munka; 59, 555
- lakbérsegély – l. még segély; 202, 206, 211, 214, 380, 423, 466, 520
- lakhatási engedély – l. még engedély; 471
- lakosság – l. még kültelki lakosság, német (német lakosság), polgári lakosság (polgárság), városi lakosság; 38, 50, 62, 64, 67, 80, 86, 92, 93, 94, 95, 97, 98, 101, 103, 105, 127, 133, 136, 141, 142, 143, 144, 152, 174, 190, 199, 202, 222, 223, 236, 261, 286, 291, 292, 297, 299, 319, 324, 330, 338, 339, 340, 341, 345, 346, 347, 350, 355, 356, 358, 364, 365, 369, 370, 373, 376, 377, 388, 397, 408, 414, 428, 431, 476, 477, 495, 505, 517, 521, 535, 539
- lakóépület – l. még épület; 189, 471
- lakóház – l. még ház; 9, 53, 60, 156, 184, 249, 370, 442
- lakótelep – l. még telep; 193, 508
- laksűrűségi vizsgálat – l. még vizsgálat; 196, 524
- laktanya (laktanyák) – l. még bajai laktanyák, Erzsébet királyné úti laktanya, pénzügyőri laktanya, Türr István laktanya, vaskúti laktanya (Vaskúti úti laktanya); 178, 198, 410, 439, 538
- lábfejlesztő; 462
- ládagyár – l. még gyár; 149, 324, 556
- lámpa (lámpák) – l. még átfeszített lámpa (átfeszített lámpák), féléjszakás lámpa (lámpák), forrasztólámpa, gázlámpa (gázközvilágítási lámpa), izzólámpa (izzólámpák), kézilámpa, kiégett lámpa (lámpák), közvilágítási lámpa (lámpák), villamos lámpa, villanylámpa (villanylámpák); 166, 167, 168, 169, 172, 270, 491, 492, 511, 512
- lámpatest; 157, 158, 239, 412, 462, 465
- Láng gépgyár – l. még gyár; 143, 505
- lecsapolási munka (munkák) – l. még munka; 181, 433
- lefolyócsatorna – l. még csatorna; 539
- legelő; 227, 577
- legeltetés; 227
- legénység (tűzoltó); 238, 411, 425
- leirat – l. még irat; 15, 18, 59, 63, 92, 97, 240, 398, 434, 483, 552
- leltározás (leltározási munka); 53, 91, 210, 268, 283, 447
- leltározó közeg; 447
- lepedő; 109, 117, 209, 232, 237, 409, 439, 456
- lerovás (lerovási eredmény); 73, 74, 75, 76, 77, 281, 287, 334, 477, 478, 494, 513
- letranszformáló-állomás – l. még állomás; 173, 512, 513
- letéti napló (letétpénzek naplója); 16, 22
- letétpénz – l. még pénz; 22
- vezetőcsatorna – l. még csatorna; 195, 524, 539
- levéltár; 18, 34, 53, 249
- levéltár bővítés – l. még bővítés; 194, 508
- levéltári anyag (levéltári iratanyag); 33, 34, 53, 249

- légbiztosító; 162, 472
légi forgalom – l. még forgalom; 182, 440
légkompresszor; 463
légmellkezelés – l. még kezelés; 104, 365
légoltalmi vízmedence (légoltalmi medence) – l. még medence; 182, 186, 440, 468
légvezeték – l. még vezeték; 162, 472
légy (legyek) – l. még rovar; 132, 285, 532
létszám – l. még ágyszám (ágylétszám), beteglétszám, főzőlétszám, gyermeklétszám, munkáslétszám, napi létszám, státuslétszám, taglétszám, tisztviselői létszám; 52, 55, 57, 71, 72, 73, 78, 99, 107, 123, 126, 176, 204, 205, 206, 208, 209, 212, 213, 214, 215, 224, 228, 233, 236, 242, 244, 247, 253, 257, 262, 264, 267, 272, 273, 278, 279, 284, 289, 336, 365, 378, 402, 408, 410, 411, 417, 420, 423, 425, 432, 439, 446, 466, 484, 487, 501, 503, 517, 520, 522, 532, 535, 576
létszámcsökkentés; 51, 73, 236, 238, 397, 408, 411, 417, 425, 430, 477
létszámcsökkentő bizottság – l. még bizottság; 30, 31
létszámhiány – l. még hiány; 52, 72, 74, 158, 210, 307, 402, 435, 448, 478
lift; 124, 128, 486, 503
Liga – l. még Gyermekvédő Liga, Országos Gyermekvédő Liga; 207, 423
likőr – l. még ital; 551
lipcsei földgáz – l. még gáz; 154, 386
liszt – l. még árpaliszt, finomliszt, kenyérliszt, kukoricaliszt, nullás liszt, tengeriliszt; 9, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 103, 146, 223, 228, 231, 331, 363, 382, 413, 487, 535
lisztellátás – l. még ellátás; 95, 97, 101, 102, 223, 228, 231, 292, 306, 314, 504
lisztcsere – l. még csere; 99, 487
lisztfejadag – l. még adag; 97
lisztkészlet – l. még készlet; 94, 372
lisztsegély – l. még segély; 213, 503
lisztzállítás – l. még szállítás; 94, 372
liszttartály; 459
liter; 44, 94, 95, 96, 100, 145, 223, 302, 321, 362, 364, 372, 381, 382, 459, 487
locsolás – l. még munka; 148, 535
ló – l. még igásló; 136, 358, 535, 551
lóállomány; 136, 138, 227, 400
lóerő; 154, 159, 403, 443
lófogató kocsí – l. még kocsí; 106, 111, 383, 421
lőszemle (lővizsgálat, lővizsga) – l. még vizsgálat; 137, 358
lótulajdonos – l. még tulajdonos; 137, 359
lövészállás – l. még lőállás; 61, 221
lövészárok (lövészárkok); 61, 62, 377
lőállás – l. még lövészállás; 62, 377
lucerna – l. még takarmány; 147, 305, 316, 330, 534, 535
lúgkőárusítás – l. még kereskedés; 145, 305
- LY**
- lyukfoltozás – l. még foltozás, munka; 401
- M**
- MABI; 189, 471
MABI-ház – l. még ház; 179, 415
magasépítés (magasépítkezés) – l. még építés; 181, 233, 410, 416, 434, 441, 449, 469, 490, 508, 525, 537
magasépítési tevékenység – l. még tevékenység; 177
magánépítési munka – l. még munka; 525
magánépítési tevékenység (magánépítkezés) – l. még tevékenység; 189, 401, 441, 449, 471, 491, 496, 509, 538,
Magasépítés-tudományi Intézet – l. még intézet; 196, 525
magánakácos – l. még akácos; 341
magánfogyasztás – l. még fogyasztás; 152, 384

- magánfogyasztó – l. még fogyasztó; 166, 269
- magánház – l. még ház; 191
- magánháztartás – l. még háztartás; 60, 153, 369, 384
- magánintézet – l. még intézet; 20
- magánjavak; 87, 499
- magánkút (kutak, magántulajdonú kút) – l. még kút (kutak); 190, 193, 489, 507
- magánlakás – l. még lakás; 46, 90, 110, 328, 345, 419, 420
- magánszféra; 71
- magántisztviselő – l. még tisztviselő; 514
- magántulajdon – l. még tulajdon; 142, 507
- magánvágás; 92, 340
- magkereskedés – l. még kereskedés; 559
- magtár – l. még épület; 464
- magtermelés – l. még termelés; 140, 142, 476, 488
- magtermelési szerződés – l. még szerződés; 140, 476
- Magtermesztő Magyar Gazdák Szövetkezete – l. még szövetkezet; 140, 476
- Magyar Állami Szénbányák – l. még bánya (bányák); 160, 245, 250
- Magyar Dolgozók Pártja (MDP) – l. még párt; 31, 32, 45, 46, 55, 320, 321, 326, 328
- Magyar Est; 84, 252
- magyar föld – l. még föld; 272, 429, 486, 504
- Magyar Gázgyárak Országos Szövetsége – l. még Gázgyárak Országos Szövetsége; 164, 474
- magyar képzőművészet – l. még művészet; 89, 519
- magyar kormány – l. még kormány (kormányzat); 39, 65, 136, 342, 345
- magyar közigazgatás – l. még igazgatás; 37, 565
- Magyar Köztársaság – l. még köztársaság; 88, 91, 268, 518
- magyar művészet – l. még művészet; 82, 438
- magyar nép – l. még nép; 42, 99, 272, 350, 374, 429, 430, 444, 479, 480, 482, 486
- Magyar Norma; 211, 466
- Magyar Nők Demokratikus Szövetsége – l. még MNDSZ; 119, 205, 399, 458
- magyar nyelv; 200, 361
- Magyar Szabadságharcos Szövetség; 43, 284
- magyar szén (szenek) – l. még szén; 156, 175, 405, 538
- Magyar-Szovjet Művelődési Társulat; 89
- Magyar Vöröskeleszt – l. még Vöröskeleszt; 203, 382
- major – l. még mátéházi major (mátéházi major); 346
- majorbéli iskola – l. még iskola; 198, 537
- makadámút – l. még út (utak); 196, 535
- malária (maláriaeset, maláriabetegség) – l. még betegség; 106, 107, 108, 111, 112, 116, 119, 120, 122, 125, 224, 228, 231, 262, 267, 273, 274, 284, 289, 364, 422, 430, 438, 454, 532
- maláriaellenes gyógyszer; 112, 120, 125, 273, 290, 430
- maláriahelyzet (maláriakérdés); 111, 116, 119, 267, 279, 422, 454
- maláriaküzdőlelem; 484
- malária megbetegedés (maláriás megbetegedés) – l. még megbetegedés; 121, 124, 430, 438, 454, 484
- malária tanfolyam – l. még tanfolyam; 121, 122, 279, 484
- maláriás beteg (maláriabeteg, maláriás egyén) – l. még beteg; 378
- malom (malmok) – l. még Goldschmidt-malom (Goldschmidt-hengermalom), nagymalom, süködsi paprikamalom; 158, 340
- Mannesmann csőhálózat – l. még hálózat; 170, 493
- manzard – l. még szoba; 466
- marha – l. még szarvasmarha; 136, 551
- marhaállomány; 138, 227, 358
- marhavágás; 434

- marhavészbizottság – I. még bizottság; 17
- MATI (Szeged); 197, 198, 537
- matrac; 109, 232, 237, 409
- mák – I. még élelmiszer, növény; 147, 534
- MÁLLERD; 143, 325, 505
- Mária-napok (Mária-ünnep) – I. még ünnep (ünnepély, ünnepség); 41, 266
- mártír; 517
- mártonszállási iskola – I. még iskola; 114, 244, 247
- mártonszállási kerület – I. még kerület; 120
- márványtábla – I. még tábla (táblák); 84, 85, 262, 481
- másodbíró (második bíró) – I. még bíró; 5
- másodfokú hatóság – I. még hatóság; 23, 27
- mátéházi föld – I. még föld; 66, 133, 136, 343, 358
- mátéházi major (mátéházai major) – I. még major; 133, 525
- mátéházi szeszgyár (mátéháza-pusztai szeszgyár) – I. még gyár; 136, 198, 358
- MÁVAUT; 514
- MÁV; 153, 180, 187, 384, 433, 469, 514
- MÁV osztálymérnökség; 193, 508
- MÁV szimfonikusok; 86, 482
- mázoló – I. még iparos; 555, 556, 559, 562
- mázolómunka (mázolási munka, mázolás) – I. még munka; 270, 459, 508, 523
- mázsa (q); 92, 94, 95, 100, 139, 142, 144, 145, 211, 223, 292, 298, 309, 317, 340, 347, 372, 398, 432, 466, 488
- MDP – I. még párt; 31, 32, 45, 46, 55, 321, 326, 328
- MDTR; 191, 490
- ME – I. még miniszterelnök; 7, 8, 13, 30, 50, 78, 133, 201, 205, 336, 345, 349, 363, 399
- Mechanikai Szövőgyár – I. még gyár; 306, 325
- mederkotrás – I. még kotrás; 184, 448
- megbeszélés – I. még távbeszélő-megbeszélés; 88, 208, 308, 410, 432, 518
- megbetegedés – I. még influenza megbetegedés, malária megbetegedés (maláriás megbetegedés); 105, 107, 109, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 121, 122, 124, 126, 129, 228, 231, 237, 241, 244, 257, 273, 274, 279, 284, 289, 303, 312, 322, 364, 370, 378, 408, 409, 420, 422, 430, 446, 453, 454, 484, 500, 502, 521
- megemlékezés – I. még emlékezés; 43, 48, 57, 288, 445, 480, 516, 517
- megélhetés (megélhetési viszonyok); 71, 138, 157, 205, 227, 238, 396, 399, 411
- meghatalmazott; 228
- megművelendő terület – I. még terület; 146, 528
- megművelt terület – I. még terület; 146, 330
- megrendelés – I. még rendelés; 168, 276, 523
- meztakarítás – I. még árammeztakarítás, tüzelőanyag-meztakarítás; 138, 169, 400
- megye – I. még vármegye; 35, 36, 50, 80, 85, 99, 219, 278, 348, 351, 406, 458, 481, 564
- megyeháza (vármegyeháza) – I. még ház; 47, 66, 79, 109, 110, 112, 116, 237, 343, 408, 420, 420, 421, 431, 454, 515, 528
- megyei bizottság – I. még bizottság; 31, 32, 46, 328
- Megyei Földrendező Tanács – I. még tanács; 134, 221, 363, 426
- megyei képviselőtestület – I. még testület; 600
- Megyei Tanács – I. még tanács; 135, 432
- megyei törvényszéki ülnök; 28
- megyei város – I. még város; 55, 308, 563, 564, 565, 568, 574, 575, 578
- meleg ebéd – I. még ebéd, étkezés; 199, 347
- melegvíz-szolgáltató berendezés – I. még berendezés; 9, 131, 464, 523
- melegvízvezeték – I. még vezeték; 270

- mellékhelyiség – l. még helyiség; 472
- mellékcikk-kereskedés – l. még kereskedés; 541, 544, 546, 558, 561
- melléképület – l. még épület; 176, 234
- mellékmunka (mellékmunkálat) – l. még munka; 178, 179, 238, 410, 464
- mellény – l. még ruha; 541, 553
- menekült; 200, 201, 362, 363
- menhely – l. még állami gyermekmenhely, gyermekmenhely; 213, 502
- menhelyi gyermek – l. még gyermek; 115, 213, 257, 501, 502
- mentőautó (mentőgépkocsi, mentőkocsi, mentő) – l. még autó és kocsi; 106, 111, 117, 122, 130, 132, 383, 411, 421, 424, 455, 484, 521, 533, 539
- mentőállomás – l. még állomás; 111, 421, 521, 533
- mentőláda (ládák); 214, 520
- mentőszolgálat (mentők) – l. még szolgálat; 104, 106, 111, 117, 126, 130, 132, 238, 366, 383, 411, 421, 455, 484, 501, 521
- mennyezet – l. még rabitzmennyezet; 459, 461
- mester – l. még ácsmester, fűrómester, kőművesmester, útmester; 80, 236, 397, 408
- mestervizsga; 81, 418
- meszelés – l. még munka; 178, 188, 270, 410, 441, 459, 461, 462, 469, 490
- MESZHART; 155, 158, 404, 412
- metszés – l. még munka; 139, 148, 535
- mezőgazdaság – l. még gazdaság; 55, 85, 136, 138, 223, 227, 238, 254, 263, 274, 278, 305, 314, 330, 411, 481, 576
- mezőgazdasági anyag – l. még anyag; 46
- mezőgazdasági dolgozó (mezőgazdasági munkás) – l. még dolgozó; 45, 47, 149, 325, 329
- mezőgazdasági fejlesztési hozzájárulás (mezőgazdaság-fejlesztési hozzájárulás, mezőgazdasági hozzájárulás); 75, 281, 494
- mezőgazdasági gépkereskedő – l. még kereskedő; 555
- mezőgazdasági helyzet; 138, 242, 248, 263, 268, 280, 314, 323, 330, 400, 505
- mezőgazdasági ingatlan – l. még ingatlan; 135, 386, 432
- mezőgazdasági kisgépakció; 146, 331
- mezőgazdasági munka (munkák, mezőgazdasági munkálat) – l. még munka; 43, 45, 47, 138, 139, 143, 227, 231, 248, 254, 258, 263, 280, 286, 291, 303, 312, 317, 319, 324, 328, 330, 345, 400, 497, 505, 576
- mezőgazdasági kampány; 291, 297, 299, 305, 314, 318, 323, 505
- mezőgazdasági munkakönyv – l. még könyv; 134, 359
- mezőgazdasági munkaverseny – l. még munkaverseny; 143, 258, 315, 319, 505
- mezőgazdasági művelés; 138, 143, 505
- mezőgazdasági szakiskola – l. még iskola; 189, 471
- mezőgazdasági szeszgyár – l. még gyár; 134, 196, 386, 525
- mezőgazdasági termelés – l. még termelés; 8, 137, 140, 141, 145, 306, 359, 476, 477
- mezőgazdasági termelési verseny – l. még munkaverseny; 140, 141, 142, 258, 264, 269, 280, 477
- mezőgazdasági termék – l. még termék; 141
- mezőgazdasági termény-nagykereskedő (mezőgazdasági termék-nagykereskedő) – l. még kereskedő; 546, 553, 562
- mezőgazdasági termény – l. még termény; 8
- mezőgazdasági termény- és termékkereskedés – l. még kereskedés; 541
- mezőgazdasági ütemterv – l. még terv; 143, 297, 299, 305, 316, 318, 505
- mezőgazdasági versenybizottság – l. még bizottság; 140, 263
- mezőőr – l. még városi mezőőr; 44, 302
- mezőrendőrség – l. még rendőrség; 138, 400

- mezőváros – I. még város; 5
- mélyfúrású kút (kutak) – I. még kút (kutak); 121, 132, 193, 274, 463, 496, 507, 533
- méntelep – I. még telep; 189, 471
- Mértékügyi Intézet (Szeged) – I. még intézet; 167, 282
- mérnöki hivatal – I. még hivatal; 54, 153, 176, 177, 178, 179, 181, 194, 195, 197, 198, 232, 235, 237, 238, 242, 245, 250, 255, 260, 265, 271, 276, 282, 294, 385, 409, 410, 488, 494, 496, 523, 567, 573
- mérnöki munka – I. még munka; 176, 235, 237
- mérőberendezés – I. még berendezés; 169, 493
- mérőhitelesítés – I. még hitelesítés; 170, 494
- mérőhitelesítő-állomás (mérőhitelesítő) – I. még állomás; 162, 171, 473, 510
- mérsékelt térítés – I. még térítés; 213, 501, 503
- Mészáros-emlékünnepe – I. még ünnep (ünnepe, ünnepe); 84, 262, 481
- mészáros és hentes – I. még hentes (hentes és mészáros); 542, 544, 546, 547, 549, 550, 561
- Mészáros Lázár emléknapi; 84, 85, 261, 481
- Mészáros Lázár hagyatéka – I. még hagyatéka; 83, 243, 445
- Mészáros Lázár Múzeum – I. még múzeum; 84, 85, 262, 481
- mész – I. még anyag; 460
- mész, cement és faszénkereskedő – I. még kereskedő; 556
- mészégetés – I. még munka; 551
- mészégető – I. még iparos; 556
- méter (m) – I. még centiméter (cm), folyóméter (fm), kilométer (km), köbméter (m³), milliméter, négyzetméter (m²); 61, 63, 150, 151, 153, 163, 167, 169, 170, 178, 181, 192, 222, 309, 316, 336, 378, 384, 425, 426
- MFTR; 65, 343
- Miasszonyunkról elnevezett zárdája – I. még zárdája; 91, 268
- milliméter – I. még méter; 169
- miniszter – I. még belügyminiszter, építés-és közmunkaügyi miniszter, földművelésügyi miniszter (földművelésügyi miniszter), hadügyminiszter, honvédelmi miniszter, iparügyi miniszter, kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter (kereskedelmi és közlekedésügyi miniszter), közellátási miniszter (közellátásügyi miniszter), közlekedésügyi miniszter, közmunkaügyi miniszter, kultuszminiszter, külügyminiszter, népjóléti miniszter, pénzügyminiszter, szakminiszter
- miniszterelnök – I. még elnök; 15, 18, 88, 114, 218, 220, 247, 295, 434, 518, 572, 574, 578
- miniszterelnök-helyettes; 44, 301
- miniszterelnökség (Miniszterelnökség Sajtóosztálya) – I. még MÉV; 41, 205, 266, 399
- miniszteri bizottság – I. még bizottság; 143, 178, 205, 238, 399, 409, 505
- miniszteri biztos; 87
- miniszteri leirat – I. még irat; 15, 18, 97, 434
- miniszteri tanácsos (miniszteri osztálytanácsos) – I. még tanácsos (tanácsnok); 57, 88, 125, 517, 574
- Miniszterközi Bizottság – I. még bizottság; 51, 52, 71, 78, 108, 109, 110, 182, 232, 236, 241, 334, 402, 406, 408, 409, 417, 437, 440, 513
- minisztertanács – I. még tanács; 173, 210, 447, 526
- minisztérium – I. még Belügyminisztérium, Építésügyi és Közmunkaügyi Minisztérium, Építésügyi Minisztérium, Földművelésügyi Minisztérium (Földművelésügyi Minisztérium), Honvédelmi Minisztérium, Iparügyi Minisztérium, Közellátási Minisztérium, Kultuszminisztérium, Külügyminisztérium, Népjóléti Minisztérium, Pénzügyminisztérium, Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium, VKM; 34, 84, 85, 88, 90, 95,

97, 127, 158; 161, 190, 192, 213, 254, 255, 261, 373, 398, 417, 435, 481, 489, 502, 507, 519

minőségi termelés – l. még termelés; 258

mintagazda – l. még gazda; 142, 280

mintavétel (mintavételezés); 118, 119, 262, 457

mintavételi edény – l. még edény; 118, 131, 457, 522

MNDSZ – l. még Magyar Nők Demokratikus Szövetsége; 48, 115, 119, 127, 128, 129, 130, 248, 253, 304, 313, 322, 457, 502, 521, 530

MNDSZ székház – l. még ház; 127, 502

Mobil fertőtlenítőgépj; 103, 365

mobil tőke – l. még tőke; 65, 342

molnár – l. még iparos; 541, 546, 558

morzsoló; 139, 427

mosdó; 461, 462, 465

mosogató – l. még edénymosogató; 459

mosókonyha – l. még konyha; 222

MOSZK ; 9, 309, 317

motorfecskendő – l. még fecskendő; 383, 424

motorikus fogyasztó – l. még fogyasztó; 169, 171, 172, 294, 493, 512

mozaiklap; 459

mozaiklap-burkolat – l. még burkolat; 461

mozgalom – l. még munkásmozgalom, „*Siess, adj, segíts*” mozgalom, úttörőmozgalom; 41, 407

muhar – l. még növény; 280

munka – l. még alkalmi munka, agitációs munka, adókiivetés (adókiivetési munkálat), aratás, asztalosmunka, ácsmunka, állagmegóvó munka, állami közmunka, állami munka, átalakítási munka, bádogosmunka, belső munka (munkák), beruházási munka, burkolómunka, csatornázási munka (munkák), egészségvédelmi munka, ellenőrző munka, éjjeli munka, építési munka (munkák), felújítás (felújítási munka), fertőtlenítőmunka (fertőtlenítés), fogatos közmun-

ka, foltozás, földmunka (földmunkák, földmunkálat), gázberendezési munka, gázcsőtisztítási munkálat, gyermekmentő munka, hálózatépítési munka (munkák, hálózatépítés), helyreállítási munka (munkák, helyreállítás), hivatali munka, javítási munka (munkák, javítási munkálat), járdajavítási munka (járdajavítás, járdahelyreállítás), karbantartási munka (karbantartó munka, karbantartás), kovácsmunka, kórházi helyreállítás, kötözés, kövezetjavítási munka (munkák), közigazgatási munka, közmunka, községi közmunka, köztisztasági munka (munkák), közvilágítási munka (munkák), kőművesmunka, kubikmunka, kukoricatörés, lakáskataszteri munkálat, lecsapolási munka (munkák), leltározás (leltározási munka), locsolás, lyukfoltozás, magánépítési munka, mázolómunka, mellékmunka (mellékmunkálat), metselés, metszés, mezőgazdasági munka (munkák, mezőgazdasági munkálat), mérnöki munka, mészégetés, műhelymunka, műszaki munka (munkák), önkéntesmunka, őszi munkák, őszi talajmunkák, partrendezési földmunka, permetezési munka (permetezés), rendkívüli munka, rohammunka, sarabolás, silózás, szántási-vetési munka, szárbehordás, szárvágás, szezonmunka, szintezési munka (munkák), talajmunka (munkák, talaj-előkészítés), tanítási munka, tanulmánymunka, tarlóhántás, tartósítás, tatarozási munka (munkák, tatarozás), társadalmi munka, tengeritörés, termelőmunka, természetbeni munka (természetbeni közmunka), tetvetlenítés, tisztítási munka, többletmunka, újjáépítő munka, útburkolás, útépitési munka, útrendezési munka, üvegesmunka (üvegezés), üzemfenntartási munka, városrendészeti munka (munkák), villamos bő-

- vítési munka (munkák), vízvezetés (vízvezetési munkálat); 20, 29, 30, 32, 33, 34, 36, 42, 48, 50, 51, 55, 56, 57, 58, 60, 63, 68, 70, 71, 73, 74, 76, 79, 80, 82, 83, 90, 91, 93, 105, 107, 110, 111, 112, 115, 117, 118, 119, 120, 121, 124, 125, 128, 129, 130, 132, 135, 136, 142, 143, 145, 147, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 162, 163, 166, 171, 173, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 203, 204, 205, 207, 210, 225, 228, 231, 232, 233, 235, 236, 237, 238, 239, 248, 253, 258, 259, 260, 264, 265, 267, 269, 270, 272, 273, 275, 276, 279, 280, 281, 286, 287, 290, 291, 294, 297, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 307, 309, 311, 312, 313, 314, 319, 323, 325, 327, 330, 332, 333, 341, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 353, 354, 357, 358, 360, 361, 362, 370, 371, 372, 377, 378, 379, 381, 385, 387, 388, 396, 397, 399, 401, 402, 403, 404, 405, 408, 409, 410, 412, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 424, 426, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 437, 441, 442, 443, 447, 449, 451, 454, 455, 456, 458, 459, 460, 461, 462, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 478, 479, 480, 482, 485, 486, 488, 489, 490, 491, 495, 496, 498, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 514, 516, 517, 518, 521, 523, 524, 525, 526, 528, 530, 532, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 542, 544, 545, 560, 572, 576
- munkabér (munkadíj) – l. még bér; 66, 101, 175, 176, 224, 228, 232, 233, 234, 292, 343, 468, 497, 523
- munkaerő – l. még kiegészítő munkaerő; 53, 68, 154, 232, 233, 234, 249, 368, 403, 428, 506
- munkaerőhiány – l. még hiány; 53, 91, 420
- munkaértekezlet – l. még értekezlet; 119, 131, 255, 458, 485, 522
- munkahátralék – l. még hátralék; 56, 58, 518
- munkahely – l. még hely; 54, 199, 202, 276, 307, 347, 381, 448
- munkaidő; 54, 72, 307, 428
- munkakiesés; 173, 526
- munkaköltség – l. még költség; 468
- munkakönyv – l. még könyv; 54, 134, 307, 359, 400, 542, 547, 549, 551, 554, 557, 559, 562
- munkaközösség – l. még Kőbányaipari Vállalatok Munkaközössége, Villamos Munkaközösség (Kalocsa); 89, 203, 381, 519
- munkaközvetítő; 150, 331
- munkamegosztás; 490
- munkamorál; 264
- munkanélküli; 149, 150, 306, 307, 314, 325, 331
- munkanélküliség; 78, 149, 150, 182, 189, 194, 248, 254, 258, 306, 309, 314, 325, 332, 335, 440, 471, 495, 496, 523, 576
- munkateljesítmény – l. még teljesítmény; 241
- munkaterv – l. még terv; 11, 12, 238, 528, 565, 572
- munkatöbblet; 55, 56, 58, 325, 332, 514, 530, 542, 547
- munkavállaló; 306, 576
- munkaverseny – l. még egészségügyi munkaverseny, házi munkaverseny, mezőgazdasági munkaverseny, mezőgazdasági termelési verseny; 54, 55, 74, 76, 144, 292, 297, 299, 307, 308, 315, 325, 332, 478, 505, 537
- munkás – l. még alkalmi munkás, bajai munkás, bér munkás, fizikai munkás, földmunkás, gázgyári munkás, gyári munkás, havidíjas szakmunkás, házimunkás, igásmunkás, ipari munkás, ipari segédmunkás, kövezőmunkás (kövező), közmunkás, kubikus (kubikos), mezőgazdasági dolgozó (mezőgazdasági munkás), ro-

botmunkás, segédmunkás, szakmunkás, vezetőmunkás; 32, 80, 86, 112, 118, 134, 149, 157, 158, 164, 224, 232, 233, 234, 238, 239, 258, 285, 324, 325, 350, 387, 411, 412, 426, 431, 434, 450, 457, 471, 475, 497
 munkásétkező – l. még étkező; 168, 171, 282, 510
 munkásfürdő – l. még fürdő; 171, 191, 490
 munkásfürdő-épület – l. még épület; 510
 munkásgyermek – l. még gyermek; 202, 380, 418
 munkáshiány – l. még hiány; 138, 224, 227
 munkásigazolvány – l. még igazolvány; 400, 542, 550, 551, 554, 557, 559
 munkásigény; 39, 219
 munkás kultúrintézmény – l. még intézmény; 185, 449
 Munkás Kultúrszövetség; 183, 437, 441
 munkáslakóház – l. még ház; 156, 158, 404, 412
 munkáslétszám – l. még létszám; 306, 314
 munkásmozgalom – l. még mozgalom; 31
 munkásosztály – l. még osztály; 32, 87, 499
 munkáspárt – l. még párt; 496
 murva – l. még anyag; 197, 536, 537
 múzeum – l. még bajai múzeum, Méyszáros Lázár Múzeum, városi múzeum; 81, 83, 84, 85, 87, 88, 185, 190, 193, 243, 248, 251, 252, 262, 280, 285, 418, 419, 430, 445, 449, 481, 490, 499, 508, 518, 519, 576
 múzeumalapítás; 251
 múzeumépítkezés – l. még építkezés; 470
 múzeumi altiszt – l. még altiszt; 55, 308
 múzeumi épület – l. még épület; 499
 múzeumi gyűjtemény – l. még gyűjtemény; 35, 42, 81, 419, 479, 497, 529, 540
 műhely – l. még kovácsműhely, lakatosműhely, pékműhely; 94, 157, 171, 191, 239, 383, 412, 462, 463, 510
 műhelyépület – l. még épület; 194, 508
 műhelyiroda – l. még iroda (irodahelyiség); 463
 műhelymunka – l. még munka; 424
 műhelyraktár – l. még raktár; 490
 műjéggyártó – l. még iparos; 562
 műkedvelő előadás – l. még előadás; 86, 209, 482
 működési engedély – l. még engedély; 122, 484
 műsor – l. még program; 43, 85, 289, 481, 516
 műszaki berendezés – l. még berendezés; 131, 523
 műszaki feladat; 62, 377
 műszaki gép, vas- és fémáru-nagykereskedés – l. még kereskedés; 546
 műszaki gumicikk; 465
 műszaki hivatal – l. még hivatal; 245
 műszaki igazgatás – l. még igazgatás; 175, 224, 228, 401, 415, 433, 439, 448, 488, 505, 535
 műszaki kar – l. még műszaki személyzet; 235
 műszaki kivitelezés – l. még kivitelezés; 426
 műszaki mentés; 425
 műszaki munka (munkák) – l. még munka; 131, 143, 494, 505
 műszaki személyzet – l. még személyzet; 176, 177, 233
 műszaki tanácsos – l. még tanácsos (tanácsnok); 25, 176, 234, 235
 műszaki ügyosztály – l. még ügyosztály; 467
 műszer – l. még orvosi műszer; 109, 110, 164, 237, 408, 421, 475
 műszerész – l. még iparos; 546
 műszerfőző; 461, 464
 műszerpótlás; 110, 420
 műtárgy – l. még tárgy; 233, 506
 műterembeosztás; 185, 450
 műtét – l. még sebészeti műtét, veseműtét; 106, 108, 224, 228, 379, 461
 műtő – l. még nőgyógyászati műtő, sebészeti műtő; 121, 124, 278, 461, 486
 műtőasztal – l. még asztal; 462
 műtőbútorzat – l. még bútor (bútorzat); 461

műtrágyaakció; 146, 331
 műtrágya-, növényvédelmiszer-kereskedő – l. még kereskedő; 559
 művelődés – l. még közművelődés, politikai művelődés; 81, 482
 művelődésház – l. még ház; 81, 251, 418, 419
 művelődéspolitika; 419
 művész – l. még éremművész, festőművész; 80, 86, 89, 280, 286, 418, 482, 499, 519
 Művészeti Tanács – l. még tanács; 88, 518
 művészetpártoló (művészbár); 80, 418
 művész kollégium – l. még kollégium; 88, 519
 művésznövendék – l. még növendék; 88, 519
 művésztelep – l. még telep; 47, 79, 80, 81, 82, 87, 88, 184, 185, 188, 236, 397, 408, 418, 430, 437, 442, 470, 500, 515, 518, 519

N

nagyfogyasztó – l. még fogyasztó; 155, 404
 nagygyűlés – l. még gyűlés; 43, 45, 284, 320
 nagykereskedelem – l. még kereskedelem; 541, 547
 nagyközönség – l. még közönség; 46, 51, 102, 155, 156, 184, 186, 190, 191, 304, 313, 504
 nagymalom – l. még malom (malmok); 129, 322
 nagytakaró – l. még takaró; 209, 244, 446
 nagy-tám–nemesnádudvari távvezeték-szakasz; 276, 492
 napidíjas – l. még doboló; 19
 napilap; 87, 499
 napi létszám – l. még létszám; 104, 365
 napközi – l. még napközi gyermekotthon, napközi otthon, városi napközi; 201, 206
 napközi gyermekotthon – l. még napközi; 423, 446

napközi otthon – l. még napközi; 123, 126, 183, 188, 193, 201, 202, 204, 206, 208, 209, 211, 212, 213, 214, 215, 224, 228, 233, 242, 244, 247, 251, 253, 257, 262, 267, 272, 278, 284, 289, 358, 362, 371, 380, 398, 411, 417, 423, 431, 432, 438, 439, 441, 446, 466, 469, 470, 483, 485, 490, 496, 500, 501, 503, 508, 520, 532, 533, 537, 575
 napközi otthonos gyermek – l. még gyermek; 208, 431
 napközi otthonos óvoda – l. még óvoda; 201, 202, 204, 206, 208, 213, 362, 370, 380, 398, 411, 431, 501
 napraforgó – l. még növény; 142, 147, 280, 286, 291, 314, 528, 534
 napszám – l. még fuvarnapszám (fuvaros napszám); 468
 napszámos – l. még kézi napszámos, útnapszámos; 149, 173, 176, 232, 233, 234, 306, 514, 526
 napszámoshiány – l. még hiány; 153, 385
 Narodna Uprava; 29
 negyvennyolcas kiállítás (48-as kiállítás) – l. még kiállítás; 83, 84, 248, 252, 263
 nehéz testi pótjegy; 99, 487
 nemi beteg – l. még beteg; 104, 365
 Nemibeteg-gondozó Intézet (nemibeteg-gondozó) – l. még intézet; 104, 110, 111, 112, 114, 118, 120, 123, 127, 131, 132, 181, 183, 188, 245, 273, 365, 420, 421, 431, 434, 442, 447, 456, 464, 470, 485, 501, 522, 533
 nemibeteg-osztály (nemi osztály) – l. még osztály; 105, 108, 370, 406, 410, 460
 nemi betegség – l. még betegség; 127, 379
 nemzetgyűlés – l. még gyűlés; 39, 368
 Nemzeti Bank; 110, 346, 420
 nemzeti bizottság – l. még bizottság; 13, 30, 37, 42, 43, 47, 48, 49, 84, 86, 261, 266, 289, 328, 339, 350, 355, 482, 516

- Nemzeti Kormány – I. még kormány (kormányzat); 219, 220
- Nemzeti Parasztpárt – I. még párt; 37, 45, 46, 48, 320, 328, 355, 516
- Nemzeti Segély – I. még segély; 201, 204, 207, 209, 224, 363, 423, 446
- nemzetiségi politika; 90, 420
- Nemzeti Szalon; 86, 285
- Nemzeti Szálló (Baja); 32, 167, 196, 197, 276, 525, 537
- nemzeti újjáépítés – I. még újjáépítés; 353
- Nemzeti Vállalat (N. V.) – I. még vállalat; 128, 198, 309, 327, 503, 536, 537
- Nemzetközi Demokratikus Nőszövetség; 45, 321
- nevelés – I. még palántanevelés; 201, 362
- nevelő – I. még tanár, tanító, tanítónő; 90, 419
- nevelői kar – I. még tanári és tanítói kar, tanári kar; 91, 419, 420
- négyszögöl; 133, 136, 148
- négyzetméter (m²) – I. még méter; 186, 189, 195, 197, 459, 460, 462, 464, 467, 488, 524, 536, 582
- német (német lakosság) – I. még lakosság, nép; 38, 52, 57, 219, 243, 252, 517
- német áttelepítés (német kitelepítés) – I. még kitelepítés; 50, 53, 227, 246, 283, 572
- német vagyon – I. még vagyon (vagyon-tömeg); 53, 283
- nép – I. még magyar nép, német (német lakosság), orosz nép, sváb (svábság); 30, 278, 352, 355, 364, 367, 374, 375, 376, 396, 414, 429, 436, 452, 480, 481, 515, 516, 531
- népbetegség – I. még betegség; 485
- népegészségőr – I. még egészségőr; 115, 119, 123, 128, 131, 248, 253, 457, 485, 522
- népegészségőri szolgálat – I. még szolgálat (szolgálatétel); 119, 457, 485
- népegészségőri tanfolyam (népegészségőr-tanfolyam, népegészségügyi tanfolyam) – I. még tanfolyam; 115, 127, 129, 131, 248, 304, 313, 322, 329, 522
- népegészségőri vizsga; 329
- népegészségügyi szolgálat – I. még szolgálat (szolgálatétel); 123
- népélelmezés – I. még élelmezés; 124, 285
- népétkeztetés – I. még étkeztetés; 200, 362
- népfelkelési törvény – I. még törvény; 24
- Népfront – I. még front; 48, 516, 530, 531, 549
- népgyűlés – I. még gyűlés; 43, 143, 291, 297
- népi bizottság – I. még bizottság; 143, 291, 319, 324, 505
- népi demokrácia – I. még demokrácia; 500, 512
- népi ifjúsági szervek – I. még népi szervek (népi szervezetek); 46, 328
- Népi Kollégiumok Országos Szövetsége; 82, 438
- népiskola – I. még iskola; 89, 90, 402, 419
- népi szervek (népi szervezetek) – I. még népi ifjúsági szervek; 45, 127, 190, 192, 254, 263, 291, 297, 299, 320, 489, 502, 507, 576, 577
- népjóléti bizottság – I. még bizottság; 200, 214, 361, 520
- népjóléti előadó – I. még előadó; 201, 362
- népjóléti igazgatás – I. még igazgatás; 204, 212, 398, 466, 483
- népjóléti intézmény – I. még intézmény; 203, 205, 381, 399
- népjóléti miniszter – I. még miniszter; 10, 121, 128, 133, 201, 205, 209, 279, 304, 313, 362, 363, 399, 446, 533
- Népjóléti Minisztérium – I. még minisztérium; 108, 119, 125, 127, 131, 209, 214, 255, 276, 290, 406, 439, 458, 502, 503, 520, 523
- népjóléti osztály – I. még osztály; 201, 204
- népjóléti ügy – I. még ügy; 201, 363
- népjóléti ügyosztály (népjóléti osztály) – I. még ügyosztály; 200, 361, 363, 398

- népkonyha – l. még konyha; 203, 211, 223, 228
- népmozgalmi adat – l. még adat; 246, 252, 257, 283, 453, 485, 500, 502, 575
- népoktatás; 20
- néposztály (népréteg) – l. még osztály; 116, 202, 230, 380, 397, 454, 455
- Népszava; 68, 357
- népszámlálás; 55, 56, 57, 192, 325, 332, 507, 514, 517, 518, 542
- névjegyzék – l. még betűsoros névjegyzék, képviselőválasztói névjegyzék, választói névjegyzék; 48, 53, 58, 257, 283, 530, 531, 547, 549
- Northon kút – l. még kút (kutak); 193, 324, 507
- névváltozás; 542
- NOSTRA (NOSTRA-tárház) – l. még ház; 163, 172, 196, 198, 473, 512, 525, 538
- növendék – l. még művésznövendék, vidéki növendék; 80, 81, 82, 88, 207, 262, 418, 424, 437, 438, 519
- növény – l. még bab, borsó, burgonya, cukorrépa, dohány, facsemete, gyümölcsfa, kapásnövény, ipari növény, mák, muhar, napraforgó, paradicsom, rozs, rózsa (rózsák), szöszös-bükköny, szőlő, takarmánynövény, takarmányrépa, tök, uborka, virág, vörös here, zab, zabosbükköny, zaboslucerna, zöldség (zöldségfélék); 463
- növényház – l. még ház; 194, 508
- nő – l. még felügyelő, gyárgondozónő, óvónő, szülésznő, szülő nő, tanítónő, védőnő, zongoratanárnő; 44, 48, 53, 104, 203, 249, 302, 311, 325, 331, 361, 362, 365, 381, 382, 387, 530
- nőgyógyászati műtő – l. még műtő; 464
- női divatkalap-készítő (női kalapkészítő) – l. még iparos; 551, 559
- női-férfi ruha, stb. kereskedés – l. még kereskedés; 549
- női munkaszolgálatos; 203, 381
- női önkéntes munkanap; 362
- női szabó – l. még iparos; 545, 546, 549, 550, 551, 557, 559
- nullás liszt – l. még liszt; 97, 231
- N. V. Központ – l. még központ; 537

NY

- nyári tanfolyam – l. még tanfolyam; 82, 437
- nyereség; 172, 173, 512, 526
- nyersanyag – l. még anyag; 150, 331
- nyersanyagár – l. még ár; 165, 476
- nyersanyagellátás – l. még ellátás; 248, 254, 264, 576
- nyersanyag- és készáruhiány – l. még hiány; 148, 386
- nyersanyaghiány – l. még hiány; 66, 248, 254, 258, 314, 344
- nyersbőr – l. még anyag; 146
- nyersbőrbegyűjtés – l. még gyűjtés; 331
- nyersbőrkereskedő – l. még kereskedő; 561
- nyilvántartás – l. még hadigondozási nyilvántartás; 10, 25, 137, 210, 214, 359, 448, 520
- nyilvántartott; 201, 363
- nyílt gondozás – l. még gondozás; 202, 380
- nyomda – l. még könyv- és lapkiadó; 544
- nyomor; 62, 373, 374, 377, 414
- nyomozás; 44, 302
- nyomócső – l. még cső; 465
- nyomócsőhálózat – l. még hálózat; 463
- nyugdíj; 31, 264
- nyugdíjalap – l. még törvényhatósági nyugdíjalap; 22, 471, 511
- nyugdíjas; 65, 343
- nyugdíjazás; 259

O

- OKI – l. még intézet; 111, 112, 116, 120, 125, 131, 422, 500
- OKI bajai állomása – l. még állomás; 104, 114
- oklevél – l. még díszoklevél; 146

- okmány (okirat) – l. még irat; 6, 15, 16, 18
- októberi forradalom – l. még forradalom; 436
- olaj – l. még étolaj; 95, 96, 162, 223, 382, 472
- olajcentrifuga; 162, 472
- olajcseretelep – l. még telep; 95, 373
- olajfestés; 461
- olajtisztítás; 169, 492
- oltás – l. még beoltás, BCG-oltás (BCG-védőoltás), diftériaoltás, újraoltás, védőoltás; 126, 130, 132, 148, 501, 521, 533, 535
- oltóanyag – l. még anyag; 107, 379
- olvasóterem (olvasótermek) – l. még terem; 81, 83, 248, 419
- OMTK-fiók; 100, 487
- országépítés – l. még építés; 453
- országgyűlés – l. még gyűlés; 516
- országgyűlési képviselő – l. még képviselő; 48
- országgyűlési képviselőválasztás – l. még választás; 48, 530, 549
- Országos Földhivatal – l. még hivatal; 135, 432
- Országos Gyermekegőző Liga – l. még Liga; 207, 423
- Országos Hadigőzőző Hivatal – l. még hivatal; 215, 532
- országos készlet – l. még készlet; 95, 373
- Országos Közegőzőzőgőgyi Intőzet – l. még intőzet; 247, 285, 290, 365, 422, 454, 522
- Országos Mentőszolőgálat – l. még szolőgálat; 533
- Országos Mentőszolőgálat Központja – l. még központ; 130, 521
- Országos Munkabőer-megállapító Bizottság – l. még bizottság; 168, 282
- országos pályázat – l. még pályázat; 81, 437
- Országos Tervhivatal – l. még hivatal; 78, 159, 167, 185, 198, 245, 251, 260, 335, 449
- Országos Vőzgazdálkódási Hivatal – l. még hivatal; 78, 195, 524
- orosz elszállásolás – l. még elszállásolás; 234
- orosz hadsereg (orosz haderő, orosz katonaság) – l. még hadsereg; 66, 93, 136, 137, 156, 158, 221, 338, 339, 341, 343, 345, 346, 347, 348, 404, 412
- orosz katonai hatóság – l. még hatóság; 107, 153, 380, 384
- orosz katonai parancsnok (orosz katonai városparancsnok) – l. még parancsnok; 339, 345
- orosz katonai pontonhíd – l. még híd; 63, 378, 416
- orosz katonai temető (orosz hősi temető) – l. még temető; 184, 198, 442, 538
- orosz kórház – l. még kórház; 61, 105, 221
- orosz nép – l. még nép; 436
- orosz parancsnokság (orosz katonai parancsnokság) – l. még városparancsnokság; 63, 65, 179, 342, 378
- orosz uszályhíd – l. még híd; 151, 425
- orosz városparancsnokság (orosz katonai városparancsnokság) – l. még városparancsnokság; 136, 152, 184, 347, 358, 442
- orvos – l. még főorvos, gyárorvos, gyermekgyógyász (gyermekgyógyász-főorvos), hatóságai orvos, kórházi főorvos, községi orvos, szakorvos, szerződtetett orvos, tiszti főorvos, tiszti orvos, városi orvos; 10, 20, 111, 120, 128, 131, 213, 285, 290, 350, 422, 461, 502, 514, 522
- orvosi ellátás – l. még ellátás; 127, 455, 502
- orvosi előírás – l. még előírás; 458
- orvosi felszerelés – l. még felszerelés; 464
- orvosi hivatal – l. még hivatal; 185, 285, 449
- orvosi kezelés – l. még kezelés; 127, 207, 215, 424, 502, 532
- orvosi könyvtár – l. még könyvtár; 464
- orvosi mőszert – l. még mőszert; 116, 455

- orvosi rendelő – l. még rendelő; 109, 110, 112, 113, 114, 116, 117, 118, 122, 125, 126, 127, 128, 237, 244, 290, 304, 312, 329, 408, 420, 422, 446, 454, 456, 484, 501, 502
- orvosi személyzet – l. még személyzet; 107, 378
- orvosi szolgálat – l. még szolgálat; 10, 107, 119, 123, 127, 285, 378, 456, 458, 502
- orvosi tanács – l. még tanács; 113, 244, 447
- orvosi tanácsadás – l. még tanácsadás; 104, 366
- orvosi vizsgálat – l. még vizsgálat; 104, 365
- orvos szakértő – l. még szakértő; 199, 360
- oszlop (oszloptorony) – l. még betonoszlop, gyámoszlop, tartalékoszlop, támoszlop, vasoszlop, vezetőkoszlop (vezeték tartó-oszlop); 151, 156, 161, 162, 163, 165, 167, 169, 170, 171, 259, 281, 293, 348, 405, 425, 426, 472, 473, 492
- oszlopcseré (oszlopcserélés) – l. még távvezetési oszlopcserék; 161, 162, 166, 168, 169, 259, 269, 472, 491, 492
- oszlopgyámolítás – l. még gyámolítás (gyámolítás); 168, 169, 491
- oszlopszállítás – l. még szállítás; 473
- osztály – l. még adó- és pénzügyi osztály, adóügyszakosztály (adóügyi osztály), behajtási osztály, belgyógyászati osztály (belosztály), bőr- és nemibeteg-osztály (bőr- és nemi osztály), elmeosztály, felügyeleti osztály, fizetési osztály, gyermekosztály (gyermekgyógyászati osztály), járványosztály, jogügyi szakosztály, kereskedő- és iparos osztály, korosztály, kórházi osztály, közkórházi gyermekosztály, munkásosztály, nemibeteg-osztály (nemi osztály), népjóléti osztály, néposztály, pénzügyi osztály, szemészeti osztály (szemészet), szülészeti osztály (szülőosztály), telepítési osztály, tüdőbetegosztály, tüdőosztály, városi adóügyszakosztály, városi osztály, Városrendezési Osztály (ÉM); 32, 52, 73, 105, 108, 121, 124, 125, 170, 181, 226, 237, 266, 278, 283, 290, 293, 370, 380, 406, 409, 418, 421, 461, 462, 478, 486, 502, 564
- osztályellenség; 32
- OTI; 234, 295
- OTI-székház – l. még ház; 189, 471
- OTI-tag; 132, 533
- OVH – l. még hivatal; 198, 538

Ó

- ócskavas – l. még vas; 465
- ócskavasár – l. még ár; 175, 538
- ól – l. még sertésól; 116, 525
- ólomcső – l. még cső; 465
- óra, ékszer stb. nagykereskedő – l. még kereskedő; 547
- órás – l. még iparos; 558, 559, 561
- ószkereskedés – l. még kereskedés; 549
- óvintézkedés (óvintézkedés) – l. még intézkedés; 113, 124, 284, 312, 446, 500
- óvoda – l. még kiscsávolyi napközi otthonos óvoda, kiscsávolyi óvoda, kisdédóvó, napközi otthonos óvoda, szentjánosi óvoda; 89, 111, 119, 121, 126, 129, 130, 176, 183, 187, 193, 201, 202, 206, 210, 214, 233, 234, 262, 274, 322, 370, 371, 380, 402, 410, 417, 422, 423, 441, 447, 469, 490, 500, 508, 520, 521, 537, 576
- óvodabútor – l. még bútor (bútorzat); 196, 525
- óvodaépület – l. még épület; 193, 508
- óvodai felügyelőbizottság – l. még bizottság; 210, 447
- óvodás (óvodás gyermek); 119, 126, 130, 210, 500
- óvóhely – l. még hely; 410
- óvónő – l. még nő; 121, 201, 274, 322, 362
- óvónői állás – l. még állás; 210, 447

Ö

önellátás – l. még ellátás; 206, 423, 487
 önellátó; 99, 433
 öngyilkosság; 364
 önkéntes munka – l. még munka; 194, 362, 424, 508
 önkormányzat – l. még kormány (kormányzat); 18, 25, 34, 39, 355, 569
 önkormányzati alkalmazott – l. még alkalmazott; 55, 308, 326, 333
 önkormányzati hatóság – l. még hatóság; 26
 önkormányzati szervezet – l. még szervezet; 12, 569
 önkormányzati testület – l. még testület; 13, 37, 249, 275, 287, 355, 577
 önköltség – l. még költség; 145, 321
 önköltségi ár – l. még ár; 200, 362
 Önségélyező Hitelszövetkezet (Baja) – l. még szövetkezet; 168
 öntözéses kertművelés; 149, 325
 öntözőcsatorna-rendszer – l. még rendszer; 187, 469
 örökhaszonbér – l. még bér; 427
 összeg – l. még közmunkaösszeg, pénzmenyiség (pénzösszeg); 22, 60, 64, 65, 67, 68, 70, 71, 73, 74, 77, 78, 80, 108, 121, 124, 128, 129, 146, 160, 172, 178, 187, 189, 199, 207, 208, 225, 238, 250, 251, 255, 279, 322, 335, 342, 343, 356, 357, 360, 370, 371, 372, 402, 410, 423, 424, 432, 438, 460, 466, 469, 471, 478, 486, 499, 503
 összeírás; 20, 50, 52, 60, 187, 199, 200, 227, 243, 246, 252, 361, 369, 469
 összeíró; 56, 542
 összehalálozás – l. még halálozás; 103, 364
 összköltség – l. még költség; 188, 506, 507
 öt éves terv – l. még terv; 48, 55, 56, 325, 514, 516, 530, 543
 özvegy – l. még hadiözvegy; 149, 325
 özvegyi jog – l. még jog; 542, 544, 549, 551, 557, 558, 562

Ő

őszi árpa – l. még árpa; 305, 316, 330, 534
 őszi árpavetés – l. még vetés; 291
 őszi búza – l. még búza; 263
 őszi kalászosok – l. még kalászos gabona (kalászosok); 143
 őszi kapások; 142, 143, 286, 291
 őszi munkák – l. még munka; 144, 145, 299, 307, 314, 315
 őszi rozs – l. még rozs; 263
 őszi szántás – l. még szántás; 144, 145, 231, 248, 299, 305, 314, 319, 323, 324
 őszi takarmánykeverék – l. még takarmánykeverék; 146, 330
 őszi talajmunkák – l. még munka; 142
 őszi vetés – l. még vetés; 147, 227, 248, 280, 286, 291, 305, 314, 316, 534

P

pad – l. még iskolapad; 508
 padka- és árokrendezés (padkarendezés) – l. még árokrendezés; 176, 180, 228, 232, 433, 439,
 padlásfeltöltés – l. még feltöltés; 459
 padlástartály; 183, 441
 padlóburkolat – l. még burkolat; 461
 padlózás; 89, 402
 palackos gáz (palackgáz) – l. még gáz; 159, 443
 palatetőfedés – l. még cserépfedés; 462
 palántanevelés – l. még nevelés; 463
 palántaültetés – l. még virágpalántálás; 535
 panasz; 22, 157, 165, 210, 234, 238, 300, 317, 319, 339, 344, 397, 411, 447, 476, 502, 566
 papír, írószer stb. kereskedés – l. még kereskedés; 544, 547
 papírnagykereskedő – l. még kereskedő; 554
 paprika-gesztenyekereskedés – l. még kereskedés; 544
 paprikakereskedés – l. még kereskedés; 544

papság; 297
 papucsos – l. még iparos; 541, 549, 551, 553, 557, 559, 561
 paradicsom – l. még ételízesítő, növény; 147, 534
 parafalemez – l. még anyag; 460
 parancsnok – l. még katonai városparancsnok, orosz katonai parancsnok (orosz katonai városparancsnok), partizán városparancsnok, szovjet városparancsnok, városparancsnok; 37, 354, 383
 paraszt- és munkásgyermek – l. még gyermek; 418
 parasztság – l. még középparasztság; 482
 park; 61, 221, 468, 489, 537
 part; 61, 85, 134, 135, 149, 150, 151, 153, 154, 158, 159, 163, 170, 179, 180, 182, 184, 186, 191, 192, 194, 197, 221, 279, 307, 325, 384, 386, 403, 415, 425, 426, 433, 435, 440, 443, 468, 473, 481, 490, 493, 536, 538
 partbiztosítás – l. még biztosítás; 192, 506
 partépitmény; 179, 416
 parti rakodó – l. még rakodó; 194, 523
 partizán; 38, 39, 219
 partizán hadosztály; 38, 219
 partizán városparancsnok – l. még parancsnok; 38, 219
 partrendezési földmunka – l. még munka; 149, 325
 partszakadás; 538
 pasztörizált tej – l. még tej (tejmennyiség); 100, 487, 488
 pavilon – l. még belgyógyászati pavilon, tüdőbeteg-pavilon; 523
 pálinka – l. még ital; 381
 pályázat – l. még országos pályázat; 196
 pánik; 69, 369
 párt – l. még Független Kisgazda, Földmunkás- és Polgári Párt (Független Kisgazdapárt), koalíciós párt (koalíciós politikai párt), Kommunista Párt, Magyar Dolgozók Pártja, MDP, munkáspárt, Nemzeti Paraszt-párt, PDP, Pfeiffer-párt, Polgári Demok-
 rata Párt, politikai párt, SZDP, Szociáldemokrata Párt; 30, 31, 32, 33, 37, 41, 43, 45, 46, 47, 49, 53, 59, 143, 236, 254, 259, 289, 291, 297, 299, 301, 305, 319, 320, 323, 328, 350, 387, 408, 505, 514, 516, 539, 550, 568
 párthelyiség – l. még helyiség; 43, 46, 301, 310, 328
 párttevékenység – l. még tevékenység; 226
 PDP – l. még párt; 43, 44, 46, 301, 302, 310, 311, 320, 328
 pedikűr; 561
 pengő (P) – l. még adópengő; 60, 64, 65, 67, 68, 70, 175, 176, 204, 224, 341, 342, 343, 356, 357, 370, 371, 372
 penicillin; 111, 421
 permetezési munka (permetezés) – l. még munka; 122, 132, 484, 532
 permetezőanyag – l. még anyag; 285
 permetezőcső – l. még cső; 463
 permetezőgép; 148, 535
 pesti üzem – l. még üzem; 537
 Petőfi emlékkönyv – l. még könyv; 83, 283, 445
 Petőfi Társaság; 88, 518
 petróleum – l. még anyag; 96, 98, 100, 103, 239, 413, 487, 505
 petróleumellátás – l. még ellátás; 96, 97, 101, 103, 223, 228, 292, 306, 314, 398, 413, 487
 pécsi energiatelep (pécsi erőműtelep) – l. még telep; 155, 404
 petróleumellátmány – l. még ellátmány; 95
 petróleumjegy; 100
 pécsi szén – l. még szén; 155, 404
 pécsi szénmosó; 159, 245, 250
 pécsi telep – l. még telep; 158, 412
 pék – l. még iparos; 93, 100, 102, 340, 358, 487, 504
 pékműhely – l. még műhely; 94, 363
 pékprobléma; 340
 pénz – l. még aprópénz, fillér, forint, helypénz, készpénz, kiutalt pénz, közmunkapénz, letétpénz, szükségpénz, új pénz; 16, 32, 64, 69, 70, 71, 87, 101, 138, 142, 177, 179, 181, 209,

214, 227, 279, 292, 338, 363, 369, 396, 414, 415, 433, 468, 486, 503, 520, 532

pénzadomány – l. még adomány; 209, 439

pénzbeli támogatás – l. még támogatás; 202, 381

pénzbüntetés – l. még büntetés; 23, 129, 145, 309, 317, 322

pénzellátás – l. még ellátás; 199, 205, 213, 262, 273, 360, 399, 410, 439, 503

pénz- és élelmiszer-támogatás – l. még támogatás; 532

pénz- és hitelhiány – l. még hiány; 177

pénzhiány – l. még hiány; 65, 66, 77, 94, 121, 334, 342, 343, 363, 401, 513

pénz- és lakbérsegély – l. még segély; 214, 520

pénzintézet – l. még intézet; 64, 168, 282, 341, 342, 350

pénzjutalom – l. még jutalom (jutalmazás); 141, 146, 335

pénzjuttatás – l. még juttatás; 202, 380

pénz lebélyegzése; 69, 369

pénzmennyiség (pénzösszeg) – l. még összeg; 69, 93, 128, 363, 369, 503

pénzromlás; 68, 368

pénzsegély – l. még segély; 204, 211, 398, 466

pénztárkészlet (pénztári készlet) – l. még készlet; 64, 341

pénztárvizsgálat – l. még vizsgálat; 23

pénzügy – l. még ügy; 5

pénzügyi alap; 67, 356

pénzügyi egyensúly; 77, 308, 315, 326, 333

pénzügyi forgalom – l. még forgalom; 295

pénzügyigazgató – l. még igazgató; 11, 43, 78, 301, 311, 335, 565

pénzügyigazgatóság – l. még igazgatóság; 14, 72, 402

pénzügyi helyzet; 64, 67, 68, 70, 166, 168, 255, 260, 265, 270, 282, 295, 356, 368, 384, 396, 528, 569

pénzügyi igazgatás (pénzügyi közigazgatás) – l. még igazgatás; 10, 69, 74, 78, 275, 336, 371, 538

pénzügyi immobilitás; 341

pénzügyi jelentés – l. még jelentés; 229

pénzügyi kormányzat – l. még kormány (kormányzat); 68, 70, 357, 372

pénzügyi nehézség – l. még pénzügyi probléma; 65, 180, 342, 416

pénzügyi osztály – l. még osztály; 72, 73, 240, 428, 432, 573

pénzügyi probléma – l. még pénzügyi nehézség; 66, 341, 343

pénzügyi tanácsnok – l. még tanácsos (tanácsnok); 67, 68, 70, 356, 357, 372

pénzügyi tárca – l. még Pénzügyminisztérium; 78, 336

pénzügyi teljesítmény – l. még teljesítmény; 67, 356

pénzügyi művelet; 357

pénzügyi váltság; 368

pénzügyminiszter – l. még miniszter; 10, 33, 78, 295, 336,

Pénzügyminisztérium – l. még minisztérium; 78, 335

pénzügyőri laktanya – l. még laktanya (laktanyák); 200, 361

pétisó – l. még só; 147, 534

Pfeiffer-párti szavazó; 43, 301

piac – l. még feketepiac, halhúspiac, halpiac, hetipiac, kispiac, tejpiac; 32, 118, 119, 143, 262, 263, 291, 457

piaci ár – l. még ár; 32

piaci áru – l. még áru; 103, 535

piaci ellenőrzés – l. még piacvizsgálat; 329

piaci gyűjtés – l. még gyűjtés; 203, 381

piaci irányár – l. még ár; 46, 323, 515

piacozó; 183, 441

piacvizsgálat (piaci ellenőrzés) – l. még vizsgálat; 129, 322, 329

pillér – l. még hídpillér; 61, 221, 538

pilótázott hídrész – l. még hídrész; 153, 384

pince – l. még kátránypince; 233, 462

pinceablak – l. még ablak; 459

pipere, háztartási kötél, rövidáru-kereskedés – l. még kereskedelem; 547

plakát; 58, 82, 438, 531

plakett; 85, 280, 482

plébániaépület – l. még épület; 188, 470

- plébániatemplom – l. még templom; 470
- plébános – l. még belvárosi plébános; 46, 321, 329, 337
- Polgári Demokrata Párt – l. még párt; 37, 46, 328, 355
- polgári fiúiskola – l. még iskola; 89, 233, 401
- polgári fogoly (foglyok); 360
- polgári gondozott – l. még gondozott; 209, 439
- polgári iskola – l. még iskola; 181, 188, 434, 469, 470
- polgári kaszinó – l. még egyesület; 82, 437
- polgári lakosság (polgárság) – l. még lakosság; 37, 340, 353, 355, 471
- polgári rendőrség – l. még rendőrség; 39, 219
- polgármester – l. még tisztviselő; 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 35, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 63, 67, 68, 69, 70, 71, 73, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 108, 110, 111, 113, 114, 115, 118, 119, 120, 121, 122, 124, 125, 129, 131, 134, 137, 139, 141, 143, 144, 145, 149, 150, 154, 158, 159, 160, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 170, 171, 173, 174, 175, 178, 179, 181, 184, 186, 191, 194, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 218, 220, 226, 230, 231, 235, 236, 240, 242, 243, 245, 246, 251, 252, 256, 260, 261, 264, 265, 266, 271, 277, 282, 283, 288, 289, 293, 294, 295, 296, 298, 300, 301, 307, 308, 309, 310, 311, 315, 318, 319, 320, 326, 327, 333, 334, 335, 336, 337, 339, 351, 354, 363, 373, 376, 407, 408, 414, 444, 451, 452, 479, 482, 495, 497, 515, 517, 529, 530, 531, 539, 540, 543, 545, 546, 548, 550, 551, 552, 555, 558, 560, 563, 564, 565, 568, 569, 570, 571, 572, 574, 575, 577, 578
- polgármester-helyettes – l. még helyettes polgármester; 7, 26, 27, 28, 33, 59, 531, 551, 554, 555
- polgármesteri állás – l. még állás; 7, 28, 30, 49, 50, 59, 349
- polgármesteri cím; 58
- polgármesteri értekezlet – l. még értekezlet; 55, 57, 308, 315, 517, 563, 577
- polgármesteri hivatal – l. még hivatal; 7, 11, 12, 39, 44, 47, 52, 62, 101, 220, 226, 230, 235, 240, 242, 246, 251, 256, 260, 265, 271, 277, 283, 288, 293, 294, 296, 298, 300, 310, 318, 319, 327, 333, 335, 337, 567, 570, 573, 574, 579
- polgármesteri intézkedés – l. még intézkedés; 12, 321
- polgármesteri jelentés (polgm. jelentés) – l. még jelentés; 12, 33, 34, 35, 41, 42, 43, 45, 48, 49, 50, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 70, 72, 74, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 83, 84, 85, 86, 87, 89, 90, 91, 92, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 102, 103, 107, 109, 112, 113, 119, 122, 124, 131, 133, 135, 137, 141, 142, 143, 144, 147, 148, 149, 152, 154, 157, 159, 161, 165, 170, 175, 176, 185, 189, 191, 196, 198, 199, 201, 208, 210, 212, 213, 214, 215, 218, 236, 240, 243, 246, 252, 256, 261, 264, 266, 271, 277, 283, 288, 296, 300, 332, 337, 366, 407, 413, 429, 435, 452, 479, 495, 496, 497, 498, 529, 539, 540, 571, 573,
- polgármesteri szék – l. még szék; 33, 49, 219, 339, 374, 552, 555
- polgármesteri tisztség – l. még tisztség; 10, 14, 32, 59
- polgárőrség; 339
- polgártárs – l. még honfitárs; 517
- politikai élet; 222, 226, 230, 236, 241, 243
- politikai helyzet; 246, 252, 257, 261, 266, 271, 277, 283, 288, 310, 568, 571, 575
- politikai művelődés – l. még művelődés; 44, 302, 311
- politikai párt – l. még párt; 34, 43, 49, 301, 310, 311, 320, 327, 328

- Pollák-féle bútorgyár – l. még gyár; 148, 387
- pontonhíd – l. még híd; 63, 179, 378
- porirtószer; 111, 422
- posta; 58, 492, 531, 564, 571
- postaépület – l. még épület; 66, 343
- postás – l. még kézbesítő; 514
- posztógyár – l. még gyár; 61, 148, 149, 151, 152, 155, 164, 166, 167, 172, 173, 183, 221, 275, 276, 281, 324, 347, 387, 404, 425, 441, 475, 512, 513
- posztógyári áram – l. még áram; 152, 348
- posztógyári hálózat – l. még hálózat; 151
- pótgázfűtés – l. még fűtés; 461
- pótlelet – l. még jelentés; 78, 146, 335, 337
- pótkocsi – l. még kocsi; 138, 139, 400, 410, 427, 473
- pótköltségvetés – l. még költségvetés; 76, 287, 495
- prevenzív intézkedés – l. még intézkedés; 106, 224
- prédikáció – l. még szentbeszéd; 42, 99, 272, 486
- program – l. még beruházási program, centenáris program, kormányprogram, műsor; 82, 84, 168, 257, 261, 353, 438, 491, 492, 493, 508, 578
- „*pro arte*” rend; 83, 446
- propaganda – l. még ellenpropaganda; 165, 305, 476, 496,
- propagandaelőadás – l. még előadás; 43, 143, 291, 297
- propagandatevékenység – l. még tevékenység; 497
- próbaömlés; 150, 336
- puskaműves – l. még iparos; 562
- pünkösöd – l. még ünnep (ünnepély, ünnepe); 151, 425
- püspöki kari körlevél – l. még körlevél (körlevelet); 45, 303, 312
- R**
- rabitzmennyezet – l. még mennyezet; 461
- Rädda Barnen – l. még külföldi segítség; 209, 439
- rajz – l. még tervrajz, vázrajz; 191, 196, 491, 525
- rajzeszköz; 233
- rajzszer; 233
- rakodó – l. még parti rakodó; 194, 523
- rakpart – l. még dunai rakpart, dunántúli rakpart; 193, 507
- rakpartrendezés; 507
- raktár – l. még bajai raktárak, gázgyári raktár, műhelyraktár; 171, 191, 194, 458, 463, 508, 510, 525
- rádió; 46, 48, 323, 329, 383, 514, 530
- ráfizetés – l. még fizetés; 170, 494
- rákszűrő vizsgálat – l. még vizsgálat; 130, 522
- rántott leves – l. még élelmiszer; 347
- rászoruló; 113, 126, 133, 134, 199, 202, 203, 206, 211, 213, 214, 215, 241, 380, 427, 466, 501, 503, 504, 532
- reform – l. még földbirtokreform, földreform; 90, 140, 419, 476
- reggeli – l. még étkezés; 200, 202, 209, 347, 362, 380, 381, 439
- rendbüntetés – l. még büntetés; 22, 26
- rendelet – l. még adópengő-rendelet, adórendelet, árvaszéki szabályrendelet, királyi rendelet, kormányelőírás, kormányhatósági rendelet, kormányrendelet (korm. rendelet), körendelet, közsegély-szabályrendelet, szabályrendelet, tejbeszolgáltatási rendelet; 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 18, 23, 25, 27, 30, 34, 35, 40, 50, 51, 53, 69, 70, 71, 78, 91, 96, 116, 126, 128, 131, 133, 136, 144, 157, 161, 167, 168, 200, 201, 203, 205, 220, 226, 230, 231, 236, 239, 240, 243, 246, 252, 255, 256, 257, 261, 266, 268, 271, 276, 277, 282, 283, 288, 292, 295, 296, 298, 300, 301, 304, 310, 313, 318, 320, 327, 336, 345, 349, 361, 363, 371, 372, 381, 382, 399, 402, 412, 417, 454, 501, 523, 538, 565, 567, 568, 570, 573, 574, 575, 578, 579
- rendelés – l. még anyagrendelés, betegrendelés, gyógyszerrendelés, közmegrendelés, megrendelés, szegénybeteg-rendelés; 126, 173, 273, 415, 492, 501, 502

- rendelő – l. még központi rendelő, orvosi rendelő, városi rendelő, zöldkeresztes rendelő; 116, 126, 454, 501
- rendes közgyűlés – l. még közgyűlés; 23, 29, 30, 33
- rendezett tanácsú város – l. még város; 5, 28
- rendezési terv – l. még terv; 187, 469
- rendészet – l. még élelmiszer-rendészet, közrendészet, tűzrendészet, városrendészet; 26
- rendészeti ellenőrzés – l. még ellenőrzés; 131, 522
- rendészeti hatóság – l. még hatóság; 555, 558
- rendkívüli közgyűlés – l. még közgyűlés; 6, 15, 18, 29, 31
- rendkívüli munka – l. még munka; 58, 518
- rendkívüli segély – l. még segély; 26, 201, 278, 363
- rendőr; 19, 514
- rendőrhatalom – l. még hatóság; 41, 266
- rendőri büntetőbíró; 129, 312, 322
- rendőri büntetőbírórság – l. még kihágási büntetőbírórság (kihágási bíróság); 299, 400
- rendőri büntetőügy – l. még ügy; 27
- rendőrkapitány – l. még kapitány; 22
- rendőrség – l. még államrendőrség, bajai kapitányság, mezőrendőrség, polgári rendőrség, rendőrhatalom, vörösrészeség; 60, 65, 342, 344, 350
- rendőrtiszt – l. még tiszt; 39, 219
- rendőrtisztviselő – l. még tisztviselő; 39, 219
- rendszer – l. még kartotékrendszer, kilépcsés bárcarendszer, öntözőcsatorna-rendszer, távvezetékrendszer; 14, 28, 39, 60, 157, 202, 239, 367, 369, 375, 380, 412, 436, 572
- rendzavarás; 50, 227, 339
- repülőgép; 367
- retortafaj; 170, 493
- revízió – l. még felülvizsgálat; 125, 290
- rémhír – l. még hír; 44, 69, 369
- rémhírterjesztés; 71, 396
- répabogár – l. még rovar; 147, 534
- részeseledés – l. még adórészeseledés; 70, 73, 75, 76, 225, 229, 234, 250, 259, 289, 293, 353, 371, 494, 495
- részletterv – l. még terv; 159, 165, 166, 167, 245, 251, 264, 270, 276
- rét; 227, 577
- révkapitánysági épület – l. még épület; 176, 234
- rézgálic – l. még anyag; 136, 138, 227, 345
- rézszuburkolat – l. még burkolat; 180, 433
- robotmunkás – l. még munkás; 200, 362
- rohammunka – l. még munka; 58, 151, 426, 471, 547
- romingatlan – l. még ingatlan; 32
- romlakás – l. még lakás; 9
- roncs – l. még hajóroncs, hídroncs, vasroncs; 106, 138, 153, 383, 400
- roncsoló torokgyulladás (roncsoló toroklob) – l. még betegség; 115, 453
- rongálás – l. még épületrongálás, tetőrongálás; 468, 489
- Roosz-féle ház – l. még ház; 160, 450
- rovar – l. még légy (legyek), répabogár, szúnyog; 139, 258
- rovarirtó szer (rovarirtó por) – l. még DDT-por; 116, 130, 454, 521
- rovarkár – l. még kár; 140, 263
- rozsa – l. még növény, őszi rozsa; 95, 97, 98, 139, 143, 223, 227, 258, 263, 286, 291, 305, 316, 323, 330, 397, 413, 432
- rozsvetés – l. még vetés; 297, 299, 318, 505
- Róna-féle szanatórium (Róna-szanatórium); 112, 431
- rózsa (rózsák) – l. még növény; 463
- röntgenvizsgálat – l. még vizsgálat; 104, 365
- röpgyűlés – l. még gyűlés; 44, 302, 311
- rövidáru – l. még áru; 541, 546
- rövidáru, bazár, kegytárgykereskedelem – l. még kereskedelem; 546
- rövidáru-kereskedelem – l. még kereskedelem; 551
- rövidáru-kereskedő – l. még kereskedő; 557, 561
- rövidáru-nagykereskedő – l. még kereskedő; 551

- rubeóla – l. még betegség; 114, 244, 247
- Rudnay Képzőművészeti Szabadakadémia (Rudnay Szabadakadémia) – l. még szabadakadémia; 80, 81, 82, 236, 408, 418, 437, 442
- Rudnay-kiállítás – l. még kiállítás; 47, 515
- Rudnay-művésztelep (Rudnay-telep) – l. még telep; 79, 80, 81, 82, 88, 184, 185, 188, 397, 418, 430, 437, 442, 450, 470, 518
- Rudnay-ünnepségek – l. még ünnep (ünnepély, ünnepség); 88, 518
- ruha (ruhák, ruhanemű, ruházat, ruházati cikkek) – l. még mellény; 40, 95, 157, 199, 209, 210, 211, 214, 231, 238, 244, 247, 253, 257, 347, 373, 399, 411, 446, 504, 520
- ruhaakció; 201, 363
- ruha- és cipőadomány – l. még adomány; 205, 399
- ruhakonfekcionáló üzem (Konfekcionáló Nemzeti Vállalat) – l. még üzem; 149, 306,
- ruha- és fejtetű – l. még ruhatetű; 126, 500
- ruhatetű – l. még ruha- és fejtetű; 105, 370
- rum – l. még ital; 551
- S**
- sajtó – l. még helyi sajtó; 246, 252
- sajtótörvény – l. még törvény; 23
- salakterítés (salakozás) – l. még terítés; 195, 197, 401, 415
- samottanyag – l. még anyag; 170, 493
- samott-téglák – l. még téglák; 167, 276
- sarabolás – l. még munka; 263, 534, 535
- Sas-akció; 113, 431
- scontró; 18
- sebészeti műtét – l. még műtét; 107, 379
- sebészeti műtő – l. még műtő; 461, 462
- segéd- és kezelőszemélyzet – l. még személyzet; 6, 8, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 23
- segédmunkás – l. még munkás; 325, 514
- segédszemélyzet – l. még személyzet; 21, 26
- segély – l. még államsegély (állami segély, állami segélyösszeg, állami segítség), beszerzési segély, cipő- és ruhasegély, gyorssegély, hadisegély, készpénzsegély, közsegély, lakbérsegély, lisztsegély, Nemzeti Segély, pénz- és lakbérsegély, pénzsegély, rendkívüli segély, természetbeni segély, tüzelőfa- és lisztsegély, UNRRA-segély; 20, 67, 68, 71, 113, 182, 205, 209, 212, 213, 289, 357, 399, 402, 431, 440, 446, 466, 503
- segélyezés – l. még hadisegélyezés, közsegélyezés, külső segélyezés; 199, 205, 211, 399
- serkés – l. még beteg; 130, 521
- sértés – l. még állat; 92, 101, 102, 206, 306, 324, 340, 423, 551
- sértésállomány; 138, 227
- sértéshús – l. még hús; 102, 324, 331, 504
- sértéshúsár – l. még ár; 47, 328
- sértésól – l. még ól; 537
- sértésvágás; 101, 292
- sértésvágási engedély – l. még engedély; 102, 504
- sértésvágási igazolvány – l. még igazolvány; 97, 398
- sértézsír – l. még zsír (zsiradékmenyi-ség); 103, 535
- sétány, sétányút (utak) – l. még út (utak); 35, 161, 164, 170, 197, 255, 475, 493, 536
- „Siess, adj, segíts” mozgalom – l. még mozgalom; 41, 207, 407, 424
- silózás – l. még munka; 141, 477
- Sió-zsilip – l. még zsilip; 186, 467
- sír – l. még szovjet katonai sírok; 41, 198, 436, 437, 538
- síremlék (síremlékmű) – l. még emlékmű; 196, 525
- sorház – l. még ház; 63, 241
- sóellátás – l. még ellátás; 95, 96, 97, 223, 382, 398
- sóhiány – l. még hiány; 94, 364

- sóínség; 95, 223
sósvízkészülék; 462
sószállítmány; 92
sörfogyasztási adó – l. még adó; 66, 343
sörfogyasztási adópótlék – l. még adópótlék; 443
sörkereskedés – l. még kereskedés; 541, 544
sötétkamra – l. még helyiség; 121, 124, 278, 486
Speyer-kölcson – l. még kölcson (kölcsondíj); 29
sporttelep – l. még telep; 42, 181, 225, 229, 266, 434, 491
sporttelep-használati díj; 225, 229
sportverseny – l. még verseny; 86, 482
statisztikai adat – l. még adat; 125, 127, 290, 451, 502
statisztikai bizottság – l. még bizottság; 17, 22
státus – l. még állás; 265, 425
státuslétszám – l. még létszám; 52, 241
státusrendezés; 51, 53, 72, 249, 428
státusrendezési terv – l. még terv; 397, 418
steersütés; 487
sterilizáló – l. még helyiség; 461, 464
sterilizátor – l. még berendezés; 462
sükösi paprikamalom – l. még malom (malmok); 170, 293
sütemény – l. még élelmiszer; 362
sütőipari termékkereskedő – l. még kereskedő; 555
sütőiparos (sütő) – l. még iparos; 97, 99, 100, 398, 487, 541, 542, 546, 553, 556, 561
sütőkemence – l. még kemence; 459
sváb (svábság) – l. még nép; 338
svájci vöröskereszt – l. még Vöröskereszt; 207, 423
svéd vöröskereszt – l. még Vöröskereszt; 207, 423
- SZ**
- szabadakadémia – l. még Jelky András Iparosképző Szabadakadémia, Rudnay Képzőművészeti Szabadakadémia (Rudnay Szabadakadémia); 47, 81, 82, 88, 418, 437, 438, 515, 518, 519
szabadegyetem; 81, 82, 437, 438
szabadegyetemi előadás – l. még előadás; 438
szabadkenyér – l. még kenyér; 504
szabad kereskedelem – l. még kereskedelem (kereskedelmi tevékenység); 93, 363
szabad királyi város – l. még város; 5
Szabadművelődési Felügyelőség – l. még Bajai Szabadművelődési Felügyelőség; 84, 85, 86, 252, 274, 438, 482, 494, 497
szabadtéri előadás – l. még előadás; 167, 169, 281, 491, 492
szabadságharc; 83, 84, 87, 163, 243, 244, 246, 252, 262, 263, 286, 288, 419, 436, 444, 445, 481, 498, 499
Szabadságharcos Szövetség; 43, 284
szabadsághős; 279, 280, 482, 498, 499
szabadságjog – l. még jog; 375
Szabad Szakszervezet – l. még szervezet; 134, 350, 426
szabályozási terv – l. még terv; 196, 525
szabályrendelet – l. még rendelet; 6, 7, 10, 14, 15, 16, 19, 21, 22, 24, 26, 27, 33, 118, 200, 361, 457
szakelőadó – l. még előadó; 17, 438
szakértő – l. még orvos szakértő; 164, 170, 293, 474
szakgondozás – l. még gondozás; 112, 114, 245, 431, 447
szaklátogatás; 104, 366
szakminiszter – l. még miniszter; 7, 24
szakmunkás – l. még munkás; 157, 234, 239, 345, 412
szakorvos – l. még orvos; 120, 126, 273, 501
szakszervezet – l. még szervezet; 31, 37, 86, 88, 134, 157, 201, 239, 350, 355, 363, 387, 412, 426, 482, 519
szakszervezeti székház – l. még ház; 88, 519
Szakszervezeti Tanács – l. még tanács; 42, 266

szaktisztviselő – l. még tisztviselő; 25, 338, 567

szaktisztviselői gárda; 5

szaküzlet – l. még üzlet; 559

szalagfűrészgép; 463

szalonna – l. még élelmiszer; 347, 362, 381

szamárköhögés (szamárhurut, szamárköhögési eset) – l. még betegség; 107, 113, 114, 115, 116, 119, 126, 129, 228, 241, 244, 247, 253, 267, 322, 329, 364, 446, 454, 500

szanálás; 422

szappanellátás – l. még ellátás; 100, 101, 292, 487

szappanfőző – l. még iparos; 542, 546

szarvasmarha – l. még állat, marha; 137, 138, 221, 227

szavazat; 48, 531, 549

szavazati jog – l. még jog; 6

szavazás – l. még titkos szavazás; 30

szavazókörizet – l. még körzet; 530

szállásvárosi iskola – l. még iskola; 89, 193, 401, 490, 508

szállítás – l. még betegszállítás, fertőző-beteg-szállítás, közellátási szállítás, kőszállítás, lisztszállítás, oszlopszállítás, szénszállítás (szénszállítmány), tejbeszállítás, termény- és üzemanyag-szállítás, üzemanyag-szállítás; 17, 94, 95, 138, 143, 186, 232, 255, 291, 372, 398, 400, 411, 440, 459, 467, 536

szállítási nehézség (szállítási probléma); 92, 122, 340, 484

számadat – l. még adat; 347, 357

számadás – l. még zár számadás; 25

számfejtés; 69, 70, 199, 360, 371

számonekérőszék – l. még szék; 21, 54, 56, 76, 307, 308, 315, 542

számonekérőszéki vizsgálat – l. még vizsgálat; 56, 332

számvevőség; 240, 577

számvevőségi főnök; 43, 68, 301, 311, 357, 566

szántás – l. még fogatszántás, őszi szántás, traktorszántás; 139, 144, 146, 305, 316, 323, 330, 410, 427, 576

szántási díj; 142, 286

szántási hitel – l. még hitel (hitelösszeg); 144, 291, 297

szántási kötelezettség; 144, 305, 316

szántási-vetési munka – l. még munka; 254

szántóföld – l. még föld; 61, 221

szántóterület – l. még terület; 137, 146, 330, 359

szárazság – l. még aszály; 140, 263

szárbehordás – l. még munka; 319, 324

szárnyépület – l. még épület; 117, 455

szárnyfal – l. még fal; 192, 507

szárvágás – l. még munka; 44, 145, 291, 299, 305, 311, 314

SZDP – l. még párt; 31

szegedi munkásbíróság; 145, 309, 317

szecskavágó; 139, 427

Szegedi Földmérési Felügyelőség; 187, 469

szegénybeteg (szegény sorsú beteg) – l. még beteg; 107, 116, 120, 214, 273, 304, 313, 329, 379, 484, 520

szegénybeteg-ellátás – l. még ellátás; 116, 122, 126, 322, 329, 454, 501, 521

szegénybeteg-kataszter; 125, 129, 290, 322

szegénybeteg-rendelés – l. még rendelés; 107, 379

szegénygondozás – l. még gondozás; 198, 200, 211, 347, 361, 466

szegénygondozó hivatal – l. még hivatal; 202, 380

szegénygondozó nővér; 200, 361

szegénygondozott – l. még gondozott; 209, 213, 267, 439, 503

szegény iskolás – l. még gyermek; 209, 211, 214, 244, 247, 253, 257, 446, 520

szegényházi tag; 200

szegényügyi alap (szegényalap); 225

szegényügyi és népjóléti igazgatás – l. még igazgatás; 466

szegényügyi igazgatás – l. még igazgatás; 202, 380

szekérfuvarozó; 556

szekrény – l. még éjjeliszekrény, faliszekrény; 190, 464, 490

- szekunder hálózat – l. még hálózat; 168, 169, 170, 293, 491, 492
- személy- és vagyonbiztonság; 340
- személygépkocsi – l. még kocsi; 180, 383
- személyi kultusz; 350
- személyzet – l. még irodai személyzet, kezelő- és szolgaszemélyzet, kezelőszemélyzet, műszaki személyzet, orvosi személyzet, segéd- és kezelőszemélyzet, segédpszemélyzet, szolgaszemélyzet, végrehajtó személyzet; 53, 78, 93, 153, 158, 165, 174, 176, 235, 249, 336, 341, 385, 420, 435, 466, 527
- személyzethiány – l. még hiány; 158, 435
- személyzeti fizetés – l. még fizetés; 108, 406
- személyzeti lakás – l. még lakás; 276, 462, 464, 466, 525
- személyzeti szoba (szobák) – l. még szoba; 466
- szemészeti osztály (szemészet) – l. még osztály; 106, 121, 124, 276, 278, 380, 486
- szemétfuvarozás (szemétfuvarozás) – l. még fuvar (fuvarozás); 409
- szemleplótdíj; 225
- szemüveg; 215, 532
- szentbeszéd – l. még prédikáció; 337
- szentistváni gyermekotthon (szentistváni napközi gyermekotthon, szentistváni napközi otthon) – l. még gyermekotthon; 362, 446
- szentistváni hálózat – l. még hálózat; 162, 435, 472
- szentistváni iskola – l. még iskola; 89, 401, 434, 469, 489, 507
- Szent István nap – l. még ünnep; 169, 493
- szentjánosi hálózat – l. még hálózat; 162, 472
- szentjánosi iskola – l. még iskola; 89, 176, 402
- szentjánosi óvoda – l. még óvoda; 178, 181, 188, 410, 434, 469
- szennyvíz – l. még víz; 180, 416, 461, 463
- szennyvízcsatorna – l. még csatorna; 179, 416
- szennyvízelvezetés; 118, 457
- szerb csapat – l. még csapat; 29
- szerb megszállás; 28, 29
- szerelési anyag – l. még anyag; 465
- szerelő – l. még autószerelő (autószerelő és javító), villanszerelő, vízvezetékszerelő; 497
- szerelőgárda; 165, 457
- szeretetház – l. még ház; 57, 198, 200, 202, 203, 204, 205, 206, 208, 211, 213, 214, 223, 228, 233, 242, 244, 247, 251, 253, 256, 262, 267, 272, 278, 284, 289, 346, 347, 361, 380, 398, 399, 411, 422, 423, 432, 434, 439, 446, 466, 483, 503, 517, 520, 532
- szeretetházi ápoló (szeretetházi tag) – l. még ápoló; 206, 209, 257
- szeretetházi gondozás – l. még gondozás; 206
- szerszám – l. még kéziszerszám; 473
- szervezet – l. még helyi szervezet, közegészségügyi szervezet, közigazgatási szervezet, önkormányzati szervezet, Szabad Szakszervezet, szakszervezet, tömegszervezet, utcamegbízott szervezet; 13, 34, 106, 253, 254, 339, 381, 423, 502, 576
- szerződés – l. még békeszerződés, bérleti szerződés, kollektív szerződés, kompenzációs szerződés, magtermelési szerződés, tanoncszerződés, termelési szerződés; 142, 198, 488, 537
- szerződtetett orvos – l. még orvos; 213
- szeszadó – l. még adó; 66, 343
- szeszésital – l. még ital; 551
- szeszésital-forgalmi illeték – l. még illeték; 225, 229
- szeszésital-ügynökség; 549
- szeszfogyasztási adópótlék – l. még adópótlék; 443
- szeszgyár – l. még gyár; 134, 1354, 136, 139, 143, 147, 148, 149, 175, 196, 198, 324, 358, 386, 387, 427, 505, 525, 527, 528, 537
- szezonmunka – l. még munka; 306

- szék – l. még polgármesteri szék, számonkérészék, szószék, tisztújító szék; 259
- székesfehérvári gázgyár – l. még gyár; 174, 526
- székesfehérvári gázszívó – l. még berendezés; 175, 538
- Székesfehérvári Légszeszgyár – l. még gyár; 175, 538
- székesfőváros – l. még város; 83, 156, 243, 304, 313, 405, 445, 568, 570, 574, 575
- székház – l. még közüzemi székház, közművek székháza, üzemi székház, vármegyei székház (vármegyeháza), városi székház; 113, 116, 127, 181, 183, 184, 189, 242, 434, 442, 454, 471, 502, 519
- székhely – l. még hely; 563
- szén – l. még hazai szén (szenek), karvini szén (karvini gázszen), külföldi szén, magyar szén (szenek), pécsi szén, szénpor; 97, 156, 385, 398, 405
- szénár – l. még ár; 250
- szénáremelés; 161, 250
- szénhiány – l. még hiány; 93, 134, 153, 156, 358, 385, 386, 405,
- szénkészlet – l. még készlet; 156, 405
- szénkiutalás – l. még kiutalás; 156, 405
- szénpor – l. még szén; 462
- szénrakomány; 385
- szénsav; 195, 524
- szénszállítás (szénszállítmány) – l. még szállítás; 97, 154, 385, 462, 464
- szénszükséglet – l. még szükséglet; 159, 245, 250
- széntartalék – l. még tartalék; 154, 385
- szérum; 346
- Sziebert börgyár – l. még gyár; 163, 473
- szifon – l. még cső, szívócső; 465
- szigetelő; 162, 163, 472, 473
- szigetelőcsere – l. még csere; 472
- szikvízfogyasztási adó – l. még adó; 225, 229
- szikvízkészítő – l. még iparos; 557
- szintezési munka (munkák, szintezés) – l. még munka; 181, 187, 469
- szivattyú – l. még bűvárszivattyú; 462, 463
- szivattyúház – l. még ház; 463
- szivattyútelep – l. még telep; 463
- szíjgyártó – l. még iparos; 559
- színtársulat; 84, 262
- szív- és érbetegség – l. még betegség; 103, 364
- szívóberendezés – l. még berendezés; 538
- szívócső – l. még cső, szifon; 462
- szoba – l. még fürdőszoba, manzard, személyzeti szoba (szobák), szülőszoba; 46, 89, 95, 131, 158, 328, 373, 412, 442, 519, 523
- szobafestő – l. még iparos; 541, 549, 553, 556, 559, 561, 562
- szobor (szobrot); 85, 280, 482, 560
- szobrász (szobrász- és éremművész); 85, 280, 482, 499
- Szociáldemokrata Párt – l. még párt; 30, 37, 355
- szociális előadó – l. még előadó; 199, 360
- szociális és közbiztonsági alap; 65, 67, 342, 356
- szociális felügyelő; 13, 210, 247, 253, 363
- szociális gondozás (szociális gondoskodás) – l. még gondozás; 99, 201, 272, 363, 379, 486
- szociális igazgatás – l. még igazgatás; 198, 205, 206, 242, 244, 272, 278, 284, 289, 360, 410, 422, 431, 438, 446, 503, 520, 532
- szociális intézmény – l. még intézmény; 64, 206, 241, 284, 422
- szociális kiadás – l. még kiadás; 160, 450
- szociális konyha – l. még konyha; 111, 198, 200, 203, 205, 206, 207, 208, 209, 211, 212, 213, 214, 242, 244, 247, 253, 257, 262, 267, 272, 278, 284, 289, 347, 361, 362, 371, 381, 382, 399, 410, 411, 422, 424, 432, 439, 446, 466, 483, 496, 501, 503, 520, 533
- szociális költségvetés – l. még költségvetés; 208, 432

- szociális probléma (problémák); 127, 502
- szociális szakszolgálat – l. még szolgálat (szolgálattétel); 119, 253, 255, 257, 262, 267, 458, 575
- szociális támogatás – l. még támogatás; 202
- szociális tevékenység – l. még tevékenység; 223, 228
- szociális ügyosztály – l. még ügyosztály; 198, 199, 201, 203, 212, 347, 363, 382
- szociálpolitikai tanács – l. még tanács; 201, 363
- szolgaszemélyzet – l. még személyzet; 19, 25
- szolgálat (szolgálattétel) – l. még állat-egészségügyi szolgálat, biztonsági szolgálat, egészségügyi szolgálat, egészségvédelmi szolgálat, hadifogoly-szolgálat, hatósági orvosi szolgálat, kölcsönszolgálat, közegészségügyi szolgálat, közérdekű hírszolgálat, közművelődési szolgálat, közszolgálat, mentőszolgálat (mentők), népegészségügyi szolgálat, Országos Mentőszolgálat, orvosi szolgálat, szociális szakszolgálat, tisztiorvosi szolgálat, tűzoltói-mentői szolgálat, vasúti ügyeletes szolgálat, városi mentőszolgálat, Zöldkeresztes Egészségvédelmi Szolgálat; 25, 31, 50, 51, 55, 58, 104, 117, 116, 130, 121, 130, 132, 174, 188, 203, 220, 237, 241, 256, 272, 273, 274, 279, 308, 336, 354, 366, 382, 408, 455, 470, 482, 527, 531, 566
- szolgáltatás – l. még áramszolgáltatás, beszolgáltatás (beszolgáltatási kötelezettség), ellenszolgáltatás, gázszolgáltatás, kiegészítő áramszolgáltatás, kukorica-beszolgáltatás, tejbeszolgáltatás, városi közszolgáltatás, villany- és vízszolgáltatás, vízszolgáltatás; 10, 72, 74, 116, 159, 239, 428, 443, 478, 574
- szoptatós anyák; 95, 96, 223, 382
- szovjet csapat (szovjet erő) – l. még csapat; 30, 37, 49, 218, 355
- szovjet festőművészet – l. még művészet; 519
- szovjet hadsereg – l. még hadsereg; 47, 65, 338, 342
- szovjet hatóság – l. még hatóság; 200, 361
- szovjet katonai sírok – l. még sír; 41, 436
- szovjet katonák (szovjet katonaság) – l. még katona (katonák); 38, 39, 219
- szovjet képzőművészeti kiállítás – l. még kiállítás; 519
- szovjet kultúrnap – l. még kultúrnap; 519
- szovjet parancsnokság (szovjet katonai parancsnokság) – l. még városparancsnokság; 38, 219
- szovjet tánc, ének- és zenekultúra – l. még kultúra; 89, 519
- szovjet városparancsnok – l. még városparancsnok; 38, 49
- szószék – l. még szék; 42, 46, 47, 99, 272, 322, 328, 329, 486
- szószösbükköny – l. még növény, takarmány; 146, 305, 316, 594
- szövetkezet – l. még Bajai Földműves-szövetkezet (Bajai Földműves-szövetkezet), Bajai Hajózási és Kereskedelmi Szövetkezet, „Bácska” szövetkezet, Duna-Tisza közí Gazdák Tejszövetkezete, földbérlo-szövetkezet, földműves-szövetkezet (földműves-szövetkezet), Hajózási és Kereskedelmi Szövetkezet (Baja), kisipari szövetkezet, Magtermesztő Magyar Gazdák Szövetkezete, Öngéltelmező Hitelszövetkezet (Baja), Villanyszerelő Szövetkezet (Baja); 63, 145, 314
- Szövetséges Ellenőrző Bizottság – l. még bizottság; 153, 176, 228, 350, 384
- szövöttáru-kereskedés – l. még kereskedés; 541, 549, 561
- szövött és rövidáru kereskedő – l. még kereskedő; 557

- szövöttáru-kereskedő – l. még kereskedő; 553, 556, 562
- szövött-dívatáru-kereskedő – l. még kereskedő; 562
- szövött-kötöttáru-kereskedés – l. még kereskedés; 549, 551, 561
- szövött-kötött-rövidáru-kereskedés – l. még kereskedés; 549
- szövött, rövidáru-kereskedés – l. még kereskedés; 541, 551
- szövött, rövidáru-kereskedő – l. még kereskedő; 559
- szövött-, zsák-, ponyva-, fonáláru-kereskedés – l. még kereskedés; 544
- szövödmény (szövödményes eset); 122, 484, 521, 532
- szövőgyár – l. még gyár; 306, 325
- szőlő – l. még gyümölcs, növény; 139, 140, 227, 231, 254, 258, 263, 576
- szőlőbetakarítás – l. még betakarítás; 302
- szőlőgazdaság – l. még gazdaság; 141, 268
- szőlőművelés; 145, 321
- szőlősgazda – l. még gazda; 145
- szőlőtermelés – l. még termelés; 321
- szőlőtermés – l. még termés; 136, 138, 345
- szőnyeg; 553
- sztrájk – l. még tömegmegmozdulás; 32
- szúnyog – l. még rovar; 111, 112, 116, 119, 120, 121, 122, 132, 267, 273, 279, 285, 422, 430, 454, 484, 532
- szúnyogirtás; 124, 284
- szúnyogtenyészhely – l. még hely; 267, 422
- szúnyogtenyésző-telep – l. még telep; 284
- szükséghid – l. még híd; 151, 426
- szükséglet – bútorszükséglet, élelmiszer-szükséglet, fogatszükséglet, igaerő-szükséglet, kenyérszükséglet, szén-szükséglet, tejperszükséglet, tüzelőanyag-szükséglet, városi szükséglet, zsiradék-szükséglet; 9, 64, 67, 79, 93, 94, 98, 100, 101, 175, 180, 289, 341, 356, 357, 363, 371, 372, 383, 385, 401, 415, 417, 427, 428, 461, 528, 529, 577
- szükségpénz – l. még pénz; 295
- születés; 123, 224, 359, 360, 399, 485
- születési arányszám – l. még arányszám; 370, 399, 400
- szülészeti épület – l. még épület; 464
- szülészeti osztály (szülőosztály) – l. még osztály; 130, 521
- szülésznő – l. még nő; 248, 253, 576
- szülésznői ellátás (szülésznői ellátottság) – l. még ellátás; 116, 455, 484
- szülésznői kerület – l. még kerület; 116, 455
- szülő; 44, 90, 91, 92, 207, 208, 285, 302, 311, 419, 420, 423, 438
- szülői értekezlet – l. még értekezlet; 44, 92, 302, 311, 483
- szülőház – l. még ház; 83, 84, 85, 244, 262, 279, 445, 481
- szülő nő – l. még nő; 130, 521
- szülőszoba – l. még szoba; 464
- szülőváros – l. még város; 85, 87, 280, 351, 482, 499
- szüneteltetett ipar – l. még ipar; 542, 547, 549, 551, 553, 556, 559, 561
- szüret – l. még betakarítás; 66, 76, 77, 143, 286, 289, 291, 293, 334, 343, 513
- szücs – l. még iparos; 544, 545, 561
- szűrőréteg – l. még kokszzűrőréteg; 463
- szűrővizsgálat – l. még vizsgálat; 104, 115, 117, 124, 130, 257, 258, 284, 366, 456, 522

T

- tagfelülvizsgálat – l. még vizsgálat; 45, 46, 320, 328
- taglétszám – l. még létszám; 86, 285
- takarékosság; 44, 71, 130, 172, 173, 302, 383, 402, 511, 521, 526
- takarékpénztár – l. még pénztár; 81, 168, 189, 191, 282, 419, 471, 491
- takarmány – l. még bíbor here, lucerna, szöszbükköny, takarmányrépa, vörös here, zab, zabosbükköny, zabos-lucerna; 139, 258, 263, 286, 477
- takarmányhiány – l. még hiány; 95, 372
- takarmánykeverék – l. még őszi takarmánykeverék; 146, 330

- takarmánynövény – l. még növény; 146, 330
- takarmányozás (takarmányellátás); 142, 287, 324, 577
- takarmányoptálás; 141
- takarmányrépa – l. még növény, takarmány; 139, 140, 142, 148, 291, 535
- takarmányrépa-vetés – l. még vetés; 258
- takarmányvetőmag – l. még vetőmag; 140, 476
- takaró – l. még nagytakaró, térdtakaró; 109, 117, 232 237, 409, 456
- talajmunka (munkák, talaj-előkészítés) – l. még munka; 142, 280, 286
- tanács – l. még földbirtokrendező tanács, Földrendező Tanács, községtanács, Megyei Földrendező Tanács, Megyei Tanács, minisztertanács, Művészeti Tanács, orvosi tanács, Szakszervezeti Tanács, szociálpolitikai tanács, tizenegyes tanács (11-es tanács), városi tanács; 15, 27, 36, 65, 222, 338, 524
- tanácsadó – l. még anya- és csecsemővédelmi tanácsadó, zöldkeresztes tanácsadó (zöldkeresztes tanácsadó-helyiség); 8, 104, 366
- tanácsadás – l. még anya- és csecsemővédelmi tanácsadás, anyavédelmi tanácsadás, gyermektanácsadás, orvosi tanácsadás, terhes tanácsadás, zöldkeresztes tanácsadás; 117, 126, 127, 132, 455, 501, 533
- tanácsközségülés (tanácsközségi ülés) – l. még közgyűlés; 27, 28
- tanácsos (tanácsnok, tanácsstag) – l. még főtanácsos, kamarai tanácsos, miniszteri tanácsos (miniszteri osztálytanácsos), műszaki tanácsos, pénzügyi tanácsnok, városi tanácsnok; 7, 22, 23, 24, 26, 51, 58, 198, 236, 298, 300, 319, 347, 408, 531, 543, 545
- tanácsstörvény – l. még törvény; 10
- tanácsülés – l. még városi tanácsülés; 19, 28, 54, 307, 332
- tanár – l. még hittanár, nevelő, tanítóképző intézeti tanár, zenetanár, zongoratanárnő; 514
- tanári és tanítói kar (tanári kar); 90, 419
- tanfelügyelő; 91, 268
- tanfolyam – l. még alsó és középfokú tanfolyam, ápolónői tanfolyam, gyakorlati tanfolyam, maláriatanfolyam, népegészségőri tanfolyam (népegészségőr-tanfolyam, népegészségügyi tanfolyam), nyári tanfolyam, téli gazdasági tanfolyam, továbbképző tanfolyam; 81, 119, 127, 128, 304, 313, 411, 437, 457
- tanintézet – l. még iskola, intézet; 17, 20, 189, 470, 471, 525
- tanítási munka – l. még munka; 419
- tanító – l. még állami tanító, nevelő; 21, 128, 303, 312, 514
- tanítóképző – l. még iskola; 184, 442
- tanítóképző intézeti tanár – l. még tanár; 91, 268
- tanítónő – l. még nő, nevelő; 21
- tankcsapda (tankcsapdák); 61, 62, 221, 377
- tankerületi főigazgató – l. még igazgató; 91, 268
- tankönyv – l. még könyv; 92, 208, 211, 253, 257, 432, 483
- tankönyvakiadás; 251
- tanköteles – l. még gyermek; 20, 90, 91, 92, 211, 419, 420
- tanonciskola – l. még iskola; 81, 188, 194, 418, 470, 509
- tanoncszerződés – l. még szerződés; 542
- tanterem (tantermek) – l. még terem; 89, 90, 181, 188, 419, 434, 470
- tantímadó – l. még adó; 74, 478
- tanulmánymunka – l. még munka; 437
- tanuló – l. még gimnáziumi tanuló; 82, 91, 111, 132, 420, 422, 424, 437, 533
- tanulóifjúság – l. még ifjúság; 112, 116, 422, 454
- tanügy – l. még ügy; 419
- tanügyi hatóság – l. még hatóság; 91, 420
- tanya – l. még épület; 44, 302
- tanyai iskola – l. még iskola; 525
- tanyaközpont – l. még központ; 127, 502
- tarlóhántás – l. még munka; 280
- tartalék – l. még széntartalék; 79, 174, 526, 538

- tartalék gőzkazán – l. még kazán; 175, 538
- tartalékoszlop – l. még oszlop; 153, 384
- tartalékszivó; 175, 538
- tartaléktrafó – l. még feszültségváltó, trafó, transzformátor; 224
- tartalékvilágítás – l. még világítás; 464
- tartósitás – l. még munka; 212, 213, 284, 483
- tatarozási munka (munkák, tatarozás) – l. még munka; 90, 105, 175, 176, 188, 189, 190, 191, 193, 196, 208, 224, 234, 401, 416, 419, 432, 434, 441, 442, 443, 456, 462, 468, 483, 490, 491, 508, 525, 537
- tavaszi árpa – l. még árpa; 147, 263, 528
- tavaszi kalászosok – l. még kalászos gabona (kalászosok); 258
- tavaszi kapások; 227
- tavaszi vetés – l. még vetés; 147, 231, 258, 263, 316, 400, 534
- tábla (táblák) – l. még emléktábla, iskolatábla (táblák), márványtábla; 190, 490
- táblás gazdálkodás – l. még gazdálkodás; 145, 146, 306, 331
- tábor – l. még bajai fogolytábor; 222, 586
- tálalóasztal – l. még asztal; 459
- támogatás – l. még anyagi támogatás, állami támogatás, élelmiszer-támogatás, kormánytámogatás (kormányhatósági támogatás), kölcsöntámogatás, külföldi támogatás, pénzbeli támogatás, pénz- és élelmiszer-támogatás, szociális támogatás, városi támogatás; 29, 37, 42, 67, 69, 80, 83, 89, 90, 99, 107, 113, 141, 157, 172, 201, 202, 204, 207, 208, 214, 224, 236, 265, 272, 301, 311, 350, 352, 353, 355, 356, 362, 369, 376, 379, 381, 387, 397, 408, 419, 421, 423, 424, 431, 432, 477, 478, 486, 496, 512, 519, 520
- támogatási alap; 71, 402
- támoszlop – l. még oszlop; 472
- tápszer – l. még élelmiszer; 207, 423
- tárcaközi miniszteri bizottság (tárcaközi bizottság) – l. még bizottság; 55, 143, 326, 505
- tárgy – l. még berendezés (berendezési tárgy), cseretárgy, felszerelési tárgy, műtárgy, vagyontárgy; 6, 8, 9, 10, 17, 21, 24, 35, 39, 43, 46, 56, 83, 108, 157, 238, 243, 264, 275, 291, 297, 300, 301, 307, 310, 315, 320, 322, 327, 332, 334, 344, 366, 404, 411, 432, 445, 484, 563, 568, 570, 573, 574, 575, 577
- tárgyalás – l. még béketárgyalás, kulturális tárgyalás, versenytárgyalás; 8, 44, 51, 67, 71, 76, 78, 80, 81, 105, 108, 143, 149, 153, 163, 167, 171, 199, 207, 251, 260, 276, 293, 302, 303, 306, 311, 334, 335, 356, 361, 370, 384, 397, 402, 406, 410, 418, 424, 430, 473, 495, 505, 513
- társadalmi akció; 80, 418
- társadalmi átalakulás – l. még társadalmi változás; 355
- társadalmi egyesület – l. még egyesület; 205, 262, 399
- társadalmi élet; 80, 222, 227, 397
- társadalmi helyzet; 210, 247, 252, 257, 261, 266, 272, 278, 284, 288, 311, 448, 569, 571, 578
- társadalmi megmozdulás; 509, 569
- társadalmi munka – l. még munka; 194
- társadalmi szerv(ek); 127, 247, 253, 255, 257, 267, 355, 502, 569, 575
- társadalmi változás – l. még társadalmi átalakulás; 355
- társas cég – l. még cég; 562
- társtörvényhatóság – l. még hatóság; 497
- társulati és tantiemadó – l. még adó; 74, 478
- távbeszélő-berendezés – l. még berendezés; 336, 492
- távbeszélő-megbeszélés – l. még megbeszélés; 322
- távbeszélő-összeköttetés; 492,
- távbeszélővonal – l. még telefonvonal; 287
- távirat – l. még irat; 39, 368
- távvezeték – l. még alsónyék–bajai távvezeték, baja–kalocsai távvezeték, baja–komlói távvezeték, bátaszék–bajai távvezeték, komló–bajai táv-

vezeték, városi távvezeték, villamos távvezeték (villamos vezeték), villanyvezeték; 61, 150, 151, 153, 154, 161, 162, 169, 170, 173, 221, 222, 228, 287, 293, 383, 384, 403, 404, 425, 426, 471, 472, 492, 510, 511, 512, 526
 távvezetéki oszlopocserék – l. még oszlopocseré (oszlopocserélés); 165, 264
 távvezetékrendszer – l. még rendszer; 155, 404
 távvezetékszakasz – l. még vezetékszakasz; 61, 151, 166, 221, 276, 425
 tbc – l. még betegség; 119, 241, 267
 tbc-szűrővizsgálat (tbc-szűrés) – l. még vizsgálat; 111, 115, 257
 teherautó – l. még autó; 178, 410
 teherautó-pótkocsi – l. még kocsi; 410
 teherforgalom – l. még forgalom; 416
 tehergépkocsi – l. még kocsi; 96, 171, 293, 382, 411, 424, 425, 473
 tehéntartó gazda (gazdák) – l. még gazda; 95, 100, 372, 488
 tej (tejmennyiség) – l. még pasztörizált tej; 93, 94, 95, 96, 100, 118, 129, 223, 322, 363, 364, 372, 382, 457
 tejakció – l. még UNICEF-tejakció; 123, 214, 485, 520
 tejárusító – l. még kereskedő; 118, 457
 tejbeszállítás – l. még szállítás; 372
 tejbeszolgáltatás – l. még szolgáltatás; 95, 100, 223, 400, 488
 tejbeszolgáltatási rendelet – l. még rendelet; 96, 382
 tejellátás – l. még ellátás; 94, 95, 100, 204, 212, 272, 364, 372, 399, 483, 487, 488
 tejjegy; 100, 487, 488
 tejfelhozatal; 204, 399
 tejföl (tejfel) – l. még élelmiszer; 129, 322
 tejkonyha – l. még konyha; 204, 224
 tejpiac – l. még piac; 109, 409
 tejpor – l. még élelmiszer; 212, 483
 tejporjuttatás – l. még juttatás; 278
 tejporszükséglet – l. még szükséglet; 214, 520
 tejtermelés – l. még termelés; 93, 145, 305, 314, 341
 tejtermék – l. még termék; 118, 119, 131, 262, 322, 457, 522, 547
 tejtermékáru-, gyümölcs-, bor-, sörkereskedés – l. még kereskedés; 544
 Telcs-gyűjtemény – l. még gyűjtemény; 89, 519
 telefonállomás – l. még állomás; 206, 411
 telefonberendezés – l. még berendezés; 154, 403
 telefonvezeték – l. még vezeték; 169, 492
 telefonvédő-szerelés; 168, 492
 telefonvonal – l. még távbeszélővonal; 162, 293, 472
 telekkönyvezés; 135, 141, 248, 477, 576
 telekkönyvi átírás; 211, 262, 466, 483
 telekkönyvi biztosítás – l. még biztosítás; 74, 478
 telep – l. még áramfejlesztő telep, bajai művésztelep, bajai telep, cigánytelep, csaptelep, csónaktelep, derítőtelep, erőműtelep (erőtelep), fűdő- és csónaktelep, fekália-trágyatelep (fekált-rágyatelep), fürdőtelep, gazdasági telep, gyártelep, gyepmesteri telep, ipartelep, komlói bányatelep, komlói erőműtelep, lakótelep, méntelep, művésztelep, nyugdíjtelep, olajcseretelep, pécsi energiatelep (pécsi erőműtelep), pécsi telep, Rudnay-művésztelep (Rudnay-telep), sporttelep, szivattyútelep, szünyogtenyésző-telep, városi gazdasági telep, vásártelep, vízi sporttelep; 80, 168, 404, 418, 430, 519
 telepes; 474
 telepes ház – l. még ház; 169, 493
 telephely – l. még hely; 168
 telepítés – l. még kitelepítés; 25
 telepítési osztály – l. még osztály; 201, 363
 település – l. még község; 5, 35, 36
 teljesítmény – l. még munkateljesítmény, pénzügyi teljesítmény, transzformátorteljesítmény; 73, 121, 158, 160, 162, 172, 173, 254, 278, 356, 450, 451, 458, 466, 477, 512, 513, 523

- teljesítménynövelés (teljesítménynövekedés, teljesítménytöbblet); 173, 472, 512, 513
- temető – l. még orosz katonai temető (orosz hősi temető); 489
- templom – l. még plébániatemplom; 46, 323, 329
- tengely – l. még kocsi; 171, 293
- tengeri – l. még kukorica; 97, 98, 227, 291, 297, 314, 397, 413, 535
- tengeriliszt – l. még liszt; 96, 228
- tengeriszár – l. még kukoricaszár; 144, 291, 297, 299, 309, 317, 319, 321
- tengeritörés – l. még munka; 145, 305, 314
- tenyészállat – l. még állat; 141, 324, 330, 477
- tenyészbika – l. még bika; 137, 221, 358, 386, 426
- tenyészhely – l. még hely; 111, 116, 119, 422, 454
- tenyészkan – l. még állat; 137, 221, 386, 426
- terem – l. még előadóterem, iskolaterem, kiállítási terem, kórterem, közgyűlési terem, műterem, olvasóterem (olvasóterem), tanterem (tanterem); 83, 248, 286, 480
- terhes tanácsadás – l. még tanácsadás; 130, 522
- terítés – l. még salakterítés, újraterítés; 180, 191, 433, 488, 505, 536
- termelés – l. még dohánytermelés, faki-termelés, gáztermelés, kokszttermelés, magtermelés, mezőgazdasági termelés, minőségi termelés, szőlőtermelés, tejtermelés, többtermelés; 68, 107, 134, 140, 148, 156, 170, 358, 368, 379, 386, 387, 405, 476
- termelési bizottság – l. még bizottság; 136, 137, 138, 345, 358, 405, 576
- termelési és versenybizottság – l. még bizottság; 263, 280
- termelési szerződés – l. még szerződés; 140, 147, 476, 528
- termelési terv (termelési ütemterv) – l. még terv; 147, 164, 475
- termelési verseny – l. még verseny; 140, 141, 142, 258, 280, 477
- termelőmunka – l. még munka; 137, 359, 388
- termelvény – l. még termesztmény (termesztvény); 165, 380, 423, 476
- termesztmény (termesztvény) – l. még konyhakerti termesztvény, termelvény; 202, 206
- termék – l. még mezőgazdasági termék, tejtermék; 8
- termény – l. még kalászos termény, mezőgazdasági termény; 137, 138, 142, 143, 221, 291, 400, 488, 576
- terményár – l. még ár; 142, 143, 286, 291
- termény- és üzemanyag-szállítás – l. még szállítás; 138, 400
- terményfelesleg; 143
- termés – l. még bortermés, szőlőtermés; 42, 75, 96, 99, 102, 142, 143, 202, 223, 227, 263, 272, 275, 286, 291, 303, 345, 350, 380, 429, 432, 486, 488, 504
- terméseredmény; 139, 258
- terméskilátás; 141, 268
- terméskő – l. még kő (kőanyag); 186, 467
- terméskőburkolat – l. még burkolat; 197, 464, 536
- természetbeni juttatás – l. még juttatás; 157, 239, 412
- természetbeni munka (természetbeni közmunka) – l. még munka; 225, 229
- természetbeni segély – l. még segély; 206, 423
- terület – l. még áramfogyasztási terület, áramszolgáltatási terület, belterület, erdőterület, földterület, hadműveleti terület, haszonbérleti terület, közterület, külterület, megművelendő terület, megművelt terület, szántóterület, városi terület, vetésterület; 8, 11, 17, 20, 22, 38, 39, 43, 91, 97, 105, 112, 121, 132, 133, 134, 135, 139, 142, 144, 145, 146, 147, 151, 171, 172, 174, 177, 179, 186, 189, 190, 192, 193, 202, 210,

- 219, 223, 258, 274, 279, 284, 289, 291, 292, 297, 299, 303, 305, 308, 309, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 319, 322, 323, 330, 331, 338, 344, 346, 360, 370, 375, 380, 386, 401, 420, 425, 426, 430, 432, 433, 447, 463, 465, 467, 469, 488, 489, 507, 510, 511, 525, 528, 532, 560, 564, 568, 576
- területi hírek – I. még hír; 222
- terv – I. még beruházási terv, felvételi terv, fűtési terv, hároméves részlet-terv, hároméves terv (3 éves terv), házhelyosztási terv, kormányterv, költségvetési tervezet, kútfúrás terv, mezőgazdasági ütemterv, munkaterv, öt éves terv, rendezési terv, részletterv, státuszrendezési terv, szabályozási terv, termelési terv (termelési ütemterv), utcavezetési terv, újjáépítési terv, útpépítési terv, ütemterv, vastalanító terv, városfejlesztési terv, városi munkaterv, városi ütemterv, városrendezési terv (városrendezési cél), vázlatterv, villamosítási terv; 74, 88, 89, 111, 142, 149, 153, 157, 168, 171, 190, 191, 193, 195, 197, 198, 231, 237, 239, 241, 243, 245, 251, 265, 270, 275, 282, 306, 326, 333, 349, 372, 383, 384, 385, 388, 403, 405, 412, 422, 430, 440, 445, 450, 463, 469, 480, 488, 490, 491, 495, 496, 507, 509, 510, 518, 519, 524, 525, 537, 566
- tervév – I. még év; 128, 160, 162, 165, 191, 211, 262, 269, 450, 451, 466, 472, 473, 474, 475, 476, 491, 503
- tervhitel – I. még hitel (hitelösszeg); 128, 160, 170, 270, 450, 458, 494, 503
- Tervhivatal – I. még hivatal; 78, 150, 159, 163, 167, 185, 198, 245, 251, 260, 276, 281, 335, 444, 449, 473, 537
- tervrajz – I. még rajz; 161, 255
- testi pótjegy; 99, 487
- testület – I. még Baja és Vidéke Ipartestület, ipartestület, képviselőtestület, megyei képviselőtestület, önkormányzati testület; 7, 12, 49
- tetőfedő – I. még iparos; 424, 556, 559
- tetőjavítás (tetőfedés javítása) – I. még javítás; 490
- tetőrongálás – I. még rongálás; 61, 221
- tetves – I. még beteg; 130, 521
- tetvesség – I. még betegség; 110, 421
- tetvességi vizsgálat – I. még vizsgálat; 115, 130, 253, 521
- tetvetlenítés – I. még munka; 110, 113, 115, 241, 253, 421
- tevékenység – I. még árdragító tevékenység, építési tevékenység, gazdasági tevékenység, hordári tevékenység, kereskedelmi tevékenység, közérdekű tevékenység, magasépítési tevékenység, magánépítési tevékenység, párttevékenység, propagandatevékenység, szociális tevékenység; 11, 71, 94, 107, 123, 145, 148, 177, 203, 234, 235, 285, 291, 297, 329, 369, 379, 382, 396, 428, 433, 569
- textiláru-nagykereskedő – I. még kereskedő; 562
- textil-, divat-, rövidáru-kereskedés – I. még kereskedés; 551
- textilügynök – I. még kereskedő; 551
- textília (textiliák); 109, 237, 409
- tégla – I. még égetett tégla, hatsarkos tégla, járdatégla, samott-téglák, válaszfaltégla; 182, 185, 440, 449, 460, 464, 551
- téglaburkolat – I. még burkolat; 464
- téglakerítés – I. még kerítés; 89, 402
- téli gazdasági iskola – I. még iskola; 196, 525
- téli gazdasági tanfolyam – I. még tanfolyam; 141, 477
- téli kikötő – I. még kereskedelmi és téli kikötő; 78, 135, 149, 150, 182, 186, 325, 332, 335, 433, 440, 468
- tér (terek) – I. még főtér, lőtér; 43, 61, 166, 179, 180, 195, 197, 221, 270, 284, 304, 313, 415, 433, 470, 490, 524, 536, 537
- térdfutató – I. még takaró; 209, 244, 446
- térítés – I. még lakásadó-térítés, mérsékelt térítés; 202, 203, 213, 223, 228, 381, 503

térkép – I. még alaptérkép, belterületi térkép, főterkép, körzeti térkép, külterületi térképszelvény; 181, 187, 191, 192, 196, 434, 469, 491, 507, 524

térképszelvény – I. még kerületi térképszelvény; 187, 469

tiszai árvíz – I. még árvíz (árvizek); 53, 249

tiszt – I. még adótiszt, gárdaőrnagy, közéletmezési tiszt, rendőrtiszt; 383, 425

tiszthelyettes; 383

tiszti eskü – I. még eskü; 28

tiszti főorvos – I. még orvos; 7, 26, 104, 123, 125, 126, 201, 290, 300, 313, 362, 363, 366, 485, 500

tiszti főorvosi hivatal – I. még hivatal; 110, 113, 121, 125, 279, 290, 420

tiszti főügyész – I. még főügyész; 7, 21, 26, 29

tisztikar – I. még tisztviselői kar (tisztviselőkar), választott tisztikar; 19, 159

tisztiorvos – I. még orvos; 123, 125, 290, 304, 313, 485, 579

tisztiorvosi hivatal – I. még hivatal; 109, 237, 285, 408, 409

tisztiorvosi szolgálat – I. még szolgálat; 107, 123, 378

tisztügyész; 22

tisztítási munka – I. még munka; 165, 190, 212, 265, 489

tisztség – I. még polgármesteri tisztség; 27, 28

tisztújító szék – I. még szék; 21

tisztviselő (tisztviselőgárda) – I. még adminisztratív tisztviselő, alispán, állami tisztviselő, államtitkár, árvaszéki tisztviselő, főispán, főlevéltárnok, főmérnök, főszámvevő, kezelőtisztviselő, közigazgatási tisztviselő, köztisztviselő, magántisztviselő, polgármester, rendőrtisztviselő, szaktisztviselő, útmester, ügyosztályvezető, városi szolga (városi szolgák), városi tisztviselő; 5, 7, 8, 9, 10, 12, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 32, 49, 51, 52, 54, 64, 72, 77, 78, 138, 210, 218, 227, 237, 241, 259, 307, 308, 315, 326, 332, 336, 338, 339, 341, 350, 408, 417, 428, 430, 437, 530, 547, 563, 564, 565, 566, 569, 571

tisztviselői fizetés – I. még fizetés; 66, 343

tisztviselői kar (tisztviselőkar) – I. még tisztikar; 30, 52, 57, 58, 245, 351, 437, 518

tisztviselői létszám – I. még létszám; 52, 53, 57, 241, 249, 254, 417, 517

titkos szavazás – I. még szavazás; 30

tizenegyes tanács (11-es tanács) – I. még tanács; 339

tífusz (typhus) – I. még betegség; 103, 105, 106, 109, 110, 113, 115, 122, 124, 224, 237, 241, 257, 284, 346, 370, 378, 409, 420, 421, 453, 483, 484

tífuszjárvány – I. még járvány (járványos betegség); 107, 110, 346, 379, 421

tífuszszezon; 122, 484

tízórai – I. még étkezés; 209, 439, 520

tízórai akció (10 órai akció); 213, 214, 520

tojás – I. még ételiszter; 347, 362, 381

tojáskereskedés – I. még kereskedés; 549

toldaléképítés – I. még építés; 441

toldaléképítkezés – I. még építkezés; 270, 471

toll- és használtruha-kereskedés – I. még kereskedés; 558

toroköblítő; 465

továbbképző tanfolyam – I. még tanfolyam; 121, 279

Tóth Kálmán-emlékünnepe – I. még ünnep (ünnepe, ünnepe); 86, 286

Tóth Kálmán Kaszinó – I. még egyesület; 82, 438

Tóth Kálmán Népi Kollégium (Tóth Kálmán Kollégium) – I. még kollégium; 82, 188, 438, 470

többletkínálat – I. még kínálat; 101, 306

többletköltség – I. még költség; 155, 404

többletmunka – I. még munka; 210, 448

többermelés – I. még termelés; 258, 476

tök – I. még ételiszter, növény; 147, 534

töltés – I. még árvédelmi töltés, dunai védtöltés, védtöltés; 156, 177, 186, 401, 405, 468

- töltéshiány – l. még hiány; 180, 433
- töltéskorona – l. még korona; 62, 377
- tömeg – l. még vagyontömeg; 46, 47, 68, 69, 70, 84, 86, 89, 105, 134, 253, 284, 323, 345, 359, 368, 370, 371, 444, 445, 482, 503, 516, 519, 561
- tömegellátás – l. még ellátás; 202, 380
- tömegmegmozdulás – l. még tüntetés, sztrájk; 45, 321
- tömegszervezet – l. még szervezet; 32, 458,
- tömítőanyag – l. még anyag; 465
- törlési kérvény – l. még kérvény; 66, 343
- törökországi napló; 83, 243, 445
- törvény – l. még erdőtörvény, halászati törvény, közegészségügyi törvény, népfelkelési törvény, sajtótörvény, tanácstörvény; 5, 6, 7, 10, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 116, 117, 118, 123, 352, 454, 456, 457
- törvényhatóság – l. még hatóság; 8, 9, 10, 15, 16, 17, 20, 23, 24, 25, 26, 76, 77, 79, 287, 315, 326, 332, 333, 351, 418, 497, 515, 518, 563, 564, 565
- törvényhatósági bizottság (th. biz., th. bizottság) – l. még bizottság; 6, 8, 29, 30, 31, 32, 33, 39, 41, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 57, 58, 59, 60, 62, 67, 68, 70, 72, 73, 76, 77, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 87, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 96, 97, 98, 99, 102, 103, 105, 106, 109, 110, 112, 113, 115, 122, 125, 129, 131, 133, 134, 135, 137, 164, 181, 187, 193, 201, 249, 259, 262, 264, 275, 287, 289, 293, 301, 307, 311, 315, 337, 349, 351, 354, 356, 363, 366, 368, 369, 373, 376, 387, 388, 396, 407, 413, 414, 418, 419, 429, 435, 436, 437, 444, 451, 452, 453, 469, 474, 478, 479, 494, 495, 497, 498, 510, 515, 516, 517, 529, 531, 540, 552, 555
- törvényhatósági bizottsági ülés (törvényhatósági közgyűlés) – l. még közgyűlés; 6, 7, 17, 50, 287, 349, 510, 551
- törvényhatósági bizottsági tag (th. biz. tag); 44, 48, 56, 301, 302, 311, 332, 516
- törvényhatósági előadó – l. még előadó; 201, 363
- törvényhatósági értekezlet – l. még értekezlet; 11, 565
- törvényhatósági jogú város (thj. város) – l. még város; 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 33, 34, 53, 54, 55, 79, 91, 218, 220, 226, 230, 236, 237, 239, 240, 243, 245, 246, 249, 252, 258, 261, 266, 268, 271, 277, 283, 288, 295, 296, 298, 301, 308, 310, 313, 318, 320, 327, 334, 336, 408, 418, 433, 451, 502, 529, 552, 554, 558, 563, 565, 566, 577, 578
- törvényhatósági nyugdíjalap – l. még nyugdíjalap; 22
- törvényhatósági útalap; 226, 578
- törvényhatósági úthálózat – l. még hálózat; 192
- törvényjavaslat – l. még javaslat; 39, 40, 368
- törzs- és mutatólap – l. még törzslap; 211
- törzslap – l. még törzs- és mutatólap; 211, 253, 257
- tőke – l. még mobil tőke; 157, 160, 406, 450, 576
- tözege; 150, 336
- trafó – l. még feszültségváltó, tartaléktarafó, transzformátor; 224, 472
- trafóállomás – l. még állomás; 472
- trafókörczet – l. még körzet; 491
- tragacsforgalom – l. még forgalom; 182, 441
- traktor – l. még városi traktor; 139, 142, 144, 145, 286, 291, 305, 309, 316, 317, 400, 427, 576
- traktorállomás – l. még állomás; 86, 142, 286, 482
- traktorhiány – l. még hiány; 345
- traktorszántás – l. még szántás; 142, 146, 286, 297, 299, 305, 316, 318, 323, 330
- traktorüzemanyag – l. még anyag; 280
- traktorüzemanyag-hiány – l. még hiány; 139, 254

- transzformátor – l. még feszültség szabályozó (feszültségváltó), trafó, tartaléktrafó; 152, 162, 163, 166, 167, 169, 173, 224, 270, 281, 426, 463, 472, 474, 492, 493, 510, 511, 512
- transzformátorállomás – l. még állomás; 158, 162, 163, 166, 170, 172, 269, 270, 275, 293, 435, 472, 473, 492, 511
- transzformátorház – l. még ház; 171, 293
- transzformátorteljesítmény – l. még teljesítmény; 173
- tuberkulózis – l. még betegség; 103, 107, 113, 114, 115, 117, 244, 258, 446, 456
- tudományos és szépirodalom; 87, 499
- tudós; 82, 438
- tulajdon – l. még köztulajdon, magántulajdon; 135, 137, 139, 211, 358, 432, 433, 511, 526, 537
- tulajdonjog – l. még jog; 135, 197, 427
- tulajdonos – l. még földtulajdonos, háztulajdonos, kocsitulajdonos, lótulajdonos; 93, 341
- turbina (turbinák) – l. még gőzturbina; 159, 443
- túlóra (túlórázás, túlóráztatás); 73, 159, 173, 177, 235, 245, 251, 432, 526
- tüdőbaj – l. még betegség; 107, 379
- tüdőbeteg – l. még beteg; 127, 501
- Tüdőbeteg-gondozó Intézet (tüdőbeteg-gondozó, tüdőgondozó intézet) – l. még intézet; 104, 107, 111, 114, 117, 123, 127, 245, 365, 379, 447, 456, 485
- tüdőbetegkórház – l. még kórház; 439
- tüdőbetegosztály – l. még osztály; 108, 109, 232, 406
- tüdőbeteg-pavilon – l. még pavilon; 115, 259
- tüdőbeteg-szanatórium (tüdőbeteg otthon); 117, 206, 207, 208, 423, 432, 456
- tüdőépület – l. még épület; 270, 460, 463, 466
- tüdő- és nemibeteg-gondozó intézetek – l. még intézet; 110, 112, 131, 273, 420, 431, 522, 533
- tüdőgümőkór – l. még betegség; 422
- tüdőosztály – l. még osztály; 106, 232, 276, 380
- tüntetés – l. még tömegmegmozdulás; 40, 50, 71, 230, 396, 397
- Türr István emlékmű (Türr-emlékmű) – l. még emlékmű; 85, 166, 185, 188, 191, 269, 279, 449, 470, 481, 490
- Türr István laktanya – l. még laktanya; 196, 525
- tüzelőanyag – l. még anyag; 97, 202, 206, 371, 398
- tüzelőanyag-beszerzés – l. még beszerzés; 157, 238, 411
- tüzelőanyag-ellátás – l. még ellátás; 102, 504
- tüzelőanyag-ellátási nehézség; 201, 370
- tüzelőanyag-kereskedő – l. még kereskedő; 551, 556
- tüzelőanyag-készlet – l. még készlet; 341
- tüzelőanyag-megtakarítás – l. még megtakarítás; 411
- tüzelőanyag-szükséglet – l. még szükséglet; 93, 98, 239, 413
- tüzelőfa – l. még fa; 213, 503
- tüzelőfa- és lisztsegély – l. még segély; 213, 503
- tűzbiztosítás – l. még biztosítás; 234
- tűzhely – l. még asztaltűzhely; 465
- tűzifa – l. még fa; 211, 214, 466, 520
- tűzijáték; 85, 279, 481
- tűzoltó – l. még városi tűzoltó; 19, 51, 237, 348, 383, 408, 424, 514
- tűzoltóautó – l. még autó; 348
- tűzoltógépkocsi – l. még kocsi; 424
- tűzoltói-mentői szolgálat – l. még szolgálat (szolgálattevél); 238, 411
- tűzoltóság – l. még városi tűzoltóság; 53, 96, 238, 249, 382, 383, 411, 424, 425, 573
- tűzrendészeti ügy – l. még ügy; 27
- tűzvész (tűz); 16, 425, 444

U

- uborka – l. még ételkészlet, növény; 147, 534

UFOSZ; 45, 320

UNICEF-adomány – l. még adomány;
212, 272

UNICEF-tejakió – l. még külföldi se-
gélyakió; 212, 262

UNRRA-segély – l. még segély; 109,
204, 205, 207, 232, 399, 410, 423,

Uránia mozi (Uránia mozgófényképszín-
ház); 86, 286

uszály – l. még hajó; 61, 63, 153, 171, 221,
293, 384

uszályhíd – l. még híd; 63, 151, 153, 378,
384, 425

utalványos; 200, 362

utalványozási jog – l. még jog; 8, 9, 65,
342

utasítás – l. még főispáni utasítás, mi-
niszteri utasítás, végrehajtási utasít-
ás; 7, 9, 24, 26, 57, 91, 195, 205, 254,
268, 272, 313, 322, 334, 336, 338,
399, 486, 518, 524, 572

utásponton – l. még híd; 416

utca (utcák) – l. még közvetlen utca
(utcák); 35, 61, 62, 88, 116, 118, 119,
126, 129, 137, 141, 150, 152, 153, 163,
165, 166, 168, 169, 171, 172, 176, 177,
179, 180, 182, 183, 185, 186, 187, 188,
189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196,
197, 204, 206, 221, 233, 262, 264,
265, 269, 293, 294, 313, 322, 336,
358, 377, 383, 384, 398, 401, 410, 411,
415, 416, 423, 427, 433, 441, 449, 454,
457, 463, 464, 467, 468, 469, 470,
473, 474, 477, 489, 490, 491, 492,
493, 500, 506, 508, 509, 510, 511,
519, 524, 525, 536, 537, 539

utcaburkolat – l. még burkolat; 377

utcafásítás – l. még fásítás; 139, 141, 400,
427

utcai világítás – l. még világítás; 152

utcamegíztott szervezet – l. még szerve-
zet; 387

utcaseprő – l. még alkalmazott; 176, 233

utcavezetési terv – l. még terv; 190, 489

utókezelés – l. még kezelés; 107, 379

uzsonna (ozsonna) – l. még étkezés; 202,
213, 380, 503

Ú

újbirtokos – l. még kisbirtokos; 135, 248,
576

újjazda – l. még gazda; 73, 142, 144,
264, 280, 292, 298, 478

újjáépítés – l. még nemzeti újjáépítés;
31, 42, 60, 61, 62, 63, 105, 106, 107,
149, 151, 164, 166, 180, 220, 221, 222,
241, 265, 269, 275, 276, 324, 354,
376, 377, 378, 383, 387, 397, 414, 417,
420, 422, 425, 451, 453, 474, 478, 479,
480, 492, 510, 511, 572, 576

újjáépítési alap; 229

újjáépítési terv – l. még terv; 169, 492

újjáépítő munka – l. még munka; 107,
225, 229, 379, 387, 424, 530

új kenyér ünnep – l. még ünnep (ünne-
pély, ünnepség); 86, 482

újoncozási ügy – l. még ügy; 21

új pénz – l. még pénz; 70, 71, 177, 396

újraoltás – l. még oltás; 126, 501

újraerítés – l. még terítés; 179, 415

út (utak) – l. még állathajtó út, fásított
út (utak), főközlekedési út, kocsitűt,
közút (közutak), kópálya, külső út
(utak), makadámút, sétányút (utak),
vízi út (vízi utak); 10, 37, 62, 93, 96,
153, 164, 167, 177, 178, 179, 180, 181,
184, 185, 186, 189, 191, 194, 195, 196,
197, 198, 238, 306, 316, 324, 326,
341, 354, 377, 401, 409, 410, 415, 433,
438, 440, 448, 449, 467, 468, 489,
506, 524, 529, 536, 537, 539,

útburkolat – l. még burkolat; 191, 192,
403, 506, 507

útburkolás – l. még munka; 176, 228

útburkoló anyag – l. még anyag; 62, 377

útépítés – l. még építés; 167, 191, 192,
194, 197, 232, 281, 309, 324, 326,
467, 492, 506, 536, 578

útépítési költség – l. még költség; 192,
506

útépítési munka – l. még munka; 176,
195, 524

útépítési terv – l. még terv; 192, 506

úthenger; 196, 536

- útjavítás – l. még javítás; 175, 194, 523
 útkövezés – l. még kövezés; 190, 489
 útmester – l. még mester, tisztviselő; 176, 232, 233
 útőr – l. még alkalmazott; 176, 232, 315, 401
 úttörnapszám – l. még napszám; 176, 232
 úttrendezési munka – l. még munka; 197, 536
 útszakasz – l. még csanád-monostori útszakasz; 10, 168, 179, 180, 181, 184, 195, 197, 409, 415, 439, 491, 523, 536
 úttörő (úttörőgyermek) – l. még gyermek; 44, 302
 úttörőmozgalom – l. még mozgalom; 44, 302
 útvonal (útvonalhálózat, úthálózat) – l. még hálózat; 181, 182, 184, 187, 190, 192, 434, 440, 448, 469, 489, 507
- Ü**
- üdülés (üdültetés); 468
 üdülőiskola – l. még iskola; 112, 117, 181, 188, 206, 209, 211, 212, 244, 267, 272, 423, 431, 434, 439, 446, 456, 466, 470
 üdülőváros – l. még város; 111, 422
 ügy – l. még adóügy, állampolgársági ügy, fegyelmi ügy, gazdasági ügy, holttanyilvánítási ügy, iparügy, közegészségügyi ügy, közigazgatási ügy, kulturális ügy, népjóléti ügy, pénzügy, rendőri büntetőügy, tanügy, tűzrendészeti ügy, újoncozási ügy, városi pénzügy; 9, 18, 19, 20, 58, 80, 81, 119, 150, 157, 167, 178, 189, 194, 238, 239, 282, 311, 315, 326, 332, 357, 379, 397, 410, 412, 430, 439, 496, 509, 512, 531
 ügycsoport – l. még csoport; 7
 ügydarab – l. még darab (db); 17, 21, 234, 447, 514
 ügy- és könyvvitel; 174, 527
 ügyészség; 100, 488
 ügyforgalom – l. még forgalom; 114
 ügyirat – l. még irat; 74, 478
 ügykezelés – l. még kezelés; 174, 527, 566
 ügyosztály – l. még adóügyosztály (adóügyi osztály), főjegyzői és közjogi ügyosztály, főjegyzői ügyosztály, gazdasági ügyosztály, közellátási ügyosztály, kulturális ügyosztály, műszaki ügyosztály, népjóléti ügyosztály (népjóléti osztály), szociális ügyosztály, városi adóügyosztály; 58, 199, 201, 300, 307, 362, 363, 466, 518, 530, 579
 ügyosztályvezető – l. még tisztviselő; 300, 567, 579
 ügyvéd; 30, 49, 514
 ügyviteli és pénzkézelési vizsgálat – l. még vizsgálat; 566
 ünnep (ünnepély, ünnepség) – l. még aratóünnepély, centenárium (centenárius ünnepség), fogadalomtételi ünnepély, Mária-napok (Mária ünnep), Mészáros-émlékünnepély, pünkösöd, Rudnay-ünnepségek, Szent István nap, Tóth Kálmán-émlékünnepély, új kenyér ünnep, városi ünnepély; 41, 42, 43, 47, 58, 84, 85, 86, 88, 97, 164, 173, 211, 223, 243, 252, 261, 266, 280, 284, 289, 337, 398, 407, 436, 445, 466, 475, 481, 482, 491, 499, 516, 518, 526, 531
 ünnepi közgyűlés – l. még közgyűlés; 84, 262
 üst – l. még gőzfőzőüst (gőzüst); 459, 464
 ütemterv – l. még terv; 143, 147, 297, 299, 305, 316, 318, 323, 326, 333, 505, 528, 560
 üvegbura; 164, 170, 475, 493
 üvegesmunka (üvegezés) – l. még munka; 89, 327, 402, 459, 509
 üvegház – l. még ház; 463
 üveghiány – l. még hiány; 183, 442
 üzem – l. még állami üzem, erőmű, gáz- és villamos üzem, gázgyári üzem, gázüzem (gázmű), gépjárató üzem, ipari üzem, kisipari üzem, közüzem, kukoricaszárító üzem, pesti üzem, ruhakonfekcionáló üzem, vá-

- rosi üzemek, villamosmú, villamos üzem, zsíregyenlősítő üzem, zsírtermelő üzem; 118, 123, 134, 143, 148, 155, 158, 161, 164, 166, 167, 168, 169, 171, 173, 205, 225, 245, 251, 255, 259, 260, 265, 270, 282, 287, 294, 324, 325, 332, 365, 387, 399, 426, 435, 449, 456, 457, 474, 485, 493, 505, 511, 526, 537, 576
- üzemanyag – l. még anyag; 95, 136, 142, 145, 286, 300, 309, 317, 319, 345, 576
- üzemanyag-ellátás – l. még ellátás; 62, 94, 142, 286, 372, 377, 415
- üzemanyaghiány – l. még hiány; 95, 136, 280, 292, 298, 345
- üzemanyag-kiutalás – l. még kiutalás; 150, 331
- üzemanyag-szállítás – l. még szállítás; 138, 400
- üzemáthelyezés; 551
- üzemfenntartási munka – l. még munka; 250
- üzemi alkalmazott – l. még alkalmazott; 165, 265, 276, 473
- üzemi bizottság – l. még bizottság; 168, 282
- üzemi épület – l. még épület; 60, 370, 509
- üzemi év – l. még év; 173, 526
- üzemi helyiség – l. még helyiség; 458
- üzemi illetményszabályzat – l. még illetményszabályzat; 159, 160, 245, 250
- üzemi kerékpár; 473
- üzemi konyha – l. még konyha; 118, 456
- üzemi székház – l. még székház; 162, 443, 473
- üzemi telefonvezeték – l. még vezeték; 169
- üzemnap; 165, 475
- üzemszünet; 155, 166, 276, 403
- üzemvizsgálat – l. még vizsgálat; 118, 457
- üzemzavar; 155, 167, 281, 403, 510
- üzlet – l. még bolt, fodrásüzlet, kocsüzlet, szaküzlet, zsibárusüzlet; 118, 148, 191, 204, 327, 365, 386, 398, 457, 490
- üzletáthelyezés; 542, 545, 547, 549, 553, 556, 558, 561
- üzlet- és üzemvizsgálat – l. még vizsgálat; 118, 457

V

- vacsora – l. még étkezés; 199, 200, 209, 347, 362, 381, 439
- vadászat; 19
- vadászati jegy; 19
- vadászati jog – l. még jog; 25
- vadászszerencsétlenség; 48, 516
- vason – l. még kocsi; 98, 136, 152, 155, 340, 347, 358, 404, 428, 536, 537
- vagyon (vagyon tömeg) – l. még német vagyon; 29, 53, 283, 358
- vagyonadó – l. még adó; 76, 77, 287, 334, 513
- vagyonátruházási illeték – l. még illeték; 66, 343
- vagyondézsma; 74, 478
- vagyoncenzus; 125, 290
- vagyon- és anyagkezelés – l. még kezelés; 174, 527
- vagyonszaporulati dézsma; 74, 478
- vagyon tárgy – l. még tárgy; 50, 227
- vagyon tömeg – l. még tömeg; 133, 357
- vakolatjavítás – l. még javítás; 462
- Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium – l. még minisztérium; 20
- vas (vasanyag) – l. még betonvas, ócska-vas; 151, 153, 195, 384, 426, 524
- vasablak – l. még ablak; 461
- vasajtó – l. még ajtó; 459
- vasbeton – l. még beton; 183, 190, 441, 489
- vasbetoncsatorna – l. még csatorna; 506
- vasbetonlemez – l. még vaslemez; 461
- vasbetonmedence – l. még medence; 194, 509
- vasbetonmervítő; 192, 507
- vascső – l. még cső; 460
- vas- és fémáru-nagykereskedés – l. még kereskedés; 546

- vaskúti laktanya (Vaskúti úti laktanya) –
 I. még laktanya; 125, 149, 184, 185,
 290, 306, 442, 449
- vaskúti vámház – I. még ház; 196
- vaslábsín – I. még combsín; 462
- vaslemez – I. még vasbetonlemez; 460,
 465
- vasoszlop – I. még oszlop; 153, 384
- vasroncs – I. még roncs; 153, 384
- vasszerkezet; 171, 294
- vastalanító berendezés – I. még berende-
 zés; 195, 524
- vastalanító terv – I. még terv; 195, 524
- vastartalom; 195, 524
- vasút (vasutak) – I. még iparvasút; 182,
 197, 384, 440, 536
- vasútállomás – I. még állomás; 167, 169,
 180, 189, 191, 281, 433, 489, 492,
 506
- vasúti csomópont; 60, 354
- vasúti fuvar – I. még fuvar (fuvarozás);
 232
- vasúti híd – I. még híd; 63, 397, 416, 434
- vasúti kocsí – I. még kocsí; 148, 387
- vasúti pontonhíd – I. még híd; 179
- vasúti ügyeletes szolgálat – I. még szol-
 gálat; 203, 381, 382
- vattakiöntő; 465
- VÁB; 194, 509
- vágott állat – I. még állat; 8
- vágóhelyiség – I. még helyiség; 464
- vágóhíd – I. még közvágóhíd; 183, 188,
 441, 470
- vágóhídi díj (vágási díj); 443
- válaszfal – I. még fal; 410, 459, 464
- válaszfaltégla – I. még téglá; 460
- választás – I. még országgyűlési képví-
 selőválasztás; 6, 7, 21, 30, 48, 49, 52,
 210, 218, 430, 447, 530, 531, 539
- választási brigád (választási munkabri-
 gád) – I. még brigád; 57, 518
- választott tisztikar – I. még tisztikar; 67,
 356
- választói névjegyzék – I. még névjegy-
 zék; 57, 58, 518, 547
- vállalat – I. még állami vállalat, bérkocsi-
 vállalat, hirdetővállalat, iparvállalat,
 Körting Budapesti Nemzeti Vállalat
 (Körting Cég Nemzeti Vállalat), Kő-
 bányaipari Nemzeti Vállalat, Nemz-
 eti Vállalat (N. V.); 34, 157, 239, 309,
 411, 412, 576
- vállalkozás (vállalatba adás) – I. még
 kereskedelmi vállalkozás; 111, 112,
 186, 194, 195, 196, 197, 240, 421,
 431, 467, 490, 496, 506, 509, 524,
 525, 536, 537
- vállalkozó – I. még építési vállalkozó
 (épít. vállalkozó), helyi vállalkozó;
 190, 460
- vám; 24, 25, 536, 537
- vámház – I. még ház; 193, 196, 233, 415,
 508
- vámkártalanítás; 68, 357
- vándoripar-engedély – I. még engedély;
 400, 542, 551, 557
- vármegye – I. még megye; 33, 36, 38, 39,
 49, 54, 67, 81, 83, 98, 104, 119, 140,
 146, 161, 218, 219, 244, 251, 258, 274,
 295, 313, 335, 357, 366, 418, 419, 427,
 428, 430, 445, 451, 458, 476, 511, 564,
 565, 566, 578
- vármegyeháza (vármegyeház) – I. még
 ház, székház; 47, 66, 79, 109, 110,
 112, 237, 343, 408, 420, 431, 515,
 528
- vármegyei kultúrnapok – I. még kultúr-
 nap; 83, 244, 445
- Vármegyék és Városok Országos Mentő-
 egyesülete – I. még egyesület; 106,
 111, 383, 421
- vármegyei székház (vármegyeháza) – I.
 még ház, székház; 113, 244, 446
- város – I. még főváros, megyei város,
 mezőváros, rendezett tanácsú város,
 szabad királyi város, székesfőváros,
 szülőváros, törvényhatósági jogú
 város (thj. város), üdülőváros, vidéki
 város; 5, 6, 7, 8, 11, 12, 15, 16, 21, 22,
 24, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35,
 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 47,
 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57,
 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67,
 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77,
 78, 79, 80, 81, 83, 84, 85, 86, 87, 88,
 89, 90, 91, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99,

100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107,
 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116,
 117, 118, 119, 120, 121, 123, 124, 125,
 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134,
 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142,
 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150,
 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158,
 159, 160, 161, 163, 164, 165, 168, 169,
 170, 172, 175, 176, 177, 178, 179, 180,
 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188,
 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196,
 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203,
 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210,
 211, 212, 213, 214, 215, 218, 219, 220,
 221, 222, 225, 226, 227, 228, 229,
 230, 231, 235, 236, 237, 238, 239,
 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246,
 247, 248, 249, 250, 251, 252, 254,
 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261,
 262, 263, 264, 265, 266, 268, 269,
 270, 271, 272, 273, 274, 277, 278,
 279, 283, 284, 285, 288, 289, 291,
 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298,
 299, 300, 301, 303, 304, 305, 307,
 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315,
 316, 317, 318, 319, 320, 322, 323, 324,
 326, 327, 329, 330, 333, 334, 335, 336,
 337, 338, 339, 341, 342, 343, 344, 345,
 346, 347, 348, 349, 350, 351, 353, 354,
 355, 356, 357, 358, 360, 361, 362, 363,
 364, 366, 368, 370, 371, 372, 373,
 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381,
 382, 383, 386, 387, 388, 397, 398,
 399, 400, 402, 403, 405, 407, 408,
 409, 411, 413, 414, 415, 416, 418, 419,
 420, 421, 422, 424, 425, 426, 427,
 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435,
 433, 437, 439, 443, 444, 445, 446,
 447, 449, 450, 451, 452, 453, 454,
 455, 456, 457, 458, 461, 466, 468,
 469, 471, 473, 474, 476, 477, 478, 479,
 480, 481, 482, 483, 487, 488, 490,
 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497,
 498, 499, 500, 501, 502, 503, 505,
 507, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515,
 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 524,
 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533,
 538, 540, 542, 543, 545, 546, 547,
 548, 550, 552, 554, 555, 558, 559,
 560, 563, 564, 565, 566, 567, 568,
 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577,
 578, 579
 városfejlesztési terv – l. még terv; 182,
 410, 440
 városgazda; 5
 városgazdaság – l. még gazdaság; 147,
 410, 426, 534, 535
 városháza – l. még ház, székház; 32, 38,
 43, 47, 48, 79, 118, 146, 161, 163, 181,
 185, 219, 255, 284, 289, 304, 313, 335,
 457, 474, 516, 528, 530
 városházi kút – l. még kút (kutak); 195,
 524
 városi adóhivatal – l. még hivatal; 54, 57,
 72, 73, 75, 76, 76, 77, 78, 79, 326, 334,
 335, 336, 402, 428, 513, 517, 528
 városi adóigazgatás – l. még igazgatás;
 73
 városi adóügyosztály – l. még osztály,
 ügyosztály; 72
 városi ajánlat – l. még ajánlat; 165
 városi alkalmazott – l. még alkalmazott;
 40, 50, 51, 59, 194, 231, 407, 417, 491,
 508, 555
 városi árvaszék – l. még árvaszék; 210,
 448
 városi bevétel – l. még bevétel; 68, 357
 városi bérház – l. még ház; 66, 180, 183,
 188, 193, 196, 343, 417, 442, 507
 városi büntetőbíróóság; 144
 városi bölcsőde – l. még bölcsőde; 207
 városi dolgozó – l. még dolgozó; 45, 73,
 191, 320, 477, 490
 városi elosztóhálózat (városi hálózat) – l.
 még hálózat; 61, 158, 168, 221, 491,
 511
 városi erdő – l. még erdő; 93, 141, 358,
 477
 városi építkezés – l. még építkezés; 189
 városi faellátás – l. még ellátás; 358
 városi földbérlo bizottság – l. még bi-
 zottság; 135, 286
 városi főjegyző – l. még főjegyző; 27
 városi gazdaság (városgazdaság) – l.
 még gazdaság; 137, 138, 147, 410,
 426, 534, 535

- városi gazdasági telep – l. még telep; 194
- városigazgatás – l. még igazgatás; 517
- városi gázgyár – l. még gyár; 152, 156, 158, 173, 526
- városi gépkocsi – l. még kocsi; 94, 372
- városi hatóság – l. még hatóság; 19, 23, 119
- városi hálózat – l. még hálózat; 158, 168, 491, 511
- városi háztartás – l. még háztartás; 11, 19, 68, 73, 77, 79, 160, 172, 250, 259, 334, 513, 526
- városi hozzájárulás – l. még hozzájárulás; 186, 467
- városi intézmény – l. még intézmény; 93, 346, 348, 350
- városi iskola – l. még iskola; 190
- városi járda (járdák) – l. még járda (járdák); 182
- városi kapitány – l. még kapitány; 27, 28
- városi kertészet – l. még kertészet; 137, 139, 148, 160, 163, 183, 194, 358, 400, 450, 473, 535
- városi kezelés – l. még kezelés; 135, 190, 496
- városi kiadás – l. még kiadás; 66
- városi konyhakertészet – l. még kertészet; 141, 477
- városi költségvetés – l. még költségvetés; 71, 72, 75, 205, 214, 307, 315, 399
- városi könyvtár – l. még könyvtár; 87, 576
- városi középület – l. még épület; 61, 105, 221
- városi közigazgatás (városi igazgatás, városigazgatás) – l. még igazgatás; 37, 43, 51, 53, 54, 56, 57, 59, 68, 89, 133, 134, 202, 301, 307, 310, 339, 344, 345, 348, 350, 355, 356, 357, 380, 401, 496
- városi kózkórház – l. még kórház; 63, 105, 107, 108, 111, 112, 114, 116, 120, 123, 125, 127, 128, 129, 241, 276, 300, 346, 421, 455
- városi közút (közutak) – l. még kút (kutak); 179, 183, 522
- városi közmunkahivatal – l. még hivatal; 78, 225, 229, 336
- városi közművek – l. még közművek (közmű); 61, 68, 153, 161, 168, 191, 194, 324, 327, 333, 357, 490, 509
- városi közönség (városi lakosság) – l. még közönség; 51, 71, 83, 84, 98, 121, 140, 146, 155, 159, 171, 172, 174, 175
- városi közszolgáltatás – l. még szolgáltatás; 239
- városi közüzemek – l. még közüzemek; 116, 454
- városi közvilágítás – l. még világítás; 154, 443
- városi mentőszolgálat – l. még szolgálat; 104
- városi mezőőr – l. még mezőőr; 144, 299
- városi munkaterv – l. még terv; 528
- városi múzeum – l. még múzeum; 83, 85, 87, 89, 188, 190, 248, 253, 263, 280, 481, 499, 519
- városi napközi – l. még napközi; 207, 212
- városi népjóléti bizottság – l. még bizottság; 214, 520
- városi orvos – l. még orvos; 107, 111, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 136, 127, 128, 130, 273, 279, 284, 285, 290, 303, 304, 312, 313, 322, 379, 422, 484, 485, 501, 521
- városi orvosi hivatal – l. még hivatal; 185, 285, 449
- városi osztály (BM) – l. még osztály; 226, 564
- városi önkormányzat – l. még kormány (kormányzat); 39
- városi pénztár – l. még pénztár; 23, 25, 64, 65, 67, 72, 172, 341, 356
- városi pénzügy – l. még ügy; 5
- városi rendelő – l. még rendelő; 112, 322
- városi szeretetház – l. még ház; 198, 200, 203, 204, 205, 213, 214, 361, 398, 399, 520
- városi szeszgyár – l. még gyár; 139, 175, 198, 527
- városi székház – l. még ház, székház; 183, 194, 196, 410, 417, 434, 449, 525

- városi szolga (városi szolgák) – l. még tisztviselő; 16
- városi szükséglet – l. még szükséglet; 94
- városi tanács – l. még tanács; 5, 7, 13, 16, 22, 25, 27, 33, 37, 43, 49, 55, 65, 74, 93, 150, 249, 255, 259, 264, 269, 275, 281, 287, 293, 301, 307, 310, 315, 325, 326, 336, 339, 341, 342, 355
- városi tanácsnok – l. még tanácsos (tanácsnok); 7, 58, 531
- városi tanácsülés – l. még tanácsülés; 28
- városi támogatás – l. még támogatás; 110
- városi távvezeték – l. még távvezeték; 155
- városi terület – l. még terület; 190, 489
- városi tisztiorvos – l. még orvos; 125, 304, 313
- városi tisztviselő – l. még tisztviselő; 7, 26, 30, 41, 48, 52, 53, 57, 58, 351, 407
- városi törvényhatóság – l. még hatóság; 16, 351
- városi traktor – l. még gép, traktor; 138
- városi tűzoltó – l. még tűzoltó; 19
- városi tűzoltóság – l. még tűzoltóság; 96
- városi úthálózat – l. még hálózat; 192
- városi ünnepély – l. még ünnep (ünnepély, ünnepszég); 47
- városi ütemterv – l. még terv; 528
- városi üzemek – l. még üzem; 175, 250, 255, 259, 264, 269, 275, 281, 287
- városi vámház – l. még ház; 193
- városi zeneiskola – l. még iskola; 91, 437
- városkörzet – l. még körzet; 44, 302, 311
- városparancsnok – l. még katonai városparancsnok, partizán városparancsnok, szovjet városparancsnok; 49, 218, 219, 345
- városparancsnokság – l. még orosz parancsnokság (orosz katonai parancsnokság), orosz városparancsnokság (orosz katonai városparancsnokság), szovjet parancsnokság (szovjet katonai parancsnokság); 156, 404
- városparancsnok-változás; 38, 219
- városrendezés; 183, 233, 441
- Városrendezési Osztály (ÉM) – l. még osztály; 181, 434
- városrendezési terv (városrendezési cél) – l. még terv; 181, 184, 192, 195, 434, 448, 507, 524
- városrendészeti munka (munkák) – l. még munka; 409
- városrész; 46, 90, 91, 126, 129, 152, 159, 160, 171, 172, 183, 190, 193, 198, 268, 294, 303, 312, 322, 323, 329, 348, 420, 443, 450, 469, 489, 496, 500, 508, 509, 511, 514, 521, 522, 538
- városvezetés; 23, 38, 85, 106, 140, 152, 186, 187, 572
- vásár – l. még kirakodó- és állatvásár; 400
- vásárcsarnok – l. még épület; 64, 241
- vásárlási engedély – l. még engedély; 100, 144, 292, 298, 487
- vásárlóerő; 69, 70, 369, 396
- vásártelep – l. még telep; 185, 449
- vázlattevő – l. még terv; 178, 185, 410, 449
- vázrajz – l. még rajz; 59, 555
- vegyeskereskedés – l. még kereskedés; 541, 551, 556, 558
- vegyeskereskedő – l. még kereskedő; 559
- vegyi és bakteriológiai vizsgálat – l. még vizsgálat; 131, 132, 522, 533
- vegykísérleti állomás (Vegyvizsgáló Állomás Baja, Kalocsa) – l. még állomás; 118, 131, 141, 457, 477, 522
- vegyicikk-kereskedő – l. még kereskedő; 562
- vegyvizsgálat (vegyszeres kezelés) – l. még vizsgálat; 195, 524
- vegyszer – l. még anyag; 112, 120, 273, 289, 431
- velőborsó – l. még borsó; 140, 476
- vendégelődő – l. még előadó; 82, 438
- vendéglő – l. még épület; 557, 561
- vendéglős – l. még iparos; 124, 284
- verseny – l. még egészségügyi munkaverseny, hangverseny, házi munkaverseny, kirakatverseny, munkaverseny, sportverseny, termelési verseny; 140, 141, 144, 263, 292, 297, 299, 315

versenybizottság – l. még bizottság; 140, 142, 144, 258, 263, 264, 269, 280, 292, 297
 versenytárgyalás – l. még tárgyalás; 129, 161, 163, 165, 171, 188, 195, 251, 255, 264, 327, 470, 473, 510, 524
 veseműtét – l. még műtét; 462
 veszteség – l. még gázhálózati veszteség, hálózati veszteség; 57, 70, 164, 165, 168, 199, 282, 287, 361, 372, 474, 476, 510, 517
 vetés (vetési munkák) – l. még árpavetés, babvetés, borsóvetés, búzavetés, kukoricavetés, őszi árpavetés, őszi vetés, rozsvetés, takarmányrépa-vetés, tavaszi vetés, zabvetés; 136, 139, 143, 144, 147, 148, 231, 254, 258, 286, 291, 297, 305, 309, 316, 317, 330, 345, 505, 528, 534, 535, 576
 vetésterület – l. még terület; 147, 316, 528
 vetőmag – l. még burgonyavetőmag, búzavetőmag, takarmányvetőmag; 142, 145, 144, 280, 292, 298, 309, 317, 488
 vetőmagakció; 144, 145, 146, 291, 297, 309, 317, 331
 vetőmagfelesleg; 144, 292, 298
 vetőmaghiány – l. még hiány; 136, 139, 140, 144, 145, 248, 263, 264, 292, 298, 309, 317, 345, 576
 vetőmagigénylés; 300, 319
 vetőmagtermesztés; 142, 488
 vezeték – l. még alumíniumvezeték, baja–kalocsai távvezeték, baja–komlói távvezeték, csatorna- és gázvezeték, csővezeték, dunai vezeték, gázfővezeték, gázvezeték, hálózati fővezeték, háromfázisú vezeték, ipari gőzvezeték, kábelvezeték, komló–bajai távvezeték, körvezeték, közvilágítási kábelvezeték, közvilágítási vezeték, légvezeték, melegvízvezeték, távvezeték, telefonvezeték, üzemi telefonvezeték, városi távvezeték, villamos távvezeték (villamos vezeték), villany- és fűtési vezeték, villanyvezeték, vízvezeték; 61, 151, 153, 162, 163, 164, 166, 167, 221, 275, 281, 403, 426, 461, 465, 472, 473, 474, 475, 510, 511
 vezetékhalózat – l. még hálózat; 167, 524
 vezetékkiemelés; 475
 vezetékoszlop (vezeték tartó-oszlop) – l. még oszlop; 153, 154, 156, 157, 162, 229, 239, 384, 405, 412, 472, 511
 vezeték szakasz – l. még távvezeték szakasz; 172, 511
 vezetőmunkás – l. még munkás; 176, 232
 védőétel – l. még étel; 123, 485
 védőnő – l. még zöldkeresztes védőnő; 104, 111, 117, 120, 121, 123, 125, 127, 128, 273, 279, 290, 304, 313, 366, 422, 455, 484, 502
 védőnői látogatás; 123, 485
 védőoltás – l. még oltás; 103, 106, 107, 115, 116, 119, 122, 124, 128, 130, 132, 224, 262, 284, 304, 365, 379, 453, 454, 484, 521
 védtöltés – l. még töltés; 176, 179, 180, 232, 416, 433
 végelbánás; 30, 33, 59, 551
 végrehajtási utasítás – l. még utasítás; 10, 13, 69, 70, 371
 végrehajtó; 72, 73, 264, 402, 442
 végrehajtó személyzet – l. még személyzet; 72, 402
 vépmérendi trafóállomás – l. még transzformátorállomás; 472
 vér; 104, 352, 356, 365, 445
 vérbajos – l. még beteg; 104, 365
 vérhas – l. még betegség; 115, 453
 vértanú – l. még aradi vértanúk; 288, 445
 vérvizsgálat – l. még vizsgálat; 104, 365
 vidéki hálózat – l. még hálózat; 173, 526
 vidéki kirándulás – l. még kirándulás; 208, 431
 vidéki növendék – l. még növendék; 88, 519
 vidéki város – l. még város; 10, 78, 334, 511, 513
 vigalmi adó – l. még adó; 225, 229, 343, 443

vihar (hóvihar); 224, 361
 világbéke – l. még béke; 498
 világháború (világégés); 29, 57, 90, 353
 világítás – l. még díszvilágítás, gázköz-
 világítás, kocsivilágítás, korzóvilá-
 gítás, közvilágítás, tartalékvilágítás,
 utcai világítás, villamos közvilágítás,
 városi közvilágítás, villanyvilágítás;
 152, 153, 164, 168, 170, 383, 384, 475,
 491, 493
 világítási fogyasztó – l. még fogyasztó;
 169, 172, 294, 474, 493, 512
 világkongresszus – l. még kongresszus;
 45, 321
 villamos berendezés – l. még berende-
 zés; 465, 523
 villamos bővítési munka (munkák) – l.
 még munka; 171, 294
 villamos elosztóhálózat (villamos háló-
 zat) – l. még hálózat; 161, 168, 172,
 471, 511
 villamos energia – l. még áram; 158
 villamosítás – l. még faluvillamosítás;
 153, 157, 158, 160, 161, 163, 165, 166,
 167, 170, 171, 172, 173, 239, 251, 255,
 264, 270, 276, 281, 293, 294, 384,
 406, 412, 435, 450, 473, 494, 509,
 512, 526
 villamosítási terv – l. még terv; 158, 435
 villamos közvilágítás – l. még világítás;
 152, 159, 245, 250, 384, 405
 villamos körfűrészes – l. még körfűrészes;
 139
 villamos lámpa – l. még lámpa (lámpák);
 491
 Villamos Munkaközösség (Kalocsa) – l.
 még munkaközösség; 171, 293
 villamosmű – l. még üzem; 154, 165, 172,
 173, 403, 475, 511, 512, 526
 villamos távvezeték (villamos vezeték) –
 l. még távvezeték; 61, 152, 153, 221
 villamos üzem – l. még üzem; 160, 161,
 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172,
 173, 174, 245, 250, 264, 269, 270,
 275, 281, 282, 293, 300, 325, 442,
 450, 451, 491, 509, 510, 511, 512, 526,
 527, 567
 villany; 100, 153, 188, 206, 383, 384, 411,
 427, 442, 464, 469, 487
 villanyáram – l. még áram; 155, 404
 villany- és fűtési vezeték – l. még veze-
 ték; 464
 villany- és vízszolgáltatás – l. még szol-
 gáltatás; 188, 469
 villanyfogyasztó – l. még fogyasztó; 163,
 171
 villanylámpa (villanylámpák) – l. még
 lámpa (lámpák); 151, 168, 172, 425,
 511
 villanyszerelési anyag – l. még anyag;
 460
 villanyszerelő – l. még szerelő; 546, 547,
 549, 556
 Villanyszerelő Szövetkezet (Baja) – l.
 még szövetkezet; 171, 293
 villanyvezeték – l. még távvezeték; 464,
 539
 villanyvilágítás – l. még világítás; 89,
 402, 461, 462, 487, 539
 villám (villámcsapás); 224, 492
 villámhárító; 154, 229
 virág – l. még növény; 148, 535, 576
 virágkertészet – l. még kertészet; 358
 virágpalántálás – l. még palántaültetés;
 148, 535
 vizsgálat – l. még apaállat-vizsgálat,
 bacilusgazda-vizsgálat (bacilusgaz-
 da-kutató vizsgálat), bakteriológiai
 vizsgálat, egészségügyi vizsgálat, fe-
 gyelmi vizsgálat, felügyeleti vizsgá-
 lat, felülvizsgálat, főispáni vizsgálat,
 gyárvizsgálat, helyszíni vizsgálat,
 hivatalvizsgálat, iskolaorvosi vizs-
 gálat, községi vizsgálat, laksűrűségi
 vizsgálat, lövizsgálat (lövizsga), or-
 vosi vizsgálat, pénztárvizsgálat, pi-
 acvizsgálat, rákszűrő vizsgálat, rönt-
 genvizsgálat, számonkérőszéki vizs-
 gálat, szűrővizsgálat, tagfelülvizs-
 gálat, tbc-szűrővizsgálat, tetvességi
 vizsgálat, ügyviteli és pénzkezelési
 vizsgálat, üzemvizsgálat, üzlet- és
 üzemvizsgálat, vegyi és bakterioló-
 giai vizsgálat, vegyvizsgálat, vér-

- vizsgálat, vízvizsgálat; 6, 16, 17, 18, 19, 21, 23, 24, 56, 104, 117, 122, 126, 127, 131, 332, 351, 365, 374, 379, 456, 484, 501, 522, 538, 566, 567, 577
- vizsgálóbiztos; 26
- víz – l. még ivóvíz, kondenzvíz, szennyvíz; 150, 179, 183, 195, 336, 416, 441, 448, 470, 524, 539
- vízállás – l. még dunai vízállás; 122, 177, 182, 183, 184, 401, 440, 441, 448, 484
- vízállomás – l. még állomás; 489
- vízállomásjelző; 168
- vízellátás – l. még ellátás; 180, 181, 184, 187, 193, 416, 434, 442, 469, 496, 508, 576
- vízépítés – l. még építés; 233
- víz- és csatornázási kérdés; 470
- vízgyűjtő; 164, 401, 475
- vízgyűjtő árokhálózat – l. még hálózat; 401
- vízi sporttelep – l. még telep; 491
- vízi tenyészhely – l. még hely; 111
- vízi út (vízi utak) – l. még út (utak); 440
- vízkiemelés (vízkivétel); 183, 441
- vízlevezetés (vízlevezetési munkálat) – l. még munka; 186, 190, 192, 409, 415, 467, 489, 506
- vízmű – l. még épület; 107, 380, 462
- vízszabályozási járulék; 75, 77, 281, 334, 494, 513
- vízszolgáltatás – l. még szolgáltatás; 105, 187, 188, 222, 469
- víztartály; 187, 463, 464, 468
- víztorony – l. még épület; 463
- vízvezeték – l. még vezeték; 105, 117, 118, 156, 194, 212, 222, 234, 272, 410, 442, 456, 457, 460, 461, 465, 491, 509, 523
- vízvezeték-hálózat – l. még hálózat; 195
- vízvezeték-szerelési anyag – l. még anyag; 460
- vízvezetékszerelő – l. még szerelő; 424
- vízvételi hely – l. még hely; 193, 489, 508
- vízvizsgálat – l. még vizsgálat; 104
- VKM – l. még minisztérium; 81, 418
- VOME – l. még egyesület; 117, 455
- vörheny (vörhenyeset) – l. még betegség; 108, 113, 115, 120, 125, 126, 128, 129, 130, 231, 241, 273, 289, 303, 312, 322, 329, 453, 500, 520, 532
- Vörös Hadsereg – l. még hadsereg; 37, 151, 289, 295, 354, 425
- vörös here – l. még növény, takarmány; 146, 330
- Vörös híd – l. még híd; 489, 491, 507
- vöröskereszt – l. még amerikai vöröskereszt, dán vöröskereszt, Magyar Vöröskereszt, svájci vöröskereszt, svéd vöröskereszt; 130, 203, 212, 267, 381, 521
- vöröskereszttéri iskola – l. még iskola; 89, 90, 181, 183, 188, 402, 417, 434, 441, 469
- vörösörség – l. még rendőrség; 339, 340

Z

- zab – l. még növény, takarmány; 136, 147, 263, 358
- zabosbükköny – l. még növény, takarmány; 147, 528, 534, 535
- zaboslucerna – l. még növény, takarmány; 147, 534, 535
- zabvetés – l. még vetés; 534
- zajlás – l. még jégzajlás; 150, 178, 179, 238, 331, 409
- zárda – l. még Ferences zárda, Miasszonyunkról elnevezett zárda; 91, 268, 410
- zárdai iskola – l. még iskola; 44, 91, 268, 302, 311
- zárójelentés – l. még jelentés; 330
- zárszámadás – l. még számadás; 79, 173, 343, 526, 539
- zárt gondozás – l. még gondozás; 202, 380
- zene; 86, 286
- zenei előadás – l. még előadás; 82, 438
- zeneiskola – l. még iskola; 91, 188, 437, 470

- zenekultúra – l. még kultúra; 89, 519
 zenetanár – l. még tanár; 91, 437
 zongoratanárnő – l. még nő; 91, 437
 zöldkeresztes egészségvédelem – l. még egészségvédelem; 456
 Zöldkeresztes Egészségvédelmi Intézet – l. még intézet; 104, 366
 Zöldkeresztes Egészségvédelmi Szolgálat – l. még szolgálat (szolgálattétel); 109, 110, 112, 117, 237, 237, 366, 408, 420, 421, 431, 455
 zöldkeresztes rendelő – l. még rendelő; 185, 449
 zöldkeresztes tanácsadás – l. még tanácsadás; 485
 zöldkeresztes tanácsadó (zöldkeresztes tanácsadó-helyiség) – l. még tanácsadó; 113, 117, 244, 446, 455
 zöldkeresztes védőnő – l. még védőnő; 121, 127, 279, 502
 zöldség (zöldségfélék) – l. még növény, ételmisszer; 101, 306, 314, 576
 zöldségmosó (zöldségmosó medence) – l. még medence; 259, 459
 zöldség-, zójáskereskedés – l. még kereskedés; 549
 zöldségtakarmány-készlet – l. még készlet; 138, 227
 zöldvetemény; 345
 zúzalék – l. még bazaltzúzalék; 62, 177, 180, 184, 232, 377, 401, 416, 433, 439, 448, 488, 505, 524
 zúzalékanyag – l. még anyag; 196, 535
 zúzott kő – l. még kő (kőanyag); 196, 524

ZS

- zsámolyfőző; 459
 zsbárus – l. még kereskedő; 555
 zsbárusüzlet – l. még üzlet; 541, 546, 549, 551, 556
 zsidó – l. még izraelita; 57, 517
 zsilip – l. még Sió-zsilip; 180, 197, 433, 537
 zsiradékellátás – l. még ellátás; 292
 zsiradékkészlet – l. még készlet; 101, 292
 zsiradékszükséglet – l. még szükséglet; 292
 zsír (zsiradékmennyiség) – l. még sertészsír; 92, 96, 97, 98, 101, 102, 103, 231, 239, 292, 306, 331, 382, 400, 413, 504, 535
 zsírár – l. még ár; 47, 102, 292, 324, 328, 331, 504
 zsírdézsma; 102, 504
 zsíregyenlősítő üzem – l. még üzem; 293
 zsírellátás – l. még ellátás; 92, 94, 95, 96, 97, 101, 102, 223, 231, 314, 340, 364, 372, 382, 398, 504
 zsír- és szappanellátás – l. még ellátás; 100, 487
 zsírkészlet – l. még készlet; 94, 364
 zsírtermelő üzem – l. még üzem; 101

Helynévmutató

- A**
- Akácos út (Baja); 163, 473
Aknaszlatina (Szolotvina, UA); 92, 340
Alkotmány utca (Baja); 168, 492
Alsónyék (Tolna m.); 150, 151, 425
Alsóváros (Baja); 187
Angyalföld (Budapest része); 48, 530
Arad (Arad, RO); 43, 288
Arany János utca (Baja); 88, 519
Attila utca (Baja); 168, 492
- Á**
- Állatvásártér (Baja); 197, 470, 490, 536
Árpád tér (Baja); 179, 180, 415, 433
Árva utca (Baja); 193, 508
- B**
- Bacsó Béla utca (Baja); 150, 195, 336, 524
Baja (Bács-Bodrog vm., ma: Bács-Kiskun m.); 5, 11, 12, 14, 15, 16, 21, 22, 23, 24, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 68, 71, 73, 74, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 119, 121, 124, 125, 127, 132, 133, 134, 135, 138, 140, 141, 143, 144, 145, 146, 149, 150, 151, 153, 154, 155, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 178, 182, 185, 188, 189, 190, 192, 193, 194, 195, 197, 198, 199, 200, 202, 203, 205, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 226, 230, 231, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 242, 243, 244, 245, 246, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 268, 269, 270, 271, 274, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 293, 294, 295, 296, 298, 299, 300, 301, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 313, 314, 315, 318, 319, 320, 321, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 340, 341, 343, 346, 347, 351, 354, 357, 360, 361, 362, 365, 366, 368, 370, 373, 379, 381, 382, 384, 385, 388, 396, 397, 400, 402, 403, 404, 406, 407, 408, 411, 412, 413, 414, 418, 419, 421, 422, 425, 426, 427, 429, 430, 431, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 443, 444, 445, 447, 450, 451, 452, 453, 456, 457, 458, 461, 466, 471, 472, 473, 474, 476, 477, 479, 480, 481, 482, 483, 487, 488, 491, 492, 493, 494, 495, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 505, 511, 512, 513, 515, 517, 518, 519, 526, 529, 530, 531, 532, 533, 535, 538, 540, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 552, 554, 555, 557, 558, 559, 560, 563, 567, 570, 573, 574, 579
bajai járás; 105, 132, 370, 532
Bajaszentistván – I. még Szentistván (Baja városrésze); 46, 89, 90, 91, 126, 128, 129, 131, 136, 158, 159, 160, 161, 162, 171, 172, 182, 183, 187, 190, 193, 201, 209, 255, 268, 294, 303, 305, 312, 322, 323, 329, 345, 362, 401,

- 402, 420, 434, 435, 440, 441, 443, 446, 450, 468, 469, 472, 489, 491, 500, 507, 511, 514, 521, 522, 537
- Bajcsy-Zsilinszky út (Baja); 166, 167, 168, 169, 170, 172, 197, 269, 270, 275, 281, 492, 493, 511, 536
- Bara; 182, 440
- Baranya; 162, 472
- baranyai körzet; 170, 293
- Batthyány Lajos utca (Batthyány utca) (Baja); 171, 197, 294, 536
- Bácsalmás (Bács-Bodrog vm., ma: Bács-Kiskun m.); 45, 47, 108, 320, 328, 406
- bácsalmási járás; 108, 406
- Bács-Bodrog vármegye (Bács-Bodrog várm., Bács-Bodrog vm., Bács megye, Bács); 31, 33, 38, 39, 49, 54, 81, 84, 91, 104, 119, 140, 146, 218, 219, 220, 244, 251, 258, 268, 274, 295, 296, 298, 301, 310, 313, 318, 320, 327, 334, 335, 336, 366, 418, 419, 430, 458
- Bácsbokod (Bács-Bodrog vm., ma: Bács-Kiskun m.); 105, 152, 348, 370
- Bácsbokodi út (Bokodi út) (Baja); 37, 354
- Bácsborsód (Bács-Bodrog vm., ma: Bács-Kiskun m.); 105, 370
- Bácska; 42, 68, 85, 99, 145, 151, 152, 159, 272, 278, 280, 324, 338, 348, 357, 425, 443, 481, 482, 486, 499
- Bács-Kiskun megye; 34, 50, 80, 351
- Bánát; 338
- Báta (Tolna m.); 153, 384
- Bátaszék (Tolna m.); 61, 221, 471
- Bátya (Pest vm., ma: Bács-Kiskun m.); 157, 160, 161, 163, 165, 167, 170, 171, 172, 173, 239, 251, 255, 264, 276, 281, 293, 294, 406, 412, 450, 473, 494, 511, 526
- Belgrád (Beograd, SRB); 38, 219
- Belváros (Baja városrésze); 46, 116, 178, 179, 321, 337, 410, 416, 455
- Berényi Dániel utca (Berényi utca) (Baja); 206, 411, 493
- Bezerédy utca (Baja); 180, 433
- Bécs (Wien, A); 222
- Békéscsaba (Békés m.); 60, 354
- Borota (Bács-Bodrog vm., ma: Bács-Kiskun m.); 133, 346
- Budapest (Pest m.); 7, 46, 55, 60, 67, 68, 78, 83, 107, 124, 153, 156, 191, 220, 226, 230, 243, 254, 285, 304, 308, 313, 315, 323, 327, 335, 354, 356, 357, 379, 384, 405, 445, 450, 489, 506, 514, 564, 567, 568, 569, 570, 572, 574, 575, 578
- Budapesti út (Baja); 177, 401
- C**
- Cellödömlk (Vas m.); 48, 530
- CS**
- Csaba utca (Baja); 163, 473
- Csanád – I. még Érsekcsanád (Bács-Bodrog vm., ma: Bács-Kiskun m.); 163, 167, 169, 281, 474, 492
- Csanádi út (Baja); 177, 180, 181, 185, 409, 433, 439, 467
- Csátaljai erdő; 134, 427
- Cseh-Szilézia; 154, 385
- Cserkészt utca (Baja); 493
- Csongrád vármegye; 140, 258
- D**
- Damjanich utca (Baja); 118, 119, 126, 129, 187, 197, 262, 322, 457, 469, 500, 536
- Deák Ferenc utca (Baja); 116, 179, 183, 185, 192, 416, 441, 449, 454, 506
- Debrecen (Hajdú-Bihar m.); 38, 55, 220, 296, 326, 355
- Dél-Magyarország; 61, 354
- Dél-Pest megye; 152, 157, 158, 160, 162, 169, 170, 172, 239, 293, 348, 406, 412, 435, 450, 472, 492, 511, 512
- Délvidék; 80, 418
- Déry-kert (Déri-kert) (Baja); 148, 163, 182, 184, 187, 197, 440, 442, 468, 474, 535, 536, 537

Dombóvár (Tolna m.); 60, 354
Dózsa György út (Dózsa György u.) (Baja); 185, 186, 189, 195, 197, 449, 467, 468, 471, 524, 536
Duna; 37, 61, 62, 122, 134, 135, 150, 151, 152, 153, 167, 168, 170, 172, 177, 178, 179, 182, 183, 193, 199, 221, 222, 238, 293, 331, 344, 347, 348, 355, 361, 377, 378, 384, 385, 386, 397, 401, 409, 410, 416, 425, 426, 427, 432, 440, 441, 448, 471, 484, 507, 511, 512
Duna-part (Duna-balpart, Duna-jobbpart, Kamarás-Duna-part); 85, 134, 135, 149, 150, 151, 154, 158, 159, 163, 170, 179, 180, 182, 184, 191, 192, 194, 197, 279, 307, 325, 331, 386, 403, 415, 425, 426, 427, 433, 435, 440, 443, 473, 481, 490, 493, 506, 523
Duna-szakasz; 60, 354
Duna-Tisza köze; 454
Duna-vonal; 152, 221, 348
Dunántúl; 60, 62, 63, 149, 186, 325, 378, 467, 492, 507

E

Engels Frigyes utca (Baja); 197, 536
Ertl-kert (Baja); 86, 167, 281, 482, 491
Erzsébet királyné utca (Erzsébet királyné út) (Baja); 185, 186, 189, 190, 191, 306, 309, 316; 324, 326, 439, 449, 467, 488, 489, 493, 506
Európa; 39, 367

É

Érsekcsanád – I. még Csanád (Bács-Bodrog vm., ma: Bács-Kiskun m.); 163, 167, 169, 281, 467, 474, 492

F

Fajsz (Pest vm., ma: Bács-Kiskun m.); 157, 160, 161, 163, 165, 167, 170, 171, 172, 173, 239, 251, 255, 264, 276, 281, 293, 294, 406, 412, 450, 473, 494, 511, 526
Fehérló utca (Baja); 188, 206, 423, 470

Felsőszentiván (Bács-Bodrog vm., ma: Bács-Kiskun m.); 133, 346
Flórián utca (Baja); 177, 401
Főtér – I. még tér (terek); 84, 180, 181, 183, 252, 416, 434, 441

G

Gaál Péter utca (Baja); 171, 194, 294, 509
Galyatető (Gyöngyössolymos, Heves m.); 146, 335
Gara (Bács-Bodrog vm., ma: Bács-Kiskun m.); 38, 105, 218, 296, 370
Gólyahegyi erdő; 134, 427

GY

Gyüdi utca (Baja); 163, 473

H

Határ utca (Baja); 166, 269, 491
Hévíz (Hévízszentandrás és Egregy kisközségek egyesüléséből alakult 1946-ban, Zala m.); 146, 335
hidasi körzet (Baranya m.); 162, 472
Híd utca (Kalocsa); 163, 474
Hun utca (Baja); 196, 525
Hunyady utca (Hunyadi utca) (Baja); 179, 415

I

Iskola utca (Kalocsa); 163, 474

J

Jánoshalmi út (Jánoshalmi út) (Baja); 184, 186, 189, 448, 467, 489
Jobbágy utca (Baja); 193, 508
Józsefváros (Baja városrésze); 89, 190, 193, 194, 401, 490, 508, 509

K

Kalocsa (Pest vm., ma: Bács-Kiskun m.); 151, 152, 155, 160, 163, 166, 169, 170,

171, 172, 269, 293, 348, 404, 412,
425, 450, 474, 492, 511
kalocsai körzet; 162, 472
Kamarás-Duna; 85, 166, 167, 168, 184,
190, 193, 269, 281, 448, 463, 490,
491, 508, 538
Kamarás-Duna-part; 170, 179, 182, 191,
279, 415, 440, 481, 490, 493
Kamarás-Duna sétány (kamarás-dunai
sétány) (Baja); 161, 164, 170, 255,
475, 493
Kaposvár (Somogy m.); 122, 484
Katona István utca (Kalocsa); 163, 474
Katonaváros (Baja városrésze); 491
Kazinczy utca (Baja); 179, 415
Kálmán király utca (Baja); 197, 536
Kecskemét (Pest vm., ma: Bács-Kiskun
m.); 36, 50, 66, 80, 184, 351, 433,
442
Kenderes-árok (Kenderes) (Baja); 176,
181, 186, 197, 233, 401, 416, 433, 434,
467, 537
Kékhegy; 93, 341
Kinizsi utca (Baja); 119, 188, 206, 262,
423, 469
Kiscsávoly (Baja városrésze); 181, 184,
185, 188, 198, 201, 208, 363, 431, 434,
442, 449, 469, 491, 538, 539
Kis-Pandúr-sziget (Kis-Pandúr); 134,
136, 140, 141, 143, 147, 180, 182, 184,
186, 187, 345, 386, 427, 433, 440,
448, 468, 469, 476, 477, 505, 534
Komló (Baranya m.); 61, 150, 151, 152,
154, 155, 158, 159, 160, 161, 163, 169,
173, 221, 245, 250, 255, 282, 348,
403, 404, 412, 425, 426, 435, 443,
472, 474, 492, 512
Koppány-puszt (Baja); 62, 377
Koppány utca (Baja); 163, 186, 190, 192,
467, 473, 489, 506
Koppányi út (Baja); 539
Kossuth L. utca (Kossuth L. u.) (Baja);
129, 313, 322
Kölcsy Ferenc utca (Kölcsy utca)
(Baja); 177, 186, 197, 401, 467, 536
Külső Dózsa György út (Baja); 180, 415,
433

L

Lipcse (Leipzig, D); 154, 386
Liszt Ferenc utca (Baja); 197, 536
Lökert (Baja); 181, 188, 207, 423, 424,
434, 470
Lökert-sor (Baja); 167, 281, 491

M

Madách Imre utca (Madách utca, Ma-
dách u.) (Baja); 168, 190, 197, 489,
491, 492, 536
Magyarország (Magyar Köztársaság);
30, 39, 40, 42, 47, 68, 88, 91, 222,
268, 368, 445, 479, 518
Marica-fok (Baja); 149, 193, 307, 507
Marx tér (Baja); 195, 197, 524, 537
Mária utca (Baja); 508
Mária Valéria u. (Budapest); 335
Mártonzállás (Baja külterület); 114, 117,
120, 123, 127, 128, 193, 215, 244,
247, 273, 304, 312, 455, 485, 502,
507, 532
Mártonzállási út (Baja); 163, 473
Mátéháza-puszt (Baja külterület); 90,
134, 137, 139, 143, 147, 220, 346,
386, 419, 426, 427, 432, 505, 528,
534, 537
Mészáros Lázár utca (Baja); 118, 180,
187, 416, 457, 469
Mohács (Baranya m.); 308
Monostori út (Baja); 62, 177, 180, 181,
377, 401, 433, 439, 539
Munkácsy utca (Baja); 176, 233, 401

N

Nagy-Pandúr-sziget (Nagy-Pandúr); 134,
135, 143, 147, 180, 193, 386, 426, 427,
432, 433, 505, 507, 534, 535
Nagy-Tám (Sükösd része, 1922. márc.
1-jétől 1946. január 1-jéig Pest-Pilis-
Solt-Kiskun vármegye kalocsai já-
rásába; 1946. január 1-jétől 1950-ig
Bács-Bodrog vármegye bajai járásá-
ba tartozott); 276, 492

Nádasdy utca (Baja); 196, 525
Nemesnádudvar (Bács-Bodrog vm., ma:
Bács-Kiskun m.); 166, 169, 276, 492

O

ONCSA-telep (Baja, Kalocsa); 157, 158,
166, 170, 172, 193, 239, 270, 293, 412,
435, 508, 511
Oroszország; 436

P

Pandúr-sziget; 93, 147, 149, 150, 197, 325,
331, 341, 410, 491, 528, 537
Parti utca (Parti u.) (Baja); 179, 182, 186,
190, 416, 468, 490
Petőfi Sándor utca (Petőfi utca) (Baja);
197, 536
Pécs (Baranya m.); 39, 91, 144, 155, 158,
159, 219, 245, 250, 268, 299, 307, 315,
404, 412
Pécsvárad (Baranya m.); 153, 162, 163,
172, 384, 472, 474, 511
pécsvárad körzet; 162, 472
Pokorny utca (Baja); 464, 491
Posványosi út (Baja); 161, 163, 255, 473
Prohászka utca (Baja); 171, 191, 293,
294, 490, 511
Püspöknádasd (Baranya m.); 169, 493

R

Remete utca (Baja); 196, 525
Róka utca (Róka u.) (Baja); 193, 508, 539
Rókus utca (Baja); 463

S

Sió; 186, 467
Sumár-puszt (Nagysumár, 1944-től
Baja külterületi lakott helye); 145,
309, 317
Sükösd (Bács-Bodrog vm., ma: Bács-
Kiskun m.); 162, 170, 293, 472
sükösd körzet; 162, 472
Svájc; 143, 207, 423, 488

SZ

Szabadka (Subotica, SRB); 29, 38, 219
Szállásváros (Baja városrésze); 89, 193,
401, 490, 508
Szeged (Csongrád m.); 91, 145, 167, 187,
194, 197, 282, 309, 317, 437, 469, 509,
537
Szekszárd (Tolna m.); 10, 60, 354
Szenes utca (Baja); 163, 473
Szent Antal utca (Baja); 165, 265
Szent Imre utca (Kalocsa); 163, 474
Szentistván – I. még Bajaszentistván
(Baja városrésze); 89, 90, 159, 160,
161, 162, 171, 172, 294, 303, 312,
329, 345, 362, 401, 402, 420, 434,
435, 440, 441, 443, 446, 450, 468,
469, 472, 489, 491, 500, 507, 511, 521,
522, 537
Szentistváni út (Baja); 255, 469
Szent István tér (Baja); 43, 166, 197, 287,
304, 313, 536
Szentjános (Baja városrésze); 62, 89, 159,
162, 163, 176, 178, 181, 182, 183, 187,
188, 193, 265, 377, 402, 410, 434,
440, 441, 443, 468, 469, 472, 473,
507, 539
Szentjánosi út (Szent János út) (Baja);
164, 165, 265, 475,
Szent László utca (Baja); 168, 491
Szeremle (Bács-Bodrog vm., ma: Bács-
Kiskun m.); 208, 431
Szeremlei u. (Baja); 537
Székesfehérvár (Fejér m.); 174, 175, 526,
538
Szilézia; 154, 385
Szovjetunió; 352, 436
Szőlő utca (Baja); 539
Sztálin-kert (Baja); 560

T

Táltos utca (Baja); 196, 525
Táncsics Mihály utca (Baja); 88, 197,
519, 536
Temető utca (Baja); 193, 508
Téglás utca (Baja); 196, 525

Tisza; 53, 249
Törökország; 83, 243, 445
Türr István liget (Baja); 489
Tüskösi dűlőút (Baja); 189, 489

Ú

Újdombóvár (Tolna m.); 39, 219
Újvidék (Novi Sad, SRB); 191, 506

V

Vaskúti út (Vaskúti országút) (Baja);
149, 177, 184, 185, 194, 196, 232, 306,
409, 442, 449, 523, 536
Vasúti kert (Vonatkert) (Baja); 84, 86,
167, 169, 187, 197, 261, 281, 469, 482,
492, 536, 537

Várady Érsek út (Várady út) (Baja); 181,
188, 433, 470
városházi körzet (Baja); 171, 294
Véménd (Baranya m.); 153, 159, 162, 163,
384, 443, 472, 474
véméendi körzet; 159, 162, 443, 472
Vihar utca (Véménd); 163, 474
Vorosilov-kert (Baja); 537
Vöröskereszt tér (Baja); 402, 417, 434,
440, 441, 469, 537

Z

Zombor utca (Baja); 187, 469

Összefoglaló

A kötet **bevezetője** röviden szól a polgármesteri tisztség jogi háttéréről, vagyis a törvényekben, rendeletekben és a városi szabályrendeletekben a polgármesterre rótt feladatokról. Ezt követően összefoglalja Baja város polgármestereinek 1851–1949 közötti működését, a közgyűlési jegyzőkönyvek bejegyzései alapján részletesebben taglalva az 1944–1949 között történeteket. A bevezető ismerteti továbbá a kötet felépítését, és szól a közlés módjáról.

A kötetben közzétett **tanulmány** 14 fejezetben foglalja össze a közzelt dokumentumok tartalmát, ezáltal is megkönnyítve az egyes témákban kutatók munkáját.

Az olvasók és a kutatók a kötetben közzétett **50 darab** 1944–1949 között keletkezett **dokumentumból** tájékozódhatnak a helyi közigazgatás és az államrendőrség újjászervezéséről, a politikai pártok újjáalakulásáról, ezek helyi képviselőinek magatartásáról, az országgyűlési képviselőválasztásokról, a hároméves tervből Bajára háruló feladatok végrehajtásáról. A közzelt jelentések kitérnek a polgármester-választásokra, a német áttelepítéssel kapcsolatos összeírásokra, a létszámcsökkentésre (a B-listázásokra), a városi tisztviselők elleni fegyelmi eljárásokra, a hivatalok és intézmények államosítására, a lakásínség enyhítésére fogantatott intézkedésekre, az ezzel kapcsolatos lakáskataszteri munkálatokra, sőt az 1949. októberi birtokrendezésre is. Szólnak a háborús károkról, az 1944 novemberében kezdődő újjáépítésről, a közúti és vasúti közlekedés, a dunai hajózás, az áram- és gázszolgáltatás újraindításáról, a közintézmények helyreállításáról és bővítéséről, új létesítmények tervezéséről és építéséről, a kulturális élet, a közoktatás, a közellátás és a közegészségügy újjászervezéséről, a földbirtokreform végrehajtásáról, a helyi mezőgazdaság, ipar és kereskedelem állapotáról, továbbá a műszaki és szociális igazgatás körébe tartozó feladatokról.

A háború után jelentkező feladatok megoldásához sok pénzre lett volna szükség, ami érthetően nem állt rendelkezésre. Óriási problémák jelentkeztek. A városi ingatlanok bérbeadásából származó jövedelmek nem folytak be a pénztárba, a városi adójövedelmek is csökkentek, és még a hadisegélyt is a városnak kellett fizetni az állam helyett. Helyiség-, áru- és nyersanyaghiány akadályozta a helyi iparosok és kereskedők tevékenységét. Az áruhiány drágulást, a gazdasági kapcsolatok lazulása pénzromlást okozott az egész országban. A gazdálkodást tovább nehezítették a rossz közlekedési viszonyok és a jótételi terhek. Az infláció csökkentette a vásárlóerőt, az illegális kereskedelem, a fekete piac, a rémhírek növelték a drágulást. Mindez bizalmi válsághoz, elszegényedéshez vezetett. Pénzhelyettesítőkkel próbálkoztak, de sem az adópengő, sem a bankjegydézsma alkalmazása nem javított a helyzeten. A gazdasági és pénzügyi helyzetet csak az új pénz, a forint 1946. augusztus 1-jei bevezetésével tudta az állam stabilizálni. Az adók behajtását a létszámhiány is akadályozta. A B-listázás tovább csökkentette a városi adóhivatal amúgy is alacsony létszámát, amely már a zavarosan ügyműködést is veszélyeztette.

A város a szabad kereskedelem felélése után sem volt képes úrrá lenni a helyzeten. Az ellátást a gabona-, liszt-, malom-, pék-, készpénz-, fuvar- és üzemanyaghiány nehezítette. A közellátásnak komoly gondot okozott a só-, cukor-, tej- és zsírhiány, valamint a tüzelőanyag-szükséglet biztosítása. A szénhiányt 1945-ben a városi erdők egyharmadának kitermelésével, később hazai és külföldi szén beszerzésével igyekezett enyhíteni. A mindenkorai kenyérellátást a beszolgáltatás zavartalansága, illetve akadályai határozták meg.

A **földreform** végrehajtása során a kalocsai érsekség és a város ingatlanait osztották szét. A városi majorokat az állatállományukkal együtt az orosz hadsereg vette birtokba. A földreformmal a városnak jelentős vagyontömege és ezzel együtt jövedelme veszett el, mert a bevételeinek több mint fele a földjeiből származott. A földreform után városi kezelésben maradt 100 kat. hold föld a mátéházi szeszgyár ellátásához is kevés volt. A város ló-, juh- és szarvasmarha-állománya, hasonlóképpen a búza-, zab-, borsó- és kukoricakészlete a háború alatt

veszett oda. Az állattenyésztési alap tulajdonában maradt tenyészállatok kiöregedtek, további tenyésztésre alkalmatlanná váltak, a pótlásuk nehéz, gyakran megoldhatatlan feladat volt.

A város a földreformeljárás során visszakapta a csátaljai és a gólyahegyi erdőt, valamint a Kis-Pandúr-szigetet, amelyet 1946-ban kis-kertakció céljára átengedett a rászorulóknak.

Nem kis problémát okoztak a városnak a közmunkák és a katonai elszállásolások. A végrehajtásukhoz szükséges embereket kezdetben a vörösörség, majd az ebből alakult rendőrség, később pedig a közmunkahivatal gyűjtötte össze és osztotta el.

Baja iskoláit a háború alatt katonai célokra vették igénybe. A háborús események kárt tettek az **iskolák** épületeiben, bútorzatában és felszerelésében. A felszabadulást követően magánlakásokban folyt az oktatás. 1945 szeptemberétől már minden népiskola saját épületében működhetett. A bajaszentistváni városrészben az 1946/47-es tanévtől délszláv (szerb és horvát) tannyelvű állami iskola indult. Ettől a tanévtől kezdve összeírták a tanköteleseket és ellenőrizték a beiskolázást. Baja négy felekezeti iskoláját 1948-ban államosították. Az illetékes hatóságok ebben az évben hajtották végre az általános iskola reformját is. A városi napközik fenntartásában komoly segítséget jelentettek az UNRRA, a svéd, a dán és a svájci vöröskereszt étel- és tápszer- és egyéb adományai.

A **kulturális élet** új intézményekkel való gyarapodását jelzi a Rudnay-művésztelep 1946. november 1-jei, a Rudnay Képzőművészeti Szabadakadémia 1947. február 22-ei, a Jelky András Iparosképző Szabadakadémia 1947. február 28-ai beindítása. A bajai múzeum 1948-tól „*Mészáros Lázár Múzeum*” néven működött.

Az 1948. évi kulturális események sorából említést érdemel a Szabadművelődési Felügyelőség „*Magyar Est*”-je és több más hangversenye, a Bajai Nemzeti Bizottság vonatkeri ünnepe és aratóünnepélye, a Mészáros Lázár emléknep, Türr István házának emléktáblával történt megjelölése, a Duna-parti Türr-emlékmű helyreállítása, a Nagy István hagyatékából és a Baja városának hagyományozott Telcs-gyűjteményből rendezett kiállítások, a bajai rendőrnapi előadásai, és a Tóth Kálmán-emlékünnepély.

A magánjavak miniszteri biztosa 1949-ben a bajai múzeumnak juttatta a Ladik-Barkóczy könyvtárat. Ez év február 6-án megnyílt a Rudnay-művésztelep tagjainak gyűjteményes kiállítása, március 13-án pedig a Magyar–Szovjet Művelődési Társulat kultúrnapja jelentett nívós eseményt.

A város **közegészségügyi** helyzete a felszabadulást követően sem javult számottevően. Magas volt a szív- és érbetegségben, valamint a tbc-ben meghaltak száma. A fertőző betegségek ellen védőoltással védekeztek. Az oltóanyagot a városi közkórház laboratóriumában állították elő.

A városi egészségügyi intézmények közül a közkórház súlyos elhelyezési gondokkal küszködött. Fűtőberendezése, vízszolgáltatása és áramellátása még 1946 májusában sem működött. A közkórház anyagi helyzete a forint 1946. augusztus 1-jei bevezetéséig válságos volt. Hasonlóan nehéz körülmények között dolgozott a Tüdőbeteg-gondozó Intézet, a Nemibeteg-gondozó Intézet és az Országos Közegészségügyi Intézet (OKI) bajai fiókállomása. A mentőszolgálati feladatokat és a városi közellátás áruszállítási feladatait a helyi tűzoltók látták el 1945–1948 között. 1948-ban kezdett működni az Országos Mentőszolgálat bajai mentőállomása. A vidéki mentőszolgálat és betegszállítás 1947 májusától indult meg. A Zöldkeresztes Egészségvédelmi Intézet védőnői családlátogatásokat végeztek, emellett az intézet végezte 1945-től 1947 májusáig a gyermekek szűrővizsgálatát.

A közkórház osztályai – a gyermekosztály és a szemészet kivételével – csak 1946 áprilisától kerültek vissza régi helyükre. A Nemibeteg-gondozó Intézetben 1947 májusától indult meg a penicillinrel történő gyógykezelés. A Tüdőbeteg-gondozó Intézet megkezdte a tanulók tbc-szűrését. Az OKI bajai fiókállomása ugyancsak 1947 májusában indította meg Baján a maláriaellenes küzdelmet, és 1948 februárjától már bacilusgazda-vizsgálatokat is végzett. Ez év májusában készült el a városi fertőtlenítőintézet, amely lehetővé tette a rendszeres fertőtlenítést, és a legszegényebbeknek tisztasági fürdőként is szolgált. Az ifjúság hasonló igényét az ekkorra helyreállított iskolafürdő elégítette ki. A közkórház orvosai a nagy betegforgalom miatt 1948 júliusában arra kényszerültek, hogy a félig gyógyult betegeket hazaküldjék, mert csak így tudták ellátni a súlyosabb és sürgősebb eseteket. A városi or-

vosok 1948 novemberében a diftéria elleni oltásokat, illetve a himlő elleni újraoltásokat végezték. 1949 márciusában megkezdődtek a terhes tanácsadással kapcsolatos rákszűrő vizsgálatok is. Áprilisban sor került a gümőkór elleni BCG-oltásokra. Az egészségvédelmi szolgálat ugyanekkor csukamájolaj-akciót indított az iskolákban az angolkór megelőzésére.

A kötet célja az 1944–1949 közötti polgármesteri jelentések közlésével a forrásmentés mellett az volt, hogy felhívja a figyelmet erre az átmeneti időszakra, a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet rövid, de rendkívül intenzív, eseménydús korszakára, a második világháborút követő újjáépítés szerteágazó problémáira, rendkívüli nehézségeire, a mindenkori polgármester és beosztottjai napi küzdelmeire, a pártok, hivatalok, intézmények, különféle szervek, személyek működésére. A közölt források kiváló kordokumentumok, amelyek felhasználhatók az oktatásban, hasznosak lehetnek a helytörténészek számára, de érdekes lehet bárkinek, aki tudni akarja, hogy milyen volt Baja társadalmi és gazdasági élete a második világháború után, hogyan éltek, milyen nehézségekkel küszködtek a város akkori lakói, akik között bizonyára nem kevés ismerős nevűt, sőt rokont is talál majd az olvasó.

Summary

The introduction of the volume describes in short the legal background of the post of mayor, detailing the laws, decrees and municipal statutes which regulated the tasks of the mayor. After this, it summarizes the activities of the mayors of Baja from 1851 to 1949, on hand of the general meeting minutes describing the period between 1944 and 1949 in greater detail. The summary provides information on the structure of the volume, and describes the method of publishing documents.

The study published in the current volume summarizes the contents of the documents in 14 chapters, easing the task of researchers working on the topics.

The readers and researchers can study the 50 documents, which were created between 1944 and 1949, on various topics like the reorganization of the local governance and the police, the founding of the new parties, the conduct of the representatives of these parties, the parliamentary elections and the tasks that had to be executed by the city of Baja as part of the three year plan. The published reports are detailing the mayoral elections, the census conducted as part of resettlement of the German minorities, the cut-backs (the so called B-listing),³³¹ the disciplinary actions taken against the local representatives, the process of taking agencies and institutes into state ownership, the measures taken in order to reduce housing problems, and the related flat registry, and even about the property reforms of October 1949. They are detailing the war damages, the reconstruction starting in November 1944, the restarting of road and railroad traffic, the ship traffic on the Danube, the electricity and gas services, the restoration and expansion of public institutions, the planning and building of new institutions, the reorganization of cultural life, public education, public supply and

331 These layoffs were based on political loyalty in the public administration sector.

public health service, the execution of agrarian reform, the state of the local agricultural, industrial production and commerce, and the tasks concerning technical and social administration.

Solving the problems after the war would have required large sums of money, which understandably wasn't available. Significant problems developed. The proceeds of leasing city property weren't forthcoming, the tax incomes decreased, and even the state provided support for families of the fallen, injured soldiers and prisoners of war had to be paid by the city. The lack of adequate housing, the lack of goods and raw materials impeded the activities of the local traders and craftsmen. The lack of goods caused an increase in prices, the softening up of economic relationships caused the devaluation of the currency in the whole country. Economic problems were worsened by the poor transportation infrastructure and the cost of war reparations. Inflation decreased spending power, illegal trading, the black market, alarmism caused an increase in prices. All this led to a crisis of trust and impoverishment. Attempts were made to adopt alternative currencies, but neither the so-called "tax-pengő", nor the banknote tenths improved the situation. The economic and fiscal situation stabilized only after the new currency, the Forint was adopted on 1 August, 1946. A major problem was the lack of adequate manpower for collecting taxes. The B-listing further decreased the number of officials in the city's tax office, which in itself was inadequate, endangering even the uninterrupted operation of the office.

The city wasn't able to get over the problems after the revival of free trade. The lack of adequate supply of corn, flour, hard cash and fuel, the inadequate number of mills, bakers and vehicles made the situation worse. Supplying the population with essential food stuff was made hard by a lack of salt, sugar, milk, fat and also refuse fuel. The coal shortfall was compensated by cutting down one third of the woods in the ownership of the city, and later by trying to buy coal from abroad and other parts of the country. The supply of bread was dependent on the uninterrupted compulsory agricultural delivery and the problems of that process.

In the course of the agrarian reform the territories in the ownership of the city and archdiocese of Kalocsa were distributed. The farms in the ownership of the city, with their full stand of animals were taken over by the Russian army. With the agrarian reform the city lost great wealth and an important source of income, because more than half of the income previously came from this source. The 100 cadastral acres remaining in the city's ownership was inadequate even for supplying the distillery in Mátéháza. The city's wealth of horses, sheep and neat, just as the wheat, oats, pea and corn stocks were lost in the course of the war. The breeding animal stock remaining in the ownership of the stock-raising fund became too old for breeding, and their replacement proved to be difficult, often impossible.

The ownership of the city over the forests in Csátalja and Gólyahegy was reinstated as part of the agrarian reform, and it also received the Kis Pandúr Island, which was parceled out to the needy in 1946.

A major problem for the city was constituted by public works and the housing of soldiers. The manpower necessary was provided and divided up at the beginning by the volunteer "red" public order keeping force, which eventually developed into the police, and later by the public works office.

The school buildings of Baja were used for military purposes during the war. The hostilities caused damage in the buildings, furniture and equipment of the schools. After the liberation the education was conducted in private homes. After September 1945 every people's school could function in its own building. In Bajaszentistván, a part of the city, a school with Southern Slavic (Serbian and Croatian) language of teaching was started in the school year 1946-1947. From this year on, a census of every school age child was conducted and attendance was enforced. The four religious schools of Baja were taken into state ownership in 1948. The responsible authorities also conducted in that year the reform of primary schools. In the sustenance of city day-time care great help was lent by the food, infant nutrition and other donations of the UNRRA, the Swedish, Danish and Swiss Red Cross.

A sign of the enrichment of the cultural life with new institutions was the opening of the Rudnay Colony of Artists on 1 November, 1946, the opening of the Rudnay Free Academy of Fine Arts on 22 February,

1947, the opening of the András Jelki Free Academy for Artisan Training on 28 February, 1947. The museum of Baja functioned under the name Lázár Mészáros Museum from 1948.

From the cultural events of 1948, the “*Hungarian evening*” and other concerts of the Free Cultural Conservancy, the Vonatkert square festival and harvester festival organized by the National Committee in Baja, the Lázár Mészáros Memorial Day, the placing of a memorial tablet at the birth home of István Türr, the restoration of the Türr memorial at the bank of the Danube, the exhibitions made from the inheritance of István Nagy and the Telcs Collection bequeathed to the city of Baja, the performances at the police day and the Kálmán Tóth remembrance celebrations are worth highlighting.

The ministerial commissioner for private goods bestowed upon the city the Ladik-Bakóczy library in 1949. On 6 February of the same year, the collected exhibition of the members of the Rudnay Colony of Artists opened and on 13 March the cultural day organized by the Soviet-Hungarian Cultural Association were significant events.

The public health situation didn't improve after liberation significantly. The number of deaths due to cardiovascular diseases and tuberculosis was high. Vaccinations were used to defend against infectious diseases. The vaccines were produced at the laboratory of the local public hospital.

Among the health installations of the city the public hospital had to face serious placement problems. The heating, water and electrical supply were still not in operation in May 1946. The financial situation of the public hospital was critical until the introduction of the new currency on 1 August, 1946. The institute for tuberculosis, the polyclinic for venereal diseases and the Nationwide Public Health Institute's (OKI) local branch had to face similar problems. The ambulance service and the local transit services were provided by the firefighter service between 1945 and 1948. The Countrywide Ambulance Service's ambulance station was established in 1948. The rural ambulance service and sick transportation service started providing services in May 1947. The Green Cross Health Protection Institute started home visits by district nurses, and the Institute also managed the children's screening examinations from 1945 until May 1947.

The wards of the public hospital – with the exception of the children’s ward and the optometry – relocated only in 1946 to their original locations. The polyclinic for venereal diseases started treatment with penicillin from May 1947. The institute for tuberculosis started tuberculosis screening of students. The Baja branch of the OKI started also in May 1947 the fight against malaria, and from February 1948 it carried out germcarrier screening examinations. In May that year the city’s disinfection institute was established, which made regular disinfection possible, and it served as a disinfection bath for the poorest. The similar needs of the youth was satisfied by the school bath, which was restored by that time. Because of the great turnover of patients, the doctors of the public hospital were forced in July 1948, to send home the half healed patients, because only so could they tend to the serious and urgent cases. The doctors of the public hospital conducted vaccination against diphtheria and revaccination against smallpox in June 1948. In March 1949 started the cancer screening as part of pregnancy counselling. In April the BCG-vaccination against tuberculosis started. The health protection service started a cod-liver oil campaign for the prevention of rickets in the schools.

The aim of the volume was beside the saving of sources with the publication of the mayoral reports, to call attention to this transitional period, in which the transition from capitalism to socialism took place, which was short but very intensive and eventful, the diverse problems of reconstructions after the Second World War, and to the extraordinary difficulties, the daily fights of the incumbent mayor and mayoral staff, the actions of the parties, offices, institutions, other bodies and personnel. The published sources are excellent accounts of the era, which can be used in education, can be useful for historians engaged in regional history research, and can be interesting for anyone, who is interested in what Baja’s social and economic life was like after the Second World War, how they lived, what kind of difficulties the people of the city had to face, among whom surely the reader will find many names which are familiar or even from their family.

Zusammenfassung

Die Einleitung des Bandes behandelt in Kürze den rechtlichen Hintergrund des Postens des Bürgermeisters, die Aufgaben die per Gesetz, Anordnung und städtische Statut dem Bürgermeister auferlegt wurden. Hernach fasst es die Tätigkeiten der Bürgermeister von Baja zwischen 1851 und 1949 zusammen, und behandelt den Zeitraum zwischen 1944 und 1949 anhand der Protokolle der Generalversammlung ausführlicher. Die Einleitung wird außerdem den Struktur des Bandes und die Methode der Dokumentenveröffentlichung schildern.

Die in diesem Band veröffentlichte Studie fasst den Inhalt der Dokumente in 14 Kapiteln zusammen, und erleichtert damit die Aufgabe der Forscher die in diesen Feldern interessiert sind.

Die Leser und die Forscher können sich aus den 50, zwischen 1944 und 1949 entstandenen Dokumente über die Reorganisation der örtlichen Verwaltung und der Polizei, die Neuaufbau der Parteien, das Verhalten der örtlichen Repräsentanten dieser Parteien, den Ablauf der Parlamentswahlen, und die Aufgaben deren Ausführung auf Baja übertragen worden im Rahmen des Dreijahresplanes informieren. Die publizierten Berichte detaillieren die Bürgermeisterwahlen, die Inventur in Zusammenhang mit der Umsiedlung der deutschsprachigen Minderheit, die Entlassungen (sogenannte B-Listierung³³²), die Disziplinarverfahren gegen die örtlichen Repräsentanten, die staatliche Übernahme der Institutionen und Ämter, die Schritte die gegen die Wohnungsknappheit unternommen worden, und die diesbezüglichen Wohnungszusammenschreibungsarbeiten, und sogar die Grundstückregulierung vom Oktober 1949. Sie berichten über die Kriegsschäden, die im November 1944 beginnende Neuaufbau, die Wiederherstellung des Straßen- und Zugverkehrs, der Schiffsfahrt auf der Donau, der Elektrizität- und Gasversorgung, die Rekonstruktion

332 Entlassungen, die aus politischen Gründen durchgeführt worden.

und Ausweitung der öffentlichen Einrichtungen, die Planung und Aufbau von neuen Institutionen, die Neuorganisation des Kulturlebens, der öffentlichen Schulung, der Volksernährung und des Gesundheitswesens, die Ausführung der Bodenbesitzreform, den Zustand des örtlichen Landwirtschaftswesens, der Industrie und des Handels, und die Aufgaben die auf das Gebiet der technologischen und sozialen Verwaltung gehören.

Die Aufgaben, die nach dem Krieg zu lösen waren, benötigten viel Geld, was aber verständliche Weise nicht zur Verfügung stand. Riesige Probleme entstanden. Die Gelder die aus der Vermietung der Immobilien standen, konnten nicht eingesammelt werden, die städtischen Steuereinnahmen sanken, und die Stadt musste sogar anstelle des Staates noch die Kriegshilfe bezahlen. Der Wohnungs-, Waren- und Rohstoffmangel behinderte die Tätigkeit der örtlichen Industrie und Handelswesens. Der Warenmangel verursachte eine Preiserhöhung, die Auflockerung der Wirtschaftsbeziehungen löste eine Geldentwertung im ganzen Land aus. Die wirtschaftliche Lage wurde durch die schlechten Transportmöglichkeiten und die Kriegsentschädigungszahlungen weiter verschlechtert. Die steigende Inflation verminderte die Kaufkraft, das illegale Handel, der Schwarzmarkt und die Gerüchtemacherei trugen zur Teuerung bei. All das führte zu einer Vertrauenskrise und zur Verarmung. Man versuchte alternative Zahlungsmittel einzuführen, aber weder der Steuerpengő, noch der Banknotenzehnte trugen zur Verbesserung bei. Der Staat konnte die wirtschaftliche und finanzielle Lage nur mit der Einführung der neuen Währung, das Forint, am 1. August 1946 stabilisieren. Die Eintreibung der Steuern war auch durch das mangelnde Personal beeinträchtigt. Die B-Listierung verminderte weiter die sowieso niedrige Anzahl des Personals im städtischen Steueramt, was auch die normalen Amtstätigkeiten gefährdete.

Die Stadt konnte die Lage nach dem Erwachen des Freihandels auch nicht in den Griff kriegen. Die öffentliche Versorgung wurde durch den Mangel an Korn, Mehl, Bargeld, Treibstoff und die niedrige Zahl der Mühlen, Bäcker und Fahrzeuge schwierig gemacht. Die öffentliche Versorgung musste schwere Herausforderungen überwinden am Gebiet der Salz-, Zucker-, Milch-, Fett- und Brennstoffversorgung. Der Kohlenmangel wurde in 1945 durch die Abholzung von ein Drittel

der Bäume im Stadtbesitz befindlichen Wäldern gemildert, und später durch den Kauf von Kohle aus inländischen und ausländischen Quellen. Die jeweilige Brotversorgung wurde durch die Kontinuität der Pflichtablieferungen und deren Problemen bestimmt.

Bei der Ausführung der Agrarreform wurden die Gebiete im Besitz des Erzbistums von Kalocsa und die im Besitz der Stadt verteilt. Die städtischen Meierhöfe samt Tierbestand wurden von der russischen Armee im Besitz genommen. Mit der Agrarreform musste die Stadt einen großen Verlust in der Vermögensmasse und damit auch im Einkommen hinnehmen, denn mehr als die Hälfte der Einnahmen entstand durch den Bodenbesitz. Nach der Agrarreform blieben nur 100 Katastraljoch im Stadtbesitz, was zur Versorgung der Brennerei in Mátéháza zu wenig war. Der Pferd-, Schaf- und Viehbestand, sowie die Vorräte von Weizen, Hafer, Erbse und Mais gingen während des Krieges verloren. Die im Besitz des Viehzuchtvereins verbliebenen Zuchttiere sind zu alt und damit zur Züchtung ungeeignet geworden, und ihr Ersatz war eine schwierige, häufig unmögliche Aufgabe.

Im Rahmen der Agrarreform wurden der Stadt die Wälder in Csátalja und Gólyahegy, und der Insel Kis Pandúr zurückerstattet, welche Gebiete im Rahmen einer „*Kleingartenaktionen*“³³³ in 1946 unter den Bedürftigen aufgeteilt wurde.

Die öffentlichen Arbeiten und die Einquartierung des Militärs bereiteten große Probleme. Das zur Ausführung benötigte Personal war am Anfang von der sogenannten roten Wache, und aus der roten Wache geformten Polizei und später vom Pflichtarbeitsamt zur Verfügung gestellt und eingeteilt.

Die Schulgebäude von Baja wurden während des Krieges für militärische Zwecke benutzt. Die Kriegsgeschehen haben Schäden in diesen Gebäuden, dessen Einrichtung und Möbel verursacht. Nach der Befreiung wurde der Unterricht in Privatwohnungen durchgeführt. Vom September 1945 an konnten alle Volksschulen in ihren eigenen Gebäuden funktionieren. In der Stadtteil Bajaszentistván wurde im Schuljahr von 1946-1947 eine südslawisch (serbisch und kroatisch) lehrsprachige Schule eingerichtet. Von diesem Schuljahr an wurden

³³³ Der Zweck dieser Aktion war es die bedürftigen Familien zum Grundbesitz zu verhelfen, damit sie ihren eigenen Bedarf an Lebensmitteln zumindest zum Teil befriedigen können.

alle Schulpflichtigen zusammengeschrieben und die Einschulung überprüft. Die vier konfessionellen Schulen von Baja wurden in 1948 in den Staatsbesitz genommen. Die zuständigen Behörden hatten auch im selben Jahr die Grundschulreformen durchgeführt. In der Inbetriebhaltung der städtischen Tagesheime bedeutete die Unterstützung von UNRRA, die schwedische, dänische und schweizerische Rote Kreuz mit Lebensmitteln, Kindernährmitteln und andere Spenden eine große Hilfe.

Die Vervielfältigung des kulturellen Lebens mit neuen Institutionen zeigt die Gründung der Rudnay Künstlerkolonie am 1. November 1946, der Rudnay Bildkünstlerische Freiakademie am 22. Februar 1947 und der András Jelky Handwerker- und Ausbilderfreiakademie am 28. Februar 1947. Das Museum von Baja funktionierte von 1948 an unter dem Namen Lázár Mészáros Museum.

Aus der Reihe der kulturellen Ereignisse von 1948 muss man die „*ungarische Abende*“ und andere Konzerte des Aufsichtsamt für Freibildung, die Festlichkeiten im Vonatkertplatz und die Erntedankfest organisiert bei der Bajaer Nationalen Kommission, der Lázár Mészáros Gedenktag, die Markierung des Hauses von István Türr mit einer Gedenkplakette, die aus dem Vermächtnis von István Nagy und die aus der Stadt Baja vermachten Telcs-Sammlung veranstaltete Ausstellungen, die Vorträge vom Bajaer Polizeitag und die Kálmán Tóth Gedenkfeier als Nennenswert herausheben.

Der Kommissar im ministerialen Rang für Privatvermögen hat in 1949 die Ladik-Bakóczy Bibliothek der Stadt zukommen lassen. Am 6. Februar dieses Jahres wurde die Kollektivausstellung der Künstler vom Rudnay Künstlerkolonie eröffnet, am 13. März bedeutete der Kulturtag des Ungarisch-Sowjetischen Kulturgesellschaft ein herausragendes kulturelles Ereignis.

Die Lage des öffentlichen Gesundheitswesens hat sich auch nach der Befreiung nicht grundsätzlich verbessert. Der Anzahl der Toten wegen Herz- und Kreislaufkrankheiten und Tuberkulose war hoch. Gegen Infektionskrankheiten währte man sich mit Impfungen. Der Impfstoff wurde im Laboratorium des städtischen Krankenhauses hergestellt.

Von den öffentlichen Gesundheitsinstitutionen musste das öffentliche Krankenhaus mit schwierigen Unterbringungsproblemen kämpfen. Die Heizungsanlagen, Wasser- und Stromversorgung des öffentlichen

Krankenhauses funktionierten im Mai 1946 immer noch nicht. Die finanzielle Lage des öffentlichen Krankenhauses war kritisch bis zur Einführung der neuen Währung am 1. August 1946. Mit ähnlichen Problemen musste sich der Tuberkulosefürsorgestelle, Geschlechtskrankenfürsorgeamt und die Bajaer Filiale des Instituts für Öffentlichen Gesundheitswesen (OKI) konfrontieren. Das Rettungswagendienst und die städtische öffentliche Versorgungsaufgaben wurden von der örtlichen Feuerwehr zwischen 1945 und 1948 übernommen. In 1948 hat die örtliche Station des Landesrettungsdienstes ihre Arbeit aufgenommen. Die regionale Rettungsdienst und Krankentransportdienst begann ihre Arbeit vom Mai 1947 an. Die Fürsorgerinnen des Grünkreuz Gesundheitsbewahrungsinstituts begannen mit Familienbesuchen, außerdem hat das Institut von 1945 bis Mai 1947 die Reihenuntersuchung für Kinder gewährleistet.

Die Abteilungen des öffentlichen Krankenhauses – mit der Ausnahme von der Kinderabteilung und der Augenheilkunde – konnten nur vom April 1946 ihre originalen Räume wieder in Nutz nehmen. Im Geschlechtskrankenfürsorgeamt begannen im Mai 1947 die Behandlungen mit Penizillin. Die Tuberkulosefürsorgestelle begann die Reihenuntersuchung der Schüler. Die örtliche Filiale des OKI startete auch im Mai 1947 ihren Kampf gegen Malaria, und führte vom Februar 1948 an Bakterienwirtuntersuchungen aus. Im Mai dieses Jahres wurde das städtische Desinfizierungsinstitut fertiggestellt, was die regelmäßige Desinfizierung möglich machte, und diente als ein Sauberkeitsbad für die Ärmsten. Die ähnlichen Bedürfnisse der Jugend wurden durch das bis dahin wiedereröffneten Schulbad befriedigt. Die Ärzte des öffentlichen Krankenhauses wurden im Juli 1948 gezwungen wegen der großen Patientenzirkulation halbgeheilte Patienten nach Hause zu entlassen, um schwerere und dringendere Fälle behandeln zu können. Die städtischen Ärzte administrierten Impfungen gegen die Diphtherie, beziehungsweise Nachimpfungen gegen Blattern. Im März 1949 begannen die Krebsvorsorgeuntersuchungen im Zusammenhang mit der Schwangerschaftsberatung. Im April fanden die Impfungen gegen die Tuberkulose statt. Das Gesundheitsbewahrungsinstitut startete eine Präventivaktion in den Schulen mit Lebertran um die englische Krankheit vorzubeugen.

Das Ziel des Bandes war es mit der Veröffentlichung der zwischen 1944 und 1949 entstandenen bürgermeisterlichen Berichte neben der Quellenrettung, die Aufmerksamkeit auf diese provisorische Epoche, diese kurze aber intensive, ereignisvolle Übergangszeit in der der Kapitalismus zum Sozialismus umgeformt wurde, auf die Probleme der Wiederaufbau nach dem Zweiten Weltkrieg, und dessen Schwierigkeiten ans Tageslicht gebracht wurden, auf die täglichen Prüfungen des jeweiligen Bürgermeisters und seine Beamten, auf die Tätigkeiten der Parteien, Ämter, Institutionen und andere Organisationen und Personen zu lenken. Die veröffentlichten Quellen sind herausragende Dokumente der Epoche, die Nutzen in der Bildung finden können, nützlich sind für Ortsgeschichtsexperten, aber auch für Allen interessant seien können, die wissen wollen, wie die soziale und wirtschaftliche Lage in Baja nach dem Zweiten Weltkrieg war, was für ein Leben, welche Herausforderungen die damaligen Einwohner der Stadt hatten, unter wessen Namen bestimmt viele bekannt klingende, vielleicht sogar verwandte Namen der Leser finden wird.

Bibliográfia

Nyomtatott források

Akadémiai Kislexikon

1989–1990 Szerkesztő: Élesztős László. Budapest. I–II. köt.

A Bajai Kórház millenniumi évkönyve 2000-ben

2000 Felelős szerkesztő: Dr. Vajtai István. Baja

A bajai munkásmozgalom főbb eseményei 1890–1950

é. n. Szerkesztette: Dr. Faludi Gábor. Baja.

A Bajai Tanítóképző Intézet jubileumi emlékkönyve 1870–1970.

1970 Szerkesztette: Borsodi István igazgatóhelyettes, dr. Hadnagy János intézeti vezető tanár. Baja.

A magyar állam szervei 1944–1950

1985 Főszerkesztő: Boreczky Beatrix. Budapest. I–II. köt.

Az 1869-dik évi Országos Törvénytár

1870 Kiadja: A M. Kir. Igazságügyminisztérium. Pest.

Az 1947. évi országgyűlés almanachja 1947–1949

2005 Főszerkesztők: Marelyn Kiss József, Vida István. Budapest.

Baja thj. város gáz- és villamosüzemének története

1937 Kiadja: A Városi Gáz- és Villamosüzemek. Baja.

BAKOS Ferenc

1994 Idegen szavak és kifejezések kézikönyvtára. Budapest.

BALANYI Béla

1979 A három város és II. Rákóczi Ferenc szabadságharca. In: Fejezetek Pest megye történetéből. I. Studia Comitatus. Szerkeszti: Ikvai Nándor. Szentendre. 63–169. o.

Bács-Kiskun megyei és Békés megyei kislexikon. „Tiszán innen Dunán túl”
1970 Összeállította: Katona József Megyei Könyvtár. Kecskemét.

Bács-Kiskun megye moziparkja

(1985) Szerkesztő: Molitorisz Károly. Kecskemét.

BÁLINTNÉ MIKES Katalin–SZABÓ Sándor

é.n. Így kezdődött. Dokumentumok Bács-Kiskun megye történetéből 1944–1945. Kecskemét.

BÖLÖNY József

1978 Magyarország kormányai 1848–1975. In: A Magyar Országos Levéltár Kiadványai IV. Levéltár- és Történeti Forrástudományok 2. Budapest.

CSIZMADIA Andor–KOVÁCS Kálmán–ASZTALOS László

1981 Magyar állam- és jogtörténet. Szerkesztette: Csizmadia Andor. Budapest.

GERGELY Ferenc–KŐHEGYI Mihály

1974 A Pécs-Baranya-Baja háromszög történelmi problémái 1918–1921 között. In: Bajai dolgozatok I. Baja.

GILA János

2008 A vándormozitól a Hírös filmig. Bács-Kiskun megye mozitörténete 1899-től 1990-ig. Kecskemét.

HECKENAST Gusztáv

2005 Ki kicsoda a Rákóczi szabadságharcban? Életrajzi adattár. In: História Könyvtár Kronológiák, Adattárak 8. Sajtó alá rendezte, kiegészítette és az előszót írta: Mészáros Kálmán. Budapest.

HETÉNYI VARGA Károly

1994 Papi sorsok a horogkereszt és a vörös csillag árnyékában. II. Abaliget.

Hof- und Staats-Handbuch des Kaiserthumes Österreich für das Jahr 1856.
1856 Wien. Fünfter Theil.

Hof- und Staats-Handbuch des Kaiserthumes Österreich für das Jahr 1859.
1859 Wien. Achter Theil.

HORVÁTH Zoltán

1985 Takáts Endre (1907–1984). In: Levéltári Közlemények Budapest, 56. évfolyam 1. szám 140–141. o.

KAJTÁR István

1992 Magyar városi önkormányzatok (1848–1918). In: Területi és települési kutatások 9. Budapest.

Kecskemét város címtára 1968–1969

1969 Szerkesztő bizottság: Fehér Sándor, Bild Ottó, Dr. Sahin Tóth István. Kecskemét.

KEMÉNY János

1995 A Bajai Rudnay Képzőművészeti Szabadakadémia (1947–1953). In: Művészettörténeti Értesítő Budapest, XLIV. évfolyam 3–4. szám 252–265. o.

1998 A bajai Rudnay-művésztelep története 1945–1953. In: Bács-Kiskun megye múltjából XIV. Kecskemét, 1998. 337–380. o.

2008 Baja mezőváros szerepe az 1848–1849. évi szabadságharcban. Kecskemét. 2. köt.

2009 A tiszti főorvos jelentése a belügyi államtitkárnak a Baján, 1942. október 11-én rendezett zöldkeresztes „Egészségnapról”. In: Bács-Kiskun megye múltjából évkönyv 23. Szerkesztette: dr. Gyenesi József. Kecskemét, 2009. 63–86. o.

Keresztény magyar közéleti almanach

1940–1944 [3. köt. Erdély, 4. köt. Délvidék] Felelős szerkesztő és kiadó: Hortobágyi Jenő. Budapest.

Madarász Lajos

1985 Takáts Endre (1907–1984). In: Levéltári Szemle Budapest, 1985. XXXV. évfolyam 1. szám 103–104. o.

- Magyar Életrajzi Lexikon
1981 Főszerkesztő: Kenyeres Ágnes. Budapest. III. kiegészítő köt.
- Magyar Irodalmi Lexikon
1965 Főszerkesztő: Benedek Marcell. Budapest. 3. köt.
- Magyar Katolikus Lexikon
2005 Főszerkesztő: Dr. Diós István. Budapest. X. köt.
- Magyar Közlöny Rendeletek Tára
1947 Budapest.
1948 Budapest.
- Magyar művészeti kislexikon – kezdetektől napjainkig –
2002 Főszerkesztő: Körber Ágnes. Budapest.
- Magyar Nagylexikon
1995–2003 Főszerkesztő: Élesztős László. Az akadémiai konzultatív szerkesztőbizottság elnöke: Glatz Ferenc. Vizi E. Szilveszter. Budapest. IV–XVII. köt.
- Magyarország tiszti cím- és névtára
1944 Szerkeszti és kiadja: A M. Kir. Központi Statisztikai Hivatal. Budapest. 51. évfolyam
- Magyarország történeti statisztikai helységnévtára. 8. Bács-Kiskun megye
1996 A kötet szerzője: Iványosi-Szabó Tibor. Budapest.
- Merk Zsuzsa
1989 A Bajai Múzeum ötven éve. In: Emlékkönyv a bajai múzeum 50 éves évfordulójára (1937–1987). Bajai dolgozatok 6. Sorozatszerkesztő: Kőhegyi Mihály. Szerkesztette: Merk Zsuzsa. Baja. 5–35. o.
- Merk Zsuzsa–Rapcsányi László
2007 A város keresi múltját. Borbíró [Vojnics] Ferenc, Baja város polgármestere. Emlékezések, dokumentumok. In: Bajai Dolgozatok 15. Baja.

- Molnár János dr.
[2009] A Bajai Érseki- és Állami Tanítónőképző Intézetek 1929–1948.
[Baja].
- Nagy András emlékezete. Egy kisváros, Baja főépítésének munkássága
2001 In: Bajai dolgozatok 13. Sorozatszerkesztő: Merk Zsuzsa. A szöveget gondozta és a kötetet szerkesztette: Merk Zsuzsa. Baja.
- Petőfi Népe
1958 Országgyűlési képviselőjelöltjeink: Pankovics Józsefné. III. évfolyam 268. szám 1958. november 13. 4. o.
1963 A Hazafias Népfront képviselőjelöltjei. XVIII. évfolyam 27. szám 1963. február 2. 2. o.
1963 Ülést tartott az országgyűlési képviselők megyei csoportja. XVIII. évfolyam 113. szám 1963. május 17. 1. o.
1963 Ülést tartott a Megyei Kulturális Bizottság. XVIII. évfolyam 115. szám 1963. május 19. 5. o.
- Rapcsányi Jakab
1934 Baja. In: Ladányi Miksa (szerk.): Baja és Bács-Bodrog vármegye községei. Budapest.
- Révai Nagy Lexikona az ismeretek enciklopédiája
1922 Budapest. XV. köt.
- Révai Új Lexikona
1998–2006 Főszerkesztő: Kollega Tarsoly István. Szekszárd. III–XVII. köt.
- Országgyűlési almanach 1892–1897. Rövid életrajzi adatok a főrendiház és képviselőház tagjairól
1892 Szerkesztette: Sturm Albert. Budapest.
- Szinnyei József
1903 Magyar írók élete és munkái. Budapest. IX. köt.
1914 Magyar írók élete és munkái. Budapest. XIV. köt.

Tildy Zoltán kormányának minisztertanácsi jegyzőkönyvei 1945. november 15. – 1946. február 4.

2005 A Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok
41. Szerkesztette, a jegyzeteket és a bevezető tanulmányt írta:
G. Vass István. Budapest.

Tolesvai Nagy Gábor

2007 Idegen szavak szótára. Budapest

Toth, Adalbert

1973 Parteien und Reichstagswahlen in Ungarn 1848–1892. In:
Südosteuropäische Arbeiten 70. München.

Törvények és Rendeletek Hivatalos Gyűjteménye II. Minisztertanácsi és mi-
niszteri rendeletek 1949.

1950 Közzéteszi: A Minisztertanács Elnökének Hivatala. Budapest.
1. kötet

Új Magyar Lexikon

1961–1962 Szerkesztő: Berei Andor. Budapest. 1–6. köt.

Váci egyházmegyei almanach

1970 Szerkesztette: Dr. Bánk József váci püspök. Vác.

Vida István–Vörös Vince

1991 A Független Kisgazdapárt képviselői 1944–1949. Életrajzi
lexikon. In: Történeti elitkutatások. ELTE Szociológiai és
Szociálpolitikai Intézet. Budapest.

Internetes források:

<http://www.albertivan.eoldal.hu/cikkek/helytortenet/atadtak-rona-dezso-emlektablaj.html>

<http://bajaikonyvtar.hu/hr/bajski-kalendar-objetnica>

<http://mek.oszk.hu/02100/02115/html/1-759.html>

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Polgármester>

http://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_adópengő

<http://www.mimi.hu/betegseg/angolkor.html>

<http://www.centropa.hu/ujfoglalomtar.ivy?...>

http://hu.metapedia.org/wiki/Dunavölgyi_Társulat

http://hu.metapedia.org/wiki/Ejektoros_kút

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Forint>

http://hu.wikipedia.org/wiki/Türr_István_híd
<http://hu.wikipedia.org/wiki/Hastífusz>
http://hu.wikipedia.org/wiki/Hároméves_terv
<http://mek.oszk.hu/02200/02232/html/index.htm>
<http://hu.wikipedia.org/wiki/Kulák>
http://hu.wikipedia.org/.../Magyar_Honvédelmi_Szövetség
http://lexikon.katolikus.hu/M/Magyar_Norma.html
http://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_pengő
http://hu.wikipedia.org/wiki/A_magyar_pengő_pénzjegyei
http://wikipedia.org/wiki/Nemzeti_Szalon
http://hu.wikipedia.org/wiki/Országos_Közegészségügyi_Intézet
http://lexikon.katolikus.hu/O/Országos_Nép-és_Családvédelmi_Alap.html
<http://hu.wikipedia.org/wiki/Pandúr-sziget>
[http://www.tortenelmitar.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=5442
&catid=84:p&Itemid=67&lang=hu](http://www.tortenelmitar.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=5442&catid=84:p&Itemid=67&lang=hu)
<http://hu.wikipedia.org/wiki/Pétisó>
http://www.c3.hu/~aevk/bek/fabianb/A_dualizmuskori_Baja3.pdf
<http://albertivan.honlapepito.hu/?modul=blog&a=102850>[http://en.wikipedia.org/
wiki/R%C3%A4dda_Barnen](http://en.wikipedia.org/wiki/R%C3%A4dda_Barnen)
http://www.agraroldal.hu/sarabolas-horolas_szotar.html[http://hu.wikipedia.org/wiki/
Szövetseges_Ellenőrző_Bizottság](http://hu.wikipedia.org/wiki/Szövetseges_Ellenőrző_Bizottság)
http://epa.oszk.hu/01600/01612/00002/pdf/vttar_1989-2_11_fulop.pdf
<http://www.mimi.hu/betegseg/vorheny.html>

Tartalom

BEVEZETŐ	5
A polgármesterekre vonatkozó törvényi szabályozás	5
A polgármester jelentéstételi kötelezettsége 1945 után	11
A polgármester és a közigazgatási bizottság viszonya	12
A polgármesteri hatáskör szabályozása a Baja városi szabályrendeletekben	14
Baja polgármesterei	27
A kötet felépítése és a közlés módja	33
TANULMÁNY	37
Politikai élet	37
Közigazgatás	49
Háborús károk, újjáépítés	60
Pénz- és adóügy	64
Kulturális élet	79
Közoktatás	89
Közellátás	92
Közegészségügy	103
Földbirtokreform	133
Mezőgazdaság	136
Ipar és kereskedelem	148
Közüzemek	150
Műszaki igazgatás	175
Szociális igazgatás	198
DOKUMENTUMOK	217
A belügyminiszterhez intézett polgármesteri jelentések	218
A pénzügyminiszterhez intézett polgármesteri jelentés	295
A főispánhoz intézett polgármesteri jelentések	296

A törvényhatósági bizottsághoz intézett polgármesteri jelentések.....	337
A közigazgatási bizottsághoz intézett polgármesteri jelentések.....	540
Mellékletek.....	563
Rövidítések, mozaikszavak.....	581
Idegen szavak.....	583
Régi kifejezések, fogalmak, elnevezések, hivatalok.....	586
Személynévmutató.....	612
Tárgymutató.....	639
Helynévmutató.....	737
Összefoglaló.....	743
Summary.....	748
Zusammenfassung.....	753
Bibliográfia.....	759
Nyomtatott források.....	759
Internetes források.....	764

Nyomdai munkálatok:

ADRIA-PRINT

6000 Kecskemét, Külső-Szegedi út 136.
Telefon: 76/482-190, 30/9559239
Email: adriaprint@gmail.com

Készült: 300 példányban, B5 formátumban

